Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sefer Śifte tsadiḳim

Lerner, Pinḥas <mi-Dinovits>
סחניפ <ץיבונידמ>
Abraham Josua Heschel
עשוהי םהרבא ,לשה

Lemberg, 5681 [1920 oder 1921]

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9418

Visual Library

10318

IX 1971

4 ספרים

בפי ישרים תתרומם

ובשפתי צדיקים תתברך

ובקרב קדושים תתהלל

ספר

שפתי צדיקים

שחיבר הרב הצדיק המופלג בתורה בנגלה ובנסתר החסיד
ועניו המנוח מוהר"ר **פנחס** ז"ל שהיה אב"ד ומו"צ בדינאוויץ.
וזה ל"ה שנים שאיננו כי לקח אותו אלהים :

ובהספר הקר הלזה נגלה גם חידושי אורייתא מכמה צדיקים
קדושי עליון קדמוני שהיו בימי המחבר הכ"ל זלה"ל וביחוד
נגלה כמה חידושי אורייתא מהרב הצדיק וכו' **מאפטא** זלה"ל כנג"מ :
(עיין מעלה"ד בלוח המפתח) :

הספר הזה יצא ראשונה לאור שנת תרכ"ד ע"י בן הרב המחבר הרבני
המופלא וכו' מו"ה **יצחק נחמן** לערניר נ"י מילעווא . ונזדבנו ורבים
יבקשוהו ולא ימצאוהו והתעוררו הרב התו"ף ובקי וכו' מו"ה **אורי
זאב** סאלאט נ"י יהו"ה הרבני המופלג מו"ה **מ'שולם פייבל** שור .
נ"י וקנו את משפט ההדפסה מידו . והדפיסוהו שנית לזכות את הרבים :

לבוב

Sifse Zadikim .

Nachdruck Verboten
Eigenthum des M. F. Schor u. U. W. Salat .

Druck U. W. SALAT Lemberg 5681

ובלשון חסידים תתקדש

מורעה

אני הח"מ הייתי בש.ת **כת"ר** עם הספר כתב יד ישן של הרב המאור הגדול הצדיק החסיד וכו' המנוח מוהר"ר **פנחס** ז"ל שהיה אב"ד ומו"צ בדינאוויץ אצל כבוד אדו"מו"ר השכב"ה מופת הדור בוצינא קדישא אספקלר א המאירה מאור עינינו הרב הקדוש איש אלהים המפורסים בכל קצוי ארץ כקש"ת מוהר"ר **אברהם יעקב** נ"י שליטא מסאדיגערי והספר הנ"ל מסרתי לו והיה מונח תחת ידו בביתו ערך חצי שנה וגם הייתי עם הספר הנ"ל אצל אדומו"ר הרב הקדוש בוצינא קדישא אספקלריא המאירה וכו' איש אלהים המפורסים בכל קצוי ארץ כקש"ת מוהר"ר **דוד משה** נ"י שליטא מפה פאטיק וגם אצלו היה מונח כמה שבועות ות"ל שהוטב הספר בעיניהם מאוד ונתנו לי רשות וזכה להדפיס הספר. וגם להדפיס בשער הראשון מהספר בזה"ל שהספר היקר הלז נדפס בידיעתם ובנשיאות חן לפניהם. וגם להדפיס בגזירתם כנהוג נגד כל המדפיסים שבכל המדינות שאסורים להדפיס את הספר היקר הלזה בלתי ידיעות בן המחבר ר' יצחק נחמן נ"י המיגע להדפיסו או מב"כ ויו"ח והרב הצדיק מפה פאטיק נ"י שליט"א אמר לי בפירוש בזה הלשון שבשיצא הספר **שפתי צדיקים** אי"ה לאור מבית הדפוס אזי יהיה הוא הראשון לקבלו במחיר עבור שהספר יקר ונכבד הוא מאוד עכ"ל הקדוש באתי עה"ח **ברוך מאיר** הרב מפה פאטיק ודקיק איסטשיע:

גם אני הח"מ הייתי בשנת **תבר"ך** עם הספר כתב יד חדש שלי מה שהעתקתי אני בעצמי מהספר כ"י ישן הנ"ל של א"א הרב המחבר ז"ל אצל אדומו"ר הרב הקדוש וכו' אשר לו דומיה תהלה למרגניתא דלית בה טימי כל דאת משנה וכו' איש אלהים קדוש הוא המפורסים כקש"ת מוה"ר **אברהם יעקב** נ"י שליטא הנ"ל מס"ג וגם הייתי עם הספר הנ"ל אצל אדומו"ר הקדוש וכו' איש אלהים המפורסים בכל קצוי ארץ ש"ת מוהר"ר **דוד משה** נ"י הנ"ל מפאטיק. וגם נסעתי בכיון עם הספר הנ"ל גם אל אדומו"ר הרב הקדוש בוצינא קדישא אספקלריא המאירה וכו' איש אלהים קדוש הוא המפורסים בכל קצוי ארץ כקש"ת מוהר"ר **נחום** נ"י שליטא משטיפינעשט ות"ל שהוטב הספר בעיניהם מאוד וכולם כאחד נתנו לי רשות והרמנא להדפיס הספר וליתר שאת בכדי שיהיה לאות לבני ישראל שבידיעתם אני מדפיס הספר ציווי כל אחד מהצדיקים הנ"ל למשמשיהם היקרים שיכתבו בפקודתם שגם המה יקבלו כל אחד ספר אי במחיר כשיצא הספר **שפתי צדיקים** אי"ה לאור עבור שהוטב בעיניהם מאוד וכן עשו המשמשיהם היקרים הנ"ל וכתבו לי כל אחד בנוסח אחר וזה נוסחתם

סאדיגערי

גם כבוד קדושת אדמו"ר מפה ס"ג יחיה נצח יקח ספר שפתי צדיקים כאשר יצא לאור מבית הדפוס במחיר אשר יושת עליו בן המחבר מוכ"ז המדפים באשר שהוטב בעיניו הספר. וע"ז באתי עה"ח בפקודת כ"ק י"נ הנ"ל.

משה דוד גאטמאן משמש בקודש

שטיפינעשט

להעודת דבר בבני ישראל אביעה בפקודת קדושת תפארת ש"ב אדמו"ר שליט"א כי גם הוא מוכן לקחת הספר שפתי צדיקים אי"ה עת דפיסתו הלא היא בנו של המחבר הספר הנ"ל המיגע להדפיסו ולהפיצו בבני ישראל באתי עה"ח בפקודת הקודש ש"ב הנ"ל.

שלום גיטמאן ש"ב של אדמו"ר מפה:

פאטיק

גם אנכי באתי בפקודת אדומו"ר הקדוש שליטא מפה אשר אי"ה בעת צאת הספר **שפתי צדיקים** אי"ה לאור ע"י בן המחבר מוכ"ז הזה לקחת ספר אחד במחיר אשר יהיה קצב מבן המחבר מוכ"ז וע"ז באתי עה"ח בפקודת אדומו"ר הנ"ל פה פאטיק:

אהרן מבית אדומו"ר שליטא פה

הסכמות
הסכמות

הרב הגאון הגדול האמיתי מופת הדור נזר ישראל הסאיר לארץ ולדרים בחיבוריו היקרים מוהרי״ר **יוסף שאול** הלוי נאטנזאהן נ״י אב״דק לבוב והגליל בעהמ״ח ספר מפ״י ומ״נ וספר יד שאול ויד יוסף :

כה הראני הרבני המופלג הותיק מוה׳ יצחק נחמן נ״י מק״ק לעווא במדינת מאלדאווי כתבי קודש מאביו הרב המופלג בתורה וביר״אה מוה׳ **פנחס** ז״ל אשר היה אב״ד דק״ק דינאוויץ אשר יסודתו בהרי קודש אשר שמע מפי צדיקי וגדולי הדור מפיהם ומפי כתבם. ועליהם הטביע אדני יסודתו אמרי יאי ונדיא יאי הגם מעט אשר ראיתי בו מאפס הפנאי אמנם מה שראיתי בו ראיתי כי טוב הוא ועל השאר תמכתי יתידותי על הרב הגאון המפורסים מוהרר ישעי׳ שו״ר נ״י אבד״ק יאס והגליל חוזן ישעיה אשר חזה בו דברים נעימים ומתוקים כאשר העיד בנו כי ראוי הוא לאדפוסי אדרא וגם כפה רבני גאוני הדור אשר חזו בכתבו ומסהדי והנה בנו הנ״ל טרח ויגע הרבה עד שהעתיקו כי הכתב היה ישן נושן והוא העתיקו כתבי מדרשו והגיהו הכי קרא שמו **שפתי צדיקים** יען כי בספר הלז נמצא דברים רבים מצדיקי׳ שכבר היו לעולמים מצדיקי הדור אשר מלפנים צופים אמרו הדברים. והרבה דברים נמצאו בו מפי הרב הגאון הקדוש ש״ב אב״דק אסטא ומס״ק מעזיבוז אשר נודע בשם קדשו :

והנה מוכ״ז בקש מאתי אשר גם אנכי אתן ידי להסכים על המחברת הזה והנני סומך בכל כחי ע״ז מאחב״י אשר לא ישחיתו ולא ירעו לחזור ולהדפיס בלי רשותו של בני הנ״ל מוכ״ז או מבו״כ וי״וה חלילה וחלילה לעשות כדבר הזה שאין לו שחר לבא בשדה אחר וכן לא יעשה ותהי להפך המסייע לזה יתברך מטל הצלחות ושפע ברכות אלה דברי המדבר לכבוד הרב המחבר אשר שפתותיו דובבות בקבר ז״ע.

הרב הגאון הצדיק ע״ה פ״ה חסידא ופרישא הישיש המפורסים לשבח ש״ת מוהרי״ר **ישעיה** נ״י הרב מיאס והגלילות אשר מקודם היה רב בחאטין :

הנה בא לפני הרבני הנגיד הותיק כש״ת מו״ה יצחק נחמן נ״י ובידו כתבים המגיעין לשבח ולתפארת מאת אביו הרב הגדול החסיד קדושת שמו מוה׳ **פנחס** ז״ל הרב ד״ק דינאוויץ. ואני שמעתי שמעו הטוב לכבוד ולתפא״ת ונמצא בילקוטי דברים נחמדים ומתוקים מדבש ויקריםמפז מהקדושים אשר בא״ץ העליונה המה וירצון בנו הנ״ל להוציא לאור תעלומה לזכות לרבים ובשתים יתחתן לזכות להגאונים הקדושים שיהי׳ שפתותיהם דובבת וכו׳ וגם להחיות בהם נפש כל חי כי יתענגו בצוף נועם דבריהם העומדים ברומו של עולם רשפי אש להלהיב לבבות ישראל לעבודה תמה לזאת אמרתי לפעלא טבא יישר חילו שיזכה להוציא לאור עולם הס׳ הקדוש הזה **שפתי צדיקים** שפת אמת שאמר דבר בשם אמרו להביא גאולה לעולם והכי בטוח אני באחינו בני ישראל שלא ישיגו גבולו אשר מזכה הרבים וכל המדפיסים אסורים להדפיס כ לו או מקצתו מהלקוטים מהצדיקים אשר הובאו אל הקודש פנימה בתוך הספר הזה ובוודאי לא ירצו למיקם בארור מש״ג גבול והאיסור הוא בכל המדינות עד משך חמשה עשר שנים ואפי׳ אחרי נמכר כל הספרים שלו בלי רשות ר׳ יצחק נחמן הנ״ל והכי בטוח אני באחינו בני ישראל שיקנו הספר הזה בכסף מלא להתענג בנועם דבריהם וזכות הצדיקים והקדושים יעמוד לכל מי שירצה לקנות הספר היקר הזה ולמען כבוד הגאונים הקדושים וכבוד המחבר כבוד האכסני׳ של תורה באתי על החתום יום ב׳ כ״ו תמוז ר״ב להו״שיע לפ״ק יאסע.

הרב המאור הגדול המופלג בתורה וביראה חסידא ופרישא ומלא יראת שמים המפורסים המנוח מוהרי״ר **חיים הכהן** ז״ל מילעווא

כאשר בא לפני הרבני הנגיד המופלג וכו׳ מו׳ **יצחק נחמן** נ״י תושב דקהלתנו והראה לי חיבור על התורה הקדושה שחיבר אביו הרב הקדוש המנוח מו׳ **פנחס** זללה״ה שהיו אב״ד ומ״צ עיר דינאוויץ כמה שנים והחיבור ההוא חיבור נחמד כולו מחמדים כי רוב החיבור מיוסד מה ששמע הרב המחבר המנוח הנ״ל מכמה צדיקי וחסידי עולם קדושי עליון קדמאי זלה״ה שהי׳ אז בדורו מפיהם או מפי מגידי אמת שאמרו בשם אמרו ממש וביחוד נמצא כמה חידושי אורייתא מהרב הצדיק הקדוש המנוח וכו׳ מאפטא זצוק״ל שלא שמעתן אוזנמעולם ומהחיבור ניכר ונראה שהמחבר המנוח ז״ל הי׳ איש צדיק וישר ואדם גדול בתורה בנגלה ובנסתר. גם שמעתי פעמי׳ ושלוש מפורש יוצא מפי הרב הצדיק המפורסים המנוח וכו׳ מו׳ **זיסיא** נ״י בהרב הצדיק המפורסים המנוח מו׳ **יצחק מאיר** זלה״ה שאמר על המחבר המנוח הנ״ל ז״ל שהי׳ אדם גדול בתורה ואיש צדיק תמים. ע״כ אמרתי יישר חילי׳ דמוכ״ז להוצי׳ לאור את דברי קדשו של אביו המחבר הנ״ל לחלקם ביעקב ולהפיצם בישראל. ובוודאי מצוה על כל אחד מישראל לעזור ולסייע את מוכ״ז בחתימת ידיהם ולקנות אצל מוכ״ז כל אחד ספר אחד במחיר והש״י יהי׳ בעזרו להוציא מחשבתו אל הפוע״ל הכ״ד המדבר לכבוד התורה ולכבוד המחבר המנות הנ״ל. היום יום א׳ ה׳ ימים בחדש אדר בשנת תר״ז לפ״ק פה לעווא. נא״ם הקי׳ **חיים** **בא״א מוה׳ נחום הכהן זלה״ה**

הקי׳ **ישעיהו** מנזע היוחס שו״ר הרב דפה ק״ק יאס והגלילות יע״א

הצעיר **יוסף שאול** הלוי נאטנזאהן האבד״ק לבוב והגליל כותב וחותם יום ב׳ כ״ה אב תר״ג לסדר ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה.

הסכמת

הרב הגאון הגדול ס׳ני ועוקר הרים הזקן זה קנה חכמה המפורסים המנוח מוהר״ר חיים ז״ל מדינאוויץ ·

כן בא לפני הא׳ גברא יקירא המופל׳ מהו׳ **יצחק נחמן** בן הרב הצדיק המנוח מו׳ **פנחס** זלה״ה · שהי׳ פה דינאוויץ אב״ד ומ״צ ובידו כתבי אביו הרב ז״ל חיבור נחמד על התורה הקדושה מיוסד בהשכל וביראת השם שם הראה אשר הי׳ צנא מלא ספרא בנגלה ובנסתר ובחייו הי׳ מופלא ומכוסה תצנע לכת בדרכי השם ובו הי׳ כל המדות שמנו חז״ל בסנהדרין פ״ט ענוותן ושפל ברך שיי׳ עייל ושיי׳ נפיק וגריס באורייתא תדירא ולא אחזוק טיבותא לנפשי׳ ואתה נתעורר לב בנו מוכ״ז נ״י להעלות חבירו של אביו נ״ע על מכבש הדפוס וכפי הנראה הוא אתערותע דלעילא לגלות אור תורתו של אביו אשר כל יטעם כולו מחמדים ושמה אסף מאמרי רז״ל מחסידי הקדושים וצדיקי הדור אשר לא שמעתים אוזן אמרתי כל מן דין סמוכי לנא יישר חילי׳ לדפוס החיבר לחלקם ביעקב ולהפיצם בישראל ומבטחני שיגעם אור תורתו בעיני כל רואיו וימצאו בו מרגוע להשיב כל נפש מישראל בכן אני מקבל עלי בלי נדר לקנות הספר א״ה גם אתם אחינו אל תחוסו על כספיכם ותראו לסייע למוכ״ז שלי״ח מצוה בכל עת ולקנות הספר וללמוד בו דברי המדבר לכבוד התורה ולומדיה וזכות התורה יגן עלינו ובעדינו עד עולם ע״ז באתי אני · עה״ח יום ג׳ י״ט תמוז תרט״ז פה דינאוויץ

נאום הק׳ **חיים בא״א** המנוח **מוהר״ש הכהן** זללה״ה בק״ק דינאוויץ

הסכמת

הרב הגאון הגדול · מעוז ומגדול · גזע תרשישים התו״ק המפורסים ש״ת מוהר״ר **אפרים** הלוי הורוויץ אבד״ק פאלטשען ·

כן בא לפני ה״ה הרבני המופלג הותיק מוהר״ר **יצחק נחמן** נ״י בן לאותו צדיק ה״ה הרב המאוה״ג החסיד המפורסי׳ מוה׳ **פנחס** ז״ל שהיה אבד״ק דינאווץ ומחברת אביו המנוח ז״ל בידו כתב על הספר בדיו דבריו נחמדים ועתיקים מדבש מתוקים נופת תופנא **שפתי צדיקים** אשר שימש ועשה אזניו כאפרכסת לשמוע בלמודם וכל דבריהם דברי אלקים חיים מן המקדש המה יוצאים נחל נובע ממקור חכמת התורה והמצות אשר תחיינה נפשות בני ישראל ההוגים בהם חיי עולם · ועתה נשאו לבו של הרבני המופ׳ מוהר״ר **יצחק נחמן** הנ״ל להעלות מחברת הקודש שפתי צדיקים הלזה על מכבש הדפוס בכדי להפיץ בישראל מעיינות חכמת רבותינו הקדושים אשר בארץ העליונה המה למען רבים ישתו בצמא את דבריהם ותהי נפשם בזה ובבא · והנה הספר הזה אין צריך להסכמה כי כל המסתכלים בו יעידון ויגידון שכבר קדשוהו שמים : רק מחמת שמורא עלה על ראש הרבני המופ׳ הנ״ל המביא הספר הקדוש הזה לבית הדפוס שלא ישג גבולו ע״י דפוסים אחרים ביקש ממני לחזק גדרן של ראשונים שגזרו על המדפיסים אשר גבולות ישיגו בגזירות נח״ש שלא תהיה כזאת בישראל א״כ אמרתי אין מסרבין לגדול · והנני כמזכיר הגדר הגדול שגדרו הראשונים ז״ל בענין השגת גבול וחלילה להדפיס הספר הקדוש הזה שנית בכל מדינה ומדינה עד מלאות לו משך חמשה עשר שנה מיום צאתו מדפוס הראשון · גם אחרי מלואות השנים הללו כל ימי חיי הרבני המופ׳ הנ״ל לו משפט הקדומה לחזור ולהדפיסו שנית וזולתו לא ירום איש את יד להדפיסו בלא רשותו · ת״י בעה״ח יום א׳ ער״ח מנחם אב תרכ״ב לפ״ק פה ק״ק פאלטשען :

הק׳ **אפרים** הלוי הורוויץ אבד״ק הנ״ל בהמ״ח ספר יבקש רצון והר אפרים

הסכמת

הרב המאור הגדול המופלג בתורה ובחסידות חסידא המפורסים לשבח ולתהלה כש״ת מוהר״ר **יצחק משה** נ״י מ״ק אבישן

אף אנכי הרואה כתבי קודש של הרב החסיד מופלג אמתי בתורה ויראת ד׳ תוסף עליו כל היום · בענוה באמת מו׳ **פנחס** זללה״ה ראבד״ק דינאוויץ מכירו הייתי בעודו בחיים חיותו : היה אהוב ונחמד אצל צדיקי וגדולי דורנו · וכולם העידו עליו · כגון דין בר אינש עמות בתורה לשמה · והוא נחבא אל הכלים · ולא מחזיק טיבותא לנפשיה מן הראוי לחגג דבריו הקדושים אשר נבעו ממקור איש אמת כמותו ירבה בישראל · ולמען אהבת התורה ולומדים לשמה · בעה״ח יום א׳ ד״ח אדר שני · אחרית טוב לפ״ק ·

הק׳ **יצחק משה** אנרטין יצ״ו ·

לוח המפתח

פה נרשם הצדיקים המפורסמים מה שמצא א״ח הרב המחבר המנוח ז״ל דבריהם הקדושים בהספר הזה ומקצתא שמע א״ח ז״ל כמה חידושי אורייתא מכמה צדיקים מפיהם הקדושים ממש ומהם מה ששמע מפי מגידי אמת באמרו בשם אמרו ויהיה איך שיהיה עכ״פ דברים טובים הם ומתוקים מדבש ויקרים מפז . ויען שאין לי ידיעה נכונה בסדר זמניהם של הצדיקים האלו לכן סדרתי אותם ע״פ **א״ב** . ובזה אין ראשית ואחרית ולא קנאה ותחרות . וגם לא כתבתי בשום אחד מהצדיקים האלו בתואר צדיק או קדוש וכדומה כי יראתי שלא אפגום ח״ו בכבודם אלא כתבתי אצל כל הצדיקים בלשון הרב וכו׳ כי הם אינם צריכים לשבחיה דידי ודכותי. כי הם צדיקים מפורסמים בכל גבולי ישראל וגם ציינתי את מקום מוצאם בכל דף ודף זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל אמן :

שמות הצדיקים ע״פ א״ב — דף

הרב וכו׳ ר׳ **אברהם** המלאך ז״ל — ס״ג

הרב וכו׳ ר׳ **אלימלך** ז״ל — ד י״ד כ״ט ל״ג כ״ג

הרב וכו׳ ר׳ **אפרים** מסדילקאב ז״ל — ל״ד מ״א מ״ד מ״ח כ״ה ס״ב ס״ו ע״א ע״ז

הרב וכו׳ ר׳ **אברהם יהושע העשיל** מאפטא ז״ל — ה׳ ח׳ י״א י״ב י״ד י״ח כ׳ כ״ב כ״ד כ״ז כ״ח כ״ט ל״א ל״ב ל״ג ל״ד ל״ה ל״ז ל״ח מ״ד כ״ב כ״ח ס״ב ס״ג ס״ז ס״ח ע׳ ע״א

הרב וכו׳ ר׳ **איציקל** לאנצוטיר ז״ל — כ׳ מ״א

הרב וכו׳ ר׳ **ארון** קארלינער ז״ל — ל״ז מ״ו מ״ז מ״ט כ״ו ס״ח

הרב וכו׳ ר׳ **אברהם** קאליסקיר ז״ל — מ״ו

הרב וכו׳ ר׳ **איזיק** מקאלוב ז״ל — י״ח ע׳

הרב וכו׳ ר׳ **אלעזר** מאמסטרדם ז״ל — ס׳

הרב וכו׳ ר׳ **ברוך** ז״ל — י״א ט״ו ט״ז י״ט כ״א ל״ב ל״ד מ״ב מ״ה כ״א ס״ה ס״ו ע״ב ע״ג ע״ד

הרב וכו׳ ר׳ **בצלאל** מאוסטראה ז״ל — כ״ט מ״ג

הרב וכו׳ ר׳ **בנימין** ז״ל — ל״ו מ״ב כ״ה

הרב וכו׳ ר׳ **גדליה** מליניץ ז״ל — ל״ג מ״ח

הרב וכו׳ ר׳ **גבריאל** מפלאיסקאב ז״ל — כ״ט

הרב וכו׳ ר׳ **דוב** ממעזריטש ז״ל — ד׳ כ״ד כ״ח ל״א ל״ב ל״ה ל״ח מ״ו מ״ז מ״ח כ״א כ״ד כ״ה כ״ט

הרב וכו׳ ר׳ **דוד** לעלוב ז״ל — כ״ג

הרב וכו׳ **המוכיח** הגדול ז״ל — כ״א כ״ד כ״ט ל״ז מ׳

הרב וכו׳ **היהודי** ז״ל — מ״ט

הרב וכו׳ ר׳ **העשיל** ז״ל — כ״ו

הרב וכו׳ ר׳ **זיסא** ז״ל — ד׳ י״א י״ד ע״ו י״ט ל״א ל״ב ל״ז ל״ט מ״ב מ״ו כ״ג כ״ג ע״ג ע״ד

הרב וכו׳ ר׳ **זאב** מזבאריז ז״ל — כ״ז מ״ו

הרב וכו׳ ר׳ **זאב** מסטרעטין ז״ל — מ״ה

הרב וכו׳ ר׳ **זאב** מזשיטאמיר ז״ל — ס״א

הרב וכו׳ ר׳ **חיים** סאנביר ז״ל — כ״ו ל״ט

הרב וכו׳ ר׳ **חיים** קראסניר ז״ל — כ״א ע״ג

הרב וכו' ר' **ישראל** בעש"ט ז"ל ד' ס' י' י"א י"ג י"ד ט"ז י"ז כ"א כ"ה כ"ח ל"ב ל"ז ל"ט מ' מ"ד מ"ח כ' כ"א כ"ט

הרב וכו' ר' **ישראל** ז"ל מקאזניץ י"ב י"ד מ' כ"א

הרב וכו' ר' **ישראל** מרוזין ז"ל ל"ח מ"ג

הרב וכו' ר' **ישעיה** דיכאווילר ז"ל כ"ח ע"ג ע"ד

הרב וכו' ר' **ישכר דוב** ז"ל מזלאטשיב מ"ח ס"ג

הרב וכו' ר' **ישראל אברהם** ז"ל כ"ד ס"ט

הרב וכו' ר' **יעקב** מיאכיב ז"ל ל"ח

הרב וכו' ר' **יוסקא** ז"ל ע"א

הרב וכו' ר' **יצחק** מ"מ י"ג

הרב וכו' ר' **יצחק** דיין מ"א

הרב וכו' ר' **יעקב שמשון משיפיטווקיע** ז"ל כ"ט מ"ה כ"ה ס"ו ס"ט

הרב וכו' ר' **לוי יצחק** ז"ל מבארדיטשיב ד' ח' י"ג י"ג י"ד י"ז כ' כ"ה ל"ב ל"ב ל"ט מ"א כ"ו ס"ד ס"ו

הרב וכו' ר' **ליב** סרהס ז"ל י"ד כ"ב ל"ז כ"א

הרב וכו' ר' **מיכל** מזלאטשיב ז"ל ז' כ"ג כ"ד ל"א מ"ו כ"א כ"ה ס"א ס"ג ס"ד ע"ג

הרב וכו' ר' **מענדילי** קאסוויר ז"ל י"ח כ"א

הרב וכו' ר' **משה** מקוזרכי ז"ל ע"ו ל"ב כ"א

הרב וכו' ר' **משה ליב** מסאסיב ז"ל ל"ח ל"ט

הרב וכו' ר' **מענדילי** מפריווסלאן ז"ל ל' מ"ד

הרב וכו' ר' **מאיר** מפרימישלאן ז"ל כ"ה

הרב וכו' ר' **משולם** מטיסמיניץ ז"ל ל"ט

הרב וכו' **ר"מ** מילקים עפולנאה ז"ל מ"ב

הרב וכו' ר' **מענדילי** בארד ז"ל מ"א

הרב וכו' ר' **נפתלי** ז"ל י"ח כ"ה

הרב וכו' ר' **נחום** מטשערנאביל ז"ל ס"ב

הרב וכו' ר' **נחמן** קאסוויער ז"ל י"ח מ' ע'

הרב וכו' ר' **סענדיר** ז"ל כ"ג ל"ט מ"ס

הרב וכו' ר' **פנחס** מפ"פ דמיין ז"ל י"א מ"א

הרב וכו' ר' **פנחס** מקארעץ ז"ל ז' כ"ו כ"ח ל"ו נ"ו ס"א

הרב וכו' ר' **צבי מענדיל** ז"ל י"ד י"ט מ"ב מ"ו כ"ג ס"ו ע"ד

הרב וכו' ר' **צבי** האדווערניר ז"ל כ"ו מ"ח

הרב וכו' ר' **שלמה** קארליניר ז"ל כ"ה

הרב וכו' ר' **שמעלקיע** ז"ל מ"א כ"ז

הרב וכו' ר' **שמשון** מאסטראפאלי ז"ל כ' מ"ד כ"ג ע"א

תנצלות והקדמה מבן המחבר מה ראה על ככה ומה הגיע אלי

ראות שיצא לאור החיבור היקר של אביו הצדיק המנוח ז"ל נבג"מ:

מר יצחק נחמן בן המחבר · בלב נדכה ונשבר · וקנאתי קנאת ד' צבאות וחיילים אנבר · ולכבוד אבי הצדיק ...ית ז"ל אדבר · בראותי כל כותבי ספרים וחוברי חיבור · ...א למזכרת נשמתם ושפתותיהם דובבות בקבר · ואני באתי ...ים ואין בפי מענה לדבר דבר · כי לא זכיתי לשמש את ...י הצדיק המנוח ז"ל בחי"ו שהיה תלמוד חכם וחבר כי בעת ...קת אבי הצדיק ז"ל נבנ"מ לעולם הנצחיי מזה העולם העובר · ...אתי אז בן קטן רך בשנים ומדעת הייתי ; נבער ואפילו ...א שנים עלי לא עבר · ולא יכולתי אז אפילו כראוי ונכון ...בר · גם בש"ות חולין לא יכולתי אז להסביר · ואמי ...נועה מ' פריד"א ז"ל נבנ"מ מתה עלי עוד מקודם הכתלקות ...בי ז"ל ועוד טרם שמונה שנים עלי עבר · אמנם אחר פטירתה ...אתי אצל אבי הצדיק ז"ל הנ"ל שהיה איש צדק ונבר · ...ל אחר פטירת אבי הצדיק המנוח ז"ל ארך האבר · מטולטל ...יתי טילטול גבר · וכל אחד ידו עלי רגביר · ולא היה לי ...ם קרוב וגואל בעדי שני דברים לדבר · וגם אפילו בלא ...א נשארתי אליו לחבר ; כדרך שני אחים שצמורים יחד ...חבר · אלא נשארתי כעל פני מים כנהר כבר · ע"ז היה לבי ...ה תמיד ועצמותי נתפרקו שבר על שבר · וכעת בזוכרי ...ת שבאתי בימים וימי עברו כצל עובר · וכיום אתמול כי ...בר · ובכל יום ויום אדם מחנה לקבר · כי חק הוא ולא ...בר · ונעלם מעין כל חי ואיש וגבר · עת פקודתו ועת ...יעתו מהעולם הזה העובר · לעולם הנצחיי ששם צריך ליתן ...ן וחשבון על כל עבירות שעבר · מיום ביאתו להעולם הזה ...ד בואו לתחתית הבור בפני אל עולם שאו"זים שובר · ולא ...שא פני גבר · ופשפשתי במעשי ולא מצאתי לי שום זכות ...מצוה ולא שום דבר · שיגין עלי על הדרך שכל איש הולך ...עובר · וגם בראותי שכמה קונט"יסים מכמה פרשיות מזה ...חיבור המה נאבדו זה זמן כביר · ומאז ועד עתה עוד כמה ...זן נטשטשו ונרקבו בהצדרין מעבר אל עבר · על כל זה ...תי אל לבי ולבור · ע"כ אמרתי אל לבי להדפיס את הספר ...קר מאבי הצדיק ז"ל המחבר שהיה אדם גדול בתורה וגמור ...בור · ובכדי שיהיה לו למזכרת נשמתו ושיהיה שפתיו ...ובבת בקבר · ושם עולם אתן לו אשר לא יכרת ולא ישבר · ...מות אבי הצדיק המנוח ז"ל ובזכות כל הצדיקים הנזכרים ...ספר הקדוש הלזה בהחיבור ימליצו בעדי שכשיבוא עתי ...מני מן העולם הזה לעבור · ויענו ויאמרו הניחו אותו לאיש ...לזה ההולך לקראתינו כי חסדו עלינו גבר ; כי בכל כוחו עבר ...אה שיצא לאור החיבור · אשר כל החיבור הקדוש הלזה ...גחלי אש בוער · איך ליראה ולאהבה את השם הגדול ...הנבור ; ומורה דרך איך להאמין באמונה שלימה בצדיקים ...אשר הם אצל הש"י כבן המתגעגע אצל אביו ושואל ומבקש ...ממנו דבר ; ואביו מוכרח ליתן לו את שאלתו ובקשתו אשר ...הבן שואל ומבקש ממנו ודובר ; ולא נופל ארצה מכל ...בקשות אשר הבן מבקש דבר ; כך הצדיקים אצל הש"י ...שהצדיקים מבטלים מה שהקב"ה גוזר · עיין בפנים בהספר ותראה נפלאות מא"א המחבר ;

ובכן אברך את ד' אשר יעצני ; ובמעגלי צדק למען שמו הנחני ; והלבישני בגדי ישע ובמעיל צדקה יעטני ;

ושהחיינו וקיימני ולזמן הזה הגיעני ; להדפיס את הספר הקדוש הלזה של אבי הצדיק המנוח ז"ל אשר הולדתני ; ושם הספר יקרא שמו בישראל ס' **שפתי צדיקים** בשם חדש אשר פי ד' יקבנו · והשם הזה לא נמצא עדיין בהספרים אשר בארצינו ; וזה שמו נאה לו ולבנינו אחרינו · כי בהספר הקדוש הלזה הובא כמה צדיקים מפורסמים אשר היו לפנינו ; מה שבאזנינו שמענו ואבותינו סיפרו לנו ; וביחוד נמצא כמה וכמה חידושי אורייתא מהרב הצדיק הק' וכו' מאפטא ז"ל נבנ"מ שיהיה מליץ טוב בעדינו ; וגם נזכר בהספר כמה צדיקים קדושי עליון אשר היו בזמנינו ; מה שבאזנינו שמענו מפיהם הקדושים כמה חידושי אורייתא ובעינינו אותם ראינו ; וגם א"א הצדיק המנוח ז"ל והיא גם הוא היה צדיק גמור ובחייו היה מופלא ומכוסה הצנע לכת בדרכי השם אלהינו ; וגם היה תלמוד חכם גדול ולמדן מופלג כאחד מגאוני זמנינו · כאשר נראה וניכר מהוך חיבוריו הקדושים אשר הם תחת ידינו ; ראשית החיבור הקדוש הלזה שכוננו מעשה ידיו על תורתינו ; והוא חיבור נחמד ומתוק מדבש לפינו ; אשר אני משתוקק להביא אותו לבית הדפוס זה כמה שנים כי כך עלתה במחשבותינו ; וגם נמצא עוד כמה פסקי הלכות על ש"ע חושן המשפט ; וגם הרבה שאלות ותשובות וגם כתבים על גפ"ת בכ"י שהם תחת ידינו ; ובידי להראות אותם כל מי שירצה ויראה בעיניו ששקר לא נמצא ח"ו בשפתותינו ; אשר אמת שדברתי ואמרתי ואמת היא בפינו · ואם יגזור ד' בחיים עוד ידי נטויה עלינו · להביא אותם לבית הדפוס כל הכתבים אשר הם תחת ידינו וברשותינו · ע"כ זה שמו נאה לו לקרות בשם ס' **שפתי צדיקים** בכל נפוצותינו · ומלבד הטעמים הנ"ל עוד יש טעם הגון אתנו · בכדי שיהיה נכלל גם שמי בקרבו ושם הספר יקרא על שמנו · ולא תשכח שמינו · מפי זרענו ולהדורות הבאים אחרינו כי הג' תיבות (ס' שפתי צדיקים) עם הכולל בגימטריא (יצחק נחמן בהרב הצדיק המנוח מוהר' פנחס זלה"ה) ובעבור שאין לי בנים זכרים בכדי שיהיה ג"כ לי למזכרת נשמותינו · ואחלי את פני ד' או"א כאשר זכיתי להדפיס ס' היקר הלזה שעל תורתינו כן אזכה לחלקם ביעקב ולהפיצם בישראל בכל גבולינו · ולא ימיש ס' הק' הלזה מפינו ומפי זרעינו וגם הדורות הבאים אחרינו · בכדי שיהיה דובבות שפתותינו עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו · וזה שמו אשר יקראו לו משיח צדקנו אמן ;

(יען וביען בעת שהעתקתי הספר מכ"י ישן של א"א ז"ל מצאתי בכל המקומות שמביא א"א ז"ל החדושי אורייתא מהצדיקים זללה"ה מחוק ונמחק מתחילת השבחים והתוארים מהצדיקים עד שמותיהם הקדושים ואינו יודע מי מחקו ע"כ לא ידעתי איך ומה היה כתוב אם שמע א"א ז"ל מפיהם הקדושים ממש או ששמע מפי מגידי אמת בשם אומרו · ובכדי שלא אהיה ח"ו כמתעתע נמרתי בלבי להעתיק בכל המקומות שמביא מהצדיקים בלשון מהרב הצדיק וכו' כי תיבת מהרב משמעותו לתרי אנפין כידוע ליודעים ונקיט כללא זה בידכם לכל הספר ובגלל זה אמרתי להדפיס בכאן איזה ליקוטים יקרים מהצדיקים מפורסמים מה שמצאתי בכ"י א"א ז"ל בכדי שיהיה זה לאות ולדוגמא לכל הספר) ·

מהרב

מהרב הקדוש אלהי וכו' הבעש"ט זצ"ל אלו בני אדם שמדברין על צדיק עתק בגאוה ובוז עליהם נאמ' הכתוב (תהלים נ"ח) שלח ידיו בשלומיו חלל בריתו פי' מי ששולח ידו בשלומי אמוני ישראל היינו בצדיקים ואנשים כשרים זה סימן שבודאי חלל בריתו והוא מקרה הוא בלתי טהור וכו' ו"ז"ה אמר אלהים מה לך לספר חוקי וכו' עכ"ל יכבר אמר ה ב הצדיק וכו' ר' אלימלך ז"ל זהו סוד אמ"ם ז"ל פי' (ראה) והראה והדיה למינה וכו' ואמרו בגמרא למה נקרא שמה ראה שרואות מרחוק · עומדות בבבל ורואה נבילות בארץ ישראל וכו' פי' אלו בני אדם עומדים בבבל היינו בבלבול דעתם ומשוקעים בס"א ר"ל ורואה נבילות וגם בא"ץ ישראל אלו הצדיקים וחסידי הדור שהם נקראים א"ץ ישראל · ואלו תקנו את עצמם בתשובה הוגנת לא באו לזה והי' מאמינים באמת בדי וגם ובמשה עבדו היינו בהצדיקי' וחסידי הדור עכ"ל ·

מהרב הצדיק וכו' ר' ר' דובער ממעזריטש ז"ל ביאר אדון עולם אשר מלך בטרם כל יציר נברא לעת נעשה בחפצו כל וכו' כי הצדיק נקרא בשם כל יצור כי הוא העיקר מכל היצור וכאומרם ז"ל כל העולם כולו לא נברא אלא בשבילו וזה פי' אדון עולם אשר מלך נטרם כל יציר נברא היינו קודם שהצדיק נב א בעולם שהוא מתייחס בשם כל יציר · אמנם לעת נעשה ונברא הצדיק · מעתה הוא בחפצו כל פי' בידו לע ות כרצונו וכחפצו עכ"ל ·

מהרב הצדיק וכו' ר' זוסיא ז"ל בפסוק כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ד' צבאות הוא וכו' ואמרו בגמרא אם הרב דומה למלאך ד' צבאו' תורה יבקשו מפיהו וכו' וקשה וכי ראה אדם מלאך מימיו שיהא יודע מהמלאך אם הרב בדומה לו אתמהא אלא ה"פ כמו שלא ראית מלאך מימיך ומימילא לא תנסהו בנסיונות ולא תשאל ממנו אות או מופת אלא אתה מאמין שיש מלאך כן אם הרב דומה בעיניך בזה האופן כמלאך שלא תנסהו בנסיונות ולא תשאל ממנו א"ת או מופת אלא שצ"יך אתה להאמין שה"א בודאי צדיק אז תורה יבקשו מפיהו עכ"ל ;

מהרב הצדיק וכו' מברדיטשוב ז"ל ברוך גוזר ומקיים וכו' ברוך מרחם על הארץ וכו' פי' אימתי הקב"ה הוא גוזר ומקיים כשהוא מרחם על הארץ היינו כשהוא גוזר גזירות טובות על ישראל אז יכול לקיים אבל ח"ו באם שגוזר גזירות אינו טובות אינם מקיימים כי הצדיקים מבטלים הגזירות ע"פ צדיק מושל ביראת אלהים הקב"ה גוזר וצדיק מבטל וזהו שאנו אומרים ויכון בחסד כסאך ותשב עליו באמת שאל"כ ח"ו אין אמת כביכול כי צדיקים מבטלים לכן תשב באמת כשיכון בחסד כסאך עכ"ל ·

מהרב הצדיק וכו' ר' זיסיא ז"ל הנ"ל בגמרא במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד וכו' אתמהא אלא ה"פ כי הצדיק אינו יכול לעמוד כי הוא בחינת הולך כידוע אבל הבע"ת שקלקל צריך הוא לעמוד לתקן מה שקילקל וביני ביני הצדיק הולך עכ"ל ;

ב"ה

בדבר הדפסת ספר שפתי צדיקים שנדפס ע"י מו"ה יצחק נחמן ובמצווה נעשה פשר בקהל"ם בין ר' פייבל שור הבא בכו"ח מאת חתנו ה"ר בעריש לוד"א לבין ר' יצחק נחמן . שה"ר בעריש נתן לר' יצחק נחמן סך ג"ה ר"כ היינו עשרה אדומים ששלם עבורו להרב עפלטיק גם נתן לו חמשים שטיק ספרים שפתי צדיקים . ומותר הספרים ומוחלטים המה לר' בעריש בעד אשר מגיע לו שכר הדפסה . ומעתה המה שלו למכירות ולקנין עולם · ואם ירצה ר' יצחק נחמן ליקח אצלו ספרים אזי אם ישלם לו עבור כל ספר שפתי צדיקים ט' גל מחויב ר' בעריש ליתן לו כמה שירצה . זכות ההדפסה אח"כ מהספר שפתי צדיקים שייך לר' בעריש לעולם ורק מחויב ליתן לר' יצחק נחמן א' לי' גל בעד כל שטיק . ובעת שירצה ר' יצחק נחמן לקנות אצלו מחויב ר' בעריש להדפיסם ורק אם ישלם לו בעד ־חמש מאות שטיק דהיינו חמשים רייכש מ"כ אדרען געלד והמותר ישלם לו בהגמרם ור' בעריש מחויב לגמור לו בעת הזאת לא יאוחר מג' חדשים מעת כתיבת האדרען געלד . לגוב יום א' יתרו תרפ"ד . היינו מהמדפסים כבר ישלם עבור כל שטיק ט' גל ומאשר נדפס בפעם שנית ישלם א' לי' גל פער שטיק . ורק לגאלדוואד יקחם .

משלם פייבל שור

יצחק נחמן בן המחבר

בפני נעשה זאת יום הנ"ל

חיים יוסף עלינבערג בהגאון מו"הרב זצללה"ה דיין ומו"ל פה לבוב

בראשית ברא אלהים את ר"ת בבא"א נוטריקון בך בטחתי אל אבושה ולמפרע נוטריקון אשרי אדם בוטח בך עכ"ל :

באותו הפעם אמר עוד איתא בזה"ק דצריך בר נש לאחכאה לקוב"ה הדיר חסו ואתה נותן להם את אכלם בעתו · אכל"ם נוטריקון כי מחכים אנחנו לך · גם אכלם נוטריקון כי אין מחסור ליראיו · ואכלם בגימטריא הוי"ה אדנ"י. והוא השם של הפרנסה ששמו פאי"י היוצא מר"ת פותח את ידך כידוע עכ"ל הקדוש :

שפתי בראשית צדיקים

בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום ורוח אלהים מרחפת על פני המים ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור ... ויבדל אלהים בין האור ובין החשך וכו' ולחשך קרא לילה ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד וגו' · יתבאר על פי ... דבריהם ז"ל במדרש רבה סוף פרשה ב' אמר ר' חייא רבה ... תחלת ברייתו של עולם צפה הקב"ה בית המקדש בנוי וחרב ... בנוי בראשית ברא אלהים הרי בנוי היך מה דאת אמר לכבוש ... מים וליסוד ארץ (ירמיה ד') והארץ היתה תוהו ובוהו הרי ... חרב היך מה דאת אמר ראיתי את הארץ והנה תוהו ובוהו (... ישעיה כח) ויאמר אלהים יהי אור הרי בנוי ומשוכלל לעתיד לבא היך מה דאת אמר קומי אורי כי בא אורך (ישעי' ס) ... ובעקבי הראשונים ז"ל כלך לפרש הכתוב עד"ז בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ עפ"י דבריהם ז"ל כל המקריב דורון לת"ח כאלו הקריב בכורים (עוד אמרו ז"ל ... יומא דף ע"א) אמר ר' ברכיה הרוצה שינסך יין ע"ג המזבח ימלא גרונם של ת"ח יין שכל' אליכם אישים אקרא ובוודאי ... שבדמים שוה לגמרי להדומה ע"ד אומרם ז"ל מורא רבך כמורא שמים עי' ת"ע באבות · והנה בזמן שבהמ"ק היה קיים היה להקב"ה נחת רוח בעולמו הן מהתורה שלמדו ישראל · הן מהעבודה של הקרבנות שהקריבו העם בני ישראל וז"א בראשי' ברא אלקים היינו בשני' בבנין בית המקדש ... כדרש הנ"ל היה להקב"ה נחת רוח בעולמו הן משמי' הן מארץ כלומר הן מהתורה שלמדו בני ישראל המתייחס להם שמים היינו הצדיקים ע"ד הבטחת קב"ה לאברהם והי' זרעך ככוכבי השמים על שאמר לו תחלה כעפר הארץ ... משלי' לעפר הארץ המה הבזוי' הפחותי' שאין בהם נפש ... והם שנקראים עמי הארץ לכן חזר והבטיח לו ככוכבי השמים הם הצדיקי' העולם במעלת הרמתי' וממשלתי' בשמי' ... אומרו מי מושל בי צדיק ואת הארץ היינו עבודי' הקרבני' ... מביאים גם פשוטי העם המכוני' בשם ארץ וגמר אמרו ... והארץ היתה תוהו ובוהו ורוח אלקים מרחפת על פני המי' ... עפ"י דבריהם ז"ל (ברכות דף ח') אמר ר"ח בר אמי ... מיום דעולא מיום שחרב בהמ"ק אין לו להקב"ה בעולמו ... אלא ד' אמות של הלכה ע"כ וידוע דהתורה נמשלה למים ... אמר הוי כל צמא לכו למים וז"א והארץ היתה תוהו ובוהו ... לאחר שחורבן אז ורוח אלקים מרחפת על פני המים ... אמר הלכה וקורת רוח של הקב"ה אינו אלא בתורה שכמשלה למים וז"א ורוח אלקים ע"ד שאחז"ל רוח המקום נוחה הימנו וגם פשוטי העם זכייתם ע"י תומכי' התורה שמקריבין דורונות לת"ח כתמכי לאורייתא ומעלה עליהם הכתוב כאלו הם בעצמם למדו התורה כאמרו ז"ל בפסוק ותומכיה מאושר אלו תומכי אורייתא אבל מ"מ פשוטי העם א"א להם לעלות במעלת הרמתה כ"א ע"י אומנות התורה של הת"ח · ולזה גמר אומר ויאמר אלקים יהי אור היינו שיחזור ויבנה בהמ"ק ב"ב אז ויהי ערב ויהי בוקר יום א' מה שמכבר תחלה בשם שמים וארץ כינה עכשיו בשם ערב ובוקר כלומר שיהיה הכל שוים במדריגתם כיון שיחזור להם עבודת הקרבנות (הגם שאמרו ז"ל כל הקרבנות בטילים לע"ל חוץ מקרבן תודה עי' בשל"ה) ולא יהו מכונים אפי' פשוטי העם בשם ערב לומר שיערב ויומתק מעשיהם (כד"א וערבה לד' מנחת יהודה וכו') לפני הקב"ה כריח ניחוח והגם שכתוב ומלאה הארץ דעה מ"מ גם בעת ההוא ימלאו פשוטי העם כי לכל אחד יבא דעה לפי ערכו שהי' בזה העולם כאומרם ז"ל וכ"א לפי הגדול ממנו יכוה בשם פשוטי עם וז"ל דברי החסיד דע"פ כ"ע כי לא יוכל האדם להיות כלי מוכן לקבל התורה אם לא בהיותו מלובש בגדי המעלות החמודות אשר עיקרם היא הענוה והשפלות רחוק רחוק מגבהות אדם ורם אלהים כי כן מחייב טבע המציאו' כל כלי אשר בהיות תחתיו ושוליו עמוק עמוק יכיל מים רבים או איזה דבר אחר אבל אם יגביהו תחתיו ושוליו כל אשר ירבה להיות גבוה · יחסר מדתו מהכיל וימעט הדבר הנכנס בו והוא מאמר הנביא (ישעיה י"א) כי מלאה הארץ דעה את ד' כמים לים מכסים · יאמר כי אנו רואים בטבעיות הים הנראה לעינים הוא שוה בכל המעלי' · אמנם כאשר נמשל במקל או בדבר אחר נמצא בו שינוי רב ממקום למקום · באחד ימצאו בו מים רבים ובאחד מעטים וזה בא מצד קרקעות הים כי במקום שהוא עמוק ושפל מאוד שם ירבו מימיו ובמקום שהקרקעות הים גבוה ועולה · שם יהיו מימיו מעוטים ואמר הנביא כי על אופן הזה תמלא הארץ מדעת ד' והשפעת חכמתו שלא יקבלו חכמה ודעת הכל בשוה אלא יהא כענין זה שהמים מכסים לים כי מי שהוא עמוק ושפל רוח ימצא מי חכמה שיעור רב · ואשר גבה לבו ועולה למעלה ימצא שהגאוה מלאה רוב מקום בית הקיבול ונשאר בו מעט מקום פנוי להחזיק ולא מלאה החכמ' מקום להכנס בו אלא מעט מזעיר ורקה כפשו מטוב הידועה וכו' עכ"ל

עכ"ל · וגמר אומרו וירא אלקים את האור כי טוב ויבדל בין האור וכו' כי רוח הטומאה יעבור מן הארץ וכבר נודע דברי הרב איש אלהי וכו' הבעש"ט ז"ל נבג"מ לעתיד לבא יקח הקב"ה המ"ם מן סמא"ל שמורה על מות ויהא כשאר אותיות שא"ל גימטרי' ל"א כמנין הוי"ה אדני ב"ה וימתק בשרשו להיות כעשה מלאך רחמים עכ"ל הקדוש ובזה יש לפרש אומרו זבח לו בבצרה וטבח לו בבגדים שיבער אות אחד ממנו והוא זביחתו · וטבח לו בבוגדים על שבגד בשליחתו לעשות מעבירה מצוה וכבר האריכו בזה המפרשים ז"ל ואפ"ל בדרך רמז דגם מהלילות יחסר אות הי"ד והתי"ו וישאר אותיות ליל · ועכשיו קח את המ"ם מהזכר והיו"ד והתי"ו מהנקבה הם אותיות מות אלא עם ד' יותר · ובהצטרפות הזכר שיהא כולו באחדות טוב הרי עוד אחד והוא ה' והנה אותו ה' לאותיות ליל הנשאר הם אותיות לילה וזהו ולילה כיום יאיר · ולילה שם קדוש הוא וז"ל התיקונים ק"ע רקיעי לילה דא שכינתא וכו' עכ"ל וע' בשם ע"ב תמלא שאחר השם שא"ל באידך השמות ס"ת לילה ולז"א ולחשך קרא לילה ואז ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד והיה ד' למלך על כל הארץ ע' בפרדס ובכתבי האר"י ז"ל והש"י יכפר ·

גם יובן עפ"י דבריהם ז"ל כי ב' מיני אופני יראת ד' הם הא' יראת הרוממות בגין דאיהו רב ושליט בכ"ע בזוהר הקדוש והו המתייחסת בשם יראה פנימית שאין כל אדם זוכה לזה כי אם מי שזוכה להיות לו נשמה דאצילות ע' בפרדס ז"ל · הב' יראת העונש וזהו ברוב אדם המוניי ולזה תמצא בכל התורה ייעודי שכר הגשמיות כאומרו ונתתי שלום בארץ וגו' ואכלתם לחמיכם לשובע וגו' ונתתי מטר ארצכם וגו' וכמוהו הרבה · ושכר עולם הנשמות נעלם כי ירדה תורה לסוף דעתן של הבריות וגלוי וידוע לפני בורא עולם ב"ה שבני עלייה הם מועטים וכבר ידעת שמלת ראשית רומז ליראה כמ"ש ראשית חכמה יראת ה' וז"א בראשית ברא אלקים כלומר ב' ראשית ברא אלקים היינו ב' מיני יראת ברא אלקים (ע"ד אומרו והאלקים עשה שיראו מלפניו) וגמר אומרו גם כן אלו הב' יראת ואמר את השמים ואת הארץ כנגד יראת הרוממות שהוא רק לבני עלייה אמר את השמים היינו רומז לבני עלייה מתייחסים בשם שמים (כי יראת הרוממות הוא ע"ד אומרו כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך וגו') וכנגד יראת העונש שהוא להמוניי אמר ואת הארץ ולזה הקדים שמים לארץ להיות שבני עליה קודמים במעלה יתירה ולזה ג"כ לא הזכיר רק שם אלקים לבד לבד שגם בני עלייה אשר להם יראה פנימית צריכים מקודם להיות להם יראת עונש ומיראה חיצונה באים לפנימיי וזה יורנו בשם אלקים שהוא יראת עונש והחילוק שבין יראה ליראה ידוע כי זה שגופני אשר אין לו רק יראת עונש אם רואה לצדיק ורע לו או רשע וטוב לו יפול לבו עליו ואז מלא היצר מקום לאחוז בו ולהעבירו מדרכו הטובה ח"ו משא"כ באיש הכלבב אשר לו יראה הפנימית בודאי כבר בא למדריגה גדולה

ואין שום הסתפקות לו בעבודת הבורא ב"ה ויתע"ש הוא ילך לבטח דרכו (בזה אפ"ל אומרו מי יעלה בהר ד' ומי יקום במקום קדשו כל מי שיש לו רק יראת עונש מתייחס בשם אלהים זה אפילו אם יעלה יכול לירד כאמור אבל מי שבא למדריגת יראה פנימיי' מתייחס בשם הוי"ה ב"ה זה אם עלה לא ירד וז"א מי יעלה בהר ד' זה שהוא בבחינת הוי"ה ב"ה שיש לו יראה פנימיות זה יקום במקום קדשו לעולם (ובפרשת קדושים פרשתי בדרך אחר וע' פנים לתורה) וזה גילה לנו התורה בטעם דבריה אחרי שהודיעה לנו מהב' מיני יראת את השמים ואת הארץ מפרש לנו הכתוב החילוק שבין המת[ייחס] המתייחס בשם שמים · להגופני אשר זה שמו יקרא לו בשם ארץ ואמר והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך · כל ימיו כעס עליו והילה"ר הנקרא חושך משום שמחשיך אכפי בריית כמ"ש בזוהר הקדוש תמיד סוכך עליו וה"א וחשך על פני תהום כלומר הילה"ר הנקרא חושך · על פני תהום איש הגופני · והמוניי נקרא תהום כי כמו שהתהום בולע כל דבר כך הגוף ואיש המוניי בולע כל דבר · ועוד שהוא מתאוה תמיד כאומרם ז"ל אין אדם מת וחצי תאוותו בידו וכתיב אוהב כסף לא ישבע כסף · היפוך מדת הצדיקים שהם מסתפקים במה שיש להם אבל איש הגופניי ואיש המוניי תאוי' מתאווה לבלוע כל העולם כולו כמו התהום שבולע כל המים כמ"ש תהום אל תהום קורא וגו' · וגמר אומרו ורוח אלקים מרחפת על פני המים היינו שאיש המוניי · תמיד היא תלוי ומסופק בדרכי השם יתעלה שמו לעד כאמור הנביא ועמי תלואים למשובתי והוא מחמת שרואה יש לצדיק ורע לו ורשע וטוב לו (ובאמת היא ע"ד וסביביו נשערה מאד ואת אשר יאהב ד' יוכיח) ומחמת שרואה שהמ"ה סמ[..] ניקורים לכן הוא תמיד במבוכה גדולה וכבר ידעת שמלת פני מורה על ענין הדין כאומרו פני ד' בעושה רע · ומלת על הוא לשון בשביל כמו הנך מת על האשה אשר לקחת פירושו בשביל האשה אשר לקחת ומו וידברו במשה על אודות האשה אשר לקח פירושו ג"כ בשביל האשה הכושית אשר לקח וכמוהו רבים וז"א ורוח אלקים שכינתה בו נשמת רוח חיים באפיו תמיד מרחפת ומסופקת היא משום שעל פני המים כלומר בשביל פני שהוא לשון דין המתוחה על הת"ח שנקראו מים כמ"ש הוי כל צמא לכו למים והוא טעות היצר רמוכא לילך (ובאמת כי לא נתן העוה"ז אלא לרשעים ולא נברא העוה"ב רק לצדיקי' כאומרם ז"ל לא איברי עלמא אלא לאחאב בן עמרי וחביריו · ולא נברא העוה"ב רק לר' חנינא בן דוסא וחביריו ומי ישראל בזה העולם מעונים ומטורפים כדי שיזכו דוקא לחיי עוה"ב כאמרם ז"ל) וגם אומרו ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור עכשיו מדבר הכתוב משבח ותפארת הבני עלייה אשר להם יראת הרוממות · כי מלת ויאמר היא לשון התרוממות ע"ד את ד' האמרת וד' האמירך · ומלת אלקים שאמר היינו יראה וזהו ויאמר אלקים היינו הרוממות מאלקים שהוא היראה אז יהי אור ויהי אור ע"ד דבריהם ז"ל בזוהר הקדוש

כתיב ויאמר אלקים יהי אור דא רשימו שלימתא דאיקרי [...]נא רבה וכו' עיקרא דרשימו דעיקרי שלים הוא דשוי [...] קיטרין בדיכי בין בניבו וכו' דא הוא אהבה כדקא [...] וכו' עכ"ל הזוה"ק ואמרו ז"ל כל מקום שנאמר ויהי הוא [...] לער והו ויאמר אלהים היינו מי שיש לו יראת הרוממו' [...] יהי אור אצלו ואין לו שום הסתפקות ח"ו בעבודת הש"י [...]שנו בגדר אהבה בן בניבו וכולה ולזה גמר אומר ויהי אור [...] גם שהוא בצער כמרמז במלת ויהי מכל מקום אור לו [...] ד' תמיד וז"ל הטור א"ח סי' רכ"ב כי הרעה לעובדי [...]ם הוא שמחתם ועונתם כיון שמקבל מאהבה מה שגזר [...] השם כמלא שבקבלת רעה זו עובד ד' שהוא שמחה לו עכ"ל וראוי' הדברי' למי שאומרם :

שוב ראיתי בספר הקדוש אוה"ח וז"ל או ירמוז בי' אופני היראה אחת באמרו שמים כאן רמז יראת [רו]ממות ע"ד אומרו כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך וגו' [ו]את בי' ואת הארץ שהוא יראת העונש : ויחשם לארץ [...]ל כי איכה נגד הרוממות אלא נגד אימתו מילדי העולם [...] אומרו והארץ מתקוממה לו וכו' עכ"ל הוקדם והבאתי [...] שכוונתי בי"ה לפי' האמת ומ"מ פירושו ז"ל משונה קצת פירושנו : כי לפירושו ז"ל מלת השמים עצמיות רומז ליראת [רו]ממות ומלת הארץ עצמיו' רומזת ליראת העונש ולפירושינו [ש]מים והארץ רומזים לת"ח והמונים : גם הספר הקדוש [...]ל לא כתיב לפרש סיפיה דקרא והארץ היתה תהו ובהו [...] ורוח אלקים מרחפת על פני המים ויאמר אלקים [יהי] אור וגו' ובפירושנו יבואר הכל כמין חומר בסייעתא דשמיא :

מהרב הצדיק מאפטאי נ"י

במדרש ואת הארץ ולא פי' והיכנפי' להלכי לשלג יאמר הוי ארץ בלקת עפר למולק וגו' כי כל התגלות [הא]למות היה בשביל מדת החסד כד"א עולם חסד יבנה [ו]הו מדת אברהם שנתגלה לו בשלשה אה"ה שהשורש שלהם שלשה אלפי"ן שהם בגמטריא שלג :

[ו]נ"ה כי בענין אדה"ר כשפגמו ג' אלפי"ן משלשה א"ב שנברא [...] העולם א' מן אדם נשאר דם א' מאמת נשאר מת א' [א]ל"כי נשאר דין וכן הוי האתוון קיימין עד דיהיב קב"ה [או]רייתא בסיני ופתח אנכי וכמו שיש למעלה ג' אלפי"ן [ד]קאו בזוה"ק א' רברבי א' זעירא א' ביניני כך היה למטה [ג'] אלפין בסוד אדם הא' לאדה"ר חטא באל"ף שלו ועשה [ד]מיה באדם דבריאה והגיע עד הכתר ומפני שחטא גם [ב]מעשה פגם גם למטה בת"ת דומה לכתר והב' הבל פגם למעל' [ב]מחשבה שהיא החכמה העליונה וגם למטה ביסוד לעליון [ב]מעשה הג' ישראל הנקראים אדם שנאמר אדם אתם מעלו [ב]מעשה שהיא הבינה הנקראת מעשה וכנגדה למטה במלכות [...]יא אדם דמעשה והוא סוד תיקון אברהם כי בהבראם היא באברהם ח"א כי לשלג יאמר הוי ארץ והבן ע' בסידור האר"י ז"ל בהכוונות בפסוק הנותן שלג כצמר וגו' :)

וז"א כי לשלג יאמר הוי ארץ וחסר מ"ב תהו הסמוכין לעיל כנודע ובזה נבין סופו בתחלתו ותחלתו בסופו אמנם עדיין היה בעולם עד שנתגלה מדת התפארת הכלול בחסד ופחד ושורשו שם בנ"ד היוצא מפסוק נגד כל עמך אעשה נפלאות ולזה בקיום התורה ולכל היד החזקה אשר עשה משה לעיני כל ישראל פרש"י ז"ל שנדבו לבו לשבר הלוחות לעיניהם ולכאורה מה זה יד החזקה אמנם כל דבר מתנהג באור ישר ואור חוזר וכן התורה אלמלא לא נשברו הלוחות היה התור' כלמד באור ישר ולא היה צריכים לחזור אותה בכל פעם ולהגות בה תמיד אמנם למען קיום העולם חפץ ד' להגדיל תורה ויאדיר ולזה כשנתברו הלוח' ובזה נתגל' בחי' אור חוזר שהוא שם הסכי ממש כנגד שהוא יכ"ם וזהו שסיים רש"י ז"ל ואמר לו השם יישר כחך ששברת ר"ת יכ"ם שם המעלה עכ"ל .

או יאמר עפ"י מה שכתב הרב הקדוש בעל אור החיים ז"ל בספר ראשון לציון על שיר השירים בפסוק הביאני אל בית היין וגו' ותורף דבריו ז"ל כי בתורה יש בחינת פרד"ס (וכמו שיש פרד"ס בבחי' קדושה וטהרה כן זה לעומת זה וגו' ברא ד' ית' מ"ע פנים טהור וכו' ולמי שנכנס לפרד"ס יזהר בעצמו לעייל וליפוק ואפ"ל דעל זה הזהיר התנא (מ"ר בראשית פרשה ח') בגדול ממך אל תדרוש : בחזק ממך בל תחקור · במופלא ממך בל תדע : במכוסה ממך אל תשאל : כנגד ד' חלוקות כנגד הד' מדות) הפשט הוא כמו הכלה השואל : והדרש הוא משמח כאומרם ז"ל דברי אגדה מושכין הלב ומשמחין : והרמז כמו ריח טוב שהוא דבר שאינו גוף אלא היולי ונרמז שם כמו הריח טוב הסוד הוא כמו ענק השכרות שצריך להפשיט חומריותו עד שתשוטט נפשו ממנו והוא החלק של סוד קשה להיותה חולה וכמטורפת עכ"ל הקדוש ולפ"ז יש לפרשו שני צדדים שקולים ולכל צד יש סברא וטעם : צד האחד יצא סברת הסובר שיש לנפש האדם להיות משתוקק ביותר לתורה הנגלית אחרי שהוא משמח לב עוד יש פנים לצדד ולומר איפכא : שאדרבא שנפש האדם ראוי להיות משתוקק תמיד לתורה הנסתר כי אמר יאמר הטוען מה לי לתורה הנגלית הלא עסקיה מעולם השפל ידבר מעולם הגשמי הכלה והנפסדת כגון המחליף פרה בחמור או ב' אוחזין בטלית וכדומה שלפי הפשט הכל ונדבר מעסקי העולם השפל וכל המשפטים ודיני איסור והיתר הכל מזה העולם ואין לזה קיום והעמדה לאורך ימים ומה לי לעסוק בדברים שאינם קיימים מוטל עלי · ויותר טוב לי לעסוק תמיד ולבלות את ימי רק בתורה הנסתר אשר כל עסקיה מעולם העליון מדבר ומה שעל השמים ויהי אני עמל בתורה שעל השמים מלהיות לי עמל בתורה שתחת השמש ודבריהם ז"ל (עירובין כ"ד) רבא אמר לא בשמים הוא לא תמצא במי שמגביה דעתו עליה כשמים וכו' ופי' המפרש בע"י ז"ל מגביה דעתו לאמור לאיש

לאיש אשר כמוני לא נכון להתעסק בפשטי התורה אלא בסודות התורה כשונים שהוא דבר נוחי ואינו רוצה בפשטי תורה שכתב בתחתונים וכו' ע"כ ובאמת כבר הורונו רבותינו ז"ל המדריכים אותנו בדרך הישר לזכותנו לחיי העוה"ב ואמרו שאין מוסרין לו לאדם מפתח הפנימי אם לא יהא לו תחלה מפתח החיצון ואין ראוי לו לאדם לטייל בפרד"ס כ"א אחר שמילא כריסו בבשר ויין ר"ל בגפ"ת לידע כל דיני התורה ואז התורה אור לו ובכתבי הקודש של האר"י ז"ל טוב ללמוד הלכה פסוקה כדי שתהיה תורתו אור לו. ולהאיר מחשכי לידע האיסור והמותר עכ"ל הקדוש ובפרד"ס הקדוש כתב כי המותר והאסור והזכאי והחייב הם בחינת מעה"ד שיש בו טוב ורע כנזכר בתיקונים אם הפוסק הוא בסוד רוח פסקניות שהוא א' מע' שמות דמט"ע עכ"ל ובסנהדרין דף מ"ד פרש"י ז"ל רוח פסקניות זה גבריאל ע"ש והנה גם בני אדם לא למדו עיקר ועת עיניהם מראות ולבם מבין כי גם פשטי התורה צורך גבוה הוא והם קישוטי השכינה כידוע ובשל"ה הקדוש האריך הרבה מזה מאוד וז"ל במסכת שבועות בענין רמזי תורה אין שום דבר שהוא מדרבנן הן שמעתתא והן אגדתא שלא יהא רמוז בהתורה והרבה עשה הרב ר' אלעזר מגרמיזא ז"ל ויגע ומצא שדברי רז"ל רמוזין בהתורה ואדפוס בכאן לדוגמא שמעתתא אחת ואגדתא אחת : שמעתתא כבר פסקו רז"ל להתיר אשה על פי עד אחד והוא רמוז בתורה לא יקום עד אחד באיש וקשה באיש מיותר אלא לרמוז באיש אינו קם אבל באשה קם להתיר עגונה : אגדתא אמרו רבותינו ז"ל בכל מקום שנאמר מעשה בחסיד אחד הוא ר' יהודה בר' עילאי או ר' יהודה בן בבא ורמוז זה בפסוק ודעו כי" הפליא" י"י חסיד"ו לו" ס"ת יהודה וכו' ובכלל אמרו מי איכא מידי בנביאים וכתובים דלא רמוז בתורה וה"ה לכל דברי רז"ל הם אמת ודבריהם אמת עכ"ל הרי נראה מזה גודל הכחת רוח של בוראינו : יתע"ש להיות אדם מתעסק בקדשים ובצלות ימיו גם בתורה הפשטי ועבודת גבוה היא מה שאין אנו משיגים רום מעלותיה : עוד שם מליצו שהתורה משמחת כמ"ש פקודי ד' ישרים משמחי לב ומליצו להיפך שנקראת תושיה שמתשת כחו של אדם : אמרו רז"ל זאת התורה אדם כי ימות באהל שממית עצמו עליה : הענין תורה שנכתב הן מלך נגלה שהם הספורים ודברים קלים להבינם : הן מלך כנסתר שבגת הסודות הגדולות היא משמחת ועל הדברים הפשוטים רמז משה רבינו וישב משה את דברי העם דברים המיישבים דעתו של אדם וכן דברים הנסתרים משמחי לב כי עוז וחדוה במקומו : אבל מלך חומר התלמוד והפלפול היא ויגד משה דברים הקשים כגידים והם תושיה מתישים כחו וכן אמרו רז"ל (שבת פ"ע : גיטין פרק הניזקין) עפ"י הדברים האלה כרתי אתך ברית דתקיפי לאיגמרינהו ולפום צערא אגרא כי התשת כח היא בעלמי המעלי הכפלא' שמזדכך החומר להיותו רוחני וזה כוונ' אומרם ז"ל גדול תלמוד שמביא לידי מעשה מפני שהוא סיבת

חומר וממנו משתלשל המעשה היינו התגבורת ... עכ"ל בקיצור עוד שם והנה עדות ד' נאמנה וגו' קאי אתורה שבע"פ וכן עדות בגמטריא תלמוד ותורה שבע"פ אין לאומרה בכתב . הטעם כי הקב"ה נתן בזה סימנים לישראל ... כדרך שנתן יעקב סימנים לרחל כדי שלא ירמאו אותו וכן כתיב אבל התורה לתת לפתאים ערמה : והענין בשביל העכו"ם שלא יעתיקו אותו כמו שהעתיקו תורה שבכתב ויאמרו שלנו הוא ולעתיד ישאל הקב"ה ויאמר בידי מי הם הסימנים שמסרתי משה אל פה זה משלי ואז יבואו ישראל בסימניהם וכן מבואר במדרש (פ' תשא וסדר נשא פי' יוד) שהביאו התוספות (גיטין פ' הניזקין דף ס'] וז"ל אכתוב לכם רובי תורתי כמו זר נחשבו שעכו"ם העתיקו התורה ואם היה נכתב הכל היו העכו"ם מעתיקים וז"א אכתוב לכם רובי תורתי בתומה והלא מה שכתבתי לכם כמו זר נחשב שהעתיקו זרים עכ"ל ולזה רמזו לנו רז"ל (ע"א כ"א) שלעתיד יטול הקב"ה ספר תורה בחיקו וכו' ויאמר לעכו"ם כלם ... בכם מגיד זאת ואין זאת אלא תורה שנאמר זאת התורה אשר שם משה וקשה למה הוצרך בלשון שלילה אין זאת אלא תורה כי הוה ליה למימר וזאת היא התורה שנאמר וכו' אמנם התורה נקראת על שם הקב"ה תורת ד' תמימה ונקראת על שם משה תורת משה והענין תורה שבכתב כולו שמותיו של הקב"ה . ותורה שבע"פ סוד כלת משה ונודע תורה שבכתב נקרא זה (שרומז על בעלה דמטרוניתא כידוע) תורה שבע"פ נקראת זאת (שכינתא קדישתא) ולעתיד ישאל הקב"ה את הסימני' שהיא תורה שבע"פ (בסוד ונתתי משכני בתוככם) ע"ז אמר אין זאת בלשון שלילה לשלול שאין הבוכה על תורה שבכתב אלא הבוכה על תורה שבע"פ שנאמר (בה) וזאת התורה אשר שם משה וכו' וזהו ענין כריתות ברית (גיטין) אמר ר' יוחנן לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבע"פ שנאמר כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואפילו עתה שניתנה תורה שבע"פ לכתוב משום עת לעשות לד' נתן הקב"ה שלא בלב העכו"ם שאינם מפלים בהעתקתה ולזה ישארו הסימנים בידינו ברוך הוא וברוך שמו לעד עכ"ל הרי מבואר מזה מעלת תורה שבע"פ מה כח גדול יש בלימודה וגורמת הרבה נחת רוח ליוצרינו ויתע"ש גדול אדונינו ורב כח מגיד מראשית אחרית וגילה לנו ... זה ופתח דבריו יאיר לנו כתיב ומשול הישר להטיבנו ... באחריתנו ולזכותינו ברב טוב הצפון לעוה"ב ולרמוז לנו שהחוב מוטל עלינו לעסוק בשני התורות ר"ל בתורה הנגלית ... גם בתורה הנסתר ואז כפם האדם השבע ויהא לו ... ועלייה למקום שורשו הקדום הנחלב מהם ע"י ב' תורות הללו וז"ל ספר חסד לאברהם מעין ב' נהר כ"ה כי הענין שיש ב' חלקים בתורה הא' סוד האצילות דהיינו מלכות ... למעלה . הב' סוד בי"ע והנה סוד הנסתרה ממלכות ולמעלה ... אין כח באדם להוסיף בה דבר אלא בסוד הנביאים המחדשים ... לנביאים המגלים סודותיה ואיכה תלויה ע"פ ... אלא על פי הקבלה העליונה ומשיגין בבת קול דהיינו

בסודותיה

נקודותיהם דתנן תלי מילתא ואין לאדם רשות מדעתו לחדש דבר שהוא היפך הקבלה אם לא ע"י נביא או עפ"י בת קול כגון רשב"י ע"ה וחביריו שהיו מיורדי המרכבה ומשיגים עליוני' נסתרים בסודות אמנם התורה שלך בי"ע נמסר לחכמים ונתנן מיימינים ומשמאילים ושם בבריאה סוד לשכת הגזית ששם שבעים סנהדרין ושם תלוי הכל עפ"י הרוב ולכן בזה חלק התורה דבי"ע דכתיב כי יפלא ממך דבר למשפט וכשיתספק שום דין מן הדינים יתקבצו כל חכמי ישראל וידונו עפ"י הרוב מטעם דבהכי תליא מילתא ואין משגיחין בבת קול אלא בתורה דאצילות ששם כל הגזירות אינם ע"פ הרוב אלא הכל תלוי בגזירות הקב"ה · ועוד יש חילוק אחר והוא כי התורה דבי"ע אין בכחה לבטל קושיא כלל והטעם כי הקושיא היא סוד הקליפות ויש כח לעלות בכל בי"ע ומה גם בסוד המנעלת כאמר בתלמוד תיקו דהיינו שאין כח לתרץ הקושיא לפשוט האבעיות · קשיא על פלוני קשיא · עם היות דבריו דברי אלקים חיים נתחזקה שם הקליפה ואין כח לבטלה כלל אמנם מלך בת מלך שהיא אורייתא דאצילות כאמר אבי הוא שמי וגו' אין בה קושיא ולא תיקו כלל שיש בה כח לבטל הקליפות · עוד שם לבאר סדר הלימוד הוא כך · המקרא נחלקת לג' חלקים תורה נביאים וכתובים ואח"כ המשנה ברייתא ותוספתא שהוא תורה שבע"פ · ואח"כ ספר תורת כהנים שיש בה קנ"ב פרקים בסוד עקב תיבות שיש בי' דברות ומי שזוכה ומתעסק בספר הזה יתברך בקנ"ב ברכות כמנין פרשיותיו וחשוב עליו כאלו קיים כל הי' דברות והקב"ה שומר אותו בכל עת ובכל מקום · ואח"כ מדריגות התלמוד ירושלמי ובבלי ומדרשים ואגדות · ואח"כ המדריגה הד' קבלת מעשה בראשית ומעשה מרכבה ושיעור קומה וכסא כבוד וכו' · עכ"ל ראה גודל כח התורה שבע"פ כשהיא מוכתרת ומעוטרת בתורה שבכתב ר"ל הנסתר ולזה נתחכמה תורתינו הקדושה כנגד ב' עטרות הנ"ל ורמזה לנו ב' האלפים הכי סימן אחד דמשתמע לתרי אפי ופתחה במעשה דבריה בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ · בראשית כלו' ב' ראשית היא היינו ב' תורות ברא אלקים כי ראשית היינו התורה שנקראת ראשית דרכו כאומרם ז"ל ומבאר והולך מה ענין אלו הב' תורות ואמר את השמים ואת הארץ נגד תורה שבכתב אמר את השמים כי דרכה בשמים בעולם אצילות כנ"ל נגד תורה הנגליות אמר ואת הארץ לפי שדרכה בארץ וכל עסקיה מזה העולם מדבר לפי פשטי התורה ולזה הקדים שמים לארץ להיות שבעלי הקבלה קודמים במעלתם על בעלי התלמודים כמ"ש בזוהר הקדוש בפסוק והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים וכו' ולזה לא הזכיר ג"כ רק שם אלקים לבד לבד שלא יושג בחיני הב' תורות אלו אלא מי שיש בו יראה כאומרם ז"ל כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וכן דרשו ז"ל בפסוק והיה אמונת עתיך חוסן ישועות חכמה ודעת יראת ה' היא אוצרו אי אית ביה יראת ד' אין וכו' ונקראו' יראה אוצר כמו שדרך האוצר להחזיק כל הנתון בה כן בחי' היראה מדרכה להחזיק באדם זה שיש בו יראה כל התורה שלומד ומתקיימת אצלו כאומרם ז"ל חסידים הראשונים הי' שוהים וכו' ואמרו בגמ' מתוך שחסידים היו תורתן משתמרת בקרבם · וגמר אומר והארץ היתה תוהו ובוהו וגו' כלומר הגם שהיצר ישיאך לאמר הנה הארץ היא תוהו ובוהו ולמה לך יגיעת בתורה פשטיות · וגם וחושך על פני תהום פי' סטרא דמותא הנקרא חושך שליט על פני תבל המתייחסת בשם תהום כמ"ש ומתהומות הארץ תעליני (תהלים ע"א) וא"כ יותר טוב לך לעסוק בסודה שהיא כאחות לזה כתבה התורה הקדושה עצה להאדם להשיב אמריו לילך מה שגמר אומר ורוח אלקים מרחפת על פני המים כלומר ורוח אלקים הניתנה בי יש לה רחיפה ועלייה רק מפשטה שהיא כמו מפתח ההיכלן ובסיבתה יכולים לבא למים הפנימיות והיא פתח הכניסה ובחינה ראשונה שלפני המים הפנימיים ומה גם שמשמחת את הלב וז"א מרחפת על פני המים כלומר לפשטה שהיא לפני המים הפנימיים והם המים בה"א הידיעה דהיינו סודה על פני כמו לפני כאמרו ותעבור המנחה על פניו · היא כמו לפניו · וכמו הבא המציקים אותי על פני · הוא כמו לפני וכמו שמש וסוד ישוע בה על פני תמיד ופרש"י ז"ל לפני וכן ועוף יעופף על פני רקיע השמים שאין פירושו בודאי על רקיע מלמעלה רק פי' לפני רקיע · גם כאן על פני המים כמו לפני המים · וכנגד הכת האוחזים רק בפשטה ולא בסודה אמר ורוח אלקים מרחפת על פני המים שיש לה רחיפה ועלייה רק על פני המים כלומר לפנימיות המים שהיא סודה כי פני לשון פנים הוא ולא ראוי להיות הנפש מסתפק · ואחרי שיש כאן שני צדדים שקולים והכתוב יסביל לפרש בו ב' הבחינות יש לנו לעסוק כל ימי חיינו בהב' תורות ר"ל בפשטה ובסודה · ואולי כי הוא זה אשר גמר ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור כי אמירה לשון רעותא ורצון הוא כמ"ש בזוהר הקדוש (ויקרא) וז"ל ההוא אמירה רעותא הוא הה"ד ד' אמר לשכון בערפל ועוד מה תאמר ואעשה לך וכו' עכ"ל וז"א ויאמר אלקים כלומר רצון אלקים הוא להיות יהי אור ויהי אור לרמוז שצריך האדם לעסוק בשני האורות זה הב' תורות היינו בפשטה ובסודה כי זה אור וזה אור · ועי"ד רמז כתוב בזוה"ק יהי אור בעוה"ז ויהי אור בעוה"ב עכ"ל · אמנם באמת הקב"ה אמר ב' פעמים יהי אור ויהי אור לרמז על הב' אורות הי' שגנזו לעתיד לבא ולא בעולם הזה והו אור עולם באוצר חיים פי' אור עולם גנזו באוצר חיים לעתיד לבא אבל אורות שהיא מאופל היינו בעוה"ז החשך אמר ויהי · הקב"ה יעזור לנו לעסוק בהב' תורות היינו בפשטה ובסודה לשמה ולילך עם השי"ת בתמימות תמיד ובאמת כדכתיב תמים תהיה עם ד' אלהיך וכן אמרו חכמים מרגליות טובה הוא האמת בכל מקום שתמצאנה תקחנה כי זה מורה על דביקותו באלקים אמת כי אין לך מדה קלה לירש ע"י גן עדן כמו מרגליות האמת ע"ד שדברנו במ"א על פסוק שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אוכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שינה וגו'

כי

כי אין אדם יורש גיהנם כי אם על ידי עמל ויגיעה ועושה רב כמו גזל וגניבה לחתור בבתים ועריות שלא ימחו לו ליתן ומשים עצמו בסכנות גדולות ובזיון ויתן למכים ונעשה איש ריב ומדון לכל הארץ וכל הטורח ויגיעה שלו לקנות לו ע"י גיהנם · אבל לירש גן עדן אין טורח כי אם בשובה ונחת דורש טוב לכל אדם ודובר שלום לכל הבריות · מפתו יאכל בביתו יתפלל · וקובע עתים לתורה אשריו בעוה"ז וטוב לו לעוה"ב בלא עמל ובלא יגיעה וז"א שוא לכם משכימי קום להיות שכר ילדותי · מאחרי שבת לשרוק על החתרת בתים לשלול ולגנוב וכל הטורח הוא לאכול לחם העצבים · אבל כן יתן לידידו שינה ובשובה ונחת יושעון · ואין לך דבר קל לירש ע"י גן עדן כמו מדת האמת שאז הולך בתום לבבו ונקיותו תמים תהיה עם ה' אלהיך וכמו שמתנהג עצמו בתמימות מדה כנגד מדה ישלם לו הקב"ה ומשלם שכרו ברוב טוב :

במשנה אשריך כלים שנכנסת בטומאה ויצאת בטהרה וכו' מהרב הצדיק וכו' ר' **מיכל מזלאטשוב** ז"ל כי וחושך **על פני תהום** ס"ת **כלים מסה לעיני כל** ישראל ר"ת **כלים** וזהו פי' אשריך כלים וכו' עכ"ל הקדוש · עוד יל"פ על פי דבריהם ז"ל זוהר (ויקהל ר"ח) והלכת אל הכלים וגו' אילין אינון צדיקייא דאיקרי כלי ד' דזמינא צדיקייא לאייתאה לאון כ"ע דורונא למלכא משיחא ואינון כלי ד' דכתיב נושאי כלי ד' עכ"ל הקדוש עוד אמרו זוהר (תרומה קס"ג) כתיב והנה טוב מאוד · טוב דא מלאך חיים · מאוד דא מלאך המות דאיהו ודאי טוב מאוד למאן דאלים פקודין דמריה וכו' זכאין אינון דאערעו דהאי מקטרגא וזכאין אינון דלא אערעו ביה · זכאין אינון דאערעו ביה דבגיניה ירתין כל אינון טבין דעלמא דאתי דעין לא ראתה וכו' עכ"ל · וגרסינן (סוכה דף ר') שבעה שמות יש לו ליצה"ר · ערל · טמא · אבן מכשול · טמן · שונא · רע · צפוני · וכן הוא בזוהר (פקודי ר"ס) וז"א אשריך כלים אלו הצדיקים שנכנסת בטומאה היינו דאערעו ביה באותו שנקרא טמא כבגמרא הנ"ל · ויצאת בטהרה שיודעין לאכפייא ליה לפולחנא דקב"ה ועושים מיצה"ר יצ"ט ומטמא טהור ולזה אשריהם כי זכאין אינון דאערעו ביה דבגיניה ירתין כל אינון טבין דעלמא דאתי כבזוהר הנ"ל ולהיות נפשותם צרורות בצרור החיים ודבוקים באלהים אמת ומקור החיים :

ועוף יעופף על הארץ על פני רקיע השמים וגו' יל"ד כפל אומרו יעופף על הארץ על פני רקיע וגומר אפ"ל שדקדק ד' באמרו כפל לשון שמובלע ב' דרכים הא' עופות שאין להם גבורות כח כ"כ שיוכלו לעוף ולהגביה א"ע עד שיעלו תחת אויר הרקיע והם עופות הבייתות כמיני אווזות ותרנגולים הוא אומרו על הארץ פי' סמוך לארץ דגרסינן [מנחות פ' בית הלחם ל"ח] דפליגא תנאי בבזיכי לבונה של לחם הפנים איכא למ"ד ונתת על המערכה על ממש ואיכא למ"ד על בסמוך וכן (סוטה פרק ואלו נאמרין ל"ז) פליגי בקרא ונתת את הברכה על הר גריזים אי על ממש אי על בסמוך וכן (פסחים פ' תמיד נשחט) דפליגי ר"י ור"ל ר"ל סבר על בסמוך · ור"י סבר לא בעינן על בסמוך וקיי"ל הילכתא כוותיה דר"י לגבי דר"ל בר מתלת כדאיתא (יבמות) וכבר כתבו התוס' שם דהיכא דקרא הוא מורה ר"י דעל בסמוך ע"ש וכאן הקרא מוכיח דעל בסמוך מדכפליה ללישנים ע"כ גם כאן על הארץ פי' סמוך לארץ והשני הם עופות גבורת כח אשר יוכלו לעוף למעלה כגון הנשר ושאר עופות המדבריות והוא אומרו על פני רקיע השמים :

והעוף ירב בארץ וגו' כתב בעש"ט ז"ל ג' במסורה הכא והעוף ירב בארץ · והעוף אוכל אותם · זאת תורת הבהמה והעוף רמז למ"ש ז"ל שעופות טהורות מרובין על הטמאים וזהו והעוף ירב בארץ פי' שהם מרובין איזה והעוף אוכל אותם טהורים וכן זאת תורת הבהמה וגו' איירי בטהורים עכ"ל ומי איכא מידי דלא רמיזא באורייתא כל דברי חכמים אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הואיל שהקב"ה ברא את עולמו עם התורה כאומרו בראשית ברא אלקים והתורה נקראת ראשית ולכן כל דבר ודבר מרומזים בהתורה ולכן אמרו ז"ל כל מנא הא מילתא דאמרי אינשי [ב"ק פ"ח] כי נרמז הכל בהתורה שרשו ומקורו ואמרו רז"ל מ"ש בפרק ואלו זקנתי שיכה הקב"ה וכו' מזה כשתלמד דברי המינים והכל מקורו ושרשו בהתורה דאל"כ מאין כבראו ושמעתי מהרב הצדיק וכו' ר' פנחס ז"ל מקארעץ במעשה שהיה שאירע באדם אחד דם יצא מחוטמו בלי הפסק ונתגבר החולי רח"ל עד שהרופאים כלאו לבקש רפואות לזה ונתייאשו ממנו והיה החולה הזה מוטל מחמת מיתה וכל ב"ב היו בוכים ונזדמן אדם אחד וירא את הצרה הגדולה כי החולה נוטה למות וילך במהירות לבית היין ולקח מדה אחד יין טוב וחזק וצוה אל החולה לשתותו בלי הפסק ותיכף בשתותו היין נתרפא ונפסק הדם וישתוממו הרופאים והללו את ד' אשר ברא על העולם מיני סגולות ורפואות וכשנגלו הדברים לפני הרב הצדיק הנ"ל הראה להם איך שהרפואה נרמז בהתורה · ודם ענבים שותה הוא לשון רפואה מלשון אסותא בדרז"ל בכמה מקומות · ואמר הצדיק הנ"ל שבהתורה נרמז כל מיני רפואה שבעולם וסגולי' למען ילמדו בני אדם דיעה ומוסר לבקש מהש"י רפואות עכ"ל הקדוש ואפילו מנהגים טובים מה שנהגו ישראל תורה היא ונרמז הכל בהתורה · בא וראה מ"ש הרד"א ז"ל על המנהג שנוהגי' לשפוך כל המים שבשכונת המת ב"מ ונרמז בתורה וימת שם מרים ולא היה מים לעדה כי כולם שפכו מימיהם עכ"ל והרבה טרח הרב ר' אליעזר מגרמייז"א ז"ל למצא אחר יגיעו רבה כל דברי רז"ל נרמזים בהתורה הן דברי רבנן הן אגדות הן שמעתתא אין לך דבר שלא נרמז בהתורה והנה נמצא בצוואת ר' יהודה החסיד ז"ל שלא לגדל אפרוחי' : גם שלא

[ע]ל עגלים מבהמותיו כי סכנה גדולה הוא לכליון שמתיו או לכליון בניו רמ"ל יעו"ש ורמוז זה בהמקרה · והעוף בארץ הייני שמגדלם אז והעוף אוכל אותם · אוכל מלשון [כ]ליה והשחתה כמ"ל · וכן זאת תורת הבהמה והעוף שאסור [לג]דל הן מבהמות והן מעופות וחמירא סכנתא מאיסורא [חמיר]א דמהגין הרבה אזהרה אפשר דזהו בכלל באומרם ז"ל [י]במות פ"ח] והאזהרא דדשו בה רבים שומר פתאים ד' [ו]צריך כלל הכל רמוז בהתורה הקדושה · ואולי דקדק אומרו [א]רז בארץ · בארץ דייקא למעוטי ארץ העמים ע' בטור ח"מ סי' שע"ו בחידושי הגהות וביבמות מ"ז :

ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו כדמותינו וגו' אמרו ז"ל (סנהדרין פ' חלק) אמר רב פפא אי בטלי [יה]ירי בטלי אמגושי דכתיב ואצרוף כבור סיגייך ואסירה כל [ב]דילייך וגו' ופרש"י ז"ל יהירי גסי הרוח · אמגושי מכשפים [ה]מלעברים לישראל במסכת שבת איכא פלוגתא איכא מ"ד אמגושי חרשי ואיכא מ"ד גידופי עכו"ם עכ"ל · לכאורה אין [ק]שר במה אלה יהירי בעכו"ם שבקיצת ביטול הגאוה יתבטל [ע"]ז ואפ"ל עפ"י דבריהם ז"ל בב"ר אמר רשב"נ בשם ר"י [ב]שעה שהיה משה כותב התורה היה כותב מעשה כל יום ויום [מ]מעשה בראשית כיון שהגיע לפסוק זה נעשה אדם וגו' אמר [ל]פניו רבש"ע מה אתה נותן פתחון פה למינים אתמהא [א]"ל כתוב והרוצה לטעות יטעה א"ל הקב"ה למשה משה [ה]אדם הזה שבראתי לא גדולים וקטנים אני מעמיד ממנו [ש]אם יבוא הגדול ליטול רשות מן הקטן ממנו הוא אומר מה [א]ני צריך ליטול רשות מן הקטן והן אומרים לו למוד מבוראך [ש]הוא ברא את העליונים ואת התחתונים וכיון שבא לבראות [א]ת האדם נמלך במלאכי השרת שנאמר נעשה אדם ע"כ [ל]למד דרך ענוה · והנה טעם המינים שיש להם פתחון פה [ממ]"ש נעשה אדם לפי שלא יצוייר להם לתאר להקב"ה מדת [ה]ענוים לפי שנאמר ד' מלך גאות לבש וזה בא מצד שיש [ב]הם גסות הרוח ואינם מודים במעלות ובמדת הענוה והוא [או]מרם ז"ל אמר רב פפא אי בטלי יהירי ויודו במדת הענוה [ש]ב לא יהיה להם פתחון פה במ"ש נעשה וממילא בטלי [א]מגושי ע"ז · גם לפי' השני שפרש"י ז"ל אמגושי מכשפות [י]כן עפ"י דבריהם ז"ל בפ"ז דסנהדרין אין עוד מלבדו אמר [ר]' חנינא אפילו לדבר כשפים הוא איתא דהוי קא מהדרא [ל]מיסקל עפרא מתותי כרעיה דר"ח אמר לה אי מסתייעא [מי]לתא זיל עביד אין עוד מלבדו כתיב ע"כ וא"כ כי בטלה [יה]ירי ויודו במדת ענוה ויאמינו במ"ש נעשה להורות דרכי [ענ]וה ולא יהיה פ"פ למינים וכולם יאמינו שאין עוד מלבדו [א]"כ בטלי מכשפות כיון שכולם יהיו במדריגת ענוה וכפיפי [א]מונתייהו כדמסיק התם שאני ר"ח דנפיש זכותיה ואין זכות [י]ותר ממדת הענוה כאומרם ז"ל (ע"א פ"א) ענוה גדולה [מ]כולם שנאמר יען משח ד' אותי לבשר ענוים חסידים [צ]דיקים לא נאמר כאן אלא ענוים הא למדת שענוה גדולה [מ]כולם גם אמרו ז"ל בפסוק עקב ענוה יראת ד' מה שעשתה [חכמ]ה עטרה לראשה עשתה ענוה עקב לסנדלה ע' בעץ חיים הי' ש"ה פ"ג עוד אפ"ל ע"ד שדברנו בפתיחת הספר אדון עולם אשר מלך בטרם הצדיק נברא כי צדיק מושל וכו' וז"א ד' מלך הייני קודם שברא הצדיקים אז גיאות לבש וכשבא לבראות האדם הייני הצדיק אמר נעשה אדם כי צדיק מושל ביראת אלהים והכל מסר הקב"ה בידי הצדיקים העובדין לשמו ועושים לו נחת רוח במה שאמר ונעשה רצונו :

או יאמר על אופן אחר נעשה אדם וגו' כי שמעתי מקשים ממה דגרסינן [עירובין דף י"ג] ב' שנים ונחלקו ב"ש וב"ה : הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא משנברא והללו אומרים נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא וכו' וקשה מה הוא פלוגתתן הרי מקרא מפורש הוא דיותר טוב שלא נברא · והוא עפ"י דבריהם ז"ל בפסוק וד' המטיר על סדום וגו' כל מקום שנאמר וד' הוא ובית דינו · כי מדת הקב"ה אינו כמדת מלך בשר ודם · מדת מלך בשר ודם כשהוא כועס במכעיסיו עושה בהם דין ואינו נמלך בשריו ויועציו בכדי שלא ישמע אליו הדבר ויברח וכשהוא רוצה להטיב נמלך הוא ביועציו ושריו · אבל מדת הקב"ה אינו כן כשהוא רוצה להטיב אינו נמלך (ובמ"א דברנו מאומרו וד' פקד את שרה ותרצנו ת"ל ע"ש) אבל כשהוא רוצה ליפרע ממכעיסיו נמלך הוא בפמליא שלו ומי כמוהו מורה כתיב ואם יקשר איש במסתרים וגו' ולזה בסדום כתיב וד' המטיר וגו' · וד' הכה כל בכור וגו' · וכה"א ד' נתן וד' לקח · בנתינה הזכיר ד' : מורה שעושה בלא התייעצות בפמליא שלו · ובלקיחה כתיב וד' יורה על שהוא נמלך בפמליא שלו עכ"ל · ולפ"ז אם איתא דנוח לו לאדם שנברא א"כ טובה היא לו ולמה היה לו לאמלוכי ולכתוב נעשה אדם שנמלך בפמליא שלו ע"כ הקושיא · אמנם לפי דברי המקובלים ז"ל ניחא כי נעשה אדם נוטריקון נמלך עם שמאי הלל שהם כלל הנשמות הצדיקים לכן קורא אותם רשב"י ז"ל במחלוקת שמים אבות העולם במסכת חגיגה ע"ש כי הם ממש אבות העולם שמאי משמאל המרכבה · הלל מימין המרכבה וזהו משה קיבל תורה מסיני · משה נוטריקון מחלוקת שמאי הלל ע"כ · גם לפי דברי התוספות ז"ל ניחא רז"ל נוח לו לאדם שלא נברא והא דאמרינן פ"ק דע"א בואי ונחזיק טובה לאבותינו שאלמלא הם לא חטאו לא באנו לעולם וכו' הכא איירי בסתם בני אדם אבל צדיק אשריו ואשרי דורו וכו' ע"ש לזה דקדק הכתוב אומרו נעשה אדם בצלמנו כדמותינו והבן :

ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי ויכלו השמים והארץ וגו' יל"ד ה' דהששי · אמנם רז"ל דרשו (ע"א פ"א) ואמרו שכל העולם היה מתמוטט עד יום מתן תורה שניתנה בששי בסיון עכ"ל והתורה כפשוטו וגו' עוד יל"ד אומרו יום הששי ויכלו השמים משמע ביום הששי כלתה ונגמרה המלאכה ומאומרו ויכל אלקים ביום השביעי לא משמע כן · אמנם גם זה דרשו רז"ל דהכוונה שהקב"ה יודע עתיו ורגעיו ונכנס בו כחוט השערה ונראה כאילו כלה בו ביום והדרשה מדרש ·

עוד לסמוך תיבת ויכולו השמים והארץ לתיבת יום הששי · ויובן עפ"י מה שכתב הספר הקדוש אוה"ח ז"ל ולמה שפירש בזוהר כי ביום השבת מתאצל השפע של כל ששת ימי המעשה ויכוין ע"ז אומרו ויברך אלקים את יום השביעי כי בו צוה ד' את הברכה להיות העולמות וכו' כי העולם היה חסר הקיום עד שבאתה שבת ועמד העולם וכו' אכן מליצו כי הקב"ה גילה הדבר במ"ש בי' הדברות כי ששת ימים עשה ד' את השמים ואת הארץ הרי גילה כי בשעת הבריאה לא ברא ד' כח העולם אלא לעמוד ששת ימים לטעם המודע לו · גם ידוע ליודעי אמת · וכתחכם ד' וברא יום אחד הוא יודע לד' ובו ביום חוזר ד' ומשפיע כפם לעולם שיעור המקיים עוד ששה ימים וכן עז"ה · זולת זה היום היה העולם חרב נגמר ששת ימים והיה חוזר לתוהו ובוהו · ובאמצעות שבת עולם עומד והוא אומרו כי בו שבת פי' באמצעית יום זה שבת מכל מלאכתו ופי' מה שהיא המלאכה היא הבריאה עצמה אשר ברא אלקים לעשות וכו' ובאמצעות יום שבת משפיע הכללות שעולמות רוח המקיימת עוד ששת ימים · ובזה מלאתו נחת רוח במאמר א' שאמרו חז"ל כל המקדש ואומר ויכולו וגו' כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית עכ"ל ודבריהם רחוקים והחוקים לפי המראה וכו' ולמה שפירשתי אמת יהגה חיכם ודבר ד' בפיהם אמת בטעם צודק להיות כי השבת היא המקיים העולם כל ששת ימים ואחר עבור ששת ימים יצא שבת אחרת ויחייהו וקיימהו עוד ששת ימים אחרים וכו' עד ואין לך שותף גדול מזה כדין והדברים עכ"ל אוה"ח הקדוש ז"ל · ולפ"ז יוכל לומר דזה רמז לנו התורה הקדושה באמרו הה' הנוספות וכתב יום הששי לומר שכל מעשה בראשית תלוים ועומדים רק עד ששה ימים וכל סוף ששה ימים עומד העולם להיות חוזר לתוהו ובוהו · לולי יום השבת המקיימו וזהו אומרו בסמיכות יום הששי ויכולו השמים וגו' פי' ביום הששי עומד השמים והארץ להיותם כלה ונשחתין · ומלת ויכולו הוא מלשון כליה והשחתה רק ויכל אלקים ביום השביעי וגו' ויכל מתרגם ירושלמי וחמיד ובזה ישנו להעמדת עולם עד זמן שקלב הבורא ית"ש · ויוכל לומר עוד דכל אדם שומר שבת לפי ערכו ולפי גודל השתלמותו וחשק התקרבותו למעט זיו הקי' קדושת שבת מושך עליו הכנת הסתפקותו על כל ששת ימים ימי החול · ונעשה לו יום השבת כהכנת מרז"ב לצורך השפעתו לכל השבוע וזה רמזו לנו רז"ל בלחות לשונם עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות · פי' הוי מקיים שבת כראוי ובזה תרויח שתעשה לך מרז"ב והסתפקות לכל ימות החול כלומר עשה מזומניך לחול משמירת שבת קודש ואז אל תצטרך לבריות · ולפ"ז יתורץ קושיות התוספות ז"ל (בילה ·) דהקשו דברי רז"ל אהדדי אמרו עשה שבתך חול וגו' ואמרו לוי עלי ואני פורע ולדבריהו דבריהם ז"ל אחדות אמיתי · ובזה מלאתו טוב טעם ודעת · אמרו רז"ל לעתיד לבא יעשה הקב"ה ס"ת בחיקו ויאמר להברי' שיבואו מקיימי המצות ליטול שכרם · יום אחד יבואו מכיחי תפילין · יום ב' יבואו מכיחי ציצית · יום ג' יוכרז ויבואו מקיימי מ"וזה וכן כולם · ובכל הכרוזים יעמדו האומה"ע מרחיק ולבסוף יכריז יבואו האוכלים ושותים לקבל שכרם מיד ירוצו כל האומות ויאמרו אנו אכלנו יותר מהם והקב"ה ידחה להם וישלם לישראל שכרם · והאומות יבושו ויהא זה פלא גדול בעיני האומות לומר למה מקופח שכרינו כי אכלנו יותר מהם עכ"ל · ולכאורה למה באמת עשה ד' ככה · אמנם לדברינו ניחא כי אכילת עם בני ישראל בעוה"ז הוא מהככת מרז"ב משמירתם קדושת שבת כמלא כל אכילתם יש בו מקדושת שבת וזה לא כתגלה לאוה"ע ע"ד אמרם ז"ל מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ומעיק מתן שכרה לא עבידא לאגלויי · ולדקדק אומרם מתנה טובה יש לי וכו' · לי וודאי כי מלבד שהוא מתנה אלל המקבל אלא גם לי המתן הוא ג"כ מתנה טובה ע"ד והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ד' אלהיכם פי' קדושתי מפני שאני ד' אלהיכם וישראל אמר בך אתפאר ומה שאתם מקדשין אותי · שאתם למעלה ממדריגת המלאכים בזה קדושתי כתעלה מאוד בסוד תנו עוז לאלקים וזה אמרם ז"ל יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני ד' קדושתי למעלה מקדושתכם פי' קדושתי למעלה הוא מקדושתכם ממה שאתם מקדשים אותי · והנה בשבת כתיב ושמרו ב"י את השבת לעשות את השבת · לעשות הוא מלשון עשייה ותיקון כמבואר והיינו שאתם עושים ובונים קומה שלימה כביכול וזהו לדרתם חסר וא"ו וזהו מתנה טובה יש לי ג"כ ולזה יקבלו ישראל שכרם באכילתם · כי אכילתם היא מקדושת שבת ובזה מתקנים חטא אדה"ר ע"ד שפי' הרב האלשי"ך הקדוש ז"ל שאלו הקב"ה המן העץ אשר צויתיך לבלתי אכול ממנו אכלת כלומר אם אכלת בתכלי' ובהסכמה שלא תאכל עוד ובקש המקרא ודרשהו אכלת לבלתי אכול ממנו והשיב האשה אשר נתת עמדי נתנה לי ואוכל לא כאומר ואכלתי אלא ואוכל כלומר אצטרך עוד לאכול עד ביאת המשיח בכדי לתקן אשר אכלתי כבר והיה בזה כמודה ועתה וזה אכילה עם בני ישראל לתקן החטא ולכך זה ראוים המה לקבל שכרם · ושמעתי מפרשים עד"ז בשם הרב הצדיק הקדוש וכו' מבערדיטשוב ז"ל כבג"מ אומרו ואכלתם אכול הייט אכילתם יהא בכוונה שתתקנו מה שאכל אדה"ר כבר · ושבוע פי' רק בבחינת שבע ע"ד צדיק אוכל לשובע נפשו · והו והללתם את שם ד' אלהיכם להעלות קדושתו בכוונת אכילה אשר עשה עמכם ד' חסד גדול בזה להפליא שיהא פלא בעיני האומות שלוקח שכר בעד האכילה עכ"ל הקדוש · וזה הכל גורם להם קדושת שבת וזהו טעם תוספות הה' במלת הששי ועם כל הדקדוקים כמבואר :

וקושיות תוספות הנ"ל דהקשו דברי רז"ל אהדדי אמרו עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות · וגם אמרו לוי עלי ואני פורע שמעתי מהרב הצדיק וכו' · מאפטא כ"י שאמר בשם הרב הצדיק ר' מיכל וכו' מזלאטשיב ז"ל דאין שייך למימר שמעתה אהדדי רק באם מובן הפי' של

כל אחד במקומו רק דקשיין אהדדי אבל כאן כל אחד בפני עצמו מוקשה ואינו מובן הפירוש · הגם דהתוספות הקשו אהדדי · הם ידעו והבינו הפירוש של כל אחד מהשמעתתא בפני עצמו משא"כ אנן יתמי דיתמי קשה לן הרבה דקדוקי' אמרו עשה שבתך חול דלכאורה הכוונה שלא יבשל בשר ודגים ושאר מטעמים ושלא יקנה יין לקידוש וכיוצא רק כחול ש"ה וא"כ הוי שב ואל תעשה ואיך שייך לומר בזה עשה אלא עשייה יש כאן *) עוד אמרו שבתך הוי ליה למימר שבת כי אין השבת שלו רק של הקב"ה עוד לשון חול אינו מובן דמשמע דהותרו הפרטים הדבר לעשות יום שבת חול אתמהא וכי לעשות מלאכה חלילה · עוד אומרו ואל תצטרך לבריות הלא עני הוא בלאו שבת ויצטרך לבריות והוי ליה למימר ואל תקח מהבריות · ותו דלשון אל תצטרך משמע דלשון הבטחה היא אני מבטיח לך בזה שבוודאי אל תצטרך ואין מובן הכוונה · גם השמעתתא אריכתא קשה פירושו אמר לו עלי ואני פורע דמשמע שאזהרה קאי על הלוה שלוה לעצמו מעות על שבת איך ימצא מי להלוותו הלא שיבוא להמלוה שילוה לו מעות על הוצאת שבת ע"ז בטחון של השמעתתא בוודאי לא ירצה להלוות לו אפילו ע"א והוי ליה להתנא להזהיר להמלוה וכך הוי ליה למימר אתה המלוה הוי זהיר להלוות לו ואני פורע לך עוד אמרו ואני פורע לשון הוה היא וכך הוי ליה למימר ואני אפרע לך · אמנם יובן עפ"י דבריהם ז"ל בזוה"ק שת"ח נקרא שבת בענין התדבקותם ברוחניות עליונית אלקית גם בחול תמיד אלו מחשבות טהורות גם בחול כמו בשבת וזה אומרו עשה שבתך היינו המחשבות זכות ובהירות שיש לך ביום השבת תעשינו גם בחול שתלמוד ותתפלל ותעשה צדקות וחסדים בחול כמו בשבת וזה שבתך חול ושייך שפיר לשון עשייה בזה · גם הלשון שבתך שהוא עושה שבת קודש ונקרא על שמו · ולפ"ז איך אתפרנס ומתי אעשה לביתי לזה מבטיח ואל תצטרך לבריות שבוודאי אל תצטרך לבריות · אדרבא הבריות יצטרכו לך להיותך מתפלל על בני דורך זה לבנים וזה לבריאת הגוף והכל צריכים לצדיק ולחסיד הדור וע"ז הכוונה אמרו לוו עלי פירוש תתחברו בי דיבוק עצום ואתם הדבקים בד' אלהיכם · והוא מלשון כי לוית חן · או

הגה"ה

*) והוא עד"ז שכתב בת"י יונתן פ' כי תשא בפסוק ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת וגו' ויינטרון בני ישראל ית שבתא למיעבד תפנוקי שבתא לדריהון וכו' ופי' המפרש שם דקשי' ליה מאי לעשות את השבת והלא שב ואל תעשה הוא אלא להתענג בשבת ולעשות תפנוקין ותענוגי' וכו' · ועוד יל"פ עשה שבתך חול כי בשבת אשר ניתן נשמ' יתירה לאדם כפרש"י (ביצה טז) הרחבת הדעת וכו' ולזו נתרחב הדעת ונתגדלו המוחין יש לאדם להתלהב ולהפקיר עצמו ולמסור נפשו ורוחו ונשמתו על קידוש שמו ית' ולעשות עצמו כחול · [illegible] הוא נגד הקדושה שמופיע עליו כעת וזה שמבטיחו ואל תצטרך לבריו' ע"ד אני לדודי ודודי לי להשפיעך לך ברכה עד בלי די וזה שאמר שבתך וגו' כלומר דזה בהכנתא דלבא תלי מלתא כל אחד ואחד לפי שמשמר השבת ע"ד שביארנו במ"א כשושנה בין רעותיה משובחת ע"ש : ע"כ הגה"ה

מלשון כי ילוה אישי אלי · וכי תאמרו איך אתפרנס לז"א ואני פורע מלשון התגלות שאגלה כל חסדי ורחמנותי עליך וחוט של חסד אמשוך עליך עכ"ל הקדוש ולדבריו שבשמירת שבת נעשה שותף להקב"ה כי בזה מקיים המודה וקיום כל הששה ימים כמבואר לעיל והקב"ה אומר קדושתי למעלה הוא מקדושתכם מבואר היטב עשה שבתך נקרא שבתך וודאי ודבריהם אמת יה"ר שנזכה להיות משומרי שבת כראוי להיות נתעלה ע"י קדושת תורתינו הוא אלקים חיים ואמת ומקור החיים ויתקיים מתנה טובה יש לי ודאי : ויובן ע"ד המשנה אמרה היא לו הילך דינר והתקדש אני לך אם אדם חשוב הוא מקודשת בההוא הנאה שיש לה על שהוא מרוצה לקבל הימנה מתנה מקודשת · והכא השם יתעלה שמו קדשנו שנתן לנו המצות · ולכאורה הלא המצות אנחנו עושים ולא הוא ובמה קידש אותנו להיות נחשב קידושין הלא כשאנחנו עושים המצות דומה שאנחנו נותנים לו והיה כהילך דינר והתקדש אני לך · אמנם במה שמקבל מאתנו עשיית המצות בההוא הנאה היא קידושין וטעמי מפרשים בשם הר"ב הצדיק הקדוש וכו' ר' **איצקיל** לאכלטייר ז"ל כבי"נ אומרו אשר קדשנו במצותיו וקשה הלא אנחנו עושים המצות לז"א ורצה בנו בההוא הנאה דרצה בנו ובעשייתנו המצות בזה הוי קידושין עכ"ל הקדוש ולדבריו הנ"ל שומרי שבת נעשה שותף להקב"ה ומקיימים כל הששת ימים יבא על נכון שקדשנו בהם וקדושתו למעלה הוא מקדושתנו ושמירת השבת היא אחד מהששה סגולות שמכפרים עון עי' בספר חרידים וז"ל א' מצאתי לרז"ל העונה אמן בכל כחו · ב' שמירת שבת שנאמר שומר שבת מחללו א"ת מחללו אלא מחול לו וכו' · וכל מי ששומר שבת כראוי יכול להמשיך בזה שפע ברכה עליו ועל כל ישראל ממקור החיים הוא אלקים חיים :

ביום עשות ד' אלהים ארץ ושמים וגו' כי בעה"ט ז"ל ב' במסורה הכא ביום עשות ד' אלקים ארץ ושמים · ואידך הודו על ארץ ושמים למה הודו על ארץ ושמים בשביל שעשה ארץ ושמים עכ"ל · עוד יל"פ עפ"י דבריהם ז"ל הקב"ה מקומו של עולם · עוד כתיב מלא כל הארץ כבודו כמלאת אומר כי השי"ת מסובב ומסובב · והטעם לזה הגידו חכמי אמת ז"ל בכל בחינת הנבראים ובפרט לאלקי הרוחניות שהם מכירין ויודעין עולם אלהותו : לכולם יש תשוק' גדולה להתדבקות אותו יתברך ואליו ישאו תאוה כל נפש החיונית כי לכל הנבראים שבעולם כל אחד כפי בחינתו ושיעור ערכו יש שכל השופע עליו ואורו ית' ואפילו לצומח ודומם ולכל דברים כלון הנמים אותו הואיל שאור א"ס יתעלה שמו סובב כל העולם כדוריות בהשוואה וכל חלק מחלקי העולם המסובב יתחזק להתקרב לשורשו לאור א"ס יתע"ש · וזהו מעמדתו ולזה הטעם ברא והאיר ד' מכבודו והודו ומקיף כל העולמות · וכל העולמות מוקפין ממנו . ואורו יתעלה כתלמלם וגם מסובב מהם ובזה עמד ונתקיים העולם וכבר ידעת כי עשייה נופל על תיקון והעמדה כאומרו ויעש

אלקים את הרקיע פירש"י ז"ל תקנו ועמדו וז"א ביום עשות ד' ארץ ושמים שתקנם והעמידם ובמה לז"א הודו על ארץ ושמים פי' הודו היו אורו תוך ארץ ומקובב מהעולם וגם הודו ואור זיוו על שמים שהוא סובב כל העולמות ובזה שהוא סובב ומקובב זהו העמדת קיום העולם בתשוקתם להתקרב לאור א"ס ב"ה יתעל"ש ימשוך חיים וברכה ממקור הברכה הוא אלקים חיים ואמת :

ויצו ד' אלקים על האדם לאמור וגו' רז"ל (סנהדרין נ"ו) למדו מזה שבע מצות ב"נ ואלו הן · ע"ז · וג"ע וש"ד · וגזל · ודינים · וברכת השם · ואבר מן החי : ואמרו ויצו אין לו אלא ע"ז · ד' זו ברכת השם · אלקים אלו הדיני'. על האדם זה שפיכות דמים וכו' · והרמב"ם ז"ל בפ"ט מהלכות מלכים כ' וז"ל על ששה מצות נצטוה אדה"ר ואלו הן · ע"ז · ג"ע · שפיכות דמים · גזל · ודינין · וברכת השם בא נח והוסיף לו אמ"ה שנאמר אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו ועמדו אלו הז' מצות עד שבא אברהם וכשבא אברהם נצטוה על המילה וכו' · בא יצחק והוסיף וכתן מעשר וכו' בא יעקב ונצטוה על גיד הנשה וכו' באו למצרים ונצטוה עמרם במצות יתירות עד שבא משה והשלים לכל התורה עכ"ל הרמב"ם ז"ל (וז"ל מ"ר משפטים פ' למ"ד נתן לאדם ששה מצות הוסיף לנח אחת · לאברהם שמונה ליעקב השעה אבל לישראל נתן הכל עכ"ל המדרש ול"ע) הקשה הרב בעל לחם משנה על מה שכתב הרמב"ם ז"ל בא אברהם ונצטוה על המילה הרי אמרו ז"ל קיים אברהם אבינו כל התורה כולו אפילו עירובי תבשילין שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתי מצותי חקותי ותורותי וגו' וא"כ אמאי מנה הרמב"ם ז"ל רק מצות מילה שקיים אברהם וכ"ת דלא מנה רק אלו המצות שנצטוה וכו' ע"ש וכשאר בקושי' ע"ש · ובבאורינו על מרן הרב ב"י הארכנו מזה ותרצנו ת"ל ואין כאן מקומו כי אין זה כוונת החיבור ע"ש וכעת כ"ל לומר סוד ד' ליריאיו וכיון הרמב"ם ז"ל למ"ש בזוהר הקדוש פ' ויקרא וז"ל מאן דנטיר האי ברית כאלו נטיר אורייתא כולה וכו' ת"ח אברהם עד דלא גזר הא לא אתמר דאיהו נטיר אורייתא כיון דאתגזיר מה כתיב עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתי וגו' וכולא בגין דאיתגזיר ואתרשים ביה רשימא קדישא ונטר ליה כדקא יאות סליק ליה כאילו נטר אורייתא כולה עכ"ל הקדוש . (ורמזוהו

הג"הה

(ולפי מ"ש הרמב"ם ז"ל דאדה"ר לא נצטוה על אבר מן החי יל"פ אי' דאדם בת אנוש ע"פ מ"ש חכמי האמת דשבע מצות ב"נ רמוז בשבעי' אותיו' אבגדהו"ז א' זו אמ"ה . ב' ברכת ד' . ג' גזל . ד' דינין : ה' הוברי שמים זו ע"ז ו' ווי"ו זו שפיכת דמים . ז' זנות זו גילוי עריות גם יל"פ ע"ד אומרו וידעו כי עירומים הם ונתרבו מינות עד אין שנתערמלו מחכמה כנודע וכתיב ואאלפך חכמה והבן :)

רז"ל (נדרים ל"א ל"ב) ר' אומר כל המצות שקיים אברהם אבינו לא נקרא תמים עד שמל וכו') והגם שהרמב"ם ז"ל לא ראה ולא נגלה לו דברי הזוהר אין תימא כי כיון בחכמתו למ"ש בזוהר והראך דוגמתו לא ולמד מ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות יסוד וז"ל וחוכלת המכעל ומשלכה אותו לארץ וכו' עכ"ל וכל הבאים אחריו תמהו עליו וכן הטור אה"ע סי' קס"ע כתב עליו וז"ל ומה הצריכה להשליכו לארץ וכו' עכ"ל ודחק בזה הרב ב"י ז"ל והב"ח והב"ש ע"י עליהם · וכבר זכינו בזה מבואר בזוה"ק פי' חוקת וז"ל ובעי לבטשא ליה להוא כעל בארעא לאחזאה דשכיך גופיה דההוא מיתה וקב"ה לזימנא דא או לזימנא אחרא חייב עליה וכו' ההוא בטשותא דההוא כעל בידא דאיתתא וכו' וכדין ההוא איהתא שבתרי וכו' עכ"ל ותמוה על הרב ב"י שלא זכרו (ואולי הבין הרב ב"י ז"ל מלת לבטשא אין פירושו השלכה אלא הכאה ע"ד דכתב הזוהר הקדוש ז"ל פ' לו בעכין הוסעכא דבעי לבטשא ליה בארעא דפירושו הכאה וא"כ קשה ממ"כ על מנהגינו . במעט שהגין להשליך . ובהושענא שהגין להכות וים לייפב) וע"ז כאמר חכם עדיף מנביא וסוד ה' ליראיו עי' בנות י"ד בהרב"י ז"ל רל"ד מ"ש על הרא"ש ז"ל שכיון למה שאמר הרמב"ן ז"ל וקיים שם וז"ל וע"ז כאמר חכם עדיף מנביא וסוד ד' ליראיו ודברין של הרמב"ם אמת וכולם ממקור החיים :

נח

אלה תולדות נח וגו' כתב בעה"ט ז"ל ד' דסמיכי תולדות השמים . אלה תולדות נח . אלה תולדות יעקב . אלה תולדות שם . בכולם פסק שלפניו אלה תולדות השמים פסק תוהו ובוהו . אלה תולדות נח פסק בני חם ובני יפת . אלה תולדות יעקב פסק עשו ואלופיו וכו' עכ"ל עוד יתכן לומר שהתורה רומזת לנו בזה הרמז דרך הטוב ובחרת בחיים בסוד דע את אלהי אביך ועבדיהו כמ"ש וישב שלמה על כסא ד' והוא היה בערך מדרגת משה רבינו ע"ה וכן אמרו רבותינו ז"ל לא קם כמשה · בנביאים הוא ולא קם אבל במלכים קם ומנו שלמה · ודוד אביו הוא קו רגל רביעי במרכבה והיא ביחוד אחד עם האבות וגו' המרכבה שלימה וזהו אלהי אביך סוד עלם המרכבה ועי' תתלהב לב כל אחד מישראל ויעורר עצמו לבחי"כ קדושה וטהרה ולעבוד להש"י בכל לבו כמ"ש בבריאת האדם לעבדה ולשמרה · והנה העבודה עלינו בשני פנים היינו מיראה ומאהבה וים אהבה חיצוני ויראה חיצוני ויראה פנימי' ואהבה פנימי' ועם שכל הדרכים טובים שהרי כזהר ושומר עצמו מעשות כל רע אמנם זו למעלה מזו במדריגתם · יראה ואהבה חיצוני הוא שירא את עצמו ואוהב את עצמו · והיראה והאהבה הפנימיות הוא שירא את הש"י ואהב את הש"י · היראה

חיצוני

חיצוני הוא שירא שלא יענשוהו העונשים המתחייבים מהעבירות ההם אשר הזהיר עליהם והוא איננו ירא כי אם את עצמו ושכינו ויהי מורא שמים עליכם שיזון ממנו ולא מורא עצמיכם שיהא ירא מאימת מוסרי השופטי' הממוני' ליסר להעניש ויראתו מפגע הזמן ותלאותיו שלא יחולו עליו ועל בניו ועל קניינו ורכושו ושלא יחסר לחמו ולא ימותו בניו בחייו והוא מדריגת פשוטי בני אדם היראים מנתיבי עקביים שרגליה יורדת מות : ועקב והסוף שלהם ועונש מות עליהם חומר מכל העונשים רח"ל וז"ל הזהר הקדוש (בראשי') נאמר דיראה שריא מלרע אית יראה רעה דלקי ומחי ומקטרג ואיהו רצועה לאלקאה חייביא ומאן דדחיל בגין עונש דמלקיותא וקטרוגא כמה דאתמר לא שריא עליה ההוא יראת השם אלא מאן שריא עליה ההוא יראה רעה ואשתכח שריא עליה ההוא רצועה יראה רעה ולא יראת ד' עכ"ל הזה"ק : אהבה חיצוני הוא שאוהב ד' מצד שהצלחתו כשרואה עצמו מוצלח בכל ענייניו ולא תעמוד אחוריו . ובראות את עצמו אשר כל יעשה מצליח משים ומגיד תשוקת אהבתו בגורלו וכדי שיהא אהוב בעיני ד' וישפיע לו רב טוב ולהיות לו עושר וכבוד ובנים ובני בנים ושיהא כייחא לו : כייחא לבניו : כייחא לכל קניינו ורכושו וזהו בבחינת אוהב את עצמו : ושמעתי מפרשים עדי"ז אומרו לאהבה את ד' אלהיך לדבקה בו וגו' כקנו ולדבקה בה"י כי אין אהבה בעולם אם לא דברים הפכים כמוכר ולוקח משא"כ מוכר ומוכר שכל אמן שולא וכו' וחקרו שאין הדבר כן אלא עיקר אהבה אלא כשאינה חוזרת מן הנאהב להאוהב משא"כ מוכר ולוקח אהבת המוכר ללוקח חוזר אליו כי אינו אוהב להלוקח רק לעצמו ועושה בשביל הממון המצטרך לו לנשמתו וז"א לאהבה וגו' ולדבקה בו : בו דייקא שאהבה יהא דבוק בהש"י שלא יהא חוזרת לך מן הנאהב לאוהב רק שיהיה אהבה שאינה תלויה בדבר עכ"ל וזהו דמסיים בגמרא [נדרים ס"ב] ולדבקה בו שלא יאמר אקרא כדי שיקראוני רבי : אקרא כדי שאהיה זקן ואשב בישיבה וכו' אלא שיהא האהבה דבקות תמיד וכן היא הענין יראה חיצוניות חוזרת אליו ויכול להתבטל ח"ו ולהיות נופל ממדריגתו כי היצר מתחכם עליו ומקטינו ושדע דברי הרב איש אלהי וכו' הבעש"ט ז"ל כבג"מ אומרו שלוחי הדעו שהאדם עובר עבירה אומר שלא יראוני האדם והענין הוא שהאדם רוצה לעבור עבירה ח"ו ומתחבא עצמו בחדרי חדרי' נופלת עליו יראה כי מדע דלית אתר פנוי מיניה · ובכל מקום יש חיות הבורא ב"ה וב"ש אפילו בקליפות בסוד ומלכותו בכל משלה דאל"כ לא היה הדבר במציאות : וגם בעבירה יש חיות הבורא ג"כ שם כביכול אמנם הרשע איננו רוצה בחיות אשר שם מהבורא ואפילו ח"ו אמנם האלקים עשה שיראו מלפניו ולא כבראו רשעים אלא לפשע עקמומיות שבלב והענין כי מי שיש לו שכל ירא מלפניו בגין דאיהו רב ושליט וכו' עד שכל איבריו נרתעים וזעזעים מהדר גאונו לא כמו השוטים שאומרים על היראה האמיתות שהוא מרה שחורה ולא כן ידברו אמנם מי שאין לו שכל מאיים עליו הש"י בדבר שיהא נרתע ונבעת לפי קט שכלו כגון בשמעו קול הרעם וכוונת הש"י שילך ומזה אל היראה העליונה נחשבו הלא הרעם היא אחד מגבורתו של הש"י ואיך לא ייראו מהש"י עצמו וכן שאר יראות חיצוניות שיש להאדם כגון יראת העבירה או שלא ימותו בניו כוונת הש"י שיעלה מזה להיראה העליונה שיראת העליונה נתלבשה ונתלמלמה בוך דברים ההם כדי לאיים עליו והו כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו ומהו יראת חטאו ולא אמר יראתו אך שלא יאמר האדם מה יעשה שאין לו יראה לז"א כל שיראת חטאו שחטא הוא לשון חסרון דהיינו שירא מפני חסרונות שלא ימותו בניו וכו' ומכח זה צריך לבא אל היראה העליונה עכ"ל הקדוש המלמד לבנות בני אדם להדריכם בדרך הישר : וכן הוא ודאי שהיראה והאהבה החיצונה הוא דרך ומבוא לבא לידי אהבה הפנימית] יראה פנימית היא בגין דאיהו רב ושליט וז"ל הזוהר הקדוש (בראשית) יראה דאיהו עיקרא למדחל בר נש למארי' בגין דאיהו רב ושליט עקרא ושרשיו דכל עלמין וכולא קמיה כלא חשיב כמה דאתמר וכל דארי ארעא כלא חשיבין ולמוחה רעותים בההוא אתר דאקרי יראה עכ"ל זו היא היראה הפנימית בהבינו לגדולתו ורוממותו של בורא עולם ב"ה כדכתיב כי אראה שמיך וגו' ואומר שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה וגו' אז יפול על האדם בושה וחרפה מהשגחת הש"י עליו : ואמר החסיד אל תמרה את אדוניך והוא משגיח בך : ואמר הכתוב למען תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו ואמרו ז"ל ז בושה לבלתי תחטאו מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא ע"כ וזהו בחינת מורא שמים : אהבה הפנימיות הוא לעשות העבודה לצורך גבוה לתקן השם המלך בכבודו בסוד היחוד והדיבור בזה סכנה כי בני עלייה מועטים כמ"ש ויעש דוד שם כביכול הוא תיקון השם יתעלה ויתקדש שמו לכלא והוא הענין שדרשו ז"ל קדושים תהיו יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני קדושתי למעלה הוא מקדושתכם וכו' וזה רמוז לנו המסורה ד' דסמיכי אלה תולדות יעקב הוא היראה החיצוני שירא מעקביים וסוף מרירות עונש המות : אלה תולדות נח היא אהבה החיצוני למען עצמו שיהא לו כייחא : כייחא לו : כייחא לבניו : כייחא לכל רכושו וקנינו : אלה תולדות השמים הוא בחינת יראה פנימי שאו מרום עיניכם וגו' כי אראה שמיך וגו' הן לד' אלהיך שמים ושמי השמים וגו' : אלה תולדות שם הוא בחינת אהבה פנימית בסוד ויעש דוד שם וכל א' וא' מוליד לו שכל חדש ודרך לעבודת בוראו ועיקר מעשיהם של צדיקים הן הן תולדותיו מעשיהם הטובים ובזה מוסף לעצמו בכל עת ורגע שפע אלהי ממקור הברכה וחיים :

אלה תולדות נח נח וגו' כפל ב' פעמים אפ"ל דהתורה רמזה לנו מה שעתיד להיות בגלות המשיח ב"ב ועפ"י דבריהם ז"ל שכל זמן שהיו ישראל בארץ הקדושה תו"בב

אז שתו אומות העולם התמלית ובזה היו חוטאים ובעת הגלות
המר הזה נהפך נבוך ושפחה כי תירש גבירתה וז"ל הזוה"ק
(תרומה קכ"ה) בזמנא דהוו ישראל בארעא קדישא יהבי
חולק התמלית לעמין עע"ז ולא אתזנו אלא מתמלית והשתא
דישראל אינן בגלותא אתהפיך בגוונא אחרא וכו' עכ"ל
והא דאמרינן (תענית ל"ב) אין שותה מי גשמים וכל
העולם כולו שותה מתמלית משל לאדם שמגבין את הגבינה
נוטל את האוכל ומניח את הפסולת וכו' עכ"ל מיירי בזמן
שהיו ישראל על אדמתן אדמת הקודש תוב"ב והכם ב' אנכים
שונות . בעת שהיו ישראל בארץ רק שהרב המוקדש היו
ישראל שבא"י שותין התמלית דהיינו אחד מס' והשפע
מלמעלה כי תמלית הוא אחד מששים כמ"ש רז"ל כל העולם
כולו שותה מג"ע שכאמר ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן
ופרש"י ז"ל מתמליתו של ג"ע : גם אמרו רז"ל שהעולם
שותה תרקב מכור הרי אחד מששים (עיין בשלה בפסוק
והעומר עשירית האיפה הוא ברש"י ז"ל וע' ביומא דף י"ח
תרקבא דדיכרי עיילא מרתא בת בייתוס וכו' וע' בסוטה דף
ח' בקאקאה בשלהם תריבנה אין לי אלא קאה כו' ועיין
במסכת תמיד פ"ג משנה ו' דומה לתרקב גדול כו' . עיין
עירובין כ"ה רש"י ד"ה תרקב וכו' ע' במ"ר סדר בראשית פ'
ע"ו מתמלית בית כור תרקב שותה וכו') ומחלק א' מששים
ששתו ישראל כתנו מחלקם עוד תמלית לישראל שבחוצה
לארץ היינו א' מששים מחלקם כמלא דישראל שבא"י אבדו
כ"ח חלקים כי בישובן הי' להם כ"ט חלקים כי אחד מששים
דהיינו התמלית שתו אוה"ע ובחרבן יש לאוה"ע כ"ט הלקים
ולהם היינו לישראל שבא"י חלק אחד מששים כמלא דמתחלה
היו להם כ"ט חלקי' ועכשיו חלק אחד הרי דאבדו כ"ח חלקים
כלליות . עכשיו נלך בפרטיות אחר החורבן כשהיו יושבי' על
אדמתם עדיין שהיו להם חלק אחד כאמור ומאותו החלק כתנו
לישראל שבחוץ לארץ אחד מששים כשארו להם כ"ח חלקים
מאותו החלק הפרטי ואחר שגלו לגמרי מעל אדמתי והם עכשיו
בחוצה לארץ הוא בהיפך שהישראל שבחוצה לארץ יש להם
אותו החלק : ומהחלק הזה פרטי שותין הישראל שבא"י
היום חלק אחד מששים הרי כעת באורך הגלות המר הזה
אבדו הישראל שבא"י עוד כ"ח חלקים בפרטיות כי מתחלה
כשהיו יושבים על אדמתם גם אחר החורבן היו להם כ"ט
חלקים מאותו החלק הפרטי ואחד מששים היו לישראל
שבח"ל ועכשיו נתהפך בעונותינו ויש לישראל שבא"י רק
חלק אחד מהחלק הפרטי הרי אבדו כ"ח חלקים כלליות וגם
כ"ח חלקי' פרטיות ובגאולת המשיח ב"ב יוחזר להם כ"ח חלקי'
כלליות וגם כ"ח חלקי' פרטיות ואז יהא הולדה חדשה בעול'
ומלאה הארץ דעה את ד' וז"א אלה תולדות נח נח רומז להולדה
שבי פעמים כ"ח חלקים בכלליות ובפרטיות : ואמר אלה פסל
הראשונים כי אז יועבר רוח הטומאה מן הארץ ע' בזוהר
פ' חיי שרה במדרש הנעלם ק"ה ואחר התבוננות בדברים
אלו · אז תמלא יראת ד' ודעת קדושים תבין יסי"ר שמכה
ב"ב לשפיע השובע ממקור הברכה והחיים . והד' דסמיכי

דהבאתי לעיל אלה תולדות השמים אלה תולדות נח אלה תולדות
שם אלה תולדות יעקב ילפי' בדרך שיחת ת"ח דטדע השמח אשה
לשם ממון הוי ליה בנים שאינם מהוגני' ח"ו והנושא אשה לש"ש
הוי ליה בני' מהוגנים ומורי הוראה בישראל וצדיקי' המתייחסי'
בשם נח כאומרו נח איש צדיק :

מכל הבהמה הטהורה תקח לך שבעה וגו' פרש"י ז"ל
העתידה להיות טהורה מלמד שלמד נח תורה ע"כ
והרמב"ן ז"ל כתב שפירש לו סימני טהרה אלא שפסוק מקלר
עכ"ל והא דפרש"י ז"ל כאן שלמד נח תורה ובפסוק שהכניסם
אלו וגו' כי אלו מאליהן וכל שהתיבה קולטן כו' יובן עפ"י דברי
הקדוש ספר אור החיים ז"ל ומכל הטי תקח לך אומרו תקח לך
נתכוין לומר לו שהוא יצריך לקחת השלום הז' ואמר הטעם כי
הם לצרכי עצמו והוא אומרו לך לצרכך וכו' ובפסוק שנים שני'
באו וגו' כתב דקדק לומר באו כי לא הוליך לחזור אחריהם
אלא מעצמו באו ואמר ב' ב' על כל פרקי הבאים וכלל גם
בהמה טהורה ועוף הגם שלוה עליהם ז' לפי מה שפירש למעלה
ידוייק הכתוב על נכון כי מה שהוא לקיום המין אינם אלא ב'
ואותם הביא ד' עד התיבה והוא קבלם אבל השלום הז' הוא
נח טרח בעצמו לקחת אותם כמו שלוה ד' אליו תקח לך שאינ'
לקיום המין הוא וטרח בשלו עכ"ל ובזה א"ש דברי הרמב"ן
ז"ל שהבאתי לעיל והכל עולה בקנה אחד וכיתדו נרועה אחי
הוא אלהים חיים .

ויבא נח ובניו וגו' מפני מי המבול וגו' רש"י ז"ל נח
מקטני אמנה היה מאמין ואינו מאמין וכו' וילי"ד נמה
לא דמוהו לזכות י' אמנם בזה יש דרך גדול לעבודת הבורא נ"י
ע"ד שנתייסד הקדים בלשון תרגום בכדי שלא יקטרגו וכו'
ולזה צריך הצדיק להיות כמתגבב ובהסתר מפני הילד הרע
ע"ד שדברנו בפ' לך לך בפסוק מנחה היא שלוחה וגו' בשם
הרב הצדיק מברדיטשוב ז"ל כבי"נו ע"ש ואלו הי' נח מגלה
עצמו באמונתו במדריגת שהיה באמת כמו שהעיד עליו הכתוב
נח איש צדיק וגו' היה קטרוג גדול בעת הכנסתו לתיבה
לזה היה מסתיר מעשיו והיה נראה מאמין ואינו מאמין וגם
לא נתקבלו בו הס"א דסברי זה משלנו הוא עד שנכנס לתיבה
ויסגור ד' בעדו :

וישאר אך נח וגו' אמרו רז"ל שאיחר מזונות לארי
והכישו וכו' להבין למה איחר דייקא לארי ויל"פ
ע"פ דברי הזוה"ק אמרו לית רעיא מהימנא כמשה רבינו
שמסר עצמו למיתה בעד דורו ולא כן נח שלא התפלל בעד
דורו והקשו מאי הוה לי' למיעבד ותירצו דקרבנא דאקריב נח
הוה ליה ליקריב קדמת דנא וכו' עכ"ל הקדוש וידוע
דבבית ראשון היה האש שמן השמים שעל גבי המזבח
דומה לארי וז"א שאיחר מזונות לארי שלא הקריב קרבן מעיקר'
רק איחר והקריב לבתר והכישו וזה רמז דידין מקדמין במצות
וכדי לעשות נחת רוח ליוצרם ולהגין על דורם להמשיך
עליהם רחמים וחסדי' ממקור החיים .

ויאמר

ויאמר ה' אל לבו לא אוסיף עוד לקלל את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע מנעוריו וגו'

הרב הגאון והצדיק וכו' ר' **פנחס** מפ"פ דמיין ז"ל
לכאורה יש ליתן טעם מה שקילל הקב"ה האדמה עבור חטא האדם משום דאדם נוצר מהאדמה והיא גרמה לו : אבל דהחטאים באים מגרם האדמה : הדין נותן שכל מה שיזקין האדם ומתרחק מן העפר מחויב להתקרר יצרו ולהטיב באחריתו : ועינינו רואות שלא כן הוא רק כי יזקין לו יסור ממנה ואדרבא זקני עמי הארץ כל זמן שמזקינים וכו' ע"כ מוכח שאין גרם החטא מן האדמה רק מן הרע הגובר עליו ה"א לא אוסיף לקלל עוד האדמה כי לא היא הגורמת כי יצר לב האדם רע יותר בזקנותיו ממה שמנעוריו וכ"ז שמזקינים מטפשים מזה מוכח שאין האדמה הגורמת · אבל ת"ח כ"ז שמזקינים חכמה נתוספת בהם שנאמר בישישים חכמה :

לך לך

לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך וגו' מהרב הצדיק וכו' ר' **זוסיא** ז"ל פי'
תחלה לך לך מארצך מליכלוך של עצמך : ואח"כ מליכלוך מולדתך היינו ממה שנתנה לך אמך ואח"כ מליכלוך בית אביך ממה שנתן לך אביך ואז תוכל לילך אל הארץ אשר אראך ע"י אור שמאיר השופע עליו ואין אדם יכול לבא לזה כי אם בהמלך ומוציא עצמו מהגשמיות שלא ישמע ולא ירגיש הבלות ותאוות העוה"ז כדרך הרשעים שהולכים תמיד במלבושים ובעולם התוהו ר"ל אלא מחשבתו יהי' דבוק תמיד בד' ית' עכ"ל :

מהרב הצדיק וכו' ר' **ברוך** ז"ל הסתכל בשלשה דברים וכו' מאין באת ובזה תלא מהגשמיות לך : וזהו לך לך לשורשך מאין שבאת ובזה תלך מארצך מהגשמיות עכ"ל :

ויאמר אברם אל לוט וגו' הפרד נא מעלי אם השמאל ואימנה ואם הימין ואשמאילה וגו' אמרו ז"ל גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה ע"כ ויל"ד מי המסיתו זה · היצה"ר אין רצונו בלשמה : היצ"ט אין רצונו בעבירה והנה נודע דברי חכמי האמת ז"ל בפסוק עמלק יושב בארץ הנגב דכתיב ואת הצפוני ארחיק מעליכם ופרש"י ז"ל זה יצה"ר הצפון בשמאל שהוא לצפון כי יצ"ט לצפון בימין הנקרא נגב עכ"ל ופירש ז"ל שלכך נקרא צפוני שמסית וגונב את האדם ולעשות מעבירות מצות ומלפין עצמו בעטיפת ציציות ח"א עמלק יושב בארץ הנגב היצה"ר תפש אומנות היצ"ט להיות יושב בנגב ועושה עצמו כיצ"ט עכ"ל : והנה הב' דברים הם נגידות כמו קם זה נופל וכשהיצ"ט רואה שהיצה"ר תופש אומנתו ועם עקש תתפתל כתיב אז גם הוא תופש אומנות היצה"ר כי כן הענין שהרשעים מהפכים מדת רחמים לדין ח"ו וכשהיצ"ט רואה שהאדם נוטה ללכת היצה"ר לעשות איזה עבירה ח"ו ושאינו יכול לכופו ללכת הטוב כי חכמת המסכן בזויה אז הוא מסיתו לעשות העבירה עכ"פ לשמה ובתחבולות יעשה מלחמה וזה ענין גדול הוא ודברנו מזה במ"א ובזה תקשה שיכיו של הס"מ ב"מ וחז"ל בעל חסד לאברהם מעין ד' כשר מ' יש להקשות קושיא עצומה איך שהרשע שהלך כל ימיו אחרי שרירות לבו ולבסוף נתחרט ואומר חטאתי שיהא נמחלים לו כל עונותיו בדיבור חטאתי י"ל כי כל זמן שהישראל חוטא ועובר על מאמר יוצרו הקב"ה הוא מתמלא כעס וחימה והס"מ שמח והכל לפי שיעור החטא ומדריגת החוטא וכשהישראל מתחרט על מעשיו ואומר חטאתי . הס"מ יצטער לרוב ואז הקב"ה שמח שמחה גדולה כי הדאגה שקבל הס"מ בעת החרטה ההוא הוא כפלי כפלים והשמחה ששמח בעת העבירה והשמחה ששמח הקב"ה בעת החרטה הוא כפלי כפלים מהכעס שכעס הקב"ה בעת העבירה בעבור שנחשב לפני המקום החוטא בעת החטא כאלו השוה את הס"מ לבוראו עבד להמלך ובעת החרטה מפילו לתהום רבה עכ"ל ולאיפך כשרואה היצה"ר איך שנוטה האדם ללכת הטוב ושא"א לו להטותו בשום צד אז מסית עיניו לעשותם המצות שלא לשמה ח"ו ואת זה לעומת זה עשה האלהים ולזה אמרו רז"ל גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה עד"מ לאדם שמצא מציאה אוצר גדול מלא כל טוב ואבנים טובות ומרגליות ואדומים לאין מספר הכה בודאי בעת מוצאו שמח שמחה גדולה לאין תכלית והתחיל לשאת האוצר בתשוקה גדולה ומחמת שלא היה לו כלים כ"א לשאת האוצר לתוכם פשט מעליו כל בגדיו וקיפלם והכניס האוצר לתוכם ונשאר עומד ערום ומחמת כובד המשא לא היה יכול לשאת על כתפיו היה מוכרח לגרר האוצר על הארץ ועורר עליו טרחה גדולה וכשבא קרוב לביתו המשתמר טרם הספיק להביאו אל ביתו ובכמעט קט בא עליו לסטים שודדים והוצרך לעזוב את האוצר וברח על נפשו להציל עצמו מסכנת מות ואחר כך כשנתיישבה דעתו התחיל לדאוג ולהצטער מאוד ולהיות כואב באנחה המשברת את הגוף על האיבוד האוצר ועל גודל היגיעה שהיה לו ויש לו צער גדול מאוד עד אין חקר יותר מאלו לא מצא כלל כן המשל ביצר הרע אחרי היגיעות שיש לו עד שנטה אדם אחריו והוא לו כמו מציאה כי יעסוק כשמתו ושמח שמחה גדולה ופתאום בא עליו שכנגדו וגבר עליו ומכריח לאדם לעשות העבירה לשמה בודאי יש לו צער גדול מאוד יותר ויותר מאלו לא התחיל האדם לילך כלל אחר דעתו ואפ"ל בזה גדולה בע"ת ובמקום שבע"ת עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד ולזה גדלה מעלתו של זה יותר משל זה וה"א ויאמר אברם אל לוט היינו הנשמה לס"א הפרד נא מעלי אם השמאל ואימנה וגו' והוא מובן מאליו :

ויאמר אברם הרימותי ידי וגו' כתב בעה"ט ז"ל ב' במסורה הכא הרימותי ידי ואידך כאשר הרימותי קולי ואקרא זה שאמרו ז"ל שאשת פוטיפרע נתכוונה

לטובה כמו שמתברכין אברהם לש"ם עכ"ל ויתכן ע"פ דבריהם ז"ל בזוה"ק (פ' יתרו ובפ' בלק) ארימת ידי בלא שאסור לב"נ לארמא ידיה בריקניא ועושה בזה פגימה לעילא אם לא בצלותא ותפלה ע"ש ע"כ וז"א הרימותי ידי אימתי מותר לי לארמא ידי לז"א כאשר הרימותי קולי ואקרא והיינו בצלותא כי קול היינו תפלה כאומרו הקול קול יעקב ומי איכא מידי דלא רמיזא באורייתא :

ויחשבה לו צדקה סיפר הרב הצדיק הקדוש איש אלהים **מאפטא** כ"י פ"א נתאכסן אצלי הרב ר' **אלימלך** ז"ל כבג"מ ויחדתי לו בית בפני עצמו פעם א' נכנסתי אצלו ומצאתיו יושב ומחשב חשבונות לעצמו אם הוא ראוי לעוה"ב וסיפר עם עצמו כנפשי איך ראוי לעולם הבא וחישב כל דופי שיש בו ושוב ניחם את עצמו ואמר הלא אפילו אם איך ראוי מ"מ הקב"ה ברוב חסדו, ינחילך חלק לעוה"ב כי הלא אמרו ז"ל קב"ה קיים כל התורה וכו' ניחם אבילים ועשה שושבינות וגומלי צדקה וכו' והכא בעוה"ב שאין בו לא אכילה ושתיה וכו' מה צדקה שייך שם אלא יעשה צדקה עם שאינם ראוים לעוה"ב ליתן להם בתורת צדקה ע"כ · ובזה אפ"ל כי אברהם אבינו הי' בבחינה זו ועניו בעיני עצמו עד שאמר ואנכי עפר ואפר וחושב בלבו שאינו ראוי לשום גמול רק כי אם יעשה עמו הקב"ה בתורת צדקה וזהו ויחשבה לו צדקה כלומר חישב עם עצמו וזהו ויחשבה שאינו כמותו וזהו אומרו לו הוא איננו ראוי לשום גמול רק בתורת צדקה וזהו אומרו צדקה עכ"ל הקדוש (ובזה אפ"ל אומרם ז"ל (מגילה ע"ז) שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה ח"א אלו גובאי טפסאי וכו' וח"א אלו צדיקים שרחוקים מצדקה ונהנים בזכותם כו' כי מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ע"ד מ"ש לקמן בשם הרב הצדיק וכו' מאפטא כ"י שביאור ד"א זהו שאומרים אלהי אברהם וכו' כי היצה"ר שם בלבו שילך מארצו להצלחתו ולהתברך בבנים ובממון והוא בעצמו חישב עם נפשו שהליכתו יהי' רק מצד שיתגדל שמו הקדוש ע"י לומר אלהי אברהם שיתפרסם אלהותו ית' בעולם וכו' ע"ש גם כאן כאמר כן כי דעת היצה"ר משים בלבו פי' הב' שהוא ניזון בזרוע ונופל בלבו מחשבות שיחזיק עצמו לצדיק · אמנם היצ"ט מלמדו בדרך המועילו להביאו לחיי עוה"ב ומשים בלבו פי' הא' למען שיעשה תמיד תשובה על חטאתו כמ"ש במ"א שובו בנים שובבים במעשה דאותו חסיד שעשה כל ימיו תשובה על חטאותיו וכו' וזהו הצדקה שיעשה הקב"ה גם עם שאינם ראוים לעוה"ב מצד חסדו הגדול ומצד רב טוב הצפון) :

והאמין בה' ויחשבה לו צדקה וגו' יל"פ עפ"י דבריהם ז"ל שהצדיקים אעפ"י שיש להם לתלות במעשיהם הטובים מ"מ אינם מבקשים מהש"י רק מתנת חנם ע"כ והיא מחמת ענותנותן שמודים בעצמם כאילו אין להם שום מתנת שכר כאומרו לולא האמנתי לראות בטוב ה' בארץ

החיים וכו' וזה ירמוז לנו הכתוב גודל מעלת אבינו אברהם וגודל עצומתו להיות מאמין בה' וקיום כל התורה כאומרם ז"ל אפילו עירובי תבשילין וכל מה שהובטיחו הש"י היה הכל בזכותו ופרי מעלליו וכן מליץ בחמת מלחמ הש"י בזה באמרו ואברהם היה יהיה לגוי גדול למען אשר יצוה את בניו וגו' תלה הכתוב בצדקת אברהם אפי' אבינו אברהם לגודל צדקתו לא תלה בזכות מעשיו רק ראה עצמו שכל מה שהקב"ה עושה לו הוא הכל בגדר צדקה ומתנת חנם · אם יצדוק באמרו למען אשר יצוה את בניו וגו' שזה נוגע לגדר האמונה · וכידע המשל בשם הרב אלהי **הבעש"ט** ז"ל שפעם אחד בא הבן אצל אביו לעת זקנתו להתייעץ עמו באיזה אומנות יתדבק להחיות נפשו והיתה תשובת אביו אליו בני עלתי יספר עליך · אל תדבק באומנות שאני מתעסק בה כי טרחתי מרובה בה יומם ולילה ועזבני כחי ואור עיני גם הם אין אתי והפיכי בעיסק טב מיניה · ואל תשיבני מפני מה אני מתעסק באומנות הזה כי כאשר אבדתי אבדתי וכבר אני בנוך באומנות זה ואי אפשר לעת זקנתי לפרוש ממנה · הנה לאיש כזה מחשבתו ניכרת מתוך דבריו שהוא שונא אומנתו והראיה שלאיש כלבבו ימנעהו מליכך דרך זו · ולא כן הדבר במי שאומנתו חביבה עליו ביותר שמקדים לצוות בניו ובני ביתו אחריו טרם שאלתם לא תכבד עליכם העבודה זו קומו תחו בה כי יקרה היא מפנינים ומפז ואדרכמונים זה פי' הפסוק כי ידעתיו למען אשר יצוה מקודם את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' עכ"ל הקדוש · וגם אמרו ז"ל הולך צדקות זה אברהם שנאמר למען אשר יצוה את בניו וגו' כי שורש האמונה כדאי כל העולם לו ואפ"ה חשבה אברהם רק לצדקה ולא לפי כשרון מעשיו ח"ו והאמין בה' ובזכות האמונה אשר הוא שורש השרשים של כל התרי"ג מצות היה לו לתלות הכל בכשרון מעשיו אפ"ה ויחשבה לו צדקה פי' אברהם חשבה זאת כל מה שעושה הקב"ה עמו טובות וחסדים היא רק הכל צדקה ותבלין לזה דבריהם ז"ל (ברכות י"ז) שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה רב ושמואל וכו' כל העולם כולו ניזון בצדקה והם ניזונין בזרוע ופרש"י ז"ל כל העולם כולו ניזון בצדקתו של הקב"ה ולא בזכות שבידם והם ניזונין בזרוע בזכות שבידם והצדיקים משתעי קרא וקרי להו רחוקים מצדקתו של הקב"ה עכ"ל · וזהו ויחשבה לו צדקה היה חשוב בעיניו כאילו הוא צדקה ולא בזכותו :

וראיתי בבעש"ט ז"ל כתב ויחשבה לו צדקה ב' במסור' הכא ויחשבה לו צדקה · ואידך ויחשבה לזונה גבי תמר · ויחשבה עלי לשכורה גבי חנה היינו דאמר רבי יוסי יהא חלקי עם מי שחושדין אותו ואין בו שהרי תמ בשביל שחשדה יהודה זכתה ויצאה ממנה פרץ וזרח שיצאו מהם מלכים ונביאים וחנה בשביל שחשדה עלי זכתה ויצא ממנה שמואל · בשביל שחשדו לזונה ולשיכורה נחשבה להם לצדקה וזהו ויחשבה לו צדקה א"ה הרא"ם ז"ל עכ"ל ולדבריו יתפרש המקרא עז"ה כמו שייחשבה לזונה · ובאמת

וכן היה כמו כן גבי אברהם ויחשבה לו לצדקה ובאמת היה חסדו ועליו כאמר שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה ואלה לנו הכתוב גודל שבחו של אבינו אברהם ע״ה איך אומנתו היה גדול ודבוק באלהים חי :

דור רביעי ישובו הנה וגו' כי בעה״ט ז״ל ב' במסרה הכא ודור רביעי ישובו הנה · ואידך דור הולך ודור בא פי' דור הולך כי עדיין ילאו בכך מן הארץ ודור אחר בא וירשה את הארץ ודור רביעי ישובו הנה · דור שכיים יהי' שמה אז ישובו הנה עכ״ל · ואפ״ל בסוד הגלגול כי עד שלשה פשעי ישראל ועל שלשה פעמים יעשה ד' חסד עם הנפש החוטאת להשיבו לגלגול · ובפעם הרביעי ישובו לגיהנם והיה כפשו בתוך הקלע וכן הוא אומר על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו לעולם השפל · וז״ל המקובלים תיקון ע' דור הולך ודור בא דא כשמתא כו' עכ״ל · וז״א דור הולך היינו הנשמה הולך לבית עולמו ודור זה הגוף בא לעולם השפל בסוד הגלגול · אמנם ענין זה אינו נוהג כ״א עד שלשה פעמים וז״א ודור רביעי פי' כשיצטרך לבא בגלגול רביעי שלא תיקן את עצמו · אז לא אשיבנו לעולם השפל אלא יורד ממנו לידא רק ישיבו הנה רומז לגיהנם כד״א הנה יום בא בוער כתנור · וזהו גיהנם כאומרם ז״ל (ע״ז ג') · או יאמר ע״ד האמור בתיקונים הנ״ל אבל לצדיקייא דבכל זימנא דייתון מתתקנין · ייתון עד ארבעה אפילו עד שיתין דור וזה הוא דור הולך ודור בא ודא כשמתא וכו' עכ״ל · לז״א ואתה תקבר בשיבה טובה רמז שיעשה ישמעאל תשובה כאומרם ז״ל ולבחינה זו של בעלי תשובה אפילו דור רביעי ישובו הנה לעולם שהיו עומדים בו אז בעולם השפל · כי צדיקייא בכל זימנא דייתון מתתקנים ומזככים גופם להיות כולו טוב :

ויאמר אלקים אל אברהם ואתה את בריתי תשמור וגו' מקור לחכמי האמת הבאים בסוד ד' שהעבודה צריכה לצורך גבוה ליחד השם הגדול והקדוש יתע״ש כנא · יגדל אדונינו ורב כח וברוך אלקים אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכינו זה תורה שבכתב ותורה שבע״פ המוסיף לרב טוב הצפון · וצוה אותנו בלאו דלא תסור וגו' אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש בכל דור ודור ולקיים אפילו מנהגו של ישראל תורה היא וטבע הכל מקורם אחד ואל ד' אחד · ילי״ד מה שנוהגין עכשיו בשעת המילה לומר הפסוק שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב וטעמא בעי ורז״ל דרשוהו (מנחות פ' התכלת) על המילה ואמרו שהיה דוד בבית המרחץ וראה עצמו ערום בלא מצות אמר אוי לי שאני ערום מכל המצות · כיון שנזכר במילה שמח ונתקררה דעתו ואמר שש אנכי על אמרתך היינו המילה שמתחלה ניתנה במאמר ולא בדיבור שנאמר (בראשית ט') ויאמר אלקים אל אברהם ואתה את בריתי תשמור עכ״ל · אמנם עוד יש לאלהי מילין · עוד נוהגין בכל תפוצת ישראל לחלק הכסא לשלשה כיבודים · א' שנוטל התינוק ומניחו על הכסא של אליהו ואז אומרים כל הקהל בקול רם זה הכסא של אליהו זכור לטוב · (עי' בהקדמת זוה״ק פקודא רביעאה למגזר לתמני יומין וכו' ואצטריך לתקנא ליה כורסייא ולאדכרא בפומיה דא כורסייא דאליהו כו') · ב' נוטל התינוק מהכסא ונותנו על ברכיו של הסנדק · ג' הוא הסנדק גופא · הרי ג' מצות הנהוגין בכל תפוצת ישראל בזה ומי איכא מידי דלא רמיזא באורייתא עוד השם שקורין להאוחז התינוק על ברכיו בשעת מילה בשם סנדק ולא במקרה היא הלשון סנדק ונתפשט זה המלה בכל החיבורי' ובדברי הפוסקים ובערוך ערך סנדקות וז״ל פי' בלשון יון ורומי פטרין ופרקליט וז״ל בעל הילקוט במזמור' ריבה ד' את יריבי לחם את לוחמי אני עושה סנדקות בשעת מילה ופריעה ועי' בב״י י״ד סימן רס״ה ע״ש ולמה נקטוהו בלשון יוני וטעמא בעי · אמנם הדע דבריהם ז״ל בתיקונים סוף תיקון עשרים וארבעה אמר ר״א וכי ברית מילה לכל בני נשא הוא שוה א״ל לא דברית מילה לחייביא עפרא דתיקון במכא איהו מזונא לחויא דאיתפרים מיניה הס״ד ונחש עפר לחמו ודם ברית הוא מזונא דסמא״ל דאיהו רולא דאיתפרים מיניה ורזא דמלה אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים (משלי כ״ה) לצינוכים איתחשוב ברית מילה אעברו דדמא ובשרא כקרבנא הס״ד ובנחת עליו את עולתיך ואת שלמיך · לצדיקייא ודאי באתר דמילה ופריעה שהיא הוי״ה ב״ה ודא איהו ומבשרי אחזה אלהי (איוב י״ט) ועלייהו אתמר ואומר לך בדמיך חיי לצדיקייא וכתיב גם בדם בריתך שלחתי אסירייך מבור ואיהו גיהנם (זכריה ח') וכו' עכ״ל · ולכאורה מה שייך רשעים וצדיקים ולצדיקים אצל התינוק הנולד בן שמונה ימים וא״ל דקאי על האבות היינו בני רשעים ובני צדיקי · הרי בנים לא יומתו על האבות ודרשו רז״ל בעון אבות וגרסינן (מכות פרק אלו הן הלוקין) אמר ר' יוסי ברבי חנינא ד' גזירות גזר משה על ישראל ובאו ד' נביאים ובטלום וכו' משה אמר פוקד עון אבות על בנים בא יחזקאל ובטלה שנאמר הנפש החוטאת היא תמות וכו' ע״כ · ועוד מה דמסיים גם בדם בריתך שלחתי אסירייך מבור ואיהו גיהנם וכו' ע״כ אינו מובן גם לפי״ז מ״ש ודם בריתך איהו מזונא דסמא״ל דאיהו רולא דאיתפרים מיניה וכו' ע״כ תיבת דאיהו רולא אינו מובן · גם אין לפרש דנגח ועומד באוצר הש״י עד שיגדל הילד ואז אם הוא רשע או בינוני או צדיק וכו' שלא הוא מוסף עליו כל רגע כח של החיויא רח״ל ואת אמרת דיתפרים מיניה · אמנם אחרי שנשכיל בפנימיות הדבר כבין יראת ד' ודעת קדושים כמלא והנראה מדברי ז״ל (ר״ה ט״ז) כי שמע אלהים אל קול הנער באשר הוא שם שמלאכי השרת קטרגו ואמרו מי שעתיד זרעו להמית בניך בצמא אתה מעלה לו באר וכו' שמלאכים יודעים עתידות וכ״ה בזוה״ק (ויקרא) דרשו שם בפסוק ואחשוך גם אנכי אותך מחטוא לי ע״ש והא דגרסינן (חגיגה ט״ז) ששה דברים נאמרו בשדים כו' ויודעים העתיד להיות כמלאכי השרת ופריך יודעים ס״ד ומשני אלא שומעין מאחורי הפרגוד כמלאכי השרת ע״כ פי' לענין זה הוא דשוו ואה״נ דמלאכי השרת גבוהים מהם במעלת הידועה · ועוד כי גבוה מעל

גבוה שומר ומלאכים חלוקים הם בגדודותיהם ועי׳ בתוספות
דיברו מזה (עי׳ ברכות י״ח תוספות ד״ה אלא ידעי כו׳ ועי׳
ע״ז א״ח ק״ס ק״א ועי׳ שבת י״ב ע״ב תוספות ד״ה שאין
מלאכי השרת מכירין בלשון הארמי וכו׳ ותימא דאפילו
מחשבה שבלב של אדם ידעין כו׳ ע״כ ודברו מזה בנ״א)
והנה בעת מילת הילד אז הוא בשעת הסכנה כמלא הקיטרוג
ולזה נתחכמה תורתינו הקדושה להוציא בלעו וקטרוגו מפיו
במה שלוה לימול את הילד · והנה אם הקטרוג שהיה על
הילד בעבור שסופו להיות רשע הגם באשר הוא שם כתיב
שאין דנין אלא לפי מה שהוא עכשיו ועכשיו הוא צדיק
מ״מ בכל מה שיכולים לתקן שיהיה על צד השלימות
מתקנינן ונתנה לנו התורה הקדושה עלה להיות נותנים
הבשר והדם בעפר · וב״ה נסתם פיהו כי הוא רולה להיות
רולא על התינוק ח״ו · ובזה השוחד נסתם כאומרו אם
רעב שונאך וגו׳ אבל אם התינוק סופו להיות בינוני אז
אין מקום להמקטרג · והולך הבשר והדם למקום אחר נחשב
כקרבן ונותנים אותו בעפר ע״ד מזבח אדמה תעשה לי
ואם סופו להיות צדיק אז הולך הבשר והדם למקום היותר
גבוה להיות בחינתו קודש המקודש ולזה ישנו ג׳ בחינות
מילה ופריעה ומציצה · המילה היא כריתות הערלה הנוספת
והוא כדמותו יתרון ממש והוא נגד מדת הרשעים שהם
בגדר הגופניות ואין בהם נפש קדושה והשגות שכליות
פנימיות והרי הם כקש וכעלה נידף והפריעה הוא לפרוש
כנפיים הנה והנה ואינו כורת העור אבל נתגלתה העטרה
ועדיין יש בו מזוהמת הדם ויכנו בבחינת הגשמיות והוא נגד
מדת הבינונים שגם המה בבחינת הגשמיות · והמציצה הוא
דם הנדה הבא מרחוקה וצריך למצוץ הדם ממקומות הרחוקי׳
רמז לסוד מעבר יב״ק וראשית גוים עמלק כידוע ואז נשאר
נקי מכל בחינת הזוהמא והוא נגד מדת הצדיקים שמתייחסי׳
בשם קודש פנימה ומתרגמינן דכייא · ובזה נבוא לכוונת
הענין אחר שיש כאן ג׳ מדריגות רשעים ובינונים ולדיקים
לזה נקרא שמו סנדק והוא נוטריקון רומז לג׳ מדריגות
הללו ויתפרש לג׳ אנפין א׳ ״סוד ״נחש ״דאכ״ל ״קורליה פי׳
השמא״ל כהנה מזה והוא קורליה ומזוכא דיליה מלשון אכיל
קורליה ביה מלכא (גיטין פ״ז) וזה רומז למדת הרשעים
כד״א ונחש עפר לחמו (רמז לדבר סוד נחש דאכיל קורליה
גימטריא רמז לרשעים) ב׳ נוטריקון ״סוד ״נחשב ״דמו
״קרבן ורומז לבינונים דאיתחשיב ברית מילה לעברו דדמא
ובשרא כקורבנא הס״ד הבאת עליו (רמז נחשב דמו קרבן
גימטריא סוד דם קרבן הלזו כמנד בינונים) ג׳ נוטריקון
״סוד ״נימול ״דין ״קודש וזה רומז למדת הצדיקים באשר
דמילה ופריעה שריא הוי״ה ב״ה דאיתו קודש כד״א ומבשרי
אחזה אלהי (רמז נימול דין קודש גימטריא קודו רמזת
לצדיקים) וכנגד אלו הג׳ דרגות תקנו קדמונינו שלשה
ניבודים ואל תתמה גדולה מזה מלאנו בדבריהם ז״ל (כתובות
ס״פ בתולה נשאת) דשא אמר רבא דיך שם דרגא אמר
רבא דיך גג פוריא אמר רב פפא שפרין ורבין עליה אמר

רב נחמן בר יצחק אף אנו נאמר איילנות דוכרכייתא דלא
ילדה (ובמוטים ה׳) אדם אפר דם מרה היא · ב
בושה סרוחה רימה ואית דאמר אחול דכתי׳ בש״ן ונרקין
(ר״ה פ״ג) קורין לנדה בלמודה גמולה דא מבעלה
(פסחים פ׳ י׳) קורין לעושי שכר פידכא סוד נאה ע״כ
כמה אמוראי איכפלו לפרש נוטריקון של שיחה דאמרי אי
והטעם דברנו מזה במ״א במה שאחרו למצוא מקום לכל
מילי דאמרי איכשי (ב״ק) כמה מכא הא מילהא דאמרי
איכשי וכו׳ כי הכל נברא משורש התורה ומי איכא
דלא רמיזא באורייתא ואין כאן מקומו להאריך ובמ״א ד
מזה כיד ה׳ הטובה עלי יעו״ש · נחזור לדברינו אי
התינוק ומניחו על הכסא ואומרים בקול רם זה הכסא
אליהו ז״ל הוא נגד הדרגה של רשעים להורות ב״ה דאיתפ
היוצא מיכים והרי הוא מונח בחלק ובגורל הטוב בכסא
אליהו זכור לטוב דאיתו מלאך הברית בדרגא דקודשא ו
יפרוש כנפיו עליו ובאברתו קודש יסיך עליו להחסותו
שדי והשני שנוטל התינוק מהכסא ומניפו להניח על בר
דהסנדק הוא נגד הבינונים שנחשב דמו כקרבן ולזה מני
דמות הקרבן הטעון תנופה · ג׳ הוא הסנדק מניחו על בר
אללו סמוך להברית קודש שלו (וים סמך לזה ממ״ש נר
סדר אמור פרשה ל״א אליהו עלה על ראש הכרמל וינ
ארצה וישם פניו בין ברכיו ולמה שם פניו בין ברכיו א
לפני הקב״ה רבש״ע אם אין לנו זכות הבט לברית מילה ו
להורות כנד הדרגה הג׳ לצדיקים שמבשרי אחזה אלהי ומ
בקודש להעלות התינוק מדרגא לדרגא עד מדריגות לד
ולזה אומרים הפסוק שם אשרי על אמרתך וגו׳ כיון ש
בכאן כל הג׳ דרגות ומי יודע התינוק הזה באיזה דרך י
אפ״ה חייבים אנחנו לשמוח ולעשות סעודת משתה ו
מה שמלינו בגמרא והוא ע״ד ששמעתי מהרב הצדיק
מבארדיטשוב כנג״מ לפרש . אמרו ז״ל חייב אדם לברך
הטוב והמטיב על הטובה (ברכות ס׳) אע״פ שירא שמא יצא
לו רעה ממנו כגון שמלא מציאה אעפ״י שירא שמא ישמע למלך
ויקח כל אשר לו ע״כ אפ״ה מברך הטוב והמטיב לפי שעתה
הוא טובה לו והעתידות אפשר שיהי׳ או לא יהי׳ כפירוש
המשכיות להרמב״ם ז״ל ע״ש ה״נ דכוותים אע״פ שאפשר
שהתינוק הזה ילך בדרך שאינה סלולה ח״ו אפ״ה עתה נשמה
חדוה חדוה ת״א שם אשרי על אמרתך היינו המילה כשל
כמולא שלל רב היינו מציאה אע״פ שירא אולי יצא לו אי
רעה לבסוף אפ״ה חייב לברך בשמחה ה״נ שם אשרי על זה
התינוק הנימול עכ״ל הקדוש . ולזה תיקנו מיד הברכה אשר
קדש וים בנוסח זה רמז לאלו ג׳ מדרגות נגד הבינונים אומר
אשר קדש ידיד מבטן והיינו יצחק שנקרא ידיד כפי׳ תגהות
מיימוני בשם ספר התרומה ע׳ בהרב ב״י ביו״ד סימן רס״ה
וז״ל אשר קדש ידיד מבטן זה יצחק וראיה מדכתיב ואת
בריתי אקים ר״ת אשר קידש ידיד מבטן וכו׳ ע״כ ושם
להזכיר בזה זכות יצחק בזה שנעקד ע״ג המזבח ונעשה עולה
וקרבן תמים וכנגד הדרגה דלדיקים אומר ולאצאיו חתם

[..]לות ברית קודש הייני השבטים כפי הרב בי"י סימן הנ"ל
[..]ם נגד י"ב צרופי הוי"ה ב"ה בקדוש פנימה והוא רומז
[צ]דיקים שמילה צ' היא לשם גילוי שמו יתברך חתום בבשר
[..]דש והוא עטרת היסוד וזהו חתם באות ברית קודש וכנגד
[..]שבטים מתפלל ואומר לזה להציל ידידות שארינו משחת
[..]י הייני להצילם מגהם ושאר"ל שהם קרויים שחת בזה
[..]תן גרעב לחם והיינו עפרא דתיקון במכא והוא מזוכא
[..]הוי"א : ונראה לי מה שנותנין יין בפי התינוק ואומרים בדמייך
[..]יי נרמז דברית המעור וברית הלשון תלי זה בזה וזה בדמייך
[..]ל הברית המעור כיתקן גם ברית הלשון וזהו חיי כי החיים
[..]מות ביד הלשון : גם תכשא פה מילה כוס כולם בגימטריא
[..]חד כנודע ולפי המבואר שזה שנטל הילד מהכא להכיחו על
[..]ני הפכדק שוא כדמות תטפה (תטפה אותיות תמו פה ולזה
[..]תנין יין בפי התינוק הנימול) וזה מאוד היה מנהג כשר
[..]ם כאב בעצמו היה מניפו : עוד כ"ל מה שנוהגין כשנותנין
[..]ין בפי התינוק לעשות צורת שדי כמ"ש מרן הרב בי"י
[..]ל סימן הנזכר בשם אבודרהם ז"ל הכל רמז לסוד גילוי
[..]קושה לפי מה שהיה תחלה עד עכשיו שנתגלה הברית קודש
נעשה שדי :

עוד שמעתי מפרשים בשם הרב הקדוש וכו' **הבעש"ט** ז"ל כבג"מ שם אבכי על אמרתך כמוצא שלל רב הייני
[..]שמוצא שלל רב הגם שיש לו שמחה ויש לו לשמוח הרבה
[..]ה שמצא : אמנם מחמת שדאגה שיש לו על הנשאר שאין
[..]יכלתו ליקח ולגמור כל השלל כי רב מאוד ואין מספר ודואג
[..]ל מה שמניח הרבה והדאגה הזו מבטל ממנו השמחה על מה
[..]מצא · ועד"ז הצדיקים קדושי עליון הגם שיש להם שמחה
[..]עשייתם המצוה מ"מ דואגים הרבה על מה שמניחים עוד
[..]עיית הרבה מצות שאין ביכלתם לעשות וכל עת ורגע רואה
[..]מו כאילו עדיין לא התחיל בעבודה עכ"ל הקדוש וכן הוא
[..]ה' כי האדם בחינת הולך הוא ובכל פעם שמוסיף עצמו
[..]ור והולך ממדריגה למדריגה רואה שכל מה שעשה תחילה
[..]א כאפס ותוהו וכלא נחשב עד"ז כשאדם מחדש איזה
[..]ור תורה בשעת חידוש סובר שזה טוב לעבודת ה' ועושה
[..]ת רוח ליוצרו ובוראו בזה ושהוא במדרגת מחדש חידושים
[..]ורה ושעי"ז נתעלה העולמות וכשהקב"ה עזר לו שבא
[..]מדריגה יותר גדולה ובזה רואה בעצמו שמה שחידש כבר
[..]ו נוגע כלל אפילו משהו דמשהו לעבודת ה' וכאילו מה
[..]ידש הוא רק משל בעלמא ואפס ותוהו נחשבו לו ודואג
[..]חרטה מאוד פל מה שחידשו כי אולי בזה ח"ו עולמות שואל
[..]"ל וכן בכל פעם ופעם ממדריגה למדריגה וזה אין לו שיעור
[..]' אין סוף ואין חקר ובזה אפ"ל ויותר שהי' קהלת' חכם
[..]ד לימד דעת את העם ואזן וחיקר ותיקן משלים הרבה
[..]כל פעם שבא ליותר מדריגה וכיתוסף לו הרבה חכמה
[..]שפע אלהי והתלהבות לבו ונפשו לעבודת בוראו ויותר
[..]בא למדריגת חכמה ויראת ה' ומלמד דעת את העם
[..]אין עצמו ושופט בדקות שכלו וחוקר על מה שחידש
[..]ורה כבר ורואה מה שכבר תיקון אינו אלא משלים הרבה

וכי לא התחיל עדיין להבין משהו דמשהו ברזי התורה שיתייחס בשם חידושי תורה ובסיגנון זה שמעתי מפרשים בשם הרב הצדיק מו' **ישראל** מ"מ דקאזניץ ז"ל וילך אברם כאשר דיבר אליו ה' וילך אתו לוט כי הצדיק בכל פעם שיותר הולך ומדבק עצמו לקונו יותר ימצא בעצמו איזה פניות דקות שהיצה"ר אינו מניחו לעשות עבודה תמה בשלימות בלי שום פנייה וכמשל הנאמר בשם הרב הצדיק הקדוש איש אלקי **הבעש"ט** כבג"מ משל ליין מתחילה שסוחטו מהאשכול היא עב ומעורב בהרבה שמרים עד שא"א לסננו במסמרת דקה רק בכפיפה מצריות אח"כ כנעשה יותר דק ויכול לסננו על מסמרת היותר דקה ועכ"ז כשממלא ממנו שום מתקבץ ונופל שמריו למטה ואחר השיכון עוד כשעומד קצת בהצלוחית עוד ימצא קצת שמרי' מתאסף למטה אך לא כ"כ כבראשונה וכן אפילו אחר שיכון כמה פעמים בכל פעם לא ימלט ממקצת שמרים נופלים למטה רק בכל פעם הם דקים ביותר וכן עד"ז הצדיק בכל פעם ימצא בעצמו איזה פנייה רק שהוא דק מהדק וז"א וילך אברם כאשר דבר אליו ה' הייני הצדיק וילך אתו לוט בכל פעם הוא היצה"ר עכ"ל ולריך לזה הרבה תחבולות והשכל כי היצה"ר מקמא את עין האדם ושמעתי מהרב הצדיק **מבארדיטשוב** ז"ל כבג"מ הצלצי כא מיד אחי ומיד עשיו הייט שלא ישמע אותי היצה"ר ח"ו ולהבוע לי לעשות מעבירי' מליה וזהו כדמה לי שהוא אחי ומראה לי שהוא כאוהב וכריע ואח לי ושזה היא מצוה ובאמת הוא עשיו וזה הצלני מיד אחי ובאמת הוא מיד עישו וזה מנחה היא שלוחה לאדוני לעשיו כי היצה"ר אינו מניחו לאדם לעשות שום מצוה או ללמוד תורה ועוסקיהו כעגל אמנם אם האדם חכם הוא מרמה להיצה"ר ואומר לו אדרבא טוב לי ללמוד בכדי שאהיה רב וכדומה וכששומע זאת היצ"ר מניחו ללמוד ולעסו' עד שבמשך משהו נעשה לו הרגל טבע ומרגיל עצמו בהתמדת הלימוד עד דלאו לאו לא עבדי אלשי וס"ף שילמוד לשמה וה"א מה שאמרו לעולם ילמוד אדם שלא לשמה ולרמות היצה"ר עד שנעשה מורגל בטבע התמדת הלימוד ומתוך שלא לשמה בא לשמה וזהו חכמתו של אדם שיאמר להיצה"ר למה אין אתה מניחני ללמוד הלא מנחה הוא שלוחה לאדוני לעשיו :

(**הג"ה** וז"ל המגיד ויקח מן הבא בידו מנחה הייני רזא דכתוב שוחד לס"מ ורזא דשעיר המשתלח כי היכי דסליק מעלויה קדישא :)
ולז היצה"ר מניחו ללמוד ובאמת לבסוף והוא גם הוא אחריני הייני הקב"ה שנקרא הוא עכ"ל הקדוש :

(**הג"ה** וילי"פ ולקיים בתר אמרי ספר והיא גם הוא אחריני ע"ד שכתב בזוה"ק פ' תרומה בכל לבבך דאיכון תרין יל"ט ויצה"ר וכו' ואי תימא ביצה"ר איך יכ"ל ב"כ לנרחם ליה דהא יצה"ר מקטרגא איהו דלא יקרב ב"כ לפולחניה דמריה וכו' דא איהו פולחנא דקוב"ה יתיר כד האי יצה"ר אתכפייה ליה בגול רחימו דקא מרחם ליה לקב"ה

וכו׳ בגין דידע לקרבא לסט״א יצה״ר לפולחנא דקב״ה עכ״ל
והיא ע״ד שאמרו ז״ל מלאך רע בע״כ יענה אמן וגם
אויביו ישלים אתו וז״א והוא גם הוא אחריו כלומר
באחרית ובסוף יתכפייה גם היצה״ר וגם הוא ישלים אתו
וזהו בשמרם עקב רב כי אפילו היצה״ר שהוא בחינת רגלין
יורדת מות סופו להיות רב ויתגדל בפולחנא דקוב״ה ע״י בשמרם
את התורה :)

אמנם צריך לזה זהירות גדולה והשתדלות וזריזות שלא
יושאר ח״ו בעמקי הקליפה וע״ד שפי׳ אבי זקני
הרב הצדיק וכו׳ ר׳ **יצחק** ז״ל שהיה מ״מ בכמה קהילות
קדושת כבג״מ הלילכי מטיט ואל אטבעה הלילכי מטיט היון
שהוא ק״ל רח״ל ואל אטבעה שלא אבוא בטבע להיות הרגל
של הרע כעשה טבע אצלי ח״ו ולאו כל מוחא סבילא דא עכ״ל
ואחד דיבור אלהים שתים זה שמעתי הייט בכל מלוה ומלוה
ממליא לו היצר הרע פירושים שונים בכדי לסמות עיני האדם
ח״ו ומי שמטהר את עצמו באמת דוחה הפי׳ של היצה״ר ומכוון
שפי׳ האמת שהיא כתיב ודרך סלולה לדרך עבודת בוראו ע״ד
ששמעתי מהרב הצדיק **מאפטא** נ״י דפי׳ של המדרש וז״ל
כאן לך לך ובעקידה כתיב לך לך אל ארץ המוריה לומר לך
שהי׳ נסיון זה כמו עקידה ע״כ מנדרש והקשה הרב הנ״ל מה
זה נסיון הוא שלא הש״י הבטיחו ואעשך לגוי גדול ואברכך
ואגדלה שמך וגו׳ ורש״י ז״ל פירש ואעשך לגוי גדול בבנים
ואברכך בממון וכו׳ ד״א זה שאומרים אלהי אברהם ואברכך
זה שאומרים אלהי יצחק וכו׳ וקשה הלא במדרשי רז״ל כמה
פירושים כאמרו בזה ולמה נקט רש״י ז״ל דייקא הני פירושי
אמנם באמת בעת שנגלה אליו מלך מלכי המלכים הקב״ה
לאברהם ואמר לו לך לך מארצך ואעשך לגוי גדול ואברכך וגו׳
התחיל לבו להתלהב וליילך לקיים דברי הש״י וכשראה היצה״ר
שמתחיל לילך עם בלבו בהתלהבות גדול והיקה לו שיהא לו
עכ״פ כוונת הליכתו להיות לו הגדלת השם וממון ובנים ושזה
היה כוונת הקב״ה באומרו ואעשך לגוי גדול וגו׳ שההבטחה היא
בגלמת האוות הגופניות בא היצ״ע ואמר לו הפי׳ של ד״א הייט
שם כוונה יהיה על דבר אחר ואברהם שמע להיצ״ע ובחר לו
הפירוש של ד״א בכוונת נסיעתו מארצו ע״ש שיאמרו אלהי
אברהם אלהי יצחק ויתגדל ויתקדש שמו של מלך מלכי המלכים
הקב״ה ולא היה כוונתו כלל להפירוש הראשון להתברך בממון
ובשם ובנים וזה היה נסיון גדול שהלך מארצו למען קידוש
שמו יתברך ולא להנאתו כלל וזה הנסיון דומה לעקידת יצחק
שכוונתו שם היה ג״כ למען קידוש שמו יתברך עכ״ל הקדוש
ויובן ע״ד שפירש הרב האלשיך ז״ל עתה ידעתי כי ירא אלקי׳
אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני ולהלן הוא אומר יען
אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת את בנך את יחידך ולא כתיב
ממני ע״ד משל לשני אהובים שאמר אחד לחבירו בזה אדע
אהבתיך לי כשתתענה והסגיף עצמך לשמי ובשבילי וכן עשה
חבירו הנה זה היה נקל ודבר קל הוא לעשות עשיה
לשמה כי בגין חבירו אשר עשה רצונו והתענה וסיגף עצמו
משא״כ כשאומר לו עשה בשבילי ואכול מטעמים ומאכלים
ערבים ומתוקים ולא תכוין להנאתך רק לי לשמי .

הג״ה

(**ואפ״ל** מש״ה דקדקו ז״ל אם נאמר בכל נפשך למה נאמר
בכל מאודך וכו׳ ולא דקדקו על בכל לבבך למה
בכל לבבך איצטריך כי הוא עבודה קשה מאוד לאכפיי׳
ליצה״ר לפולחנא דקוב״ה לאכול דברים מתוקים לשם הקב״ה
כענין שאמר רבינו הקדוש לא נהניתי אפילו באצבע קטנה
וכו׳ אבל בכל נפשך ובכל מאודך אלו השני דברים הם נקל
אחד לסגף עצמו לשם קב״ה וזה דבר קל לצדיקים לזה דקדקו
אם נאמר בכל נפשך וכו׳ ואמרו ז״ל (חולין לא) ויותר יעקב
לבדו אמר ר״א נשתייר על פכין קטנים מכאן לצדיקים
שחביבה עליהן ממונם יותר מגופם וכל כך למה לפי שאין
פושטין ידיהם בגזל ע״כ וכוונתם הכל לאהבת הש״י ב״ה)

הג״ה זה הוא עבודה קשה מאוד שיאכל אדם דברי׳ מתוקים
כנופת צוף וכוונתו לא יהא לשם עצמו רק לשם חביבו
אהובו זה הוא דבר קשה מאוד וה״כ כשאמר לו לשוחטו לשם
הש״י זה היה דבר קל להיות הלב מתאכזר על בנו יחידו למען
מלות בוראו משא״כ כשאמר לו שלא לשחטו ויעשה זה לשמו
זה היה דבר גדול וז״א עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא
חשכת פי׳ ולא הי׳ הכוונה בשם שחשכת את בנך מלשחטו רק
ממני פי׳ לשמי ובשבילי וזה היה דבר גדול ונסיון קשה שיאכל
אדם דברים ערבים וכוונתו יהא לשמה עכ״ל והנה גם בלך
לך להנאתך ודברים ערבים כממון ובנים ושם ואפ״ה לא היה
כוונתו רק לשמה למען שיתקדש שמו יתברך ויהא אומרים
אלהי אברהם וזה אמרם שקול ניסיון זה כניסיון העקידה .

וירא

וירא אליו ד׳ באלוני ממרא והוא יושב פתח האהל
כחום היום וגו׳ אמרו ז״ל בזוה״ק מסתפינא דלא
יוקיד עלמא משלהובי׳ דצדיק וכו׳ וזהו כחום היום וכענין
הקב״ה במצות הכנסת אורחים ועולם חסד יבנה ואח״כ
במדתו להמתיק הדין וזכה להיות נקרא תמים והלך ממדריגה
למדריגה וקרא לעצמו עפר ואפר וכל פעם שהשיג יותר
היה רואה מעשיו שעד הנה כאילו לא התחיל בעבודת ה׳
ואמרו ז״ל קיים אברהם אבינו כל התורה כולה כי נעשה
שני כליותיו כשתי מעיינות חכמה ועמד ורואה כל שיש
במצות עד היכן הם מגיעים וקיים אותם ע״ד אומר
הדריכני בנתיב מצותיך כי בו חפצתי שעיקר התשוקה היה
לאהבת

שאהבת השמות לא זולת וז"ל ר"ח בספר חסידי בשער האהבה כבחכת מעשר דברים מהאוהב את להיותו אוהב את אלהים ב' להיותו כהנה בתענוג עבודת האל יותר מכל תענוג וכו' דע כי אהבת אברהם אבינו ע"ה היתה גדולה לכל באי עולם עבודת התורה ולקרוא גם תמיד כאשר אמר ויקרא שם אברם בשם ה' וכו' עיין שם עד וכל שיהי' בו י"ד מדות הללו נקראת אהבתו אהבה גמורה ועל אלה המדות נאמר ואהבת את ה' וגו' ובזה אפ"ל הדריכני באמתך וגו' ויל"ד דאם הקב"ה יסייע לו להדריכו בכתיב אמיתו א"כ ליכא שכר ועונש ויתבטל הבחירה וכוונת התורה היה שהאדם בעצמו בבחירתו יבחר בחיים ועוד דא"כ מה הכוונת טעם כי בו תפלתי הלא בודאי כל אדם שמבקש דבר בודאי חפץ בו דאם לא היה חפץ בו לא היה מבקשו ויובן עפ"י אומרו אודך לעולם כי עשית ואקוה שמך כי טוב נגד חסידיך וז"ל הזוה"ק (ויקרא כא) מהו כי עשית ולא כתיב מה כתיב כי טוב נגד חסידיך וכי לגבי אחרא לאו איהי טוב וכו' אמר ר' חייא כי עשית ודאי ומה עשית לעולם דבנין האי עולם דעביד קב"ה ואתקין ליה אודי ב"כ לקב"ה בכל יומא. ואקוה שמך כי טוב נגד חסידיך הכי הוא ודאי לקבלי אימן צדיקין שמא דקב"ה טוב ולא לקבלי חייביא דמבזין ליה בכל יומא ולא משתדלי באורייתא עכ"ל ורש"י ז"ל פירש כי עשית להם להתנקם לי זאת וכלפי קב"ה אמר מקרא זה עכ"ל: כתיב (תהלי' ל"ט) ועתה מה קויתי לך ד' תוחלתי לך היא וגו' ושמעתי מפרשים בשם הרב הצדיק ומו' ר' **זושיא** ז"ל כבנ"מ כי המבקש לרכי פרנסה יש עליו כמה מקטריגי' אבל המבקש בטחון אין זה על מקטריגים ואם יעלה בתפילתו יבוא למדריגת בטחון דלא בעי כולא ב"י ולפ"ז יש להעמיס אומרו ועתה מה קויתי וגו' עכ"ל (ובשם הרב הצדיק הקדוש המפורסים ומו' ר' **לייב** סרחת ז"ל כבנ"מ כי עיקר מגמתו ותקותו של הצדיק להיות תמיד בבטחון ביוצרו ואינו מצפה ומשתוקק לקנייני העולם לכסף וזהב ועושר וכבוד רק עומד תמיד כפו פרושה לשמים בתפלה שיתן לו הקב"ה לב טהור לעבדו באמת ושיהא לבו תמיד אמיץ ומקווה ליתברך וז"א ועתה מה קויתי לך ד' פי' מה היא עיקר תקותי לך לא לקבל פרס ולא לתכלית גמול בעושר וכבוד רק העיקר תקותי לך אינו אלא בהיות תמיד תוחלתי לך שתתן לי לב טהור לאלהים תוחלתי תמיד לך וזהו תוחלתי לך היא עכ"ל הוא בחינת העשרה מדות שחשבם ר"ח ז"ל שיהא נפש האדם משתוקק וכל מגמתו לא יהא אלא לאהבת התורה ב"ה ושיהא בטחונו בו וז"א אודך לעולם כי עשית פי' כשתעשה לי זאת שאקוה שמך שיהא לי לב חזק ואמיץ להיות תמיד בבטחוני ותקותי לשמך ולזכרך תאבת נפש ואם תחכני בזאת המתנה אז אודך לעולם וכל המאורעות שיעבור עלי יהא לגבי כאמן ואמונתך וחסד ומשפט אשירה לך כי טוב נגד חסידיך הכי היא ודאי שזה המתנה לא יתייחס לטובה כי אם לחסידי קדושי עליון

כי הרשעים ימאסו במתנה זו ועליהם נאמר אין חסד ואין אמת ואין דעת אלהים בארץ ורק נגד הצדיקים הוא טוב או כי נודע המשל למלך שנתן רשות והכריז בכל מדינות מלכותו שכל מי שיבקש ממנו באותו יום המוגבל לו ימלא מבוקשו וכ"א בקש מה שלבו חפץ היה שם חכם אחד וחשב בלבו אם אבקש עושר הנה כלום חסר מבית המלך מ"מ יתנן לי ע"י שליח ויש לזה ספק והתחכם ושאל שיתן לו רשות לדבר עמו פא"פ בכל יום שעה ידועה ובזה ימלא מבוקשו תמיד וכו' וז"א ועתה מה קויתי לך ד' ואחת שאלתי שתוחלתי לך הוא ושלך לבד יהא תפלתי ולא ישגיח עלי שום שר או מלאך רק אתה הוא לבדך שאתה בעל היכולת ונודע המשל לאי שהיה רב המדינה ועשיר גדול וגם גדול הדור ולא היה לו כי אם בת יחידה ורצה לעשות עמה שידוך להשיאה לאיש הגון ובחור כחמר ומפולפל שאין דוגמתו בתורה ובמעלות המדות מה עשה כשע הקהלה גדולה שעם בני הישיבה ונטל עצה בלבו שלא יסמוך עצמו על קילוסו של אחרים רק הוא בעצמו יתהה על קנקנו והיה לו שיטה אחת בפירוש תוספות קושי ההבנה וגודל דקות לא השכל צריך לעיינו ואמר כל מי שיאמר לי זה התוספות בפי' מרווח אתן לו את בתי לאשה והבחורים אחד אחד ולא כמלא בפם מי שיאמרוהו ויהי כאשר דלג בלבו מה לעשות כי הוליא הוצאה גדולה ומרובה ואמר לנערו שיכין את מרכבתו לנסוע לביתו השתטח לפניו בחור אחד ונפל לרגליו ובקש ממנו מאוד ואמר לו רבינו אמור לי זה התוספות והפציר בו מאוד עד שנעתר בו ואמר לו לא די לי שהוצאתי הוצאה מרובה ולא הועלתי כי גם הוספת לי יגון על יגוני כי אם היה חפילה ורצון שלי לומר לך הייתי אומרה בפומבי בפני כל הבחורים ויהי כי שמע הבחור זה הדבר והתמרמר מאוד ונפל לפניו ויכרע בהשתחוות לפניו ואמר לו הלא אני מוחל לך בתך וכוונתי אין עליה חיו רק תשוקתי וחפצי להבין דברי התוספות ויהי כי ראה העשיר כי נפשו כלתה להבין דברי התוספות והבין בו שכוונתו אינו לשום פניה בעולם רק בקש האמת להבין דברי התוספות ולא זולת ושמח מאוד על זה על טוב התמדתו וחפצו בתורה וא"ל יען אשר לא שאלת לך עושר וכבוד גם את בתי נתתי לך לאשה וגם פי' התוספות אגלה לך וז"א הדריכני בכתיב מלותיך כי בו חפצתי לא זולת והנה זה האדם אשר הוא במדריגה זו מוליא בעצמו חסרונות תמיד ודומה לו כמי שאינו מבפנים רק עומד מבחוץ וכי לא התחיל בעבודה כלל והא בהא תליא כי אדם שיודע בעצמו שהוא מגושם ומוכח בארליות לזה יש תרופה לעשות תשובה אמנם מי שהוא טועה בעצמו וסובר שהיא באמת במדריגה גדולה שראוי לאשרו ולשבחו (עי"ד כי אשרוני בנות) זה אין לו תקנה ונקרא אובד ודאי משא"כ מי שמחזיק את עצמו שהיא בגשמיות זה קרוי רק כלא · כלא לפי שעה ואפ"ל בדרך שיחת ח"ח אל תבכו למת הייני למי שיודע בעצמו שהוא מת ואל תנידו לו כי יש לו תקנה בכו בכו להולך שסובר בעצמו שהוא

בבחינת

בבחינת הולך ובמדריגת לדיקים שנקראים מהלכים ושמעתי מפרשים בשם הרב האלהי **הבעש"ט** ז"ל כבג"מ ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים אשור הוא מלשון כי אשורי בבית זה נקרא אובד ובארץ מצרים היינו במיצר ודאגות זה נקרא נדח עכ"ל הקדוש ואברהם אבינו היה תמיד במדריגה זו ונדמה לו תמיד איך שעדיין לא התחיל בעבודת ד' וכו' והיה עדיין יושב מבחוץ רק על הפתח ושלא נכנס עדיין בהיכל לפנים במקומות הרמים אשר שם שם ד' לבאות שוכן שם המבוכים בשם אלוקי ממרא אלו מאמים עליון דבקיפין כמ"ש בזוה"ק ונדמה לו שהוא עדיין מרחק רב בינו ובין קונו עד שהיה יושב רק בפתח ויורד ולורו רם ממנו ושוכן באלוקי ממרא שהיה עומק רום ושמעתי בזה מהרב הלדיק וכו' **מאפטא** כי' שזה אומרו וירא אליו היינו שנדמה ונראה להלדיק איך שדי באלוקי ממרא אבל הוא יושב עדיין פתח האוהל ולא התחיל לכנוס כלל עכ"ל הקדוש ולהיות שהוא ע"ה בגודל לדקתו ואמונתו בדי פירסומה עליו שכתיב בענין העקידה ומקלסו ומשיבו עד למאוד וזה הזכות עומד לו ולדורותיו עד עולם ולבאורה פלא מה זה השבח הלא מלינו גם בדורות האלו שנהרגים ושנשחטים על קדושת שמו יתברך ומכ"ש גם בדורות השמד שמסרו נפשם על קדושת שמו יתברך כמה אלפים ורבבות מישראל כדא"ל כי עליך הורגנו כל היום אמנם אמרו ז"ל קיים אברהם אבינו ע"ה כל התורה היינו שנעשה שתי כליותיו כשתי מעיינות חכמה ולפס ברוח הקדש כל שורשי המלות עד היכן מגיעים וקיים אותם כי ידע עניין של כל דבר ודבר ובהינת גודל כוחו וידיעתו טעמו ושרשו כל דבר ודבר ושום רז לא אניס ליה לא היה בידו לבטל גזירת הדיש ע"ד ששמעתי בשם הרב הלדיק הקדוש וכו' ר' **אלימלך** ז"ל כבג"מ בגזירת הקי"רה רח"ל תלוי כל הישראל עיניהם בו והשיב אני מעלמא דקשוט וכל רז לא אניס לי ואני יודע טעמו של כל דבר עד שנים אני הסכמתי לזה וא"כ איך אפשר לי להתפלל ע"ז (מתלא אמר עמדתי על הפתח הנ"ל) אבל יש לכם לתלות עיניכם בהלדיק הוא שאיני יודע טעמו של דבר ושכנעסה הגזירה שלא בידיעתו והסכמתו זה יכול לבטיק ולהתפלל (וכ"ל דבזה אפ"ל אמרם ז"ל אני כשר לפני המלך והיא כעבד לפני המלך)(ברכות ל"ד) אולי יענה בתפילתו ובזה שמעתי מפי הרב וכו"מו' ר' **צבי מענדיל** כ"י לפרש בזה אומרו המכסי אני מאברהם אשר אני עושה כי אמר השי"ת אם לא אודיעני טעמי של הדבר עד שיסכים גם היא לגזירה זו בודאי יבעוק ויתפלל עד שיליר לי כביכול בגלרתו ויבטל הגזירה ומה הועיל בגזרתי ומי מושל בי לדיק מוטב לי להודיעו טעם הדבר עד שיסכים גם היא ולהעידנו ש"מר על הפתח כמשלח הנ"ל ושוב לא יתפלל ולזה הודיעו ואמר המכסה אני מאברהם וגו' עד שלבאו ממלא מלא עש"ה לדיקים שהביא גם הוא אברהם אבינו ע"ה על הגזירה ושוב לא התפלל ובזה נתקיימה גזירתו גזירת מלכו של עולם ב"ה

ובזה ניחא מה שנגלה לו הדבר ולכאורה יפלא שלא רלון השי"ת להפוך הטרים וידע בודאי שאברהם אבינו ע"ה ולא יהא נענה וא"כ מה זו אהבה להודיעו ושלא להודיע לו אח"כ מוטב היה שלא להודיעו לכל זה כלל לבל יצטער ולפי הנ"ל ניחא שלריך היה הדבר להודיעו שאלמלא כן היה מבטלה כי מי מושל בי לדיק עכ"ל ובזה לומר אומרו כי לא יעשה ד' אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים כלומר לא יוכל כביכול ב"ה לעשות דבר עד שמגלה ללדיקים תחלה בכדי שלא יבטלוהו ובזה מפרשים הישענאה שוגלה שבלך כי הלדיקים בכל דור יכולים בכח לדקתם וכוחם לבטל גזירות הגלות ולהביא משיח אמנם שרואין שאין רלון השי"ת בזה ע"ד אומרם ז"ל בפסוק השבעתי אתכם בנות ירושלים וגו' (כתובות קי"א) וכיון שרואים שהקב"ה כביכול סובל ולכן גם הם סובלים וזהו סובלה שבלך ובשם הרב הלדיק וכו' **דקאזיניץ** ז"ל שמעתי לפרש ע"ד משל לארוס שכתן לארוסתו ואמרה לו הארוסה דודי אני אולי בתמשך והזמן השכחני ותעזבני השיב לה כל זמן שהשבלונות הם בידך הם משכולא בידך ע"ד אומר חותמך ופתילך וזהו כמו משכון וע"י השבלונות נקשרים זה בזה כחותם על לב הארוס תי"ל סובלת שבלך פירוש כושלת בידה השבלונות והיינו התורה והמלות שכתן לנו השי"ת בהר סיני ומשכון הוא בידינו ע"ד אומרו ונתתי משכני בתוככם עכ"ל והכלל שע"ד הלדיקים לבטל גזירות וכמה פעמים זכרו ז"ל בזוה"ק ר"ש בר יוחאי שבית בע"מא ובזה שמעתי מפרשים מהרב הלדיק **מברדיטשוב** ז"ל כבג"מ ויכון בחסד כסאך והסב עליו באמת כי אם תגזור עליו כביכול שלא בחסד איכה אמת כי אמת לדיקים וחסידי הדור מגזור ומבטל הגזירה כבן המתחטא על אביו ועושה רלונו עכ"ל ואפשר לומר בזה אומרם ז"ל (יבמות ק"ה) אבל אגיד לך הרשום בכתב אמת וכי יש כתב שאינו של אמת כאן בגז"ד שיש עמה שבועה כאן בגז"ד שאין עמה שבועה ע"כ הגמרא כלומר שהשבועה אין לה מקום כי הלדיקים לא יקבימו להם ובעלוה ע"י שכ"ב בתיקונים ואם לא תתחרט אלא בעינא מינך דתעביד בגין רעיא מהימנא וכו' ע"כ והנה אברהם אבינו ע"ה בגודל לדקתו שהלך הקב"ה נגלות לו טעמו של כל דבר ודבר ולפתוח לו מעיינות חכמה והנה כל המלות ואם בשורשם על מה הם מרמזין אמנם מלות עקידה לא ידע שורשו כי באמת סוף הדבר היה שלא נשחט ולכן לא ידע השורש ולא הבינו כלל וכלל ורק נעשה זה מגזירת אומר מאהבתו אליו ולזה הוא גדול מאד שיעשה אדם דבר גדול כזה בלי קדימת ידיעה לו שום טעם ושורש ולזה השבח גדול וכפלא מאד הפלא ופלא וכלל גדול בתורה שיש לאדם לדמות בעלמו איך שהוא עדיין מבחוץ ושלא התחיל כלל בעבודת ה' ומה גם במי שיודע בעלמו שלא תיקן עדיין

ברית קודם ומעלה כעורים ע״ד שאמר הרב הצדיק וכו׳ ר׳
...ה מיסוואראן כ״י לא תלפי לרגלי דמשיחא עד דתתחזי
קשת בגוונוי נהירין רמז לא אדם שיהא קשתו ואות הברית שלו
...יר ולהיר ובזה יזדכך כשמתו להיות נקשר בצרור החיים:

אל נא תעבור מעל עבדך וגו׳ גרסינן (שבועות לה) כל
שמות האמורים בתורה באברהם קודש חוץ מזה שהוא
חול שנאמר ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך מזה שהוא
חול שנאמר ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך וגו׳
חנינא בן אחי ר׳ יהושע וגו׳ אמר גם זה קודש כמאן אזלא הא
דאמר רב יהודה אמר רב גדול הכנסת אורחים יותר מהקבלת
פני השכינה כמאן כאותו הזוג וכו׳ רש״י ז״ל אף זה קודש דכתיב
לעיל מיכה וירא אליו ד׳ וגו׳ והדר כתיב והנה שלשה אנשים
ואמר להקב״ה אל נא תעבור מעל עבדך המתן לי כאן עד
שאכניס האורחים כו׳ ע״כ נראה בלדברי ת״ק דקבור דאותו
השם שכתוב כאן הוא חול אין לנו לימוד דגדולה הכנסת
אורחים יותר מהקבלת פני השכינה כתבתי זאת לפי ששמעתי
מפרשים למה אין אנו אומרים לשם יחוד וכו׳ בשעת ק״ס
מצוה דהכנסת אורחים לפי שגדולה הכנסת אורחים יותר
מהקבלת פני שכינה עכ״ל. ומה יענו לדברי הת״ק ובאמת שמעתי
מכמה חכמי האמת שנוהגים לומר לשם יחוד בשעת קיום
מצוה זו והשתא דאתא לידן יל״ד דתיבת יותר מיותר: אמנם
נודע מדברי חכמי האמת ז״ל שתכלית עסק התורה הוא לברר
ניצוצי קדושה אשר נפלו ונאבקו מהקדושה ולהחזירם ביחוד
שלם כמו שהיו וגילו לנו עוד שבירורי ניצוצי קדושה יפעול
הצדיק השלם אפילו במעשיותיו הגשמיות כגון אכילה ושתיה
ודומה: והנה מלך השכל נראה שמ״מ אינו דומה הבירורים
ע״י מעשים הגשמיות להפלאות תוקף שעלאת שה״ק שע״י
עסק התורה כי ע״י תלמידיות עסק התורה יעש׳ כל דבר עיקר
על ידי פלאי התורה ותעלומיה יפעול הצדיק להוציא מהס״מ
בלעו מפיו ומתוכלו וממחה כחו עד אשר יקיא חיל בלעו
כאומרם ז״ל אם פגע וכו׳ אם אבן הוא נימוח ואם ברזל
מתפוצץ ואשר ע״כ הזהירה לנו התורה הקדושה והגית בו יומם
ולילה ואמרו ז״ל עוד אמר הקב״ה בראתי לכם יצה״ר בראתי
לכם תבלין שהיא התורה ופעולה גדולה זו של העלאת הבירורים
שאנו משתדלים עליה ועיקר בריאת אדם בשביל זה לא יפעול
אין מליאות להשגה זו זולת באמצעות התורה ונודע שעסק
התורה יכוכה גם קבלת פני שכינה כי אורייתא וקב״ה חד
הוא ולהסביר הענין הוא ע״ד ששמעתי מפרשים בשם הרב
הצדיק הקדוש ר׳ **זוסיא** ז״ל כבמ״ש אמרו ז״ל כל שלומד
ושונה קב״ה שונה עמו (ולפי הגירסא בתד״א ־ס״א פרק י״ח
תנא ת״ל מאי שפכי כמים לבך נוכח פני ד׳ מכאן אמרו כל ת״ח
היושב וקורא ושונה ועוסק בתורה הקב״ה יושב כנגדו וקורא
ושונה עמו וכו׳ עכ״ל: וקורא ושונה היינו מק״א משנה
ושעתק בריית שער תורה פ״ד אמנם עי׳ (מגילה ד) מלום
דקרואה בלילה ולשנותה ביום שנאמר אילה למיתני מתניתין
דילה ביממא ה״ל ר׳ ירמיה וכו׳ כדאמרי אינשי אעבד פרשתא
דא ואתכ״ס וכו׳ פירש״י ז״ל ואחזירנה שנית וכן הם דף כ״א
אמר עומד וקורא וחוזר ושונה מיושב וכו׳) וקי׳ אם האדם שלומד
כ״כ כחו גדול ונתעלה בעיני אלהים אמאי בפעם יאמוכה
אינו לומד עמו. אמנם באמת בתחילה כשאדם מתחיל ללמוד
ופותח הספר אינו רואה לפניו רק קלף גשמיות כי״ר לבן
ואותיות שחורים וכשמתחיל ללמוד האותיות והתיבות בדחילו
ורחימו לשם יחוד קב״ה ושכינתיה אז פורחת לעילא ומעורר
רצון ורחמים. וכל העולמות מזדעזעים והצדיק הזה ממשיך
בכח הדביקות שלו אור א״ס ב״ה ונ״ש לתוך האותיות דר
שמאירים האותיות ברוחניותם באור א״ס ב״ה ומכנים אור
השכינה להאותיות בסוד אמרם ז״ל בתורתו של ר׳ מאיר היה
כתוב כתנות אור באלף וכל אות ואות שמוליא הצדיק מפיו
מעורר בחינת אור הרוחניות המיוחס לאור הזה כי אותיות
התורה אינם הגשמיים אלא יש באותיות הקדושים פנימיות
ורוחניות וחיות עולם וכל אות ואות רומזת בלרתו וצורה אל
רוחניות ידוע ואל בחינה מבחינת הספירות העליונות וכל אות
ואות יש לו צורת רוחניות ואור כבד אללה מעלם הספירה
משתלשל ממדריגה למדריגה בדרך השתלשלות הספירות עד
שיגיע ויתלבש האור ההוא באות ההיא וכשמת״ל ללרף
האותיות לעשותם תיבות הנה מייחד בזה יחודים נפלאים עד
אין קץ ותכלית וגורם בזה תענוג גדול לשמו ית׳ ויתעלה ואח״כ
כשחוזר ושונה כמלא דלומד עם הקב״ה כיון שכבר המשך
לתוך האותיות אור קב״ה עכ״ל הקדוש. ובזה יומתק מאוד
דברי האגדה סוגא בפוסקים וז״ל המחתך בספרים חדשים
מוסר ביסכים אסור עכ״ל וכל דבריהם רוח הקודש הם הראה
לדעת כמה יערב כנופת צוף לבנות עסק התורה גם קבלת
פני שכינה ונודע שהעלאת כ״ק נקראים גם הכנסת אורחים
וה״א גדולה הכנסת אורחים מכל דבר שפועל אדם להעלות
בזה ח״ל שבלע הס״מ הכל גדולת הערך אבל מ״מ יותר גדולה
היא כשהבירור באים מהקבלת פני השכינה פי׳ ע״י עסק השם ית׳
ואינו דומה העלאה להעלאה (ואין הכרע שרמז הזה מאותו
אל נא תעבור) שוב מצאתי שהאמנה כמתי בספרי חכמי אמת
ז״ל וה״ל נודע שבכל מלום ומלום שאדם עומד הוא ניצוצות ק״ק
ומברר אותם מבין הקליפות והיא הכנסת אורחים שה״ק
עומדים בחוץ בין הקליפות והוא מאסף אותם הביתה אל
מקום קדושה לשרשם. והנה לפעמים יש אחד שהוא בדביקו׳
ותענוג גדול ליתברך שמו בתורה או במצוה או בתפלה
ויחודים ורואה איזה אדם שרוצה לעבור איזה עבירה ויכול
להצילו על שיפסיק מדביקות ותענוג שלו ויבכים בדברים
עמו עד שיצילו מעבירה או שיכול להחזירו בתשובה על אשר
עבירות בודאי שצריך לירד ממדריגתו ולהפסיק מדביקות
ותענוג שלו כדי להכנים אותו זה ליתברך שמו והוא יעובד
ליתברך שמו משא״כ מי שאינו רוצה להפסיק מתענוג שלו
רק שעושה מלוה בהקראי כשהוא לא יפקיד לעצמו התענוג
בודאי זה אינו עובד ליתברך רק לעצמו כדי שירגיש התענוג
וז״א גדולה הכנסת אורחים כל אימת שיעשה המלוה ויכנים
אורחים

[או]רחים ליתברך הוא גדולה אבל מ"מ יותר גדולה הוא כשמכנסת אורחים בזה מהקבלת פני שכינה ר"ל שהוא בדביקו' ותענוג גדול וזה אצלנו קבלת פני שכינה כו' וזה אנו לומדים מאברהם שהיה מקבלת פני השכינה כמ"ש וירא אליו ד' והיה בתענוג גדול מענין העוה"ב שצדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה ואעפ"כ עזב התענוג שלו ואמר אל נא תעבור והכניס אורחים לביתו (ולכאורה נראה איפוך זה מדבריהם ז"ל (מגילה פ"ח) אמר רב יוסף גדול תלמוד תורה מהצלת נפשות דאלו מעיקרא קא חשיב למרדכי בתר ארבעה ולבסוף בתר ה' וכו' ע"כ ויש ליישב עפ"י מ"ש הרב בע"ז ביו"ד סי' רכ"א ס"ק ול"ו ע"ש ואפ"ל אומרו עת לעשות לד' הפרו תורתך ובזוה"ק ז"ל (תרומה קכ"ח) מאי עת ותו לעשות לד' לפני ד' אתערית וכו' ע"כ וכבר ידעת כי עשיה לשון כפייה הוא כמו גט מעושה בישראל שהוא מלשון כפייה והכרח וכן (חולין קל"ז) תנא לאן עשויות שמעשרות את בעליהן ואומרים לו קום עשה מלוה בראשית הגז וכו' : וגם אמרו גדול המעשה יותר מהעושה : גם בלשון תורה מלינו כן גרסינן (ר"ה פ"ח) תנו רבנן מוצא שפתיך תשמור מוצא שפתיך זו מצות עשה : תשמור זו מצוה לא תעשה : ועשית אזהרה לב"ד שיעשוך הייט שיכפוך ע"כ וז"א עת לעשות לד' הייט שצריך להפסיק ולהכריח לאיזה בעל עבירו' להחזירו בתשובה שיהיה לד' אז הפרו תורתך פירוש הפסק מדביקותיך כדי להכניס אורחים ע' פרשה בהעלותך בא"ה הקדום בפסוק הרגני נא הרוג ע"ש דוגמא לזה מלינו שנשתמשו בו האחרונים בלשון זה הרמב"ם ז"ל בפ"ח מהמ"ע הצדקה שבא ליד גבאי אסור לשנותה ואסור ללוותו בין להשתמש בין לאחר בין לגבאי ואם היה הנאה לעניים בזה כדי לעשות לאחרים ליתן הרי הגבאי מותר ללוותם ולפרעם עכ"ל ולעשות פי' לכוף אחרים שיאמר בפניהם שאין מצות בצדקה כן פי' הרב ע"ז ביו"ד סי' רנ"ט ע"ש) ואפ"ל בזה המשנה (מציעא פ"ב) וזה לורתם אייזו היא אבידה מצא חמור או פרה רועין בדרך אין זו אבידה חמור וכליו הפוכין פרה רצה בין הכרמי' הרי זו אבידה החזירה וברחה החזירה וברחה אפילו ד' וה' פעמים חייב שנאמר השב תשיבם היה בטל מסלע לא יאמר תן לי סלע אלא נותן לו שכרו כפועל היה שם ב"ד מתנה בפני ב"ד אין שם ב"ד בפני מי יתנה שלו קודם ע"כ נודע דבריהם ז"ל דההמון רשעי מצבי אומתינו יכונה להם שם בהמות כמ"ש ז"ל בפסוק ארור שוכב עם כל בהמה וגרסינן נמי (עירובין קנ) אדם כי יקריב כו' מן הבהמה להביא בני אדם הדומין לבהמה מכאן אמרו מקבלין קרבנות מפושעי ישראל כדי שיחזרו בתשובה ע"כ וכן הוא (חולין ה') וז"ל הזוה"ק (לו כ"ע) כי לי בני ישראל עבדים ולא לשאר אומין אבל איכן חייביא דלא משתדלין באורייתא ומצות ולית עלייהו עול תורה ועול תפילין ושאר פיקודין איכן עבדים לאומין דעלמא ומשתבדין בהו כגון עבדים הייט לפרעה במצרים ואי נטרי שבתות וזוי"ט איתמר בהו ויוציאנו ד' ממצרים ויתקיים בהו

למען ינוח שורך וחמורך וכו' עם הארץ בהמה איקרי עכ"ל ונודע גודל השלום המוטל על כל דחלי חטאה למרדף בתר חייביא ולדבר על לבם ולהוכיחם · וזהו נקרא השבת אבידה כי הרשע אשר הולך ברשע ובמחשך מעשיו כנשקה במעמקי בין הקליפות וכשחוזר בתשובה מוצא הכ"ק מקו"א והרי הוא מגם השבת אבידה לבעלים וז"ל הזוה"ק (תרומה קכ"ח) ההוא זכאה בעי למירדף בתר חייביא ולמיקניה ליה באגר שלים בגין דיעבד מיניה האי זוהמא ויתכפיא סיטרא אחרא כו' ודא איהו שבחא דיסתלק ביה יקרא דקוב"ה יתיר משבחא אחרא וכו' בגין דאיהי גרים לאכפייא סטרא אחרא כו' ועי"ש כתיב באהרן ורבים השיב מעון כו' ע"כ וכבר נתפרסם שיש ב' בחינות רשעים א' שגוזלים וחומסים ויודעים בעצמם שהוא עון פלילי ועושים כן כדי למלאות תאוותו לדבר זה יכול להיות תרופה שישוב בתשובה ומש"כ הרשעים שסוברים בדעתם שכל מה שעושים פועלים הכל בדין והוא צדיק בכל דרכיו וז[ה] לא יבוא לעולם לכלל תשובה · ובזה נבין אומרם ז"ל דברים היוצאים מן הלב נכנסין ללב ואנחנו רואים כמה צדיקי' וחסידי' עליון שמוכיחים אותם ואינם מקבלים מהם אמנם שליט כזה שסובר שעושי' הכל בדין וביותר לזה איכו מועיל תוכחה ועי"ז נאמר אל תוכח לץ ואין אתה מהר עליו להחזירו לתשובה אמנם זה שעושה עבירות בהסתר לתיאבון שהילה"ר מהפ[ך] לשכלו ומחשבתו ועושה מחמת שטותו ולפעמים הוא עושה טוב וזה סימן שיש בו כח שחיוני מתגברת הטוב כאמרם ב"ע[...] זה וזה מופטן או שאנו רואין בו שהוא מתאבק ומתחכך תמי[ד] ורץ תדיר אצל ת"ח ושותה בצמא דבריהם זה יורה שעדיין הו[א] קשור בחבל הכסף בשרש הקדושה לאיש כזה מצוה לפתוח [לו] עינים עורות ולהוציאו ממסגר וזה עיקר מצות השבת אבידה שאנו מוזהרי' עליה : והנה דרך ירמוז להתורה וז"ל הזוה"ק (בראשית י"ח) אמר ר"ש כתוב (איוב כ"ח) אלהים הבין דרכ[ה] והוא ידע את מקומה האי קרא נוכין מגיאין אית ביה א[...] מהו אלהים הבין דרכה כד"א ויבן ד' אלהים את הצלע ד[...] תורה שבע"פ דלית בה דרך כמה דאתמר (ישעיה מג) הנותן בים דרך כו' ע"כ ומקרא מלא הוא דרכיה דרכי נועם ולאו[...] והודעת להם את הדרך ובמ"א דרשו שלא תקשה מגמרא דבבא מציעא דף למ"ד ע"ש (ועיין עירובין כ"ד) רומז אתוקים לאורות שהולכי על דרך שיהו הולכי אלו בעלי מקרא על דרך אלו בעלי משנה שיהו אלו בעלי גמרא שכל שיהו[...] ד"ת וכו' ע"כ :

ושמעתי מפרשים בשם הרב הצדיק הקדוש המפורסם וכו' ר"י **ברוך** ז"ל כבג"מ משנה (שנה) וזה מצאה מי שהחשיך לו בדרך נותן כיסו לנכרי ואם אין עמו נכרי מניחו על החמור הגיע לחצר החיצונה נוטל את הכלים הניטלין בשבת ושאינם ניטלים מתיר החבלים והשקין נופלין מאליהם ע"כ לשון המשנה הייט אדם בא"ם תועה חיו בדרך והולך בחושך י נותן כיסוי לנכרי (להסי"א ב"מ דהייט שצריך להיות עבד לאומין דעלמא כי כל הפורק ממנו עול תורה נו[תנים]

נותנים

מתנים עליו עול דרך ארץ כך נראה לי) היינו שבא על
שבע״ז ומכלה ומשחית ממונו באתנה ורואה זונות יאבד הון
אין עמו ככרי פירוש שאין בכללא לו כשע״ז (ולפירושים
אל אין עמו ככרי שלפעמים אין עליו עול דרך ארץ כנ״ל)
ומיתו על החומר היינו החומר והגוף אוכל ושותה ואומר שלום
יהיה לי כי בשרירות לבי אלך · הגיע לחצר המיתה פירוש
חצר בית הקברות שעומדת מחוץ לעיר (שוב ראיתי בזוה״ק
חיי שרה קכ״ז במדרש הנעלם ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל
באר המים אמר ר׳ אבא מחוץ לעיר דא קברי כו׳ עכ״ל הנך
ראיה שדברי הרב הצדיק הנ״ל דברי רוח הקודש הם) נוטל
את הכלים פירוש נוטל מי שעליו ליטול הכלים היינו מעשיו
של אדם · הניטלים בשבת פירוש הצריכים לאותו עולם הנקרא
שבת (ול״נ דכלים רומז להתורה (ע״ד ספ״י הרב הצדיק וכו׳
מולאטשוב כנג״מ התורה מתחלת ומוסף על פני
תהום ק״ת כלים ומסיימת משה לעיני כל ישראל ר״ת כלים
וזהו נוטל את הכלים כי תחילת דינו של אדם על עסק התורה
כאומרם ז״ל (קידושין פ׳ א׳ · סנהדרין פ״א דף ז׳) ושאין
ניטלים פירוש שרואין שאין לוקח בהם ואין בהם שום עובדא
לתועלת אותו עולם הנקרא שבת אז מתיר את החבלים
(פירוש מתיר מי שמתיר ולא פי׳ מי) פירוש שניקשין כריסו
ומסקין טפלים מעליהם היינו המעיים ואומרים לו טול טול
מה שאכלת עכ״ל הקדוש :

ובזה כוין דברי חכמים וחידותם ע״ד הפשט איזה היא
אבידה מלא חמור או פרה רועין בדרך אין זו
אבידה חמור וכליו הפוכים פרה רצה בין הכרמים הרי זו
אבידה עכ״ל כוונת המשנה ללמדינו עצה ודרך טובה בענין
חזרת רשעים לתשובה וזה אמרם איזה אבידה שאדם מוזהר
עליה להחזירו לתשובה מלא חמור או פרה רועין בדרך פירוש
שני רשעים שדומין לחמור ויש דומין לבהמות והואיל ורשעים
הם מעוררים תמיד תוקף הדינים ופרה תגיד מספר רפ״ה
דינין הידוע אם הם רועין בדרך · רועין לשון רעה פירוש
שעושין רע ורשעתם נדמה להם שעושין בדרך התורה הנקרא
דרך והולכין לעצמים קן היהירים מנפ״ת ואומרים שעושים
על כפי התורה אין זה אבידה שאדם מוזהר עליה אלא
דרגא עליהם כאומר אל תוכח לץ : או יאמר בדרך היינו דרך
בנעשה וקלנה כי דרקוא דרך קלנה ופרסקיא עי׳ (נזיר ס״ג)
ז״ל אמר קרא כי יהי׳ נערה בדרך רחוקה מה דרך נגלוי אף
כל בגלוי לאפוקי וכו׳ גם עי׳ בזוה״ק (ויקהל רע״ו) וז״ל ואורח
צדיקים כאור נוגה כו׳ דרך כד״א כדורך בגת דכתשין ביה רגלין
כל מאן דבעי וכו׳ דקדלא רזא המובן ביה דרך בגין דדרין בי׳ ח״א
וכו׳ עכ״ל וה״א רועין בדרך פירוש שעושין רעה בדרך הכבושה
ודרך ביה ק״א כלומר בפרהסיא והם אלו שמחללין שבת
בפרהסיא דגרע מעכו״ם ועושין רשעתם לעין כל ואין להם
בושה לפני בני אדם עליהם כאומר חבור עצבים אפרים הנח
לו ואין זו אבידה שאדם מוזהר עליה : וגמר אומרה חמור

וכליו הפוכים פרה רצה בין הכרמים הרי זה אבידה פירוש
חמור וכליו הפוכים היינו מעשיו הפוכים וזה יג״ד שהוא מדת
ביטול שיש בו שני שופטים יל״ט ויל״הר אך שאומרו
ע״ב וגם אינו יודע לאכפייא לס״א והיל״הר יהפך לשכלו או
פרה רצה בין הכרמים היינו שמתאבק ורץ תמיד בין הת״ח
לשתות בצמא דבריהם כי ת״ח נקראו כרמים כמ״ש (עירובין
כ״א) נשכימה לכרמים אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות · ובזה
נראה ממעשיו שירצה לחזור בתשובה ואינו יודע במה זה
הוא אבידה שאדם מוזהר עליה וגמר אומרה החזירה וברחה
החזירה וברחה ע״ד שאמר הרב הצדיק הקדוש איש אלקים וכו׳
הבעש״ט ז״ל כנג״מ שאין במציאות שיהיה אדם רואה
לאחד עובר עבירה אא״כ שיש בו שמץ מכתו מאותה עבירה
עצמה או דוגמתה עד״מ אם רואה לחבירו שבא על א״א מסתמא
שיש בו שמץ מכתו מעון אותה עבירה והיינו גאוה שאמרו
ז״ל כל המתגאה כאילו בא על א״א ·

הג״ה

ולכאורה מה ענין זה לזה · אמנם הרהורי עבירה
בא מלב גבהות כי אין במציאות שיהרהר מנכרי
שאין שישא בת מלך ע״ד אומרם ז״ל מעולם לא חלם דעייל
פילא בקופא דמחטא ושייך שפיר בזה לאו . כי ישפ״ל אדם
ע״ע ולז״א כל המתגאה בודאי יש לו הרהורים וכו׳ והתקנה
לזה ידבוק עצמו לצדיקי הדור ובזה יקנה שלימות היראה מדי
יתברך ויכנע לבבו ע״ד אומרם ז״ל אין לגבי משה היינו
כשמתחבר לצדיק (כי צדיק מכונה בשם משה כאמרם ז״ל
משה שפיר קאמרת) ולא יראה מלתא זוטרתי שנעשה זוטר
וקטן בעיני עצמו . ולז יקויים בו אומרו חונה מלאך ד׳ סביב
ליראיו ופירשו ז״ל (מ״ר פ׳ ויצא מ׳ ע׳) לקוצים ליראיו
החונה סביב וקרוב לצדיק וכו׳ :

או שרואה לחבירו עובד ע״ז מסתמא יש בו שמץ מכתו
והיינו כעס שאמרו ז״ל כל הכועס כאילו עובד ע״ז
ועד״ז בכל העבירות ומראין לו מן השמים כדי שיזכור
ויעשה תשוב׳ עכ״ל ואמרו מגידי אמת שפ״א ראה **הבעש״ט**
הקדוש כנג״מ לאחד שחילל שבת בפרהסיא ומצא בעצמו שסיים
עם צורבא מרבנן טרם שלמד ממנו ד״ת והיינו חילול שבת
כי ת״ח דומה לשבת עכ״ל וז״ל (הזוה״ק ל״ו כ״ט) והכי
בכוי דמלכא ומטרוניתא ואיתקריאו שבת ויו״ט ולית להון
מדילהון כלום דלאו איכון בני מלאכה וכו׳ ואית לעמנא
להון בכל מיכל ומשתה ולאוקרין לון בלבושין שפירין
כגוונא דשבת כו׳ ומאן דמחלל שבת חייב סקילה והכי היא
המשתמש במי ששונה הלכות כו׳ עכ״ל וכן הוא בגמרא
(מ״ק פ׳ ג׳) דאמר ר״ל לשפיה דכשלו על כתיפו למדייה
במילה כו׳ ע״ש ע״כ · והנה האדם כשהיא במדריגה זו להיות
מבחין שהכל בהשגחה פרטיות ושהזמין לו השי״ת לראות
חבירו עובר עבירה בכדי שיזכור הוא עצמו לעשות תשובה
על דוגמתו אז בודאי יתלהב לבו על שלו ובזה שמהרהר
בתשובה על שלו ומעלה אי״ע מעלה ג״כ לאותו האיש הרשע
כי

כי הוא עומד במדריגה אחת עם האיש הלז במעמד שער הק"א כיון שמכיהם עמו עבירה בדוגמא להם וכיון שפותח שער הטומאה להוציא את יקר נשמתו משם בזה מוציא הכ"ק של עושה הרשע מק"א בקיבת ניצוצו לשער ההוא על שגורם שגם אותו הרשע חוזר בתשובה וא"כ אל ירע בעיני של המוכיח מלהחזיר את הרשע לתשובה אפילו מאה פעמים כי משהמא בכל פעם שרואה להרשע עובר עבירה בודאי יש בו במן מכהו ושלא תיקן עצמו עדיין כראוי וכשם שצריך לתקן עצמו וממילא מעורר להרשע ולנפשיה הוא דעביד. ובזה יש לפרש הפסוק עזב תעזוב כפל לשון אלא כוונת הכתוב עזוב לעצמך כלומר עשה תשובה על עונותיך ועזוב ושביק חטאיך ובזה תעזוב ג"כ לאותו הרשע. ולאמר עמו ולא כתיב לו כתיב לו דרשו רז"ל (ב"מ) לומר שאם אמר לו הבעה"ב עליך מטוס כו' והוא ישב לו דפטור והיינו למוכח שמבואר והמשכיל יבין וזה מאמר שמשכה החזירה וברחה החזירה וברחה חייב שהאמר הבב תשיבם כפל לשון לומר השב אתה על חטא שלך ובזה תשובם להרשעים ג"ר ולזה אל ירע בעיניך להחזירם לתשובה אפילו מאה פעמים כי בכל פעם מוכרח אתה לשוב מחטאיך ומצאתה דלנפשך את הוא דעביד וגמר אומרה שיה בעל משלע לא יאמר תן לי סלע אלא נותן לו שכרו כפועל וכו' כי סלע ירמוז לשכינה ולתורה ה"ל תקוקא חד ועשרין ובגינייהו ויך משה את הסלע וגומר דאם לא דמחה בה לא הוו ערחין ישראל והלין ואמוראי באורייתא דבע"פ דאיהו סלע אלא תאמר בו ודברתם אל הסלע וכתן מימיו בלא טורח וכו' גם בזוה"ק (הלא רעע) פתח ר"ע ואמר קבא קבא אית סלע ואית סלע וכו' אבל סלע דילי איהי ברתא דמלכא בגינה איתמר ודברתם אל הסלע וכו' עכ"ל וכן הוא בפרשה (בשלח ק"ד) מטור עילאה אפיק מיא מאתר דלהתא ונה שמים דלתתא סלע דכתיב והוצאת להם מים מן הסלע וכו' ע"כ ומלת סלע ירמוז להתורה כמ"ש חכמי אמת בפסוק ושים בסלע קינך פירוש ועוד לך שמות קינך בסלע פירוש קינך הוא כתו שכהן למשה וייחס משה לסלע לפי שהיה תקיף בתורה ועוז מלך:

גם סלע ירמוז לתורה וכרמז משה על שמה עכ"ל ואמר היה בעל משלע פירוש בשעה שצריך להחזיר הרשע לתשובה מבטל עצמו מדביקותו ומתורתו לא יאמר תן לי סלע פירוש שביק אותי בתענוגיי ולא אפסיק אלא נותן לו הקב"ה שכרו כפועל כאלו פעל בעת ההיא בתורה ובדביקות ואמרה היה שם ב"ד מתנה בפני ב"ד וכו' לבאורה אין לה קישור לפי דבריכו והנם שכבר כ' הרמב"ם ז"ל כל שיחת התורה וחכמיה ובניאיה ע"ד משל וחידה ולא תקוה למצוא כל ענייני משל במשל כי כל המשך הדברים כפי פשוטו והמשכל והחידה כרמז בהם וכו' ע"כ מ"מ לכתחילה מצוה ליעייל גם ליפוק ויובן עפ"י שכתב בטור יו"ד סי' רמ"ו היה לפניו עשיית מצוה ות"ת אם אפשר למצוה להעשות על ידי אחרים לא יפסיק תלמודו ואם לא יעשה המצוה ויחזור לתורתו עכ"ל והרב"י ז"ל לא הראה בזה מקום מוצאו ובמ"א כתבנו מקום מוצא הכ"ל שילא לו זה ממה דגרסינן (מועד קטן ט') כתיב פלס מעגל רגליך וגו' וכתיב אורח חיים פן תפלס וגו' ל"ק כאן במצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים כאן במצוה באפשר לעשותה ע"י אחרים ובמ"א הרחבנו בזה הדיבור ת"ל ותמהם על הרב בעל דמש"א שהראה מקום לזה ממה דאמרינן במגילה בכמה מצות דעדיפי מת"ת ובקידושין אמרינן שהתלמוד גדול ע"כ מחלק בין אם אי אפשר לשאפשר ע"י זה מקום דחוק ולדבריכו הוא מרווח ת"ל ומימרא מפורשת היא והארכנו בזה ת"ל בחיבורינו על מרן הרב"י ז"ל יעו"ש וכעת נ"ל עוד לומר שמוצא מקום הדין הזה מהאי דאמרינן (שבועות ל"ה ובפ' מפנין קכ"ז) גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכינה וממילא דה"ה לתלמוד תורה וכ"ש היא ובמתניתין דפאה תנן אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעוה"ז וכו' והכנסת אורחים ות"ת כנגד כולם ע"כ ולריך לחלק בין אפשר לעשות ע"י אחרים לשאי אפשר ועי' טור י"ד סי' שמ"א ומצות הרגליות אכי למדין דה"ה וכן הדין במצות הנקבר דהכנסת אורחים דחד דיכא הוא וחד טעמא אית לא ולפ"ז יש לחקור שלא זו המצוה של הכנסת אורחים פרימית לא נמסר רק ללומדי תורה ולת"ח ולחסידי הדור וא"כ כל ת"ח מצווה לזה דאם אפשר לעשות ע"י אחרים אל יתבטל מתורתו ומי ידחה על מי וה"ל פסקי תוספות הובא בהרב"י יו"ד שמ"א והעולם נוהגין לבטל כ"ז שהמת בעיר מנהג גרוע הוא אם עושין כן שלא ידחה לורכו כי כולם ילכו ללמוד ע"כ זה כעין קושייתינו ול"ל דמסכחת לה דים ב"ד קבועין לייסר ולהעניש לרשעים ולעוברי עבירה ולהחזירם למוטב ודמיא למאי דגרסינן בירושלמי (בר"ש חגיגה) בעובדא דר' חייא ור' יוסי ור' אמי דבטלין חסד כו' ע"ש ואם אין ב"ד קבועים ודחה על מי אז זה הרואה להרשע עובר עבירה קודם לא המצוה וחייב להפסיק לימודו כדי להחזירו למוטב וזה מוכח שמשכה באמרה מתנה בפני ב"ד ומלת מתנה מלשון שם יתם לדקות ד' וגמר אומרה שלו קודם היינו מצות חזרת הרשע למוטב קודם ותיבת שלו הוז"ר על נשמת הרשע להחזירו למוטב ולהכניסו לגורשו בצורת החיים והא דאמרינן מוציא חמץ וזיבוד מיכנד והאיך יכול לספר לפני ב"ד י"ל דמיירי בדמהימן להו א"כ בעדיין לא נעשה האיסור והוא נמ לאפרושי מאיסורא וכס"ג שרי כדאמרינן (קידושין ק ופסחים קי"ג) בעובדא דהסיא דאמר משתך זכהם וכו' וכן איפסקא הלכתא בח"מ סי' כ"ח ס"א ע"ש · (אי' עפ משכתיטו במליצא וזה מוכח מי שרלה את שמליחה ונפל עליה (ובמעתי נשם הרב הצדיק הקדוש וכו' ר' **ברוך** ז"ל כנג"מ וכפל עליה היינו שמתגאה חיו על תורתו אז נ אחר היינו הק"א חיו והחזיק גם ופריך הגמרא ליקביה ליה ד' אמות ר"ל ע"ד אומרם ז"ל אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה וכיון שכן איך יש לו שליעה לס"א חי לגבת אללו ולמה אין התורה מגינה עליו (ע' פי' כמא) ומשני כיון דכפל גלי דעתיה דלא ניחא ליה כו' ואין עמייתו לגם בורלו לעשות נחת רוח ליולרו וכו' עכ"ל ולזה

ישראל

מגדל האדם לקנות עולמו בתורתו לשמה) ובא אחר והחזיק זה שהחזיק בה זכה בה וכו׳ כי נודע דברי הרב הקדוש איש אלקים **הבעש״ט** ז״ל נבג״מ באותו הגר שאמר גיירני ע״מ שתלמוד לי כל התורה כשאני עומד על רגל אחת והשיב לו מה דעלך סני לחברך לא תעביד שלפעמי׳ צריך הצדיק ליפול ממדריגתו בשביל טובת הרשע להעלותו מן שהעבירה אינה עבירה גמורה ח״ו רק כאלו עד״מ כל המתגאה כאילו בא על א״א וכל הכועס כאילו עובד ע״ז · ובזה עומד הצדיק עם הרשע במדריגה אחת בעמקי הקליפה ונעשה הצדיק תשובה על שלו מעלה ג״כ להרשע והוא בסוד נפילת אפים כידוע : והנה הגר לא רצה בזה שיצטרך ליפול לפעמים ממדריגתו ואמר גיירני ע״מ על רגל אחד כלומר שלא אצטרך ליפול והשיב לו דעלך סני וכו׳ פירוש אם היית נופל ממדריגתך בוודאי היית חפץ שיפול איזה צדיק אצלך להעלותך וא״כ גם לחברך לא תעביד וכו׳ עכ״ל הקדוש וגם כאן נעמוד על סוף דעתו של הרב הקדוש הנ״ל מה היה כוונתו במאמר זה ובוודאי יש בו סודות גדולות ופנימיות ולאו כל מוחא סובל דא אכן לפי המובן אצלי דבריו הקדושים בדרך הפשט והכונה כך הוא כי מה שהצדיק צריך ליפול ממדריגתו בכדי להעלות הרשע הוא מטעם ערבות עבור כל ישראל ערבים זה לזה ובעבד כנעני יש פלוגתא אי מנינן עמו ישראל גם לערבות בעבדים ולכן לא רצה הגר להיות נכנס בסוד הערבות כנ״ל לפי הפשט עי׳ (יבמות מ״ז תוספות ד״ה קשים גרים) אמנם יזהר מאוד שח״ו בנפילתו לא ישאר בקליפה לירד לעמקי הקליפה עד שלא יוכל להעלות אח״כ כי יחזיק בו הס״א ב״מ ויזכה בו וזה כוונת ומשנתינו רואה את המציאה פי׳ שרואה את נשמת ישראל הרשע עשוק בס״א ב״מ ורוצה להחזירו למוטב והוא נקרא השבת אבידה ורוצה להציל אותו מפיו ולהחזירו לקדושה והרי זה כמוצא מציאה ונפל עליה היינו שצריך ליפול ממדריגתו בשבילו אז יזהר מאוד שלא יבוא האחר ח״ו ויחזק בה וכיכה להנשמה בשם נקיבה אשר אומרו ובא כהן שהיא הנשמה כאמור בזוה״ק (ויקרא דף ז׳) או ירצה עד״ד דאיתא בזוה״ק (נח) ויתגלו בקצה אהלה אשכחו וירדו לחכמתא עמיקתא ומתמן כפלו ינפקו משתה עילאה נרשו אחרא וכן אירע לנח וישכר מן היין שנפל ועי״ד איתער תיכף חם אבי כנען היינו הס״א ואתייהב לנר לכנען לשלטאה ע״כ וז״א מי שראה את המציאה ונפל עליה פירוש ראה וירד לחכמתא עמיקתא ונפל ח״ו עליה שאירע לנח אז תיכף בא אחר וזכה בה וע״י מתעורר הס״א ויהיב ליה אתר לשלטאה ואז אם לא יתקן עצמו תיכף ועי״ד אז זה האחר יזכה בה וכהיא עובדא דארבעה שנכנסו לפרדס (חגיגה פ׳ אין דורשין) ולא ניצול אלא ר״ע והתקנה לזה שלא יסתכן בסוד נפילת אפים הנזכר גם הרב האלקי׳ **הבעש״ט** ז״ל נבג״מ התחברו׳ בהצדיקי׳ המפורסמים אז זכות הצדיק יגן עליו להצילו מסכנה בסוד צדיק מושל ביראת אלקים וע״י קשירה התחבר האהבה אשר כשנפגשו שני האורות יחד אז עוזים השנים והאחד יעזור את חבירו אבל אם בשעה שזאת אין צדיק בעירו לספר לפניו המאורע אז בהאמת אל יסכן עצמו ונשמה שלו קודם כאמרם ז״ל חייך קודמין לחיי אחיך ואם כך הוא בחיי הגוף כ״ש בחיי הנשמה כמו שמצינו במשה רבינו ע״ה שהתפלל על הושע ובזה נמנע מלטעות אחר הרע ויש כח בתפלת הצדיקים גם לבחינה זו בסוד צדיק מושל ביראת אלהים וז״א היה בעל מקלע היינו שהוצרך לינצל מקלע היינו מהתורה כנ״ל וליפול ממדריגתו ח״ו לא יאמר תן לי קלע וכנ״ל · (ולפ״ז צדיק חשוב שבדור נקרא צ״ד) ושמעתי מפרשים כי האדם בתחילה כשמתחיל להולך בדרכי ד׳ ולתקן הנשמה שהוא כמו מציאה אז מי שגדול מחבירו יצרו גדול ממנו ובתחבולות יעשה מלחמה כי רוצה להפילו וצריך להתחזק שלא יבא ח״ו הס״א להחזיק בה שאז ח״ו יזכה בה וז״א ראה את המציאה כו׳ ולזה צריך להתחזק מאוד ולהרגיז יצ״ט ובזה יזכה לטהר כי הבא לטהר מסייעים לו והולך ממדריגה למדריגה עד שיזכה לשתות מים היינו התורה לצמאו פירוש לצמא ד׳ ועי״ד ספ׳ הרב הצדיק הק׳ איש אלקי׳ וכו׳ **מבארדיטשוב** ז״ל נבג״מ ואז אומר הקב״ה שהכל נהיה בדברו היינו שכל הדברים בהנהגת עולמות מסיר בידו של הצדיק והכל נעשה עפ״י דברו כאומרו צדיק מושל ביראת אלהים ר״ע אומר בורא נפשות רבות פי׳ זה הצדיק ששותה מים לצמאו כנ״ל זוכה להיות בורא בכל עת ורגע נפשות רבות ולהצליחם לפרנס ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ויחדיו יהיו תמים על ראשו בשירם השירים במקור הברכה

יוקח נא מעט מים וגו׳ כי הבעה״ט ז״ל ג׳ במסורה יוקח נא מעט מים · ברזל מעפר יוקח · גם שבי גבור יוקח פי׳ גם השבי צדיק גבור יוקח בזכות יוקח נא מעט מים · ברזל מעפר יוקח פי׳ ברזל חרב של פורעניות יוקח מישראל שמקבלו לעפר בזכות אברהם שאמר ואנכי עפר ואפר עכ״ל ויתכן עוד לפרש עפ״י דבריהם ז״ל אם פגע בך מנוול זה משכהו לבה״מ אם ברזל הוא מתפוצץ ע״כ הנה בעסק התורה יפעול הצדיק ג׳ פעולות א׳ להציל שבזה מתיש כח הס״א מלשלוט בו ואם ברזל הוא מתפוצץ ב׳ לעבר ר״ל לברר ניצוצי הקדושות אשר נשבו מהקדושה היינו נפשות העשוקות ביד הס״מ ובעסק התורה מוציא השביים האלו מידו וזה גבורתם של הצדיקים להציל השביים והן הן גבורתם כאמרם ז״ל איזהו גבור הכובש את יצרו לא אמר ההורג אלא הכובש היינו שכובשו תחתיו במלחמתו עמו וישב ממנו שבי ועל הצדיקים נאמר ושבית שביו והוא גבורה נפלאה אשר אדם שיסודו מעפר יגבר על מלאך שכולו אש ועי״ד שאמר רב עמרם חסידא (קדושין פ״א) חזית דאת נורא ואנא בשרא ואנא עדיפנא מינך ע״ש וז״א יוקח נא מעט מים התורה נתנה עלה טובה עי״ד אומרם ז״ל בראתי יצה״ר בראתי תבלין היינו התורה ואומרו מעט לצד שאפילו אלף שנים יחיה פעמי׳ לא יגמור אפילו כוונה אחת בתורה ואז ברזל היינו היצה״ר

ע״ד אומרו לא תניף עליהם ברזל שהוא תוקף הקליפה ב״מ מעפר יוקח היינו שיוקח מהאדם אשר יסודו מעפר ולא זו בלבד אלא גם שבי היינו בי״ק העשוקות גבור יוקח מי שהוא גבור לכבוש יצרו יוקח ויוצא ממנו כל בלעו ויחזירם להקדושה ·

וסעדו לבכם וגו׳ כי הבעה״ט ז״ל ג׳ במסורה הכא וסעדו לבכם ואידך שיתו לבכם לחילה וראיתם ושם לבכם וזה הוא שאמרו שהיה מלטער על שלא באו לו אורחים והו שיתו לבכם שהיה מלטער בלבו כיון שראה אלו ושם לבכם עכ״ל ויתכן עוד לפרש למה שאמרו ז״ל אם אין קמח אין תורה והו וסעדו לבכם בלחם אז שיתו לבכם לחילה לכח התורה כאומרם חילך לאורייתא (ב״מ פ״ד ע״ב) ולא באכילה לבד גם וראיתם ושם לבכם כי אינו דומה מי שיש לו פת בסלו ואפשר להעמים ע״ד שמעתי מפרשים ד׳ במסורה מה ד׳ אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה מה אדיר שמך בכל הארץ מה אנוש כי תזכרנו· מה רב טובך אשר לפנת ליראיך ע״כ כי יש מי שמעלה חבירו באיזה שליחות ואינו רוצה לעשות שליחותו ובמניעה מלבד שמעלה שאינו אים חשוב וגדול והשליח גדול ממנו · ויש שהמניעה גם שהמעלה היא אדם גדול אמנם גם השליח גדול כמותו ויש שהמניעה מלבד שאינו משלם לו שכרו ויש שהמניעה מלבד שמהות השליחות הוא דבר כבד וקשה לעשותו ולזה בעבודת הש״י כל המניעות בטלים ומחויבים אנחנו ישראל לעשות שליחות המקום ב״ה וב״ש לקיים מצותיו כי המעלה הוא גדול מה אדיר שמך בכל הארץ והשליח קטן מה אנוש כי תזכרנו והשכר מרובה מה רב טובך וגו׳ ומהות השליחות אינו דבר קשה וחזק כי מה ד׳ שואל מעמך כ״א ליראה דהיא מילתא זוטרתא עכ״ל ומלאתי עוד שנים מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי· מה רבו מעשיך ד׳ וגו׳ כי מלבד הנ״ל יש עוד לפעמים מניעות פעם אינו עושה שליחתו לבד שאין בה כדי עבודת יום א׳ ואין פועל נשכר לפחות מכדי פעולת יום אחד כאומרם ז״ל (ב״ב י״ב) ע׳ בח״מ ס״י קע״א ויש שהמניעה מלבד שמהות השליחות אינו דבר חכמה ובושת לו לעשותו שיהא נראה בעשייתו כמעשים שוטים כאומרם ז״ל (כתובות ע״ב) ע׳ באה״ע ס״ס ע״ו ולזה רמזו ב׳ המסורות שמלאתי ויש להעמים במסורה הנ״ל של וסעדו לבכם ולקרב אל השכל ע״ד ספ״י הגאון מהר״ש פ״ק ז״ל אם אין קמח אין תורה ע״פ המדרש כשעלה משה למרום לקבל התורה רלו המלאכים לדוחפו מה עשה הקב״ה החליף צורתו ולר פניו כדמות קלסתר פניו של אברהם אבינו א״ל הקב״ה איך לא תתביישו מפניו שאכלתם אצלו כענין שנאמר ויאכלו וע״י הכרחו להודות וקיבל משה התורה וז״א אם אין קמח שנתן אברהם אבינו להמלאכים אין תורה כלומר לא היה תורה עכ״ב ובאמת לא הביא הקמח כי פירשה כדה רק שאכילם חלב וחמאה ובן הבקר ואפ״ל דזה הטעם שאוכלים אנחנו בחג השבועות חלב וחמאה ובשר לזכרון שע״י שאכלו המלאכים אצל אברהם אבינו חלב ובן הבקר ע״י גרם למשה

לקבל התורה ואיתמר משמיה דהרב הצדיק וכו׳ :

מבארדיטשוב ז״ל הקשה מה דכתיב אצל האמן שמח ועוב לב איך יתכן לומר זה האדם של עוב לב אצל האמן הלא זו המדה היא המשובחת שבכל המדות כאומרם ועוב לב משתה תמיד ואיזה דרך שידבק בה האדם הוא ג״כ לב טוב וזה הגון לצדיקים ואיך ייחסו הכתוב זה האדם להמן שהיה כולו רע אמנם אמרו רז״ל מה ראתה אסתר שזימנה את המן עד שמסיק כבולה תכלי וכבולהו אמוראי והיינו אפילו כמאמר שעתיד תלמוד ותיק לחדש ולזה כלו נומר וכבולהו אמוראי ולא אמר בקיצור ככולהו תנאי ואמוראי וכוונה על מה שעתיד לתאנא ר׳ ולהתחדש בכל דור ודור על הכל כוונה אסתר והנה אסתר ראתה שהמן הוא כולו רע אין בו אפילו מעט דמעט בחינת טוב ולכך יראה מלפני ע״ד אומרים ז״ל אל תתגרה ברשע שהשעה משחקת לו פי׳ שעוה״ז לא נברא רק לרשעים ודרכם לצלוח עד מאוד עד שהוא רשע עד לתכלית דרכו בודאי לצלוח והשעה משחקת לו ועם רשע כזה סכנה להתגרות בו כי אפי׳ צדיק ממנו בולע אבל הרע שאין השעה משחקת לו זהו קיים שיש בו קצת טוב ואז אין סכנה להתגרות בו ויכולת ביד הצדיקים להפכו ולשבטו והוא היתה כוונת אסתר בראותה המן מצליח מאוד והשעה משחקת לו יראה מפניו ובקשה עלה בלבה לעשות סעודה ועשתה הסעודה בקדושה ובטהרה מאוד עד שסרתה הקדושה בכל מאכל ומאכל ובהשולחן וכל כליו וכשנהנה המן מאותו הסעודה דבקה בו קצת קדושה שנתפס בו קצת טוב עד שיתכן לייחס עליו ועוב לב ואז התחיל מפלתו עכ״ל הקדוש ועפ״ז אפ״ל דייק הכתוב ביום ההוא שמח ועוב לב כי רק ביום ההוא שדבקה בו קצת קדושה יתכן לייחס לו ועוב לב ומש״כ עד הנה ויש לנקות זה אל השכל בדרך הפשט כיון שאינו רשע גמור ויש בו קלת טוב אז בודאי אין השעה משחקת לו דכעשה קלת מכאן ומכאן כיון שאין יכול לקבל יניקה מבחינת הטהרה ומקור הברכה אחר שיש בו רע וגם אין לו יכולת לקבל יניקה מבחינת הטומאה אחר שיש בו קלת טוב ואז כה קרח מכאן ומכאן והנה אמרו ז״ל כפה עליהם הר כגיגית והו מודעא רבה לאורייתא וסדר קבלוהו בימי אחשורוש ולא היה קבלת תורה בלאנס וזהו אם אין קמח שנתכה אסתר קומחים וסעודתם להמן אין תורה לא היה בלא לכבל קבלת התורה בלי מודעא רבה ובזה אפ״ל במה שאמר אחשורוש להמן עוכר ישראל והשיב לו אתה ובית אביך ולא היה ירא ממנו כי היה בו קלת טוב ובשלחה לו אחשורוש למחר אעשה את כפסך וגו׳ ויצאת כי לא היה בה קלת טוב ובזה דאמרינן דכשאכלו כפות ידים ורגליה שרקדם בהם לפני כלות דגרני במ״א יערים הא״א וסעדו לבכם שיתו לבכם לחילה וראיתם ושם לבכם והבן :

והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו מהרב הצדיק וכו׳ **מבארדיטשוב** ז״ל דאיתא במדרש

אלא רלו לאכול שהוצרכו לומר שירה עד שאברהם כהנם תחתם במקומם לומר בעדם שירה ולז אכלו וז"א והוא עומד עליהם פי' במקומם לומר שירה בעדם ולכן ויאכלו עכ"ל ויש להסביר כי המלאכים נקראו עומדים כאומר ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה והצדיקים נקראים הולכים ממדריגה למדריגה ואם כשהוא כהנם במקומם לפני השעה נקרא אברהםשעומד וזא והוא עומד עליהם פי' במקומם ובמדריגתם

אחרי בלותי היתה לי עדנה בשם הרב הצדיק וכו' ר' **נחמן קאסיוויר** ז"ל כבג"ת ותצחק שרה בקרבה אחרי בלותי גופי נעקר איך אפשר להיות עוד עדנה ויאמר ד' שהוא בחינ' אמונה למה זה לחקה שרה היינו שגוף היפלא מד' דבר כלומר וכדאיתא בדבריהם ז"ל (סנהדרין פ' חלק) מה שלא היה הוה היינו שנברא יש מאין מה דהוי לא כ"ש שיהיה כו' ע"כ הו"א האף אמנם. אבל פי' אם זה ביכולת בחינת אלדים הנתהים יש מאינכ"ם וכו' ועל קושיא השניים של הגוף באמרו ואדוני זקן היינו שיש לילך אחר היצה"ר שהוא מלך זקן לזה השיב נשנה ואני זקנתי כלומר הלא אני ראשם לו ויחויב לילך אחר עלתי עכ"ל הקדוש :

אחרי בלתי היתה לי עדנה ואדוני זקן וגו' ויאמר למה זה לחקה שרה לאמר האף אמנם אלד ואני זקנתי וגו' אמר ז"ל בפסוק ויקח חמאה וחלב ובן הבקר אלו לחם לא הביא שפירסה שרה נדה ע"כ ומסידור הכתובים משמע דאחר שפירסה נדה לחקה ואמרה היתה לי עדנה ולא היה כוונתה בזה לצחוק דהא כבר ראתה שפירסה נדה וראתה מדרך שטבע אלא הכי קאמרה למה זה לי העדנה במות עלי סדרי בראשית גם בזה ודי לי אם ישתנה עלי סדרי בראשית בלידה עצמה בלא החזרת העדנה כי אף אדוני זקן ולא נשתנה עליו סדרי בראשית להיות חוזר לימי בחוריו וגם בי היה ביכולת ליתן לי הריון בלא עדנה · והקפידה על העדנה מב' טעמים א' על שינוי סדרי בראשית לא ניחא להו לצדיקייא כדמצינו (תענית פ"ג) בההיא דעבדא דהוה לו דדים · להניק ובעובדא דאתמלא האדר תבואה לא רצה ליהנות · גם אין אשה רוצה דם שלא תהלה ראשה . ואבירים כבדים עליה · והשיב הקב"ה למה זה לחקה ולאמר האף אמנם יש ביכולת לי לילד הגם כשאני זקנתי בלא חזרת עדנה ובהדי כבשי דרחמנא למה לה · ובזה נתיישבו כל הדקדוקים וטעם הכתובים כנופת צוף וכל טעם :

ויצב אברהם את שבע כבשות הצאן לבדהן ויאמר אבימלך וגו' מה הנה שבע כבשות אשר הצבת לבדנה מהרב הצדיק וכו' ר' **מענדילי קאסוויר** כ"י באברהם כתיב לבדהן ובשאלות אבימלך כתיב לבדנה וגו' כי מכלפייך נשי כיתנה ששכבו וחזרו ויקדו כאמרם ז"ל (מגילה) והכא אותיות הכפופות כמו נו"ן כפופה ולד"י כפופה רומזים על בחינת הצימצום שהשפעה התחיל לירד ונכפפה ונתצמצמה אבל אותיות הפשוטות רומזים על ירידת השפעה בשפע בלי צימצום כלל · ואבימלך רצה לבלבל ואמר לבדנה בנון כפופה אבל אברהם מדת חסד לאברהם רצה להשפיע שפע רב בלי צימצום כלל אמר לבדהן בנו"ן פשוטה עכ"ל ודוגמת מה שמצינו באסתר שאמרה יבא המלך והמן היום שאמרה הוי"ה כסדר ובר"ת : שרצתה היה להמתיק רחמים והמן אמר וכל זה איננו שוה לי אמר הוי"ה למפרע ובס"ת כי רצה להמשיך דין · עד שלבסוף כאמר כי ראה כי כלתה אליו הרעה שם הוי"ה כסדר ובס"ת לומר שכלה הרעה והדין על אומות העולם אבל על ישראל נהפך לרחמים ע"י נגוף ורפוא נגוף למצרים · ורפוא לישראל ·

ויאמר אברהם אברהם ויאמר הנני · הזכיר כאן ב' פעמים אברהם מפאת"כ בעת הליווי לשוחטו אמר פעם אחד אברהם בא לסורות גודל התשוקה והתפילה של אברהם אבינו לעשות קורת רוח לבוראו · לזה בעת הליווי לשוחטו כשאמר לו פעם אחד אברהם מיד זירז את עצמו לעשות רצון בוראו כאדם שמזרז את עצמו לדבר מצוה ובעת שמנעו לשוחטו אבל חפצו ותשוקת אברהם היה דוחקא לעשות רצון בוראו ולשחוט אותו עד שהוצרך לומר לו ב' פעמים אברהם אברהם ע"כ ·

במדרש פ' זו מ"ח רב אסי פתח (איוב לא) אם אמאס משפט עבדי ואמתי ברובם עמדי מה אעשה כי יקום אל וכי יפקוד מה אשיבנו ופי' עכ"ל ויל"פ עפ"י דבריהם ז"ל בפסוק אשרי הגבר אשר תייסרנו יה ומתורתך תלמדנו (ברכות ה') א"ת תלמדנו אלא תלמדנו דבר זה מתורתך תלמדנו ק"ו משן ועין מה שן ועין שהוא א' מאבריו של אדם עבד יוצא בהם לחירות יסורים שממרקים כל גופו של אדם לא כ"ש כו' ע"כ לפ"ז בגלות המר הזה אין לך אדם בישראל שאינו מדוכה ביסורים בכובד עול הגלות ועול מלך והשרים ויכולני לפטור כל העולם מן הדין מטעם דבריהם אלו ומה שאמרו יכולני לפטור מדין תפלה שמעתי בזה מהרב הצדיק וכו' **מאפטא** כ"י שאמר בשם הרב הצדיק וכו' ר' ר' **נפתלי** ז"ל איתא בגמרא אמר ר' ששת משום ראב"ע (עירובין סה) יכולני לפטור את כל העולם מן הדין שנאמר לכן שמעי נא זאת עניה ושכורת ולא מיין איתיביה שכור חייב בכל המצות כולן של דבר הרי הוא כפקח לכל דבריו אלא שפטור מתפלה מאי יכולני לפטור כמי דקאמר מדין תפלה ע"כ ומלת כמי אין לו משמעות וכל עולם מתקשין בזה ותירץ הרב הנ"ל דהמקשה לא הבין דברי רב ששת הנ"ל כי כוונת ר' ששת היה ג"כ ע"ז אלא שמתחילה אמר יכולני לפטור מן הדין היינו מכל המצות ועונשיה מרישא דקרא לכן שמעי נא זאת עניה דהוא דקדוקי עניות

עניות ואמרינן שלשה אינם רואין פני גיהנם (עירובין מא) ואחד מהם דיקדוקי עניות כמאמר דעכשיו בגלות המר הזה אין לך אדם בישראל שאין לו דיקדוקי עניות ופטור מן הדין וגם למיגבעי רחמים אי אפשר שהם שיכורים ותרתי אמר רב ששת במתחלה אמר שהם פטורים מן הדין מטעם ריש' דקרא לכן שמעי נא זאת עניה דהוא דיקדוקי עניות וגמר אומרו דגם מתפלה פטורים היינו מלמיבעי רחמי מטעם סיפיה דקרא ושיכורת ולא מיין וקילר במובן והמקשה לו הבין דתרתי אמר וסבר דמטעם שיכורות פטרם מדין גיהנם מכל המצות ולזה מקשה וגילה לו שהרלן סוד זה דתרתי אמר רב ששת ולזה דקדק באומרו תיבת כמי לרמוז שר"ש בא לזכות את ישראל לפטרם מדין שגיהם מדין כל המצות מטעם רישיה דקרא לכן שמעי נא זאת עניה ולפטרם כמי מדין תפלה מטעם סיפיה דקרא ושיכורת ולא מיין ושיבח הרב הצדיק הנ"ל כיי אותו הפירוש עד אין חקר ושיבח גם מעלת שאומרו עד אין חקר ואמר שהפירוש הזה היא מחיה נפשות עכ"ל הקדוש ונחזור לדברינו וז"א אם אמלאם משפט עבדי וגו' שלא הלמוד קיו זה מה אעשה כי יקום אל ואיך אוכל לפטור עצמי ובזה שהלמוד הקיו יכולני לפטור כל העולם וכ"א יבא על מקומו בשלום ·

חיי שרה

ותמת שרה בקרית ארבע היא חברון בארץ כנען וגו' כי בספר הקדוש אוה"ח ז"ל רמז הכתוב באומר קרית ארבע כי חיו לא יתייחס המיתה לצדיקים אלא וכו' והטעם הוא כי בהיותו בעוה"ז מתפשט בחינת החומר שבישידות לבחינת הרוחניית הקדוש וכו' ואמר בארץ כנען כי העיה"ז יק"א ארץ כנען הוא ילה"ר ובאמלציית התעלמותו כנ"ד יש"ב האדם להפליא לעשות בקדש"ה ובהשגה עכ"ל הקדוש יכן הוא בז"הי"ק בהדיא דעיק' זכיית אדם לאור הגנ' המא"ר לו בעה"ב המקויה לחיית יושב בין הצדיקים וליהנות מאור עלי' ן והתעלמות זיו השכינה הוא קינת של התגברותו נגד הילה"ר ובזה שמעלה ובודק ומבער מתוכו את השאור שבעיסה רחז"ל היינו החמץ ה"א הילה"ר הוא זוכה בכל פעם יותר לאור הגנ' והנה כל אדם עד יגיעו לא-ביום עשר שנים אין לו כח עדיין להתגבר נגד הילה"ר כי היא לבדו אז המיבל בכל אשר יש לו כי לפתח חטאת רובץ ודרשו ז"ל שכבעת לצאת מבטן אמו ניתן בו הילה"ר ושע"כ נקרא מלך זקן וכסיל אמנם בהגיע היו הנער לשנת ארבעה עשר אז מתחיל להתהלך בו אור של היל"ט ואז ישנו בגדר בחינ' התגברות לאשר היא לא כדי' ובזה אפ"ל אומרם ז"ל במסכת (פסחים) אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר ע"כ כלומר אור המגיע לאדם בהיותו ככס לשנת הארבעה עשר והיינו היל"ט ואז בודקין את החמץ כלומר אז מתחיל הזמן להיות האדם בודק ומבער החמץ הוא הילה"ר כיון שיש לו מסייע להתגבר נגדו ומפרש המשנה בלאות לשובה

עולם שכרו ותכלית שאומר המקווה שיגיע לו מזה כי באמלעות התעלמותו נגד הילה"ר יזכה לאור באור עליון וזהו לאור הנר היינו שיזכה להתענג מאור השכינה אשר נשמת הצדיקים בערכה כנר לפני האבוקה כאומרם ז"ל [פסחים דף ז'] ואפ"ל עוד לאור הנר היינו בנקיות התעלמותו בהפלאת עסקו באור התורה כאומרו כי נר מלוה ותורה אור ואלו הב' בחינת הם אור לו להאיר כתיב בזה ובבא ·

הג"ה

(וע"ד שמפרים כסליו סיון מספר אחד להם כי סיון מרמז על תורה אור כי בסיון ניתנה התורה לישראל וכסליו מרמז על נר מלוה רומז על נר חנוכה . וע"ד היום הרת עולם כי בכ"ה באלול התחיל בריאות העולם כנודע וכ"ה בכסליו הוא בסוד ויהי כמשלם חדשיםותשר וכיכר העינר ולז הוא בסוד בהלו כרו עלי ראשי תהו נר חנוכה בסוד נר יחד כוכבי בוקר אותיות בנר והיא דרך המתקה וזה יו"ה יה"י ה"כי ה"סר י"לראות ר"ת כסליו· ואגב דאתא לידן כי נמא נפש הרב הצדיק וכו' ר' **איזיק** מקארעץ ז"ל במסכת הכא החטוי כרו מבחוץ החמכי חייב ר' יהודה אומר בנר חנוכה פטור ע"כ כי ידוע יוחנן כנעם לדוקי מחמת שהכיח האם ונמחן כי בעבן אהרן על הכפורת בעשן הקטורת וכו' כידוע והיקון שלו הוא בנר חנוכה כמ"ש בכתבים ולזה אומרים בחנוכה בימי מתתיהו בן יוחנן ולז"א ר' יהודה אומר בנר חנוכה פטור כי זהו תיקוני עכ"ל . ולדעתי כרמז כי חנוכה עם ל"ו כרות עילה מספר יוחנן ·)

ואין פעולה בעולם לפעול בנפשה השקעת כח הילה"ר כח גודל הפלאות פעולה ליחוד התורה ועסק בה נשמה להאיר כשמתי כאמרם ז"ל אם ברזל הוא מתפוץ ולזה אמר יי"ד ואילך יש לו להאדם להזהר ברוחו ולתקן מעשיו בכל יום ובכל רגע ע"ד אומרים ז"ל שוב יום אחד לפני מיתתך ונמצא יהי' כל ימיו בתשובה ·

ונודע דברי הרב הצדיק וכו' ר' **נחמן** קאסוויר ז"ל בפירוש המשנה מי שהכבד חוטו ממתיכין לו עד הערב היינו שהכבד ממנו ללם אלהים מחמת חסכת מעשיו רק"ל ממתיכין לו עד הערב היינו עד ערב שבת שאז הוא מרכז לכל ימי השבוע או עד ערב ראש חודש שאז היא מרכז לכל ימי החודש או עד ערב ראש השנה שהיא מרכז לכל השנה עכ"ל ובשל"ה הקדוש איתא דחמשה עירונין יש ערב שבת · ערב ר"ח : ערב ר"ה : ערב יו"כ . ערב הוי' עכ"ל והנמקדין רמזוהו באומר סור מרע ועשה טוב ס"ת ערבה כלומר ה' ערב ע"כ וע"ז ידוו הלוים ווי לנא דמיתגן ואין מתעורר להחזיק בעבודת האלקי' יתע"ש ויתקדם כל ויש לכל אדם לדמות בעלמו כאלו לא התחיל עדיין כלל

בעבודה

נעבודה ועי"ד שאמרו במדרש מעשה בחסיד אחד שעשה תשובה על תשובותיו ע"כ והיינו בכל פעם שעשה תשובה ראה אח"כ שעדיין לא יצא ידי חובתו והיה כדומה לו כאלו פגם עד הנה ולכן עשה עוד תשובה על התשובה שעשה מקודם כנודע שהיה כל ימיו בתשובה ועד"ז פירש הרב הצדיק וכו' ר' **זיסיא** ז"ל שזהו בכיס שובבים היינו שיעשו בכל פעם תשובה על התשובה שמקודם עכ"ל ובשם הרב הצדיק וכו' ר' **ברוך** ז"ל שמעתי לפרש אור לארבעה עשר בודקין את החמץ היינו לומר כשיגיע זמן אשר אלהים יתעלה שמו יאור להאיר הארבע עולמות אבי"ע שכל אחד כלול מעשר כידוע וזה לימות המשיח בב"א אור לארבעה עשר אז בודקין את החמץ פי' יבער הקב"ה את רוח הטומאה מן הארץ ובלע המות לנצח עכ"ל ולא סיימוהו קני קיום שהמשנה אומרת לאור הנר ואפ"ל נ"יס בתר אמרי ספר אומרה לאור הנר פי' בזה שיאור הקב"ה אור הנר ובהיות התגלות החסדים אז יבוטלו הקליפות ממילא כי רעו דיליה דגלאי לבטלא בכל קליפין כנודע כי בחינת הקדושה היא כאבן השואבת ויושאב כל נצוצי הקדושה שנעשקות בין מחלב הס"א רח"ל וזהו אומרה בודקין את החמץ ובמה לז"א לאור הנר פי' בשביל אור הנר אשר יאיר לנו הקב"ה :

ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל וגו' הגדול שבתוב גודל הפלאות חסדי הש"י על א"א ע"ה כי גם לעת זקנתו לא עזבו ומובן ע"פ דבריהם ז"ל וז"ל (נדה פ' תינוקת) אמר רב חביבא בר שלמי' משמיה דרב כיון שנתקנו שיניו של אדם נתמעטו מזונותיו שנאמר גם אני נתתי לכם נקיון שינים בכל עריכם וחוסר לחם בכל מקומותיכם ע"כ · רש"י ז"ל נתמעטו מזונותיו קשים לבא ולשמועינן דירא אדם להשאיר לו מזון להסתפק ממנו בזקנותו ואל יתן כל נכסיו לבניו בחייו ע"כ וז"א ואברהם זקן בא בימים ואעפ"כ וה' ברך את אברהם בכל והיה יכולת בידו ליתן דייתיקי ושטר מתנה מכל נכסיו לבנו ליצחק בחייו מגודל חסדי הש"י עליו :

היש בית אביך מקום לנו ללין וגו' מהרב הצדיק ר' **ארון הליוואניר** ז"ל שמעתי בדרך צחות ע"ד אומרו וילנו העם על משה וזהו ששאלה יש מקום ללין על אביך והשיבה אין הרבה לימות ודברים רעים שיש לדבר על אבי וכל נלמותא אמירה בר מדע"ז למען יכרתו ויבולו ובצילות משיחו בב"א יתוקן עולם במלכות שדי וכל בני בשר יקראו בשמו הוא אלהים חיים :

אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי וגו' פרש"י ז"ל אלי כתיב בת היתה לאליעזר וכו' ויל"ד למה לא פירש כן על אומר אולי שאמר אליעזר לאברהם אמנם העולם טועים בזה וסוברים שרש"י ז"ל כיון אלי כתיב אלי בצירי תחת האלף ופתח תחת הלמד ולא כן הוא שגם רש"י כיון בתיבת אלי כתיב בנקודת חיריק תחת האלף ופתח תחת הלמד כמו אולי וכוונתו ז"ל במה שמצינו בתורה פעמים כתיב בלשון פן ופעמים כתיב בלשון אולי וקשה אחר ששני התיבות משמעות אחד להם למה כתיב פעם כך ופעם כך אמנם זה שורש לכל התורה באומרו פן הכוונה רוצה שלא יהא כן כאומרו פן תשחיתון וגו' הכוונה שלא יהא כן פן יפתה לבבכם וגו' · פן יסורו מלבבך וגו' פן תשא עיניך השמימה וגו' וכיוצא רבים הכוונה בכולם שרוצה שלא יהא כן אבל באומרו אולי הכוונה שיהיה כן כמו אולי יש חמישים צדיקים בתוך העיר וגו' אולי יחוס על עם עני ואביון וגו' הכוונה שרוצה באמת שיהא כן וזהו שורש לכל התורה והנה אליעזר אמר אולי לא תאבה האשה בלשון אולי ולא בלשון פן כי באמת היה רוצה שלא תאבה ללכת כי בת היתה לו וכו' וזה כוונת רש"י ז"ל אלי כתיב ר"ל ולא פן ומתרץ בת היתה לו וכו' או יש לפרש על אופן אחר כי כוונת בתואל היה במה שרצה להרוג לאליעזר כאומרם ז"ל שנתן סם המות לתוך הקערה עד שבא מלאך והפכו כי על ששמע גודל הפלגות עשירות של אברהם ורצה שלא יפרה וירבה עוד ושלא יצא מיצחק שום זרע רק יהא אפוס עוצר ויורש ובזה יהא הוא הקרוב קרוב קודם לנחלה לירש את אברהם ע"ד כוונת חם שסירסו לאביו ונתכוון להמית לאליעזר ע"ד אומרם ז"ל (גיטין ס"ד נזיר י"ב) מי ששלח שליח לקדש לו אשה ומת השליח בדרך אסור המשליח בכל הנשים שבעולם כי על כל אשה חוששין שמא קידש השליח אחותה או קרובתה ובמיתת אליעזר שהיה השליח לקדש אשה ליצחק יאסר יצחק בכל נשים שבעולם וישאר בלי זרע והוא יירשנו ואליעזר הרגיש בזה לז"א אלי כתיב בת היתה לאליעזר לרמז בזה הגם שימיתוהו מ"מ עדיין לא תיקן לעצמו כלום כי יצחק ישא בת אליעזר כי אברהם כבר ציוהו לאליעזר שלא יקדש בתו כאומרו אתה ארור ואני ברוך וכיון שכן ישא יצחק מובטח שבודאי לא קידש לו את בתו של אליעזר וא"כ מאחר שיראה יצחק שנאסר בכל הנשים ע"כ יוכרח לישא בתו של אליעזר ולא תיקן בתואל כלל ע"כ פרש"י בכאן אלי כתיב וכו' ·

ויהי הוא טרם כלה לדבר וגו' כתיב והיה טרם יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע [ישעיה ס"ה) יל"ד כיון שטרם יקראו יהו נענים כ"ש כשהם מדברים ואפ"ל כי אמרו ז"ל בב"ר תני רשב"י ג' הם שנענו במענה פיהם אליעזר עבדו של אברהם : משה ושלמה . אליעזר טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת · משה דכתיב ויהי ככלותו לדבר וגו' ותבקע האדמה וגו' שלמה וככלות שלמה להתפלל והאש ירדה מן השמים ע"כ ובמ"א אמרו ז"ל גדול מה שנאמר באליעזר יותר ממה שנאמר במשה ושלמה דאלו באליעזר טרם כלה לדבר ואלו במשה ושלמה ככלותם לדבר

לדבר

לדבר ולזה נישר הכנית לישראל שיהיה במעלה זו ויזכו להיות נעשים והיו טרם יקראו ואני אענה וגומר אומרו עוד הם מדברים וגו׳ כי היה אפ״ל חיו לגבאי ע״ד שאמרו רז״ל [ברכות ל״ד] בר״ח בן דוסא וכי הוא גדול מר״י בן זכאי לאו אלא הוא דומה כעבד לפני המלך ואני דומה כשר לפני המלך ע״כ פי׳ שר שהוא חשוב לפני המלך ורוצה המלך להתענג בו ולדבר עמו בכדי להשתעשע עמו . אמנם עבד אינו רוצה המלך לדבר עמו ושיכנס לתוך הפלטרין ומלוה ליתן שאלתו קודם שידבר הרבה ע״כ : ולפ״ז אפ״ל בזה והיה טרם יקראו ואני אענה לגבאי חיו מחמת שדומין כעבד לזה גמר אומרו עוד הם מדברים ואני אשמע שחביבין עלי דבריהם להשתעשע בהם והם לפני בני שרים ומלכים ומה שדרשו רז״ל באליעזר לשבח הוא מוכרח כי בכאן תיבת הוא מיותר וכן לקמן כאמר אני טרם אכלה לדבר תיבת אני מיותר לדרשה אתי לדרוש לשבח ואפ״ל עוד דהקב״ה מבטיח להם למעלות שאלתם שיזכו להיותם במעלה זו טרם יקראו ואני אענה ואם עוד ימלאו לדבר אשמע להם ג״כ ע״ד תאות לבו נתת לו ומכל מקום וארשת שפתיו בל מנעת סלה ועי״ד זה יאמר כאן טרם יקראו ואני אענה . ועפי״ז גם אחר אעניתיו והסכמתי לתת לו את שאלתו אם עדיין עוד הם מדברים ואני אשמע כי ערבים עלי דבריהם כי כעומה והקב״ה מתאוה לתפלתם של צדיקים ע״ד רצון יראיו יעשה ומ״מ ואת שועתם ישמע ויושיעם כי הם חביבין עליו מחמת שחכמת הצדיקים קדושי עליון כ״כ גדלה השגתם כאשר הקב״ה משפיע להם חסדים ורחמים מרובים וממעטין עצמם לפני בוראם וכל מה שמשפיע להם יותר חסדים בכל פעם נעשים קטנים בעיני עצמם ומתמרמרים על חטאתם שפגמו מקודם בכל עת ורגע כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ויען השמים לא זכו בעיניו והשפעת החסדים משיגים יותר גדולת המלך מלכו של עולם ב״ה ומרגישים בכל פעם יותר מה שפגמו ע״ד אומרו קטנתי מכל החסדים היינו בכל פעם שמתרבה לי החסדים קטנתי בעיני עצמו עד״מ מצדיקי עולם ז״ל לרוע שזרק אבן לתוך מרכבתו של מלך וכאשר המלך הבין ברוב חכמתו שעשה זה מרוב שטותו שאינו משגיח גדולת המלך ואינו מרגיש כלל שזהו פגם וחטא לא שפטו מיתה . ואדרבא צוה לעשותו שר ככבד משרי החיילות אז כשרחב דעתו קצת להבין גדולת המלך והתחיל תיכף להתמרמר על החטא ופגם שעשה בזריקת האבן ונפל לפני המלך וצעק ולוה במרירות לבו לבקש מלפני המלך ולהתחנן לו שימחול לו על חטאיו וכאשר ראה המלך כך צוה לעשותו עוד יותר שר נכבד במעלה יותר וכל מה שעשהו יותר שר נכבד השיג בכל פעם יותר גדולת וחסדי המלך והרגיש בכל פעם יותר הפגם שעשה ונתמרמר כל ימיו על זה עד שמרוב השגתו נתמרמר כל כך עד שלא הרגיש ליהנות מתענוגי השררות שהיה לו שלא היה שוה בעיניו תענוג שררותו מרוב מרירותו

על פשעיו · והנמשל לצדיקי וחסידי עליון כל מה שהקב״ה משפיע להם יותר חסדים הם משיגים בכל פעם יותר גדולת מלכו של עולם ומתמרמרים על חטאם ופגם שעשו עד שמרוב מרירותם ובושתם מאת ד׳ תמיד אינם מרגישים בהנאת תענוגי עוה״ז כלל וכלל ועד״ז אמר רבינו הקדוש ע״ה שזקף עשר אצבעותיו קודם פטירתו ואמר שלא היה נהנה מעוה״ז אפילו באצבע קטנה כי היה עשיר גדול עד שאמרו׳ דבי רבי היה עתיר משבור מלכא ומרוב החסדים הרגיש להשיג יותר גדולת הבורא ב״ה ונתמרמר מאוד ופשפש תמיד על מעשיו עד שלא הרגיש בתענוגי העוה״ז כלל כמגלה דהחסדים ורחמים מרובים לצדיקי קדושי עליון נחשב בעיניהם כמעט להכאה ויסורים וכשרוצה הקב״ה להטיב לצדיקים קדושי עליון ומשפיע להם בכל פעם יותר חסדים וזה הוא עונשם :

ובזה שמעתי מהרב הצדיק וכו׳ מהו׳ **צבי מענדיק** ני׳ בזאור אומרו כרפאי לישראל ונגלה עון אפרים וגומר היינו בכל פעם שהקב״ה שולח להם רפואה וחסדים ורחמים מרובים נגלה להם בעיני עצמם עונותם כי משיגים ע״י זה להרגיש בעוונותם · וזה שאמר רבינו הקדוש פנו מקום לבן מלה פנו מקום לבן מאתים כי כל אדם אשר הוא בחכמות אמת כל מה שיש לו יותר השפעה וחסד יותר משיג גדולת הבורא ב״ה וז״א כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך היינו שלא אצטרך להשים עליך להענישך בזה כי אני ד׳ רופאך · היינו שאשלח לכם רפואה והשפעה וגדל החסדים ורחמים מרובים · וזהו בעצמו כמעט העונש כי בזה תשיגו גדולתי ותשיבו על עוונותיכם עד הזדונות יהא נעשים כזכיות וז״א ולך ד׳ החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשיהו וגו׳ פי׳ לפי מעשיהו אתה משפיע לו רב טוב וחסד עכ״ל הקדוש :

ובזה אפ״ל אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי היינו שהטובות והחסדי׳ הוא בעיניהם כבחינת אך שהוא לשון מיעוט ובזה ושבתי בבית ד׳ לאורך ימים כי בכל פעם משיגים יותר גדולת הבורא ב״ה · וזהו דיק בקשה שמושב שיהיה הרדיפה והנקמה ע״י טוב וחסד ע״ד מסוף הפסוק ליודעך אל קנא ונוקם פי׳ שהנקימה והקנאה יהא ע״י המשכת חסד וכל כי הלא ריתחא לירתח רחמנא עלך ולפריקין ויקוים בנו והיה טרם יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע אמן :

ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וגו׳ כתב בעש״ק ז״ל ב׳ במסרה לשוח בשדה לפנות ערב · והיה לפנות ערב ירחץ במים רמז למ״ש רז״ל טובלין מן המנחה ולמעלה דמה הכא מנחה שיצחק תיקן תפלת המנחה אף התם כמו מנחה עכ״ל ויתכן עוד לפרש ולרמוז מ״ש רז״ל שצריך לחזור אחר המים קודם התפלה כדי להתפלל בנקיות כאומרו ארחץ בנקיון כפי ונקט מנחה כי אז הוא המיקר להכנת התפלה כי אז העת שהדינים ב״מ מתגברים וצריך אז מים רבים לבטלם ולהמתיקן כמודע :

ולכם

ואלה שני חיי ישמעאל מאת שנה ושלשים שנה ושבע שנים וגו' יל"ד לפי דבריהם ז"ל שאמרו מה נפרע הכתוב שנה בכל כלל וכלל אלא שרה לומר בת ק' כבת כ' לחטא ובת כ' כבת ז' ליופי ע"כ הרי ישמעאל כל שנותיו רשע היה כמו שאמרו ז"ל בפסוק ותרא אותו מצחק וכן בפסוק וישב במדבר והי' רובה קשת ואמרו ז"ל שהיה יושב ומלסטים את הבריות · ועוד יל"ד למה כמו כלל שנותיו ורז"ל יישבו זה ואמרו כדי לייחס בהם שנותיו של יעקב וכו' והתורה כפשטים וגו' ואפ"ל ודברנו מזה בגמ"א בפסוק יודע ד' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה לא יבושו בעת רעה ואויבי ד' כיקר כרים כלו בעשן כלו וגו' מדע דבריהם ז"ל (שבת פ"ט) לעתיד לבא יאמר הקב"ה לאברהם בניך חטאו והשיב ימחו כו' לית בסבא טעמא וכו' ליצחק והשיב כמה ימי שני חיי האדם שבעים שנה פלגא ומיכלא ומשתיא וכו' ע"כ נמצא דלרשע חסירים וקצרים ימיו ושנותיו משא"כ הצדיקים לא נחסרו ימיהם ובאים לעולם העליון בכל ימיהם בתמימות כמ"ש בזוה"ק בפסוק ואברהם זקן בא בימים ע"ש · ולפ"ז גם אינם צריכים לגלגול כיון שתיקנו כל ימיהם ומדע דידיעה הוא לשון חיבה כמ"ש כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו וגו' וז"א יודע ד' ימי תמימים כלומר אוהב ד' ומחבב מי שבא בימים תמימים שאינו חסר מימיו כלום ואז לא יבושו בעת רעה היינו יסורי גיהנם רח"ל אבל ואויבי ד' כיקר כרים פי' מושמנים מאוד שאוכלים ושותים מאכלים בשמיות כמו בהמות וכרים ואומרים זה לזה שחוט בקר והרוג צאן וגו' לכן כלו בעשן כלו פי' ימיהם כלים בשטותים ובצלי עולם ונחסרים ימיהם וגם כלים בעשן הגיהנם רח"ל ומדע דבריהם ז"ל כי הרשע אשר שב בתשובה שלימה אז זדונותיו נעשו לו כזכיות ומקבל שכר טוב על הזדונות · ובזה אפ"ל דבריהם במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד ולכאורה יליצא בארעא וכו' · אמנם אחר שנעשה הזדונותיהם זכיות ואז יש להרשע יותר זכיות מאשר יש לצדיק גמור כי יותר היה בנקל להרשע לפעול עבירות מאשר היה יגעה להצדיק לעשות מצות וכיון שזכה לזה שנעשו מזדונותיו זכיות א"כ יש לו זכיות הרבה יותר מאשר יש להצדיק ולכן גדלה מעלתו ואפ"ל בזה יש רשעים שמגיעים אליהם כמעשה הצדיקים וגו' ולהסביר זה מדע דברי הרב הצדיק הקדוש אלקי **מברדיטשוב** ז"ל כנב"מ אמר מוסר עונותי' על פשע ישוב ירחמנו יכבוש עונותינו כי על ארבעה דברים הש"י מתחרט עליהם בכל יום כביכול (ברכות ל' א' סוכה פ' ה') ואחד מהם על בריאת יצה"ר כאומרו ואשר הרעותי וגו' נמצא דכשעושה אדם חטא אזה עון חושב הקב"ה אותו העון על עצמו כביכול על מה שברא היצה"ר ובזה מסולק האדם מהעון · אמנם לפי זה כשהאדם מקבל במצות ועושה תשובה על מה נחשבין העונות לזכיות הלא לא הי' לו עונות מעולם כי כל העונות היה מחשב הקב"ה על עצמו כביכול וכשאין להאדם עונות ממה יהפך לזכיות רק הש"י ברחמיו כשהאדם עושה תשובה מאהבה מגלגל רחמיו מהפך וכובש העונות ומטילן על האדם ומחשבו למפרע על האדם כדי שיהא תפיסה ממנה לעשות זכיות וזהו חסד גדול מהש"י בשעת העון מחשבו על עצמו ובשעת תשובה מחשיבו על האדם וז"א נושא עון היינו שהש"י בשעת החטא נושא העון של האדם על עצמו כביכול ובזה ועובר על פשע שאין לו להאדם שום פשע וגמר אומרו ישוב ירחמנו היינו כשהאדם שב בתשובה אזי ישוב אז ירחמנו הש"י וכובש ומפיל העון על האדם להיותם נקראים עונותיו של האדם כדי שיהיה ממנה לעשות זכיות והוא ירחמנו במה שיכבוש עונותינו להיותם נקראים עונותינו לא עונותיו כביכול עכ"ל הקדוש · ובזה יובן אומרם ז"ל ועובר על פשע היינו שאינו מוחקו לגמרי רק מעבירו לצד כי אם היה מוחקו לגמרי אם אח"כ ישוב האדם ממה יהיו זכות לכן מעבירו לצד ותלוי ועומד אם אח"כ ישוב יכבוש אותו ומחשיבו על האדם ומהפכו לזכיות ע"כ וז"א ואלה שני חיי ישמעאל וגו' כי אמרו ז"ל (ב"ב ט"ז) שעשה ישמעאל תשובה בסופו כמו שהניחו מפסוק ויקברו אותו יצחק וישמעאל בניו וגו' ונעשו מזדונותיו זכיות ובאמת היו כל ימיו שלימים ותמימים והכתוב יודיע משפט החסד אשר עשה ד' יתב' עם בריותיו כי אפילו מי שהרשיע כל ימיו ולבסוף מתחרט ועשה תשובה ישלם לו הקב"ה שכרו כאלו פעל כל ימיו טוב · שוב ראיתי בזוהר הקדוש ז"ל ת"ח יומין דצ"כ איתבריאו וקיימו באינון דרגין עילאין כיון דמסיימי לאתקיימא כדי מכאן ולהלאה כדי ואינון כלא היו אבל אינון יומין דלדיקיא הוו ואתקיימו כד"א ויהיו חיי שרה וכן אלה שני חיי אברהם ואית הי"ל כתיב בישמעאל שני חיי ישמעאל אלא בתשובה אהדר כו' ע"כ והבאתי ה"ל ולהבין המאמר הזה · עי' בעץ חיים היכל ה' שער ו' ח"ו · והספר הקדוש אוה"ח בפסוק ויקרבו ימי ישראל וגו' הביא ממרחק לחמו ו' א' הביא מכאן ע"ש אתמהא ויש ליישב:

תולדות

בקחתו את רבקה וגו' כי בעה"ט ז"ל ב' במסרה בקחתו את רבקה · בקחתו והוא אסור בזיקים גבי ירמיה מה קחתו דהתם אסור אף הכא אסור ללמד שאף יצחק עקור היה וילפינן ממנה ליצחק כתיב הכא ויעתר יצחק וכתיב התם ויעתר מנוח עכ"ל ויתכן עוד לרמוז ע"ד שאמרו ז"ל טעם שלא נשא יצחק עד מ' שנים מפני שנולד בכפם מקטרגא דנוקבא ובהר המוריה ניתן לו כפם היולדות מקטרגא דדכורא ודברנו מזה בגמ"א יעוי"ש וז"א בקחתו את רבקה כלומר מה טעם שהיה בגמלין כל כך עד שהולך לבסוף לקחת את רבקה ולא נשא מקודם אשה אחרת לז"א בקחתו והוא אסור בזיקים פי' מחמת שהיה אסור עד כאן בכפם מקטרגא דנוקבא כמו לדבר בזיקים בגימטריא בנקובה

ובפר

ובהר המוריה כשניתן לו כפס מסטרא דדכורא כשא רבקה אשר הוכיח ד׳ לבן זוגו :

ותאמר א״כ למה זה אנכי מהרב הלדיק וכו׳ **מאפטא** כ״י כי ויתרוללו הבנים בקרבה כשעברה על פתח עכו״ם עשו רן וכשבורת שהוא רק עיבור אחד ויותלה הקלקול בה מחמת שהוא אחות לבן ובת בתואל ע״ד אומרם מה ברי ומה בר בטני הכל יודעים שאביך לדיק ולא יותלה קלקלתך רק בי וכו׳ הי״נ היתה מפחדת מזה וז״א מה זה אנכי שילך הבן אחר מעשה אבותי ולא כתתי לי בן שילך אחר מעשה אבותיו של בעלי עד שהשיב לה ד׳ שני בנים במעייך אי ילך במעשה אבותיך ואי במעשה בעלך שיהא איש לדיק ואיש תם עכ״ל הקדוש :

ויעקב איש תם יושב אוהלים ע״ד רמז איש תם כמו התיומת שבלולב בסוד השלישי מכריע ביניהם והאומר ויהי בשלשים שנה שלשים מעלות שהשם מתלבש בהם והיודעים סודות הללו היו מכוונים בתפלותיהם ומבטלים כל גזירות קשות ובהיכל לבאות חדר אי שבו נכנסים התפלות והטעם כי עוב ראשון הוא בסוד האמון · והאמון והאמן וכולם קשורות בשביעי והימנך אמרו לדיק כי טוב והענין כי התורה מתלבשת באורות נעלמים וענפיה מתפשטים ובורא יחוד למעלה ולהיות אור זרוע ללדיק ועתיד הקב״ה להאיר אורה הפנימיות אשר להשגה זו ולמתיקותיה ולנעימותיה אין תכלית ומעין חי נובע ממקור החיים ואומרו ויבא יעקב שלם דרשו רז״ל בגופו בתורתו בממונו ואמר רב ילחק (תענית) שמש בשבת לדקה לעניים שנאמר וזרחה לכם יראי שמי שמש לדקה ומרפא בכנפיה רש״י ז״ל דיראי שמי היינו שומרי שבת והמהרש״א ז״ל פי׳ דז׳ כוכבי לכת הם תמיד מקבבים ובתחלת הלילות כלכ״ש חל״ם ותחילת ליל שבת מאדים וקודם לזה מסיים היום במזל לדק (עי׳ מסכת עירובין כ״ו) והם ב׳ מלאכים אי טוב ואי רע ולכך מלוה לחוסיף מחול על הקודש שעה אי מדאורייתא ותחילת הימים חל״ם כלכ״ש ותחילת יום שבת שבתאי הוא רוח רעה עי׳ (חולין ק״ו גיטין י״ח) ולכך מלוה ליתן על היום שעה אחת שאחריו מזל לדקה ולכך לא כאמר בו בבוקר עי׳ א״ת רפ״א וכמלא השמש זורח בשבת במזל לדקה והיינו דכתיב שמש לדקה ומרפא והיינו יום השבת עכ״ל ואיתא שלי״ם חנכ״ל חנל״ך מורים על הטובה שמזל על הרעה שי׳ מכס אדם בגוף למ״ד בתורה כי לא איברא קיסרא אלא לגורפא מ״ס בממון · ובזה פי׳ הרב הלדיק רבינו **שמשון** ז״ל מאסטריפאלי כנב״מ ויבא יעקב שלם נוטריקון אלו הב׳ ולזה דרשו שלם בגוף ובתורה ובממון עכ״ל ולדעתינו זה שאמר פרעה ראו כי רעה נגד פניכם והראה לו הקב״ה גבורותיו ושידד המערכות · נגד מאדים המכה בממון ויכללו את מלרים וכתיב תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף זה בית הים ואומר ויוליאם בכסף וזהב ואין בשבטיו כושל וגו׳ נגד לבנת המכה בתורה נתן להם הקב״ה התורה בשלימות נגד שבתאי המכה בגוף הלכו מי שכה

במדבר ורגליהם לא בלקה וזה נתהפך במה שכימולו כהפך הדם לדם מילה שמל אותם אותיות שמ״ל נוטריקון שבתאי מאדים לבנה ולפי שמלוה ליתן שעה אי על יום בשבת ולא להקדים שעה אי לפני האיר היום כי אז מזל לבנה דהוא רע הכה ליל שבת מאדים ובבוקר שעה קודם היום לבנה ותחילת היום שבתאי לזה מתפללין ופרוש סוכת שלום עלינו לסלילנו מן ג׳ הכ״ל ובהשלטרף אות הוא״ו בכיתם בתיבת שלום בזה נמתקו שאות הוא״ו מורה לבחינת חיים וכנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף ויש כמה נשרי המרכבה ופורשים כנפיהם על ישראל בסוד אתם ראיתם אשר עשיתי למלרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ועליהם כאמר שמכוני באסיפות וידוע לדברי חכמי האמת בהיות כי מדת החסד הוא רחמים כנרא הוגמתו בהשתלשלותם למטה עד שבמה נבראה הכבש ובהיות הכבש נרדף מאריה החילון בסוד השמים אחור ימינו מפני אויב ע״כ נתלבש כח הכבש במלבוש קדוש ועהור בדמות אריה במרכבה ואז המקטריגים יראים ובורחים ממנו בסוד אריה שאג מי לא ירא וזה סוד האריה קדוש ועהור שהיה רובץ על גבי המזבח ואוכל הקרבנות וכן בענין הכשר בהיות כנ״י ליונה בפשוט הלדיק את ידו למושכו אליו ואז הוא רחמים אין לה מרה כיונה והנה נרדפה מהאן והנשר החילונים ע״כ נתלבשה כנ״י בירידתה בלבוש קדוש ועהור כדמות נשר ואזי כל המקטריגים כולם יראים ונפרדים ממנה ואז היא פורסת סוכת שלום על כל ישראל ונקשרת עם המעלות שעליה ויומשכו לה שפע וברכה והוא הפותח לכל המעלות ומהפכת מדה״ד לרחמים ומביאם תחת מות חיים · תחת חולי רפואה · תחת עקרות זרע והוא פותח עיכים ומבעות ממקור כל המקורות ומזל כל המזלות שממנו כזלים מים חיים ובסוד וד׳ בירך את אברהם בכל וטה השם ב״ה וב״ש ואמר דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל ועליה אמר דוד המלך ע״ה יודוך ד׳ כל מעשיך וחסידך יברכוכה ומוזהרין אנחנו בעבודתינו ליולרינו יתעלה ויתקדש שמו כלא למשוך אליה רחמים וברכות (כתבתי בדרך רמז והמשכיל יבין וטב ורפא לו) :

אתה עתה ברוך ד׳ כי בעה״ט ז״ל ב׳ במסרה הכא אתה עתה ברוך ד׳ ואידך אתה עתה תעשה מלוכה ואידך אתה עתה הקל מן העול גבי רחבעם מלמד שהמליכו ליצחק עליהם וזהו אתה עתה תעשה מלוכה והקל עולם מעליך עכ״ל ויתכן עוד לרמוז בזה ענין מלוכת הלדיקים שאמרו ז״ל מאן מלכי רבנן וכה״א (משלי ח׳) בי מלכים ימלוכו וגו׳ ואמרו ז״ל כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ועל הארץ תישן וחיי לער תחיה אם אתה עושה כן אשריך ועוב לך אשריך בעוה״ז וטוב לך בעוה״ב ע״כ ומאי היא טיבותיה ואיך הוא אשריו של זה בעוה״ז כשיחיה חיי לער אמנם בזאת זהו בתחילתו כשאדם מתחיל לגדר עלמו לעבודת השם ית׳ ולהסיר ממנו תאוות הגופניות אז לריך לילך בדרך שמשנה כי מאוד מאוד לריך להתווך עלמו על

קלם

קלים האחרון כמ"ש הרמב"ם ז"ל בהלכות דיעות ע"ש והא"כ הפירג"ל עלמו להיות פרוש מעוה"ז אז סוף הכבוד לבא כאומרו במדרש עקב רב ופרש"י ז"ל סופו לעלות לגדולה עקב לשון סוף הוא כאומרו עקב ענוה וגו' עכ"ל ויהי לו גודלי כל טוב עוה"ז כמו שאנו רואין בחוש ועל סוף הכבוד אמרה המשנה אצריך בעוה"ז וכאומרו ושים ראשיתך מלער ואחריתך ישגא מאוד וז"א אתה עתה ברוך ד' היינו לומר שמכבר באת למדריגה להיות נקרא ברוך ד' אז עתה תעשה מלוכה כאומרם ז"ל מאן מלכי רבנן ואז הקל מן העול שהיה לך מקודם בולך למדריגה הנ"ל כמאמר המשנה וחיי לער תחיה ואז אצריך גם בעוה"ז ואוהביו כלאת השמש בגבורתו כל המקיים תורה מעוני סופו לקיימה מעושר ע"ד דאתמר בשם הרב הצדיק הקדוש איש אלהי **הבעש"ט** ז"ל כב"מ כל המבטל תורה מעושר סופו לבטלה מעוני ודקדק הלא ביטול תורה לא כתב לו לעונש אלא אדם זה והעד שמבטלה גם מעושר הגם שבידו לקיימה כמלא דעיקר העונש אלו שיעני והכי איבעיא לאו למימר כל המבטל תורה מעושר סופו להיות עני וביאר שמוכרח המשנה לומר כן כי האמת ודאי כן היא שעיקר העונש אלו שיהא עני ובא להורות שכפרעין ממנו מדה במדה על שפרק ממנו עול תורה בהיותו עשיר שהיה בידו לקיימה שוב לא ישבקו אותו ואין מספיקין בידו אח"כ כשירצה לקיים את התורה בכדי שיהא עני כל ימיו כי אם ישבקו אותו ויספיקו בידו אח"כ לקיים את התורה מעוני א"כ יעשיר אח"כ כמו שאמרו ז"ל כל המקיים התורה מעוני סופו לקיימה מעושר עכ"ל הקדוש: עוד אפ"ל ע"ד דאתמר בשם הרב הצדיק המוכיח ז"ל ברצות ד' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו [משלי ט"ז] ודקדק בלשון אויביו כי יש ב' בחינות שונאים שונא א' השונא מצד חטאו אשר קדם מעשות ונתלבש הקליפה באותו אדם לשנאים נגדו כדרך שיסרך בתוך ועוד מוכרח שיש שונא אחר והוא חלק הרע הגמור שיהו בטבע לשנוא הטוב וזה השונא שיתבטל לא תלוי בצדקי ישמעאל כי מי לנו גדול ממשה רבינו ע"ה שהליצו שחלקו עליו אך כל שונא הנעשה לו מבחינת חטאו לזה התרופה הוא ברצות ד' דרכי איש גם אויביו דייקא ישלים אתו כי כאשר לבבו יבין ושב ורפא לו שיבטל הקליפות שנבראו מחטאיו ושב ורפא לו שיבטל הקליפות וממילא נתהפך לאוהב לו וזהו שדקדק הכתוב ברצות ד' דרכי איש גם אויביו דייקא אותו הנעשה מגירא דליה ע"י חטאיו הוא ישלים אתו עכ"ל הקדוש. וז"א אתה עתה ברוך ה' ע"ד ברצות ד' דרכי איש אז אתה עתה תעשה מלוכה ע"ד גם אויביו ישלים אתו וממילא אתה תקל מן העול המחלוקת שהיה עליך ומעתה תעשה מלוכה.

ויצא

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה וגו' מהר"ב הצדיק

ואו

וס' ר' **ברוך** ז"ל כי יש לו להאדם ללמד על עלמו תמיד חובה ויהא כדמה לו, כאילו לא התחיל בעבודת בוראו כלל וזהו הלוך ילך ובכה יותר, מה שהוא בבחינת הולך הוא בוכה וכדמה לו שעדיין מבחוץ ולז"א כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד כי יש לו לזכור תמיד שלא התחיל עדיין ויש לו עוד מהלך רב להלוך וזהו בבחינת עוד שיש לו עוד לעשות וזהו הבחינה של עוד יש לו תמיד לזכור ולהיות בזכרונו וז"א זכור אזכרנו עוד · עוד דייקא שיש עוד לעשות ולא יצא עדיין ידי חובתו וז"א ויצא יעקב מבאר שבע שמדבק עלמו בשבע ספירן עילאה ואעפ"כ וילך חרנה שהיא מתמלא על עלמו תמיד חרון אף ומלמד על עלמו תמיד חובה עד ויפגע במקום וילן שם כי אין זכה להתדבקות עילאה עד שבא בבחינת דורמיטא חכמה דיכן מתערין מינה וכו' וזהו וילן שם סוד הדורמיטא וגמר אומרו כי בא השמש ויקח מאבני המקום בסוד בונה בתים כמוכר בספר יצירה היינו האותיות והתיבות וישם מראשותיו להכניסו בשורשי שורש העליון להמשיך משם שפע וברכה ממקור הברכה עכ"ל:

ויחלום והנה סלם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו וגו' נודע לבריאים ז"ל (ע"ז כ"ח) שורייקי דעינא בלבא תליא והיא מלשון הבעש"ט ע' בטור חו"מ סי' קכ"ה הכ"ה בחידושי הגהות וזהו מקורו וראשו אשר בו כח המוחין ומתטכע כל האברים לפעולתם ברוח חיים ואומר ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם ואומר הטע לבי אל עדותיך וגו' ואח"כ העבר עיני וגו' ע' בטור א"ח סי' א' ובהרב"י ז"ל שם היותו מורה על שהלב רואה ומקור לשניכים ואמרו ז"ל המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה ואמרו על רב שמעולם לא הסתכל חוץ לד' אמותיו על שהיו עיניו תמיד למטה והנה בזה הבחינה יש טוב ורע ע"ד אומרם ז"ל (סוטה) ז' פרושים ואחד מהם פרוש קיזאי אמר רב נחמן בר יצחק זה המנקיז דם בכותלים כו' ע"כ (ומדי דברינו בסוגיא א' הזכיר מה שיליף בדברי התוספות ז"ל על מה שאמרו ז"ל לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה כי הקשו והא אמר רבא נוח שלא נברא ותירצו דתרי גווני שלא לשמה הן כדי לקינטור חבירו נוח לו שלא נברא · ולהתגאות לשם כבוד ורב ע"ז אמרו לעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה עכ"ל ומזה הסוגיא נראה דעל הפרוש מאהבה ופרוש מיראה אמרו לעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה שוב ראיתי (יומא) על הא דאמר רבא מאן דזכי ליה סמא דחיי · דלא זכה סמא דמותא פי' הר עצ"א ז"ל היינו שסוכה להתגדל והא דאמרו לעולם יעסוק אדם שלא לשמה כי היינו שעוסק מיראה עכ"ל נראה דכוונתו ז"ל למה שהוכחנו מסוגיא דסוטה הנ"ל ומיהו בפסחים גבי הא דרבא רמי כתיב כי גדול עד שמים חסדך וכתיב כי גדול מעל שמים חסדך משמע כדברי התוספות ז"ל ע"ש בתוספות ד"ה וכאן

שעוסק

שעושין שלא לשמה ואיך שיהיה יל"ד אומרו אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד ודרשו למשמאילים עושר וכבוד אין אורך ימים ליכא בלאו המשמאילים דברי רז"ל אי בלקיטנוד שיו מה לו שלא נברא ואי לשם כבוד ורב הא לפי מה שהוכחנו גם זה בכלל באומרם מה לו שלא נברא ואפילו לדברי התוספו' ז"ל שפירשו דלשם כבוד ורב בכלל באומרם לעולם יעסוק בתורה אפילו שלא לשמה כו' מ"מ קשה הא קיי"ל במסכת כל הרודף אחר הכבוד הכבוד בורח ממנו ואי בלומד לשם כבוד הרי רודף הוא אחר הכבוד ולמה אומר שיהיה לו עושר וכבוד בשמאלה עושר ניחא דאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה אפילו שיחה נאה אלא כבוד למה ואי בלומד לשם אהבת השכר ויראת העונש כפי' הריטב"א ז"ל אמאי אמר עושר וכבוד אין אורך ימים לעוה"ב ליכא והלא אמרו ז"ל הנותן סלע לצדקה בשביל שיחיה בני ה"ז צדיק גמור ומיהו לפי פרש"י ז"ל למשמאילים בה שאינם יגיעים בה כל צרכה ניחא אך לגי' שם קשה ומיהו בפרק ר"ע מפרש רש"י ז"ל כפי' הראשון וז"ל למיימינים בה כמו דחיי עוסקים בכל כוחם ועדודים לדעת סודה כאדם המשתמש ביד ימינו שהוא עיקר עכ"ל ובמ"א דברנו מזה באורך) ויישבנו הי"ל ע"פ מה שפי' הרב הצדיק ר' **מענדלי קאסוויר** שדקדק מה הלשון ה"ז צדיק גמור וקאמר דזה מובחר וביאר הרב הנ"ל זה לא הבנתי מימי עד שבאה מעשה לידי דהיה עשיר בעירי והיה מנדב תמיד לנדבות מממו לצדקה והיה פזרן גדול לכל הצדקות המצטרך פעם לפדיון שבוים פעמים לצורך עני להשיא בתו פעמים לצורך עני לכבוד שבת ולא היה קרבן מעולם עדי רק נתן בוותרנות פעם אחד חלה בנו של העשיר ובא אלי במרירות לב להתפלל על בנו ולא נדר לצדקה אפילו פ"א ותמהתי ומתמיה על זה כי ידעתיו נדבות לבו השפירה ולמה לא נתן לצדקה כעת אז הבנתי הגמרא הנ"ל הנותן סלע לצדקה בשביל שיחיה בני כו' כי יש ב' בחינות בנתינת הצדקה א' מי שנותן מצד הטבע מהרחמנות שיש לו בטבע לב רך ורחמן הגם שאין לו כ"כ אמונה שהצדקה יועיל לו להציל ממיתה ולבטל ממנו כל גזירות הרעות ח"ו עכ"ז נותן הוא מצד הטבעו שיש לו לב רך ורחמן ועכ"ז נקרא צדיק ויש מין ב' היותר מובחר שנותן מחמת אמונה שמאמין שהצדקה מועיל מאוד ותצלנו מכל רעותו ויועילנו להחיותו ולהחיות נפשות ביתו והגם שיש לו בטבע לב אכזר מסבר הוא את טבעו וכובש יצרו ונותן לצדקה בשביל שאמונה וזה יותר מובחר מהראשון שנותן מצד בחירתו ואמונתו ח"א הנותן לצדקה בשביל שיחיה בנו ומראה בזה שנתינתו מצד האמונה הרי זה צדיק גמור דייק תיבת הרי זה כי הוא המובחר מבחינת הראשונה עכ"ל הקדוש ע"ש באורך היטב : ונחזור לדברינו הנה יעקב היה איש תם ופרש"י ז"ל מי שאינו חריף לרמות וכלבו כן פיו קרוי תם ע"ש ואיך מלאו לבו לילך אצל לבן הארמי אשר כל העולם חטו ורבו מפניו אמנם שהראו לו מעשים דוגמת עבייתו והמאורע המצטרך לו הייש שצריך להתפלל בכל כוונתו שיהי[ו] עיניו למטה ולבו למעלה וז"א סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה כי בזה נאו כל אפי שוין כי מלאכי אלהים האמ[...] הבני אדם עולים ויורדים בו : (חסר)

והאבן הזאת וגו' כי בספר הקדוש אוה"ח ז"ל ירא[ה] כי זו היא אבן השתיה שהזמינו למקדש וכו' עכ"[ל] ואיני יודע למה תלה הדבר בראיה והלא הוא מפורש בזוה[ק] פ' נח ע"ב פתח ר"י ואמר והאבן הזאת וכו' דא היא אב[ן] שתיה וכו' וכן היא בפירקי ר"א פ' ל"ה ע"ש :

וישא את קולו ויבך וגו' במדרש בזה הסדר כתי[ב] הזורעים בדמעה ברנה יקצורו הזורעים בדמעה ז[ה] אבינו יעקב שזרע את הברכות בדמעה אולי ימושני אב[י] ברנה יקצורו ויתן לך האלהים מטל השמים וגו' הלוך יל[ך] ובכה שנאמר וישא את קולו ויבך כשראה את רחל ואין בי[דו] מאומה · נושא משך הזרע שנמשך למקום שעתיד להזרע נש[א] בא יבא ברנה נושא אלומותיו אתא ענין עילמאן ועוליותא ע"כ (פי' נערים ונערות ודרשו אלומותיו בע"ין באלומים אחנ"ה) ואפ"ל ע"ד אומרו כפירים רשו ורעבו ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב וכתיב מדוע דרך רשעים צלחה ואמ[...] ז"ל לא נברא העוה"ז אלא לאחאב בן עמרי והעוה"ב לר' חנינא בן דוסא ע"כ והרמב"ם ז"ל כתב כי כל מדות הרשעים הוא שלימות הקנין ר"ל שתמיד הם מתאווים תאוו[ת] לבלוע כל העולם היפוך מדת הצדיקים שהם בשלימות ההסתפקות וכל מה שיש להם הוא טוב ומתוקן בעיניהם עכ"ל בשינוי לשון קצת לתוספות ביאור וזה כי הרשעים בוכים תמיד וכל מה שיש להם הוא בעיניהם כלום משא"כ הצדיקים אינם מבקשים מחשבתם רק על עבודת הבור[א] וכל מה שמשפיע להם הש"י הוא טוב וז"א כפירים רשו ורעבו שנדמה להם כן ואין חלי תאוותו בידו אבל ודורשי ה' לא יחסרו אין להם שום חסרון בהש"י כי הכל טוב בעיניהם וזהו כל טוב ואפ"ל עוד כפירים קוראים על עצמם שהם עניים ורשים ואז ה' שומע להם ובאמת ורעבו אבל ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב הכל טוב וטוב בעיניהם ונודע דבריהם ז"ל ראיתי צדיק נעזב מעבודת ה' אע"פ שזרעו מבקש לחם היינו ואין לו ליתן להם אעפ"כ אינו מטריד עצמו בזה להיות נעזב מעבודת ה' כל ימיו אבל מקטני אמנה אינו עובד ה' רק כשמשפיע לו טובה ואם יורד הוא מנכסיו פורק מעמו העול ע"ד אומרו החכם ירא איוב את אלהי' וגו' וז"א הלוך ילך ובכה שאין לע"ה שום הסתפקות נושא משך הזרע נושא עליו עול מקום ב"ה רק כ"ז משך הזרע · אבל בא יבא ברנה זו היא מדת הצדיקים הולכים תמיד ברנה דאורייתא ונושא עליו עול מקום ב"ה נושא עלומותיו כבמדרש הנ"ל היינו כל ימי עולמו שהוא חי ע' בשמונה פרקים להרמב"ם ז"ל והקדמתי לסדר זרעים וספרו המדע .

ויפי

ויהי בעיניו כימים אחדים באהבתו אותה וגו׳ מהר״ב הצדיק הקדוש איש אלהי וכו׳ **מאפטא** כ״י בתורה קשה אדרבא באהבתו אותה הי׳ צריך להיות אצלו כל יום ויום כשנה אמנם החילוק דיש בין אהבה התלויה בדבר חוזרת אליו אז כל שעה בעיניו דבר גדול שחפצו מאוד להגיע אל הדבר האהוב לו ויש חילוק גדול בעיניו אם הדבר קרוב אליו או אם הדבר ההוא הוא רחוק ממנו משא״כ באהבת חברים וצדיקים ויראי השם שזו הוא האהבה שאינה חוזרת אליו ואז שוה בעיניו אם הוא רחוק ממנו אלף פרסאות או מאה או עשרה וז״א ויעבוד יעקב ברחל ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אותה אותה דייקא ר״ל האהבה היה דבוק בה ולא הי׳ חוזרת אליו ולא היה כוונתו על עצמו ולצרכו ח״ו רק אהבת אמיתי כאהבת חברים וצדיקים לפיכך היה אצלו כל השנים כימים אחדים עכ״ל הקדוש ושמעתי ומפרשים בשם הרב הצדיק וכו׳ ר׳ **דוד לעלוב** ז״ל כגב״ת לפרש ענין אהבת חברים והצדיקים אוהבים זא״ז אהבה כפשטה ומשתעשע בטובת חבריו משל למלך שהיה לו הרבה מלחמות נגדום בהרבה מדינות ושלח שרי חיילותיו כל אחד למדינה אחת לכובשם ועוד שלח גם בנו למדינה אחת לכובשם והנה אם הבן שומע שהשרי חיילותיו אשר במדינות אחרות כבשו ונצחו המלחמה שמח מאוד על שנעשה רצון ונחת רוח לאביו המלך משא״כ אם שומע שאבדו המלחמה הגם שהוא עצמו במדינות מלחמתו כבש המלחמה איננה שוה לו על הצער שיש לו ממפלת השרי׳ כל המלחמי׳ על שאינו נעשה רצון אביו המלך משא״כ השרי החיילות הם בהיפוך כשהוא כובש הגם שהאחר אבד הוא שמח מאוד ואדרבא יש לו יותר שמחה על שהוא כבש וחביריו אבדו שעי״ז הוא יהא נעשה חשוב בעיני המלך וזה בא מחמת שאינו שוה לו תענוג המלך רק תענוג עצמו וזה היא החילוק שבין בחינת בנים לבחי׳ עבדים והנמשל מובן כי משום צדיק אמיתי רוצה בודאי באמת וכל מגמתו אינו אלא לעשות נחת רוח ליוצרו ובודאי יש לו צער אם שומע שהצדיק האחר נפל ח״ו ממדריגתו משא״כ שאם שומע שהצדיק האחר עלה במדריגות גבוהות בודאי שמח ע״ז שמחה גדולה כי מגמתו איננו אלא לעשות נחת רוח ליוצרו והוא בבחינת בן כהמשל הנ״ל עכ״ל הקדוש :

ותגנוב את לבבי וגו׳ לא כאמר לבי כי יש ל״ב נתיבות החכמה ושכנגדו ל״ב נתיבות כו׳ כי זה לעומת זה והנה יעקב אבינו בחר לו נתיבות החכמה ופעל תמיד בעבודתו ומשתוקק היה להגביר על הס״א והי׳ הס״א כחלה לבן ולקח ממנו ל״ב נתיבות הטומאה להחזירם ולהמתיקם בקדושה ובהיפוך היה לבן תמיד פעל לכלה את יעקב ובאשר גבר יעקב ולקח הל״ב נתיבות שלו להכניסם אותם בקדושה ולהמתיק אותם ברוח הרויח יעקב עד שהיה לו שני פעמים ל״ב נתיבות וז״א ותגנוב את לבבי שני לבבות היינו שני פעמים ל״ב נתיבות :

אעבור בכל צאנך וגו׳ וכל שה חום בכשבים וגו׳ רש״י ז״ל חום שחום דומה לאדום לשון שמנה שחמתית ומגלאה לבינה לענין התבואה עכ״ל כוונתו לפרש התרגום דמתרגם שחום ולולא דברי קדשו של רש״י ז״ל אפ״ל שחום פי׳ שחור והוא לשון גמרא (חולין כד) רבה בר בר חנה אי׳ א״ל במדברא וכו׳ נקיטנא אייתי משיכלי שחומי ומליכנא מייא פסורי וכו׳ ע״כ ופרש״י ז״ל שחומי שחורות ואיכי מלכנת כ״כ כלבנית עכ״ל ובזה נ״ל ליישב קושית הרמב״ן ז״ל למה לא עשה במקלות מראה חום וכו׳ עכ״ל ולדברינו ניחא ועוד יש להביא ראיה שחומי פי׳ שחור דאיתא (ב״ק פ״י) חדשי ועבדינהו שחומי קני ע״כ ופרש״י ז״ל שחומי שחורים ע״כ ·

(ועוד כדמות ראיה שסרי איתא (חולין קל״ה) היה לו שני מינים שחופות ולבנות מכר לו שחופות וכו׳ והעתיק הטור ז״ל בי״ד סי׳ שלי״ג בזה״ל היה לו רחילות שחורות ולבנות וכו׳ עכ״ל והרמב״ם ז״ל בפי׳ המשניות בכורי׳ העתיק בזה״ל ואם הי׳ שני מינים מבן ג׳ זה לבנה ואחת שחומה עכ״ל ובאמת תמהתי על המלין בי״ד ס״י הנזכר בש״ע וז״ל שחומה פי׳ אדומה עכ״ל מי הכריחו לשנות מי שכתוב במשנה ויש ליישב). ועיינו (ע״ז לד) הכי גולפי שחומי ואוכמי כו׳ ול״ע :

ויקרא לו לבן יגר שהדותא ויעקב קרא לו גלעד וגו׳ כי תרגום הוא בהאי עלמא אבל לשון הקודש בעלמא דאתי כמודע ויעקב ולבן חלקו ביניהם בשני עולמות לבן לקח לעצמו האי עלמא : אבל יעקב לקח לעצמו עלמא דאתי : לזה לבן קרא לו בלשון תרגום אבל יעקב קרא לו בלשון הקודש . ועפ״ז יל״פ אומרו ד׳ ימלוך לעולם ועד ומתרגמינן ד׳ מלכותיה קאים לעלם וכו׳ ויל״ד דהא בלשון הקודש כתיב ימלוך דהוא לשון עתיד והתרגום מתרגם קאים דהוא לשון הוה אמנם לפי הנ״ל ניחא כי לשון הקודש דרומז לעלמא דאתי לזה כתיב ימלוך בלשון עתיד כי אנחנו עתידין להשיג ולא יכנף עוד מוריך ובעת אין אנו משיגים כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כולם בשם אחד כתיב אבל התרגום דהוא רומז להאי עלמא לזה מתרגם קאים בלשון הוה כי בחינה זו אנחנו משיגים אבל בחינת לשון הקודש עתיד לאתגלייא : גם יש לפרש הכוונה ע״ד אומרו בזוה״ק פ׳ תרומה ד׳ אלהינו ד׳ אחד ביחודא חדא כו׳ בההוא שעתא מטרוניתא מתקנא ומתקשטא ועיילין לה שמשא בלחישו וכו׳ ואמרו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וכו׳ אמאי בלחישו בגין דלא יתערב זר בההוא חדוה כד״א (משלי י״ד) ובשמחתו לא יתערב זר וכו׳ אחד לעילא כד״א יהי׳ ד׳ אחד ושמו אחד כו׳ אחד לתתא וכו׳ ועד הוא אחד בחלופי אתוון וכו׳ ובגין דלא תשלוט עין הרע אין מחלפין אתוון ולא אמרו אחד באתגלייא ובזמנא דאתי דיתעבור עין הרע וכו׳ כדין יתקריא אחד באתגלייא וכו׳ עכ״ל וכתיב אל ישמחו אויבי לי וכו׳ ולזה בלשון הקודש דרומז לעלמא דאתי אומרי׳

ר' ימלוך וגו' ועי"ד אומרים ז"ל [יומא כח] ורבנן ... ירמיה ודניאל היכא קמכי בדעתייהו ועקרי מה דאמר משה הגדול הגבור והנורא אמר ר' יצחק בר"א יודעים בהקב"ה שאמתי הוא (מקבים על האמת ומוכח את השקר) לפיכך לא כתבו לו ע"כ ולזה לנוס' ב רמז על האמת אינם מכזבים ואומרים ימלוך אבל הרבנים רואה כהגוה עלמא : עלמא דשקרי אומרים קאים נבין דלא ישמעו אויבי' לי' והקב"ה מרומם על כל ברכה ותהלה :

וישלח

וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו מהרב הקדוש ר' **לייב** (סרהם) ז"ל כי ידוע באם מדת הדין עדיין בכח יכולין בקל להמתיק מקל"ה כשיוצא בפועל דאז צריך ליתן להסט"א מקום אחר לשלוט בו ובשראה יעקב מדת הדין מתוקה בפועל נתן לו מקום ושלחם לעשו עכ"ל הקדוש :

ושמתי את זרעך כחול הים וגו' רש"י ז"ל והיכן אמר לו כן והלא לא אמר לו אלא והיה זרעך כעפר הארץ אלא שאמר לו כי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך ולאברהם אמר הרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים עכ"ל ולכאורה איך מתרץ והלא בדידיה גופה אמר כעפר הארץ ולמה לא התפלל במה שבישר לו והקושיא יותר תוגדל לפי מה שכתב הרא"ם ז"ל בפי' ויצא בפסוק הארץ אשר אתה שוכב עליה וגומר ז"ל כי במקום ששכב עליה היה בית המקדש כמדרש חז"ל לא כאברהם שקראו הר וכו' והיא אבן השתיה · שממנה השתיתו כל עולם שהיא טבור הארץ וממנו היה מתיחב יהלך לארבע הקצוות וכיון שנתן לו עיקר השורש ממילא כל הגבולין שלו וזהו שאמר לו והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה וגו' ולא אמר לו ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים כמו שאמר לאברהם אלא רמז לו כמו שעפר הארץ לארבע רוחות העולם ממקום שאתה שוכב כך יפרוץ זרעך ימה וקדמה לפונה ונגבה שדרשו והאכלתיך נחלת יעקב אביך נחלה בלא מצרים עכ"ל וגם לפי דברי ז"ל שדרשו כעפר הארץ שנאמר ליעקב היא לשבח מה עפר אינו מתברך אלא במים כו' מה עפר מבלה כלי מתכות כו' ע"כ תגדל קושייתנו למה לא התפלל במה שבישר לו עוד קשה בזה אומרים ז"ל אמר להם ישראל כשהם עולים עולים עד לשמים וכשהם יורדים יורדים עד לעפר ע"כ ומה אמר להם בירידה חיו אתכם אפילו בירידתם הם במעלה כעפר ע"ד מה עפר אינו מתברך אלא במים כו' מה עפר מבלה כלי מתכות כו' ועוד יש לומר כעפר ע"ד והארץ לעולם עומדת אבל באו"ה כתיב כלה ונחרבה אבל אתם בי' לא כליתם רק קיימים לעולמי עולמים כולם וזהו אמר להם ישראל עכ"ל שגדל קושייתנו יותר ואפ"ל דיעקב היה ירא שלא ישתעבדו בניו אל עשו לעבדים כי כן הענין אחר שהיה ירא שלא יגרום שמא יגרום החטא כמו שאמרו ז"ל (ברכות ד' א) בודאי מדריך שאחר כך ישתעבד בבניו למה צריך עוד להורגם אחרי שלא פשעו כנגדו ומה גם שמתשובת המלאכים אליו באנו אל אחיך שיוהו מורה שמראה פנים של אחוה ובבחינת ז' אין הסכנה עצמית שירד עשו לגדר הכרתת זרעו ומה שאמר בתפלתו והכה אם על בנים . בחינת הכאה יובדק גם על ההשתעבדות או לגד שהכין עצמו בכלי קרב ומלחמה לא יומלט על דרך מסכנה הגם שאין הכוונה ע"ז ולזה נתחכם יעקב בתפלתו ולא רצה להוציא דבר מפיו בזה שמשמעות להעדר אדרבא הדאגה שלו כי ענין עפר הארץ יורה על בחינת השפלות ע"ד אומרים ז"ל אותם ז' כמשלו כי וכשהם יורדים יורדים עד לעפר ואין לך יותר משפלות עבדים כאומרים מגבי אדם עד בכור השפחה ובזוה"ק אמרו פי' ז' מאן דתלי לגלותיה בני לפרשה אלו כדקא יאות עכ"ל ולגד זה לא התפלל בלשון שבישר לו כעפר הארץ · גם לא אמר ככוכבי השמים שלא רצה לעלות בגדולה וז"ל מ"ר במדבר פ' כ' משה רבינו היה אהוב לישראל משל אותם ככוכבים שנאמר והנכם היום ככוכבי השמים . בלעם שהיה שונא לישראל משל אותם בעפר שנאמר מי מנה עפר יעקב : הושע לא היה אוהב ולא שונא משל אותם כחול שנאמר והיה מספר בני' כחול הים ולזה תפס יעקב אבינו מילי מעליא כחול הים ובזה הרווחנו תירוץ הגון נמ"ש בספר אוה"ח ז"ל ויירא יעקב פי' כנגד בגדר להרוג או ליהרג לזה כנגד ליהרג ירא מאוד וכנגד להרוג ויצר לו ולזה לא אמר הכתוב מאוד אחר ויצר עכ"ל הקדוש ולדבריו ניחא כנגד ליהרג ירא מאוד וכנגד השתעבדות בניו וייצר לו ולזה לא אמר הכתוב מאוד אחר ויצר כי מתשובת המלאכים אליו באנו אל אחיך מורה שהיא ערלה פנים של אחוה ולמה לא היה ירא מאוד להרוג אותו אלא שהיא כמו שכתבתי ·

ויאמר שלחני כי עלה השחר וגו' פי' בזוה"ק דקאי על גלות העתידה ב"ב ועלה השחר רמז שלא יתחיל לזרוח בבת אחת רק מעט מעט אגרסו להסט"א ויתחיל מתחילה לזרוח כמו שחר ואח"כ כלבנה ואח"כ כחמה כמ"ש מי זאת הנשקפה כמו שחר יפה כלבנה ברה כחמה ואח"כ איומה כנדגלות אבל לאו"ה כשמה"ית לנסס הוא הכל בבת אחת כדי שלא יוכלו לקום בא"ת האור ובמשל לאדם היושב תמיד באפילה וחושך ולא ראה אור מימיו אח"כ כשמראין לו אור אי לפתאום לו בב"א כי יכהו עיניו רק מראין לו תחלה אור דקיק וזעיר ואח"כ יותר ויותר עד שהורגל ובזה אפ"ל בברכם כתיב אתם תהיו למעלה ולא כתיב למעלה למעלה ובקללם כתיב הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה וגו' שא מדת טובה מרובה ולפי שמבואר קללתן היינו ברכתן ובזה אפשר לתרץ קושיות תוספות ז"ל סוטה י"ח ד"ה לעולם :

למה זה תשאל לשמי וגו' יל"פ ע"ד מי מושל וגו' ולדיק מבטל וכו' והכה שאלך הזה בא לקלקל ומתק

בגזירם

בזירת יעקב ואח"כ אבד שמו שהיה לו בעת השתלחו ולז"א למה זה תשאל לשמי כי נאבד ע"י המתקת שהמתקת אבל נמכות כתיב למה תשאל לשמי והוא פלאי כי שם לא בא לקלקל אלא לתקן ולא הולך מכח להמתיקו להיות נאבד שמו על ידו אבל שמו נשאר לו והודיעו ששמו פלאי כי מקודם הנקרות בא משורש פלא העליון כידוע משם אמיני ועליו עלתה חנה בתפלתה לומר ה' צבאות וגו' עיין בספר שערי אורה :

וישא יעקב עיניו וירא וגו' יתכן לומר שהכתוב יודיע שבחו של יעקב שמעולם לא הסתכל חוץ לארבע אמותיו רק בעת הצורך לו וכבר התפאר עצמו אחד מן הראשונים ומצינו גבי רב שלא הסתכל ומימיו חוץ לארבע אמותיו ומן הנמנע שלא יהיה מעלה זו אצל אבינו יעקב בחיר שבאבות ולזה כתיב וישא יעקב את עיניו לומר שבפעם אחת נשא עיניו ומכלל הדבר אתה שומע שזולת זה שהיה צריך לזה לא היה נושא עיניו להסתכל חוצה רק היה עיניו תלויות למטה · ואצל עשו כתיב וישא את עיניו הכתוב הזה מודיע לנו גנותו שכ"כ היה שונא ליעקב עד שלא היה יכול להסתכל בפניו כי מטבע הרע לשנוא את הטוב רק שהיה עיניו של הרשע תלויות למטה מגודל שנאתו להטוב ולא נשא את עיניו רק כדי לראות הנשים מרוב תאותו והאהבה מקלקלת השורה · וזה שיעור הכתוב וישא את עיניו וירא את הנשים וגו' פי' שלא נשא עיניו רק כדי לראות הנשים ביפיין וכל מה שיכולין לדרוש גנאי באותו רשע דרשינן ודוגמא לזה דרשו בזוה"ק בפסוק וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל וגו' ופירש"י נשא עיניו רק כדי להכניס בהן יצה"ר ת"ח מה כתיב ותהי עליו רוח אלהים וגו' דהא רוח קדישא עילאה תיעה עלייהו וחפת להון בגדפהא וגו' עכ"ל גם וישא עיניו דגבי עשו לגנאי וזה טעם לקברת מ"ד דלא נסקו בכל לבו ז"ל המ"ר במגילת רות בפסוק וירא המן כי אין מרדכי כורע וגו' אמר רב איבו תתמכנה עיניהם של רשעים מראות לפי שמראות עיניהם של רשעים מורדת אותם לגיהנם הה"ד ויראו בני האלהים את בנות האדם וגו' וירא חם אבי כנען וגו' וירא עשו כי רעות בנות כנען וגו' וירא בלק בן צפור · וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל · וירא המן כי אין מרדכי כורע אבל מראות עיניהם של צדיקים מפולי לפי שמראות עיניהם של צדיקים מעלת אותם למעלה העליונה הה"ד וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים וירא והנה איל אחר · וירא והנה באר בשדה · וירא והנה הסנה · וירא פנחס לפיכך הם שמחים במראות עיניהם שנא' יראו ישרים וישמחו :

וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו בשם הרב הגאון ר' **סענדיר** זצ"ל כלומר שעשה כ"כ השתחויות ופיוסים עד שהוציא השנאה מלבו ונעשה כאחיו וזהו עד גשתו עד אחיו ולומר

יש לי רב אחי יהי לך אשר לך ע"ד ג' דברים אדם נותן מתנה לחבירו או עשיר לעני או כדי שיאהבנו או לתשלום גמול שיתן לו בפעם אחרת מתנה יותר מרובה וז"א שכל השלשה דברים אין כאן כי יש לי רב ואיני עני וגם שאתה אחי ובלא"ה אוהבים זה לזה ואי משום תשלום גמול יהי לך אשר לך ושלך של קושטי שלי עכ"ל · או יאמר יש לי רב כיון שאתה רב שלי ואני עבדך כברכות אבינו ומה שקנה עבד קנה רבו ולמה לי מתנתך יהי לך אשר לך והלואי שלא תקח משלי ע"כ :

לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך וגו' מהרב הצדיק ר' **מיכל מזלאטשיב** ז"ל דידוע שיש ג' מיני עבודות להבורא ב"ה א' בתורה ובתפלה · ב' גם בגשמיות והנה בתחלה צריכין להתחיל בתורה ובתפלה ולכנוס בו היראה כי אף בתורה ובתפלה צריכין לחקור ולהזהר מהיצה"ר כי מסית הוא לשום איזה פניה ומחשבה שאינה טובה ואז כאשר תיקן זה ובא למדריגה טובה בעבודות אז אזי רשאי להתחיל עבודת הבורא ב"ה גם בבחינת ארציות · והנה העבודות בארציות מכונה בשם יעקב · והעבודות בתורה ובתפלה מכונה בשם ישראל וזהו פי' שמך יעקב כשתרצה להיות נקרא בשם יעקב ולעבוד את הבורא ב"ה גם בארציות לא יקרא שמך יעקב כי אם ישראל יהיה שמך פי' שתתקן היטב עבודתך מקודם בבחינת ישראל ותבא למדריגה גדולה אזי יהא לך התחלה בעבודות שנקרא יעקב : ובזה יתורץ קושיא על מה קורין לישראל יעקב ואינו עובר עכ"ל :

ותלד רחל ותקש בלדתה וגומר יל"ד כיון שאמר ותלד אמר אח"כ ותקש אפ"ל ע"ש מ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות רוצח וז"ל לפיכך העוברת שהיא מקשה לילד מותר לחתוך העובר במעיה בין בסם בין ביד מפני שהוא כרודף אחריה להורגה ואם הוציא את ראשו אין נוגעים בו דאין דוחין נפש מפני נפש וזהו טבעו של עולם עכ"ל וז"ל הסמ"ע סימן תכ"ה הוצרך לכתוב זה שלא תימא הולד הרי הוא רודף ויציל את אמו בנפשו קמ"ל כיון שטבעו של עולם היא אין דין רודף עליו דמשמיא קא רדפי לה ומ"מ בעודו במעיה מותר לחתכו אע"פ שהוא חי שכל שלא יצא לאויר העולם אין שם נפש עליו והראיה מנגף אשה ויצאו ילדיה ומתו משלם דמי ולדות ואין שם רוצח ומיתה עליו עכ"ל · וז"א ותלד רחל היינו שיצא לאויר העולם ראשו דהוי כילוד ובזה ותקש בלדתה ולולי זה הי' מחתכין הולד איברים איברים ולפי מדרש רבותינו ז"ל שתאומה נולדה עם כל אחד אפ"ל ותלד רחל את התאומה ואח"כ ותקש בלדתה את בנימין ע"כ :

ויאמרו

וישב

ויאמרו לו אחיו המלוך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו ויוסיפו עוד שנוא אותו על חלומותיו ועל דבריו וגו׳ אפ״ל דידוע הוא גודל הפלגת צדקות יוסף עד שזכה למלכות ולהיות נקרא צדיק · גם ידוע מעלות השבטים שנקראים שבטי יה והם נגד י״ב צירופי הוי״ה ב״ה ובודאי מה שהביא יוסף דבתם היה לש״ש והם גם הם לא פעלו און בודאי · רק מחלוקתם עפ״י מה שפירשו המפרשים ז״ל עיין עליהם ולפי טעות יוסף בהם רצה להחזירם למוטב וסבר שלא יפעיל בהם פעולת התוכחה כי אם שיספר אל אביו והנה מדת הצדיקים להיות אוהבים זה לזה אהבה עזה יותר מאהבת בנים והטעם ידוע אחר שעיקר תפלתם ותשוקתם לעשות נחת רוח להבורא יתב״ש וכל מגמתם לזה ועושים תחבולות ותפלות ויום ולילה לא ישקטו עד מלאו מקום לגרום איזה תענוג ונחת רוח להבורא יתב״ש · ולכן כשמרגישין שיש עכשיו איזה תענוג להשם יתב״ש גם הם מתענגין ומשתעשעים עצמם בזה עד מאוד ולזה כשרואין לאיזה איש צדיק שעובד ה׳ בכל לבבו גם הוא ישב לו תענוג כי מצא לו חבר ושניהם יחדיו ידובקו · והנה השבטים הבינו מתחילה ג״כ במחשבות יוסף לטובה ולעשות נחת רוח בזה להשי״ת ולקיים מלות הוכח תוכיח וגו׳ והם גם הם היו רוצים בזה וקיימו אמרו הוכח לחכם ויאהבך ואמרו ז״ל (ערכין פ׳ יש בערכין) אמר ר׳ יוחנן מעיד אני עלי שמים וארץ שהרבה פעמים לקה עקיבא בן יוסף ע״י שהייתי קובל עליו לפני ר״ג וכ״ש שהוסיף בי אהבה לקיים מה שנאמר הוכח לחכם ויאהבך וגו׳ ע״כ והגם שהשבטים ידעו בעצמם שזה הדיבה אינו ראוי להם מ״מ לפי הבנתם בדעת יוסף שכונתו לש״ש ומאחר שמגמתם ותפלתם ותשוקתם ושעשועם לגרום איזה נחת רוח להבורא יתב״ש והבינו שגם יוסף דעתו הוא בזה לעשות נחת רוח להשי״ת לפי דעתו וטעותו בהם לכן לא היו שונאים אותו עבור זה ופשט שכתוב יוכיח על זה אומרו ויראו אחיו כי אותו אהב אביהם מכל אחיו וישנאו אותו וגו׳ יורה שעיקר שנאתם היה מחמת שראו אהבת אביהם בו יותר מהם ושכתו במלבושיו כאומרם ז״ל אבל מחמת הדבה לא היו שונאים אותו רק אחר החלום נתגלה להם למפרע והבינו לפי דעתם וטעותם בו תועלות הדיבה לכך ויוסיפו עוד שנוא אותו על הדבה בשביל החלום והוא כי אמרו ז״ל (ברכות) לאיש טוב אין מראין לעולם חלום טוב רק חלום רע ובאיפוך לאיש רע מראין לעולם חלום טוב כדי שימכה משכרו לעולם הבא · ובזה מפרשים אמרם ז״ל (ברכות נ״ה) הרואה חלום ונפשו עגומה לייתי שלשה דרחמי ליה וליימא באנפייהו הלמא טבא חזאי וכו׳ והא באמת חזא חלמא בישא אלא הכוונה שראה חלום שראוי לאיש טוב והוא חלום רע עכ״ל · וכשחלם ליוסף חלום טוב סברו ד״ז יורה היותו בגדר המקולקל ח״ו וסברו בזה נתגלה בהתתו

למפרע כי עד עכשיו דמתו לזכות ועכשיו לפי טעותם שנתגלה נסתתו טוב אינו מקום לדונו לזכות ולכן בשני החלומות גרם לו שישנאו אותו על הדבה ג״כ · וזהו על חלומותיו ועל דבריו ולכך הזכיר הכתוב שנאת הדבה בסוף הענין ולא בתחלתו · ואולי גם יוסף בעצמו היה תמה על הדבר מאין בא לו שהראו לו חלום טוב כי כן דרך הצדיקים כשמראין להם חלום טוב להתמרמר ע״ז כי ע״ין ברכות וכמו[ש] להם שהם עדיין מבחוץ ח״ו ובגדר בחיי אינו טוב ח״ו ולכ[ן] נפשם מאוד תתמרמר ע״ז וכן היה הענין ביוסף הצדיק ולכ[ן] ספר החלום לפני אחיו אחר ידעו כי הוא שנוא בעיניה[ם] כאומרם ז״ל בפסוק ויאמר לו הנני שמסר עצמו למית[ה] ונתכוין בזה שיפתרו אותו לרעה ויבוא החלום בגדר בחינ[ת] חלום רע · וחלום רע לעובדי ה׳ טובה היא להם והם ל[א] הבינו טוב כוונתו ודימו להתעוררות עליהם והיה זה סי[בה] מן השמים שיהיה מה שהיה · ואפ״ל מה שבאמת חלם [ה]חלום טוב ולא זה הוא מדרך הצדיקים · דמסקינן פ׳ הרוא[ה] כי קאמרינן כגון דחזא ולא ידע מאי קא חזא ופרש״י ז״ל אדם טוב רואה חלום טוב ועד שלא יקון משתכח ממנו כ[די] שלא ישמח עכ״ל · ולפ״ז יתכן שנאת האחים ליוסף ע[ל] שזכר חלומו ואולי דברי קדשו של רש״י ז״ל היינו מפרשים ולא ידע מאי קא חזא כלומר שרואה ואינו יודע מה רוא[ה] היינו שאינו מבין אם טוב הוא אם רע הוא אבל בא[מת] זוכר הוא את חלומו ואינו שוכחו רק שאינו יודע מה ענ[ין] של החלום · ולפ״ז אפ״ל דבאמת דבזה הי׳ פליגי השבטי[ם] ויוסף השבטים סברו כפרש״י ז״ל דבחינת הצדיק לשכ[וח] חלומו ולפי דעתם שיוסף מבין הוא על החלום שהוא מו[בן] ולפ״ש זכר הוא את החלום שפטוהו שאינו צדיק וא[ף] דמתרגם המימליך את מדמי למימלך עלנא כלומר שסוד[ות] שהוא מבין מה ענינו של החלום וכסובר הוא שימליך וימש[ול] בהם ויוסף סבר שרואה וא״י מה רואה א״כ ידע יוסף בנפש[ו] שאינו מבין החלום וא״י מה ענינו של החלום והעד שהולך לשאול מה ענינו ושיפתרו אותו ולפ״ז באמת צדיק הוא :

ויתנכלו אותו להמיתו וגו׳ רש״י ז״ל אותו אתו עמו כלומר אליו וכו׳ כי כבר ידעת בפגוע אי[ש] בליסטים כאשר ירעד ויפחד לבו מיד איתרע מזליה וח[י] ויפול בידם (ואין זה תימא דהא לזה אמרו ז״ל (הוריות פ׳ כהן המשיח) אמר ר׳ אמי האי מאן דבעי למידע אי מסיק ליה שתא ליתלי שרגא וכו׳ ומסיק ולאו מילתא הוא דילמא חלשא דעתיה ומתרע מזליה כו׳ ע״כ) אבל אם לא ירעד ויפחד ולבו יהיה אמיץ מבדם לא יוכלו עשות לו (ואפ״ל בזה מה שהי׳ מכריזים ביוצאי המלחמה אל תיראו ואל תערצו וגו׳ פי׳ כשלא תהיו בגדר היראה ממילא אל תערצו וכו אומרם ז״ל התחלת ניסה נפילה) לזה השבטים ידעו שהוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה והוא עמהם בתוקף אהבה וכאשר יקרב יוסף אליהם ויראה אותם יהא לבו חזק ואמיץ היו[ת] בעת לבו בבני השפחות לזה התחכמו שבשעת קריבה לא י[...]

בני השפחות וכאשר יראה עצמו באין עוזר וסומך ימוט
לבו ויפחד ואז יתרע נגליה ויפול בידם וז"א ויתנכלו אותו
פרש"י ז"ל אתו עמו כלומר אליו פי' ויתנכלו בערמות
מחשבתם שיהרגו אותו אתו עמו כלומר אליו שלא ישא
שרים רק הוא לבד באין עוזר וסומך (ואפ"ל להסביר
אשר דלא לכתוב אתו ובא לרמז שגם הוא היה במחשבתו
חולים להרגו · והו אתו עמו שהיה בדעת שניהם למיתה
צריין אין אנו יודעין אם לשניהם אם לשמת אחר לכן פי'
כלומר אליו · שיה המחשבה) וז"א ויאמרו איש אל אחיו
זה שמעון ולוי כאומרם ז"ל הנה בעל החלומות הלזה בא
עתה לכו אמרי לבני השפחות לכו לדרכיכם ולא תעמדו בכאן
כזה ונהרגהו · אבל הכתוב אומר **ונראה** מה יהיו
חלומותיו וישמע ראובן וגו' כי אמרו ז"ל רוח הקודש אומרת
בן ונראה מה יהא חלומותיו וגם אמרו ז"ל אלמלא ידע
ראובן שהתורה יכתוב עליו וישמע ראובן ויצילהו מידם היה
נשאו על כתיפו ע"כ ויובן עפ"י דבריהם ז"ל (תענית יח)
ר' יוחנן ואילפא אזלו לסחורתא כו' ר"י שמע אילפא לא
שמע כו' אמר כיון שהלא שמעלא דברי המלאך ש"מ לדידי
קיימא שעתא וכו' ע"כ לזה כשרוח הקודש הכריז · ונראה מה
יהיו חלומותיו לא שמע זה רק ראובן כאומרו וישמע ראובן
וגם לא שמעו ואלו הוה ידע שרק הוא שמע ולא הם היה
מדרז ביותר ע"כ וכדוגמא הנ"ל שמעתי בשם הרב הצדיק וכו'
המוכיח ז"ל · ועתה לכו נא ונוכחה יאמר ד' וגו' הוה ליה
לומר בואו ונוכחה (ולכאורה דקדקו עוד תיבת נא מיותר
אין לו משמעות) ורז"ל [שבת פ"ט) ייסבו ורז"ל דרש רבא
מ"ד לכו נא ונוכחה יאמר ד' לכו נא בואו נא מיבעי ליה
יאמר ד' אמר ד' מיבעי ליה · לעתיד לבא יאמר להם
הקב"ה לישראל לכו נא אצל אבותיכם ויוכיחו אתכם ויאמרו
לפניו אדון העולם אצל מי נלך אצל אברהם שאמרת לו ידוע
תדע ולא ביקש עלינו רחמים · אצל יצחק שבירך את עשו
והיה כאשר תריד ולא בקש עלינו רחמים · אצל יעקב שאמרת
לו אנכי ארד עמך מצרימה ולא ביקש רחמים עלינו אצל מי
נלך עכשיו יאמר ד' אמר להו הקב"ה הואיל ותליתם
בעצמכם בי אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו ע"כ
תורה כפשוטים וגו' (וכה"נ מדייק מהר"י ז"ל וח"ל ועתה לכה
ואשלחך אל פרעה וגו' נצלת לכה ואשלחך חלוקים זה מזה
פסוקי כי הי' שני שליחות א' לטובת גאולת ישראל וא'
לנגד השעבודים על שלכנים ואין הקב"ה מייחד שמו על
הרעה לכן נגד פרעה אמר לכה מעליך ונגד החובה אמר
ואשלחך עכ"ל הקדוש) ובזה ביאר הרב המוכיח הנ"ל כי באמת
המוכיח עושה נגד רצון הבורא ב"ה על שאומר דלטורין על
ישראל ולא ולמד מנה שאירע להושע ולישעיה לכן בתחילה
ינקם המוכיח מהשי"ת ב"ה ויטול רשות להוכיח ויאמר רבש"ע
לא נפניך אני אומר ח"ו דלטורין רק לכם ולקיים הוכח
תוכיח וגומר וכה"א הגד לעמי פשעם וגומר ואחר שיוס
התוכחה יהפוך פניו לצד עילא ללמד עליהם סנגוריא
עד שישוב ד' מחרון אפו ולזה אמר ישעיה הנביא ע"ה

אחר שהרבה בתוכחות דעו כי כל זה אמרתי לפניכם ועתה
לכו מכאן ואז ונוכחה אני עם בורא עולם ב"ה ואלמד
עליכם סנגוריא עד שיאמר ד' אם יהיו חטאיכם כשנים
כשלג ילבינו וגו' עכ"ל ותיבת נא אפ"ל ע"ד שאמר הרב
הצדיק וכו' ר' **דוב** ממעזריטשר ז"ל כי לא נחש ביעקב
וגו' כעת יאמר ליעקב ולישראל וגו' ע"ד אומרם ז"ל מי
שיש לו צער ילך אצל חכם וכו' ואיכא דורשין בנחש וקסם
אלא מיד מודיעין להצדיק ואומרים לו ומודיעים אותו מה
פעל אל ומתפלל עליהם כי יש יכולת בצדיקים להפוך
מדה"ד לרחמים ומי מושל בי צדיק הקב"ה גוזר וצדיק מבטל
ותפלתו עושה רושם לעילא (והרב הצדיק וכו' ר' **מיכלי**
ז"ל אמר שאפילו מחשבתו של הצדיק עושה רושם וכל מה
שתחזק ותוגדל אמונה בהצדיק בא"ה דבר עושה רושם והדבר
מוכרח לבוא ולזה בתפלת משה רבינו ע"ה שאמר פן יאמרו
הארץ מבלתי יכולת ד' וגו' זכור לעבדיך לאברהם וגומר
והזכיר י"ג מדות ולבסוף כאמר סלחתי כדבריך ופרש"י ז"ל
שלא יאמרו מבלתי יכולת ד' וכו' תפס זה יותר מכות
האבות ומן הי"ג מדות וקשה וכי משה לא ידע שיכולת
ביד ד' לעשותן אלמים וחרשים ולהפך מחשבתן שלא יאמרו
מבלתי יכולת וגו' · אמנם מצד שאמר משה שיאמרו מבלתי
יכולת וגומר עשה מחשבתו רושם והיה ח"ו כמוכרח הדבר
לזה כאמר לו סלחתי כדבריך שלא יאמרו מבלתי יכולת ·
והנה תיבת אמונה סובל ב' פירושים אמנם כמשמעה ועוד
מלשון ויהי אומן את הדסה שהוא מלשון גידול ושיטו כפי
מה שנתגדל ונתחזק האמונה בלב הצדיק כן תוגדל הרשימה
ולזה פרש"י בנח מקטני אמנה היה מאמין ואינו מאמין
שיבוא המבול וכו' · ולכאורה אין דבר ממוצע ולא יתכן
מהחלוקה או מאמין או ח"ו אינו מאמין ואיך שייך מאמין
ואינו מאמין · אמנם כל זה היה גלוי לנח הצדיק אשר התורה
העידה עליו צדיק תמים שאמונתו יעשה רושם ויבא הדבר
כמוכרח לבוא המבול מצד אמונתו · לכן עשה עצמו כאינו
מאמין ח"ו מקטני אמנה היה היינו שעשה עצמו בקוטן
אמנה ולזה היה מאמין ואינו מאמין כלומר מאמין
בודאי · אמנם עשה עצמו כאינו מאמין שיבוא המבול
כדי שלא יעשה מחשבתו רושם ולזה אין לו לצדיק כי
אם לילך תמיד במחשבות טובות כדי שיעשה רשימה
לעילא לטוב וזה הולך למ"ש במ"א שהכל תלוי במחשבות
והכרעת הצדיק בשמי מעלה עכ"ל הקדוש) והיינו דכתיב
גבי אברהם · והנה דבר ד' אליו לאמר לא יירשך זה ותיבות
לאמר אין לו משמעות · אמנם מצד שאמר אברהם והנה
בן ביתי יורש אותי וגו' וכדי שדבריו לא יעשה רשימה
לעילא אמר לו הקב"ה לאמר פי' אמור מיד בפיך לא יירשך
זה קודם שיעשה דבריך הראשונים רשימה לעילא · יבואו
דבריך שאחרונים ויבטלוה עכ"ל הקדוש (דקיי"ל דבור
מבטל דיבור גיטין ל"ב) וז"א לכו נא ונוכחה וגו' אין נא
אלא מיד כמו שהגידו חכמי האמת בפסוק אל נא רפא נא
לה ואמר להם לכו מיד קודם שיעשה דברי תוכחתי ודילטורי

רשימה

רפואה לגאולה ותיכף ומיד נוכחה עד שיאמר ה' אם יהיו
חטאיכם כשנים כשלג ילבינו ודמות ראיה לזה כי משה
רבינו ע"ה אמר ועתה אעלה אל ה' ואתפלל בעד חטאתכם
דקדק לומר ועתה שיהי' מיד שלא יעשו דברי רפואה ח"ו
לגאולה במה שאמרתי אתם חטאתם חטאה גדולה וכן הי'
שהקב"ה חפץ לשון אחרון ואמר סלחתי וכן עשה משה.
לפניהם הגדיל החטא ואמר חטאתם חטאה גדולה ולפני
הש"י המליץ טוב זכור לעבדיך וגו' ודברנו מזה בארוך בנ"א:

הילד איננו ואני אנה אני בא וגו' רמז לאלה שמזה
יצאה עשרה הרוגי מלכות אשר עליהם כאמר אל
נקמות ה' אל נקמות הופיע ר"ת אנה אני · עיין בכתבי
האר"י ז"ל:

מקץ

וירא יעקב כי יש שבר במצרים בשי"ן יוכיח כי אין
אדם זוכה לצאת ממצר יש שהיה מקטנות הדעת
שלו · וזהו מיצר יש שהחכמה של עצמו עד שמשבר כל
תאוותיו ואז יש שבר בשי"ן שמצלית ע"י לה' הישועה אימתי
כשעל עמך ברכתך נוגע הישועה לה' בסוד תנו עוז
לאלהים · וזהו שברו על ה' אלהיו כשיש לו שבר חיו מגע
השפע במדות עליונות כביכול ולזה צריך בקשה שלא יהא לו
מניעת לעבודת ה' ואז הוא יוצא ממצר יש החכמה שלו ובא
למוחין גדלות להשיג עבודת ב"ש בשלימות ומוריד שפע
ברכה וחיים:

כהו מזמרת הארץ בכליכם והורידו לאיש מנחה וגו' מאת
הרב הצדיק וכו' **מאפטא** כ"י כי רוח הקודש
היה מקשקש בפי יעקב אבינו לומר דברים אלו כי בפי שירה
כאמר ששירת וזמרת הארץ הוא מכנף הארץ זמירות שמענו
צבי לצדיק וגו' להיות הארץ משתוקקות בצביונה לעשות רצון
לצדיק והדבר עמק וכבוד אלהים הסתר דבר זה שאמר יעקב
אבינו לבניו שבטי יה להיות שמכרו לצדיק כדי"א כי מכרו
בכסף צדיק וגו' אין להם תיקון עד שישתוקקו לעשות רצון
לצדיק הגם שיעקב אבינו לא ידע ממכירתו ע"כ רוח הקודש
היה מקשקש בפיו ואמר להם קחו מזמרת הארץ בכליכם
פירוש שיהיו שתקחו שירת וזמרת הארץ במחשבותיכם ומלת
בכליכם לשון מחשבה מלשון בכליכם שהוא לשון מחשבה
והיה זה מדה כנגד מדה במכירתו כאמר ויתנכלו ובמליצתו
כאמר ג"כ בכליכם שהוא לשון התנכלו עכ"ל: ע"כ בא וראה
גודל כח המדריגה של אהבת צדיקים ועליהם כאמר · ולא
יאשמו כל החוסים בו פירוש בכל צדיק וצדיק:

אל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש ושלח לכם את
אחיכם אחר וגו' וי"ל אחיכם אחר זה יוסף עפ"י
דבריהם ז"ל (מגילה פ"ב) ויקרא לו אל. אלהי ישראל הקב"ה
קרא ליעקב אל והטעם כשם שהוא מושל בי"ב מזלות כן
יעקב מושל בי"ב שבטים ד"א כשם שהוא חי וקיים כך יעקב
כאומרם ז"ל יעקב אבינו לא מת · גם אמרו ז"ל מהלך עולם
חמש מאות שנה כנגד שנותיהם של אבות כי אברהם ח'
קע"ה שנים · יצחק ק"פ · יעקב קמ"ז · והב' יתירים נגד
שמים וארץ עצמם והוא עפ"י הירושלמי ע' מ"ר קרא פ"י
על כינוי השמים על הארץ · ולפ"ז חפץ הקב"ה כפירוש
הראשון כי לפי פירוש השני היה העולם בלי די ח"א תחלה
ואל שדי יתן לכם רחמים שאמר לעולמו די וא"כ חפץ
כפירוש הראשון ומדת עולם כנגד שנותיהם כמלא מה שקרא
ליעקב אל הוא כפירוש הראשון מה הוא מושל בי"ב מזלות
כן יעקב מושל בי"ב שבטים וא"כ בודאי ישלח לכם את
אחיכם אחר זה יוסף שיהיה י"ב שבטים במילואו שהם כנגד
י"ב המזלות והבן:

ותרעב כל ארץ מצרים ויצעק העם אל פרעה ללחם
ויאמר פרעה לכל מצרים לכו אל יוסף אשר
יאמר לכם תעשו וגו' מי איכא מידי דלא רמיזא באורייתא
וכל המאורעות מראשית המחשבה עד סוף המעשה והנה
טרח הרב ר' אליעזר מגרמיזא ז"ל להעמיס כל דברי אגדה
ושמעתתא ודברי חכמים וחידותם הכל רמוז באורייתא והן
מן שעבודת ה' שאנחנו מוזהרין לעבדה ולשמרה ולבא
התורה כמו שמליצו בר"ע שהיה מכבד התורה ודרש על כל קוץ
וקוץ תילי תילים של הלכות וכל אדם לפי ערכו יש לפי הפשט
ופנימיות התורה ויש לפי הרמז ויש לפי הדרשה ויש לפי
הפשט ואחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד וכו' אמנם פנימיות
דפנימיות ורזי דאורייתא לא יתגלה עד ביאת הקץ ב"ב
ואז ולא יכנף עוד מוריך ותתלבש התורה בלבוש רוחני על
סוד כוונת הבריאה ודברנו באריכות במ"ד אמרו ז"ל (סוטה
ל"ו) ויפוזו זרועי ידיו א"ת ויפוזו אלא ויפוצו שיצא הזרע
מבין אצבעות ידיו ע"כ וידוע דמזה נתהוו עשרה
הרוגי מלכות ולזה היה צריכין למיתה זו לתקן הענין
ובתיקונים תיקון ע"ט ד"ה ותוסף ללדת את אחיו את
הבל ז"ל ובגלגולא יו"ד ע"כ יוסף הסיד ותשב באיתן
קשתו ויפוזו זרועי ידיו מאי ויפוזו דאיזדרקות טפה דאיהו
יו"ד בין יו"ד אצבעין ואתפליג ליו"ד כילולין כו' ובאן אתר
איזדריקו בעשרה הרוגי מלכות וכו' ואיהו קביל עונשים
באלין עשרה הרוגי מלכות דהוי עתידין לאפקא מניה עשרה
שבטין ובגין דא הוי עשרה הרוגי מלכות כגוונא דעשרה
שבטין דהוי עתידין לאפקא מניה כו' עכ"ל וספייטן יסד
במוסף דיוה"כ אלה אזכרה וכו' כי בימי קיסר לא עלתה
ארוכה וכו' על כי בלעוני זדים כעוגה בלי הפוכה כו'
על ר' ישמעאל כתבו עיכינו וכו' ע"ה ר' ישמעאל והזכיר
את השם וכו' ושאל את לבוש הבדים וכו' ע"כ לבוש הבדים
זה גבריאל שכאמר והיא אחד בתוכם לבוש הבדים ומדע
שענין

ארוכה ותרופה לבטל ולהמתיק הדינין ב"מ ה"א
גביר החסד בסוד ה' כעלמות שידוע ליודעי חן ובשהחסד
גלה ממילא נתבטלים הקליפות המכונים בשם מצרים
ליה בזוה"ק לפני תיבות מצר ים רומז לעומק ה"ע
קף הדינין ב"מ וכבר המשילו בזה חכמי האמת משל
ה כמו שאין אור הנר עומד לפני האבוקה והיה כלא
ולזה כתבו עיניינו על ר' ישמעאל כ"ג כי רצה להמתיק
דינין בכח התגלות החסדים וזהו על ר' ישמעאל כהן גדול
הוא אחיד בדרועא ימינא ובתיבת הכתובה רומז אל החסד
מור ורצו להתגלות החסדים וממילא יהי' בטלים הקליפות
עד שהשיב גבריאל ואמר לגוש הבדים וגם קיבלו עליכם
קים כי בתוקף הקליפות ב"מ לא היה אפשר לברר שם
רים כי אם ע"י הרוגי מלוכה שמסרו נפשם על קדושת השם
בלית הבירורים כמדע כ"ז מכוונת האר"י ז"ל בפסוק אל
ואת ד' וגו' וכודע לדברי אלהי **הבעהש"ט** ז"ל ואככי
סתר אסתיר שההסתרה גופיה אבלו בהסתר ואינו מבין שזולתי
גמז בה כי אם היה מבין שטוב גמז בה היה נמתק
ין (והוא סוד אמרם ז"ל חייב אדם לברך על הרעה וגו')
לא בפנימיה מאוד אבי מתפחד ונרתע מזה בהסתרה
קראת הסתר אסתיר מהסתרת גופיה עכ"ל הקדוש
ער"ז ואפ"ל אודך ד' כי אנפת בי וכשמבין על ההסתרה
אלא נמתק הדין והוא ישוב אפך ותנחמני) ועומק הענין
ויאבק איש עמו ויגע בכף ירכו וגו' כי שכח פנים
נים כאומרם ז"ל שכח פנים הוא פת כפופה וזה צריך
ים לתקן שיהא לו פת כפופה כאומרם ז"ל (שבת פ'
במה) בהכי דדקי דאתי שאידכא לבי מדרשא פת כפופה
אות פך נוטריקון פה כפופה אמנם כף יד צריכה להיות
פשוטה לפזר לצדקה וכף נוטריקון כף פשוטה ויעקב שכח
ין קטנים כביכול שמכח הפה כפופה ולזה היפך הס"מ
ה בכף רצה להפוך הכף מפשוטה לכפופה ח"ו כי זה כף
טה גורם חטאת לאומות ע"ד אומרם ז"ל (בבא בתרא פ"א)
קה תרומם גוי וחסד לאומים חטאת ומסיק אמר רבי יוחנן
כאי לתלמידיו כראה דברי נחוניא בן הקנה מדברי ומדבריכם
א נתן לישראל לצדקה וחסד ונתן חטאת לאומים ע"כ ואפ"ל
דברי ר' נחוניא בן הקנה דהיינו צדקה תרומם גוי וגם
היינו לישראל שנקראים גוי קדוש כד"א ומי כעמך ישראל
אחד בארץ אבל לאומים חטאת פי' במה שישראל עושין
קה בזה גורמים חטאת לאומה"ע וישראל מתרוממים בזה
ין שזה לצדקה וחסד לישראל רצה הס"מ ליגע בכף להפוך
הו כביכול ולא יכול לו ולזה ויבא יעקב שלם ע"י שכם
ושו רז"ל בגופו בממונו בתורתו שנתרפא מצלעתו ע"ד
כתוב ויקח אחת מצלעותיו ויבן אשה והיא הגורמת מיתה
עולם וע"י הצלע הזאת גורם לו מיתה כי רגליה יורדות

דוין

מות ולז"א (מיכה ד') ביום ההוא נאום ד' אוספה הצלעה
והנדחה אקבצה ואשר הרעותי ודרשו רז"ל (מ"ר כי תצא
פ' מ"ו) (זה יצה"ר וכו') והנה שופריה דיעקב מעין שופריה
דאדה"ר והוא היה מתקן כל מה שפגם אדם עד שהולך
לילך אצל לבן הארמי לתקן שם כל שפגם והולך להראות
עצמו לפני לבן כאלו הוא אחיו ברמאות עד שנעשה בו לבן
ואמר לו כקנה שכך כדפי' בזוהר הקדוש ואולי ידע לבן גודל
צדקתו וחסידותו שבא לברר בירורים לא היה מקבלו ואחר
שתיקן כל דבר ונולד יוסף הצדיק יסוד עולם היה המשביר
בר בסוד וירדו אחי יוסף עשרה לשבור בר ממצרים ומפרשים
כי רפ"ח ניצוצין נפלו בעמקי הקליפות פי' בכל העולם רי"ב
במצרים וזהו לשבור ב"ר בגימטריא רי"ב (ומשה רבינו שעלה
משם רי"ב ניצוצות וגם ערב רב עלה אתם ופי' לא העלה
מפר"ח ולאח"כ ניתקן ומשה עלה אל האלהים ר"ת ועם התיבות
עולה פ"ר כידוע) ואז חזר יעקב לביתו ובא למדריגה של
חיים כאומרם ז"ל יעקב אבינו לא מת וז"א שנתרפא מצלעתו
מאותו הצלע שרגליה יורדת מות ולזה נאמר ביוסף הצדיק
ויפוזו זרועי ידיו תיקן הפגם והשביר בר ומזה כשתלשל ענין
הרוגי מלוכה והדברים שתיקן ומועיל תפלת יעקב אבינו
שביקש לישב בשלוה ע"ד אומרם ז"ל ראוי היה יעקב אבינו
לירד למצרים בשלשלאות של ברזל לפרוע החוב של ועבדים
וענו אותם ואולי תפלתו עמדה לו שנתגלגל הדבר על ידי
יוסף שתיקן הפגם וירד בכבוד וז"א בקש יעקב שיהא שהתפלל
כי בקש לשון בקשה ותפלה הוא לישב בשלוה ולא לירד למצרים
בשלשלאות של ברזל ועמדה לו תפלתו וקפץ עליו רוגזו של
יוסף ובזה ירד בכבוד ובזמן עשרה הרוגי מלוכה גברה הרשעה
רח"ל והיה פגם גדול עד שהוצריכו לתקן ברכת המינים ביבנה
כמדע מכתבי האר"י ז"ל וכבר היה ר"ג וראב"ע ור"י ור"ע
עולין לירושלים וכו' (מכות פ"ג) כיון שהגיעו להר הבית ראו
שועל שיצא מבית קדשי קדשים התחילו הם בוכים ור"ע
משחק אמרו לו עקיבא מפני מה אתה משחק אמר להו ומפני
מה אתם בוכים א"ל מקום שכתוב בו והזר הקרב יומת עכשיו
נתקיים בו על הר ציון ששמם שועלים הלכו בו ולא נבכה
אמר להם לכך אני משחק דכתיב ואעידה לי עדים נאמנים
את אוריה הכהן ואת זכריה והלא אוריה במקדש ראשון וזכריה
במקדש שני אלא תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו
של אוריה באוריה כתיב לכן בגללכם ציון שדה תחרש
וירושלים עיים תהיה והר הבית לבמות יער : בזכריה כתיב
עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים עד שלא נתקיימה
נבואתו של אוריה הייתי מתירא שמא לא תתקיים נבואתו
של זכריה עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה בידוע שנבואתו
של זכריה מתקיימת ובלשון הזה אמרו לו עקיבא נחמתנו
עקיבא נחמתנו ע"כ ולהבין דבריהם הקדושים בזה ע"ד דאתמר

נפש

בשם הרמב"ן הקדוש ז"ל כשבא לירושלים תובב"א ראה שהיא עיר חרבה ואנשים מאוה"ע הרבה בתוכה לסחור ויופי בה אחד התחיל לבכות ותמה איך יקבל ירושלים בזמה"ז שהיא כלילת יופי עדיין והתיישב ואמר ירושלים אמשול משל לאשה שהיניקה בן ונשבה הילד אם היא מתייאשת ממנו אז תיכף נעכרת דדיה ואינה מניקה עוד עד שנצטמקו הדדין אבל אם אינה מתייאשת ממנו ומצפה שיחזור לה אז מחמת היראה שלא יצטמקו דדיה לוקחת עכ"פ כלב קטן ומניקה אותו בכדי שלא ייבש החלב מדדיה כדי שיושאר לה חלב להניק את בנה כשיוחזר לה והנמשל בירושלי' שמצפה עוד להחזרת בניה ב"ב ובכדי שלא יבטל השפעתה מונה משפיע כעת לאוה"ע עכ"ל וז"א שועלים הלכו בו וזה ניתקן הכל בהרוגי מלכות ורמזו הכתוב באמרי' כאמו כאמו עמי ב' פעמים כי ב"פ כאמו ע"לה ר"ח ופינחס עולה ר"ח שהוא אליהו ויכחש אותנו ובו יש ב' שמות כדכ' אליהו וז"ש הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בא יום ה' קודם ביאת משיח יצא אליהו ויבשר כמ"ש ולירושלים מבשר אתן . מבשר נוטריקון מבכי בניה של רחל כמ"ש בתנא דבי אליהו שנחלקו עליו ובא בעצמו ואמר אני מבכי בניה של רחל . אתן נוטריקון השני כדכ' ואליהו וז"ש ויהי נא פי שנים ברוחך אלי נא נוטריקון כדכ' אליהו ואותיות שנפלו הולך להתברר ע"י הרוגי מלכות בסוד הבירורים כי ר"ע דרש על כל קוץ וקוץ תילי תילים דין דאורייתא כי בעולם העליון הנקרא אין סוף שם כולו רחמים פשוטים רחמים גמורים ואין נופל שם לשון גם ואות כי כולו רחמים ואין סוף אך כשבאין להתפשטות להמדות אז נופל לשון גם ואות כי שם היא התחלת הדינין ומינים דינין מתערין מינה וזה נפלאות היינו כשנפל ממעלה הנקרא אין סוף אל המדות אז הוא אות ובזה פי' הרב הצדיק וכו' **מבארדיטשוב** ז"ל לעושה נפלאות . נפלאות הוא שני תיבות נפל אות עכ"ל והנה הליכות עולם שצדיקים בידם להנהיג העולם כרצונם ע"ד מי מושל בי צדיק הקב"ה גוזר והצדיק בתפלתו מבטל והרוגי מלכות היה רצונם בזה כי שמעתי בשם הרב הצדיק וכו' ר' **שלמה קרלינר** ז"ל שסרקו בשרו במסרקות של ברזל אמרו מ"ה ז' תורה וזו שכרה א"ל שתוק כך עלה במחשבה כי ר"ע בעצמו היה אומר לתלמידיו כל ימי הייתי מצטער מתי יבא לידי ואקיימנו וכו' הרי דכל ימיו של אותו הצדיק היה מצפה ומשתוקק לזה ועשה הקב"ה רצונו וזה שהשיב הקב"ה למ"ה כך עלה במחשבה היינו שכך עלה במחשבה של ר"ע והיה מצפה ומשתוקק לזה וזהו כך עלה במחשבה של ר"ע ועשיתי רצונו אעפ"כ הועיל סנגוריא של מ"ה דגמירי דהרוגי מלכות נתהפך לרחם וכל היסורים נעשו לשרי הצבא של הקיסר שנתחלפו לרחם עכ"ל ויומתק הדברים עפ"י שאמר הרב הקדוש וכו' **הבעש"ט** ז"ל מכה אשר לא כתובה בתורה זו מיתת הצדיקים שירידת המדריגה הוא בחינת מיתה אצל הצדיקים וכאשר הצדיק במדריגתו העליונה בלתי אפשר לחול בחינת התוכחה והדינין ב"מ כי הוא ממתיק הגבורות ומפיל הרהורי תמונה לאחר הטעם ובנפילת הצדיק ממדריגתו ח"ו ניטל חומה שלהם ונפלה קורתה לנגד בחיל העונש ח"ו (ואפ"ל דזה רומז וימת שם אהרן וישמע הכנעני וגו') וה' מכה אשר לא כתובה בתורה זו מיתת הצדיקים שהוא נפילתו ממדריגתו ודי סימן לכל המיפלים עכ"ל והנה בזה פירש הרב הצדיק וכו' ר' ר' **נפתלי** ז"ל כי בענין עשרה הרוגי מלכות כתב האר"י ז"ל שר"ע היה במקום השכינה כי השבטים לא היה רק י' ונצטרפו השכינה עמהם שלא יגולה הדבר ליעקב ובהיות שר"ע היה בן גרים לזה קבל עונשו במקום השכינה ע"כ והגאון הוסיף בו טעם לשבח עפ"י אומרם ז"ל (ב"ק מ"א) שמעון העמסוני היה דורש כל אתין שבתורה כיון שהגיע לאת ה' אלהיך תירא פירש עד שבא ר"ע ולימד לרבות ת"ח וכיון שהוא דרש דרשה זו והשוה כבוד ת"ח לכבוד המקום לזה נכנס במקום השכינה לקבל העונש ע"כ ולאה דברי הראשונים ז"ל כמו עריבים הם לשומעיהם ושמעתי מפרשים כשהוליכו את ר"ע להריגה היה קורא את שמע וכו' אמרו לו תלמידיו ע"כ ותו לא א"ל כל ימי הייתי מצטער ע"ז וכו' ע"ד דאיתא בכתבי האר"י ז"ל שהשם הוי"ה משם ע"ב הוא מסוגל להריגת השוכא ובשם זה הכה משה את המצרי ולזה כאשר אמר משה להרשע למה תכה רעך השיב לו הלהרגני אתה אומר כאשר הרגת את המצרי עכ"ל והנה ר"ע היה מאריך באחד א"ל תלמודיו רבי ע"כ ותו לא למה אתה מאריך באחד מעט אמור עוד ואהבת את ה' אלהיך ותכוין בק"ש שם הוי"ה ותהרג בזה את השוכא ותנצל והשיב כל ימי הייתי מצטער וכו' ע"כ וזה ג"כ השיב הקב"ה למ"ה כך עלה במחשבה של ר"ע ע"כ ונודע שפרעה רומז להתגלות החסדים מגזירת פרעה אהרן והוא לשון התגלות וז"ל הזוהר הקדוש (ויגש ר"י) ת"ח בית פרעה דא הוא סיומא לעילא ביתא דאיתפריש ואתגליין מיניה כל נהורין וכל בוצינין כל מה דהוי סתים מתמן איתגליו כו' ע"כ ונודע כי מלת נלחם רומז לתוקף הדין כי נלחם בגימטריא ק"ח והוא סוד הדין כי אותיות ח"ק הנה אותיות דסקרא אשר ע"כ לא נזכר בתהלה לדוד אות ויו בפסוק ח' וק' כמ"ש בזוהר הקדוש (תלוה קפ") וז"ל ואית שמהון אחרנין לתתא דאינון מההוא סטרא אחרא דאיהו מסטרא דמסאבי וכו' ואילין ח' ק' וסמכין לון בסמיכי אתוון דסקרי וכו' וע"ד בתהלה לדוד בכולה כתיב ו"ו בכל אות ואות בר מאילין תרין דלא כתיב ואיו דהא ואיו שמא דקב"ה הוא וכו' ע"כ ומלת ויאמר לשון המשכה הוא כמ"ש רש"י ז"ל בפסוק את ה' האמרת ו' האמירך

אמייך ע״ש וכמ״ש בזוהר הקדוש על פסוק יום ליום יביע אומר ע״ש ותיבת לכל מצרים מלשון כליון והכרתה וז״א תעבר כל ארץ מצרים ע״ד רמז מצרים בגימטרי׳ זה קיסר [ל]בן ויצעק העם אל פרעה ללחם ומלת העם נוטריקון עשרה הרוגי מלכות ללחם בשביל לחם ע״ד אומרו אל תלחם לחם רע עין · וע״ד רמז פרעה ללחם בגימטריא זה ישמעאל שנתנו עיניהם בו להתגלות החסדים כנ״ל וזהו ויאמר פרעה לכל מצרים לכלותם ולבטלם ובא התשובה לכו אל יוסף אשר יאמר לכם כי נמסרו עשרה הרוגי מלכות מיוסף הצדיק · וע״ד רמז לכו אל יוסף בגימטריא גבריאל שהוא לבוש הבדים והנה העשרה הרוגי מלכות המה ישמעאל כ״ג שמעון בן גמליאל עקיבא חנינא בן תרדיון חוצפית המתורגמן אליעזר בן שמוע חנינא בן חכינאי ישבב הסופר יהודה בן דמא יהודה בן בבא ור״ת שלהם בגימטריא תל״ם כמנין פרעה לכל והשמות גרמו להם ופינכך ותל״ם ארץ מצרים ולזה נגמר אומרו והרעב היה על כל פני הארץ אלו העשרה הרוגי מלכות צדיקי יסודי עולם ורמזו רש״י ז״ל ברוח קדשו מי הם פני הארץ אלו העשירים עכ״ל עשירים ודאי והיינו צדיקים כי אמרו ז״ל אין עני אלא בדעת מתורה ומצות אבל הצדיקים המה עשירים ודאי וכבר כ׳ הרמב״ם ז״ל בהקדמתו וז״ל כל שיחת התורה והכנויים וכבילם ע״ד משל ולא תקוה למצוא כל ענייני המשל בנמשל כי כל המשך הדברים כפי פשוטי המשל כרמז בהם ואם תטרח לחקר כל דבר ודבר במשל צריך לפרש ענינים אין פירוש להם עכ״ל בא וראה מצות השומרה ואם תדקדק בנעימת דברי הכתוב תמצא הרוח על מכון ולא תבין יראת ה׳ :

הן כסף אשר מצאנו השיבנו אליך ואיך נגנוב וגומר : ולכאורה אין זה קל וחומר כי הגניבה היא שוה עולם במלוה כי כאשר יכחש בו · אמנם איכא פלוגתא אי גניבת עכו״ם אסור גם איכא פלוגתא אי שרי להחזיר אבידה לעכו״ם והא בהא תליא אי גניבת עכו״ם אסור שרי להחזיר אבידה אי גניבת עכו״ם מותר אסור להחזיר אבידה ת״א הן כסף השיבנו אליך מוכח מזה דסברינו דשרי להחזיר אבידה לגוי וא״כ איך נגנוב וגו׳ ואפ״ל עוד בדבר שיחת זה דסבר דסא דגנבו הגביע הוא כדי להפרישו מע״ז כאמת גניבת התרפים לרחל והשיבו לו הלא כסף השיבנו לו בזה גלינו דעתינו שאין אנו מחזיקים אותו לעכו״ם כי אסור להחזיר אבידה לעכו״ם וכיון שכן שאינו מוחזק בעינינו לגוי עובד עכו״ם למה לנו לגנוב להפרישו מעכו״ם והאמת כן היה כי השבטים שבטי יה בודאי היו מכירים בצורה הקדוש׳ שלו כי איש קדוש הוא ומקורו ממקור הקדושה וטבע הטוב להכיר בטוב :

ויגש

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני וגומר ׳מהרב הצדיק וכו׳ רבי צבי האדווערכיר ז״ל רש״י ז״ל פי׳ ד״א אם תקניטני אהרוג אותך ואת אדוניך וכו׳ · וקשה לפ״ז מה שייכות לומר בזה בי אדוני · אמנם כך אמר ידבר נא עבדך דבר פי׳ להרבות בדיבורים עמך · ובזה ישולק ממני החרון והכעס ובלא״ה באם תקניטני ושלא תניחני להרבות בדיבורים עמך אהרוג אותך ואת אדוניך עכ״ל · וזה טעם למה שאמר הרב האלשיך הקדוש ז״ל וינחם ה׳ על הרעה אשר דיבר לעשות לעמו עד״מ לאב הרוצה להכות את בנו להדריכו בדרך המוסר וכשאוהבו באמת מזהיר אותו תחלה ומתרה בו ואומר לו הריני עתיד להכותך באם שתלך בדרך לא טוב מעתה ובדיבור הזה מסתלק ממנו החרון והכעס · ואח״כ בשעת הכאה כשמרתו סר ממנו מכתו הכאה מועטת · משא״כ אם שונא אותו אז אינו מרבה בדיבורים עמו תחלה רק נופל עליו בפתע פתאום ומכהו הכאה רבה · והנה הקב״ה יתברך ויתקדש שמו כלא באהבתו עזה לעמו ישראל כשעשו המעשה אמר למשה הניחה לי ואכלה אותם וגו׳ ועל ידי הרבות הדברים נסתלק החרון והכעס ממנו כביכול וניחם על הרעה. לז״א וינחם ה׳ על הרעה אשר דיבר לעשות לעמו פי׳ במה שדיבר לעשות לעמו בזה נסתלק ממנו החרון והכעס עכ״ל :

כה אמר בנך יוסף שמני אלהים לאדון לכל מצרים וגו׳ כי יעקב דאג אולי חיו יוסף נתערב בגוים ולמד ממעשיהם לזה שלחו לבשרו כי הוא בצדקתו עומד ואיך שהורגל ושם שם אלהים בפי הכל והודיעם שיש אלהים אדון ומושל וז״א כה אמר בנך יוסף כלומר ראוי אני להיות נקרא בנך יוסף כי שמני וגו׳ כלומר שמתי והרגלתי לשם אלהים להודיעם שאלהים ארץ היא על כל העולם · וזהו שמתי והורגלתי בפי כל מצרים · וזהו לכל מצרים ושיבת שמני כמו שמתי שאחית אני כמו שיתו שימו לזה ידע פרעה באמת משם אלהים כאומרם ז״ל לא ידעתי את ה׳ אבל שם אלהים ידע כי יוסף הרגלו באמרו אלהים יענה את שלום פרעה וגו׳ ע״כ ולז״א ויגידו לו לאמר עוד יוסף חי שהוא צדיק בחינת חי ולא נכשל בנסיון והעד שהוא מושל בכל ארץ מצרים ומלכא לא הוי כי אם מי ששומר הברית קודם שלו כאומרם ז״ל בזוה״ק ולז ויפג לבו כי לא האמין להם כי מלכותא בא מבחינת השפלות כנודע ויוסף היה נער וגו׳ שעשה מעשה נערות שהיה מסלסל בשערו כאומרם ז״ל עד שבא וראה אותו בצלמו שקרא שם בניו אפרים ומנשה על שם השפלות כנודע וז״א והנה הראה אותי אלהים גם את זרעך בבחינת השפלות ולך ראוי המלוכה · גם שאול לא זכה למלוכה כי אם מרוב שפלות וענוה כאומרו והוא נחבא אל הכלים · ואמר בשם הרב הצדיק וכו׳ ר׳ **פנחס שפירא** ז״ל כנג״מ · רז״ל אמרו באגריפס המלך כשראה חתן וכלה השיב מדרכו לכבודם וגו׳ ויש לדקדק הא החתן אינו רק דומה למלך ולא מלך ופי׳ כי איש מלכות ואיש כתר מלכות והענין הוא שכתר מלכות

מלכות הוא גדול מבחי' מלכות כי מאן דאית ליה כתר מלכות יש לו בחינת ענוה שהוא מדריגה יותר גדולה מבחי' השפלות לכן היה שורת הדין שיחלוק כבוד לאחן עכ"ל · ומ"ש ענוה יותר גדולה משפלות לא בכמות אלא באיכות כמ"ש הרמב"ם ז"ל בהלכות דיעות ע"ש · ולזה משה רבינו ע"ה זכה למדת ענוה וזכה למלכות כאומרו ויהי בישורון מלך וגו' ואפ"ל דזה רמזו לנו רז"ל באמות לשונם אולפא מלכותא בלא תגא כי בחינת תגא הוא בחי' הענוה והשפלות ויאמר ד' את מי אשכון את דכא ושפל רוח ויש כתר מלכות בראשו :

ויחי

ויאמר ישראל אל יוסף ראה פניך לא פללתי · והנה הראה אותי אלהים גם את זרעך וגו' · יתכן לפרש עפ"י דבריהם ז"ל סימן לבעלי עבירה הדרוקן וכו' ואי תקנתיה לישתי כוס של עיקרין וכו' עכ"ל · הי"א ראה פניך לא פללתי אפילו אחר שנודע לי שאתה בחיים לא חשבתי לראותך בפנים יפות כמו שאני רואה אותך כעת כי אמרתי אולי נכשלת בעבירה' ח"ו בנסיון של אשת פוטיפרע וסי' לבעלי עבירה' הדרוקן · ועכשיו אני רואה שהמיחש של שתיית כוס עיקרין ג"כ ליתא כי הנה הראה אותי אלהים גם את זרעך · א"כ בודאי לא שתית כוס עיקרין ע"כ :

ויפוזו זרועי ידיו וגו' · בגמרא עושים לפרקים של האשוכים מכריסם של אחרוכים וכו' וביאר המהרש"א ז"ל ע"ד שאמרו בגמרא אל תקרי ויפוזו אלא ויפולו זרועי ידיו שנזרקו מבין לפרקי ידיו ומאלו עשרה טיפין נתהוו העשרה הרוגי מלכות כנודע · וז"א עושים לפרקים של האשוכים העשרה הרוגי מלכות שנתהוו מלפרקים וכו' עכ"ל · וזה ע"ד שאמר גם הרב הצדיק וכו' ר' **חיים** קאלליר ז"ל עד"מ לשולחני יש לו תיבות תיבות מהם עם אדומים · מהם עם כסף · מהם עם נחשת · וכשמחליף לאחד אדום זהב ונמצא חסר או רע וכיוצא והלוקח מחזיר לו אז נוטלו ומשליכו לתוך גרוטאות של נחשת · הרי דיכול להיות באפשרי המציאות להיות נמצא בתוך גרוטאות של נחשת א' אדום זהב ומ"מ אינו דומה להזהב המונח בתוך תיבה של זהב · והמשל בעיקבי דמשיחא היינו כשמות מן העקביים הנה דנשתל בהם צדיק אחד הדומה לזהב · עכ"ז א"מ בערך זהב הנשתלים בדורות הראשונים והוא ע"ד אם ראשונים כמלאכים וכו' עכ"ל הקדוש :

מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך וגו' אפ"ל עפ"י דבריהם ז"ל בזוה"ק (מקץ) איש אמונות רב ברכות וכו' דא הוא ב"נ דמהימנותא דקב"ה ב"ה כגון ר' ייסא סבא דאע"ג דהוי ליה מיכלא דההוא יומא למיכל לא הוי מתקן ליה עד שאיל מזונא קמיה מלכא קדישא לבתר דצלי צלותיה וכו' ע' בפרשה בשלח ר' יוסי פותח את ידיך וגו' בגין כך כל אינון בני מהימנותא בכל יומא ויומא לשאלא מזונייהו מקב"ה ולצלאה צלותא עלה ע"ש בגין וכו' וכדין כתיב פותח את ידיך וגו' רצון הוא רצון דאשתכח מעתיקא קדישא וכו' ע"כ ע"י התפלה ודברי שבח שאומר קודם עשיית תיקון בזה גורם ברכאן ורצון עליון לבחי' מלכות הנקרא סתם וכן היה תפלת ר' יוסא סבא יהא רעוא מן קדמך דכל שתימן רעוא דכל רעוון וכו' לבא כפשתכא וכו' עכ"ל . ומבואר בזוה"ק פ' בשלח החילוק בין מלכא קדישא למלכא סתם בפסוק ויאמר אם שמוע תשמע וגו' שמלך סתם הוא מלכות ומלכא קדישא היא ת"ת ע"ש ומאשר שמנה לחמו מלשון כי אשרוני בנות ושמנה מלשון שמן לבנים ונפעלת מלשון נעשתה ובזה יגרום והוא יתן מעדני מלך לבחי' הנקרא מלך סתם .

ויהי אחר הדברים האלה ויגד ליוסף לאמר הנה אביך חולה וגו' כי בספר פרשת דרכים ז"ל אמרו ז"ל פי' והובא בהרב"י ז"ל ח"מ רמ"ח נכסי לך ואחריך לפלוני בא שני ומוציא מהלקוחות דברי ר' רשב"ג אומר אין לשני אלא מה ששייר הראשון ואיפסקא הלכתא כרשב"ג ומזה שאם כתבן במתנת ש"מ לא עשה כלום ונ"ט אמר אביי קנה וכו' וז"א כי הבטיח הקב"ה ליעקב בלוז לך אתננה ולזרעך אחריך והוי כמו נכסי לך ואחריך לפלוני וא"כ איך יעקב ליתן ליוסף הבכורה וכו' כי ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל וגו' והמקום שנקברה רחל הוא א"י כמ"ש בארץ כנען וגו' וכן הכריע הרמב"ן ז"ל עכ"ל · ובחיבוריתי עה"ת נפ"ת פלפלתי בדבריו הרבה וכתבתי סמיכות לדבריו ז"ל ואין מקומו ומ"ש שרחל נקברה בא"י אמת הוא כי כן הוא בזוה"ק (ויחי קכ"ח) ת"ח דהכי הוא דכלהו תריסר שבטין וכו' דאתייליד בנימין מיתת רחל וכו' וע"ד לא אתייליד בנימין אלא בארעא קדישא וכו' ע"כ · וכן הוא דעת רש"י ז"ל בפסוק ואביו קרא לו בנימין בן ימין מלשון צפון וימין ע"ש :

מה שקורין פעם ראשונה יששכר ואח"כ קורין יסכר בספר יסוד הניקוד בשם בן אשר לקרות תמיד בחד שי"ן וטעם השולם הוא ע"פ מדרש שקרא לבנו יששכר והתרעם עליו בנו שקרא לו בשם ע"ז ונטל אות ש' משמו ונתן לו לבן בפרשת פנחס קראו ישוב ומשפחת הישובי לא קודם שהיה לו תולדות קורין יששכר וכשהוליד ונתן אות משמו קורין יסכר ובספ"ה בית אפרים כי יש נוהגין עד פי שבו מכר ישוב קורין יששכר ומשם ולהלן קורין יסכר עכ"ל ולא עיין הרב בספר יסוד הניקוד הנ"ל שהביא בשם בן אשר לקרא תמיד יסכר בחד שי"ן ואולי כתרא כהרא ופשטיה ואלו ואלו דברי אלהים חיים :

ויאמר

חסלת ספר בראשית

ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו הבה נתחכמה לו וגו' מאומרו רב ועצום יראה שהקפדותו היה על שנראה בהם גבורי כח ורצה להתחכם בעצה למען שיחלישו ויהיו תשי כח ובזה אין פחד שי"ב יוסיף על שונאיו ולהלחם עוד בנו ויועץ על זה חכמה גדולה והיא השלכת בנים ליאור וכן תמצא שאמרו ז"ל בפסוק זה הבה נתחכמה שהוא על שקוע בנים ביאור והחכמה אפ"ל לפי מ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות דיעות שש"ז הוא כח הגוף וכו' וכל מה שתצא ביותר הגוף כלה וחייו אובדים וכו' אמרו חכמי הרופאים אחד מאלף מת משאר חלאים והאלף מרוב תשמיש עכ"ל · ולזה נתחכם פרעה שיסרנו כל זכר שיתרבו הנשים וכן האשה טב למיתב טן דו ויתחברו נשי ישראל ויחזיקו רבות מהנשים באיש אחד ובזה יותם כחם וזה ירצה אומרו רב ועצום פירוש בשביל שהוא רב לכן הוא עצום ובזה נקשר הסמיכות יפה אומרו רב ועצום וכו' להבה נתחכמה או כי בפסוק הבה נתחכמה דרשו רז"ל שהוא על שקיעות הבנים ליאור (עוד לו חכמה להרע שעשה שוטרי ישראל ולא שוטרי מצרים ושדא כרגא מיניה ובזה ולמצלא זה לא היה לו תקומה אפילו רגע אחד ע"ד אומרו עת אשר שלט האדם באדם לרע לו . לרע לו דייקא אבל הקב"ה מפיר עצת ערומים וזה שקודם אומרת כן ירבה וכן יפרוץ) :

וימררו את חייהם וגו' בקוד קדמא ואזלא ע"פ אומרם ז"ל פ"ו שנים משנולדה מרים שהיה קושי ותוקף השיעבוד זה גרם להקדים ולמהר גאולתן אחר רד"ו שנים וז"א וימררו את חייהם בקושי השיעבוד זה גרם שקדמא ואזלא :

ותלד השלמה ותקרא את שם הילד וגו' רש"י ז"ל הלכה בזריזות ושלמות כשלם ע"כ · ובירושלמי סוכה שלא יכהגו שלמות בזריזות כהדין שולמתא ע"כ לפי דבריהם ז"ל (סוטה י"ב) מרים בצאתם ממצרים היתה בת פ"ו שנים היתה גדולה ממשה שש שנים מה הוא כשלם בכך הדמיון אפ"ל עז"ם הנס שהיתה בת שש שנים הלכה בזריזות כשלם בן ע"ז או י"ח שנים · דשלם מתרגמינן טליא · ועלייא דעו בני ע"ז י"ז (בתרא פ' השפינה) ואמר ר' יוחנן כסירכא די הוו מעיילין טליא ועלייתא בשוקא כבר שית עשרה וכבר שבע עשרה ולא הוו חטאי וכו' ואין תימא על שהיתה מולדת דוגמתה מליצו ברבקה שהיתה בת ג' שנים ומה נפלאות עשתה · ולפי' לפי מ"ש התוספות ז"ל ביבמות דף ס"ב ע"ב והוכיחו בשם ר' שמואל חסיד דרבקה היתה בת י"ד שנים כשנשאת ליצחק ע"ש · גם זה מהגדולות ואיתא (סנהדרין פ' חלק ק"ך) דורות הראשונים היו מולידין בני שמונה · ובת שבע אולידת לששה שנים ולא עוד אלא דהוי לה ולד מעיקרא קודם לידת שלמה :

וירא מלאך ד' אליו בלבת אש מתוך הסנה וגו' ויאמר משה אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה מדוע לא יבער הסנה וגו' יל"פ ע"ד הפשט לפי דבריהם ז"ל (ברכות פ' אלו דברים) אמר רב יוסף בברא ובורא כ"ע לא פליגי דברא משמע כי פליגי במאור ומאורי ב"ש סברי חד נהורא איכא בנורא וב"ה סברי טובא נהורי איכא בנורא תניא נמי הכי א"ל ב"ה לב"ש הרבה מאורות יש באור וגו' והנה הגוון התחתון הוא מראה תכלת דפלי כולא · והגוון האמצע הוא לבן בתכלית והגוון כו' הנה הגוון אמצעי הלבן נקרא לב וז"א בלבת אש וגו' בלבת דייקא כלומר לבו של אש כפרש"י ז"ל והיינו הגוון האמצעי הלבן שהוא רמז לחסד המתעורר על ישראל · ולזה תמה משה שראה האש הזה שמראהו לא כמראה אש הדיוט שיש בו כמה וכמה גוונים וכאן לא היה אלא גוון חד דהיינו לבן וז"א ויאמר משה אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה מדוע לא יבער הסנה וגו' דלכאורה יל"ד דלפי פשטו ומשמעות הכתוב נראה דעיקר תמיהתו היה על שלא יבער הסנה א"כ הכי מיבעיא למימר ויאמר משה אסורה נא ואראה מדוע לא יבער הסנה וגו' · ולדברינו ניחא דתרי תמיהות הוה ליה א' על המראה וא' על שלא יבער הסנה והא דכתיב בזוהר הקדוש (בראשית) כי ד' אלהיך אש אוכלה היא וכתיב ואתם הדבקים בד' חיים כולכם היום דאית אשא אכלא אשא ואכיל ליה ושצי ליה מאן דבעי למידע חכמתא וכו' דאית ביה תרי נהורין חד נהורא חוורא דנהיר וחד אוכמא או תכלא וכו' והוא נהורא חוורא וכו' ולא אשתכח נהוריה וכו' ע"ש · ע"כ אין זה סותר לדברינו וכו' דייקא ביה שפיר אז תבין יראת ד' · ולזה אמר לו השי"ת וזה לך האות בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים בהר הזה וגו' כלומר זה לך האות בזה שאתה רואה גוון אחד בהאש רק הלב של האש יהיה לך האות בצאת ישראל ממצרים יעבדון אלהים בלב אחד ובגוון אחד וכמו שהיה באמת כמו שדרשו רז"ל בפסוק ויחן ישראל נגד ההר לא נאמר ויחנו מלמד שכולם בלב אחד היו · ובדרך רמז זה לך האות הגוון הלבן כי אנכי שלחתיך כלומר רומז למדה העליונה ודא אנכי והוא כולו רחמים גמורים ובהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים כלומר רמז לו שיוציאם ע"י שיהיה חירות מה"ם ויחזרו העולמות להכנסן הראשונה שנצטווה האדם עליה לעבדה ולשמרה והיא לבחינת ארץ העליונה וז"א אלהים כנודע ופתח דבריו יאיר ורומז לו שכמו שהאש הזה הוא בגוון חד כן בודאי יאמינו בני ישראל כולם בלב אחד וכמו שאמרו ז"ל (שבת פ' הזורק) אלו הם מאמינים בני מאמינים כו' וז"א וזה לך האות בהוציאך את העם ממצרים בודאי וכולם ילכו אחריך בלי מסרב כי שרשם קדושה ובחינת כולו טוב :

ויסתר משה פניו וגו' מהרב הצדיק וכו' ר' **זאב** מזבאריז נ"י היינו שהסתיר פנימיות שלו מפני בני אדם כי ירא לגלות עצמו ויביטו עליו בני אדם וזה מהביט עליו בני אדם כי יעשוהו אלוהות וזה אל אלהים שיעשוהו אלקים עכ"ל :

ראה ראיתי את עני עמי וגומר מהרב הצדיק וכו' מאפטא

מאפטא פי' · הכי ראיה ראיתי את עני עמי הייט שהם עניים בדעת בלא תורה וידעתי מכאוביו מפני נוגשיו לא אמר מפני נוגשיהם דקאי על גלות השכינה ע"ד עמו אנכי בצרה עכ"ל (לזה כתיב אח"כ כשעברם במצות אשר פדית גוי ואלהיו שנתעלה השכינה כביכול ואז קבלו התורה) :

וזה לך האות וגו' בהוציאך את העם תעבדון אלהים בהר הזה וגו' כתיב אתה הראת לדעת כי ד' הוא האלהים אין עוד מלבדו וגו' ילי"פ ע"ד משל מי שנותן מתנה לחבירו דבר שעשייתו חכמה גדולה וצריך אומן לתקנה הנה אם נותן לו המתנה מלך אהבה באמת אז מראהו הדבר חכמה ולמדו הסודות של כל מסמר ומסמר מאין שרשו ואיך הוא תיקוני כשמתקלקל ומראה לו כל דרך ואומנות של זה הדבר במה הוא תלוי ושורש חכמת הילוכו עד"מ הכלי השורה על השעות נומדו כל דבר חכמה דאית ביה בכדי שאם יתקלקל ידע הדברים המונעים ויוכל לתקנו בכל פעם משא"כ כשאין נותן לו דרך אהבה של אמת אז אינו מראהו ואינו מודיעו לו דבר החכמה דאית ביה ודרך אומנתו ואח"כ כשמתקלקל אינו יודע הדרך ובמה ואיך לתקנו כן עד"מ הקב"ה רצה לזכות את ישראל בדרך אהבה אמיתית לכן גילה להם מעשה בראשית ושידעו ושיבחינו כל דבר ודבר מה חיותו ושרשו ומאין נמשך מקורו וכל סיבה שורש מסיבתו ודרך כל השתלשלות העולמות מנקודה הראשונה עד סוף המעשה לידע כל דבר ודבר על בוריו מאין בא לכל אחד חיותו · ובזה ידעו לבטל החיות מכל דבר כי יפסיקוהו משרשו וכשיבטלו המסובב ויבטל הסיבה ולקלקל השורש של כל דבר ובזה יובטל חיותו של הדבר הנשפע ממנה ובזה יהיה להם כח לתמשי"ל על כל העולמות ואפילו על מלאכים ושרפים כי נתגלה להם מעשה בראשית ובזה יכלו להוציא את עצמם ממצרים ולכבוש הז' עממים שלא כדרך וטבע הארץ והכל למעלה מהטבע ושלא בכלי זיין רק בטלו חיותו של האומות ובזה הי' נכבשים תחת ידיהם ויכלו לעשות זה ע"י שידעו השתלשלות כל העולמות וכל דבר ודבר מאין לו החיות ע"ד אומרו כי לחמנו הם פי' כמו שאוכלין הלחם · ובזה מוציאין הניצוצין וחיות מן הלחם כן כמו האומות כמו לחם הוא ומוציא מהם הניצוץ הקדוש וחיותם ובזה יפלו תחת ידיהם וכשראו האומות שהם כובשים שלא כדרך העולם בזה הבהינו שודאי השגחה משמים הוא וכמו שהיה במצרים שאמרו אצבע אלהים הוא וז"א אתה הראת לדעת וגו' הקב"ה הראה להם כל העולמות בדרך אהבה אמיתית כדי שידעו כל דבר ושורש כל העולמי' וזהו לדעת וגו' וז"א וזה לך האות אחר שגילה לו מה למעלה ומה למטה אמר לו זה לך האות ובכח הזה בהוציאך את העם ממצרים בודאי · וגם עוד מעלה יתירה שתעבדון את האלהים בהר הזה מגודל אהבה וחיבה בגין דאיהו רב ושליט אחר שנתגלה לכם כח מעשה ד' והשתלשלות כל העולמות וכענין זה יפולים לבאר דברי רש"י ז"ל בבראשית לא

היה צריך להתחיל התורה רק מהחודש הזה לכם ומה טעם פתח בבראשית משום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים שלא יאמרו לסטים אתם שכבשתם ארצות ז' עממי' כו' ע"כ. לכאורה יל"ד אי משום שלא יאמרו האומות לסטים אתם הכי איבעיא ליה לכתוב כח מעשיו הגיד לעמים ועוד לא ימנע מהחלוקה אי הם מאמינים בבורא עולם ב"ה בודאי לא יאמרו לסטים אתם אחר שיש אלהים מנהיג ופטרי' ומשגיח על כל בהשגחה פרטיות ואי אין מאמינים בבורא עולם מה הועיל מה שכתוב בתורה מעשה בראשית אחר שהם אינם בני מאמינים. אמנם יתכן ע"ד הנ"ל שהקב"ה גילה לישראל מעשה בראשית והשתלשלות העולמות ובזה יכולים לכבוש כל העולם שלא כדרך הטבע ובזה יבחינו האומות שאלבע אלהים הוא ולא יאמרו לסטים אתם ואי' אם פתח בהחודש הזה לכם ולא היה מודיע לישראל מעשה בראשית ודרך השתלשלות העולמות כל דבר בשרשו וחיותו והיו צריכים ללחום מלחמות ולכבוש ארצות בדרך הטבע בחרבות ורמחים והיו אומרים האומות לסטים אתם וכח גבורתכם עשתה זאת לכן פתח בבראשית והודיע לעמו כח מעשיו לידע שורש כל דבר ודבר וחיותו מאין נמשך ובזה יוכלו לכבוש העממים ויתן להם נחלת גוים שלא בדרך הטבע וידעו העמים כי מעשה אלקים הוא ע"כ. והנה במצרים היה טומאה גדולה והצריך הקב"ה לגלות שם אור גדול מאוד לבטולי הקליפות ע"ד רזו דיליה דגליה ליה לבטלא לכל קליפין וגילה האור בלי מסך מבדיל וז"א הנה ד' רוכב על עב קל ונעו אלילי מצרים ובמעמד הר סיני שהיו ישראל קדושים לא הוצרך לגלות האור כ"כ גדול ואדרבה הוצרך לכסות וז"א הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם היינו שיהא בהם כח לסבול השמע והדברים ומפי' והנה אות אמת הוא הואי"ו כי לרוב הוא פעולה לאחרים לכן נקרא אות אמת כי כל מה שפועל לאחרים ולא לגרמיה הוא דעביד הוא סימן לאמת ומציני שיעקב נקרא אמת ע"ד אומרו תתן אמת ליעקב ולכן בסעודה ג' של שבת הזמן ליעקב שהיא אמת הוא גדולה מאוד כי כל עיקר הכוונה לא לגרמיה הוא דעביד רק לאמת וז"א לך האות הוא אות האמת שמפעיל לאחרים ובזה בהוציאך העם תעבדון וגו' לא אמר יעבדון אלא תעבדון רומז לעבודה לורך גבוה ובזה נעשה יחוד ותענוג עד אין סוף :

או יאמר בהוציאך ממצרים תעבדון את אלהים בהר הזה ולמה בהר הזה ע"ד למה תרצדון הרים גבנונים ונבחר סיני וז"א מי אנכי כי אלך אל פרעה במדת הענוה השיב לו הקב"ה זה בעצמו לך האות כי אנכי שלחתיך ובחרתי בך כי בצאתכם ממצרים תעבדון אלהים בהר הזה · הזה דייקא · ובזה מפרסים בדרך שיחת הי' אל ההרים אשא עיני ובחר סיני מכל השפלות לכן כהלא כשמאי כי גם הם זכו מכל עטוטמתן הגם שנים מחדרי טפי כפי' התוספות ז"ל וז"א אל ההרים אשא עיני

כנזכר היינו ובזה אני נבחין כי מאין פי׳ מבחינת אין
עזרי שבזה גורם כל התענוגים והשעשועים למעלה ואת
אשכון את דכא ושפל רוח להופיע עליהם כל שפע טוב
וברכה :

והן לא יאמינו לי וגו׳ ולכאורה אין זה דיבור קשה כל כך
(עי׳ בגמרא שבת דף צ״ז) · אמנם הכלל הוא כל
דבר אמת אינו תופס ומאמין בשקר ובאיפוך כל דבר שקר
חלילה אינו תופס ומאמין באמת והנה עם בני ישראל הם
מאמינים בני מאמינים ושורשם אמת אינם תופסים רק אמת
ולזה קיי״ל שאין דעת רבים מסכמת לעבירה חלילה ואשר
ע״כ אם נשבע על דעת רבים בדבר שיש בו כדמות עבירה
מותר להתיר לו בלא דעתם כן מסורת בידינו שאין דעת
רבים מסכמת בדבר שיש בו עבירה כמבואר בהרב״י ז״ל
בשם תשובת הר״ן ביו״ד סי׳ רכ״ח ובאיפוך אומה״ע אשר
פיהם דיבר שוא וימינם ימין שקר אינם מאמינים באמת ·
אמנם בני ישראל אינם תופסים אלא האמת · וכן היה מנהגו
של הרב הצדיק ר׳ **פנחס** ז״ל להורות לבאי העולם לשמור
מדבר שקר ואמר כל שאינו משקר לא יחלה וראיה כשאדם
חולה ב״מ אומרים לו המבקרים נעשית שקרן :

הג״ה

(ואפ״ל סמך לזה וצדיק באמונתו יחיה ואומר (ישעיה
ס״ג) רק עמי המה בנים לא ישקרו ויהי להם
למושיע וכתיב אל תתן את פיך לחטיא את בשרך וכולם
אומרים שלאדם אמת אינם שולטים בו שום רע ח״ו רק טוב
וסמך לזה כי על בורא רפואות עיין בכתבי האר״י ז״ל
שהוא סוד והמדה זו בסוד רגלין תמכי אורייתא שנקרא אמת
וכו׳ תורת אמת היתה בפיהו ולז״א הרב הנ״ל ז״ל שטוב
להתחיל ברפואות בל״ג בעומר כי בו המדה זו הוד שבהוד
שהוא בחינת בורא רפואות · וידוע שרגלין הן הן כח הגוף
המעמידו כאומרו היקום אשר ברגליהם · וזהו בחינת אמת
שיש לו רגלין תמכי אורייתא שנקרא אמת כנ״ל) :

והנה בזה שאמר משה הן לא יאמינו לי היינו שלא
יאמינו אל האמת ע״כ היה דבר קשה והכלל זה
תיקון כל האדם לתפוס באמת ובזה מתקן דבריו כי בהיות
שאינו מתקן עדיין דיבורו אינו לומד בדחילו ורחימו ולא
התורה שהוא לומד והדיבורים שמדבר הולכים ח״ו לס״א
ומזיקים מהם ומה תקנתיה ישוב בתשובה ויאחז במדת
האמת ואז יקיא הס״א החיל שבלע ויהיו להדיבורים תקומה
ויתקן מילי הנשקע בנזקין הוא הס״א ובזה פירש הרב
הצדיק וכו׳ ר׳ **דוב** מעזריטשיר ז״ל האי מאן דבעי למהוי
חסידא לקיים מילי דנזיקין היינו לתקן המילי והדברים
שנפלו לעומקא דנזיקין הוא הס״א ב״מ ויוקים אותם
מעפרא להכניסם לשורש הקדושה · ועי׳ בש״ס בההוא אתרא
דלא שלטה ביה מ״ה · מחמת שהיה בהם מדת אמת :

מדוע לא כליתם חקכם וגו׳ פי׳ בעה״ט ז״ל ב׳ במסורה
הכא ואידך מדוע לא בא בן ישי אל הלחם וגו׳
עכ״ל · ונלאתו עוד מדוע לא יבער הסנה ויל״פ כי מדע
שעיקר מגמת תפלותינו הוא על גלות השכינה · וזהו ימלא
ד׳ זה יהיה כל משאלותך שהוי״ה ב״ה ימלא ולמלאות
פגימת השכינה ולהיות רוח הטומאה יעבור מן הארץ ואז
יתבערו ויאבדו כל הקליפות הם הסנה בחינת קוצים מן
הכרם ולא כאותן שעיקר תפלתם הוא על מזונות ופרנסה
ובזוהר הקדוש קורא להם בחינת הב הב · וזהו מדוע לא
בא בן ישי היינו הגאולה שמקוה ב״ב ומדוע לא יבער הסנה
להיות יעבור רוח הטומאה מן הארץ וקוצים מן הכרם כי
מדוע לא כליתם ותמכנו מכם שבחי׳ של תפלת המזונות
שנרמז בתיבת חקכם אלא יתפלל האדם ויעשה עבודתו
לשמה לצורך גבוה ותנו עוז לאלהים · ואז על ישראל גאותו
וגורם יחוד ותענוג נפלא בכל העולמות ואמר בשם הרב
הצדיק וכו׳ ר׳ **דוב** מעזריטשיר ז״ל כל הקובע מקום
לתפלתו אלהי אברהם בעזרו נקט זו המלות יותר מכל
המלות · ועוד אמר לתפלתו ולא לתפלה קאמר גם במ״א
אומר כל העושה תפלתו קבע אין תפלתו תחנונים נקט ג״כ
תפלתו · אמנם ידוע ג׳ ראשונות מתפלה הם שבח וג״כ ג׳
אחרונות · ואמצעית הם רחמים וצרכי בקשתו ויש
לכל אדם בהתפללו אפילו על צרכיו שמכונה בשם תפלתו
להיות כל מגמת פניו אלא על גלות השכינה ושלא יהא הכוונה
בהתפללו על עצמו כרפואה וגלות ופרנסה אלא שיהיו מגמתו
וכוונתו על צרכי השכינה כביכול וז״א כל הקובע מקום
היינו השכינה שהוא מקומו של עולם לתפלתו · תפלתו
דייקא אפי׳ בעת תפלת צרכיו כרפואה וכדומה אלהי אברהם
בעזרו כיון שמתקן שם בפרשו צרכי השכינה מעולם החסד
והרחמים גמורים מדת אברהם ממילא גם הוא יתקן · אמנם
העושה תפלתו קבע · תפלתו דייקא שכוונתו אלא על עצמו
דצווח הב הב ולגרמייהו עביד אין תפלתו תחנונים וז״א מדוע
לא כליתם חקכם אלא יכוין עצמו לעשות נחת רוח ליוצרו ·
עוד אמר הרב הצדיק הנ״ל כל הקובע מקום לתפלתו אלהי
אברהם בעזרו כי מתפלה שלא כהוגן אין נפעלים שום
פעולות בעולמות העליונים ואינם עולים למעלה לעולם העליון
רק עומדין התפלות למטה בעולם הגלגלים · הגלגלים סובבים
וגם התפלות סובבת באותו העולם עם הגלגלים וזהו כל
הקובע מקום לתפלתו היינו שמתפלל תפלה הגונה ושלימה
שעולה לעולמות עליונים וגבוהים שיש להם שם קביעות
וכו׳ עכ״ל הקדוש · ולזה אין אדם זוכה עד אחר הסרגל מונא
לפרוק מעליו עבודת העולם ושיהא זהיר בתפלתו לקיים
מ״ש בא״ח שיהא הוא מעורר השחר וז״ל הרב ט״ז ז״ל בא״ח
סימן א׳ הענין הוא שאין דומה העושה מצוה על ידי
התעוררות של אחרים לעושה ע״י עצמו · ועפ״ז נראה לי
מ״ש רבינו הטור אני מעיר השחר ואין השחר מעיר אותי
דקשה ליה שיפא למה לי · ונראה דמצינו אדם מקדש
עצמו מלמטה מקדשין אותו מלמעלה וכן הוא לענין
התעוררות שיש שתי מיני התעוררות שתחלה מתעורר
מלמטה ואחר כך בא עליו התעוררות מעליון לס״ע לו

ועי״ז

וע"ז שיבח דוד את עצמו שהיה במעלה כ"כ שהתעוררת שלו מלמטה גדולה כ"כ שא"צ לסיוע התעוררת שלמעלה וע"ז אמר אני מעורר השחר וכו' עכ"ל ובזה יובן מה שכתוב באברהם התהלך לפני ובנח כתיב את האלהים התהלך נח וכפרש"י ז"ל שזה היה צריך סיוע וזה א"צ ואפ"ל עפ"ז אומרו שרים רדפוני חנם ומדבריך פחד לבי כי מלינו לפעמים מעוררים האדם ע"י שעומדים עליו בני אדם שאינם טובים לצערו ומחמת זה מתעורר לתשובה וכאמרם ז"ל (סנהדרין צז צח) עתיד להעמיד עליהם מלך קשה כהמן וע"י"ז יתעוררו לתשובה ובאמת אינו דומה העושה תשובה ע"י התעוררות אחרים לעושה ע"י עצמו וכמו ששמעתי מהרב הצדיק **מאפטא** כ"י נ"ל וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם היינו שבצעקתו ע"ז שעבודתם לד' באה מן ההכרח שמכריחים המצריים אותם ולמה לא התעוררו מעצמם ולכן נתקבל צערם לפני ד' והעל שועתם אל האלהים וז"א מעבידים בלשון מפעיל עכ"ל הקדוש והנה דוד מלכינו היה לו שונאים הרבה כאומרו מה רבו צרי רבים קמים עלי והיה מצויכת שע"י"ז נתעורר לתשובה כמ"ש ד' אמר לו קלל ואמכם ידע בעלמו שאין צריך לו התעוררת ע"י אחרים כי הוא מפחד ומרעיד בעלמו מדברי הש"י כמו שהתפאר א"ע אני מעורר השחר ואין השחר מעיר אותי ככ"ל בע"ז לז"א כמתרעם ושחק על אויביו ואמר רבש"ע בחנני וכסני שלא יהיה לי שונאים ומתי תעשה ברודפי משפט כי יודע אני בעלמי שאין אני צריך לאתעוררת אחרים ובודאי · מה שרודפין אחרי הוא מלד מגם ועבעס הרע כי מטבע הרע לשמוח את הטוב לבן כלה בחימה כלה ואיכימו כי השרים רדפוני חנם שא"צ אני להתעוררת שלהם כי מדבריך פחד לבי אני מעלמי (וע"ד רמז שרים רדפוני חנם ר"ת שחר שאני מעורר השחר ובזה הוא ביטול הקליפות כרמז בר"ת חר"ש נוטריקון חמישי רביעי שלישי בסוד סופך בו על כדיבים כמודע מכוונת הודו ומפי' הרב הקדוש **הבעהש"ט** ז"ל כנב"מ ע"ם) בזה אפ"ל ברן יחד כוכבי בוקר ובזה ויריעו כל בני אלהים והבן) או יאמר כי מי שהוא מפחד ומרעיד מאימת מלך מלכי המלכים הקב"ה אז לא יגיע אליו שום מורא בשר ודם כי הפחד עליון מעבר ממנו כל הפחדים עד"מ לאיש אחד שהיה פחדן מאוד וכי רצה ללאת בלילה לשוק הולרכו שומרים הרבה לילך מימינו ומשמאלו לשומרו פעם אחד נפלו שודדים על העיר בלילה וברחו כל אנשי העיר כל אחד למקום אשר מלא וגם האיש ההוא ברח והחביא את עצמו במרתף שהיה חרב ושומם כמה שנים ושכב שם כל הלילה בהחבא והנה יש לתמוה על זה האיש כמה פחדן היה ובעת שבקיה לפחדותיה וגם בלילה בלי שום שומר ולא עוד אלא שהחביא עלמו במרתף חרב אמנם הפחד והמורא של השודדים רח"ל היה עליו כ"כ גדול עד שמחמת זה לא הרגיש בפחד אחר והנה דוד המלך ע"ה שיבח עלמו בזה שפחד לבו מסדר גאון עוזו של הקב"ה ית"ש ובזה כופל ממנו כל הפחדים ולא הרגיש ברדיפת השרים אחריו ובחנם ירדפוהו וז"א שרים רדפוני חנם שאין אני מתפחד מהם כי מדבריך פחד לבי ומורלך ואימתך עלי גדלה כ"כ עד שאין אני מרגיש ברדיפתם ובזה גדלה מעלתו מאוד שהיה מלך ישראל אשר עשה הישר בעיני ד' והלך בדרכיו ויטו את ביתו אחריו כאמור לשלמה בנו דע את אלהי אביך ועבדהו · ובכל דרכיך דעהו :

ויאמר משה אל ד' למה הרעותה ומאז באתי לדבר בשמך הרע לעם הזה וגו' כי הצדיק מכינה בשם משה ע"ד אומרם ז"ל משה שפיר קאמרת ואומר הצדיק להקב"ה רבש"ע למה הרעות שבראת היצה"ר שנקרא רע כמ"ש רז"ל (סוכה פ' החליל) ז' שמות יש לו ערל · טמא · אבן · מכשול · שטן · שונא · רע · לפוני וכו' כי מאז באתי לדבר בשמך הגדול ורולה אני לעבוד אותך עבודה תמימה הרע לעם הזה כלומר מריע לכוחות הגוף המשוכים בשם עם ומבלבל את מחשבתי כי כל הגדול מחבירו ילרו גדול ממנו ויאמר ד' אל משה מדע שאמירה היא רלון כמ"ש בזוהק (ויקרא יז) זכור לאברהם וגו' אשר נשבעת להם בך אשר אמרתי כו' אשר אמרה מיבעיא ליה אלא קב"ה אמר בך לאבהן זימנא ותרין זימנא אשר אמרתי ולביתי ברעות נפשי דשא אמירא רעותא הוא הה"ד ד' אמר לשכון בערפל ועוד מה תאמר נפשך ואעשה לך עכ"ל והקב"ה מסכים להצדיק ומרולה לזה בעענה כי הקב"ה בעלמו מתנחם ע"ז כביכול כמ"ש ר"ל על ג' דברים הקב"ה מתנחם עליהם בכל יום ואחד מהן על שברא היצה"ר מדכתיב ואשר הרעותי וגומר וזהו ויאמר ד' אל משה שמסכים לטענתו רק שטוען לו עלה להצדיק כיון שכבר בראתי אותו אין להחריב העולם בשביל ועלה הוא לעסוק בתורה הוא תבלין כמ"ש רז"ל בראתי יצה"ר בראתי תבלין ואם פגע בך מנוול זה משכיהו לבית המדרש ואמר לו עתה תראה עלה אשר אעשה לפרעה להיצה"ר שנקרא פרעה אותיות ערפה כי ביד חזקה יגרשם מארצו היינו עם התורה יגרש להיצה"ר · כי ביד חזקה הוא תורה כי רש"י ז"ל פירש בסוף התורה ולכל היד החזקה זה התורה שקבלה בשתי ידים עכ"ל וכלומר משכהו לבית המדרש ואם ברזל הוא מתפוצץ ומוחק להיותו כעשה טוב :

וארא

ויאמר ד' אל משה וגו' נטה את מטך והך את עפר הארץ והיה לכינים וגו' יל"ד מה נשתנה המכה הזו מהבי ראשונות שלא היה בו המכה התראה ואפ"ל שטעם שהתראה היה ע"ד אומרם ז"ל בפסוק הנה אנכי הורג את בנך בכורך וגו' זה הוא שאמר הכתוב הן אל ישגיב בכוחו לפיכך מי כמוהו מורה בשר ודם המבקש להנקם מחבירו מעלים את דבריו שלא יבקש הללה אבל הקב"ה ישגיב בכוחו

ואין

אין יכולת להמלט מידו כי אם בשובו אליו. לפיכך היה מוריהו ומתרה בו לשוב עכ"ל כמלאת אומר דלזה היה התראה בכל מכה ומכה לשראותם שהיא בגבורות אלקות שאין כמוהו מורה ולפ"ז במכה ז של כינים שהחרטומים בעצמם אמרו שאצבע אלהים הוא להיות שאין שד שולט על בריה פחות מכעדשה כאומרם ז"ל לכן לא היה צריך בכאן התראה לשראותם שהיא מגבורות אלהות כי הם בעצמם ירגישו בזה מגבורות אלהות הוא וכן היה באמת שאמרו אצבע אלהים הוא ואחר שזכינו לזה הטעם אפ"ל גם במכות שחין לא היה התראה מטעם זה בעצמו להיות שנודע טבע השחין הוא כמו גרעינים מחוברים בבת אחד ואחר כל נפרדין הוא פחות מכעדשה וכאשר יתחברו יחד ויחדיו ידובקו כעשה בכל שעיות אחד ודומה זה הפלא למכת הכינים ואולי לא יכלו החרטומים לעשות גם את זו ולפיכך לא היה בזה המכה התראה ג"כ. שוב אחר כותבי זאת ימים רבים ראיתי גם בפרקי ר"א פי' מ"ח וז"ל וכל מכה ומכה שהביא הקב"ה על המצרים במצרים היו עושים גם החרטומים כן עד שהביא הקב"ה עליהם מכות שחין ולא יכלו לעשות כן שנאמר ולא יכלו החרטומים לעמוד לפני משה מפני השחין עכ"ל והנלמד מפורש כדבריי אלא תמיהני על אומרו בפרקי ר"א הנ"ל שלא יכלו החרטומים לעשות מכת השחין ולמה לא אמרו גם על מכות כינים ואולי נדרשה חביבא ליה כי מכות הכינים מפורש בקרא אלא יל"ד מפני מה לא היה התראה במכות חושך ואולי הלא היה במכות החושך סכנת מית ולא היה ליסורים גדולים כחשב בעיניו להיותו ירא ממנו ומה גם שבזמן סיום המכה של חושך לא היה נודע לו אם גם בישראל יסיים המכה זו או לא כי מי יעיד לו על זה שלא סיום בישראל ג"כ אחרי שהיו יושבין במקומם לא קמו איש מתחתיו וחושך ישופנו ולא אור לו. ועיקר מכה הזה היה באמת לטובת ישראל כמו שאמרו רז"ל כדי שיחפשו ישראל את מטמוניהם למען ישאילם אח"כ כלי כסף וזהב או כדי שיקברו רשעי ישראל ולא ירגישו בהם המצרים ולכן לא היה צריך להתראה. ויתכן עוד לומר אחרי שנודע לנו מן הכתובים כי מדתו ודרכו של הקב"ה להיות מגביה שפלים ולאבדם ולשגור בפניהם דרכי התשובה אחרי שגלוי וידוע לפניו גודל רשעתם ולפ"ז לא היה התראה במכות החושך ובזה נכנס בפרעה רוח שטות להכביד ולחזק את לבו שלא ישלחם כי אחרי ראותו של פרעה שהלך כסדר פעם בפעם על זה הסדר שנים בהתראה ואחד בלא התראה מלא מקום בלבו לטעות היותו מחשב שכך הוא דרך המיוצ ובאם שיהא שנוי באופן אחר אין מכה ולזה התחכם פרעה לעשות באופן שלא יביא עליו עוד מכות כאשר ביאר בפרש הזה בספר הקדוש אוה"ח ז"ל בפסוק ויאמר לו פרעה לך מעלי וגו' עי"ש וזה היה מחמת שלא היה התראה במכות חושך ואולת זה לא היה מקשה את לבו כן יאבדו כל אויבי ד' ואוהביו כצאת השמש בגבורתו:

דות

כי ידבר אליכם פרעה לאמור תנו לכם מופת וגו' מהרב הצדיק וכו' **מאפטא** נ"י אמר בשם הרב הצדיק וכו' ר' **אלימלך** ז"ל כתיב תנו לכם מופת תנו לי מופת מיבעיא ליה אמנם העושה בכישוף וע"י אחיזת עינים הנה המכשף גופיה יודע שזה שקר והבל ולגבי דידיה גופיה אין זה מופת כי יודע שאין בו ממש רק המופת הוא נגד אחרים הרואין אבל העושה ע"י גבורות אלהות וקב"ה אמר ויהי בלי שום גרם איזה מעשה אז הוה המופת גם נגד העושה גופיה כי בעיני העושה עצמו הוא תמהון והפלא ופלא על הדבר הנס הזה ואינו יודע ממה נתהוה ומאין בא כי במאמר אלהים הוא וז"א פרעה שחשב שעושה בכשפות והמופת הוא רק נגד בני האדם אחרים הרואין ותבן נבוכים לעפרים לז"א תנו לכם מופת לכם דייקא שלא יהא המופת רק לנגד עיני ולדידי אלא גם לכם ולעצמיכם יהא מופת עכ"ל ר' אלימלך ז"ל והרב הצדיק מאפטא הנ"ל דידיה אמר כי היה קיטרוג למעלה לומר מה נשתנו אלו מאלו הללו עובדי ע"ז והללו עע"ז וכו' וכהי דפרעה ראוי להמיתו ולעשות בו מופתים אמנם מה זכו ישראל ומה נשתנו שיהיו ראוים להעשות מלדם מופתים והשיב להם הקב"ה כי ישראל קדושים הם ורע בירך הם רק שהם משוקעים בעומק הקליפות של פרעה נראים כאילו הם עובדים ע"ז אמנם בצאתם ממצרים יתגלה האמת שהם צדיקים וז"א פרעה תנו לכם מופת פירוש הן אמת שמצדי אני ראוי להביא עלי מכות ומופתים אמנם מה זכות יש בכם ותנו לכם מופת. לכם דייקא לשראות שהמופת ראוי לבא מצדכם ובשבילכם לשראות באיזה זכות אתם ראוים לזה השיב המלך המטה לפני פרעה יהי לתנין כי הנה המטה בודאי רואה ושרשו משורש הקדושה העליונה שלזה נקרא מטה אלהים והוא רוחניות ואור זך ומלואלא אפ"ה כשהשליכתו לפני פרעה ותגשם בגשמיות עכ ויהי לתנין שורש טומאה וראש כל הטומאות וזה יגרום ראיית פרעה בו מחמת שהוא עצמו תוקף הטומאה וראייתו גירם שמטה רוחניות יהא מגושם ורק כשהיא לפני פרעה היא מגושם אמנם שלא לפניו היא רוחניות זך ומלואלא וזה אות וסימן שגם לישראל אירע דבר הזה שמאחר שהם לפני פרעה המה מגושמים כי בטומאתו ובגשמיותו מושך ג"כ אותם להיותם מגושמים וכשילאו יעבדון אלהים וכולם צדיקים עכ"ל הקדוש וזה יש לשמועים בדברי משה רבינו ע"ה שאמר מי אנכי כי אלך אל פרעה פירוש מה"ב עכווכותו תלה התקרין בעצמו והיה מתיירא לילך אל פרעה כי שמא יתגשם ח"ו שם ותולל שדרשו ז"ל להבין בפסוק הנה אני יולא וגו' אני ולא מלאך. אני ולא שרף כי היו ירואים לבוא למצרים מרוב הטומאה שהיה בה ותוקף שורש הקליפה בי"ג ועוד. עמן ומה וכי אוציא את העם ממצרים כלומר מה זכות יש בהם שיהיו ראוים מצד עצמם לנסים ומופתים כאומרם ז"ל והשיב לו הקב"ה על ראשון ראשון על מה שהיה ירא לילך אל

פרעה אמר לו כי אהיה עמך ואפרוש סוכת שלומי עליך ואחת כנפי תחסה ואני אשמרך מכל רע ואנכי ה׳ד עמך אצרימה ואנכי אעלך גם עלה שלא התגשם ח״ו ועל השכינה היינו מה זכות יש לישראל השיב לו כי בהוליאך את העם הזה ממצרים תעבדון אלהים וגומר הה אות וסימן מה שהם עכשיו משוקעים לא מלדם זה להם כי משרשי הקדושה הם בודאי רק טומאת מצרים גרמה להם ולא פעלו און בזה ואשוקים הם ושעד כי בהוליאך אותם ממצרים שלא יהא עוד משוקעים בעומק הקליפה כ״כ בודאי יעבדו אלהים ויחזרו לשורשם לשורש הקדושה וכולם לדיקים וקדושים וז״ל מדרש רבה סדר תשא עי׳ מ״ב למה ד׳ יחרה אפך בעמך אשר הולאת ממצרים מה ראה להזכיר כאן יליאת מצרים אלא אמר משה רבון העולם מהיכן הולאת אותם מארץ מצרים שהיה כולם עובדי טלאים וגו׳ הכאת כל העולם ולא שעבדת בניך אלא במצרים שהיו עובדי טלאים ומהם למדו בניך ואף הם עשו את העגל וגו׳ ע״כ ורוב דברינו נרמז בזה וליעוד זכות גדול על ישראל שלא מלדם בא זה להם רק מלד גרמות מצרים אבל מלדם הם כולם אהובים כולם ברורים כולם קדושים :

הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה וגו׳ בשם הרב הלדיק וכו׳ **משה פישוויקא** ז״ל כי יונה הכביא ברח תרשישה כי ירא אולי רק לבב בני נכוה וישמעו ואז יהא ח״ו קטרוג גדול על ישראל שהם לא שמעו לקול נביאים ולזה ברח תרשישה כמ״ש במדרש וז״ש הן בני ישראל לא שמעו אלי וא״כ איך יהיה באים אולי ח״ו פרעה ישמעני ואז יהא קטרוג ח״ו על ישראל ואז ואני ערל שפתים היינו שלא יהא לי שום פ״פ ללמד זכות על ישראל ולזה ויאן ללכת עכ״ל הקדוש ומהרב הגאון וכו׳ ר׳ בללאל כ״י אב״ד **מאוסטראהא** שמעתי כי הרמב״ן ז״ל כתב דקל ותומר פריכא הוא דהא הטעם שבני ישראל לא שמעו מבואר בכתוב שהיה מקולר רוח ומעבודה קשה משא״כ פרעה ע״כ לשון הרמב״ן ז״ל וביאר הרב הנ״ל דיל״פ דבאמת לריך להבין איך היה באפשרי למשה לבשר להם קץ הגאולה שלא היה מסורת בידם מאבותיהם שהשעבוד יהא ארבע מאות שנים אמנם משה גילה להם הטעם דקושי השעבוד ממהר הגאולה ולא רלו לקבל ממנו וז״א משה הן ב״י לא שמעו אלי הגם דגליתי להם טעם מהירות הגאולה הוא מקולר רוח ומעבודה קשה ומכ״ש איך ישמעני פרעה שאינו יודע טעם מהירות הגאולה ופרעה חכים ויודע שעתידין להיות בגירות ארבע מאות שנים עכ״ל :

ובשם הרב הלדיק **המוכיח** הגדול ז״ל שמעתי ביאור על פסוק הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה כי ע״י שמשה נולד במזל טבעו שיושלם במדות רעות כדאיתא בדרז״ל משה רבך קנוקאום

היה והפך טבעו לטובה ועשה היפך הוראת לבו וע״ז היה ירא לנפשו פן לא ישמעו אליו ולא יקבלו דבריו בלבם כי מה שאמרו ז״ל כל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים זה דוקא במי שכל ימיו הוא יראת שמים והיראה לבו שוה לטובה לפעולתו כהוראת לבו שיש בו וכיון שהוא היה בבחינה זה שהיפך הוראות מזלו ומולדו לטובה ועשה שלא כהוראות לבו ע״כ ירא לנפשו פן לא יהי׳ דבריו נשמעים והשיב לו הקב״ה שע״י תורה אמת שתכתן על ידו ישמעו לו וזהו תעבדון אלהים בהר הזה עכ״ל ואפ״ל דזהו טענת משה אני ערל שפתים זה מורה על מזגו לא טוב אמנם הוא הפך טבעו לטובה וירא שלא ישמעו אליו (וידוע דמילוי ד׳ לירופי הוי״ה ע״ב ס״ג מ״ה ב״ן עולה רל״ב מורה דהכל בכוונת הלב תליא מילתא ורחמנא לבא בעי ואותיות רל״ב נוטריקון רחמנא לבא בעי וזהו ביום ההוא יהיה ד׳ אחד כי השם הוי״ה ב״ה יעשה בלירופו יהו״ה כי עכשיו הוא בבחינת וי״ו בשפה קלות כי לריך להתנהג בחסד ודין לזה רחמים ולזה דין כי כל אחד ואחד מגמת רלונו לדבר אחר אמנם בביאת משיח ב״ב והיו כולם רואות את מוריך וכלל כל באי עולם יהא מגמת רלונם לדבר אחד לזיו השכינה ולא ילטרך להתנהג בוא״ו קלוות לכן יהא מן הוא״ו יו״ד כי היו״ד רומז לחכמה כי כולם ידעו עבודת ד׳ בחכמה מקטנים ועד גדולים ומלאה הארץ דעה את ה׳ ע״כ : (חסר)

בא

ויאמר אלהים יהי כן ד׳ עמכם כאשר אשלח אתכם ואת טפכם ראו כי רעה נגד פניכם וגו׳ ויאמר ד׳ אל משה נטה ידך על ארץ מצרים בארבה וגו׳ יל״ד איך יתכן שפר״ה לורר ישראל שיהא כהפך ללבו כמעט רגע להיות כעס אהוב כאוהב לישראל ולחשום בהיזק שלא יגיע עליהם באומרו ראו כי רעה נגד פניכם עוד מתחלת אומרו שאמר יהי כן ד׳ עמכם וגו׳ נראה שהיא בלשון קללה ידבר וסיים אומרו ראו כי רעה נגד פניכם היותו מורה על אהבתו אליהם וחושש בהיזקם ׃ גם יש להבין מה דמתרגם חזי ארי בישא דאתון סבירין למיעבד לקבל אפיכון לאקטלא אין לו משמעות ׃ עוד יש לדעת מאמר הקב״ה למשה מיד באומרו נטה ידך על ארץ מצרים בארבה וגו׳ ולא מלינו לשון כזה בכל המכות כי בדם כאומר נטה ידך וגו׳ ויהיו דם ולא כתיב נטה ידך בדם וכן בלפרדע כאומר נטה ידך והעל את הלפרדעים וגו׳ ולא כתיב נטה ידך בלפרדעים וכן בכינים כאומר והיה לכינים ולא כתיב בכינים וכן עד״ז בכל המכות ׃ ובפירושינו לתהלים פ׳ ק״ה בפסוק אמר ויבא ארבה וילק ואין מספר וגו׳ הרחבנו הדבור ת״ל וכעת נראה לפרש בדרך הפשט ׃ גם ראיתי בספר הקדוש אוה״ח ז״ל נטה את ידך בארבה אולי שיקשור ארבה אחד במטהו או אפשר שיזכור שם הארבה בנטותו את ידו לסימן כי נטיה

ידו

אף היא בשביל הארבה עכ"ל ודברי נבואות הוא (והש"ס ספות
בעירובין דף ס' כתבו ח"ל אומר ר"י דבכל מקום שאמרו אין
אלו אלא דברי נביאות הוי לשבח כלומר אין חכמה כזו וברוחו
הקודש אמר וכו' ע"כ) ולפי דבריו ז"ל יתורץ הבי"ת של
בארבה אמנם קושיותינו במקומה מה נשתנה מכה זו מה שלא
עשה כן בדם לקשור מעט דם במטה או לזכור שם דם
בנטותו את ידו וכן עד"ז בכל המכות אכן נשכיל על ענין
גלות מצרים וכשנעמוד על הסיבה כגון בע"ה המקובצ
ואמרים הנשכבים ממכה ואז תבין יראת ד' כבר קדם לנו
דברי הקדוש האר"י ז"ל שסיבת גלות מצרים כי אותו הדור
היו מהכילוליות של קרי שהוציא אדה"ר באותן הק"ל שנה
שפירש מאשתו ומבואר בגמרא (עירובין יח) אמר ר' ירמיה
בן אלעזר כל אותן השנים שהיה אדה"ר בנידוי הוליד רוחין
ושידין ולילין שנאמר ויחי אדם שלשים ומאת שנה ויולד
בדמותו בצלמו מכלל דעד האידנא לאו בצלמו אוליד ומסיק
כי אמרינן ההוא בשכבת זרע דאזל לאושכיה ע"כ והנה
הטיפות קרי שהם ניצוצות קדושה נתלבשו בתוך הקליפה
והם עליונות שהטיפות היוצאות ע"י הזכר לבד הם יותר
עליונות והנה היה נצרך לתקנם וזה היה צריך כמה גלגולים
עד תום מהם הלאות טומאתם ואלו הנשמות נתגלגלו
אח"כ בדור המבול ולכן ג"כ היו מורדים מרוב הקליפה שהיו
בהם וגם היו משחיתים את דרכם על הארץ בסוד כי השחית
כל בשר וזהו אמחה את האדם אשר בראתי כי הם בני אדם
ממש יציר כפיו יתברך וזהו אמרו וכל יצר מחשבות לבו רק
רע וגו' כי להיותם מסוד נגעי בני אדם נקראים רע
כנזכר בזהר הקדוש על פסוק לא יגורך רע וזה סוד
וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ רעת האדם ממש
ואח"כ נתגלגלו פעם שנית בדור הפלגה ועליהם כתיב
לראות את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם וגומר
ואמרו ז"ל בזהר הקדוש בני דאדם קדמאה בני ממש רק
מצד הקרי והיו מדבורא לחודא וגם הם חטאו ואחר כך
נתגלגלו פעם ג' באנשי סדום וגם הם חטאו וז"ש ואנשי
סדום רעים וגו' עד לא יגורך רע כלומר שבאו מאותו
רע ורצה הקב"ה שלא הצליחו אז נעשה פעם הרביעי
במצרים והן הן ישראל שבאותו הדור וזהו סוד גלות מצרי'
כי הלא הם היו דור המבול ולכן גזר עליהם פרעה כל הבן
הילוד היאורה תשליכוהו כנגד העונש שנימוחו במבול גם
גזר עליהם שיהיו בעבודה קשה בחומר ובלבנים כנגד דור
הפלגה שהיו עושים לבנים וחומר לבנות המגדל וכולם
היו מסוד הדעת שמשם יצא משה רבינו ע"ה כי הנשמות
היוצאות ע"י קרי הם יותר עליונות מן הבאות מזכר
ונקיבה שהם באות מסוד הדעת וכולם היו ניצוצות של
משרע"ה שנמשכו בקליפה ואז ניתקנו במצרים ע"י משה
והוצרך להעלותם מן הארץ ההיא ולזכותם ע"י כי היה מוכרח
לתקן שרשו עכ"ל האר"י הקדוש ז"ל והנה תורתינו הקדושה
רמזה לנו כל זה ברמז כאשר כי ידוע דהקב"ה גזר בברית בין
הבתרים ואמר לאברהם כי גר יהיה זרעך וגו' ועינו

אותם ארבע מאות שנה כי כן גזרה חכמתו יתברך שבשיעור
אורך הזמן כזה יזדככו ויצרפו ויתלבנו אמנם עלינו שלא היו
במצרים רק רד"ו שנה ואמרו רז"ל שאותן פ"ו שנה של
קושי השיעבוד מיום שנולדה מרים השלים השיעבוד ומיהר
לצאת קודם הזמן והנה עד הנה היה טעות פרעה אופן
השליחות אשר שלח ד' לשלוח את ישראל לחוג במדבר וסבר
הוא שהכוונה היא לשוב אח"כ ולכן אמר לכו עבדו את ד'
שהם הגברים ובזה נתחכם להרחיק שלא יעלה על הדעת
שילכו כולם רק אותם הראוים לעבודה ולזה כשאמר לו משה
בנערינו בבנינו ובבנותינו וגו' רמז לנו בזה שהליכתן הליכת
עולם לזה קצף פרעה ואמר ראו כי רעה נגד פניכם רמז
לו בזה שעדיין לא תיקנו כל הרעה וחטא קרי שבסיבתו
הוא הגלות כי עדיין לא נשלם הזמן ארבע מאות שנה ושיעור
הכתוב בזה"ה כי רעה עדיין נגד פניכם ועדיין לא נזדככו
נשמותיכם ולפע"ד בזה כוונת התרגום חזי ארי בישא דאתון
סבירין למיעבד פי' הרי הרעה שאתם חושבין לתקן · כי
למיעבד לשון תיקון הוא · אשר ברא אלהים לעשות מתרגמינן
די ברא ד' למיעבד · ולעשות לשון תיקון הוא כמו ויעש
אלהים את הרקיע פרש"י ז"ל תקנו ומתרגמינן ועבד ד'
וז"ל זוהר הקדוש פרשה (תרומה קכ"ה) אשר ברא אלהים
לעשות מאי לעשות דאשתארו גופא דשידי דאיתקדש יומא
ולא איתעבידו ואישתארו לעשות עכ"ל פי' אשתארו בלא
תקונא ובלא שלימו וצריך עוד לעשות ולתקן אותם · לקבל
אפיכון לאסתחרא פי' עוד היא מקבץ אתכם אותו הרעה
שלא תקנתם אותו עדיין · ואין תימא שפרעה גוי ערל
ידע כ"כ כי פרעה חכים גדול היה כמ"ש בזוהר הקדוש כ"פ ·
ועוד שפרעה לא דיבר זה בדעתו רק שהשר שלו שם בפיו
הדברים שידבר כך וכן תמצא שהשר של מצרים טען כך
בפירוש בעת קריעת ים סוף ז"ל הזוהר הקדוש (אמור קא)
ויאמר ד' אל השטן מאין תבוא והא תנינן משוט בארץ מאי
הוא אלא האי הוא דלטורא מקטרגא דישראל והא אסעבו
חברייא דודאי דההוא שעתא דהוו זמינין ישראל למעבר
ימא ולאתפרעא ממצראי אמר אכא וגו' מה שניין אילין מאילין
או ימותון כולא כחדא או יהדרון כולא למצרים וגו' אמר
קב"ה מאי אעביד וגו' מיד א"ל השמת לבך אל עבדי איוב
וכו' עכ"ל והנה כשאמר פרעה ראו כי רעה נגד פניכם היינו
שלא תקנתם עדיין הרעה וחטא קרי לזה אמר לו הש"ית
מיד נטה את ידך בארבה כלומר בשביל מכות ארבה כפרש"י
ז"ל וכלומר בשביל שריבה ויוסיף קושי השיעבוד בזה נשלם
הזמן ויתקן החטא · ומלת בארבה לשון ריבוי הוא כמו הרבה
ארבה את זרעך ככוכבי השמים זולת זה אם לא היי כתיב
בארבה לא נתעוררנו על כל זה והיה מהראוי לכתוב בה"י
אמנם התורה כ' מה שהיה בלמת ואין מקרא יוצא מידי
פשוטו והרמז כרמוז בו · גם אי בה"י מתחלפין במוצא
אחה"ע וחכמי הש"ס ז"ל דרכו בזה לרוב · והא דאמרינן
(עירובין כ"א) ולהג הרבה יגיעת בשר אמר רב פפא בריה

דרב אחא בר אדא משמיה דרב אחא בר עולא מלמד שכל המלעיג על דברי תורה וחכמים נידון בצואה רותחת רש"י ז"ל ולהג הרבה המלעיג עליהם ביגיעת בשר נידון והיינו צואה ע"כ ומקיף לה רבא מי כתיב לעג להג כתיב אלא כל ההוגה בהן טועם טעם בשר רש"י ז"ל כל ההוגה בהם בכל שעה שאדם מהרהר בד"ת מוצא בהם טעם ע"כ בביאורינו לגפ"ת ת"ל ייסבוה ותורף דבריו הם כי מצינו כ"פ דפריך מי כתיב כך כמו (עירובין יח) מי כתיב אל יוצא אל יצא כתיב (ובזבחים דף קי"ז קי"ט מי כתיב ועליהם ואליהם כתיב כו') וכן בהרבה מקומות ובהרבה מקומות אמרינן אל תקרא כך אלא כך כמו א"ת מם אלא מאם ולא פריך מי כתיב מאם מם כתיב וכן א"ת מסוכך אלא מבורכך א"ת בנך אלא בוניך וכמוהו רבים בש"ס ולא פריך מי כתיב כך והענין דבשהאמורא אומר בעצמו א"ת כך כו' הכא כבר מורה שאין הפי' בהכתוב כמו שהוא אומר אלא כך גמרא גמור שא"ת כך כו' ולזה אין מקום לפרוך מי כתיב כו' אבל כשאומר סתם פירש בהכתוב ויורה מדבריו שאלו כן הוא פירושו של התיבה במלת להג יתפרש לשון הלעגה לכן פריך מי כתיב כו' ואלו בעצמו היה אומר א"ת להג אלא לעג לא היה מקום להקשות ובדרך זה יתיישב בכמה מקומות והוא בעיניני כלל גדול למבוא הש"ס ולפי דבריו אין מקום לכל מ"ש הגאון מהרש"א ז"ל בגיטין בעובדא דמורבן דאסקים במגילה פי' ע"ש ואם לייטב והא דאמרינן (עירובין קח) עושם כחדק שמתקן את האומות העולם לגיהנם שנאמר ודיקותם עמים רבים ולא פריך מי כתיב כהדק כחדק כתיב לא מחמת חילוף האותיות ד"ה אלא דחדק והדק חד משמעות להם ועוד דהתם בלשון ד"א קאמר ברמז בעלמא ודברי תורה עמוק עמוק אשרי כל ההוגה בהם מוצא בהם טעם בשר טוב :

נעליכם ברגליכם וגו' אפ"ל בדרך רמז ומי איכא מידי דלא רמיזא באורייתא אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש כמו שאהרכני מזה במ"א דאיתא בכתבי האריז"ל שכל המחשבות זרות הבאים לאדם בתפלתו ומבלבלין דעתו הוא בא מצד שאינו נפנה כראוי ומלא בטנו פרש והוא מזון הקליפה ולזה הוא בע"א לקליפה ושולטת עליו עכ"ל האר"י הקדוש ז"ל ונודע דנעל היינו הקליפה כמ"ש חכמי האמת בפסוק של נעלך מעל רגליך והבל רומז לנקבים כמו מדרשי רז"ל (ברכות פ' מי שמתו) מ"ד שמור רגליך כאשר תלך אל בית האלהים וגו' אמר רב אשי ואיתימא ר' חנינא בר פפא שמור נקביך בשעה שאתה עומד בתפלה לפני וכו' עכ"ל · וז"א נעליכם היינו מסך המבדיל שלכם היה ברגליכם בשביל רגליכם והוא הגורמת עוד אפ"ל דרומז לבחינת הזווג ע"ד ששמעתי מהרב הצדיק וכו' רבי **מענדילי** מפריימישלאן ז"ל ביאור הכתוב וככה תאכלו אותו מתניכם חגורים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם ואכלתם אותו בחיפזון פסח הוא לה' וגו' כי אכילה רומז לזווג ע"ד כי אם הלחם אשר הוא אוכל ואומר אכלה ומחתה פיה וגו' וז"א וככה תאכלו התורה הורה דרך סיפור בענין הזווג מתניכם חגורים היינו לגלות טפח ולכסות טפחיים ואומרו נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם על פי דבריהם ז"ל שרגל נקראת אמה (עירובין ק) אמר ר' ירמי' בר אבא אמר רב אסי אסור לאדם שיכוף את אשתו לדבר מצוה שנאמר ואץ ברגלים חוטא ופרש"י ז"ל רגלים היינו תשמיש כדכתיב בין רגליה כרע נפל וכו' עכ"ל. וכה"א רגליה יורדות מות וכן הוא בזוה"ק בפסוק רגלי חסידיו ישמור מדבר בלקיחת שרה לפרעה ולאבימלך ושמרה הקב"ה לבל נוגע בה טומאת זרים וזהו רגלי חסידיו ישמור כו' עכ"ל וז"א נעליכם ברגליכם פי' אם יבוא לו ח"ו מחשבה זרה אז ומקלכם בידכם תגרשנו מיד (ויש להסביר ע"ד אומרם ז"ל זרוק פתא לכלבא ואיערא אבתריה) ואומרו ואכלתם אותו בחיפזון היינו כמו שכפאו שד ולא יהא מאריך בזווגו מעשה בער ואומרו פסח הוא לה' פי' כל זה גורם הדיבור אם זוכה לשמור ברית הלשון בטהרה ממילא כשומר ברית המעור שלא ידבק בו מתחלואת זוהמת הס"א ב"ע וה"א פה סח הוא לה' עכ"ל הקדוש. ויש לפרש בתר אמרי ספר להיות הכתוב נעוץ סופו בתחילתו עז"ש פה סח לה' עפ"י דבריהם ז"ל בר"א שלא היה מספר עמה לא בתחלת הלילה ולא בסופה אלא בחצי הלילה ופירשו המפרשים ז"ל שלא היה מספר עמה רק על עסקי תשמיש והוא רק לשם שמים כדאיתא (ברכות פ' הרואה) רב כהנא על וגנא תותי פוריא דרב שמע דשח ושחק ועשה צרכיו עכ"ל. וזה הכל לש"ש וז"א פה סח אפילו כשתצטרך לספר עמה כמו שהיה לו כעס עמה וצריך לרצותה כי אסור לשמש עד שיפייסנה אז לה' כלומר יהא נזהר שלא יהא כוונת דיבורו רק לה' והוא ע"ד אומרם ז"ל (חגיגה פ"ק) מגיד לאדם מה שיחו אפילו שיחה קלה שבין איש לאשתו מגידין לאדם בשעת הדין ואין לך דבר דלא רמיזא באורייתא וזהו דבר שאי אפשר לכתבו ובפרט כי לאו טבעיות כל אדם שוות והנה אמרו רז"ל בפסוק חכו ממתקים ז"ל ופרש לכפם לא התנו בנשרכם אני ה' נאמן לשלם שכר היש איך מתוק מזה אל תחבלו מעשיכם ותקבלו שכר ע"ז גם בשוב רשע מרשעתו ועושה משפט וצדקה חיה יחיה עונות נחשב לו לזכיות יש איך מתיק מזה עכ"ל (וי"ר סדר נשא) וא"כ גם אנחנו כאמור שהקב"ה לנו מתרחק התיעוב בעבור שמירת הגופים ומקבלים שכר על זה היש איך מתוק מזה וז"א פקודי ה' ישרים בודאי ומשמחת לב המה ואין איך מתוק ממנה כי מצות ה' ברה מאירת עינים היינו מי שמתנהג במצות ה' כראוי שומר מאור עינים שלו ואפ"ה מקבלין שכר על זה א"כ ישרים המה מאוד ומשמחים ולדיקים ילכו בם. א"י ע"פ מה שמצינו מעשה מעלות במילה הזאת היינו בענין זווג אי שמשיב לב כמ"ש הרמב"ם ז"ל לא יבעול אלא כשימצא טובו ממתניו ולמטה זה צריך לבעול ורפואה הוא לו עכ"ל. הרי מי שעשב בעלוק הזאת כדת וכראוי ומשיג

נפש

ם : ועוד לו שבניו יהיו מחוכמים ויפים כמ"ש רז"ל שאלו
אמה שלום מפני מה בכך יפים ביותר וגו' ועוד לו שהוא
מח את הלב כמ"ש רז"ל השרוי בלא אשה שרוי בלא
מחה כו' (יבמות ס"ב) ועוד לו שמשמרת לו מאור עיניו
שכתוב הרמב"ם ז"ל בהלכות דיעות ע"ש : ועוד לו
ניו יהו קיימים הרע קיימא כי אם ח"ו משמש לש"א
לית חייכת בהו וקטלית בהו כמו שכתב בזוהר הקדוש
ם : ועוד לו שבניו יהיו צדיקים גדולי כיון שפסולם
ינתם בקדש ויראתי כשמתא קדישא כמ"ש בזוה"ק וכנגד
המשה אמר תורת ד' תמימה משיבת נפש וגומר
כימת פתי וגו' משמחי לב וגו' מאירת עינים וגו' עומדת
ד וגו' ואלי רצה לגדור תאותו בזה אין תיקון יותר לזה
התמדת התורה ועי"ד שכתוב הרמב"ם ז"ל בסוף הלכות
סורי ביאה וז"ל ראוי לאדם להרגיל עצמו בקדושה ובטהרה
מחשבה טהורה ובדעת נכונה כדי להנצל מלהכשל בדבר
ירה ויזהר מהיחוד שהוא הגורם הגדול וכן ינהוג להתרחק
השחוק ומשיכרות וגו' שאין מחשבות עריות גוברת
א בלב פנוי מחכמה עכ"ל · כי התורה שבלב האדם
מחתו והטעם אומרים ז"ל אין עומדין להתפלל אלא מתוך
לכה פסוקה כי בהלכה פסוקה תאור בהאותיות אור אין
ק ב"ה ובי"ם ואז בהתדבקותו יעמוד להתפלל וזהו שפרש"י
ל בהלכה פסוקה שמחה היא לו ומתוך שמחה יתפלל כמ"ש
קודי ד' ישרים משמחי לב כי השכינה יכונה בשם שמחה
ם עבדו את ד' בשמחה ואפילו כן מלוה ג"כ ללמוד
לכה עיונית ולאדם בה שלא יהא שכל עקר הגם שבהלכה
ינים כפסק קלת מהדביקות ע"ד שמעתי בשם הרב
דיק **מזלאטשיב** ז"ל כל השוכח דבר אחד ממשנתו
ש שאחד יתעלה ויתקדש שמו כלה מתחייב בנפשו יכול
פילו תקפה עליו משנתו פירוש שעוסק בהלכה עיונית
ל ופן יסורו מלבבך וגו' הא אינו מתחייב בנפשו דייק
הא אינו כו' פי' בגונן הא אינו מתחייב עד שישב
סירם מלבו הייני בתחלת למודו מסיר ח"ו מלבו · ובזה
פרשים אל יפטור אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה
מתוך כך זכרהו כי יש לאדם לזכור את בוראו בלימודו
התחבר לו בדביקה כי זה העיקר הלימוד לשמה ולהאיר
אותיות אור אין סוף ב"ה . אמנם זהו באם עוסק בהלכה
סוקה אבל בהלכה עיונית א"א כי כל מחשבתו צריך ליתן
הלכה לירד לעומקה עכ"ז זה מלוה יותר גדולה מלימוד
רים קלים, והתקנה לזה בתחילת לימודו יזכור במחשבתו
ת בוראו ויוצא בזה וז"א אל יפטור אדם מחבירו פי' אין
רשות לאדם להפטר א"ע מהדביקות וממקום חיבורו אלא
תוך דבר הלכה עיונית עי"ל ע"פ דבריהם ז"ל לעולם אל
ספר אדם בטובתו של חבירו שמתוך שבחו בא לידי גנותו
הוא אבק לשון הרע והיינו במילי דעלמא אבל במילי
שמיא לומר דבר הלכה משמו מלוה כמ"ש איכא כי האומר
בר בשם אומרו מביא גאולה לעולם וז"א אל יפטור מחבירו
י' אל יספר מחבירו . יפטור לשון דיבור הוא כמו יפטירו
בשפה . אין מפטירין אחר הפסח וכו' כי מתוך שבחו בא
לידי גנותו . וזהו שקיים אלא מתוך דבר הלכה פי' אין לך
היתר אמירה רק כשאומר בשמו איזה דבר הלכה ומתוך
דבר הלכה אתה רשאי לזכרו . וזהו שמתוך כך זכרהו לשלול
בענין אחר וכשאדם דבק בתורת ד' וחפצו בה אז עושה
נחת רוח ליוצרו ומתפאר בו וחפץ ד' ותשוקתו למצותיו
של האדם : וזהו אשרי איש ירא את ה' במצותיו חפץ מאוד
וגו' ע"ד אומרו ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי וגו'
משא"כ לצדקות הצדיק מתאוה לה קב"ה וז"א מי שהוא ירא
את ד' ואז הקב"ה חפץ במצותיו של הצדיק והעיקר הכל
לשמור מצות הזיווג כפי יכולתו בטהרה לפי ערכו ומדריגתו
ואז האב זוכה לבנו בניי בכח בעושר וכו' . וזהו כי יודע
ד' דרך צדיקים רומז לזיווג כד"א דרך גבר בעלמה וגו' .
וזהו שמזהיר ישיב"ג על דרך לא טוב רע לא ימאס ובשם
הרב הצדיק וכו' ר' **זוסיא** ז"ל שמעתי שמדבר בנטילת
ידים שחרית שלא ישיב"ג תגלו בארץ קודם הנטילה כי אם
לא יזהר ח"ו בזה אז עבירה גוררת עבירה ומזו יבוא לידי
הרע לא ימאס עכ"ל הקדוש . וזה רומז כי יודע ד' דרך
צדיקים כי הצדיקים חביבים בעיני הקב"ה להתפאר בהם
חזי במה ברא וגו' ועליהם נאמר ישראל אשר בך אתפאר
ולצדיקים לעולי' ירשו ארץ ויתענגו על רוב שלום ולזה הזהירו
רז"ל (פסחים מט) לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא
בת ת"ח לא מצא בת ת"ח ישא בת גדולי הדור וכו' ופרש"י
ז"ל גדולי הדור אלו אנשי מעשה וצדיקים עכ"ל כי בניהם באים
משורשם מקדושה וטהרה וממקורם מקור קדושה וטהרה ומהרב
הצדיק **מאפטא** נ"י הנפטר מחבירו אל יפטור אלא
מתוך דבר הלכה ע"כ במדרש כגון מאי יחיד ורבים הלכה
כרבים ע"כ המדרש ואין להמדרש פירוש . ופי' הצדיק הנ"ל
כי הלוים אומרים גדול מאוד ושלום לאדם יאמר הפסוק
כי מלאכיו יצוה לך ס"ת יוה"ך והוא שם הממירים ונוטריקון
שלו יחיד ורבים הלכה כרבים וזהו הלכה פסוקה עכ"ל אחי
ושפתים ישק גם ר"ת ואת כל הרשעים ישמיד ר"ת יוה"ך
וכן הוא הדרך שהסוף מכה לראש ולזה הראש הכוונה
בואת כל הרשעים ישמיד נתבטל בהסוף הכוונה בכי מלאכיו
יצוה לך :

ולטוטפת בין עיניך וגו' אפ"ל עפ"י דבריהם ז"ל
מצות תפילין של ראש להיות מגולה
שיהיו הכל מביטים בו איפוך ממצות תפילין של יד שמצותה
להיות מכוסה כמ"ש והיה לך לאות ודרשו רז"ל לך לאות ולא
לאחרים לאות משא"כ תפילין של ראש צריך להיות מגולין
למען יראו ויביטו הכל כפלאות ד' ואשר בידו כח לסדר
המערכות המזלות וכמו שעשה במצרים וכן כתיב וראו כל
עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך ויראו ממך ודרשו ז"ל
(סוטה י"ז מנחות ל"ה) אלו תפילין של ראש ע"ש לזה
אפ"ל דנקרא טוטפות מלשון הבטה כמ"ש בגמרא (בבא קמא
דף) שפיל ואזיל בר אווזא ועיניה מטייפין פי' מביטין
למרחוק . והתוספות במנחות ל"ד ע"ב ד"ה לטוטפת כו'

כתני בשבגון אחר משום דהם בראש בין העינים והוא לשון
הבעה כמו שפי' ולא"ל וכו' ועיטוהי מעייפין עכ"ל (עי'
ברכות דף ו' תוס' ד"ה אלו תפילין שבראש וכו') והנה
רז"ל אמרו (מ"ק פ' אלו מגלחין ט"ו) שאבל פטור מתפילין
ומייתי לה מדאמר ליה רחמנא ליחזקאל פארך חבוש עליך
מכלל דכ"ע אסור והיינו ביום הראשון דוקא והטעם דכתיב
ואחריתה כיום מר ש"מ דעיקר מרירותיה ביום ראשון
ותפילין איקרי פאר עכ"ל · ובזה אפ"ל מה שאנו אומרים
בסליחות עשה למען פארך כי אמרו ז"ל (ברכות)
בתפילין דמארי עלמא מה כתיב ומי כעמך ישראל גוי אחד
וכו' והיינו דקב"ה משתבח ומתפאר בעמו ישראל והנה אימתי
שייך התפארות בזמן שישראל זכאין ובית המקדש קיים
ומפוארין בכל מיני שבח ומרוממים על כל העמים · והנה
כביכול הפגם עכשיו בזמן הגלות מגיע לתפילין דמארי עלמא
והנה בגאולת משיחנו ב"ב יוחזר עטרה ליושנה ויהיו ישראל
מרוממים מאד כמ"ש יובילו שי למורא יוסר הפגם מהתפילין
וזה שאנו מתפללי' עשה למען פארך בשביל התפילין שנקראין
פאר ומזה יצא לנו עובדא טבא לעבודת הבורא ית"ש
שהחיוב מוטל עלינו תמיד בכל זמן לפאר ולשבח כללות
ישראל ולספר תמיד בשבחם · ובזה מתעלים ומתרוממים
תפילין דמארי עלמא ובזה עושים נחת רוח גדול להבורא
ית"ש ובזה מצינו נחת וטעם הגון על מה שמקפיד הקב"ה
על מי שאומר דלטורין על עמו ישראל כמ"ש בהושע
ובישעיה · ובזה אפ"ל מאמר רז"ל במדרש תנחומא פ' תזריע
אמר רשב"י בא וראה שאין חביב לפני האדם יותר מבנו
והוא מל אותו וכל כך למה אמר רב נחמן בר שמואל כדי
לעשות רצון בוראו ע"כ · והמאמר הזה אומר דרשני דיל"ד
קושיות המקשה וכ"כ למה וכי יתכן להקשות על מצות
פרעה המפורשת בתורה למה עושין הישראל כך והלא איך
יעשו וכה"ג פריך הגמרא (ר"ה דף ט"ז) אמר ר"י למה
תוקעין בר"ה · למה תוקעין · התורה אמרה תקעו וגו' ומו
הלשון כ"כ דמשמע ד"ה בזה ב' נחיבי ופריך וכ"כ למה כאילו
לומר למה יעשו כ"כ בגדולות היה לכם לעשות בקטנות
עוד דמתרץ ארנב"ש כדי לעשות רצון בוראו וכי לא היה
במכלא בדורות האמוראים מי שישכיל ענין זה שמוכח
שישראל בזה כדי לעשות רצון בוה"ע ית"ש ולא הבין
השכלת זה הדבר רק רב נחמן בר שמואל עוד מה מקשה
וכ"כ למה רק על מצות מילה ושלא זו הקושיא וזו השיטי
שייכים ג"כ בכל המצות · אמנם במה שדרכנו לעיל יובן דר'
שמעון בן יוחאי היה רוצה לעשות נחת רוח לבורא ית"ש
ולדבר זכות וסנגוריא על כללות ישראל והתחיל לשבח
לפאר אותם ואמר בא וראה כו' ופריך וכ"כ למה אין כוונתו
להקשות על עם ישראל למה עושים המצוה אלא כוונתו
להקשות על רשב"י וכ"כ למה משבחם ולמה ככה רשב"י
בעוצי הקורס ומתאמץ עצמו לשבח את ישראל כ"כ באמרו
בא וראה וכי מי הוא שאינו יודע דבר זה ומתרץ אמר
רנב"ש כדי לעשות רצון בוראו פי' כוונת רשב"י בהשבח

שזה כדי לעשות נחת רוח ורצון בוראו שמתפאר ומשתבח
הקב"ה בשבחן של ישראל ובמ"ש הרחבנו בזה הדיבור וכה"ג
איתא פירכת המקשה (ב"מ פ"ה) ולמה ליה כולי האי לא
לחזור על בני אחרים וכו' ע"ש · ואפ"ל דהוא ענין אחר
התנא שלא הלך ד"א בלא תפילין ואיך אפשר אלא לומר
שהיה משבח תמיד כללות ישראל (והרב הצדיק הקדוש וכו'
ר' **זושא** ז"ל כשב"מ אמר החלצו מאתכם הבגדים הצואים
כי זה היה חציצה ח"ו בין התפילין והבשר ואמרו ז"ל שלא
יהא חציצה וא"כ לא קיימתם עדיין מצות תפילין ולזה ידי
הדווים ויקרעו סגור לבם לעשות תשובה באמת ולבחור
בחיים עכ"ל · ותקנה לזה לקנות בעצמו מדת השפלות באמת
ולשבור לבו לפני ד' ובזה יוכל להדביק במדותיו וער"ז אמרו
אתו דרדקי לבי מדרשא כלומר כשמגיע לשפלות להחזיק
עצמו כדרדקי אז יוכל לבא לבי מדרשא לאמרות אלהים)
ולחזור לענין הנ"ל שכוונת רשב"י היה כדי לעשות רצון
בוראו פי' שכיון בזה השבח שהשביח לישראל כדי לעשות
רצון כביכול לבורא יתעלה ולעשות רצונו כרצונו עי' (שבועות
מ"ט הלכות גדולות שנו כאן מכלל דאיכא קטנות ופי'
בתוס' שם ד"ה גדולות כו' ועי' ב"מ דף קי"ג) עי"ד מי מעלה
בי צדיק וע"ד אומרו מי יודע עוז אפיך דהצדיק נקרא מי
ע"ד מה אכי · ויודע הוא לשון שבירה ולשון ויודע בם
אנשי סוכות · והיינו הצדיק יכול לשבר עוז אפיך במיני
גבורות ודינים ולהפך אותם לרחמים · והענין תפילין דמארי
עלמא ביאר הרב הצדיק וכו' ר' **דוב** ממעזריטש ז"ל
עד"מ שאב כשיש לו תענוג כשבנו הולך בדרך הישר וכמו"כ
המוחין של האב כך כביכול כשישראל עושין רצונו ועבודתו
יש לו תענוג גדול כמדע ונקרא מוחין דגדלות וכן הן
התפילין דמארי עלמא עכ"ל · השי"ת יזכנו לעבדו בלבב שלם
ולעשות להבורא נחת רוח :

בשלח

ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ
פלשתים כי קרוב הוא וגו' ויסב אלהים את העם
דרך המדבר ים סוף וגו' מהרב הצדיק וכו' ר' **זושא**
ז"ל כי כשהצדיק עושה לוית אורחים בזה מדבק עמו
השכינה כביכול וזיווגא עילאה ומכ"ש מכל כך · ובהיפך
לוית הרשע ח"ו וכו' · אמנם הלוייה אינו פועל אלא
למקום שיושב המלוה אבל כשמלך והולך למקום אחר לא
מועיל הלוייה : והנה פרעה עשה הלוייה לישראל ודעת
פרעה הי' שילכו ישראל בודאי דרך ארץ פלשתים כי קרוב
הוא ובכדי שיעורר עליהם הס"א ב"מ לפיכך לא רצה הקב"ה
שילכו ישראל בכח הלוייתו · ע"כ ויסב אלהים את העם
דרך המדבר ים סוף במקום שלא חישב פרעה כדי שילכו
ישראל רק בכח אלהים ובזיווגא עילאה בקדושה ובטהרה
עכ"ל :

וחמושים עלו בני ישראל וגו' · מהרב הצדיק וכו' **מאפטא** נ"י כי את הוא"ו מורה על [א]מת על שם שהוא קו ישר בלי שום כפל ועקש [ה]צדיק עובד ד' באמונה אז מכתירו בתגא וכתר על [ר]אשו כנעשה זיין לשון מזוין וז"א וחמושים עלו בני ישראל [ופי' ר]ש"י ז"ל מזויינין שהכתירם הקב"ה בכתר תגא לכל [...] על שם שעשו תשובה באמונות ע"ד שתרגום יונתן ויר[א] [...]ים את בני ישראל וידע אלקים גלי קדמוי תיובתא דכל [...] דעבדו בטמרא דלא ידעו איניש בחבריה ודייק מאומרו [וי]דע אלהים היינו שלא ידע מהתשובה רק אלהים עכ"ל הקדוש :

וישובו ויחנו לפני פי החירות בין מגדול ובין הים לפני בעל צפון וגו' מהרב הצדיק **מאפטא** [...] כי התורה והתפלה נקראו חירות ע"ד אומרם ז"ל אין [...]ות אלא חירות וגו' ואין להצדיק להתחיל לומר הן בתורה [...] בתפלה רק בתשובה תחלה ולהתייצב בדעתו ליתן חיים [נ]פשו וע"ד חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת כדי [שיכ]ונו לבם למקום וידעו לפני מי עומדים לפני מי שאמר [...] העולם ליפה נקראת וז"א וישובו תחלה לעשות [תש]ובה · ויחנו ליתן חיים לנפשם כנ"ל · לפני פי החירות [ל]ומר קודם שיתחיל פיהם לומר איזה מילי דמיטמכן והיינו [...] החירות ע"ד חרות על הלוחות כנ"ל · בין מגדל וגו' [ל]ומר הן בתפלה מכונה בשם מגדול ע"ד אומרו מגדול עוז [...] ד' בו ירוץ צדיק ונשגב · ובין הים וגו' כלומר הן בתורה [...]נה בשם ים · ים התלמוד · ים החכמה וידעו לפני מי [...]דים ה"א לפני בעל צפון וגו' כלומר לפני הבורא ב"ה [ה]צפה בסתרות עכ"ל · ויש לפרש בתר אמרי שפר כנחו [...] על הים וגו' פי' ע"ד שפכי כמים לבך נוכח פני ד' [...] יושב ים כנה עמו ודברו מזה במ"א וקיים הרב אח"כ [...] דהוא מילי דמיטמכן אמנם כשהצדיק בעת יצייר שיושב [לפנ]י ד' מותר לו לומר מילי דמיטמכן ע"ד הפיוט קדם רצון [...]א במילין קשיין תגלין פתגמין ר"ל כשיצטייר [במח]שבותיכם שאתם יושבין קדם רצון עלמא אז רשות לכם [ל]גלין פתגמין · אמר זה לפני הרב הצדיק וכו' ר' **משה** מקוזרלאי נ"י :

וישובו ויחנו לפני פי החירות וגו' רש"י ז"ל ואליו אמר איוב משגיא לגוים ויאבדם וכו' עכ"ל [...]ש"י ז"ל משגיא לשון שוגג וטעות ר"ל שמטעה אותם [...]י"ל שהוא מגזירת שגיא לשון ריבוי וגדולה כמו כארז [...]נון ישגא וגו' והיינו שמשגיא לגוים ויאבדם בזה [שמג]דילם מעלה מעלה ויובן עפ"י דבריהם ז"ל בפסוק מי [זא]ת הנשקפה כמו שחר יפה כלבנה ברה כחמה אימה [...]דגלות כשהקב"ה מזריח אור טובו ושפעו על ישראל אינו [...]ריח בבת אחת רק מעט מעט בתחלה כמו שחר ואח"כ [...]נה ואח"כ כחמה וכו' אבל לאוה"ע כשמזריח להם [...]א הכל בבת אחת כדי שלא יוכלו לקום באותו אור וכמשל [א]דם שיושב תמיד בחושך ואפילה ואין אור לו אחר כך פתאום כשמראין לו אור גדול ושלהבת רב מיד יכהו עיניו ובזה אפ"ל מ"ש בברכה אתה תהיה למעלה ולא כתיב למעלה למעלה ובקללה כתיב מעלה מעלה כי הגר אשר בקרבך יעלה מעלה מעלה וגו' כי קללתן של ישראל הוא ברכה להם ע"ד הנ"ל ונתיישב בזה קושית תוספות ז"ל (סוטה י"א) ד"ה לעולם ע"ש וז"א משגיא לגוים שמגדילם ומרומם להם מעלה מעלה בבת אחת ובזה ויאבדם ומיד יאבדו וכן יאבדו כל אויביך ד' ואוהביו כצאת השמש בגבורתו :

ובני ישראל יוצאים ביד רמה וגו' תרגום בריש גלי כי אמרו ז"ל אשר חרפו עקבות משיחך כי צריך תיקון עד עקביים להוציא בלעם מפיהם בסוד בעקבות משיחא כו' והנה בימי משה היה בחי' הראש מתוקן בסוד פרעה אותיות עורף שהתחילו לתקן בחי' עורף וזה סוד מחדש חדשים שאנחנו מתפללין לתקן סוד לגלגלתא שראה כ"ב רישא די דהב ומסר עדיין "חדוהי "דרעוהי "שוקיו "ידוהי "מעוהי ר"ת חדשים ורגלין לא נזכר · כי בזמן בחי' אדם צריך תיקון גם שלכל אתרוג כאומרם ז"ל ובזה נתרבה הכתר עד שהולך להעביר עליו הדברים שפרט במסכת קנוכיא" בורים" כתר" אשלג" ק"ת אתרג וזה סוד שנזכר בספרים שלום שאילן ואמר "אל "תביאני "רגל "יגאוה ר"ת אתרג וז"א בישראל יוצאים ביד רמה בריש גלי כי נתגלה בחי' הראש בסוד של נעלך מעל רגליך וכלל גדול הוא שיש בחי' עולם נפש שנה והוא שם מושאל כי שם העולם רומז על בחי' צירופי הוי' אשר עליו כאמור ומחליף את הזמנים שמהפך הצירופים כרצונו בסוד זכו אחישנה ודוגמא זה היה במצרים שלא ישבו רק רד"ו שנים · ובאמת היה ארבע מאות ושלשים שנה בשם העולם כי מיהר צירופי אותיות רק בזה העולם שהוא שם מושאל כדמם שלא היה רק רד"ו וז"א ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ד' בעצם דייקא היום שלמעלה כי בשם המושאל נראה רק רד"ו שנה וזה ישתנה לפי בחי' המקבלים לקבל הכל מאת ד' הן טוב הן רע ח"ו ושיהיה רצון שמקבל בזה שלא יבעט ח"ו במדות הקב"ה וז"א אחת שאלתי מאת ד' היינו כל שיבא לי מאת ד' יהיה אותה אבקש פי' אותה יהא מבוקשי וגם רצוני שלא אבעט ח"ו ובבחי' זו ושבתי בבית ד' כל ימי חיי בכ"ד עיתים האמור בקהלת וזהו לאורך ימים :

ופרעה הקריב וישאו בני ישראל וגו' רז"ל דרשו הקריב את לבם לאביהם שבשמים שעשו תשובה ע"כ ובזה יובן דבריהם ז"ל (קידושין לב) אמר רב חסדא האב שמחל על כבודו כבודו מחול הרב שמחל על כבודו אין כבודו מחול ורב יוסף אמר אפילו הרב שמחל על כבודו כבודו מחול שנאמר וד' הולך לפניהם יומם וגו' עכ"ל ולכאורה היינו משום דהקב"ה הוא בחי' רב אמנם אמרו ז"ל כתיב אחד אומר בנים אתם לד' וגו' וכתיב אחד אומר כי עבדי הם וגו' ל"ק כאן בעושין רצונו וכו' והנה הקריבה

לבם

נגד נאציהם שנאמר היה ביום ויקרא וה' הולך לפניהם יומם היה מ"ד בצאתם ממצרים והוא ידוק אומרו כי עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים . ואשר הוא לשון כאשר :

התיצבו וראו את ישועת ד' וגו' מהרב הצדיק וכו' ר' **ברוך** ז"ל ע"ד קשוט עצמך במדת אמת ואמונה וזהו פי' של התיצבו ע"ד קושטא קאי ואז וראו את ישועת ד' והתיצבו הוא לשון אמת ויציב עכ"ל הקדוש והנה מי שמתנהג עצמו במדת אמת אז ידע בנפשיה אם צדיק הוא והן השמים לא זכו בעיניו אף כי אים כאלה ובזה יבא למדריגת שפל רוח ואז את מי אשכון את דכא ושפל רוח וכמו שכתבתי בנ"א בשם הרב הצדיק ר' **פנחס** ז"ל מקארץ שגדול כח המוכח מכח המוכיח כי אחר שידע המוכח למדריגה זו שמקבל תוכחה הרי בודאי הוא שפל רוח וכתיב את מי אשכון וגו' והשכינה עם המוכח עכ"ל וכעין זה כתב הרמב"ם ז"ל לבני ר' אברהם בעת שנתעורר עליו מחלוקת שימשוך ידו מלהתקוטט עבורו כי גדול כח המנוצח עכ"ל ופי' ר' משה מטרין ז"ל כי המנצח מנצח את חבירו אדם כמותו אבל המנוצח מושל ברוחו הוא היצה"ר המפתהו לזה כנצח מנצח הוא את המלאך זהו גדול כח המנוצח מכח המנצח עכ"ל ואין אדם יכול לבא למדריגה להיות מנצח היצה"ר אם לא שיתנהג בכל דרכיו לגנוב דעת היצה"ר ולפתוס ממנו תוכן כוונת מעשהו ע"ד חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך וכמו שעשה אברהם אבינו בירדתו למצרים כפי הראות בני אדם היה לצד הרעב שהיה ותוכן כוונתו היה לברר משם ניצוצות הקדושים . גם יעקב אבינו בשלחו את בניו למצרים אמר למה תתראו פי' שיסתירו תוכן כוונתם · כי תוכן כוונתם היה ללקט משם הניצוצות הקדושים כאומרו וירא יעקב כי יש שבר במצרים ובזה ביאר הרב הצדיק **מפולנאה** ז"ל ויעלו בנגב אותיות גנב לגנוב דעת היצה"ר ובזה ויבא עד חברון שחבר עולם התחתון לעולם עליון בסוד יחוד הוי"ה ואדני ב"ה וב"ש עכ"ל והעיקר הגדול שמביא אדם לכל זה הוא שפלות רוח ע"ד דפליגי תרי צדיקי בארעא האחים הקדושים הרב הצדיק וכו' ר' **אלימלך** ז"ל ואחיו הרב הצדיק וכו' ר' **זיסיא** ז"ל חד אמר שהעיקר הוא שיהיה אדם מקודם שפל רוח לתכליתו עד שמגודל השפלות יבוא אח"כ להבין גדולת הבורא ב"ה וחד אמר שיתבונן מקודם בגדולת הבורא ב"ה ומכח זה יבוא אח"כ להכרת שפלות עצמו על כן שאלו להרב הצדיק וכו' ר' ר' **דוב מעזריטש** ז"ל שיכריע ביניהם והצדקו יחדיו דברי שניהם בעיניו ואמר אלו ואלו דברי אלהים חיים אך מדריגה זו שחושב מקודם שפלות עצמו הוא מדריגה הגדולה מחברתה עכ"ל הקדוש וביאר הרב וכו' ר' **גדליה** ז"ל מליניץ כנגי"מ עד"ז הפלגתא (במס' סוטה ה') מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח (ישעיה ז) פליגי בה רב הונא ורב חסדא חד אמר אתי דכא וחד אמר אני את דכא · שחד אמר אתי דכא היינו שיקדים מקודם להבין גדולת הבורא ב"ה ואח"כ הביא הפסוק על פשוטו מרום וקדוש אשכון על אופן השני עכ"ל ובזה כאומר ויושע ד' ביום ההוא וגו' ביאור בשל"ה הקדוש כי ביזת הים היה ת[...] כאומרו תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף ואפילו כן מה[...] ויורו על ים בים סוף וגו' ונתקיים בהם אז "יושמן "יפור[...] "ויבנע "שמנת "עבית וגו' ואלו ר"ת נוטריקון של ויוש[ע] עכ"ל ולצד זה שנתבשה מהם מדת שפלות כל השירות אר[...] על גבי לבינה (שבת קג) ושירת האזינו אריח ע"ג אר[יח] ולבינה ע"ג לבינה כי רומזת לעתיד יתגלה מדת השפלות ו[...] צדיק מכיר מקומו ומלאה הארץ דעה את ד' ולפניו יכ[רעו] ויפולו ולכבוד שמו יקר יתנו ע"ד ששמעתי בשם הר[ב] הצדיק וכו' **מבארדיטשוב** ז"ל כי הלבנונית שבני[...] יש בה קדישא והארה גדולה ולזה בכרתני[...] אות לחברתה פסול משום דכיסה הארה שבלבנונית אמ[...] הארה זו אין מציאות בזה העולם להשיגה כי אם אחר ביא[ת] משיחנו ב"ב וידוע דשירת האזינו רומזת לעתיד והוא לבינ[ה] ע"ג לבינה שיתגלה אז הארה שבלבנונית ולזה כיום יאי[ר] והצדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם דיש ג' אויר[ין] במוח · בין מוח לקרום · ובין קרום לקרום · ובין קרו[ם] לגלגולת וזה רומז ליראה . עילאה ותתאה כידוע קרו[...] ואוירא דלא אתידע ואין בו תפיסה היינו זה שבין גלגו[לת] ובין השערה דעל גביו שערי כידוע וזה בחינת היראה א[...] לנו בזה העולם שום תפיסה כלל וכשיבא משיח צדקנו ב[...] נשיג גם בחינת זה היראה וזהו ועטרותיהם בראשיה[ם] שישיגו היראה שבבחינת העטרות שבראשיהם עכ"ל הקד[וש] והדברים עתיקין ובמדת השפלות זוכה האדם למדריג[ת] אמונת צדיקים וחכמים ואז לומד תורה בטהרה ויאיר [...] לנגד עיניו בעת תורתו בבחינת ראיה ובזה אפ"ל ויראו העם את ד' ויאמינו בד' ובמשה עבדו היינו ויראו העם א[ת] רומז לתורה מאלפ"ף ועד תי"ו וכשרואים בהתורה המגב[...] בשם אי"ה · את ד' שמאיר נגד פניו אז יכולה להיות ויאמי[נו] בד' ובמשה עבדו כי לפעמים אמונת צדיקים מביא לידי לימוד בטהרה ולפעמי' לימוד בטהרה מביא לידי אמונת חכמי' וצדיק[ים] ע"ד כל שיראתו קודמת לחכמתו ולפעמי' גדול תלמוד שמבי[א] לידי מעשה והוא ע"ד יראה ואהבה חיצוני · ויראה ואהב[ה] פנימית ודברנו מזה בנ"א וכשנתקבצו בהאדם כל המדו[ת] הנ"ל אז בא לידי דביקות גדול בתפלתו עד קרוב להתפשטות הגשמיות כעין מעלות הנבואה ובזה אפ"ל נורא תהלות עושה פלא ע"ד שאמר אלהי **הבעש"ט** ז"ל כמ[...] גדול כשאדם חי אחר התפלה שלא יצא[ה] נשמתו מגודל הדביקות עכ"ל ולזה אחר שקרא הפסו[קי] דזמרה ונעשה לו דביקות גדול עד שבטל ממציאות ונעש[ה] אז כאלם שלא יכול לדבר עד שצריך לבקש מהש"י בהתח[לת] שמונה עשרה ד' שפתי תפתח כאלו הוא אלם ואמר אח[ד] מחסידי וקדושי עליון שבזה מובן מה שהיה משה רבינו ע"[ה]

כבד

בר פה מגודל דביקות והדבר עתק ולזה לא נגלה אמירה
רים בין גאולה לתפלה כי כל הקדישים כדי לעשות סולמות
עלות על ידיהם מעלה מעלה וששה קדישים המה כששה
ליבות ובמקום הזה נורא מאוד וז"א נורא תהלות ומחמת
היה ראוי לצאת ממציאות אמנם הוא עושה פלא
שנאמר חי ע"כ :

ויאמר את הלילה וגו' כתב בעה"ט ז"ל ב' במקרא ויאמר את הלילה אל ד' ויאמר לנו · זהו ויהי הענן
חשך למצרים שלא סר עמוד הענן כמו בשאר לילות
לא היה הולך לאחוריהם כדי להחשיך למצרים אבל לישראל
ה אור דכתיב אל ד' ויאמר לנו עכ"ל ויתכן לפרש עפ"י
בריהם ז"ל כל העוסק בתורה בלילה הקב"ה מושך עליו
וט של חסד ביום דכתיב יומם יצוה ד' חסדו אימתי ובלילה
ירו עמו עכ"ל וז"א ויאמר את הלילה כלומר מי שמאיר את
לילה דהיינו שלילה כיום יאיר בעסק התורה שנקראת
ר דכתיב כי נר מצוה ותורה אור אז אל ד' ויאמר לנו פירש
קב"ה מאיר לו ומושך עליו חוט של חסד ביום · כי השם
רוצה לחסד כאומר אלי אלי למה עזבתני כנודע אי יאמר
ר את הלילה מי שכל עסקיו ומגמתו ותשוקתו איך
א כדי להאיר את הלילה פי' השכינה נקרא לילה כמ"ש
סיק בפסוק ואמונתך בלילות ובתקוני' בפס"ק רסיסי לילה
א לגרמייהו הוא דעבדין אלא למען השכינה וימלא ד' זה
י' כל משאלותיו אז אל ד' ויאמר לנו ובזה מביא גאולה
לעולם וכאילו נבנה בהמ"ק בימיו :

ויבאו אחריהם כל סוס פרעה רכבו ופרשיו אל תוך הים וגו' אפ"ל כיון שבא סוס פרעה אל תוך
ם אז ממילא כששבו אחריהם כל רכבו וחילו ופרשיו כדרך
לות אשר נמשכים אחר מלכיהם ואומרו כל סוס יובן
י' דבריהם ז"ל בפסוק דרכת בים סוסיך וגו' שבאו שמלאכי
מעלה ונדמו להם כדמות סוסים כקצות כו' והוא לסוסתי
בי פרעה וגו' ולכשתמצי לומר עוד · אומרו ויבואו
ריהם חוזר לאומר ויסע מלאך וגו' ויעמוד מאחריהם וגו'
ה ויבואו אחריהם אחר מי שנזכר למעלה הייט אחר
המלאך הנ"ל והבן :

וישב הים לפנות בוקר לאיתנו וגו' מהרב הצדיק וכו'
מאפטא כ"י דרשו רז"ל לאיתנו לתנאו
אתנון והקשה בספר אוה"ח ז"ל דהתנאי היה הבקיעה
א עת היבש הים ותירוץ הצדיק הנ"ל דידוע דלא הלכו
ם ברוחב רק עגול בשלשה קצוות והנה מהלך ישראל הי'
רך ג' פרסה וכשהלכו תוך הים נבקע שיעור ג' פרסי'
ח"כ התחילו לילך כמין נא"ס אורך ג' פרסי' אז הקו שנא"ס
קע וקו הישר שבתחלה התחיל הים לשוב כגלה בעת בא
עה ורכבו בים כי נגלה מקום בקיעה מיד התחילו הים
ו ובעת ההוא עצמו הלכו ישראל הקו שנא"ס ביבשה וז"א

כי בא סוס פרעה תוך הים מצד זה · ובני ישראל הלכו
ביבשה מצד זה באותו רגע עצמו וז"א ויבש הים מצד זה
של מצרים לאיתנו היינו לתנאו מצד זה של ישראל עכ"ל
(עי' תוספות ערכין דף ט"ו)

ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים והמים להם חומה מימינם ומשמאלם וגו' במדרש כתיב חמה בלא וא"ו כי הים נתמלא עליהם חימה בשעה כי הללו עובדי ע"ז וכו' עכ"ל ויל"ד הלא לעיל כתיב והמים להם חומה בוא"ו · ועוד למה לעיל כתיב ובני ישראל הלכו בתוך הים ביבשה וכאן כתיב תחלה ביבשה ואח"כ בתוך הים וגו' אמנם יל"פ ע"ד הפשט עפ"י אומרם ז"ל · ד' כתות היו בים אי אומרת נשוב למצרים · ב' אומרת נעשה מלחמה וכו' עד שקפץ נחשון נשיא יהודה תחלה לתוך הים וקידש השם וכו' לכן לעיל כתיב ובני ישראל הלכו בתוך הים ביבשה בתחלה בתוך הים · דאיירי בכת ראשונה של שבט יהודה דהם קפצו בתחלה לתוך הים ממש ואח"כ הלכו ביבשה כי הם קדשו שם שמים תחלה · ולזה כתיב לעיל חומה בוא"ו אבל בסוף כתיב ובני ישראל דאיירי משאר השבטים דלא קדשו השם לכן כתיב תחלה ביבשה ואח"כ בתוך הים · ולזה כתיב ג"כ חמה בלא וא"ו כי הים נתמלא עליהם חימה בשעה הנ"ל · משא"כ כת הראשון שהם קדשו ש"ש תחלה ועשו רצון קונם :

או יאמר ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים וגו' כי פשוטי העם מתנים הודאה להשי"ת רק על נס מפורסם כההוא דארבעה צריכים להודות אבל על נסים נסתרים אינם מבינים · משא"כ הצדיקים דהם מודים תמיד ושבחי הקב"ה מפיהם לא ימוש וז"א ובני ישראל היינו הצדיקים מכונים בשם בני ישראל אפילו כשהם הולכים ביבשה נדמה להם שהולכים כמו בתוך הים ומודים ומשבחים תמיד גם על נסים נסתרים ותמיד תהלתו בפיהם :

ולא שמעו אל משה ויותירו אנשים ממנו עד בוקר וגו' ויקצוף עליהם משה וגו' ולא נכתב בזה שום רשומה מלמד שקצף צדיק בעצמו הוא הוא הרפואה ע"כ :

וטעמו כצפיחית בדבש ופירש הרב הגאון ר' יהונתן ז"ל דכל האיסורים בס' בטל הטעם וז"א במן וטעמו היינו בתיבת טעמו בס' הי' כרגע כדבש וזה אמרם ז"ל דבש אי מס' במן עכ"ל ואחריכו חכמי האומה ז"ל בענין ס' ולשון חז"ל (בבא מציעא פ"ד) ר' אלעזר ב"ר שמעון קיבל על עצמו יסורי לכפרה כגדי מתיתים ס' מסכילי דמא ועבדא ליה דביתהו ס' מיני לפדא ואתו הכי ס' ספילאי עיילו ליה ס' עבדי כי נקיטי ס' אדנקי ואייתו לקמיה ס' מיני דמא טהרינהו · ובפסוק להבדיל בין הטמא ובין הטהור
מתחיל

מתחיל בלמ"ד וסיים בלמ"ד לתורות על דין ס' מה רבו
מעשיך ד' כי ידוע דהיינו כתם הקדמוני כחלק לד' רוחות
העולמות · רוח טעות · רוח זנות · רוח חמדה רעה · רוח
חטאה · ומתפשטים לארבעים חסר אחת ומלקות שלמעלה ס'
פולסי דנורא כי אין עונשים למעלה עד בן ך' והענין כי
האדם חוטא בשלשה דברים במחשבה בדיבור ובמעשה ולכך
עונשים ג' פעמים ובמלקיות שלמטה ל"ט ובמלקות שלמעלה
ג' פעמים ך' הוא ס' וזה סוד אמרו תרגום לעדי תחתינו ·
תחתי מיבעיא ליה כי אים אלהים הדבוק באלהים יודע למנין
השמים שעדי ביניה הוא מעשר ספירות דביקים וכלולים
עד מספר כ' ולהאמינים אי אפשר להשיג כמ"ש ותחסרהו
מעט מאלהים זלעת קץ ימי חייו זכה במלן והיא שאמר
תבא בכלח אלי קבר · בכלח בגימטריא ששים והוא שקיבל
ר"א בר"ש יסורי במספר ס' ולכך באו לפניו ס' נשים
בכתמיהן וכולם טהורים שהראה לו הקב"ה שהוא טהור
ונשמתו טהורה והראה לו שכרו במספר ס' וזה סוד מטתו
שלשלמה המרכבה העליונה ששים גבורים סביב לה בסוד ששים
המה מלכות וגו' והסדרים עתיקין הן הן כבשי דרחמנא
העומדים ברומו של עולם וזהו לכלכת הגן למשמרת שטעמו
בששים כפירוש הגאון הנ"ל ז"ל וזהו לריך האדם אשר הולך
תן בשפתותיו הכן בחכמה וחכם בבינה ע"ד אומרם ז"ל
כשם שמבקש רחמים שיכנסו ד"ת לתוך מעיו כך יבקש
רחמים שלא יכנסו מעדנים לתוך מעיו ויבין בדעתו להיות
כל האיסורים יהיו בטילים אצלו בששים והבן ובזה ידבק
באלהים חי :

כי יד על כס יה מלחמה לד' בעמלק מדור דר וגו'
רש"י ז"ל נשבע ד' בכסאו שלו להיות לו
מלחמה ואיבה בעמלק עולמות ומהו כס ולא נאמר כסא
ואף השם נחלק לחציו נשבע הקב"ה שאין שמו שלם ואין
הכסא שלם עד שימחה שמו של עמלק וכו' ע"כ הרי דחסר
מהכסא אות האלף ומהשם אותיות ו"ה והם בהצטרפות
תיבת הוא עי' בחידושי אגדות (תענית פב) במהרש"א ז"ל
ואפ"ל אומרו כי הוא אמר ויהי הוא לוה ויעמוד שאמירת
לשון הפרשה הוא כמ"ש רש"י ז"ל בפסוק את ד' האמרת וד'
האמירך וגו' ואומרו ז"ל (מגילה י) כ"מ שנאמר ויהי לשון
צער ויהי רעב בארץ ויהי בימי שפוט השופטים ודומים וז"א
כי הוא אמר שהפרים אותיות הוא והיינו בעת בגלות יאמר
לזה ויהי לשון צער אבל כשהוא לוה מלשון לו את חדא
וכמו לויית הגידים והיינו לעתיד בגאולת משיחנו ב"ב יתחבר
האותיות ויחזור השם שלם והכסא שלם אז ויעמוד לעולם שלא
יחרב עוד הבית שלישי כמ"ש ביום השלישי יקימנו ונחיה
לפניו וזה רמז אומרו ביום ההוא בא מספר ההרוגים לפני
המלך וגו' עפ"י דבריהם ז"ל שלעתיד יתבטל היצה"ר והמלאך
המות יהא נידון כרוצח וז"א ביום ההוא בא כשיוחזר צירופי
אותיו' לשורשם ולמקורם הקדושה כברונו בתיבת ההוא אז בא
מספר ההרוגי' לפני המלך מלכו של עולם ב"ה כאומרם ז"ל שהם

מלך שבמגילה רומז למלך מלכי המלכים הקב"ה ואין תימה על
מלת בא שהוא לשון עבר כי הבטחות הקב"ה כאילו כבר
נעשה כאומרם ז"ל וכן רש"י ז"ל בפסוק ביום ההוא כרת ד'
את אברם ברית לזרעך נתתי וגו' ועיין עוד בהראב"ע ז"ל
בפסוק נחית בחסדך וגו' נהלת בעזך וגו' כי היא עבר במקום
עתיד וכן יצא בנביאות וכו' ע"ש ע"כ · ומלת כי יובן עפ"י
דבריהם ז"ל בזוה"ק (שמיני) פתח ר' אלעזר ואמר ויהי
ביום השמיני קרא משה וגו' מאי ביום השמיני אלא כתיב
ומפתח אוהל מועד וגו' כי שבעת ימים ימלא את ידכם
כי שבעה בשבעת ימים מבעיא ליה או שבעת ימים וג'
מאי כי שבעת וגו' אלא זכאין אינון כהני דאתעטרי בעטרי
דמלכא קדישא ומשיחין במשח רבות קדישא בגין דאת...
משחא אחרא עילאה דמסקי לכל שבעה וכו' והאי מש...
רבות הוא כללא דכל שבעה וכו' ובג"כ שבעת ימים א...
דהא בההוא תליין ועי"ד אקרי כ"י בת שבע וכו' כד מ...
לכ"י דאיהו תמינאה וכו' עכ"ל ושמעתי מפרשים בזה בש...
הרב הצדיק וכו' ר' בנימין ז"ל אומרו ביום ההוא יהיה ד'
אחד ושמו אחד · גם אומרו בלילה ההוא כי צירופי א...
אותיות הוא הנ"ל הם כעת בגלות כביכול דומה ללילה ולעתי...
ב"ב לילה כיום יאיר גם אומרו ונהפך הוא כשיומת...
צירופי האותיות ב"ב אז ישלטו היהודים המה בשונאיהם
ע"ד אומרו ויעבדו לך כולם שכם אחד עכ"ל ואפ"ל ע"ד
כשיוהפך תיבת הוא יהיה צירוף או"ה אז יקויים אומרו כי
בהר ד' בציון אוה למושב לו ואז ועלו מושיעים בהר צי...
לשפוט את הר עשו ויקויים אשר ישלטו היהודים המה
בשונאיהם · או יאמר כלפי אמרו למעלה הוא הגורל יצ...
בת קול ואמר הוא הגורל הוא חודש אדר והסכימו למעלה
כאמרם ז"ל וכשנהפך נעשה צירוף אוה ובת עורר רצון ורחמי
וחסד על ישראל · או יש לפרש ביום ההוא יהיה וגו' עפ"י דברי...
ז"ל ד' ד' אל רחום וחנון וגו הכפלת השם א' קודם שיחטא
האדם ואחד לאחר שיחטא האדם והקשו הרא"ש ז"ל קודם שיחטא
למה צריך רחמים הא על הרהור אין עונש כמו שאמרו ז"ל
אין מחשבה רעה מצטרף למעשה ותירץ דמיירי בע"ז ונה...
מחשבה כמעשה דכתיב למען תפוש את בני ישראל בלבם
עכ"ל ולפ"ז לעתיד ב"ב שכתיב אומר ואת רוח הטומאה
אעביר מן הארץ והאלילים כליל יחלוף וגו' ולא יצטרכו א...
להכפלת השם וז"א ביום ההוא יהיה ד' אחד ושמו אחד
והבן · אמנם זה יתכן לפירוש הרא"ש ז"ל אבל לפי דעת
הר"ן ז"ל שהשם הראשון איננו מן המכין כמ"ש התוספות ז"ל
בשמו אלא מודיע מי הוא הקורא ומפרש מה שאמרו ז"ל
קודם שיחטא ואחר שיחטא היינו לומר שהשם רחמן אפילו
אחר שיחטא האדם כמו שהיה רחמן קודם שחטא ואין
הידוע לרחמים אלא אחר החטא ליתא לפרושינו ולפי מה
שאמר הרב הצדיק וכו' **מבארדיטשוב** ז"ל אומרו
ויעבור ד' על פניו ויקרא ד' כי הנשמ...
הוא חלק אלקי ממעל וכשהנשמה קוראת להקב"ה ה"ש

ך ד׳ כביכול קורא להשם וזה ויעבור ד׳ על פניו שנעברת יראת ד׳ על פני האדם ומתלבש ביראה ואהבה אז ויקרא ד׳ אל ד׳ עכ״ל ומסכים קצת לפירוש הר״ן ז״ל ׃ ם לשיטת רבינו הגדול הצדיק וכו׳ **מאפטא** כ״י שאמר מה שכתוב במדרש שהקב״ה אוהב שביעית בימים בחר השבת ׃ ובחדשים בחודש השביעי ׃ ובשנים שמיטה ׃ ובשמיטות יובלות ׃ ובאישים משה רבינו שהוא שביעי לאברהם אבינו וכו׳ ולמה לא חשב גם חג שבועות שהוא אחר שבעה שבועות לספירה ול״ל דשייך ומאי שייך האי שייך ׃ שייך מדת אמת שהוא מדה שביעית עכ״ל משמע ג״כ כפירוש הר״ן גאון ז״ל ואמר הרב הצדיק הנ״ל הטעם שאוהב השי״ת השביעית מפני שהוא יתברך מחבב מלכותו שהיא מדה השביעית עכ״ל (וז״ל מדרש רבה אמור פ׳ כ״ט) כל השביעית חביבין לעולם למעלן השביעי חביב שמים ושמי השמים וכו׳ וערבות ׃ וכתיב סולו לרוכב בערבות ביה שמו ׃ בארצות שביעית חביבה זו ארץ ישראל שבע שמות הן ׃ ארץ ׃ אדמה וכו׳ ׃ ותבל וכתיב והוא ישפוט תבל בצדק ׃ בדורות שביעית חביב ׃ אדם ׃ שת ׃ אנוש וכו׳ חנוך וכתיב ויתהלך חנוך את האלקי׳ באבות שביעית חביבין אברהם יצחק ׃ יעקב ׃ לוי ׃ קהת עמרם משה וכתיב ומשה עלה אל האלהים ׃ בבנים השביעית חביב שנאמר דוד הוא השביעי ׃ במלכים השביעי חביב ׃ שאול ׃ איש בושת ׃ דוד שלמה וכו׳ אסא וכתיב ויקרא אסא אל ד׳ ׃ בשנים השביעית חביב שנאמר והשביעית תשמטנה ׃ בשמיטות השביעי חביב שנאמר וקדשתם את שנת החמשים ׃ בימים השביעי חביב שנאמר ויברך אלהים את יום השביעי ׃ בחדשים השביעית חביב שנאמר בחודש השביעי באחד לחודש עכ״ל מדרש ומ״ש הרב הנ״ל הטעם מפני שהוא יתברך מחבב מלכותו שהוא מדה השביעית עכ״ל כן הוא בזוה״ק (לך לך) אפסוק אחרי הדברים האלה וגו׳ מאי חמא קב״ה למיהב שמים וכו׳ אלא אתון דשמיה חקיקן ביה קב״ה יהיב יקרא לשמיה וכו׳ ע״ש ׃

ואחזור לדבריו ואפ״ל בזה הוא עשנו ולו אנחנו עמו כי משתהפכות לצירופי אלו האותיות נתהוה ׳ וכתיב לו בואיו ע״ד עמו אנכי בצרה ואמר הרב הצדיק ׳ ר׳ **ברוך** ז״ל כי השי״ת עשנו ונתן לנו נשמה הקדושי׳ ח באפינו נשמת חיים ממקור הברכה וחלק אלהים ממעל ומחלקו והו עשנו שנפוש אנחנו נקראים ה״א ׳ ואפ״ל ולו נקרי אימתי כשולא אנחנו בכתיב שאין ׳ חשיבים בעינינו לכלום ובבחינת אין אז ולו אנחנו ד אומרו כי אתם המעט מכל העמים שממעטים עצמיכ׳ ם באחרתי בכם כי בין רעותיה מסובלה כלומר כמו שהוא נו על האדם כן מסובלה וכן נדרשת השכינה באדם ׃ עותיה סוא לשון רצון ע״ד רעו דיליה דגליה ליה וכו׳ ׃

בהפטרה

מהרב הצדיק וכו׳ **מאפטא** כ״י שאמר בשם הרב הצדיק וכו׳ ר׳ **אפרים** ז״ל מגן אם יראה ורומח בארבעים אלף בישראל (שופטים ה׳ פסוק ח) ע״ד אומרם ז״ל (סנהדרין ק״ח) יתן כעפר חרבו כקש נדף קשתו חד אמר דכי הוה שדי אברהם אבינו עפרא הוי סייפי ׃ גילי הוו גירי ובמדרש איתא וחד אמר מה דהוי איכא (היינו המלכים) שדי ליה סייפא הוי עפרא ׃ גירי הוי גילי ׃ ונפקא מינה בין ב׳ הפירושים ׃ לפירוש הראשון הוה אברהם אבינו בבחינת רומח דקטיל אחרים אבל לא הוי בידים לאגוני אנפשיה ׃ ולפירוש השני הוה אברהם אבינו בבחינת מגן לאגיני ולהגין על נפשיה אבל לא הוה בידו בחינת רומח ליקטיל לאחריני ׃ ואמרו ז״ל (זוה״ק פ׳ וירא בפסוק ואברהם היה יהיה וגו׳) כה יהיה זרעך ׃ יהיה בגמטריא תלתין כי בכל דור ודור יש שלשים צדיקים כאברהם אבינו ׃ וידוע דאין דור פחות מן סמ״ך ריבוא הרי דשלשים צדיקים בסמ״ך ריבוא עולה לחשבון כל צדיק שני ריבוא דהוא עשרים אלף ׃ נמצא דלשני צדיקים הוה להו ארבעים אלף . ובארבעים אלף מישראל נמצאים שני צדיקים כאברהם והוא אחד בחינת רומח ׃ והשני בחינת מגן ׃ הרי בהתאסף ראשי עם ונמצא בהם ארבעים אלף נמצא ביניהם שני צדיקים דהוי מגן ורומח ושוב אינם צריכים למגן ורומח הגשמיים וז״א מגן אם יראה ורומח בארבעים אלף מישראל ושפתים ישק עכ״ל ואמר הרב הנ״ל שמצא אחר כך בתנא דבי אליהו סוף פ״י כרמז שם דברים אלו .

יתרו

כאבד הקונטרים מעיקר הפרשה ואת מצאתי בהלקוטים בכ״י א״א ז״ל והעתקתי לכאן ׃

איעצך ויהי אלהים עמך ויכלת עמוד וגו׳ מהרב הצדיק וכו׳ **מאפטא** כ״י דמשמע אם לא יעצוהו אלהים בזה לא יוכל לעמוד ויל״ד הלא היכולת ביד ד׳ לעזור בדרך אחר גם כשלא יעצוהו בזה אמנם תיבת עמוד הוא לשון תפלה ע״ד אומרו וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם וגו׳ ודרשו רז״ל אין עמידה אלא תפלה שנאמר ויעמוד פנחס ויפלל וגו׳ והנה צדיק יסוד עולם כל באי עולם ומשאם עליו ומרוב טרדתו בהם יבא לפעמים לבילבול התפלה אבל מה יעשה שגם זהו רצון הבורא ב״ה הוא ועת לעשות לד׳ וגו׳ וז״א איעצך ויהי אלהים עמך בזה אז תוכל עמוד להיות זך ולא ומטוהר במוחין קדישין בתפלה ואם לא יעצך אזי לא תוכל להתפלל

בשכל

בשכל זך ותדע שלזה רמזו ז"ל ומוב לו יום בחצריך בעסקך ברבים היה עמך מאלף תפלות כי גם זה מדרכי התשובה הוא וכל דרכיה דרכי נועם ונתיבותיה שלום עכ"ל הקדוש ז"ל ע"ך פרשה משפטים למ"ד ואיש תרומות יהרסנה זה חכם שיודע הלכות ומדרשות ואגדות · ויתום ואלמנה הולכין אצלו שיעשה דין ביניהם והוא אומר להם עסוק אני במשנתי ואינו פנוי לעסוק בצרכך ואמר אלהים מעלה אני עליך כאילו החרבת את העולם ועליך נאמר ואיש תרומות יהרסנה אבל מלך במשפט יעמיד ארץ וז"ל אליהו רבא פרק למד ח"א וכשתפסו את רשב"ג ואת ר' ישמעאל כ"ג להריגה היה רשב"ג בוכה ואמר לו ישמעאל מפני מה אנו נהרגין כעובדי ע"ז וכמחללי שבתות וכאוכלי נבילות וטריפות שקצים ורמשים תהא מיתתינו א"ל ר' ישמעאל אני אדון לפניך לפעמים היה בנו לשפוט את הדין ולא שפטנו אותו באמת ולפעמים באו עדי שקר והעידו לפנינו ולא חקרנו ודרשנו היטב ועברנו על מ"ש בתורה ודרשו השופטים היטב לכן נתחייבנו מיתה ע"ז או לפעמים לפנינו לאכול ולשתות ובאו באותו הפעם יתומים ואלמנות ואמר להם השמש שלנו אין השעה פנויה לנו וכמלאו האלמנה ויתום עומדין בא וראה כמה גדול עונשו של דבר שנאמר כל אלמנה ויתום לא תענון וגו' כי אם צעק יצעק וגו' והרגתי אתכם בחרב וגו' עכ"ל ע"כ צריכי השופטים לשפוט אמת וצריכים לחקור בחקירה ודרישה כל המשפטים שיבא אליהם ולדבק באלהים אמת :

אנכי ד' אלהיך וגו' לא יהיה לך אלקים אחרים על פני וגו' מלשון לא יהיה לך משמע שהוא הבטחה להבא דודאי לא יהיה לך כמו לא יהיה בך עקר ועקרה וגו' וקשה הכי איבעי ליה למימר בלשון ציווי לא תעשה לך אלקים אחרים וגו' · אכן י"ל שהוא לשון הבטחה הקב"ה מבטיחנו בודאי שהגם שבניה ח"ו אין עושים רצונו ועוברי כריתות הברית מאבותינו מ"מ לא יחליפנו מאהבת אבותינו שדבקו בו והגם שלפי הברית שכרת עם אברהם להיות לו לאלהים ולזרעו אחריו יתחייב הדין שבאם ח"ו שישראל יהו עוברין הברית ואין עושים רצונו גם הוא רשאי לעבור כמו שפסקו הפוסקים בי"ד סי' רל"ו בשנים שנשבעו זה לזה דאם עבר אחד על השבוע' שוב אינו חייב שכנגדו לעמוד בשבועתו וכן מצינו בכריתות הברית כשבועת אברהם לאבימלך ואח"כ עברו הפלשתים על השבועה ונפטרו גם ישראל משבועתם וכלאם שמשון עמהם מ"מ כאן בשיכי חזר ונשבע להם להבטיח בזה הגם שבאם ח"ו יעברו על התנאי מ"מ לא יחליפם · והשבועה בזה היה במה שכפל דבריו אנכי ד' אלהיך וגו' לא יהיה לך אלהים אחרי' וגו' והוא לשון הבטחות באמת וחיזוק הדברים ושיעור הכתוב עז"ה אנכי ד' אלהיך לעולם וגם אני מבטיחך שבודאי לא יהיה לך אלקים אחרים וגו' כי אחר שלא אעזבך לעולם ולא אחליפך לא תצטרכו לבחור באחר תחפצו כי למה לכם להחליף מים חיים · מים מתוקי' במים עכורים וסרוחים והכפלת הדברים היא כמו שבועה כאמרם ז"ל (שבועות ל"ו) הן הן לאו לאו שבועה והן ולאו כמו הן הן ע' בזוה"ק פ' וירא ק"ד . ואפ"ל עוד שיעור הכתוב עז"ה אנכי ד' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים עפ"י אמרם ז"ל בשעת בקיעת ים סוף היה קטרוג הללו עובדי ע"ז והללו וכו' ואעפ"כ לא שמע הקב"ה לדברי המקטרג ברוב חסדו והצלתו אותנו מימי אבותינו ושעבידנו בתוכו וקום פרעה ורכבו רמה בים הרי דממפלת פרעה אתו למידין דהגם דעובדי ע"ז אכן ח"ו מ"מ לא יחליפנו באומה אחרת ובודאי ימלוך עלינו לעולם ועד ולפ"ז אנכי ד' אלהיך גופא כוונה לנו וכך שיעור הכתוב אנכי ד' אלהיך לעולם הגם שתהיו עובדי כריתות הברית ח"ו ותא ראיה אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים פי' מבית שהייתם עבדים לע"ז ואעפ"כ הוצאתיך וזה לך האות שלא אעזבך עוד לעולם ובודאי לא יהיה לך אלהים אחרים וגו' והוא לשון הבטחה וחיזוק הדברים כנ"ל :

אנכי ד' אלהיך וגו' וסיים לא תתאוה בית רעיך וגו' לקשר רישא לסיפא אפ"ל ע"ד דבריהם ז"ל במדרש שיר השירים רבה בפסוק נגילה ונשמחה בך וגו' מעשה באשה אחת בצידן ששהתה עשר שנים עם בעלה ולא ילדה אתון גבי רשב"י בעיין לאשתבקא דין מדין אמר לה חייכון כשם שנזדווגתם זה לזה במאכל ובמשתה כך אין אתם מתפרשין זה מזה אלא מתוך מאכל ומשתה הלכו בדרכיו ועשו לעצמן יו"ט ועשו סעודה גדולה ושכרתו יותר מדאי כיון שנתיישבה דעתו עליו אמר לה בתי ראה כל חפץ טוב שיש בבית טול אותו ולכי לבית אביך מה עשתה היא לאחר שישן רמזה לעבדיה ולשפחותיה ואמרה להם שאהו במטה והוליכוהו לבית אבא בחצי הלילה ננער משנתיה כיון דפג חמריה אמר לה בתי היכן אני נתון אמרה ליה בבית אבא אמר לה מה לי בבית אביך אמרה ליה ולא כך אמרת לי בערב כל חפץ טוב שיש בביתי טלי אותו ולכי לבית אביך אין חפץ טוב לי בעולם יותר ממך הלכו להם אצל רשב"י ועמד והתפלל עליהם ונפקדו וגו' ישראל ממתינים לישועת הקב"ה בכל יום ואומרים אין לנו חפץ טוב בעולם אלא אתה עלייכו הי' נגילה ונשמחה בך · למטרונא שהלך בעלה המלך ובניה וחתניה למדינת הים ובאו ואמרו לה באו בניך אמרה להו מאי איכפת לי תשמחנה כלותיי · כיון שבאו חתניה אמרו לה באו חתניך אמרה להו מאי איכפת לי תשמחנה בנותיי אמרו לה בא המלך בעלך אמרה להו האי חדותא שלימותא חדו על חדו כך לעת"ל באין הנביאים ואומרים לירושלים בניך מרחוק יבואו והיא אומרת להם מה איכפת לי · ובנותיך על צד תאמנה אמרה מה איכפת לי כיון שאמרו לה הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע אמרה הא חדותא שלימה דכתיב גילי

מאוד

מאוד בת ציון וכתיב (זכריה ב) רני ושמחי בת ציון באותה שעה היה אומרת (ישעיה סא) שוש אשיש בה' תגל נפשי באלהי · ד"א גילה ושמחה בך ר"ל אבין פתח זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו אין אנו יודעין ביה לשמוח אם ביום אם בהקב"ה כיון שבא שלמה ופירש נגילה ונשמחה בך היה בהקב"ה · בך בישועתך · בך בתורתך · בך ביראתך עכ"ל מהר"ם הנה צדיק כזה שהיה במדריגת נגילה ונשמחה בך יערב לו ידידות ה' מנופת צוף בודאי אז יסיר ממנו כל תאות הגופניות והחומר יעשה צורה וז"א אנכי ה' אלהיך כשתבא למדריגה כזו שתדע ותטעים אהבת אלקות ותבחין שאנכי ה' ואהבתי גדלה על כל ואז ממילא לא תחמוד וגו' ובזה יובן קושית הרמב"ן ז"ל איך שייך לאו בלא תחמוד דבר שאין ביד אדם להזהר וכו' ע"כ · ולהנ"ל ניחא כי אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו וממילא יסיר ממנו כל תענוגי עו"ה ולא יתאוה ולא יחמוד וכן מסיפא גריסא מידרש עפ"י דבריהם ז"ל שאין אדם יוכל לבא למדריגה שיבחין ויטעים אהבת ה' עד שיסיר ממנו כל תענוגי עו"ה והזמן וכך היה דרכה של תורה פת במלח תאכל וכו' אין הכוונה שיאכל רק פת במלח והלא רבינו הקדוש שהיה לו כל מעדני עולם כידוע מהגמרא ואמר גלוי וידוע לפניך שלא נהניתי אפילו באצבע קטנה שלי וכו' אלא הכוונה שירגיש בכל מעדני ומטעמים העולם רק טעם פת במלח והוא לגדר שסר ממנו כל תענוגי הזמן וכזה שמעתי מהרב הצדיק **מאפטא** כ"י אמר על עצמו שכל מאכלים ומעדנים ומטעמים שאוכל מרגיש בו מרירות וטעמו כלענה ואם עכ"ל · ולזה צריך זהירות יתירה וכשיבוא אדם למדריגה זו אז ממילא מרגיש אהבת הקב"ה ובכל דרכיו ידע שאין קדוש כה' ואין אהבת כאהבת הש"י ותמיד ה' לנגדו ויקבל עליו דיבור אנכי ה' אלהיך בכל מעשיו ותנועותיו וז"א לא תחמוד וגו' ואז תקבל עליך אנכי ה' אלהיך וגו' ובכל דרכיך נגה אור לאור באור החיים :

משפטים

(עיקר הפרשה משפטים חסר וכאבד הקונטרים וחבל וגו' זאת מצאתי בהלקוטים כ"י של א"א ז"ל והעתקתי לכאן) ·

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם וגו' מרבינו הצדיק **מאפטא** כ"י · תיקון הדינים במה שהוא לפניהם היינו אותיות שלפני שם אלהים שהוא שם אכדט"ם מורה רחמים פשוטים עכ"ל הקדוש :

בזוה"ק פרשה זו כי ינצו אנשים אילין מיכאל וס"ם · ונגפו אשה הרה דא כנסת ישראל · ויצאו ילדים בגלותא · ענש יענש הס"מ · כאשר ישית עליו בעל האשה דא קב"ה עכ"ל · ואפשר לפרש גמר אומרו ונתן בפלילים לפי שנודע מחלוקת הרמב"ם והרמב"ן ז"ל · הרמב"ם ז"ל בספר המדע כתב כי טעם חיוב העכו"ם המשעבדים הוא לגדר שלא אמ' ד' אומה פי' וכו' והשיגוהו הראב"ד והרמב"ן ז"ל כי מה בכך סוף סוף מצוה עושים בקיום דבר המלך · ופירשו הם ז"ל כי הכוונה הוא לגדר שהוסיפו לעשות יותר מכדי העבודה אשר גזר ד' והוא אומרו אני קצפתי מעט והם עזרו לרעה וכו' עכ"ל · וז"א ונתן בפלילים כלומר שהקב"ה ובית דינו הצדק ישפטו בדבר זה אם עזר לרעה אם לא ולזה גמר אומרו ואם אסון יהיה היינו שעזר לרעה אז ונתת נפש תחת נפש :

או יאמר ענש יענש כאשר ישית עליו בעל האשה פי' שאין רשות לאוה"ע לשעבדם ולייסר לישראל אלא כפי אשר ישית עליו בעל האשה פי' כפי מה שגוזר הש"י על ישראל · ומלת עליו קאי על ישראל ויובן על פי דבריהם ז"ל (כתובות פ' ב' דייני גזירות) ג' שבועות הללו למה (ג' פעמים כתיב השבעתי אתכם בנות ירושלים וגו') אחד שלא יעלו ישראל בחומה · ואחד שהשביע הקב"ה לישראל שלא ימרדו בעכו"ם · ואחד שהשביע הקב"ה את העכו"ם שלא ישתעבדו בישראל יותר מדאי וכו' עכ"ל · וזה מזהיר הכתוב להעכו"ם ואומ' לו שלא יענוש לישראל אלא כפי מה שישית עליו על ישראל בעל האשה דא קב"ה · ואם לא יקיים שבועתו אז ונתן בפלילים בחשבון צדק ואם אסון יהיה ונתת נפש תחת נפש ע"ד אומרם ז"ל (ראש השנה פ"ג) תחת הנחושת אביא זהב ותחת הברזל אביא כסף ותחת ר' עקיבא וחביריו וכו' ואז ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה :

תרומה

(עיקר פרשת תרומה חסר וכאבד הקונטרים וחבל ונעדר זאת מצאתי בהלקוטים כ"י של א"א ז"ל והעתקתי לכאן) :

וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר וגו' כי היצה"ר נקרא הר כמ"ש לעתיד ידמה לצדיקים כהר וכל מה שמראה ההר לבני אדם ומסיתם ומחייב האדם לעשות שהיפוך בדוגמתו והו בתבנית הזה שההר מראה אותך בתבנית הזה תעשה בקדושה עד"מ אם מסכים בך התפארות נגד בני אדם תסכים מיד שהתפארות זה לקדושה ועד"ז כעס תאוה וכיוצא · מכל המדות תסכים להכלל קדושה :

וראה ועשה בתבניתם וגו' כי בעה"ט ז"ל ג' במסורה הכא ואידך וראה אם דרך עוצב בי · וראה בנים לבניך פי' אם דרך עוצב בי וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר שתבא להר הבית לבית המקדש להתפלל ולהודות ויתכפר לך כמו שסידר שלמה בתפלתו אם יחטא איש לאיש וגו' ובא אל המקום הזה ואם תעשה כן וראה בנים לבניך עכ"ל בעה"ט ויתכן לפרש עפ"י דבריהם ז"ל בזוהר הקדוש בראשית מארת חסר דאיתברו אסכרא לרביי וכו' ושלטא על כל אינון רבייא אפי זוטרא ב"כ דאיתחזיין

לאתענשא

לאתעבדא בחוני דאטיפין וכו' ומחייכת בהו וקטלית לאו וכו'
ודא מארת חסר עכ"ל · וכ"ה בפ' אחרי וז"ל בגיני כך אורייתא
אזהרת להו לב"י והתקדשתם והייתם קדושים ודאי דאי
אשתכח ב"נ קדישא לא מסתפי מינה וכו' דאי ב"נ לא
אשתכח קדישא וכו' ומחייכת ביה בההוא רביא וכו' עכ"ל
הזוה"ק וכל ספרי מוסר מלאים מזה שאם ח"ו הזיווג אינו
כראוי לא די שיש לו עונש גדול כדכתיב מגיד לאדם מה
שיחו ודרשו רז"ל (חגיגה) אפילו שיחה קלה שבין איש
לאשתו מגידין לו בשעת הדין אלא אפילו הבנים שהוא מוליד
מחסין להו כשמתא מסטרא אחרא ב"ע והילד הזה עשוק בין
הקליפות ויש להם שליטה עליו עד דחייכית ביה וקטלית
ליה ואח"כ צריך ליתן דין וחשבון על שאיבד כמה נפשות
מישראל והוא נקרא שוחטי ילדים ששוחט ילדיו מן העולם
בלא זמנייהו ואיתעבדו בחוני אבל אם משמש בקדושה כ"א
כפי יכולתו מרויח בזה שיחיו בניו ויזכה לראות בנים ובני
בנים משא"כ מי שאינו משמש בקדושה לא יזכה לראות בנים
לבניו כי ימותו ח"ו בעודם קטנים ע"י לילית שמחייכת בהו
וקטלא להו ונודע שהקליפה ב"ע נקראת עולב כמ"ש
בזוה"ק פ' נח ר"א פתח ברכת ד' היא תעשיר ולא יוסיף
עולב עמה רזא דכתיב בעלבון תאכלנה עלבון עליבי ורוגזא
בלא כסיעו דאכפין וכו' ובג"כ ולא יוסיף עולב עמה ודא
הוא רזא דכתיב ולא אוסיף עוד לקלל את האדמה עכ"ל ·
ואפ"ל בזה אומרו בעולב תלדי בנים פי' אם יהא הזיווג
והשימוש ח"ו בעולב שהיא הקליפה ב"ע תלדי בנים · בנים
דייקא בנים לבד ולא תזכה לראות בנים לבניך כי ימותו ח"ו
בעודם קטנים · ונודע שהמשכן היה מרומז על יחוד קב"ה
ושכינתיה וכן הוא בהדיא בזוה"ק פ' תרומה קמ"ג ואת
המשכן תעשה עשר יריעות הא הכא רזא דיחודא וכו'
דכתיב ביה והיה המשכן אחד וכו' דהא פקודי אורייתא
כולהו ברזא דאדם דכר ונוקבא דכד מתחברן כחדא איכון
חד רזא דאדם וכו' עכ"ל · הרי דאדם צריך להיות דכר
ונוקבא כנודע וברזא דמשכנא כי בלא"ה אינו נקרא אדם
כמ"ש בזוה"ק פ' ז וז"ל כל דיוקנא דלא אשתכח ביה דכר
ונוקבא לאו איהו דיוקנא עילאה וכו' ת"ח בכל אתר דלא
אשתכחו דכר ונוקבא כחדא קב"ה לא שויה מדוריה בההוא
אתר ובירכאן לא משתכח ביה אלא באתר דאשתכח דכר
ונוקבא וכו' דאפילו אדם לא איתקרי אלא דכר ונוקבא
כחדא וכו' עכ"ל · וכן הוא בש"ס פ' הבא על יבמתו ע"ש
ודייק לכתוב דכר ונוקבא כחדא ולא סגי באומרו דכר ונוקבא
יובן עפ"י דבריהם ז"ל איש ואשה שלום ביניהם שם י"ה
ביניהם קטטה ביניהם נסתלק היו"ד מאיש וה"א מאשה
ונשתייר אש ואש ח"ו עד אבדון תאכל הרי אפילו אם יש
דכר ונוקבא באם אין ביניהם אחדות ושלום שם י"ה נסתלק
וקב"ה לא שריא בההיא אתר וזה מדויק באומרו דכר ונוקבא
כחדא · כחדא דייקא פי' בשלום ואחדות ויש לכל אדם להיות
זהיר בשני הסימנים בטור או"ח סימן ר"מ ובאה"ע סי' כ"ה
ואז יעשה נחת רוח ליוצרו ולהתדמות למשכנא · וז"א ורואה

ועשה בתבניתם היינו להתדמות למשכנא להיות דכר ונוקבא
אך ורואה אם דרך עולב בי שלא ישמש ח"ו בקליפה שנקראת
עולב ואז ורואה בנים לבניך ונודע מחכמי האמת ז"ל מי
שהוא במדריגה גבוהה שהוא ממצדיקי הרבים יש בידו לבטל
גזירות ע"ד מי מושל בי צדיק הקב"ה גוזר והצדיק מבטל
והיא כשר לפני המלך מלכו של עולם ב"ה והוא מנחם
אבלי עם ומעוררי הישועה ולהמשיך שפע ברכה על בני
דורו ולהשרות השכינה ביניהם לעשות שלום בעולם בכח
צדקתו וזכות מעשיו ועושה נחת רוח ליוצרו ומקיים בכל
דרכיך דעהו · ע"ד ששמעתי מהרב הצדיק **מאפטא** נ"י
בפסוק אתם נצבים היום כולכם ראשיכם זקניכם וגו' מחוטב
עציך עד שואב מימיך וגו' (עי' בפרשה נצבים) · וזה יכול
האדם לזכות בעת הזיווג לאחסין לבניו נשמות קדושות ושיהיו
מורה הוראות בישראל להורות לעם דרך ד' וללמד דעת
אותם להיות ממצדיקי הרבים ולהשפיע שלום על ישראל וז"א
שמורה ורואה ועשה בתבניתם להיות דכר ונוקבא בקדושה
וטהרה ורואה אם דרך עולב בי שלא ישמש בקליפה ח"ו ואז
ורואה בנים לבניך פי' שיהיו הבנים המולדים לך מתייחסים
בשם בניך להיות נקרא שמך עליהם ושמם עליך ויזכו להיות
מורי הוראות בישראל ללמד דעת את העם וממצדיקי הרבים
להשפיע להם רב טוב ושלום וזהו שקיים שלום על ישראל:

או ירצה ע"ד אומרו ויותר שהיה קהלת חכם עוד
לימד דעת את העם וגו' כי נודע דברי הרב
הצדיק וכו' ר' **דוב** ממעזריטש ז"ל שרי ביו"ד אינו מוליד
שרי בה"א מוליד כי המסתכל בשורש החכמה המרומז ביו"ד
ואינו מוציא מכח אל הפועל אז אינו מוליד כלום תועלת
לאחרים משא"כ כשמסתכל לה"א ה' מוצאות הפה היינו
להדיבור להוציא החכמה מכח אל הפועל אז מוליד תועלת
לאחרים עכ"ל דבריו הקדושים ז"ל ונודע מס' אור המאיר
ואאלפך חכמה כי בעוד שמפלט לא בלע ובעת מוציא לפועל
יש גרעון קצת שאינו שואב בעת ההוא חכמה אמנם כשעוסק
בהסתכלותו לחכמה לשאוב ממעייני הישועה ואינו מוציא
לפועל יש ג"כ גרעון קצת שאז אין לו כח להוסיף חכמה כי
שבע לבלוע וכשפולט לאחרים ונבלע בלע עוד תוספות חכמה
(ואפ"ל בזה ע"ד שיחת ת"ח אמרם ז"ל תנא הוצאה הכנסה
קרי) עכ"ל ובזה יל"פ ענין הנ"ל בקיצור אחר שרי ביו"ד
בהסתכלותו בחכמה ואינו פולטו אינו מוליד לעצמו חכמה
יתירה כי שבע לבלוע ושרה בה"א כשפולטו בה' מוצאות הפה
אז מוליד לעצמו חכמה יתירה בכל פעם וכפולטו כך בולעו
ויל"פ בזה אומרו כי חיים הם למוצאיהם פי' מלשון מים
חיים ומקור נובע ומעין מתגבר ושואב בכל עת בינה יתירה
כשהוא למוציאיהם בפה וז"א ויותר שהיה קהלת חכם והבין
ששבע מלבלוע עוד לימד דעת את העם והוא ענין עמוק
ומובן למשכיל, ונודע כי הקב"ה ברא ברצונו הטוב את העולם
כדי להטיב ולהשפיע כי כן מדרך הטוב להשפיע טוב והוא
השתלשלות כל העולמות בדרך עילה ועלול כדי להשפיע זה

זה · והנה המעשים טובים והולדה שאדם מוליד בהשכל נקראים בנים כאומרם ז"ל תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים והם בנים ודאי וכשזוכה להוציא אל הפועל מוליד בכל פעם דבר מדבר ומבין בבינה ושופע עליו בכל עת ורגע שפע אלהי ומוליד בנים לבנים ומלמד דעת את העם והיא ומצדיקי הרבים להשפיע שלום על ישראל כי בכל פעם שמוסיף לעצמו בינה יתירה ימלאו בו ישראל צרכיהם ושלום להם שים להם עמוד ויסוד צדיק עולם להשען עליו וז"א וראה ועשה כתבניתם להיות מגומא דלעילא להשפיע ולהטיב ולמד דעת למוציא להפועל וראה אם דרך עוצב בי שיהא השפעתך בשפע רב ובעפה שוחק ולא בעלמים בעפה עוצבות אז וראה בנים לבניך להוליד בכל פעם בינה יתירה · והו שלום על ישראל ובשם הרב הצדיק הגאון ר' **בנימין** ז"ל שמעתי כי נודע שבמשכן היו מרומז כל התרי"ג מצות וכשאדם הוא מסתכל במשכן כזכר בהמצוה ויעשה אותה ואיזה מצוה גוררת מצוה · ולפ"ז יתו"ב כשאדם עושה מצוה אחת שיעשה אח"כ עוד כמה מצות · אמנם זה הוא כשעושה המצוה בשלימות ומה הוא השלימות שיעשה בשמחה כדכתיב תחת אשר לא עבדת את ד' אלהיך בשמחה ובטוב לבב משא"כ כשהוא בעצבות אז"ו אינו גוררת לו עוד מצוה · כמ"ש דכשהאדם עושה מצוה בשלימות ואז גוררת לו עוד מצוה נקרא המצוה ראשונה בן ושניה בן הבן וא"ש וראה ועשה בתבניתם שיעשה המצות כתבנית המשכן שמרומזים בו תרי"ג מצות רק וראה אם דרך עוצב בי שלא יהא ח"ו בעצבות ואז וראה בנים לבניך כי מצוה גוררת מצוה עכ"ל · אם ודאי דהמצוה ראשונה נקרא בן ע"ד אומרם ז"ל עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים גם כי ע"י מעשים טובים נולד מלאך טוב כאומרם ז"ל העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד והן הן תולדותיו ובכורים יקשה בזה דמצוה גוררת מצוה וא"כ כשעושה מצוה איך אפשר לו לעשות עבירה אח"כ · ועוד · לפי דבריהם ז"ל עבירה מכבה מצוה א"כ כ"ש דמצוה יכבה עבירה דהא מדה טובה מרובה וכו' והפוכי מערכא למה לי · ואפ"ל דעיקר תלוי בארוכה אם עושה עבירה בארוכה מכבה מצוה הקדום לה ואם עושה המצוה בארוכה מכבה עבירה הקדום לה והכל הולך אחר החתום ותתאה גבר וכך הוא גזירת הבורא יתעלה שמו ויתקדם לעד · אמנם אמרו ז"ל פושעי ישראל מליאי מצות כרימון וא"כ אין לישראל שום עבירה דהמצוה יכבנה ולא יתייחס להם גיהנם כלל כיון שאין להם עבירות והם אמרו ז"ל פושעי ישראל אין אור גיהנם שולטת בהם וק"ו ממזבח הזהב וכו' וקא למה לי ק"ו · ועוד אמרו ז"ל עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה יליבא בארעא וכו' · הרי אמרו ז"ל גדולה תלמוד שמביא לידי מעשה הרי דלא התייחס שם גדולה להלמוד אלא באמצעית המסובב ממנה והוא המעשה עוד אמרו ז"ל לא המדרש עיקר אלא המעשה ואם כן למה עבירה מכבה מצוה ולא תורה : אמנם ניחא הכל בסייעתא דשמיא עי"פ מה שהיינו זכוי האמת ז"ל שכל מצוה ומצוה שאדם עושה יאמר תחלה הפסוק או הפרשה ששייך לאותו מצוה ובזה עושה מהמצות תורה ושוב אין עבירה מכבה אותה דאין עבירה מכבת תורה עד"מ כשמניח תפילין יאמר תחלה הפרשה ששייך לתפילין וכן עד"ז בכל התרי"ג מצות ע"כ דבריהם ז"ל וכ"ל סמך לזה ממה שנאמר בפרשת חוקת זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר דבר אל ב"י ויקחו אליך וגומר ולכאו"ד למה לא הספיק במה שאמר לאמר בפסוק ראשון וידבר ד' אל משה ואל אהרן לאמר ומה חזר עוד בפסוק הב' לומר עוד פעם לאמר . אמנם רמזה לנו התורה זה הסוד וצוה הש"י שקודם עשייתם הפרה שהוא כוללת כפרה בעד כלל ישראל שיאמרו תחלה בפה מלא הפרשה השייכה לזו המצוה דהיינו מן דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדומה וגומר עד סוף הפרשה ואח"כ ישרפו הפרה וז"א זאת חוקת התורה אשר צוה ה' פי' זה הדין אשר צוה ה' ומה הוא המשפט והדין מפרש הכתוב ואומר לאמר דבר אל בני ישראל פירוש שיאמרו בפיהם זה הפרשה דהיינו דבר אל ב"י וגומר ומלת לאמר חוזר על ב"י ליווי להם שהם יאמרו בפיהם הפרשה ובזה ניחא נמי דביכה מצוה זו בשם כללות התורה שהוה ליה לומר זאת חקת הטומאה או זאת חוקת הטהרה כדרך אומרו זאת חוקת הפסח וגומר (עי' פסחים ק"ו בתוס' ד"ה ואמרתם זבח פסח הוא וכו') דלא על מצוה זו לבד הזהיר כי אם על כל המצות ומשפט זה נוגעת לכללות התורה לכך נאמר זאת חקת התורה . ואפ"ל שזה ג"כ כוונת הכתוב בפ' פנחס וידבר ה' אל משה לאמר צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני וגומר עפ"י דבריהם ז"ל זאת התורה לעולה ולמנחה כל העוסק בפ' עולה כאילו הקריב עולה וכו' והו לאמר צו את בני ישראל וגומר פי' שהם יאמרו תמיד בפיהם זה הפרשה דהיינו צו את בני ישראל וגומר ויחשב להם שיח שפתותיהם כאלו שהקריבו בכל יום התמידים כסדרם ועד"ז יכולים אכ"נו לתרץ רוב אמירת לאמר שבתורה · והנה בודאי האדם שעושה המצות בשלימות ואומר תחלה הפרשה השייך לזו המצוה כמלא דעושה מהמצוה תורה ואין עבירה מכבה אותה משא"כ כשאדם עושה המצות בדרך מצות אנשים מלומדה או להכאתו להתפארת נגד בני אדם זהו הנקרא מת מצוה ב"מ והיא לוקחת ויצא העבירה שבא לו במחשבות הגוף והיא רותחת ויכבנה משא"כ תורה הגם שלומד שלא לשמה ה"י מ"מ מתוך שלא לשמה יבא לשמה ומאור שבה תחזירנו למוטב ולזה כחה גדול ואפ"ל אומרם ז"ל גדולה תלמוד שמביא לידי מעשה ע"ד אומרם ז"ל אשרי מי שלומד ועושה נחת רוח ליוצרו ויובן עפ"י קושיות התוס' ז"ל אמרו ז"ל כל הלומד שלא לשמה נוח לו שלא נברא ואמרו ז"ל לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות שלא לשמה שמתוך וגומר ותירצו ז"ל הלומד לקינטור ח"ו שזה לא יצא לעולם לכלל מעשה נוח לו שלא נברא אבל הלומד להתגאות ע"ז אמרו לעולם ילמוד אדם שלא לשמה כי יבא לפעמים לכלל מעשה כי המאור שבה יחזירנו למוטב וא"ש גדולה תלמוד

שמביא

שמביא לידי מעשה פי' איזה הלמוד גדולה מפרש ואומר זה שמביא לידי מעשה שלא לקיימו ח"ו שזה יביאנו לכלל מעשה ומאור שבה מחזירו למוטב:

גם יש לפרש וראה בנים לבניך שלום על ישראל פי' כשיהיה לך בנים כשרים המתייחסים בשם בניך כנ"ל אז שלום על ישראל שלא יבואו ח"ו לידי עבירות שיצטרכו דייני ישראל לדון עליהם (ורש"י ז"ל כתובות פרק נערה פי' בענין אחר ע"ש והתורה כפשוטה) גם יש לפרש וראה בנים לבניך שלום על ישראל כי כל זמן שאין בן מצוי בבית תיגרא בביתא ע"ד אמרם ז"ל אסף אלהים את חרפתי ואומר כל זמן שאין לאשה בן אין לה במי לתלות סרחונה משיש לה בן תולה בו מי שבר כלי זה בנך מי אכל התאנים הללו בנך עכ"ל. וז"א וראה בנים וגו' אז שלום על ישראל פי' שלום על בנות ישראל דלא לייתי לאינצויי עם בעליהם.

ע' בפרי עץ חיים שער ט"ז פרק י"א:

תצוה

(פרשה זאת חסר וכאבד הקונטרים אצל וכו' והאח מלאתי בהלקוטים כ"י א"א ז"ל והעתקתי לכאן אף שייך לפי תשא לכאורה אמנם עבור בא"ד כמלא גם ובפרשה זאת הכנתי פה בכדי למלא את הפרשה):

ויאמר משה אל ה' אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא ואומר במדרשים איתא אמר הקב"ה להמן אלמלא לא מת משה יפה דברת עכשיו שמת משה ויתלו המן על העץ וכו'. ולכאורה אין להמדרש זה פירוש. אמנם יל"פ עפ"י אומרם ז"ל בזוה"ק בפסוק וירא העם כי בושש משה ואומר מאן העם דא ערב רב וכו' כיון דחמו ניסין ופליאן דעביד משה במצרים אהדרו לגבי משה א"ל קב"ה למשה לא תקבל לון אמר משה מארי דעלמא כיון דחמו גבורתא דילך בעאן לאתגיירא יחזון גבורתך בכל יומא וינדעון דלית אלהא בר מינך וקבל לון משה וכו' עכ"ל והם הם גרמו לעשיית העגל והחטיאו גם לישראל ולזה אמר לו הקב"ה לך רד כי שחת עמך. עמך דייקא. ואיתא בגמרא לא היו ישראל ראוים לאותה מעשה רק להורות תשובה לדורות לזה אמר משה והצדיק עליו את הדין אנא חטא העם הזה חטאה גדולה. העם דייקא עד שגרמו ויעשו להם גם בני ישראל אלהי זהב. וכתיב אומרו ויעשו ולא כתיב ועשו. ובודאי לא היו ראוים לאותו מעשה רק ועתה היינו להורות תשובה כי אין ועתה אלא תשובה כדבריהם ז"ל. ועתה ישראל מה ואומר וגם בהרבה מקומות בגמרא. גם בב"ר פרשה כ"א ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים אמר ר' אבא בר כהנא מלמד שפתח לו הקב"ה פתח של תשובה אין ועתה אלא תשובה וכו' והוא אומר פן ואין פן אלא לאו אמר הקב"ה פן ישלח ידו ואכל גם מעץ החיים אמשה ואם אוכל הוא חי לעולם לפיכך וישלחהו ה' אלהים מגן עדן ע"כ. פי' המ"כ ז"ל פתח של תשובה שישוב בתשובה ויקבלנו ולא יגזור עליו מיתה. ואין פן אלא לאו הוא ידוע שכל מקום שנא' השמר פן ואל אינו אלא לאו עכ"ל. ובפלנ"ה הקדום פי' דהיפ אין ועתה אלא תשובה והואיל ועשה תשובה א"כ ראוי לעשות לו תיקון שיזדכך חומרו ע"י מיתה ואם יאכל מעץ החיים וחיה לעולם לא יזדכך חומרו וישאר בזוהמתו לזה גרשו מג"ע כדי שיבא לו תיקון ויזדכך גופו עכ"ל. נחזור לדברינו והנה זה היה טענת משה שלא היו ראוין לאותו מעשה רק ועתה להורות תשובה לדורות הבאים לזה אם תשא חטאתם מוטב וידעו דורות הבאים דרכי התשובה. ואם אין והתשובה אינו מועיל מחני נא כי אני גרמתי במה שקבלתי הערב רב עד שאמר לו הקב"ה סלחתי והורה תשובה לדורות הבאים. ולזה באמת בטל מאמר מחני נא. ונודע דברי אחד קדום מדבר הרב הצדיק וכו' ר' **פנחס** ז"ל טעם למה אל פרשה תצוה בשבוע שחל בו פורים ומפני בזאת הפרשה לא נזכר שמו של משה כמ"ש בזוה"ק פרשה פנחס בר"מ דף רנ"ו ע"ש. ובזה נתקיים קללת מאמר מחני נא ובזה טעה המן שידע שבאותו השבוע קורין פרשה תצוה ולא נזכר שמו של משה סבר שנתקיים חס ושלום מאמר מחני נא ובזה מעוררין הדין לעילא ר"ל וטעה ואמר בדעתו שבזה יתפוס את ישראל שאין מי שיגין עליהם. ובאמת טעה בזה דהא ואתה תצוה כאמרם קודם עשיית העגל כמ"ש בזוה"ק פרשה ויקהל שלזה בציווי כאומר ואתה כל א"ס ואח"כ כתב קחו מאתכם דייקא ע"ש. וזה שלא נכתב שמו בזה הפרשה סוד כמוס בדבר ואין לנו עסק בנסתרות ואדרבא פטירת משה שהיה ז' אדר הגין עליהם עכ"ל. שקדום הנס שכתב רש"י ז"ל בפסוק ויתן אל משה ככלותו וגו' שאין מוקדם ומאוחר בתורה וכו' ע"ש דבזה בנ"א הראה לדעת לפי טעות המן שסבור שנתקיים ח"ו מאמר מחנו נא והתשובה אינו מועיל וגם סבור שזה שמתו דור המדבר היה הכל מעון העגל אם ערב לבו לתפוס את ישראל על עון שנהנו מסעודתו של אחשורוש ושתחוו לצלמא כדאיתא (מגילה פרק א' י"א) ודיבר דלטורין על בני ישראל ואמר ואת דתי המלך אינם עושים ולמלך הקב"ה אין שוה להניחם כי אין תשובה מועיל וזה היה הכל לפי טעותו אבל מרדכי ואסתר שהם ידעו האמת שמשה מת על מי מריבה ולא מחמת העגל כי היה צריך להוראות תשובה ותשובה מועיל ולא נתקיים כלל אומרו מחני נא לזה אמרה וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו וגומר ועשו תשובה. וזה פירוש המדרש הנ"ל אמר הקב"ה להמן אלמלא לא מת משה ר"ל מיתת עצמו רק היה חס ושלום ע"י מאמר מחני נא והיה מוכח שאין תשובה מועיל יפה דברת דלטורין על ישראל עכשיו שמת משה מיתה עצמו ע"י נשיקה ועל ידי מי מריבה ובטל מאמר מחני נא והתשובה מועיל לזה ויתלו המן על העץ (ויל"פ על העץ בשביל העץ פי' בשביל ישראל שנמשלים בשם עץ כמאמר

הכתוב

כתוב כי כימי העץ ימי עמי) ועי' במדרש תנחומא פרשה יתרו. ועי' בטור אורח חיים סימן קל"ט א' ע"כ :

כי תשא

(עיקר הפרשה חסר וכאבד הקונטרס ותבל וגו' ואחת מאלתי בהלקוטים כ"י א"א ז"ל והעתקתי לכאן)

כי זה משה האיש לא ידענו וגו' · פירוש כי אין אנו משיגים אותו כי מה היה לו בחינת מה שהוא למעלה מהטבע וכמו שאמר משה בעצמו ונחנו מה פירוש שאנחנו למעלה מהטבע המכונה בשם מה וגו' ובזה יובן אומרם ז"ל (חולין פ' וא"ו) גדול האמור במשה ומה שנאמר באברהם אבינו שא"א אנכי עפר ואפר ובמשה נאמר ונחנו מה עכ"ל · ולכאורה יש לדעת מה בין בחי' עפר ואפר לבחי' ונחנו מה ולפי הנ"ל מובן דבחינת מ"ה היינו מדריגה שהוא למעלה מהטבע בסוד הנזכר בא"ד"ר בבי' רישין ואינון מתתקנין כמה דע"ק ג' רישין מתעטרין ב"ה הכי כלא בג' רישין וזהו ענין דבעא צליבא דקרדוניתא בהאי אירא וכו' כנודע לי"ח ובחי' עפר ואפר מדריגה משתלשל למטה ובשם הרב אלהי **הבעהש"ט** ז"ל דכוונת אבריהם דענין גדול האמור במשה הוא על שלא אמר ואנכי כמו שאמר אברהם רק שכלל עצמו בשאר העם ואמר ונחנו עכ"ל · והעיקר התכללות כמ"ש השונמית בתוך עמי אנכי יושבת שלא היה רצונה להיות נתפסת על הדור שלא יסגיחו עליה מארי דדינא ב"ש כמ"ש בזוהר הקדוש ואפ"ל בזה במה שא"ל נחלקו בפירוש הפסוק כי מפני הרעה נאסף הצדיק [פסחים כ"ו] חד אמר קודם בא הרעה נאסף הצדיק כדי שהצדיק לא יראה ברעה וחד אמר מפני הרעה כדי שיתכפר על הרעה (ב"ק ס') ושניהם דברי אלקים חיים בסוד צדיק וטוב לו צדיק ורע לו והעיקר שיש ב' בחינת לצדיקים · בחינת ונחנו בסוד התכללות ע"ד בתוך עמי אנכי יושבת · ובחינת אנכי ח"א משה רבינו ע"ה מחני נא והכוונה לכפר על בן הדור וכמו שאמר בעצמו ועתה אעלה אולי אכפרה בעד חטאתכם היינו שאני בעצמי אכפרה בעדכם להיות נתפס עליכם ובזה יהיו כפרתכם ולזה דקדק באומרו אעלה כאומר אעלה ואסתלק עצמי מסוד התכללות כדי להיות נתפס · ובזה יהיו לכם כפרה ומסר נפשו עליהם ולכאורה זה מסירת נפש הלא בלאו הכי היה מהראוי להיות כן כי הצדיק נתפס והדור מתכפר בסוד חקת דרועה הנזכר בזוהר הקדוש · אמנם רצה להוציא עצמו מהתכללות בכדי שיהא נתפס וזה היה בחינת מסירת נפש ודאי ולזה מקרא שעיר המשתלח והשיב לו הקב"ה מי אשר חטא לי ונומר כי אמות מדריגתך הוא בסוד התכללית כאמור ונחנו (מה) ובשם הרב הצדיק **המוכיח** הגדול ז"ל כי הכ"ו בפלוגתת ה"ל דבזמן דיתבא עלמא בין תרין לדיקים היינו שיש בעולם בי' לדיקים אחד גדול מחבירו למ"ד קודם בא הרעה הרי

שהוא נאסף הלדיק שהקב"ה חס עליו שלא יראה הרעה א"כ נאסף הלדיק הגדול כי הקב"ה חס עליו יותר ומשפי הקטן ממש במדריגת אבל למ"ד כדי לכפר על הרעה א"כ נאסף הלדיק הקטן כי הקב"ה ברחמיו מסתפק עלמו בכפרת כל דהו וחס על הלדיק היותר גדול · וזהו פי' חבל על דאבדין ולא משתכחין פי' חבל איממי חבל לעלמא דאבדין ולא משתכחין פי' כשנאבד לדיק שלא הניח כמותו בעולם א"כ אז הפי' כמ"ד שלא יראה הרעה ח"ו ואז חבל לדור משא"כ כשמסתלק הלדיק הקטן א"כ מוכח דהפי' כאידך מ"ד עכ"ל הקדוש ועי' פנים לתורה ובזה אפ"ל מה שאמר משה רבינו ע"ה מחני נא והכוונה כדי לכפר על הדור ככ"ל היה זה מרוב ענותנותו שהיה קטן בעיני עלמו והיה בדור לדיקים גדולים ממנו ולזה יולדק עליו כי למ"ד כדי לכפר על הרעה נאסף הלדיק הקטן ככ"ל נדברי הרב הלדיק המוכיח ז"ל · ובזה אפ"ל מה שאמר משה רבינו ע"ה בספרים כדב ואביהו וכל בני ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ד' כי סבר שהם גדולים ממנו ומאהרן כאומרם ז"ל שאמר משה בשעה שאמר לו הקב"ה בקרובי אקדש אמרתי או בי או בך עכשיו אני רואה שהם גדולים יותר ממני וממך וכו' ע"כ וכיון שסבור שהם הם לדיקים הגדולים שבדור בודאי הפי' כמ"ד קודם בוא הרעה שהוא לנוונת הלדיק שהקב"ה חס עליו שלא יראה הרעה וא"כ נאסף הלדיק הגדול כי הקב"ה חס עליו יותר ואז חבל לדור ככ"ל נדברי הרב **המוכיח** ז"ל ולזה אמר וכל בני ישראל יבכו וכו' וכל זה גרם לו רוב ענותנותו ולזה משבחו והאיש משה עניו מאוד אשרי ילוד אשה שכך הכתוב משבחו :

וירא משה כי פרוע אהרן לשמלה בקמיהם וגו' ואתמר בשם גדולי הדור גאוני ארץ ז"ל כבג"ע ביאור סדברי · ולכאורה יל"ד אהרן קדוש ד' איך לא עשה בכל השתדלות כחו לדחותם ולעכבם בכל מה דאפשר מלעשות העגל · אמנם כוונתו היה באמת לקדש ד' · כי בע"ז המחשבה הוא כמעשה שנאמר למען תפוש וגו' כידוע ועכום יענש על מחשבה גופא כבעל מעשה · ע"כ תיכף כשבאו לאהרן ואמרו לו שמנאה כפשם וכוה בפרש לעבוד ע"ז · וראה אהרן כי עתה יענש העם הזה ואמן יהיה לו על מחשבתם הרעה וירא אהרן בהם שלא יוליאו זאת תיכף מכח אל הפועל אזי לא ידע שום אדם מזה שעלה במחשבתם הרעה לעבוד ע"ז ואזי כאשר יגע בם יד ד' אז יאמרו העכו"ם מבלתי יכולת ד' וגו' ולזה אמר לכלותם במדבר · כי אם לא כן הוא יצא מה ולמה שולח בהם משלחת מלאכי רעים ודבר ומגפה ר"ל כי מה חטאו ומה פשעו ויהיה חילול השם חלילה כי לעכו"ם לא יגלה את מחשבתם הרעה אשר ימו לעבות כי האדם יראה לעינים ורק ד' יראה ללבב · ע"כ אהרן ידיד ד' למען לדקו רלה שיגדיל ויאדיר ויתקדש שמו של מלך מלכי המלכים הקב"ה ברבים · ע"כ עשה חכמה גדולה והוליא הדבר את מחשבתם הרעה

עיד מכח אל הפועל ומיסר הדבר טרם יגע גם יד ד' למען יתגלה חרפת פשעתם וכליות חטאתם לעין כל ויכירו וידעו כל באי עולם אשר הקב"ה לא עביד דינא בלא דינא וצדיק ד' בכל דרכיו וז"א כי פרעה אהרן פירוש שגילה אהרן מן המחשבה אל הפועל והמעשה כדי שיגלה ותראה המולת והחרפה שלהם בקמיהם ואויביהם ולא יתחלל שמו של הקב"ה ברבים ואדרבא יתגדל ויתקדש שמו לעיני כל חי עכ"ל:

ומשה לא ידע כי קרן עור פניו וגו' מהרב הצדיק וכו' **מאפטא** פי' דאילו הוי ידע הוה הדבר גבוה וגדול כל כך עד שלא היה באפשרי ליהושע לקבל ממנו שום השפעה ובאמת היה צריך הדבר להתגלות בכדי שיוכל יהושע לקבל ממנו השפעה לזה לא ידע כי קרן עור פניו וזהו אמרם ז"ל (ביצה · שבת י"א) הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו ופריך הגמרא והא משה לא ידע כי קרן עור פניו ומשני מילתא דעבידי לגלויי הוא פי' שהיה דבר שהיה צריך להתגלות ולזה לא ידע כי קרן עור פניו עכ"ל:

לפורים

מהרב הצדיק וכו' **מאפטא** פי' · חייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי · במדרש כתיב זכור את יום השבת לקדשו וכתיב זכור את אשר עשה לך עמלק השוה הכתוב זכירה לזכירה משל למלך שעשה סעודה לבני הככבד התחיל לספר בשבחו של שר פלוני אוהבו ואחר לבני זכור אהבת אבותי שר פלוני שוב התחיל לספר בגנאי שונאו פלוני ואחר לבני זכור שנאת שונאי פלוני עכ"ל והוא ע"ד שני השעירים ביוה"כ מלמד שיהיו שוין בקומה ובמראה ובדמים ובזה גחלים אתה חותה על ראשו כפשוטו מעלה היה לו במגפלין אותו להשוות כבודו לכבוד בוראו כביכול ובזה נמתק ונתבטל ונכפה פיהו מלקטרג · וזהו כוונת המדרש זכור את יום השבת לקדשו זכור את אשר עשה לך עמלק השוה הכתוב זכירה לזכירה כי כמו זכרון שבת שהוא עיקר מקור הקדושה והברכה הוא במוח הזכרון כן זכרון עמלק מעלתו במוח הזכרון וכיון שירצה שהשוה כבודו לכבוד כביכול · ובזה גחלים אתה חותה על ראשו ובזה יומתק ויתבטל ויוכפה פיהו מלקטרג רק נתהפך לטובה ע"ז וזהו גדולת הצדיקים שמהפכים מדה"ד למדת הרחמים וזהו הזהירו לנו רז"ל בעת סעודת פורים אורות עליונים מתגלים ובכדי שלא ינקו החיצונים ויכפה פיהם מלקטרג חייב לבסומי היינו להמתיק הדין ולהעלות זכרונו למוח הזכרון בשער אחד עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי שיהיו בבחינת שני השעירים שוים בקומה ובמראה ובמילא נמתק ויתהפך ללמד סנגוריא על ישראל ויתהפך מדה"ד למה"ר ובזה ישפיע הצדיק כל מיני טוב ושפע לכל העולמות עכ"ל:

ויקהל

(פרשה ויקהל חסר וכאבד הקונטרס וחבל וכו' ואת העתקתי מהליקוטים כ"י א"א ז"ל והצגתי פה)

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל וגו' במדרש איתא אמרה תורה לפני הקב"ה רבש"ע כשיכנסו ישראל לארץ זה רץ לכרמו וזה רץ לשדהו ואני מה תהא עלי אמר לה הקב"ה יש לי זוג שאני מזווג לך ושבת שמו שהם בטילים ממלאכתם ויכולין לעסוק בך עכ"ל: ובמדרש תנחומא איתא ויקהל משה בעלי הגדה היו אומרים מתחלת התורה ועד סופה אין בה פרשה שנאמר בה הקהלה בראשה אלא פרשה זו לבדה ולמה כך אמר הקב"ה למשה לך רד ועשה לי קהלות גדולות בשבת כדי שילמדו כל הדורות הבאים אחריך להקהיל קהלות בכל שבת ושבת להכנס בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ללמוד בהם תורה ברבים· ד"א ויקהל משה אמר להם הקב"ה לישראל אם אתם מקהלים בכל שבת ושבת בבתי כנסיות ובבתי מדרשות וקורין בתורה ובנביאים מעלה אני עליכם כאילו המלכתם אותי בעולמי שכן ישעיה הנביא מפרש ואתם עדי נאום ד' ואני אל אתם מעידים עלי שאני אלהי בעולם עכ"ל עי' תורת חיים סימן ר"ל ושם בהרב"י ז"ל· אבל לא כאותם שמכוונים מאמירת תורה להראות מעלתם ועושים התורה קרדום להתפרנס בה ולא זהו הדרך אשר הוא לד' כי עם עני הוא וצריך לבריות אל יתבייש ולשאול צדקה ולומר אני עני ואני צריך לצדקה ולא לומר בשביל זה תורה · ועד"ז פירש הרב הצדיק וכו' ר' **זוסיא** ז"ל פסוק אל תתן לחית נפש תוריך כלומר בשביל חיות נפש שלך אל תתן תוריך היינו התורה שלך (והלמוד של לחית הוא כמו בשביל ועד"ז פי' הזוה"ק פרשה וירא למוד של לרב ע"ש במדרש הנעלם ד"ה וד' פקד) אלא חית עניך אל תשכח כלומר אל תשכח עניך ולשאול משום עניות עכ"ל ועי"ד שאמר גם הרב המגיד ר' **ארון** קרלינער ז"ל וביאר דורש דומים אותם זכר כלומר דור' בשביל מצות חיו וכו' עכ"ל כי כתיב אמת קנה ואל תמכר ואמרו משם הרב הצדיק הקדוש ר' **ליב** שרה'ס ז"ל שהתרעם על אמירת תורה ואומר מה זה שאומרים תורה אלא צריך האדם שכל עשיותיו יהא תורה והוא בעצמו יהא תורה היינו שיתנהג בכל דרכיו עפ"י התורה עד שילמדו בני אדם מהנהגותיו · והנהגותיו עצמו תהא תורה עכ"ל· ומחשבתו יהא תמיד רודף להרבות כבוד המקום ב"ה ולהורות לעם דרך ד' להכניס קצת מרוממות אלהים יתברך ויתקדש כנא וסלו דומיה תהלה ע"ד נורא תהלות כי הוא אחד בכל דמיונות עד"ש מי שיש לו מאה אלף אין לדמות לו מי שאין לו רק עשרה אלף אבל מי שיש לו ב' אלף אפשר להדמות לו הגם שאינו כל כך בדמיון השוה מכל מקום באפשרי להשוות אליו מעט בדרך השילוח דהי העשיר שיש לו מאה אלף יש לו השוות לקצתם · ולקצתם אין לו השוות:

אמנם באין סוף ב"ה וב"ש אין לו השתוות לשום דבר והכל שוה לערך גדולתו ורוממותו כי כמו שאין לו ערך ודמיון עם השלשול קטן שבים כן אין לו ערך ודמיון עם השר הגדול שבשרפים וחיות ואופני הקודש והכל שוה אצלו בערך אחד והוא הכך אחד בכל דמיונות ועד"ז ביאר הרב הצדיק וכו' ר' **משה ליב** ז"ל מסאסוב אומרו אל מי תדמיוני ואשוה יאמר קדוש · ומלת ואשוה לכאורה יתור לשון הוא ולפי הנ"ל ניחא ושיעור הכתוב עז"ה אל מי תדמיוני פירוש לכל הדברים שתדמיוני אשוה הכל בשוה בגדר אחד כי אין לי יחוס ודמיון לזה כמו לזה וזהו ואשוה כלומר אשוה הכל בשוה עכ"ל :

פקודי

(עיקר פרשה חסר · ולאבד ואת מצאתי בהלקוטים כ"י א"א ז"ל והעתקתי לכאן) :

אלה פקודי המשכן וגו' אמרו רז"ל בשעת גמר מלאכת המשכן נתן משה רבינו ע"ה חשבון ומספר מכל דבר בכדי שלא יחשדוהו ח"ו ועליו הכתוב אומר והאלהים מצא עליו וגו' עכ"ל · אמנם לא כן עושים הפרנסים שבזמנינו הם עושים ההיפוך שמתגאה על הציבור ומסתיר עסקיו והנהגתו מפני הציבור ואינו רוצה להראות להם חשבון וגורם על ידי זה צער גדול להציבור · והרבה יש לדבר מאלו הפרנסים ואין כאן מקומו וכתבתי במ"א וכבר האריך בזה הרב הגאון בעכיר טור במסכת סוטה ע"ש · ע"כ יקחו הפרנסים ראייה ממשה רבינו ע"ה כי מי לנו גדול יותר ממנו ואעפ"כ נתן בעצמו חשבון מכל דבר בכדי שלא יחשדוהו ח"ו וגם שלא יצער להציבור ויזכו על ידי זה לרב טוב הצפון לעוה"ב :

ובצלאל עשה את כל אשר צוה ד' וגו' ופרש"י ז"ל אפילו דברים שלא אמר לו רבו הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסיני וכו' כי משה אמר תחלה כלים ואח"כ משכן וכו' א"ל בצלאל מנהג העולם תחלה בית ואח"כ כלים וכו' א"ל בצל אל היית וכו' ע"כ ואין הבנה לדברים כי איך יעלה על הדעת שיהפוך משה רבע"ה דברי אלהים חיים ועוד שישכיל בצלאל יותר ממשה שהכתוב העיד עליו לא קם כמשה. אמנם י"ל ע"פ מ"ש בספר אור החיים הקדוש ז"ל בבראשית על אמרו בדבר ד' שמים נעשה וברוח פיו כל צבאם וידוע טבע המדבר שהרוח קודם להדיבור ואח"כ משמע שהמלאכים נבראו קודם לשמים וצבאות שמים קדמו כי המלאכים לא נבראו עד יום שני אמנם ד' יכול עשות מה שא"א לבשר ודם להיות הדיבור קודם להרוח עכ"ל בקיצור · והנה להסביר דברים אלו אינם לרעתו אי אפשר כי היה צריך להגשים הדבר בכדי לשכך אוזן ושיש ח"ו כמקלין בנביאים ועל כזה אמרו ז"ל אין מוסרין ראשי פרקים כי אם לחכם מבין בדעתו שיש בו רוח הקדוש שהוא דבר למעלה מהטבע ולאיש כזה אפשר להשיג הדברים על מכונם והנה שמים וארץ מכונים בשם בית · ולצבאם מכונים בשם כלים וראיה ממה שמצאתי כתוב בספר תרג הגאון וכו' מוה' **יעקב** מליסא ז"ל כתב לפי דרכו על אמרו כה אמר ד' אל דרך הגוים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה וגו' ואיך שייך זה לזה הוא עפ"י דבריהם ז"ל יהושע שאמר לשמש דום ולירח בעמק אילון שהשיבו איך כ"ח מלווי שצורה אליגי שכלעוותי ללכת ולכסי בוק ע וכו' והשיב יהושע עבדא זבינא דאבא את שנאמר ברוך אברם וגו' קונה שמים. וארץ ומלות קונה שמים חוזר על אברם שבגודל צדקתו מסר הקב"ה לידו שמים וארץ וכו' ע"כ · ומזה אמרו רז"ל אין מזל לישראל ר"ל שהם ברשות ישראל להנהיגם כרצונם עפ"י טענה זו עבדא זבינא דאבא את והנה כתנקו רז"ל (פסחים לד) חכמי ישראל אומרים גלגל קבוע ומזלות חוזרים וחכמי עכו"ם אומרים גלגל חוזר ומזלות קבועים וכו' והנה פסקה המשנה בבבא בתרא המוכר בית לחבירו מכר כל דבר הקבוע אבל לא דבר המטלטל וכו' הנה לחכמי ישראל שהגלגל קבוע בעת שמסר הקב"ה קנין שמים וארץ לאברהם אבינו ע"ה נמסר גם הגלגל עמו כי הוא דבר הקבוע וממילא כל צבאי השמים ומערכותיהם והמזלות הכל בכלל המכירה כי כולם טפילים להגלגל הקבוע והוא נמכר בכלל הבית שהם שמים וארץ וממילא אין לישראל ליראה מאותות השמים כי הם עבדא זבינא דאבא משא"כ לדברי חכמי עכו"ם שהגלגל חוזר והוא דבר המטלטל לא היה בכלל המכירה וז"א כה אמר ד' מדרך הגוים אל תלמדו לומר כדבריהם שהגלגל חוזר אלא כחכמי ישראל שהגלגל קבוע ולז ממילא מאותות השמים אל תחתו וגו' עכ"ל הרי מכלל דברי הגאון הנ"ל יש לכנות שמים וארץ לבית · ולצבאיהם בשם כלים והנה מעשה המשכן היה דוגמא לבריאת שמים וארץ כמ"ש בזהר הקדוש עלי שפים עומדים וגו' הדא הוא דכתיב שרפים עומדים וגו' ע"ש והנה בסדר עשיות המשכן היה צריך קדימה בית להכלים כמו במעשה בראשית וזה היה ע"י שהדיבור קודם להרוח כנ"ל באור החיים הקדוש ז"ל מה שאי אפשר לבשר ודם להשכילו אם לא מי שחלק לו הקב"ה חכמה ותבונה לחשוב מחשבות שהוא למעלה מהטבע ובפרט משה לצוות לבצלאל מעשה המשכן לא היה אפשר לו להסבירו והיה צריך להפך לשכך האוזן מה שאפשר לבשר ודם להשכילו ולהסבירו · אמנם בצלאל כשמלא אותו בחכמה ובתבונה ובדעת וידע לצרף אותיות שבהם נבראו שמים וארץ השכיל הדבר והיה חכם ומבין מדעתו ענין העמוק במה שהדיבור קודם להרוח והשיב כתבונתו שצריך להיות בית תחלה להיות קודם הדיבור להרוח והשיב לו משה בצל אל היית בודאי כך הוא ולא ידעתי גודל חכמתך שמכון בך ד' אל עולם :

דברי

דברי הכותב והמעתיק הספר · אשר בגילה וברעדה כותב וסופר . אמרי שפר . ותיטב לה' משור פר :

דרשו מעל פתיחת הספר וקראו מה שכתבתי שם בעת שהעתקתי הספר מצאתי בכמה מקומות מחוק . וגם נמחק השבחים והמאמרים מהצדיקים וכו' ועבור זה גמרתי בלבי לכתוב בכל המקומות בלשון מהרב הצדיק וכו' מאן שם . ועתה באתי להוסיף כי יותר מעשרים שנה שהספר הזה היה משוטט בכל הארץ והיו ממשמשין בו ידי איש ואנכי לא ידעתי מקומו איה · ועבור כן נמחק בכמה מקומות מהספר כמה וכמה שורות ותיבות · וגם נמחק השבחים והמאמרים מהצדיקים ואינו יודע מי הוא זה אשר ערב את לבו לגשת אל הספר ולשלוח ידו בהספר ולמחוק ממנו כל הדברים הנ"ל · וגם נאבדו כמה דפין על אלו בוגין בכ"י א"א ז"ל מכמה פרשיות בדילוג · אמנם מהספר שמות נאבדו י' דפין כ"י א"א ז"ל משמונה פרשיות ביחד היינו מאלו פרשה בשלח עד אלו פרשה ויקרא כמו שליקטתי אצל כל פרשה ופרשה וחבל על דאבדין וכו' : בעבור זה אמרתי להציג בכאן איזה לקוטים יקרים מצדיקים מפורסמים מה שמצאתי בכ"י א"א ז"ל · ולחבר אצל ספר שמות בכדי למלאות כו' :

מהרב הצדיק המפורסים וכו' ר' **ישראל** מריזין כ"י כתיב ואורח צדיקים כאור נוגה וכו' ודרך רשעים כאפלה וגו' כי דרך היינו דרך הכבושה לרבים · ואורח היינו דלא כתשין בי רגלין כמ"ש בזוהר הקדוש (ויקהל רט"ו) והנה הצדיקים יש להם שכל ומשכל לעבודת ד' מה דלא כתשין בי רגלין · והשכל רצוי בעיני הבורא ב"ה וב"ש כאילו עסקו באורייתא דזהו דרך הכבושה דכתשין בי רגלין וז"א ואורח צדיקים היינו שכל ומשכל שלהם רצוי להקב"ה כאור נוגה דזהו התורה קרוי נגה · אבל דרך רשעים באפלה היינו אפילו באם הוא עסוק בתורה דזהו דבר הכבוש ודרך המלך הוא ג"כ כאפלה כי לא זכה נעשה לו סם המות משא"כ הצדיקים נעשה להם סם חיים עכ"ל :

מהרב הצדיק וכו' **מאפטא** כ"י שאמר בשם הרב הצדיק וכו' ר' **דוב מעזריטשיר** ז"ל בפסוק המשל ופחד עמו עושה שלום במרומיו וגו' עשיית השלום היינו שכל אחד מהארבעה יסודות א' ר' מ' ע' אומר לחבירו למה לך להתגבר עלי הלא מצד עצמותך אתה בחינת אין ואפס רק מצד גבורות והשפעת בורא עולם עלך שנתן לך חיותו והשפעתו · א"כ מה שירשך בורא עולם תירש ומה שיורישני בורא עולם אירש ולמה לנו להתקנאות אחד בחבירו ולהתגבר אחד על חבירו ובזה נעשה שלום ביניהם וז"א הלא המשל ופחד רק עמו עם הבורא ב"ה שהוא המשפיע לכל אחד מהיסודות א' ר' מ' ע' בכל אחד שיעור חיותו ובזה עושה שלום במרומיו עכ"ל (אחר איזה ימים כתבתי לרבינו הצדיק וכו' **מאפטא** הנ"ל איגרת בקשה מדברים הנוגעין לי וכללתי בתוך איגרת וכתבתי בזה הלשון בעת האיר כבוד רבינו פ"ק זכיתי לשמוע דברי עתיק יומין יוצא מפי אדוננו מפורש בקדושה ובטהרה ודבר אחד עורר במה שגילה כבוד אדוני דבר מתוק שהשלום שעושה הקב"ה במרומיו הוא בזה שכ"א מהארבעה יסודות א' ר' מ' ע' וכו' כנ"ל ובשמעי זאת הרהרתי בלבי אולי זה כוונת אומרם ז"ל (בבא בתרא) רבה בר בר חנה שראה גלי הים שדליים ורצה להתגבר למשטפיה לעלמא וא"ל חבריה חזי גבורתיה דמרך עלך וכו' כוונתו הלא מצד עצמותך את בחינת אפס ואין רק מצד גבורת השפע בורא עולם ורמז לו רמז שאמר כנ"ל ואחר איזה שבועות סיפרו לי אנשי שלומו העומדים לפניו בעת שהגיע לידו האיגרת הנ"ל הביט בו ערך חצי שעה והיטב בעיניו והנאני שנתקבל ת"ל בעיניו)

(**אה"ו** מזה האימרא כי זה בעליל שא"א ז"ל שמע מהרב הצדיק **מאפטא** ז"ל מפיו הקדוש ממש ומזה נקח ראיה לכל האימראות מהספר שבוודאי שמע כמה חידושי אורייתא מפיהם הקדושים ממש אלא הוא הדבר אשר דברתי עבור שהספר הזה הי' תחת ידי זרים כל כך שנים ומחקו כל המקומות מהצדיקים וכו' ועבור זה לא ידעתי איך לכתוב וכו' :

(**אה"ו** זאת מצאתי בחיבור הספרי של א"א ז"ל שבו פסקי הלכות ואיזה שו"ת · וגם על נפ"ת נמצא בשם והעתקתי לכאן בכדי לקרב דברי קדשו של הרב הצדיק וכו' **מאפטא** : ז"ל אחד אל אחד והיו לאחדים בידיך)

איתא בפסקי הגאונים ז"ל אשה שמצאה ולדה מת אצלה שמחמירין עליה להתענות כמה תעניתים היינו תענית פ"ד ימים רצופין · ומאז ואילך עד כלות י"ב חדשים תתענה בה"ב ולא תאכל בשר ולא תשתה יין אפילו בלילה שלפניו ולאחריו . וכל התעניתים הנ"ל בימי עיבורה ויניקה מחויבת לפדות וכו' ע"ש כמה שמחמירין עליה בתעניתים · אמנם בדורות הללו שירד חשות כח לעולם יש להקל בתעניתים ושמעתי מהרב הצדיק וכו' **מאפטא** כ"י שבאה לפניו אשה שמצאה בנה מת אצלה אמר כי נבון בדעת ובהשכל בחכמה הקדושה מה חטאה ומה פשעה כי אם מצד שמיעטה דמות כי בצלם אלהים עשה את האדם וגו' ואם היה כח בידינו לצוות עליה שתהא הרה שנה בכרם אחד · בודאי היה זו תשובה שמשקל להרבות הדמות · אמנם כיון שאין כח בידינו לעשות זאת · למה נגזור עליה להתענית אלא בזה תש כחה ביותר

תופסידין הסהרין לגמרי ועם זו תשובה מדה כנגד מדה ·
אלא יותר טוב לחטוב כל ימי התענית נגד עונות והתקנון
הזה הוא כפי ענינו ועמידתו ובכונה כיוצא בה היתה רוצה
ליתן ולפרוש התעניתים שלה ואמר הרב וכו' הנ"ל כי
התוכח בזה בימי חרפו עם הרב הצדיק וכו' **מזלאטשיב**
ז"ל ועמדו דבריו כי בהיותו שם פ"א בהתועדות בסוד
זקנים הובא שאלה זו לפניהם ופתח מרא דאתרא ברא
המדברים ופסק עליה כל התעניתים הכת בים בפסקי
הגאונים הנ"ל ז"ל והוא כ"י השיב ואמר כנין בדעת ובהשכל
עפ"י ד"ת בחכמה הקדומה קיבת חטאת על האשה הלא הוא
מחמת שמיעתה דמות וכו' ואם היה כח בידינו וכו' כנ"ל
והודו כולם לדבריו ואמרו שגם כוונת פסקי הגאונים היה
על דרך זה ועתה בא וראה החכמה תחיה את בעליה עכ"ל:

בגמרא כל אמת אמת תפסים לנאי כי צריך אדם
להיות במדריגת הילך ולאחור תמיד לאחוריו
שיהא כדמה לו שכל מה שעשה אתמול לא היה בגדר האמת
וכן בכל יום ויום וכן יהא מבחין בין טוב לרע לברר האמת
לא כמו אלו שמתדמין בעצמם על כל עשייתם שהוא
אמת ע"ד שביאר הגאון מהרש"א ז"ל אומרו ותהי האמת
נעדרת עדרים עדרים כתות כתות שכל כת סובר שהאמת
אצלם עכ"ל ולא הם מוצאים בעבודתם שום פנויה רק כולו
אמת כי אפילו אותן שהולכים בשיק ומשוקעין בתאוות חמדת
הזמן סוברים בעצמם שהולכים בדרך האמת וז"א כל אמת
אמת תפסים לנאי הכל הוא בגדר האמת אלנו אלא יש לו
לאדם לפשפש במעשיו ולהיות מוצא תמיד חסרונות
כאומרם ז"ל לעולם יראה אדם עצמו כאילו הוא חייב ואין
לו ללמד זכות על עצמו וזה הוא העיקר החכמה וע"ז רמזו
ז"ל חכמה דיכין מתערין מיכה כלומר שזה שורש חכמתו
שהוא דיכין מתערין מיכה שלא ללמד על עצמו זכות ·
אלא כן הרשעים בחושך ילכו וכל מה שעושין כדמה להם
שעושין על פי התורה ומצילים להם ראיות מזויפות מגפ"ם
ולא צועק הנביא בשם ד' מה מצאתם בי עול וגו' כלומר
לא די לכם ברשעתכם כי גם תולים בהתורה כביכול למצא
ראיות מזויפות מהתורה וזה ידוייק באומרו מה מצאתם בי
עול . בי דייקא . וזה שהתפלל דוד המלך ע"ה אהלך באמיתך
כי ולא אמר אהלך באמת כי כמה גווני אמת איכא בסוד
עמוד דכולא בוכין אתכלילן ביה לזה התפלל אהלך באמיתך
באמיתך דייקא להאיר עיני בנקודת האמת אמיתי ·
תניית העיכים בהאדם ח"ו הכל בא מסיבת חטאת נעורים
מיים שקשה הרבה לפרוש היונה ע"ד שביאר הרב הצדיק
כי ר' **זוסיא** ז"ל חטאת נעורי ופשעי אל תזכור וגו'
לא אמר תמחק כי קשה לפרוש היונה להיות הענין כמחק
גמרי בקירוב הזמן והרבה יש לבטות און על זה ולכן
התפלל שעכ"פ בימי אל תזכור עכ"ל וזה הוא דמתרגם
יונתן בן עוזיאל על אומרו לך לך מארצך וממולדתך וגומר

אתפרש מן ילדותך וגו' וכן תרגום אונקלוס וממולדתך וכו'
רומז לחטאת נעורים והרבה צריך בקשת רחמים על זה
והכל תפלים לירא ד' אלא צריך לזה פרישות מעוה"ז
והתבודדות מבני אדם ולשפוך בכל יום תפלתו ודמעתו
לפני יוצר הכל כאומרם ז"ל לולא הקב"ה עוזרו וכו' ואז
כשעושה תשובה מאהבה זדונותיו נעשו לו כזכיות וע"ד
שפגע הרב הצדיק וכו' **מבארדיטשוב** ז"ל באדם
רשע אחד שהיה גבר אלם ותקיף ושופט
העיר תפסוהו בבגדו ואמר לו חזור בך ובזה יש לי קנאה
גדולה עליך כי מ"ח שבעל עבירה גדול אתה אם תעשה
תשובה אז יתהפכו כל זדונותיך לזכיות ויהיה לך יותר
זכיות ממני עכ"ל ויש להעמיק זה באמרם ז"ל במקום שבעלי
תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד כי לבע"ת
נהפכים לו כל זדונותיו לזכיות (ד"ע)

מהרב אלהי וכו' **הבעש"ט** ז"ל אל תשליכני
לעת זקנה וגו' היינו וכו'
בבחרותו אינו צריך סיוע להתנשא אלא הכוונה דלפעמים
יתלהב אדם לאיזה עובדא הן לתורה והן לתפלה אבל אינו
מתיישן אלא זה ההתלהבות והחשק · רק תיכף ומיד יפול
מהחשק ודומה לו כאילו הזקין זה התלהבות ע"ד כפרוטגמא
ישינה לזה אמר אל תשליכני מהתלהבות להיות בעיני כזקנה
וכפרוטגמא ישינה אלא שיהיה אצלי כפרוטגמא חדשה עכ"ל
ועד"ז יכולין לפרש מה שאמרו בגמרא היושב בטל כישן
דמי · כי מי שמתמיד בלימודו גליא אדעתיה שהתורה חביבה
עליו כפרוטגמא חדשה שהכל מקלסין בה · משא"כ היושב
בטל גליא אדעתיה שהתורה אצלו כפרוטגמא ישינה וזהו
היושב בטל כישן דמי והבן

מהרב הצדיק וכו' **המגיד** הגדול ז"ל ביאר המשנה
עושה ואינו הולך שכר מעשה בידו וכו' כי
המשנה מתמיה מאין בא · אדם שעושה מצות תמיד ואינו
הולך בזה ממדריגה למדריגה ומתרץ המשנה שכר מעשה
בידו פירו' בוודאי כל עשייתיו איכשהו אלא לשם קבלת פרס וע"ד
המדרש פרשה בחוקותי יד ליד לא ינקה רע אם האדם
עושה הטובה ורוצה תיכף לקבל שכר מיד ליד לא ינקה וכו'
כי אלו רצו אבותינו לקבל שכרן מיד ליד לא היו לנו שום
תקומה ח"ו הה"ד וזכרתי את בריתי יעקב וגו' עכ"ל ·

מהרב הגאון והצדיק וכו' ר' **משולם
מטיסמיניץ** ז"ל בגמרא
לא הוי ידעי רבנן מאי השלך על ד' יהבך
אמר רבה זמנא חדא הוי אזליכא באורחא אמר לי ההוא
טייעא שקולי יהבך ושדאי אגמלאי וכו' עכ"ל ולכאורה
הוא דבר זר ורחוק דרבנן לא הוי ידעי פירוש הפסוק עד
שמעם מטייעא סוחר ישמעאל · אלא הכי פירושו כי היה

עסקא

מספקא לנו לרבנן רווילא דקרא אהדדי כי בכתוב אחד
אומר וברכתיך בכל אשר תעשה וגו' יכול אפילו יושב ובטל
תלמוד לומר בכל אשר תעשה וגו' מוכח מזה שהתורה מחייב
על האדם לעשות פעולות הטבעיות כל ימיו לצורך פרנסתו
בכל כחו וכאן כתיב השלך על ד' יהבך וגו' משמע מזה
שיספוק עד דאמרי ליה מילתא ברבה בר בר חנה שהלך
בדרך ומשא כבד היה עליו וכפי דרך טבע היה החיוב
על רבה לבקש מאת הטייעא לשקול מעליו המשא אם שפירוש
הוא כפירוש הראשון דייקא · אבל הצדיק הזה דרך אחרת
היה לו ולא רצה להתחיל ולהשתדל עם הטייעא ותלה
בטחונו בד' אם ישא רצון הבורא ב"ה לשקל מעליו המשא
ישלח מחשבה בלב הטייעא שיאמר בעצמו לרבה שקולי
יהבך כפירוש השני וכן הוי וז"א השלך על ד' יהבך שיהיו
שאין לו לאדם לעשות בכל השתדלותו לצורך הפרנסה כדרך
העולם בעוה"ז לילה לא ישכב יומם לא ינוח וכו' דהא חזינן
כאן ברבה בר בר חנה שתלה בטחונו בד' וכן הוי אלא
יש לאדם להשתדל באיזה סיבה לפרנסה כדי לקיים מצות
התורה וברכתיך בכל אשר תעשה ואין מעצור לד' להושיע
ברב או במעט וכשיש לו לאדם איזה סיבה מעט לפרנסה אזי
הנשאר ישליך על ד' יהבו עכ"ל :

מהרב הצדיק וכו' ר' סענדיר ז"ל אח לא פדה יפדה איש לא יתן לאלהים

כפרו וגו' כי ראינו מקצת אנשים שנותנים צדקה פעם
לפדיון שבוים · פעמים לצורך עני להשיא בתו · פעמים לעני
על שבת ובדומה · ולאחיהם ולקרוביהם עניים מניחין
בעירום ובחוסר כל · ומזה מוכח דכל עסיקתו איננה אלא
להתפארות מבני האדם ולא לשם שמים · דאם היה כוונתו
לשם שמים היה עושה כפי הדין הקרוב קרוב קודם ומבשרך
אל תתעלם ועכ"פ קודמים לעניי אחרים וזה פירוש הפסוק
אח לא פדה אלא יפדה איש אחר אשר לא אחיו הוא ומזה
מוכח לא יתן לאלהים כפרו פי' הכופר והצדקה שנותן
אינו נותנו לשם אלהים היינו לשם שמים רק להתפארות ·
ובאמת מי שרוצה לזכות במצות הצדקה יש לו לקיים כפי
התורה הקרוב קרוב קודם ומבשרך אל תתעלם עכ"ל :

מהרב הצדיק וכו' ר' חיים סאנציר ז"ל (תהלים) ואל זועם בכל

יום וגו' ע"ד אומרם ז"ל (עכו"ם פרק א') כשסוכא לבעל
ח"ב כפרע ממני בפעם א' ח"ו כשהוא מטיב עמו כפרע ממנו
מעט מעט וז"א ואל זועם בכל יום פי' זה חסד גדו
שזועם בכל יום ונפרע מעט מעט וזה שם אל מורה על
חסד עכ"ל :

מהרב הצדיק וכו' ר' משה לייב מיסאסיב ז"ל

ביאור הכתוב יהי חסדך עלינו כאשר
יחלנו לך פי' כשם שאנחנו מיחלי' ומצפי' תמיד לחסדך הגדול
שתעמוד לנו בעת צרה אף שאין אנו משיגים איך
על פי אמונה כן אתה ית"ש יהי חסדך עלינו אף שאי
אתה רואה ממעשינו שום טוב שיהיה מדה כנגד מדה וז
פי' יהי חסדך ד' עלינו אף שאין אתה רואה ממעשינו שו
טוב מ"מ יהי חסדך עלינו כמו כאשר יחלנו לך ואין אנ
משיגים כלום רק מצד אמונה שאנחנו בני ישראל מאמינים
שאתה אדון עולם ולך ד' הממלכה וגו' והעושר והכבוד
מלפניך ואתה מושל בכל עכ"ל :

מהרב הצדיק וכו' מקאזיניץ ז"ל כתיב למ

לנצח תשכחנו וגומר וכתי
השיבנו ד' אליך וגו' דנודע הייכות קב"ה אומר שובה אל
וגו' וכנסת ישראל אומרים השיבנו ד' אליך וגו' וז"א למה לנ
פי' בשביל מיעוט השכחתו ותעזבנו ח"ו אלא יתקיים נ
לאחוכי בני והשיבני אליך עכ"ל :

מהרב הצדיק וכו' ר' זוסיא ז"ל בגמרא תמ

זכות אבות כלומר זכות אבות עדיין הי
בשלימות ובתמימות ע"ד ויעקב היה איש תם ומלשון תמים
תהיה עם וגו' וע"ד תורת ד' תמימה הגם שכלו כל הקצין
וזכיות של ישראל מכל מקום הזכות אבות עדיין בתמימות
עכ"ל :

הקושיה גדול אחד לאדמו"ר הצדיק ר' זושא הנ"ל ז"ל

הגמרא דאיתא למד לשונך לומר איני יודע
והקשה הגם שיודע ילמוד לשונו לומר איני יודע אתמה
(עי' ש"ך ח"מ סימן ע"ה ס"ק כ"ז וסימן קי"ו ס"ק ד')
והשיב הצדיק הנ"ל איככם יודעים פירוש הגמרא הוא למ
לשונך לומר איני יודע כלומר איני יודע ומכיר להשואל ע
עיינו אם הגון הוא להשיב לו עכ"ל :

(חסר וכאבד הקושי׳ים מתחלת הפרשה והבל וכו׳)

כל המנחה וגו׳ כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו
אשה לד׳ · כשאלתי על מה דתנא ולמה אין מערבין
ם דבש מפני שהתורה אמרה כי כל שאור וכל דבש וגומר
גם פרכת שמקשה אין לו משמעות א״כ ליפרוך על כל
מצות למה עושין זה ולשמויי מפני שהתורה אמרה וכו׳
ומנין זה דברנו גם בפרשה בא בפסוק ולא מפות וגומר
ים) ואמרתי שמכל לפרש ע״ד הפשט וע״ד דאתמר
פסחים מ״ג) על חמץ דבן גמור עכום כרת ועל עירובו
באו דברי ר׳ אליעזר וחכמים אומרים על עירובו בלא
לוס עכ״ל וטעמא דלשון לא יראה לך חמץ ולא יראה לך
אור וגו׳ בעיניה משמע ולא ע״י תערובות וכו׳ ולפ״ז יש
ומר גם כאן דלשון שאור ודבש כאמרה תורה שהוא בבל
קטירו הייט בעיניה ולא על ידי תערובות והייט אחד
פני פנים או ליתן הדבש לתוך הקטורת אפילו בעיניה
אין שאחר שבא לתוך סקטורת כבר הוא מעורב . או
מילת כתיבה לתוך סקטורת ליתן על ידי תערובות באיזה
דבר · וזה ידוייק אומרו ולמה אין מערבין בא כלומר על ידי
עירוב ולזה שיכה מלשון האמור בתחלה ואם נתן בה דבש
בלה וכו׳ ולא פריך ולמה אין שתנין בה דבש אלא דקדק
אמרו ולמה אין מערבין בה דבש וכו׳ רימז על ידי עירוב
כ״פ . וע״ז משני מפני שהתורה אמרה כי כל שאור וכל
דבש וגו׳ כל וכל לרבויי אתי לאקור אפילו על ידי תערובות
כן מוכח בהדיא בגמרא (מנחות נח) רבא אמר שאור בבל
תקטירו אין לי אלא קומץ . חלי קומץ מכין תלמוד לומר
כל . עירובו מכין (רש״י ז״ל עירובו שעירב עם מלה דלא
מכר) הלמוד לומר כי כל וכו׳ וכן (בפסחים מ״ג) אפילו
מתנן דלא דרשי כל אבל כי כל דרשי ע״ש . ועל דרך רמז
לומר כי שאור ודבש רומז להמתקת הדינים כענין סוד
מספר כי אלהים במילואו עולה ש״ן . אלהים בריבוע
עולה ר״ם וכו׳ כדאיתא בכוונת האריז״ל ולזה פריך ולמה
אין מערבין וכו׳ הלא בזה ימתק יותר בנקל ומשני מפני
שהתורה אמרה וגזירת הכתוב הוא :

והיה . כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה וגו׳ יל״ד תיבת
ואשם וכן הוא קושיית הזוהר הקדוש ע״ש ·
וכם כמפרש דיש ב׳ בחינת רשעים א׳ שגוזלים וחומסים
רעים בעלמא שהוא עון פלילי ועושים כן כדי למלאות
אותם ולבחי׳ ז יש תרופה קופו שישיב אל לבו וישיב
תשובה שלימה ויש בחי׳ רשעים שקוברים בדעתם שכל מה
עושים הוא הכל בדין ובמשפט והוא צדיק בכל דרכיו
בחי׳ ז אין תרופה הי׳ מאחר שקבור שבושה בהיתר
ט׳ משים על לבו לשוב : ובזה מפרשים לא תעשו עול
פ׳ במשפט אלא לבל הפחות תדעו בעלמיכם שאתם
שים עול ויהא לכם תרופה וכידע שמלת אשמה מורה
על ענין שהאדם בעלמו יודע שעשה אשמה כאומרו (הושע
ה) אלך ואשובה אל מקומי עד אשר יאשמו ופרש״י ז״ל
יתוודו עלמם באשמים להודות על אשמתם עכ״ל וכה״א
ויסרתיך על אומרך לא חטאתי וכתיב הנני נשפט אותך על
אומרך לא חטאתי וגו׳ (עי׳ ירושלמי תענית) וז״א והיה
כי יחטא ואשם פי׳ שיודע בעלמו שעשה אשמה לזה יש
תרופה וכן פרש״י ז״ל סוף הסדר בפסוק כי יחטא ואשם
ולזה גמר אומר והשיב את הגזילה פי׳ בחי׳ ז יכול לבא
לידי והשיב את הגזלה · ודע דאדם רשע מקרא גזלן בכל
העבירות אשר הוא עושה כי גוזל השפע בסוד ושפחה
כי תירש גבירתה כנודע וכשעושה תשובה מחזיר הגזילה
הייט שמחזיר השפע למקומה ומתקן הצימר וזה תשובה
תשוב ה״א ומגביר החסד והרחמים ודרכי התשובה יש בו
בחי׳ רבות ולאו כל אדם שוה בזה וכ״א עובד להשי״ת ע״פ
הבנת דעתו המושכלת מאת חבירו ולזה לריך הקב״ה
לחתור חתירה מתחת כסא הכבוד לקבל תשובת השבים כי
כל אחד הולך בדרך הבנת דעתו בסוד טדע בשערים
בעלה כ״א לפום מה דמשער בליביה כמ״ש בזוה״ק ולזה אין
כח בשום שרף ומלאך להבין דרכי התשובה של בני האדם
כי אם הקב״ה לבדו יודע מחשבות ע״ד שאמר הרב הצדיק
וכו׳ ר׳ **נחמן** קאסיוויר ז״ל במדי רבתי עם רבתי בדיעות
במקון הכנ״א על חורבנן של ישראל שיש להם בחי׳
גדולה כמו ש״גם שעיקר יסודן ושרשן של עבודה המקום
ב״ה הוא אחת עכ״ז ישתנפו לבחי׳ רבות שכ״א עובד
להשי״ת ע״פ הבנת דעתו המושכלת מאת חבירו עכ״ל ·
ובזה אפ״ל כי ישרים דרכי ד׳ דרכי הוא לשון רבים כי כל
הדרכים דברי אלהים חיים ואין אדם זוכה לדרך התשובה
הראוים עד שמדבק עלמו בלדיקים ובקדושי עליון וכשהוא
מתקרב ללדיקים ולת״ח לשמוע מהם תוכחות מוסר אז
לבבו יבין ושב ורפא לו ע״ד שאמר הרב הלדיק **המוכיח**
הגדול ז״ל כל שולחי ליון יהיו כחליר גגות וגו׳ בלא מלא
כפו קולר וגו׳ ולא אמרו העוברים ברכת ד׳ עליכם וגו׳ ·
כי הג׳ו׳אי ליון כקולרים אותם הם כלים ת״ח ע״ד שניים
המלוייכים בהלכה ומלבד זה שלא היו חפלים בתיקון · כי
באם שהיו מתקרבים לתה״ח לשמוע מהם תוכחות מוסר
אולי לבבו יבין ושב ורפא לו וע״ז כפרעים מדה במדה
וכשיתגלגלו אח״כ בעשב השדה לא יבואו למקום שיכולין
לבא לידי תיקון כגון בתבואה שבא לידי קלירה ומזכירין
שם שם ד׳ ע״ד ויאמר בועז לקולרים ד׳ עמכם אלא
יתגלגלו בחליר גגות שמעולם לא יבא לידי קלירה והוו יהי׳
כחליר גגות וגו׳ ולא אמרו העוברים ברכת ד׳ עליכם וגו׳
עכ״ל ולזה לריך כל האדם לתקן מעשיו קודם בא יום הדין
והסרלה ע״ד שדרשו בפרשה חיי שרה לפרש המשנה מי
שאבד חותמו ממתינין לא עד הערב וכו׳ הייט שממתינין
לו עד ערב שבת או עד ערב ר״ח או עד ער״ה או עד
ערב הושענא רבה ע״ש · כי אז בר״ה נפתחים ג׳ ספרים
ע״ד שביאר הרב הלדיק **המוכיח** הנ״ל ביולר דר״ה
והיום יפתחו ג׳ ספרים מפקודים ע״ד הנאמר ביחזקאל
והאוים

והחיה חיו (נוטריקון ימין ושמאל שפרוצי ולא די שגרילו כנ"ל) על גלות השכינה חיו חמים חיו תמות וכו' והפרש שנכתב היה ע"י הניקוד שהחיו של תחיה היה בניקוד סגול וחיו השני בניקוד קמץ וכן הוא הענין בהג' ספרים הנפתחי' בר"ה שאין נכתב בהם רק חוין לבד בספרי לדיקים שנקוד בסגול ובספרי רשעים מנוקד בקמץ ובינונים אינו מנוקד כלל ותלוי ועומד עד יוה"כ איך לנקדו אם בסגול אם חיו בקמץ והנו ולדקה תליל ממות שנפרע מדה במדה כאשר אינו קומץ ידו ונותן לדקה מדבק עלמו באילנא דחיי ואין מנקדין החיו בקמץ רק בסגול מטה כלפי חסד לחיים · ר"ה בינונים תלוים ועומדים עד יוה"כ דקדק בלשון תלוים ועומדים שבאמת בכל הג' ספרים נכתב חיים רק שבכל ספר קובל פירוש אחר שבספרי הלדיקים הפירוש הוא כמשמעה חיים ובספרי הרשעים מרומזים האותיות בנוטריקון לנפרע ימחו מספר חיים וספר הבינונים באמת תלוים ועומדים כי נכתב בתוכו מלת חיים כי זולתו אין ראוי שנקרא ספר כשאין נכתב בו דבר · רק הפירוש מן המלה תלוי עד יוה"כ וכשזכה הוא הפירוש כמשמעה לחיים עכ"ל · ומי שיש לו דעת יכול להעמיס השני פירושים מהלדיק הנ"ל לכוונה אחת ואלו ואלו דברי אלהים חיים ועיקר הכוונה הוא שיאמין בלב שלם כי הכל בהשגחה בא · ובזה יזכה לחיים ולא יאמר ח"ו מקרה הוא ע"ד שביאר הרב הלדיק הנ"ל בפסוק מקרה הוא בלתי טהור הוא פירוש שכאשר מאמין ח"ו במקריות ודומה לו שהכל במקרה ח"ו קינון הוא מולאי בלתי טהור הוא עכ"ל · אלא יאמין שהכל בהשגחה פרטיות והשי"ת ברחמיו יודע מחשבות בני אדם ומלרף מחשבה טובה למעשה ובזה יכלל מפגעי הזמן וממקריות דרכי הטבע ואז ילך בטח בלי שום שטן ומקטרג ח"ו וכענין שאמר דוד המלך ע"ה שרים רדפוני חנם ומדבריך פחד לבי ודברנו מזה בפרשה שמות שפחד אלהים היה עליו ובזה ביטלם כי מלך גדול היה וידע מחשבות שונאיו כי עקירת בידינו שהמלך הוא בחינת ראש העולם ויכול לידע מחשבות ע"ד שאמר הרב אלשי **הבעש"ט** ז"ל בפסוק ויאמר שאול אנה הלך ושמע שאול ויל"ד אומרו אנה הלך וגו' דהא מכח ידע שאול שהלכים לבורך מה הוא הולך והכי הוי ליה למימר אנה משח אותו ושמע שאול שהמשיחה וגו' אמנם שהמלך הוא בחינת ראש העולם ולזה יכול לידע מחשבות בני אדם ולזה לא אמר אנה משח וגו' דכיון שמשח את דוד למלך ודוד יהא הראש תיכף יסתלק אותו הכח משאול לידע המחשבה כנ"ל ולזה אמר אנה הלך כל זמן שהוא הראש אנה הלך וגו' עכ"ל ובזה שידע דוד המלך ע"ה מחשבות שונאיו בזה ביטלם כי תלה הכל בהשגחת הבורא ב"ה וב"ש ויכלל מפגעי הזמן ונפרע מדה במדה הוא שאמין בהשגחת הבורא ב"ה והקב"ה משגיח עליו להשפיע עליו חן וחסד :

במדרש תנחומא סדר זה אמר ר"י ברי שלום אתה מולא נ"ח פעמים הזכיר הקב"ה בתורה

על הגרים וכו' ובגמרא בבא מליעא דף נ"ט איתא בל"ו מקומות ואמרי לה במ"ו מקומות ע"ש בתוספות ול"ע :

צו

זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים · כתוב בספר הקדוש אוה"ח ז"ל כי תכלית עסק התורה לברר נילולי הקדושה וכו' והם בחינת האחד נילולי הקדושה שירדו בעולם התוהו וכו' ותנ כפות העשוקות וכו' באמלעות עסק התורה יעלה נילול הקדושה שנפלו קודם עולם התיקון וכו' ובפסוק זה גילה הכתוב פלאי התורה ותועלותיה ואמר זאת התורה וכו' ע"ש עד כי בכוחם היה המושג עכ"ל הקדוש ובעקבי הלדיקים נלך לפרש חלקינו בזה להיות כי ידוע מעלת גודל כח התורה ולומדיה נכונה מקומות בגמרא וגם בזה"ק בכמה מקומות אמרו כל אורייתא דלית בה שכינתא לא פרחה לעילא וגו' עכ"ל ה"א זאת התורה לעולה פי' מי שמכוין בתורתו למען השכינה הנקראת זאת כמ"ש בזאת יבא אהרן וגו' דא אורייתא · לעולה הוא התורה אשר עולה למעלה ופרחה לעילא : למנחה להיות ריח נחוח וכחת רוח ותענוג ושעשועים לתבואת ית"ש וזה רמז רז"ל (ברכות) אשרי מי שעמלו בתורה ועושה נחת רוח ליולרו · **או יאמר** לעולה ע"ד אומרם ז"ל כל העוסק בעל תורה על תורה מחייהו וכבר קיים להם הקב"ה לשוכני עפר להעלותם מקברותיהם כאמור והעליתי אתכם מקברותיכם וגו' אמנם אינו זוכה לזה כי אם מי שישתדל בעסק התורה ומ התומכים ומחזיקים ללומדי התורה גם הם בכלל לומדי תורה יחשבו כאומרם ז"ל (כתובות קי"א) א"ל ומקרא אחר לא דורש דכתיב כי על אורות טליך וגו' מלאתי להם רפואה מן התורה ואתם הדבקים בד' וכי אפשר לדבוקי בשכינה וכו' אלא כל שמשיא בתו לת"ח וכו' והמהנה ת"ח מנכסיו וכו' והוא ע"ד בצל החכמה בצל הכסף ויתרון החכמה תחיה את בעליה וגו' כי יששכר וזבולון שנישם חלקו בעוה"ז בשוה וזה בצל החכמה שם בצל הכסף אבל מ"מ יתרון של החכמה הוא אשר תחיה בעליה כי האומר דבר שמועה מפיו ונפשו של הת"ח שפתותיו דובבות בקבר ומחיה אותו וזה היתרון אינו רק בשני שחכמה אתו ולא בצל הכסף ששמעתי מהרב הגאון והלדיק וכו' ר' **סענדיר** מסלאנים ז"ל וז"א זאת התורה לעולה פי' זאת המעלה כמשך מהתורה הוא לעולם שיזכה לעלייה ז לסעלותו מקברו ולהחיות בתחיים · ולומרו ולמנחה רמז לגניזת הנשמות בלרור החיים את ד' כי הנחיכה ז יתייחס אלין שם מנוחה שהיא יקר עולם הנשמות כי הוא זה התכלית המקווה לעולם מנוחת הנשמות ולא ילטרך לגילגול ע' בזוה"ק פרשה נשא ובפרשה ויקהל האריכו מזה :

או יאמר ולמנחה כי דברי תלמידי חכמים מתקבלים על הדור כריח מנחה כאומרם ז"ל דברים היולאים

מילואים מן הלב כנכנסים ללב. ולב היינו התורה המתחלת בב׳ ומסיימת בלמד וסוף ע״ד אומרם ז״ל נופת תטופנה שפתותיך כלה דבש וחלב תחת לשונך וריח שלמותיך כריח לבנון ודרשו במ״א אל תקרי שלמותיך אלא משלותיך משלים שלך ריח להם כלבנון כי אמרו רז״ל כל הלומד תורה לשמה נעשה כמעיין המתגבר ואם הוא מתחיל להיות בבחינת מעיין המתגבר וכשמתחיל ללמד להעם דעת ויראת אלקים שופע עליו אור החכמה עד שכמעט אינו במלי־ות אלו התחלה וסוף וע״ד שפירשו הראשונים ז״ל אומרו ויותר שהיה קהלת חכם עוד לימד דעת את העם ואיזן וחקר ותיקן משלים הרבה. כי ב׳ בחינות ברא ד׳ לאדם כח הדיבור וכח השכל. ויש לך אדם שכח השכל שלו גדול מאוד ודיבורו ג״כ גדול מאוד והרי זה יכול להוציא שכלו מכח אל הפועל. ויש אשר כח השכל קטן אבל כח הדיבור שלו גדול זה יכול גם כן להוציא בדיבורו ולהעתיק כח השכל מאוד להמעיינו. ויש אשר כח השכל שלו גדול מאוד אבל כח הדיבור שלו קטן לזה אינו באפשרי להוציא כח שכלו אל הפועל כי כלי דיבורו קטן מהכיל להעתיק כח שכלו ולזה שלמה המלך ע״ה שהיה כח שכלו גדול עד מאוד ויחכם מכל האדם ולא היה באפשרי להוציא כח שכלו וכח אור החכמה השופע עליו אל הפועל ולזה התחכם ועשה משלים הרבה שבכח המשלים האלו היה באפשרי קלת ללמד להעם דעת ולהוציא יופי חכמתו אל הפועל כי דרך המשל שמועט מחזיק את המרובה וז״א ויותר שהיה קהלת חכם עוד לימד דעת את העם ולכאורה איך היה באפשרי לזה אמר ואיזן וחקר ותיקן משלים הרבה ובזה הוציא מכח אל הפועל הלא זה לא היה באפשרי כלל ע״כ וכן הת״ח הוא כמעיין המתגבר ואי אפשר לו להוציא אור המאיר עליו בשפע ...ים כי אם על ידי משלים ולזה ר׳ מאיר שאמרו עליו (עירובין יג) שלא היו חביריו יכולין לעמוד על סוף דעתו שהיה אומר טהור ומראה לו פנים וכו׳ וזה מצד חכמתו ואור גדול שהיה שופע עליו עד שאמרו בתורתו של רבי מאיר היה כתיב כתנות אור באלף ולכן לא היה באפשרי לו להוציא חכמתו אל הפועל כי אם על ידי משלים ולזה אמרו משמת רבי מאיר בטלו מושלי משלים והוא אומרו דבש וחלב תחת לשונך ואי אפשר להוציא בכח הדיבור כי אם על ידי משל ולזה גמר אומר וריח שלמותיך אל תקרי שלמותיך אלא משלותיך היינו המשלים שלך ריח להם כריח לבנון ומתקבלין על הדור כריח מכמס לסיותם ומתקשרים כולם בעבודת השם על ידו וגורם להיות נאהב שם שמים על ידו ה״ת ולמכתה. אומרו ולחטאת ולאשם פי׳ כי יאמר האומר מה לי לעסוק בתורה הרי אמרו ז״ל (בבא מציעא סוף פ״ב) הגד לעמי פשעם זה ת״ח ששגגות נעשה להם כזדונות וכו׳ וכן אמרו ...ל בשבות שגגת תלמוד עולה זדון וכן בהרבה מקומות ...אמר האומר מה לי לצרה הזאת מוטב להיות בור וריק מהתורה כדי שלא יחשב לי עון השוגג לגודל חטאת ואשם לזה בחכמתה תורתינו הקדושה להוציא מלב אלו הטפשים

בטענה הנשמעות היות שמעלותיה המושכין מאמצעותה הם יותר מהחשש הנ״ל וכפיסין עדיפא לז״א ולמילואים ולזבח השלמים ומילי מילי קאמר וכל אחד מעלה בפני עצמו הוא אשר מאמצעות עסק התורה ישיג לכל הדברים הנפלאים והתחיל לסדר שבחיה ואומר ולמילואים פי׳ ע״י עסק התורה ימלא הפילות למקומם ולפרסם בסוד ימלא ד׳ כל משאלותיך שיהיה על ידו השם מלא בסוד ויעש דוד שם כנודע.

גם יאמר ולמילואים כי יש לך לדעת שד׳ ברוך הוא ברא ד׳ עולמות אבי״ע ורומזים בפסוק כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו ואורו יתברך מאיר בארבע עולמות. יו״ד בעולם אצילות. ה׳ ראשונה בעולם הבריאה וכו׳ ע׳ בכתבי האריז״ל וקשר הבורא ב״ה אלו הד׳ עולמות באדם כי החיות שבאדם יתייחס אלו ד׳ כינויים. נפש. רוח. נשמה. חיה הבחינה הבאה מאיר עולם עשייה לחיות גם יצר תקרא נפש. והבאה מאיר עולם היצירה הארה גדולה ותקרא רוח. ומעולם הבריאה תקרא נשמה. ומאור אצילות אצילית תקרא חיה והוא נשמה לנשמה. והנה לכל אדם יש נפש אבל לאיך אינו יכול לזכות כי אם האדם השלם ברוב התעלמותו בעסק התורה אשר נתן לנו הבורא ב״ה וב״ש ואז יעלה ממדריגה למדריגה עד בחינת נשמה לנשמה וזהו תכלית סיבת בריאת האדם. והנה האדם השלם אשר השיג בהעלאה זו אז הוא מלא בכל העולמות והוא כאדם העיסה נשלו ע״ד שדרשו במ״א בשם הרב הצדיק וכו׳ **מבארדיטשוב** ז״ל הפותח מים ללמוד היינו התורה כי אין מים אלא תורה כאומרם ז״ל אז אומר הקב״ה שהכל נהיה בדברו היינו בדברו של זה הלומד תורה לשמה ור׳ טרפון אומר בורא נפשות רבות פי׳ זה הצדיק שלומד תורה לשמה בורא בכל עת ובכל רגע נפשות רבות וכו׳ ע״ש. ת״ח ולמילואים אם יזכה להיות נקרא בעל תורה אז יהא מלא בכל העולמות ויהא לו דיעה וממשלה בשמים ע״ד צדיק מושל וגו׳:

גם יאמר ולמילואים כל דבריו ימלא ומבורכו ברוך ע״ד אומרם ז״ל מי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם כי כל דבריו ממולאים ומושלמים ותפלתו עושה רושם כי הלא אמרו ז״ל אפילו ברכת הדיוט אל תהא קל בעיניך עד״מ למי שבא לזרוע בשדה צריך תחלה לחרוש והוא עבודה הגדולה שבגדולות. אח״כ צריך לזרוע. ואח״כ צריך עוד לחרוש פעם שנית בכדי לכסות הזרע שלא יאכלוהו העורבים וזה הוא הדבר הקטנה שבקטנות ומכל מקום הגם שהוא קטנה צריכה היא מאוד ובלעדה לא יוצלח הזרע כן ברכת הצדיק הגדול מועיל בודאי מאוד וצריך גדול הרבי הוא והוא העיקר ומ״מ צריך לזה גם ברכת (הצדיק) הקטן והוא אומרו ולמילואים שברכת הצדיק הוא אח״כ לכל המילואים וממולאים דבריו וע״ד שיהא ת״ח צריך לימוד ועליהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח:

גם יאמר ולמילואים להודיע מעלת התורה שכל דבריה ממולאים וטובים ע"ד אומרם ז"ל במדרש קווצותיו תלתלים שחורות כעורב ר"ש ב"ר יצחק פתר קרא בפרשיותיה של תורה שאע"פ שנראות כאילו הם שחורות וכעורות לאומרם ברבים כגון הלכות זיבה והלכות נגעים אמר הקב"ה הרי הן עריבות עלי כד"א וערבה לה' וגומר וכשנים קדמוניות עכ"ל · וכל זה רומז על רוחניות למעלה הזיבה בטהרתה יתהפך הזרע לקדושה ממוח שהוא מקור החכמה · ודם נדות יתהפך לחלב שבדדים שהם במקום בינה · המצורע עזה כשלג וכלומר ע"ד אם יהיה חטאיכם כשנים כשלג ילבינו וגו' כמו שאמרו חכמי האמת וגו' והוא רומז בתיבת ולמילואים שבאמצעות התורה יזכה שכל דבריו יהיה ממולאים וטובים :

גם יאמר ולמילואים ירצה להודיע מעלת עסק התורה שיש בו בחינה מה שאין בעסק המצות כי בעסק המצות יכול להיות שיהיה אדם פועל ועושה הרבה מצות ויגרום ח"ו אח"כ החטא וימיר ח"ו כבודו לבסוף ולא תזכרנה צדקתו ביום פשעו אבל מצות עסק התורה מובטח כי כל העוסק בתורה לשמה צדקתו עומדת לעד במילואו ולא יחסר ממנה שום חסרון חלילה ע"ד אומרם ז"ל עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה כי זכות התורה יגין עליו לשמרו ולהצילו וזה אומרו ולמילואים :

ואומרו ולזבח השלמים ע"ד אומרם ז"ל בזוה"ק פרשה (וישלח · תרומה · צו) כי השה"ח אינו יוצא כשמתו ע"י שמלאך המות בסכין פגום ח"ו רק ע"י מלאך הקדוש בסכין טוב ושלם ויפה · ובתקונא חד ועשרין וז"ל ואם מתקרבין בצלותא לקוב"ה וכו' דלא שזיב לון ממיתה דמלאך המות וכו' ואילין דעובדיהון כבעירן דחקלא דאכלין בלא צלותא וכו' שחוט לאון מלאך המות בסכין פגום ואתקריאו נבילה ועלייהו אתמר נבלתי יקומון וכו' וזה אומרו ולזבח השלמים פירוש מאמצעות עסק התורה יזכה למעלה נפלאה הלזו להיות מזבח בזביחה שלימה ויפה והנה תורתינו הקדושה מראה בחוש טוב שבחה וערכה :

או יאמר ולמילואים שיתמלא בדעת בבינה ובהשכל והוא עיקר הברכה של העוסק בתורה כי מי שאין בו דעת ח"ו דלא לית ביה מה ביה והוא אומרם ז"ל כל ת"ח שאין בו דעת נבילה טובה הימנו · ולכאורה תמיה הוא וביאר הרב הצדיק וכו' ר' **איציקיל** לאלכסנדר ז"ל כי יובן עפ"י אומרם ז"ל והיה אמונת עתיך חוסן ישועות חכמה ודעת וגו' אמונה זה סדר זרעים כו' דעת זה סדר טהרות · ועוד אמרו ז"ל טומאה שיוצאה מגופו של אדם חמורה מכל הטומאות וז"א ת"ח שאין בו דעת היינו טהרות ובודאי שהוא טומאה שיוצא מגופו אז נבילה טובה הימנו שהוא טומאה חמורה מנבילה וזה אמר הרב הנ"ל בדרך תוכחת מוסר לאיזה קהלה שלא היה להם

מקום הראוי עכ"ל · ואפ"ל ע"ד הפשט ע"ד אומרם ז"ל בשהוא דרכה את הנבילה התחיל לספר בגנותה א"ל אידך שיכים לביכים ע"כ הרי דאין לספר מנבילה בגנותה ואמרו ז"ל מצוה לפרסם החנופים ולספר בגנותם הרי דכשאין בו דעת ודרך די אז נבילה טובה וכו' ושמעתי בשם הצדיקים האחים הנעימים או בשם הרב הצדיק וכו' ר' **שמעלקי** ז"ל או בשם הרב הצדיק וכו' ר' **פנחס** ז"ל לתרץ בזה קושיות תוס' על אומרם ז"ל (קידושין מ' ובסנהדרין ז') מימרא דרב המנונא אין תחלת דינו של אדם אלא על ד"ת עכ"ל (ובשבת ל"א) איתא אמר רב בשעה שמכניסין האדם לדין שואלין אותו נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה עסקת בפריה ורביה צפית לישועה פלפלת בחכמה הבנת דבר מתוך דבר ע"ש מה שתירצו וביארו הגאונים הצדיקים הנ"ל דהמימראות אינם סותרים דבאמת תחלת דינו של אדם על ד"ת כמשמעות הקרא פוטר מים ראשית מדון · אמנם אחר ששואלין אותו על דברי תורה והוא משיב במלתו אז מתחילין לשואלו אם למד כסדר הנרמז בשיטא סדרי משנה שלא להפך הליכותו ובזה בעסק התורה שאלה נשאת ונתת באמונה קודם ע"ד הקרא דלעיל והיה אמונת עתיך חוסן ישועות חכמה ודעת אמונה זה סדר זרעים · עתיך זה סדר מועד · חוסן זה סדר נשים · ישועות זה סדר נזיקין · חכמה זה סדר קדשים · ודעת זה סדר טהרות · ועד"ז שואלין אותו נשאת ונתת באמונה רומז לאמונה זה סדר זרעים · קבעת עתים לתורה רומז לעתיך זה סדר מועד · עסקת בפריה ורביה רומז לחוסן זה סדר נשים · צפית לישועה רומז לישועות זה סדר נזיקין · פלפלת בחכמה רומז לחכמה זה סדר קדשים · הבנת דבר מתוך דבר רומז לדעת זה סדר טהרות · ושפתים ישק : כאור לדבריו דהעיקר הנוכח של העוסק בתורה להיות בו דעת · ועי"ז תמיד לבו תתלהב למדריגה יותר גדולה ואין חצי תאוותו בידו כי מה שאמרו ז"ל איזהו עשיר השמח בחלקו היינו עשיר בגשמיות ובמילי דעלמא אבל עשיר ברוחניות ובמילי דשמיא בעבודות הבורא ב"ה גרע מי שהוא שמח בחלקו כי קנאת סופרים תרבה חכמה ויותר טוב באם אינו שמח בחלקו רק שמתאוה וכלתה נפשו ומתלהב תמיד ומשתוקק למדריגה יותר גדולה ע"ד שאמר הרב הצדיק וכו' **מסדילקאב** ז"ל חסדי ה' כי לא תמנו היינו זה בעל חסד מאתו ית' אשר נותן בלב האדם שידע בעצמו כי לא תמים הוא עדיין וזהו כי לא תמנו מלשון תמים תהיה כי אם שחושב בעצמו שכבר הוא תמים גרע וזהו ה"ס תמים לנגוע פי' שכשחושב שהוא תמים אז לנגוע ונופל ח"ו ממדריגתו אלא יתלהב האדם תמיד יותר ויותר לעבודת השם ב"ה עכ"ל · ואמר משמיה דהרב הצדיק וכו' ר' **מענדילי** באריר ז"ל והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה שלהיות כנס ישראל יחד כולם קומה אחד שלימה מפני כן אעפ"י שמשה

היה מעלתו גדולה כי פא"פ אדבר בו אעפ"י כן בעיני עצמו היה עניו באמת מכל האדם · ואיך יצוייר זה במחשבתו לאמת והענין הוא עד"מ אדם שלא עיין בהילוכו ונפל לבור ושבר רגליו נפלו תחלה לשבור ואח"כ כל גופו ואח"כ הראש אומנם ראשו מוכה יותר כי יותר תפעל הסכלה בראש מאשר תפעל ברגל ומי גרם זו הראש שלא עיין בהילוכו כן דרך זה האיש משה היה כולל מעלה עליונה שהיה מדריגת ראש לכל ישראל שהם אחרי האיברים כי כולם יחד קומה שלימה ומפני שלא עיין הראש במהלכו גרם שנפלו המה העם אשר ברגליו ואף על פי כן הראש מרגיש יותר בהכאה כאמור כי כיון שכולם קומה שלימה לכן היה עניו מאוד מכל האדם באמת ותכלית וזהו ואשימם בראשיכם · ד"א כי כמו שבדברים הארציים אין אדם מת וחצי תאותו בידו יש לו מנה רוצה מאתים וכו' ואח"כ הוא חסר כ"כ בערך שיש לו ואשר יש לו פחות מבקש פחות כמלא כשבינו אל חסרון שהיה הראשון יותר חסר מהשני כן עד"מ בדברים השמימיים כפי ערך גדולת אדם והשגתו חפץ להשיג עוד כ"כ כפי שיש לו כי משיג יותר חסרונו ואשר הוא קטן בהשגתו חסר לו השגה מועטת כמוהו כי אינו משיג חסרון כמלא משה רבינו ע"ה שהיה גדול בהשגתו מאוד היה חסרונו גדול מאוד והוא לא היה מביט במה שמשיג כי אם במה שחסר לו ולא היה שמח בחלקו כי חסרונו גדול מאוד מכל האדם ולכן היה עניו מאוד באמת מכל האדם עכ"ל הקדוש ולזה שבחו הכתוב למשה רבינו לאמר ראו והביטו חשיבותו עד מאוד ולפי חשיבותו היה ענוותנותו עד מאוד כי מי שהוא איש גרוע ושפל באמת אין זה חשיבות במה שהוא שפל ועניו ע"ד אומרו זבחי אלהים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה ויל"ד דמרישא משמע דרוח נשברה חשוב מאוד בעיני אלהים עד שנחשב כזבח ומסיפא משמע דלב נשבר לא תבזה מבזה הוא דלא אבל חשיבות ליכא אמנם הוא עז"ה כי יש לך אדם שהוא במעלות המדות ויש לו במה להתגאות והוא ע"מ שפל בעיני עצמו זה הוא חשיבות מאוד אבל מי שהוא באמת איש גרוע ושפל מלב ואין לו במה להתגאות אין זה חשיבות במה שהוא שפל בעיני עצמו ע"ד אומרם ז"ל איזהו גבור הכובש את יצרו שנאמר טוב ארך אפים מגבור וקשה מקרא משמע דארך אפים טוב מגבור ולמה אמר איזהו גבור הכובש דמשמע שהיהם שוים אבל הכוונה עד"מ מי שהוא איש עני ששומע חרפתו מעשיר ושותק לו אין זה חשיבות כי ירא ממנו להשיבו דבר אבל עשיר ששומע חרפתו מעני ושותק לו זה הוא שבח גדול וזה כוונת אומרם ז"ל הנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבין הייגו דיש להם מה להשיב ומ"מ אינם משיבים לזה כפלו לשונם וז"א איזהו גבור הכובש הייגו שיש בידו להתנקם אבל כובש הוא שנאמר טוב ארך אפים אימתי בזמן שהוא מגבור אבל ארך אפים מאיש חלש אין זה שבח וז"א בריש' זבחי אלהים רוח נשברה הייגו שיש לו רוח ויש לו במה להתגדלות אבל משבר את רוחו זה חשוב כזבח ובסיפא אמר לב נשבר הייגו שהוא באמת נשבר מאמת שהוא גרוע זה לא תבזה מבזה הוא דלא אבל שבח אינו ועיקר השבח במי שיש לו מה לכבוש ומ"מ הוא עניו וזהו הוא הדעת השלימה שהתו"ח מתברך בה ומלא ברכת ד' והוא אמרו ולמילואים :

גם יאמר ולזבח השלמים ע"ד אומרם ז"ל בזוה"ק פרשה תולדות במדרש הנעלם אמר ר' יהודה לר' חייא הא דתנינן דעתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים לעתיד לבא מאי הוא אומר ליה דאמר ר"א סעודת הצדיקים לעתיד לבא כהאי דכתיב ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו וכו' אבל הצדיקים שזכו ניזונין עד שיקנו השגה שלימה וכו' וזה אומרו ולזבח השלמי' כשיגיע זמן הזבח וזהו הסעודה המקווה כמו דמתרגמינן ולכנסת קודשיא וכתיב וטבוח טבח והכן ומתרגמינן וכוס כנסתא ואז כשיהיה במדריגה זאת התורה הייגו שיהיה מחבר תמיד בחינת זאת לבחינת התורה וזהו מדריגת הצדיקים שזכו · אז השלמים מיעד לו הכתוב שישיג השגה שלימה באופן שכסף נבחר לשון צדיק :

גם יאמר השלמים להפלגת גודל מעלות התורה שמי שיזכה בה יזכה שיהיה גופו שלם בקבר ולא יתפרדו יסודותיו אחר מותו ולא ולמד ממעשה דרב אחאי בר יאשיה שגששיה רב נחמן אחר כמה שנים שמת וראהו כי איש קיים היה כי ד' ב"ה ילו ליסודות להתקיים יחד ולא יתפרדו וזה יושג מאמצעות התורה כאומרו בשכבך תשמור עליך · וגם יזכה ע"י אמצעות התורה שריימה לא ישלוט בו לא ולמד ממעשה דר"א ברשב"י כי אמרו ז"ל קשה רימה למת כמחט בבשר החי · אמנם ע"י אמצעות התורה לשמה יהיה גופו שלם וז"א השלמים :

או יאמר ולזבח השלמים ע"ד אומרם ז"ל כל העוסק בתורה כאילו נעשה שותף להקב"ה ומעשה בראשית שבתורה ברא הקב"ה את העולם וכן בגדר הזה האיש המלבב אשר חפצו בתורת ד' הוא סיבת קיום העולם כאומרם ז"ל על ג' דברים העולם עומד על התורה וכו' והוא משתפה יחד בגדר אחד להתדמות לבוראו כביכול והוא בבחינה הזו בגדר. זבח השלמים שהם קרבנות המשתפים בשולחן אחד יחד בנים ואביהם כאומרו זבח שלמים לד' אותם · ירצה שעולה לד' · גם לאותם הייגו הזובחים והם הבעלים ועל דבר זה לבד תתפתק הנפש מנרתיקה לעבודת ד' להיות עוסק בתורת ד' במסירת נפש וז"א ולזבח השלמים :

או יאמר השלמים שיושלם כל חסרונותיו ע"ד יראו את ד' קדושיו כי אין מחסור ליראיו וכאמר בשם הרב הצדיק וכו' ר' **זושא** ז"ל ובחנוני נא בזאת וגו' והריקותי לכם ברכה עד בלי די כי מי שהוא בוטח בבטחון גדול ואמונה חזקה רק בו יתברך שהוא סיבת כל הסיבות ולא בעלם הסיבה הכלי אשר בה יכתן השפעתו אם הוא במדריגה זו אזי יורד לו השפעתו מבעל הרצון עלמו בלי אמצעית למלומים ולבושים רק יושפע מן לבושים

מוגבלים

מוגבלים · והו והריקותי לכם ברכה מלשון אריק חרבי שפרש"י ז"ל על שם שהחרב מופשט מן תערו שהוא בתוכו וכשהוא ריק והוא והריקותי שהוא לשון התפשטות מלבושים כאמור שהברכה יהא מורק ומופשט מלבושים מוגבלים עד בלי די שהוא סוד הצמצום · כנודע מאמרם ז"ל שדי שאמר לעולמו די שהוא סוד הצמצום בבריאת העולמות והוא ג"כ כאן עד בלי די שלא יהא בבחינת די שהוא צמצום ח"ו רק ברכה ושפע רב וע"ז כאמר יראו את ד' קדושיו כי אין מחסור ליראיו ויל"ד דהוי ליה למימר כי אין מחסור לקדושיו כמו שהתחיל יראו את ד' קדושיו · אמנם הכוונה כי אין מחסור ליראיו לאותם שיראו ד' והם הם נקראים יראיו ומלת ליראיו חוזר על מלת יראו ואמרו את ד' ע"ד שיחת ת"ח אמרו ז"ל מאן דרחים רבנן הוי ליה בנין רבנן דמוקיר רבנן הוי ליה חתנוותא רבנן ודדחיל מרבנן איהו גופיה הוי צורבא מרבנן ואי לאו בר הכי משתמעין מיליה כצורבא מרבנן · והנה במי שגיסר דהוי ליה בנין או חתנוותא רבנן וכו' לפעמים יזדמן שאין לו בנים או בנות ומאין לו יהא בניו רבנן או חתנוותא רבנן כמלא דזה יכול להיות חסר לפעמים אבל בדדחיל מרבנן דאיהו גופיה משתמעין מיליה כרבנן וזה הדבר אשר אינו חסר לעולם וא"א להיות מחסר בזה וז"א יראו את ד' את לרבות ת"ח כדדרש ר' עקיבא ואז אין מחסור עכ"ל הקדוש · (ואמר אחד מאן דהו בשמחת לבו התחיל לצעוק אתה הרב אני מתפלל עליך תמיד ומרגלא בפי תמיד לומר רבש"ע לא אחסר את רבי מהעולם ח"ו ושלא אשאר ח"ו יתום ממנו · והוא רועי שהוא רבי לא אחסר לא אהיה חסר ממנו עכ"ל) · והקב"ה ברוב חסדיו שומע לתפלתם של צדיקים גם בזה ורצון יראיו יעשה וימלא כל חסרונותיו ומשלימם בשלימות האמיתי כאומרם ז"ל ויבא יעקב שלם · שלם בגופו ובתורתו ובממונו והוא אומרו השלמים :

א"י השלמים נוטריקון ש"י עולמים בחילוף ה' בע"ין במלא אחד ע"ד אומרם ז"ל עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות שנאמר להנחיל אוהבי י"ש ואוצרותיהם אמלא ויל"ד כפל אומרו צדיק וצדיק גם למה הביא הסוף פסוק ואוצרותיהם אמלא גם למה אמר ש"י ובפסוק כתוב י"ש · אמנם כי איש צדיק ואיש צדיק · עובד מאהבה · ועובד מיראה · וא"א להגיע אא"כ ירא מתחלה והם ב' מדריגות מדריגה אחר מדריגה שבלתי אפשר לעלות בשניה בלא הראשונה וצריך האדם להיות מטפס ועולה ממדריגה למדריגה · והנה הגם שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה ויתן שכר גם להעובד מיראה עכ"ז לא ישתוה שכרו לעובד מאהבה ולו יתן ש"י עולמות · וזהו עתיד הקב"ה להנחיל למי שהוא בחינת צדיק וצדיק שהיה מטפס ממדריגה למדריגה והיה קודם צדיק מיראה ואח"כ בא למדריגת צדיק מאהבה ש"י עולמות שנאמר להנחיל אוהבי י"ש להעובד מאהבה · ואוצרותיהם אמלא הייכו למי שעובד מיראה שנקרא בחי' אוצר ע"ד יראת ד' היא אוצרו גם שכרו לא אקפח ויתכן בזה מה שסמיך סוף פסוק ואוצרותיהם אמלא ע"כ בשם **ר"מ** מילקים מפולנאה ז"ל אמנם לא נתיישב שאמר ש"י ובפסוק אמר י"ש ושמעתי מהרב הצדיק וכו' **צבי מענדיל** כ"י כי התנא מדבר ממה שהשיג בהשגה עלאה מזה על הרבות ורבות העולמות אמנם הפסוק דברי הש"ס שאמר להנחיל אוהבי ואלו מלתא זוטרתי ואמר בלשון שלילה אוהבי י"ש עכ"ל .

והשתא דאתא לידן כיונא דבכאן אמרו עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות אמרו כל צדיק וצדיק יש לו עולם בפני עצמו וכו' . צדיק נקרא שומר הברית והם כנגד ש"י עולמות כי רחמנא לבא בגמטריא ש"י הוא מדה כנגד מדה ולזה זוכים לו שכרו פרי מעשיו ש"י עולמות דקדושה . כתיב זה שמי לעולם וגו' אמרו ז"ל לעלם כתיב והוא העלמה וע"ד שביאר הרב הצדיק וכו' ר' **ברוך** ז"ל ד' ליראיו פי' שהקב"ה הוא סוד אצל יראיו והוא אומרו נודע בשערים בעלה ופירשו בזוה"ק כל לפום מה דמשער בליביה בשיעורין דיליה וכו' ע"ש וז"א צדיק יש לו עולם בפני עצמו בסוד העלמה . וכבוד אלהים הסתר דבר :

שמיני

קרב אל המזבח וגו' רש"י ז"ל שהיה אהרן בוש ומשה אהרן אחי למה אתה בוש לכך נבחרת עכ"ל ויל"ד וכי מה נחמם לו על הבושה ואפ"ל ע"ד שאמר משה מי אנכי כי אלך אל פרעה והפך במדריגת ענוה הגדולה שבגדולות הוא מדת ענוה באמת אמנם יש לקיים במדות ענוה באמת ובתדב"א פ"ח פי' מ"ח אשרי אדם שהוא ירא שמים מתוך שפל רוח ומתוך ענוה וכו' ופי' המפרש שלא יהא בו ענוה פסולה רק יראת שמים באמת עמוק הוא ומשה רבינו הפך במדה בכל היותר כאות ואות לאמיתו לזה השיב לו השי"ת וזה לך האות כלומר זה לך אות שבחרתי בך יותר מכל האדם כי במדה זו חפצתי והעד שהוציאך את העם ממצרים תעבדון את אלהים ההר הזה דייקא למה תרצדון הרים גבנונים ההר חמד אלהים לשבתו וז"א שהיה אהרן בוש רוצה למדת ענוה לכך א"ל משה אהרן אחי למה אתה בוש לכך נבחרת לכך ומפני זה נופלא שיש בך מדה זו ומפני זה נבחרת חפץ הקב"ה בזה ובשם הרב וכו' ר' **בנימין** ז"ל שמעתי ע"ד הפשט דהנה כתיב בתחלת הפרשה קח לך עגל לחטאת ופירש"י ז"ל לכפר על מעשה העגל שעשה ואל בני ישראל כתיב שיקחו להם עגל לעולה ושעיר עזים לחטאת והקשו קמאי ז"ל על לקיחת העגל לחטאת באהרן הא אין קטיגור נעשה סניגור עוד הקשו על מה שפירש"י ז"ל לכפר על מעשה העגל שעשה מכין היה ההוכחה שנעגל נתכפר הלא שעיקר ההוכחה היה מזה שנראה כבוד ד'

אבל

אבל לא מזה שהקריב עגל עוד יל"ד הסימני מפני מה לקח אהרן עגל לחטאת ולישראל עגל לעולה אמנם חדא מהורלת נאידך דהכה כתיב בפ' תשא ויבן אהרן מזבח לפניו ופרש"י ז"ל אמר אם הם בונים המזבח זה מביא צרור וזה מביא אבן נמצאת מלאכתן עשויה בבת אחת מתוך שאני בונה אותו אני מתעצל במלאכתי ובין כך ובין כך משה בא עכ"ל הנה רש"י ז"ל פי' בזה על עשיית מזבח ובמדרש מבואר יותר על מעשה העגל עצמו שכוונתו היה לדחותם עד"מ לבן מלך שפרח על אביו והיה רוצה לחתור חתירה תחת הפלטין של אביו כדי להפילו וראה אחד מעבדי המלך מעשה של הבן והעבד היה אוהב המלך ואמר להבן אל תטריח עצמך במלאכה כזו ואני בעצמי אעשה זאת והתחיל העבד לחתור וכוונתו היה רק לדחות את בן המלך ולגלות הדבר וכיון שראה המלך מעשה זה האוהב והבין טוב כוונתו התחיל משבחו והבטיח לו שיהיה תמיד מאוכלי שלחן המלך הוא וזרעו עד עולם כך וירא אהרן ויבן וכו' וכוונתו היה באמת בכוונת האוהב כדי להתעצל במלאכה עד שיבוא משה והבטיח לו הקב"ה ולזרעו ברית כהונת עולם הה"ד ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך עכ"ל: ולפ"ז לא היה צריך אהרן להביא חטאת לכפרה רק הצריך להביא מפני הקטרוג שלא יקטריגו עליו ע"י אומרו אם רעב שונאך האכילהו לחם כמלא דמזה שהקריב עגל לחטאת מוכח שלא היה צריך לכפרה דא"כ אין קטיגור נעשה סניגור אבל הישראל שעשו בכוונה אחרת לכן הוצרכו באמת שעיר עזים לחטאת ולכפרה ולא עגל כי אין קטיגור נעשה סניגור וכתיישבו כל המדקדקים בעזה"ה · ולזה אמר שהיה אהרן בוש וירא מגשת להמזבח מפני העגל שעשה א"ל משה לכך נבחרת כלומר אדרבא משום זה עצמו שעשית העגל בעצמך ולא הנחת שום אדם לעסוק בו וכוונתך היה בכוונת האוהב ולכך מלך זה גופא נבחרת והבטיחך הקב"ה להיות לך ולזרעך ברית כהונת עולם עכ"ל:

ויקרא משה אל מישאל ואל אלצפן וכו' ויאמר אליהם קרבו שאו את אחיכם וגו' מהרב הגאון וכו' ר' **בצלאל** כ"י מאוקטרהא בפסוקתא איתא במלת קרבו הוא תרי טעמים לומר לך שאמר להם שני פעמים וכו' עכ"ל יש לפרש דרומז להלכה פסוקה שכתב התוספות בפסחים ספ"ז אמר לו מאי טעמא כי אמרו לך תיב אפורא יהבת · כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה · מאי טעמא כי יהבו לך כסא קבלה בחד זימנא מסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול וכו' · וכתב התוספות אמאי דיתיב אפורא לא שייך אין מסרבין לגדול דדבר גסות ושררה הוא וכו' ע"כ (עי' מ"א סימן ק"ע ס"ק י"ד) מוכח מזה דבדברי גסות ושררה מסרבין גם לגדול בפעם ראשונה · והנה כאן דצוה אותם משה שאו את אחיכם ולא כיבד בזה שום בן ישראל אחר אלא להם כי הם היו החשובים בישראל וכבודם של נדב ואביהו בהם יותר מבאחרים והוה דבר שררה והתפארות לכך הוצרכו לסרב גם לדברי משה שהיה גדול והוצרך לומר להם שני פעמים עכ"ל · ואגב אורחיה נימא מה שאמר עוד הרב הגאון הנ"ל באותו הפעם בנוסח הקדושה יש נוסח לו' כתר יתנו לך וכו' עם עמך ישראל קבוצי מטה וכו' ויש נוסח לו' ועמך ישראל וכו' ושניהם צדקו דאיתא אין המלאכים כח לו' שירה אלא בככף שלהם ולזה שש כנפים לאחד הרי דבכל יום משש ימי המעשה יש להם כ:ף ויכולין לומר שירה אבל בשבת יום השביעי אין להם כנף ובאותו יום אין יכולין לומר שירה אלא עם ישראל ובסייעתם · וזהו בשבת אומרים עם עמך ישראל שהם עוזרים לישראל · אבל ר"ח ויו"ט שחל בחול ואז יש להם כנף אינם צריכין להמתין על ישראל ואז אומרים ועמך ישראל הם מיוחדים לעצמם · ובזה יובן מדרש פליאה דאיתא במדרש הכל יודוך בשבת בראשית כלומר כי בכל שבתות אין להם כנף ואינם יכולים לומר שירה רק בצירוף ישראל משא"כ בשבת בראשית דהמלאכים נבראו ביום שני ואז בשבת הראשון היה להם כנף מגד אותו יום והיו אומרים שירה מעצמם · וזהו הכל יודוך זה היה במעשה בראשית עכ"ל: ומה שאמר הרב הגאון הנ"ל לעיל דאיתא אין להמלאכים כח לומר שירה אלא בכנף שלהם וכו' עי"ז השגתי לו שזה יכולין לשנות בדברי התוספות (סנהדרין ל"ז ע"ב) בד"ה מכנף הארץ וכו' (**אה"ן** גם מזה נראה בעליל שהא"ח ז"ל שמע מפי הגאון הנ"ל מזה · ע"כ גם מזה נקח ראיה הי"ה לכל הספר שמסתמא שמע הא"ח ז"ל מכמה צדיקים ומכמה רבנים גאונים מפיהם ממש אלא הוא הדבר אשר דברתי בפתיחה עבור שהספר הזה היה מונח תחת ידי זרים יותר מעשרים שנה וכו') (והשתא דאתא לידן מקדושת כתר אל"ג פה מה שמצאתי בלקוטים כתב יד הא"ח ז"ל גם דברי עצמו על קדושת כתר וז"ל) כבודו מלא עולם משרתיו שואלים זה לזה איה מקום כבודו וכו' ולכאורה משום שכבודו מלא עולם בשביל זה שואלים זה לזה איה מקום כבודו אתמהא · אמנם יל"פ עפ"י משל למלך גדול ונורא שהיה מלך על כל אומה ולשון ומסתמא אין לשער מרכבות כבודו ומלאכו כמה אנשים חכמים ונבונים שהיו רוצים לראות הנהגת המלך · הלכו להיכל המלך ובבואם לשם ראו איך שכל השערים ננעלו וכמה שרים גדולים ונכבדים דופקים ופרתמים עומדים מבחוץ ומלפים ומיחלים לפתיחת השערים ובתוך כך ראו איך שבאו כמה עניים ושפלים · ועל ידיהם נפתחו השערים ונכנסו להיכל המלך התחילו אותן אנשים תמיהים ושואלים זה לזה איה כבודו של מלך בזה שעל ידי עניים ושפלים יפתחו כל השערים והם יכנסו להמלך קודם כל השרים האלו · והנמשל מובן כי ישראל הם עניים ושפלים בין כל אומה ולשון ועל ידיהם נפתחו כל שערי התפלה ולא עוד אלא כל המלאכים אינם יכולים לומר קדושה לפניהם ועבור זה משרתיו שואלים זה לזה איה כבודו · ועל זה לעומתם משבחים ואומרים ברוך כבוד ד' ממקומו כלומר כבוד ד' הוא מישראל דייקא שהם נאללים מתחת כסא כבודו ונחצבים ממקומו והבן:

גם יל"פ עפ"י זה"ק פרשה בלק וז"ל ג' אינון דאיקרי תפלה · תפלה למשה · תפלה לדוד · תפלה לעני וכו' השובה מכולם וכו' · כיון דלאי מסכנא לגביה פתח כל כוי רקיעין וכו' כל אילי שמיא שאלין אילין לאילין קב"ה במאי אתעסק וכו' אמרין אתיחד בתיאובתא במסכין דיליה וכו' עכ"ל · ובזה יוכל לפרש משרתיו שואלים זה לזה איה מקום כבודו כלומר קב"ה במאי אתעסק ואיזה תפלה הוא החשובה לפניו מכולם והוא כבודו · ועי"ז משיבים ואומרים כבוד ה' ממקומו פי' מישראל והם מסכין דיליה וכו' :

אך את זה תאכלו בכל שרץ העוף וגו' רז"ל אמרו (בכורות ז') תניא ר' יעקב אומר אך את זה תאכלו וגו' זה אתה אוכל ואי אתה אוכל שרץ עוף טמא · שרץ עוף טמא בהדיא כתיב אלא שרץ עוף טמא אי אתה אוכל אבל אתה אוכל מה שהעוף טמא משריץ ואיזה זה דבש דבורים יכול אף דבש הגיזין והצרעין · אמרת לא ומה ראית מרבה אני דבש דבורים שאין לו שם לווי וממעיט אני דבש הגיזין והצרעין שיש לו שם לווי · כמאן אזלא הא דתניא דבש הגיזין והצירעין מותר דלא כר' יעקב ע"כ הגמרא · פשט הדברים מתיבת אך שלא היה צריך לומר אלא את זה תאכלו והקשה הרב בי' ז"ל בעיו"ד פ"א וז"ל · וקשה לי מנ"ל לר' יעקב למעט דבש גיזין וצירעין דהא בקרא לא אדכר דבש אלא מדיוקא דאבל אתה אוכל מה שהעוף טמא משריץ ילפינן ליה ובכלל דרשה זו הוא דבש גיזין וצירעין ונשאר בקושיא ע"ש מדבריו ז"ל משמע דדרשו מדיוקא דאבל אתה אוכל היתר לדבש ולולי דמספקינא היה נראה לומר כדפרשתי ואולי שקיצר במובן וקושית הרב כלע"ד עפ"י דרכו להוסיף ולהקשות דאיתא התם בעי מיניה מרב ששת מי רגלים דחמור מהו וכו' עי' בחיבורינו על גפ"ת ושם האריכתי בפלפול עצום ואין כאן מקומו ושם העמקתי כל זה במאמר הכתוב להיות כל דברי רז"ל רמוזים בקרא כי מי איכא מידי דלא רמיזא באורייתא :

לפסח

אמר הכותב והמעתיק מאחר ברוב שנים חל פסח בפרשת שמיני אמרתי להדפיס פה דבר יקר מענייני דפסח מה שמצאתי בכ"י א"א ז"ל וז"ל :

בשם הרב הצדיק וכו' ר' **ישראל מרוזין** ז"י אמר על הכתוב ותרבו ותגדלו ותבואי בעדי עדיים שדיים נכונו ושערך צמח ואת ערום ועריה ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמייך ואומר לך בדמייך חיי וגו' ודקדק בתחלה מאמר המשנה באבות כל שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת וכו' והקשה והלא עיקר כוונת התנא באמרו אין חכמתו מתקיימת הוא משום שמעשיו מועטים מחכמתו לא משום שחכמתו מרובה ממעשיו והתנא החסרון בא להשמיענו באדם שיש לו מעשים מועטים מחכמתו זה גורם שחכמתו אינו מתקיימת וא"כ כך הו"ל ליה לתנא למינקט ולומר כל שמעשיו מועטין מחכמתו אין חכמתו מתקיימת ולמה נקט בהמעלה ברישא כל שחכמתו מרובה הלא המעלה אינו גורמת לו רק החסרון גורם לו · אמנם כל דבר ברא הבורא ב"ה נרתק להיות החפץ מתקיים על ידי הנרתק ע"ד אומרו לשמש שם אהל בהם והנרתק היא המכסה שלא ינקו החיצונים ח"ו מהחפץ והנה החכמה הוא החפץ · והמעשים הם הנרתק והם הם הכלי המחזיק להחכמה · וכשחכמתו מרובה נמצא המותר שחכמה שוב אין לו נרתק להיות מתכסה בו ונעשה בגלוי ויכלו לאחוז בו החיצונים ח"ו ואינו מתקיימת על ידי המותר אפילו גוף ומקלת החכמה המונח ומתכסה בהנרתק כיון דבטלה מקלתו בטל"ה כולו ח"ו ונמצא דעיקר החסרון הוא בהאי גברא מה שחכמתו מרובה ואין לו נרתק ומפני זה בטלה כולו לזה נקט התנא החסרון ברישא ואמר כל שחכמתו מרובה זה גורם שאינו מתקיים · והנה בצאת ישראל ממצרים ונפתח להם שערי אורה בהתגלות חמישים שערי בינה אז היה חכמתם מרובה · אבל לא היה להם שום מעשים טובים שיהא נרתק וכלי להחזיק להחכמה · ואחז להם הישו הכך שני מלות מילה ודם פסח להיותם הם המעשה ויתכסו כמרובה להיות נרתק וכלי להחזיק החכמה · והש"י ברוב רחמיו וחסדיו החשיב להם השני מלות אלו כמעשים מרובים וז"א ותרבו ותגדלו בהיות נפתח לכם שערי בינה · ותבואי בעדי עדיים רומז לחמישים שערי בינה כי עדי לשון עולם ואין עולם אלא עולמו של יובל שהוא שער החמישים שערי בינה : שדיים נכונו ושערך צמח כי החכמה קם נהו ועומד נכון : אמנם ואת ערום ועריה בלי לבוש · והחכמה היא בהתגלות בלי נרתק ומכסה · וברחמי הש"י התחסד עמהם ואמר להם ואראך מתבוססת בדמייך · תרי דמים דם מילה ודם פסח ואלו שני מלות חשובים לפני כמעשים מרובים שעי"ז יתקיים החכמה · וז"א ואומר לך בדמייך חיי להיות החכמה חי וקיים עכ"ל הקדוש כך שמעתי · (ועוד יש לפרש ותבואי בעדי עדיים ע"ד אומרו בנחו בדי עדי עד שהוא חילוף אלהים בשלשה אותיות כד"ע גימטריא ע"ד כנודע מכוונת שדיים נכונו כי שדיים רומז לחכמה מה שהוא הזה כל זמן שהתינוק יונק מוצא טעם כן דברי החכמה כל זמן שהוגה בהם מוצא בהם טעם · ושערך צמח ע"ד שנאמר כי השער הגדול נפתח · ואת ערום בחכמה ע"ד ערום מצ וכן בלשון חכמים הוי ערום ביראה · אמנם ועריה בלי לבוש וכו' :

תזריע

אשה כי תזריע וילדה זכר וגו' · כתיב ותצא דינה בת לאה אשר ילדה ליעקב תלה הנקיבה ביעקב לומר אשה מזרעת תחלה וגו' ומהראוי היה לכתוב ותצא דינה בת יעקב · אמנם למה נקראת דינה שדנה לאה דין

בעלמא

תעלמה אם זה זכר וכו' כמלא דמתחלה היתה זכר והיא מן היעותה רק אח"כ בשעת הלידה נהפכה לנקבה תולה אותה ביעקב וזה ידוייק ותלד דינה בת לאה פי' מזריעתה אשר ילדה ליעקב בעת הלידה כשנהפכת לנקבה היתה מצחיכה יעקב ולזה תמלא שהיתה נדיכה מלת הזכר שהיתה באליה · וכן ביוסף מתחלת הזריעה היה נקיבה ואח"כ נהפך לזכר כמו שיסד הפייט ר"ה של שחרית אבן חוג מלוק בנים וגו' סילוף דינה ביוסף להכחות עכ"ל לזה היה בו מדת הנקיבה לסלסל בשערו וידוע זכר רומז לרחמים ונקיבה רומז לדין לזה ביציאת מצרים נאמר שירה חדשה ולעתיד שיר חדש ואיתא זכו אחישנה לא זכו בעתה כי ידוע הויכוח שהקב"ה אומר שובה אלי ואשובה אליכם וכנסת ישראל אומרת השיבנו אליך ואז אף אם לא יהיו זכו כי לא יהיו שתעוררות מלדה ויבא חבלי משיח ודינים והנה קב"ה נקרא איש ד' איש מלחמה וכנסת ישראל אשה וז"א אשה כי תזריע והתעוררת שיהא מלדה ויהיו זכו וילדה זכר פי' תהיה אחישנה ברחמים ונסם הרב הצדיק וכו' **מסדילקאב** ז"ל שמעתי כי בזוה"ק פירש משעת הזריעה מתפללת שילדי זכר וז"א תשעה ירחי לידה בכולם מתפללת שיהיה שמונה ימי מילה עכ"ל :

וראשו יהיה פרוע וגו' כי בעה"ט ז"ל ד' במסורה וראשו יהיה פרוע ב' מגדל וראשו בשמים ג' וראשו מגיע השמימה ד' וראשו לעב יגיע בשביל שהגיע וראשו עד לשמים ע"כ נגעים באים עליו וראשו יהיה פרוע עכ"ל · ויתכן עוד לרמוז לדבריהם ז"ל (חגיגה ט"ו) ג' דברים בוכה הקב"ה בכל יום עליהם וכו' ועל פרנס המתגאה על הציבור בחנם וכו' ע"כ עוד אמרו ז"ל (ר"ה י"ז) המינים והמסורות וכו' שנתנו חיתיתם בארץ החיים וכו' יורדים לגיהנם ונידונים בה לדורי דורות שנאמר ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי וגו' גיהנם כלה והם אינם כלים וכו' שנתנו חיתיתם בארץ החיים אמר רב חסדא זה פרנס המטיל אימה יתירה על הציבור שלא לשם שמים אמר רב יהודה אמר רב כל פרנס שמטיל אימה יתירה על הציבור שלא לשם שמים אינו רואה בן ת"ח שנאמר לכן יראוהו אנשים לא יראה כל חכמי לב עכ"ל והרבה יש לדבר מאלו הפרנסים עד שגאה לבם להשחית דיני תורה והרבה האריך בזה הגאון בבכור שור במס' סוטה ע"ש וכמה צער מקבלים הרבנים ומורה הוראות עליהם וצריכין לעיין הרבה עד שמוציאין המשפט לאורה וכיון שזוכים שהקב"ה מאיר עיניהם למצוא מבוקשם בדברי הפוסקים הראשונים ואחרונים ז"ל אחר כל היגיעה שמייגעים עצמם לשם שמים ולהוציא דין אמת לאמיתו מגלה לבם של הפרנסים אשר נמנו לפי שעה ורק לעיין בצרכי ציבור בעניני מסים וארנוניות להסתיר דבריהם באומדנא לבם וכבר כתבו הפוסקים ז"ל והזהירו שעסקי הבע"ב ועסקי הלומדים הם שני הפכיים ושלא ישנו במשפט

יחד · ואמרה לפי מחשבותם ועליהם נאמר שלח ידיו בשלומיו חלל בריתו ואמר הרב אלהי **הבעש"ט** ז"ל היינו מי ששולח ידיו בשלומי אמוני ישראל ובאנשים כשרים זה סימן שבודאי חלל בריתו והוא מלא עכ"ל הקדוש · ואפ"ל שזה אמרו ותשא בריתי עלי פיך כי ברית הלשון וברית המעור אחד הוא ונתקיים בהם היו צריה לראש כי את זה לעומת זה עשה האלהים וכל הגבוה בקליפה קרוב הוא להקדושה ונכנע מאוד ובמקום גדולתו ענוותנותו וכל הפחות פחות בהקליפה הוא המרחקות מהקדושה והוא אכזר ויש לו גבהות מאוד לזה כשיש צריכים אז עושה הקב"ה להם ראשים לעלות למקום הגבוה בהקליפה להיות לו התקרבות להקדושה ויהיה נכנע מאוד וזהו עונש לישראל וחוש הראות יוכיח באומות כל שר היותר גדול יש לו הכנעה יתירה והן הן הדברים העומדים ברומו של עולם ולא ניתן לכתוב ולהאריך בזה ומעניין הזה אשר נגבה מאוד וגבה לבו להשחית דרכו מזה במ"א ואין כאן מקומו וזה קרה להפרנסים הרעים רח"ל אשר לא יעלה על לבם לחוס על צער הרבנים אשר מסכנין נפשם ע"ז ע"ד שופטים ושוטרים תתן לך ושפטו העם משפט צדק ויובן ע"ד מאמר אחד קדוש מדבר הרב וכו' ר' **שמשון** מאוסטרפאלי כנג"מ דאיתא בספר פליאה תת"ן חדרים יש בגיהנם כמנין תכלת ובאלו החדרים צריך לילך אפילו צדיק גמור לתקן ולהעלות נשמות הרשעים והנה כאשר יצא הצדיק לאלו שתת"ן חדרים א"צ לפחוד מן המזיקים כי תק"ף חדרים אינם תוקפא דדינא ממילא הנשארים ע"ר חדרים וכשמים כן הם שהם ר"ע ובאם הצדיקים היו הולכים שם בלי שמירה היו מזיקים אז הולך מלאך אחד שמו יהושע ובידו נר שעוה וכותב על מצחו השם הנקרא אתה ואז אפילו באלו ע"ר חדרים אין שטן ואין פגע רע ולדעתי זה הסוד גילה לנו דוד המלך ע"ה גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע ר"ל דמילתא גיא צלמות גימט' תק"ף לא אירא אפילו מן הנשארים שהם ר"ע כי השם אתה עמדי ומי כותב מפרש עמדי שבטך ומשענתך המה ר"ת שעוה ולמפרע ר"ת של "עמדי "שבטך "ומשענתך "המה "ינחמוני יהושע והענין פלא עכ"ל הקדוש · והנה אמרו רז"ל לעולם יראה הדיין כאלו גיהנם פתוח לו מתחתיו והיכא רמיזא בקרא זה שאמר שופטים ושוטרים תתן לך כלומר השופטים והשוטרים יהא תמיד נגד עיניהם התת"ן חדרי גיהנם ובזה יפול עליהם אימתה ופחד ובודאי ושפטו את העם משפט צדק ולהטעים הדבר אפ"ל ע"ד דאיתא בזוה"ק פ' מקץ יוסף איהו בעלמא דדכורא וכולהו שבטין בעלמא דנוקבא וע"ד לא אתכלל יוסף דאיהו בעלמא דדכורא עמהון מה כתיב כולנו בני איש אחד נחנו אנחנו מיבעיא ליה אמאי חסר א' אלא בגין דרזא דברית לא אשתכח עמהון אסתלק מתמן א' דהא א' דכורא איהו וכו' (ושדע שמלת את"ה רומז לדכורא בסוד אתה הוא אבינו מעולם שמך) עוד שם כל איהון כמאמין אית להון לאעבר בהך

נהר

כפר דימר דעביד וכפיק ולאיסתתאה מזון וכו' עכ"ל ודרך רמז דימר בגימטר' ע"ר : ובזה יל"פ נתן תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ד' בכל מעשה ידיך ה"א כחטו פשעטו ומריכו אתה לא קלחת נחטו בלא אלוף לא שמרטו אות ברית עלמא דדכורא לכן "אתה לא קלחת אבל אי שומר הברית הולך עמו שם את"ס לשמרו מכל נזק ובן העולם הבא הוא וזה רומז לשמיני שבשמיכית ע"ד השם הידוע "אז "בו "גה ג"פ ח' והענין כי בגלם אלהים עשה את האדם וע"י הלבוש שנבראו לבחינת כר"ן בסוד בשלש אותיות מלבוש והוא אומרו ובשנות שדי תביכם כי ע"י מעשה ודיבור ומוכה כארגת ג' מלבושים לג' חלקי הנפשות ואז הגלם אלהים יושלם בהיות כל חלקיו יחד במלבושי בחינת כר"ן ואז ידבק האדם בקונו להתקרב אל מקור השפע העליון להיות כתגדל בו אור המקיף ויש לכוין בר"ח וביו"ט בשלשה פעמים בו זכריטו בו לטובה ופקדטו בו לבו כה והושיעני בו לחיים טובים והוא טוב לזכרון והוא מכוין לשם הכ"ל · וע"ד הפשט מליכו ג' במסורה אז תשכיל אז תצליח אז ישכתי וכתבו האחרונים ז"ל דהיום כחלק לשלשה חלקים כל חלק שמוכה שעות · שליש ללימוד שליש למשא ומתן שליש לשינה והסו אז תשכיל אז בגימטר' ח' להשכיל בתורה וכמכין אז תצליח למו"מ וכמכין אז לשינה וזה שאומרים זכריטו בו לטובה בגימ' שמונה · לטובה היינו לתלמוד כי התורה נקראת טוב לקח טוב וכמכין בו לברכה היינו לברכה משא ומתן וכמכין בו לחיים היינו בחינת שינה כדאיתא בזוה"ק שהנשמה עולה למעלה ומושכת חיים כחזור לדבריכו בענין הפרנסים שהפרנס המקטין עלמו זוכה למעלה כפלאה כאומרם ז"ל (מ"ק ט"ז) יושב בשבת תחכמוני יושב בשבת בשעה וכו' תחכמוני אמר הקב"ה לדוד הואיל והשפלת עלמך תהא כמוני שאני גוזר גזירה ואתה מבטלה כו' ע"כ וכן אמרו ז"ל (סנהדרין פ' חלק) אמר ר' אלעזר כל פרנס שמנהיג את הציבור בנחת זוכה ומנהיגם לעוה"ב שנאמר כי מרחמם ינהגם ועל מבועי מים ינהלם וכו' ע"כ : וכבר ידעת כי שמש מוכיח עליהם כי אם יזכו אז יתרוממו למעלה ומלת נשיאים ירמוז לזה לשון התנשאות ובסיפוך יהא כלה כעב וכענן ומלת נשיאים ירמוז לזה · מלשון ענכים כמו נשיאים ורוח וגשם אין ואמרו ז"ל [יומא ע"ד) אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן מן שיורד להם לישראל בבוקר והוריד להם אבנים טובות ומרגליות שנאמר והנשיאים הביאו וגו' ותנא נשיאים ממש וכה"א נשיאים ורוח וגשם אין וכו' ע"כ וקיימן לידע המתנהג הוא שמסתיר ענייניו ועסקיו והנהגתו מפני הציבור ואינו רוצה להראות להם חשבון ומפקד כל דבר ודבר · ובזה גורם לער גדול להציבור שאינם יודעים אתם עד מה וגורם להם שיחשדוהו וכל זה גורם להם שהם קטני אמנה כי אם היו בטוחים בד' אז היה פרנסתם למעלה מהטבע ולא היו נהנים משל גזל ע"ד שפירש הרב הצדיק וכו' ר' **מענדילי** פרימישלאניר ז"ל הסביר לטעם

שיאמינו בד' שיזמין להם פרנסתם והוא גמרא ערוכ[ה] (עכו"ם פ' א') ותעשה אדם כדגי הים מה דגים שבים כ[ל] הגדול מחבירו בולע את חבירו כך האדם · ולכאורה נראה דהדג הגדול רודף אחר דג הקטן לבלעו · ולפ"ז מהראוי שהדג הקטן בורח והגדול רודף אחריו ואז אחוריו ש[ל] הקטן נגד פני הגדול וכשבולעו מהראוי להיות נמלא הקטן בתוך הגדול זנב נגד זנב וראש נגד ראש ואנחנו רואים בחוש שתמיד נמלא הקטן בתוך הגדול הראש של הקטן נגד זנב של הגדול מזה נראה שהקטן הולך בראשו נגד הראש של הגדול והגדול בולעו הרי שהקטן הולך מעלמו לתוך פי הגדול כי הקב"ה מזמינו לפרנסת הגדול מזה נראה גודל השגחת הבורא ב"ה ית"ש שמזמין פרנסת בריותיו ו... מליכו בגמרא [ב"ב] שדג אחד חקוק בקרנו שהולך לפומי' דלויתן עכ"ל · ואם הוא מגדולי אמונה ובטחונו בד' אז אינו מתגאה על הציבור אדרבה מקטין עלמו ועושה דברי' באתגליא ובפרהסיא ופורע פרעות בפני העם כי מי ... גדול ממשה רבינו ע"ה בשעת גמר מלאכת המשכן נתן חשבון ומפקד מכל דבר וכה"א אלה פקודי המשכן ו... בכדי שלא יחשדוהו ח"ו ועליו הוא אומר השבח ה... שבגדולות והאיש משה עניו מאוד וגו' וז"א המשנה ור[אשו] יהיה פרוע פי' הציבור אשר ראשו ומנהיגם יהי' פרו[ע] היינו שיעשה כל דבריו באתגלייא מלשון כי פרועה ה... וכמו ופרע את ראש האשה :

וז"ל המדרש בפתיחה דאיכה רבתי ר' אלכסנד[רי] ... פתח והצרוע אשר בו הנגע וגו' והלרוע זה ... המקדש · אשר בו הנגע זו ע"ז שמטמאה כנגע שנאמר ... ויטמאו את מקדשי ויטמאוהו · בגדיו יהיו פרומים אלו בגדי כהונה · וראשו יהיה פרוע הוא שנאמר ויגל את מסך יהודה גלי דכסיא וכו' ופי' הערוך הדוכסים והשרים ו... וראשו כלומר הראשים שבהם · ודרש ומסך מלשון נסיכי מדין ע"ש וכו') :

וזהו בחינת המקטין עלמו ונותן חשבון להציבור א[ז] מגדל וראשו בשמים פי' יזכה להיות כתגדל ולהיות ראשו מגיע עד לשמים · אבל וראשו מגיע השמימה היינו זה הראש והמנהיג שגבה דעתו ומתגאה על הציבור ומגביה עלמו עד לשמים אז וראשו לעב יגיע פי' יהיה כלה כענ[ן] וכעבן ובחושך ילך וכחושך יהי' שמו מכוסה רח"ל לכן יק[טין] הפרנס אל לבו ויקטין את עלמו ויזכה לרב טוב :

מצורע

וצוה הכהן וגו' ועץ ארז ושני תולעת ואזוב ונומ[ר] מהרב הצדיק וכו' **מאפטא** כ"י למה היה צריך להביא עץ ארז ושני תולעת ואזוב : אזוב לרמז שישפיל עלמו כאזוב כפרש"י ז"ל : אמנם שהיה צריך גם ארז להגביה עלמו למילי דשמיא ע"ד ויגבה לבו בדרכי ד' ואזוב להשפיל עלמו למילי דעלמא : אמנם צריך בזה חוט השמקל להכריע

משכל כמה מהגבהות לעבודת ד' וכמה מהשפלות למילי דעלמא כמו חוט הלשון של המשקל שמוקל בו שצריך לעמוד באמצע שלא להכריע לכאן ולכאן אפילו כחוט השערה ולזה רמזו שני תולעת שהביא עם הארז ואזוב עכ"ל :

בנגע נראה לי בבית וגו' כי בעש"ט ז"ל ב' במקרא שכא מרחוק ד' נראה לי זהו שאמרו ז"ל אפילו ת"ח ובקי בנגעים לא יאמר כנגע אלא כנגע וזהו מרחוק נראה שיקרא שדבר מרחוק לא יפסיק לומר נגע עכ"ל ויתכן עוד לרמז לדבריהם ז"ל בזוה"ק פ' ויגש ר"ח ת"ח באנכא דבר כש אזיל ליניקא כעירו דקב"ה תדיר לגבים ולא יכול ס"א לשלטאה עליה והאי רע אתכביא קמיה וכיון דמעירו דקב"ה אתעביר מיניה בגין דאיהו אתדבק ברע ההוא רע כיון דחמי וכו' ע"כ והכלל מדי לא יצא הרעות ח"ו ע"י אומרו מאתו לא תצא הרעות והטוב בדרכו בא"ח לפרש עפ"י דבריהם ז"ל במדרש עקב פ"ג ביום שרצה בלעם לקלל את ישראל ויהפך ד' את הקללה לברכה מאז ועד יעות המשיח שעתיד להגלות ב"ב נתלבשו הברכות מעין הקללות ולא ירד על לברכה רק הכל מלובש מאה מפני הקיטרוגים שלא יתקנאו אמנם כאשר זכו ישראל לשמעון אל מצות ד' בביאת משיחנו ב"ב אמן יצא מורק משפע הברכות מהקללות ולא יהא רק טוב לח ומלוחלח וז"א מאתו לא תצא הרעות והטוב מעורב רק כולו טוב ורוח הטומאה יעבור מן הארץ ואז יהא הברכות בלי לבוש ע"י ולא יכנף עוד והיו עיניך רואות את מוריך הר"ז ביאור הרב הצדיק וכו' **משיפיטווקי** ז"ל אמרו ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה את הברכה אשר תשמעון גו' ושיעור הכתוב עז"ש אנכי נותן לפניכם היום בעולם השפל הזה ברכה וקללה פי' הכל מעורב טוב ורע : אמנם את הברכה להיותו לא תערובת לא יהא רק באם אשר תשמעון אל מצות וגו' וכ"ל הקדוש הדין לדבריו שהכלל מאתו לא תצא הרעות רק אלא הרע בא לאדם משיבתו ומחמת עצמו · ועונותיו מבדו וגורם הסתר פנים שלמעלה כביכול ומחמת הסתר ורחוק שמסתיר ושירחוק ד' מעליו אז ממילא הדינים שולטים עליו ב"מ ונעשה מנגע ביסורי התחלואים רח"ל וז"א מרחוק ד' נראה לי פי' כשח"ו ד' מרחוק ובבחינת הסתר פנים ממנו וזהו דייק אומרו מרחוק ד' נראה לי : לי דייקא כלומר בשבילי שאני בעצמי השברתי והזמנתי אותו היזק אז כנגע נראה לי נראה ממילא פי' שממילא נפול ביד שאדם הבליעל רח"ל כי המזיקים נקראים נגעי בני אדם כמ"ש בזוה"ק פ' בראשית ס"ז ת"ח מה כתיב בעלותו והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם וגומר (שמואל ב' ז') מאן נגעי בני אדם אלין אינן מזיקים וכו' עכ"ל : או יאמר כיון דאתרחיק ב"נ מקב"ה ואזיל לסטר שמאלא אי שתאב גרמיה ומסתאבין אותו בטומאת קרי ח"ו · וזהו נגעי בני אדם ממש וז"א כנגע נראה לי לא אמר נגע אלא כנגע דהם רק דמיון בעלמא דמתהפכין לדיוקנא דב"נ ומתחממן מיניה ואולדין כאמור שם בזוה"ק דף כ"ד ע"ש · ולכן הכתוב הזה מרמז שיתן אחי אל לבו שלא יגרום לעצמו היזק ח"ו וישמור עצמו בריאת נפשו להתקרב אל תורת הקדושה ואז ילך לבטח :

ואחר כן יצא הכהן וגו' כי בעה"ט ז"ל ב' במקרא ואחר כן יצא הכהן ואחר כן תבא אליה ובעלתה כמו הכא שמפנה כלים נאים שלא יטמאו אף התם מי צריכה להסיר כלים הנאים מעליה כדי שתתגנה בעיניו ולא יטמא בה עכ"ל · ויתכן עוד לרמז לגלות המר הזה שהעכו"ם לישראל בחינת לרעה וז"א ביום טהרתו שיטהרו ישראל מעשיהם והובא אל הכהן דא קוב"ה כאומרם ז"ל וגמר אומרו אחר כן יצא הכהן הייכו זמן הגאולה המקווה ב"ב ויתגלה אור הבורא ב"ה עלינו אז תבוא אליה ובעלתה ע"ד והיה בועליך עושיך ולא יבעליך זרים ורחקו מבלעיך וביום ההוא תקראו לי אישי אמן כי"ר ב"ב :

וכלי חרש אשר יגע בו הזב ישבר וכל כלי עץ ישטף במים וכי יטהר הזב מזובו וספר לו שבעת ימים לטהרתו וכבס בגדיו ורחץ בשרו במים חיים וטהר וגו' נודע מדברי הזוהר הקדוש עם הארץ בהמה איקרי ולהם היצה"ר שופטן ובדבר קל מסיתם והם ניסותים לו מקלות דעתן משא"כ הת"ח שהם יראי שמים ודאי חטאים להם צריך היצה"ר להתגבר ולעשות עצמו כיצר טוב ומראה להם טענות מזויפות ומגפ"ת כי אם היה מסיתם להדיא קום ועבור עבירה פלוני מי פתי יסור למשמעתו ולשמוע דברו ולהפיל את עצמו לשאול תחתית ח"ו הלא הם מלאים תורה ומצות ויודעים גודל האיסור והפגם עד היכן מגיע וכבר ידעת שע"ה כמשל לכלי חרש שלא היה פסולו ומחשבתו בקודש בעת הזיווג כאמרם ז"ל ועליהם כאמר ארור שוכב עם כל בהמה ועוד שהם מגושמים ומשול לחרש הנשבר משא"כ הצדיקים גם במיתתם קרוים חיים ונמשלו לכלי עץ ע"ד אומרו היש בה עץ וגו' ואמרו חכמינו ז"ל הכוונה אם יש בה צדיק ומגן הדור וגם כללות ישראל נמשל לעץ כמ"ש כי כימי העץ ימי עמי וז"א וכלי חרש הייכו ההמוניים אשר יגע בו הזב יטמא פי' היכף ומיד כשיגיע בהם הזב הוא היצה"ר שמטמא כזב מיד הן נטמאים ושומעי' לו ומסיתים לו ובנגיעה בעלמא מטמא להם ואין צריך לטירחא יתירה ותיכף ישבר אבל וכל כלי עץ אלו הת"ח ישטף במים תפסו כ"א על ידי מים זה התורה שנמשל למים כמו שכתוב הוי כל צמא לכו למים · וע"ד שאמר הרב הצדיק וכו' ר' **ברוך** ז"ל זאת התורה לעולה ולמנחה ולפעמים ולחטאת ולאשם עכ"ל ·

או יאמר שוטף אותם במים הייכו שמפתה אותו ומגדילו ומגביהו ומכניס בלבו גבהות ואומר לו כמה גדול בח"די תורה אתה ואין כמוך ובזה מעבירו ממצות ד' עד"מ מצא מציאה אומר לו אין כבודך להחזיר

לאבידה ועליך כאמר והתעלמת וכדומה שמעבירו ממצות ד' מעט מעט וזהו שוטף אותם במים היינו בהתורה :

או יאמר עפ"י דאיתא בכתבי האריז"ל כל מה שתמצא בדברי הראשונים תוכחות על עון שיגופים ויסורים קשים כו' לא נכתבו אלא למי שאין עמלו בתורה אבל מי שתורתו אומנתו ויודע דעת דרך ד' זאת הוא תקנתו לא יחלים ולא יתבטל מלימודו וכו' ע"כ הרי דת"ת תורתו מטהרתו ובזה שוטף ועובר ממנו עונו וחטאתו משא"כ ע"ה בהמה איקרי הם צריכים לשבר גופם במה"ד לטהר כתמיהם וז"א וכלי חרש היינו ע"ה ישבר כלומר צריך שבירת לשבר את גופו ואין לו טהרה כי אם בשבירת גופו אבל וכל כלי עץ זה הת"ח ישטוף במים פי' ישטוף ויטהר עצמו במים היינו בתורתו וגמר אומר וכי יטהר הזב מזובו וספר לו שבעת ימים לטהרתו וכבס בגדיו ורחץ בשרו במים חיים וטהר יובן עפ"י דבריהם ז"ל בזוהר הקדוש פ' תרומה בכל לבבך דאיכון תרין יצ"ט ויצה"ר וכו' ואי תימא ביצה"ר איך יכול בי"כ למרחם ליה דהא יצה"ר מקטרגא איהו דלא יקרב ג"כ וכולי דא איהו פולחניה דקב"ה יתיר כד האי יצר הרע אתכפיי ליה וכולי דא איהו רחמנא דקב"ה בגין דידע לקרבא להאי יצה"ר לפולחנא דקב"ה וכו' עכ"ל הראה לדעת דהצדיק יפעול במעשיו ותאוותיו דרכיו ובצדקתו יפעול להכניע יצה"ר ועושה מיצה"ר יצ"ט ומטמא טהור ועביד בשניהם להקב"ה ואז מעלה יקרא דקוב"ה ועושה נחת רוח ליוצרו בלימודו כי כל זמן שבלבו נקשר בו חיו ויש בו גופניות א"א לו לעלות בית אל הרמתה ודברנו במ"א לפרש בזה אומרו לעשות רצונך אלהי חפצתי ותורתך בתוך מעי כי נודע דברי הרב וכו' ר' **זאב** מסטרעטין ז"ל כבג"מ ביאור המשנה התקן עצמך ללמוד תורה כו' וכל מעשיך יהיו לש"ש עד"מ כשאדם רוצה לעקור דירתו מעירו לעיר אחרת כשאין חייב לשום אדם אין מעכב אותו אמנם אם הוא חייב לאיזה אדם אז אין מניחים אותו ומעקלים אותו עד שיפרע חובותיו כן הדבר כשאינו אדוק בתאות הגשמיות אזי כשבא לעבוד ד' הן בתורה הן בתפלה אין לו שום מניעה מהחילוקים לבלבל דעתו במחשבות זרות ואפשר לו להגיע לכל מעלות רוחניות משא"כ אם הוא מקושר בתאות הגשמיות עם החילוקים אז הוא להם כמו הבע"ח וכשבא לעבוד איזה עבודה תיכף מבלבלין אותו ואין מניחין אותו ולא יכול להגיע לשום מעלות רוחני ושיהיה לו כשמה דאצילות וזה"א אומרו שתקן עצמך ללמוד תורה פי' שיהיה לך תיקון בעצמיות שלך ע"י ותשי עונותם על עצמותם כדי ללמוד תורה ובמה יהי התיקון לז"א וכל מעשיך אפילו הגשמים יהיה לש"ש ובזה לא יהיה לך שום מניעה ויהיו לך תיקון ללמוד תורה עכ"ל (ואפ"ל אומרו גול אל ד' מעשיך ויכונו מחשבותיך כי אם אפילו מעשיו הגשמיות הם לד' אז ממילא יכונו מחשבותיו שלא יורידוהו החילוקים במחשבות זרות רח"ל רק הלב ילך באור השופע עליו

צלי מיכא ובזה אפ"ל קושית הגמרא (ר"ה פרק א) יש הוכא רמי כתיב צדיק ד' בכל דרכיו וכתיב וחסיד בכל מעשי ומשני בתחלה צדיק ולבסוף חסיד וכו' ע"ש ויכולין לפר עד"ז כי בתחלת הליכה של האדם הוא בבחינת צדיק ואז ד בכל דרכיו היינו בדרכי התורה שלו כי דרך היינו תורה כאומרו דרכיה דרכי נועם וגו' ואח"כ כשזוכה יותר וג למדריגת חסיד אז ד' בכל מעשיו אפילו במעשה הגשמיי וזהו דבריהם ז"ל בתחלה צדיק ולבסוף חסיד) כי הקו של אמת בעת שהוא בדרך הוא מצמצם בכדי שיהא לו תענ אימתי בבוא לביתו סביב לשולחנו ובאיפוך קוהר של ש מבזבז בדרך דשם הוא עיקר תאוותו ובשיבא לביתו כא בשברון מתנים מרוב הבע"ח שבאים לנגשו כן דרך הצדי בארץ מצמצם וכל עין השגחתו לעולם שכולו ארוך וטוב ו צדיק אוכל לשובע נפשו ולא כן הרשעים ווי להו ווי לנשמתיי יאבדו מתאות כל ארעא וצדיק כתמר יפרח וז"א לעשות רצ אלהי חפצתי היינו אפילו בעסיית גשמיות וזהו רצונך קו כדי שתורתך יהיו בתוך מעי ולא יהיה לי שום מניעה מ החילוקים שהם הבע"ח ואז כשפירש עצמו מתאוות הגשמיי יומתק ויערב לו עבודת ד' כנופת צוף ע"ד מה יפית ו נעמת אהבה בתענוגים וביאור השל"ה הקדוש בשער האותי דף פ' הפסוק משבח את ישראל מה מאוד הם יפים ונעי בעיני אלהים שגורמים אהבה מהש"י מכח תענוגים דהי כשמכבד שבתות וימים טובים ומקיים מצות פריו"ר על כל מקבל שכר טוב והקב"ה אוהבו בשביל זה וזה ודאי כעימ כי שכר טוב שאדם מקבל בעבור המצות שבאים לו במ ובעמל אין זה מן התימה אבל מה שאכלו מוסיפי' אהבה בש מצוה שהם תענוגים זהו ודאי מן הנעימות והיופות (ודנ במ"א כעין זה על פסוק ואכלתם אכול ושבוע והללתם א שם ד' אלהיכם אשר עשה עמכם להפליא) ד"א שמ פירוש אחר להיפך מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגי פי' מה יפים ומה נעמת בזה שאתה אוהב להקב"ה ופוס אתה מתענוגים שלך עד"מ פוסק מאמצע המשתה ואו לבהמ"ד כו' עכ"ל ואפ"ל עפ"י דבריהם ז"ל סעודה שהכל תמכה מסוך ידך סימנה וזהו פוסק מתענוגים בעבור אהב הקב"ה :

או יאמר בעת האכילה אינו מכוין להנאת גופו כ אם לשם שמים וזה היה דרך רבינו הקדו שזקף עשר אצבעותיו ואמר גלוי וידוע לפניך שלא נהני אפילו באצבע קטנה שלי וזהו מקיים אהבת הקב"ה בת מעשה הגשמיים ותענוגים כבזוהר הקדוש הנ"ל ובמ"א דר בפסוק כי ישר דבר ד' וכל מעשהו באמונה כי מי שרוצ לילך בישר ובמישור בדבר ד' היינו בהתורה שלא יהיה ל שום בלבול מהחילוקים אז וכל מעשהו באמונה פי' יתק עצמו תחלה לראות שיהיו כל מעשהו הגשמיים הכל באמונ

למען

שמן הסתלות יקרא דשכינתא נקראת אמונה ואז ילך לבטח
דרכו :

או יאמר עפ"י דברי הצדיק וכו' ר' **דוב** ממעזריטש ז"ל ביאר אומרו כל ערום יעשה בדעת וכסיל יפרוש אולת דאיתא בכל דרכיך דעהו שיהיו כל מעשיו לשם שמים וז"א כל ערום יעשה בדעת היינו אפילו העובדות שלעולם עשיית אכילה ושתיה ומשגל ושאר דברים ומעשיות גשמיים הוא הכל בדעת לייחד קוב"ה ושכינתי' · וכסיל יפרוש אולת פי' אפילו הפרישות שלו כגון התעניתים ומקוואות וגלגול שלג ושאר פרישות שלו הכל אולת שעושה בשפסות עכ"ל וכל מעשה התורה ומצותי' תלוי הכל באמונ' וזהו אומרו כי ישר דבר ד' ישר הוא כל התורה היינו תרי"ג מצות וכל מעשהו באמונ' הוא יסוד כולו' כי בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה והאמנת הוא כי לפעמים אדם אינו רוצה לקנות אתרוג או שאר מצות בכדי שלא יבזבז ממונו וזה בא מצד קטני אמונ' שאין לו בטחון אבל מי שיש לו בטחון ואמונ' יאמין שיכולת ביד ד' למלאות חסרונו אלי' דכל מעשה המצות תלוי ביסוד האמונה וזה ידוייק באמרו וכל מעשיהו ממעשיו דייקא וע"ד שביאר הרב הצדיק וכו' ר' **זוסיא** ז"ל אומרו וכי תאמרו מה נאכל ולויתי לכם ברכתי ונתנה הארץ פריה ואכלתם לשובע וישבתם לבטח כי מתחלת הבריאה היה שהשפע יורד תמיד להחיות כל חי ואם האדם הוא גדול שכל זך יבין זה וישב בטח ולא ידאג · כלל על פרנסתו כי בודאי השפע יורד תמיד בלי הפסק רגע כמימרי' רק בזה שהאדם טפל ממדריגתו והוא מקטני אמנה ומתחיל לדאוג על פרנסתו בזה נסתמים צינורי השפע עד שברוב השתדלותו בתורה ובתפלה פותח לו הש"י הצינור מחדש כי הצינור שנשבר כשבר מחמת קוטן אמונתו וצריך הש"י לפתוח צינורות על פתיחת הצינור מחדש וז"א וכי תאמרו מה נאכל אז תיכף בהכנס דאגה זו בלבבכם ותהיו מקטני אמנה גרמו בזה שיוסתם צינור השפע עד שאתם צריך לצוות מחדש על ירידת השפע וזהו וצויתי את ברכתי היינו ציווי מחדש על הברכה ולא כן אם תהי' בעלי שכל זך ותאמינו כי ונתנה הארץ יבולה היינו הארץ העליונה דרכה ליתן עלה תמיד וזהו ונתנה לשון הווה ומתחלת הבריאה היה צווי על ככה ואז וישבתם לבטח בלי דאגה כלל כי אין השפע נפסק ע"ד אומרם ז"ל הטל אינו נפסק לעולם עכ"ל הדרן לדברינו דאם האדם עובד ד' בני' צרים אין לו שטן ולא מקטרג ויכול לפעול בתורתו ותפלתו לזכך ולהאיר אורות עליונים שנקראים שבעת ימי הבנין כמודע וז"א וכי יטהר הזב ממזובו מלת יטהר כדרשת בשו"א תחת היו"ד ופתח תחת הטי"ת וסגול תחת הה"י והיא לשון פועל יוצא כלומר שיטהר הזב היינו שיהא מטהר את הזב הוא הילה"ר מזובו פי' מקטריגו היינו שיעשה גם מהילה"ר יצ"ט ומטמא טהור ואז כשיבוא למדריגה זו וספר לו שבעת ימים פי' שיוכל לזכך ולהאיר שבעת ימי הבנין לגרום למעלה הארה גדולה על ידו בכל העולמות כי המדות הקדושים נקראים ימים כמודע ומוסיף בפסוק יום ליום יביע אומר ובפסוק והיה שבעת ימים תחת אמו ומלת וספר מלשון השמים מספרים כבוד אל שדרשו בזוהר הקדוש שהוא לשון ספיר וזוהר והארה לז"א לטהרתו וגו' פי' כ"ז יפעול הצדיק השלם לטהרתו היינו בשביל טהרתו כמו ד' ילחם לכם בשבילכם וגמר אומרו וכבס בגדיו פי' יכבס ויטהר עצמו גם בדברים הגשמיים והאילוכות מכונה בשם בגדים כי הוא מלבו' סילוכי וגמ' אומר ורחץ בשרו היינו הגוף כי הנשמה נקרא אדם והגוף נקרא בשר אדם וזהו ורחץ בשרו במים היינו גופו ויזככו במים כמשמעם בטהרות ובטבילות כראוי או במי' היינו התורה ואז וטהר הכתוב מבשרו שבוודאי יהיה טהור כי הבא לטהר וכו' וטהור יהיה להיות נקרא מלאך ד' צבאות ולא יצטרך לסיגופים ותעניות המשברים כוחו של אדם ובהתמדת התורה לא יצטרך לכל זה כי המאור שבה תחזירנו למוטב עד שיהא נעשה שתי כליותיו כשתי מעיינות חכמה וילמוד דרכי התורה בו בעצמו ומיניה וביה ע"ד ששמעתי בשם הרב הצדיק וכו' ר' **זאב** מזבאריז כ"י ביאר אומרו והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו וגו' יל"ד שהתחיל לשון נקיבה והיתה וגו' וסיים בלשון זכר וקרא בו וגו' דהי"פ דיכתוב לו בגופו ספר תורה ואז יקרא בו פי' בגופו ובעצמו שיהא נעשה לו ב' כליותיו כשני מעיינות חכמה עכ"ל ולהסביר הענין אפ"ל ע"ד שאמר הרב הצדיק וכו' ר' **מיכל** ז"ל לא ניתנה תורה לישראל אלא מפני שהם עזים כי הטבע הנשמה לתאוות המצות כטבע הגוף להנאות גשמיות וכו' (ועפ"ז ביאר הרב הצדיק מברדיטשוב ז"ל מאמר רב יוסף אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא דהיא דרך ענוות וכו' ודברנו מזה במ"א] ובזה יובן מה שאמר הרב הצדיק וכו' ר' **אברהם** קאליסקיר ז"ל ומרגלא בפומיה לומר יהא רעווא שאזכה כמה שנים קודם פטירתי שלא אלמוד בשום ספר וזה הוא מנגנתי ותפלי תמיד עכ"ל הכוונה ע"ד וקרא בו כל ימי חייו · בו דייקא ושילמוד ממנו ומעצמו שיהיה נובעים לו ב' כליותיו חכמה · שוב ראיתי ברמב"ן הקדוש ז"ל שכתב והיה עמו התורה הזאת וקרא בו בספר וע"ד שאמת היתה עמו התורה הנזכרת עלמו תהיה עמו ע"ד וד' נתן חכמה לשלמה ואומר וישב שלמה על כסא ד' למלך וגו' עכ"ל הרמב"ן ז"ל נראה רומז למה שכתבתי :

או יאמר וספר לו שבעת ימים וגו' קאי על הקב"ה כי מודע מ"ש רז"ל השב מאהבה זדונותיו נעשו לו זכיות נמצא דבא לעוה"ב בימים תמימים ובכל ימיו שאינו חסר לו כלום דאפילו הימים שפעל בהם העבירות נעשו לו זכיות משא"כ אם אינו שב מאהבה אז זדונות נעשו לו כשגגות נמצא דעכ"פ יהיה ימיו חסירים היינו כל הימים שפעל בהם עבירות שאינם נעשים לו זכיות רק כשגגות ועיקר רחומי' והענוגי' ושעשועי' של הש"י ית"ש ויתעלה להיות האדם נכנס לעוה"ב בכל ימיו וע"ד שדברנו בפ' חיי שרה

בפסוק

בפסוק יודע ד' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה ואיתי ד' ביקר כרים · יודע מלשון מודע לאשה וכמו כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו וגו' שהוא לשון חיבה היינו שאוהב ד' הצדיקים שבאים לעולם העליון בימי תמימים משא"כ הרשעים שהם ביקר כרים ולבם בריא כאולם ואינם זוכרים יום המיתה ע"ד שאמר הרב הצדיק וכו' ר' **אהרן** קליואמר ז"ל אומרו כי אין במות זכרך בשאול מי יודה לך היינו לומר שהרשעים רואים בעיניהם ממש באים דרך המיתה ואעפ"כ אינם מתעוררים עי"ז לשוב בתשובה ומכ"ש וק"ו בשאול מי יודה לך פי' ע"י זכרון הגיהנם שאינם רואים בעיניהם מכ"ש שעי"ז לא יתעוררו לשוב ומי הוא הרשע שעי"ז יודה ויתודה על חטאיו לכן קאמר לא כי השאול שבעיקא מעכב עכ"ל ועל הרשעים נאמר הוי משכימי בבוקר שכר ירדופו וגו' והם הרשעים באים בקצרות ימים שחסרים מהם כל הימים שפעלו בהם העבירות הגם שיצחק יאמר סנגוריא עליהם פלגא עלי ופלגא עליך וכו' אין סברא לומר שהקב"ה יותר להם מה שחסר משנותיהם כי כל האומר הקב"ה וותרן יוותרן מעוהי כאומרם ז"ל :

והשתא דאתא לידן נימא בשם הרב הצדיק וכו' ר' **זוסיא** ז"ל כל האומר הקב"ה וותרן יוותרו מעוהי פי' כל האומר שיהא הקב"ה וותרן נגדו אז יוותרו מעוהי כלומר יוותר חייו והיינו שיפקיר עצמו וימסור נפשו וחייו על קידוש שמו יתברך עכ"ל · ויש ליתן תבלין לזה כי אמירה רעיתא היא כמ"ש בזוהר הקדוש ד' אמר לשכון בערפל ועוד מה תאמר נפשך ואעשה לך וכו' עכ"ל וז"ל כל האומר היינו מי שרצונו ורעוות נפשו שהקב"ה יוותר ליה אז יוותר חייו על קידוש שמו יתברך) · ונחזור לדברינו רק שכלפי שרצה מדת הדין להיות כמה"ס שמם חיו לענין זה יועיל שעבת יצחק שלא למחות חיו לגמרי אבל מ"מ יסורי גיהנם יהיו צריכים עד שיהיו נשלם ימיהם החסירים משא"כ הצדיקים לא יחסרו ימיהם ובאים לעוה"ב במילואו בכל ימיהם ועליהם נאמר שובה ישראל עד ד' אלהיך וגו' ושמעתי משה"ה וכו' ר' **צבי מענדיל** כ"י ע"ד אלהינו ואלהי אבותינו שצריך שיהא משיג מעצמו רוממות האלהים מלבד מה שמשיג מצד קבלת אבותיו ע"ד אנכי ד' בדרך כלל אלהיך בדרך פרט וזהו בחי' סוד אחוריים עד"מ כששני בני אדם נפגשו יחד ונותנים שלום זה לזה כנהוג ושאין לבבם מקורב זה לזה הכי זה מקרא בחי' פנים בפנים ואין זה כ"א בחינת אחוריים וכו' וז"א שובה ישראל עד ד' אלהיך היינו שיהא לך קביעות בלב מצד השגתך בעצמך מלבד קבלת אבות וזהו אלהיך :

או יאמר כי החילוף של שם אלהים בגימט' ע"ד והוא ע"ד בנחו בד' עדי עד בסוד השם אכ"דט"ם וזה סוד בח"כ המתקות הדינים וז"א שובה ישראל עד ד' אלהיך בחי' עד משם אלהים בסוד המתקה וכו' עכ"ל וז"ל הזוהר הקדוש פ' ויחי אינון יומין דב"נ כד איתברי בההוא יומא דנפיק לעלמא כולהו קיימין בקיומייהו ואזלין ועאלין בעלמא נחתין ואזדהרן לב"נ כל יומא ויומא בלחודוי וכד ב"נ עביד בההוא יומא חובא קמיה מאריה ההוא יומא סליק בכיסופא ואסהיד סהדותא וקאים בלחודוי לבר וכו' עד ב"נ עביד מיניה תשובה זכה תב ההוא יומא לאתריה וכו' ולא להוי לב"נ במה לאתלבשא בההוא עלמא כדין ווי ליה ווי לנפשיה דדיינין ליה בגיהנם על אינון יומין · יומין על יומין על חד תרין וכו' זכאין אינון צדיקייא דיומיהון זכאין ואשתארי לעלמא דאתי זכאין וכו' מעוטרי דמתעטרין בהו אבהן מההוא נחל דנגיד ונפיק לגנתא דעדן וכו' עכ"ל הקדוש וז"א וכי יטהר הזב מזובו שיהא מטהר ליצה"ר ויכניעו ויעשה אותו טהור ואז וספר לו הקב"ה שבעת ימים לטהרתו היינו שיספור וימנה לו הקב"ה כל השנים שחי כאילו היו כולם בטהרה כי זדונות נעשו לו כזכיות :

ונקט שבעת ימי' דימי שנותינו בהם שבעים שנה וגו' וז"ל הזוהר הקדוש פ' ויקרא י"ד בפסוק נפש כי תחטא וגו' אמר ר"ש ההיא דמא דנפיק מההיא רביא נטיל קמיה קב"ה ובשעתא דדיינין מתערין בעלמי' אשגח קב"ה בההוא דמא ושזיב עלמא ובג"כ כתיב ובן שמונת ימים ימול בשר ערלתו וכו' וכתיב ואם בגבורות שמונים שנה וכו' נחד מתקל' סלקא וכו' עכ"ל ויום לשנה יום לשנה יחשב … לטהרתו בשביל טהרתו וגמר אומר וכבס בגדיו קאי הכל על הקב"ה שילבש לו לבושין מאינון יומין ואלוקא דרבנן שיוכל לעמוד בחצר מלך פנימה בג"ע בין שאר הצדיקים וגמ' … אומרו ורחץ בשרו במים חיים היינו בנחל דנגיד ונפיק לגנתא דעדן ואז וטהר כבזוהר הנ"ל וגמר אומרו וביום השמיני יקח לו שתי תורים וגו' דידוע הוא דתורה שבכתב נקרא תורה ותורה שבע"פ נקרא תור כמ"ש בזוהר הקדוש ויקרא ד' בספרא דאגדתא אמר קול התור נשמע בארצנו זו תורה שבע"פ · דתורה שבכתב נקרא תורה סתם ותורה שבע"פ נקרא תור וכו' עכ"ל ויובן עפ"י מה שכתב … בזוה"ק דף ה' אם עולה קרבנו וגו' ר"א פתח כי לא מחשבותי מחשבותיכם וגו' מחשבתי כתיב חסר בלא ו' ת"ח מחשבה דקוב"ה הוא עילאה וריש' דכולהו וכו' ומההוא מחשבה מתפשטת תורה שבכתב ותורה שבע"פ וגו' עכ"ל הזוה"ק וידוע דג"ם כתיב כחשבות כחד לז"א וביום השמיני יקח לו שתי תורים ודבר עתק וכבוד אלהים הסתר דבר :

או יאמר עפ"י מה דמסיי' בכתבי האר"י ז"ל שהעתקתם לעיל אבל מי שתורתו אומנותו ויודע דעת וירא את ד' זאת היא תקנתו לא יחלים ולא יתבטל מלימודו כי מכח העיון מחלים לבו ומבלבל מוחו באופן שלא יוכל לעיין היטב פשט עמוק אך יום אחד בשבוע כו' לעת ער'

קודש

קדם בין השמשות יטבול א"ע במים לשם תשובה ובא השמש וטהר וכו' ויתרחק מבני אדם ויתבודד ביתו לבין קונו להתקשר מחשבתו בו כאילו עומד לפניו ביום הדין וידבר אל יתברך רכות וכו' עכ"ל האריז"ל ח"א וכי יטהר הזב מזובו ככ"ל אז וספר לו שבעת ימים לטהרתו פי' בכל ימיו יתנהג בנודה זו שיספור שבעת ימים ויפרים יום אחד מהם להקב"ה · לטהרתו פי' בשביל טהרתו ככ"ל ושבעת ימים כמו אחד משבעת ימים ע"ד אומרם ז"ל (סנהדרין פ' ע' מכות פ' ג') עושה אלה אחת מאלה כו' ויתבודד ביתו לבין קונו · וכבס בגדיו היינו שיטהר מחשבותיו · ורחץ בשרו במים לשם תשובה וזהו אומרו במים חיים פי' שיטבול במים לשם חיים היינו תשובה כי רשע נקרא מת ובאיפוך הבע"ת נקרא חי ואז וטהר בהערב שמשו לעוה"ב ובאמת בדורות הללו חלושי כח אין בידם לסבול התשובות המבוארים בספרי הראשונים ז"ל כי אפילו תשובת הקדום ספר קנה שהוא דרך לא כבידה אין בדורינו כח מי יכול וז"ל ספרי הקדום קנה ז"ל ואומר לך בני הרוצה לשוב בתשובה יתאלם מן השנה"ז ולא ישא ויתן בשוק בשום עסק של זה העולם ויחשוב בלבו כי בכל שעה יצא המלך ליקח חשבון עונותיו ולא יאכל בשר ולא שום דבר וכו' ע"ש וז"ל השל"ה הקדוש ז"ל דף פ"ח על הואות ז"ל קבל שם תעניתים פ"ד וקודם התחלת קבלת התעניתים ילך למקוה וכו' וישב במסתרים על הארץ בחלילת מכעל ועפר על ראשו ושק על בשרו ויבכה במרירות לב ויאמר אלהי בושתי ונכלמתי להרים פני אליך אין לי פה להשיב ולא מצח להרים ראש וכו' ע"ש ושם רמז למה שמתענין ב' ה' שהם ימי רצון כפירוש תוספות מאומרו אלה תולדות השמים והארץ בהבראם היינו ב' ה' בראם וכן דרשו רז"ל על פסוק דרשו את ד' בה"מצאו היינו ב' ה' מוצאו שמצוי באלו הימים ב' ה' ראוים לתשובה עכ"ל ע"ש ואשרי מי שעושה כל זאת בתשובה ומחשבה ואז אינו מרגיש בשום צער מרוב אהבתו להקב"ה ולזה יכול להיות התמדתו באלו הדברים שלא ייעף ולא ייגע ע"ד שדרשו בע"א אומרו אחת שאלתי מאת ד' אותה אבקש שיהיה כוונתי שבתי בבית ד' כל ימי חיי ורק בשביל כוונתי כדי לחזות בנועם ד' ולבקר בהיכלו וזה בחי' ענין דאיתו רב ושליט דבר אחר יש לדעת תיבת אותה אבקש אין לו משמעות אתכם כודע דקוב"ה ואורייתא וישראל חד הוא והכל באחדות גמור ומכוכה בשם אחת והוא אחת שאלתי מאת ד' היינו בחי' אחת זהו אשר שאלתי מלפני ד' שיהא הכל באחדות גמור והו אותה אבקש רק בחינת אחת אבקש · וכל התשובות מספר הקדום של"ה ומהס' הקדום קנה ז"ל אינו אלא לאדם בריא אבל לאדם חלש לא אלים כוחו רק יתמיד וירבה יותר בלימוד התורה לשמה כי תורה מכפרת ע"ד אומרם ז"ל אין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה היינו שילך לעבודת בוראו והעיקר הוא עסק התורה והוא אומרם ז"ל הפוך בה והפוך בה וגם תחזי וסיב ובלה בה ואמר הרב אלהי **הבעש"ט** ז"ל שהתנא מתמיה על זה ואמר ומינה לא תזיע בתמיה שעדיין אין לך יראה ורתת וזיע עכ"ל הקדוש ואמר הרב הקדוש וכו' ר' ר' **דוב** מעזריטשיר ז"ל שם אל גבול ליס · אול הוא מלשון יחיל · יאול תחיל הארץ שצריך הרוצה לכנוס ליס החכמה לכנוס תחלה ליראה ואם לא יעבור גבול היראה לא יכנס לחכמה עכ"ל ושמעתי עד"ז הפוך בה והפוך בה וסיב ובלה בה ומינה לא תזיע והראיה שאין לך עדיין שום מדה טובה שימנה היינו כיון שלא כמלא בך עדיין שום מדה טובה מאחת לימודך מזה הא' והמופת שלא התחלת ללמוד כראוי ועדיין אתה מבחוץ ואין לך שום השגה בבחינת עבודה תמה וגדר לשמה עכ"ל וילה"פ עד"ז דור תהפוכות המה הכתוב משבחם לשבח שהם דור תהפוכות ע"ד הפוך בה והפוך בה תחו בנים לא אמון בם היינו שאין להם אמונה בעצמם ע"ד אל תאמין בעצמך עד יום מותך ולזה מפחדים תמיד ע"ד אשרי אדם מפחד תמיד ואוקמיכא בה הסוא בדברי תורה כתיב (ברכות כ"ט) ומוזרים תמיד על משכתם וזהו דור תהפוכות לקיים הפוך בה והפוך בה ואפ"ל עז"ה דור תהפוכות המה כי מליכו ויהפך ד' את קללת בלעם הרשע לברכה ואמרו ז"ל בתוס' (ברכות ז') שרלה לומר כלם ח"ו ע"ש ונהפך הצירוף מתיבת כלם לתיבת מלך שאמר ותרועת מלך בו וכן אמר הכתוב כי לא עמי ואח"כ אמר במקום לא עמי בני אל חי והפכו הצירוף מתיבת לא לתיבת אל בני אל חי כי ישראל בתשובתם ומעשיהם הטובים לד' בזה מהפכים הצירוף וז"א דור תהפוכות המה שמהפכין הצירוף וז"א בנים לא אמון בם את תאמין להם כי מיד יעשו בודאי תשובה ואפ"ל עוד כי האדם שבא במדריגת עבודת תמה לד' ומבין שאין סוף לרוממות השי"ת אז הוא ממלאי דחושבנא והוא בכל עת בעל תשובה על מחשבה קטנה שהיה לו קלת שאינו מהראוי לפני השי"ת ותיכף ומיד חוזר על זה בתשובה ועושה לעצמו סייגים ע"ד אומרם ז"ל איזהו ת"ח המספק חלוקו היינו שחלק קלת מחשבתו מעם יוצרו ובוראו ותיכף מהפך המחשבה ואז הוא בבחינת תמים תהיה וגו' וז"א דור תהפוכות המה שמהפכים מחשבתם תיכף ומיד לחזור בתשובה וגם זהו בנים לא אמון בם שאינם מאמינים בעצמן והם ממלאי דחושבנא בכל שעה ורגע והוא ע"ד הפוך בה והפוך בה וזה רמזה לנו רז"ל (ביצה ל"ב) ג' חייהם אינם חיים וכו' וי"א אף מי שאין לו אלא חלוק אחד ות"ק אפשר לעיין במאכיים עכ"ל וכמה דבריהם כאמרו ברמיזה לרמז דרך החיים ועמוק עמוק מי ימצאנה והכל הולך אל מקום אחד ולכוונה אחת ורועה אחד אמן:

או יאמר ורחץ בשרו במים חיים וטהר כי הבא לטהר מסייעין לו ובעל תשובה יש לו לבטוח בהשי"ת ישועה בעמוקים ורחלכים ביה בקוב"ה ולא ידאוג

ידאג. לאמור איך אסגף עצמי במה שלא הורגלתי עד הנה או איך אוכל לעמוד בפני היצה״ר שהוא דומה להר אלא יבטח בהקב״ה · ונודע שהקב״ה איקרי מים חיים כמ״ש בזוהר הקדוש (פ׳ ויקרא י״ב) ויהי מבדיל בין מים למים בין קוב״ה דאיקרי באר מים חיים ובין ע״ז דאיקרי בורות נשברים דאינון מים סרוחים מים עכורים וכו׳ עכ״ל והוא אומרו ורחץ בשרו במים חיים ·ר״ל שיבטח בקב״ה שנקרא מים חיים ורחץ לשון בטחון כמו בטח בד׳ ועשה טוב (תהלים ל״ז) ומתרגמינן רחיץ במימריה ד׳ וגו׳ ואז וטהר היינו הקב״ה מסייע לו לטהר עצמו מהיצה״ר ויהיה מטמא טהור והכתוב הזה מודיע משפט החסד אשר עושה ד׳ עם בריותיו כי לולא ד׳ שהיה בעזרו היה נופל ביד היצה״ר ח״ו כאומרם ז״ל צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו וד׳ לא יעזבנו בידו (קידושין פ״א סוכה פ״ה] ובזה יל״פ מי יתן טהור מטמא לא אחד בתמיה וכי לא אחד היינו הקב״ה עושה זאת שמסייע לבעל תשובה לעשות מיצה״ר יצ״ט ומטמא טהור ועד״ז יסד הפייט לטמא טהורים לטהר טמאים באומר קדוש ביוצר פרשת פרה והבן · והרב הצדיק וכו׳ ר׳ **אהרן** קלויזנער ז״ל ביאר עד״ז לטמא טהורים פי׳ שיפלו לפעמים ממדריגתם וזהו ירידה לצורך עליה כדי לטהר טמאים ויעלו עמהם נשמת הרשעים להחזירן למוטב וזהו באומר קדוש · הקדוש הוא הקב״ה הגוזר כן עכ״ל :

אחרי

וגורל אחד לעזאזל כתב בעש״ט ז״ל וגורל ב׳ הכא ואידך וגורל לבוזזינו דהיינו המן שנאמר בו ויבז בעיניו והפיל גורלות על ישראל ואמר הקב״ה איננו שוה לך כבר הפלתי גורלות ונפל חבלי בישראל מכל העכו״ם וזה שכתוב גורל אחד לד׳ וגורל אחד לעזאזל שמכפר עוונותם של ישראל דכתיב ונשא עוונות תם הוא מכפר עכ״ל ויתכן לרמוז שטעם השעיר בגין לאתפרשא האי מקטרגא שילא לבוז ולהפיל גורלות על ישראל ח״ו · ובזה השעיר נסתם פיהו ואתהפיך לבתר אפוטרופסא עלייהו ולא יתבע חוביהון קמי מלכא בסוד אם רעב שונאיך וגו׳ וה״א וגורל לבוזזינו אם יבא הקטרוג ח״ו אז עלה לזה וגורל אחד לעזאזל ובההוא דורונא אתדהיא ואתפריש מעמא קדישא ואתהפיך סניגוריא ללמד זכות על ישראל שהם טובים וכשרים וראוים לחן ולחסד ולרחמים :

שבת שבתון היא לכם וגומר בכאן כתיב היא ביו״ד ובפרשת אמור כתיב שבת שבתון הוא לכם בוא״ו כי בכאן איירי בסוף היום בעת הנעילה כאמור כי ביום הזה יכפר עליכם וגו׳ וכפרה הוא בסוף יומא ואז הוא נמשך אליה כי היא כבר עלתה בסוד ד׳ הוא האלהים ובפרשה אמור מדבר בהתחלה הערב כאמור ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש שרק היא התחילה לעלות ואז נאמר היא נמשכת אליו ותמיד מזכיר העיקר והטפל כנ״ל ע״ד אומרם ז״ל בזוה״ק (בא) באתר דאשתכחו דכר ונוקבא לית שבחא וכו׳ ובפרשה חוקת בזוה״ק ח״ל בפסוק ומשם בארה שלא כללא דכר ונוקבא ובאתר דאשתכח דכר אפילו אתה נוקבא · דכר קרינן לכולא וכו׳ :

במעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וגו׳ את משפטי תעשו ואת חוקותי תשמרו וגו׳ ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אני ד׳ וגו׳ לא תקרבו לגלות ערוה וגו׳ יל״ד כפל הדברים כי אמרו ושמרתם את חוקותי וגו׳ הוא עצמו אומרו מקודם בסמוך את משפטי תעשו ואת חוקותי תשמרו וגו׳ ורז״ל דרשו (יומא פ׳ ב׳ שעירים) ת״ר את משפטי תעשו דברים שאלמלא לא נכתבו דין הוא שיכתבו אלו עכו״ם וג״ע וש״ד וגזל וברכת השם · ואת חוקותי תשמרו דברים שהשטן ועכו״ם משיבין עליהם ואלו הן אכילת חזיר ולבישת שעטנז וחליצת יבמה וטהרת מצורע ושעיר המשתלח ופרה אדומה ושמא תאמר מעשה תוהו הן ת״ל אני ד׳ החקקתים אין לך רשות להרהר בהם עכ״ל ויל״ד כנ״ל למה לי ב׳ פעמים עוד יל״ד אומרו וחי בהם עוד יל״ד אך הסמיכה מפסוק באמרו וחי בהם וסמוך ליה לא תקרבו לגלות ערוה וגו׳ אמנם יתבאר עפ״י דבריהם ז״ל בת״כ נפ׳ אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו וגו׳ רז״ל אם בחוקתי תלכו יכול זה קיום המצות כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו הרי קיום המצות אמור הא מה אני מקיים אם בחוקתי תלכו שתהיו עמלים בתורה וכו׳ עכ״ל וכפי זה נתכוון בכפל הדברים אומרו את משפטי תעשו ואת חקותי תשמרו וגו׳ ואם הכתוב הזה מיירי מקיום המצות הא מה ת״ל שוב ושמרתם את חקותי וגו׳ אם אינו ענין לקיום המצות תנהו ענין ללימוד התורה וכן דרשו רז״ל בפסוק ועשיתם ושמרתם בפרשת ולהמ ושמרתם זה משנה כו׳ עכ״ל ומזה אומרו ושמרתם את המצות כי בעצם היום הזה וגו׳ פי׳ עפ״י דבריהם ז״ל (פסחים ו׳) שואלין ודורשין בהל׳ פסח ל׳ יום קודם פסח ואמרו ז״ל ושמרתם זה משנה והוא אומרו ושמרתם את המצות היינו משנה שתלמדו הלכות מצות כמנין גימטרי׳ ל׳ היבם כי היינו למ״ד יום קודם הפסח ומי איכא מידי דלא רמיזא באורייתא הדרן לדברינו אומרו ושמרתם את חוקותי תנה ענין ללימוד תורה וזה הוא העצה היעוצה אשר נתנה לנו תורתינו הקדושה לגדור עצמו ומגדר האיסור חשק העבירה הוא הפעולה היותר נכונה הוא לימוד תורה וכיון שהוא בגדר שיעסוק בתורת ד׳ יומם ולילה אין לו פנאי עוד לחשוב מחשבות אחרות ולראות בראיות העין להרגשות הגשמיות וכיון שהוא מובדל מהשני דברים אלו היינו שיסתו במרחק הרגש ראות העין ומרחק בחינת החוש אז נרכב בו הנוכח בל יתלהט אחר בולמוס העריות והוא סוד אומרו ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם כי הראות בעינים וגם מחשבות הלב והחימוד הן הן הם סירסורי עבירה כאמרם ז״ל וכ״כ הרמב״ם ז״ל סוף הלכות ביאה

גילה יפה עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירמיז דעתו בחכמה שאין מחשבות עריות מתגברות אלא בלב פנוי מחכמה עכ״ל. ועיין בטור והמחב׳ באה״ע ס׳ כ״ה ולזה אמר אחר שהזהיר באמרו את משפטי תעשו ואת חוקותי תשמרו הייני לגדור עצמו מגדר בחינת העריות כמו שאמר קודם כמעשה ארץ מצרים לא תעשו והיינו תיעוב עריות שהיו מצרים וכנען נתעבים בהם כי במה שאמר בסוף הפרשה אל תטמאו בכל אלה כי בכל אלה נטמאו הגוים וגומר הדברים מוכיחים ומגידים כי מעשיהם היו מעשה תיעוב העריות וכתבה לנו תורתינו הקדושה עצה היעולה לזה ואמר ושמרתם את חקותי ואת משפטי והיינו שתלמדו תורה וזהו דיוק באומרו וחי בהם דקדק לומר בהם היינו לומר שקביעות עסקו וחפצו יהא רק בהתורה וכמו שדרשו רז״ל בפסוק ודברת בם ע״ש בדבריהם ז״ל וזהו וחי בהם ואז אני ד׳ פי׳ מעסק התורה תגיעו להארה נפלאה בנשמתכם להיותכם יודעים ומכירים שאני ד׳ והמאור שבה יחזירכם למוטב וכמו שכתוב הרב האלקי האר״י ז״ל מי שיתחזק בתורה כ״כ עד שיום ולילה לא יחשוב בדבר מדברי העולם אלא בתורה ודאי מובטח לו שיגיע הארה נפלאה בנשמתו ולא יצטרך לסיגוף ולתעניות עכ״ל וסמיך ליה לא תקרבו לגלות ערוה פי׳ ע״י עסק התורה ממילא לא תקריבו לגלות ערוה ח״ו כי התורה היא מגנת ומצלת אפילו שלא בשעת עסק בה כאמרם ז״ל (סוטה כ״א) מצוה אינה מגנת אלא בעידנא דעסיק בה משא״כ התורה מגנת גם בעידניה דלא עסיק בה וכו׳ ואמרו את חקותי ואת משפטי לרמוז שאדם מחויב ללמוד הן התורה הנוהג בזמה״ז והן התורה אשר אינה נוהג בזמה״ז אחר החורבן וגם לפני הבית יש כמה דברים אשר אין נוהגין כמו שאמר הלכות כהנים לישראלים ודינים שאינם נוהג בח״ל ותמצא שאמרו ז״ל (סנהדרין ע״א) בן סורר ומורה לא היה אלא דרוש וקבל שכר וכן אמרו גבי נגעי בתים ואפילו בהלכות תורה שבע״פ תמצא כיוצא בו כמו שמצינו לדוגמא מה שאיבעיא להו (חולין ע׳) יצא מרחם זה לרחם זה וכו׳ הגם שאינו במציאות ואינו באפשרי להיות כמו שכתוב הרמב״ם ז״ל׳ גם התוספות (יבמות ק״ב) ד״ה ומי איכא כה״ג ופי׳ כתבו כן ע״ש ולזה קרי דינים תורה חוקה ומה שאמרו ז״ל חוקי המצות היינו אלו המצות שאין טעם להם והטעם ואוה״ע משיבין עליהם כגון שעטנז. חזיר. פרה אדומה וכיוצא הם ז״ל אמרו על חוקי המצות מעשיות ולדברינו יתפרש על חוקת התורה העיוניות ונתיישב כפל הפסוק ה״ל הוא סוד פסוק אומרם ז״ל (סוכה פ׳ ה׳) אם פגע בך מנוול זה משכיהו לבית המדרש וכו׳.

או יאמר טעם הסמיכות אמרו וחי בהם אני ד׳ לאומרו לא תקריבו לגלות ערוה והגם שכבר ישבו בעה״ט ז״ל לומר אע״פ שצויתי וחי בהם לא תקריבו לגלות ערוה כי בגלוי עריות נאמר יהרג ולא יעבור עכ״ל התורה כפשוטו. ועוד יתכן לרמוז בזה דרך הצדיקים ואיך במחשבותם יעשו מלחמה עם היצה״ר והוא עפ״י דברי הרב הצדיק וכו׳ ר׳ **דוב** מעזריטש ז״ל על הא דאמרו ז״ל (סוטה ל״ג) ויבא החולה דמות דיוקנו של אביו ראה ויכה עכ״ל ודקדק ז״ל באיזה בחינה היה יכול להכים מתאותו כי כבר ביקש לעשות כמו שאמר הכתוב ויבוא יוסף לעשות מלאכתו וכאמרם ז״ל ומפני דמות דיוקנו של אביו שהוא תפארת ראה בה כלומר שכיון אחד מט״ת דקדושה המחיה לט״ת דקליפה בסוד ואתה מחיה את כולם ודיבק מחשבתו בכיון הקדוש הזה עד שהגיע במחשבתו לט״ת שלמעלה ובטל החיות מט״ת דקליפה ונשארת מאוסה כזר מלא סרחון ולא היה לו שום תאוה עליה כלל ולכך ויבא החולה חוץ מתאוות שלו לט״ת ישראל עכ״ל:

ועד״ז ביאר הרב הצדיק וכו׳ :

מסדילקאב ז״ל דשא עשב מזריע זרע דשא נוטריקון דיוקנו של אביו וזהו עשב ותרופה להיות מזרע זרע כמו שמצינו ביוסף הצדיק והדבר עתק עכ״ל: וזה כלל גדול בכל הבחינ׳ כן שראה איזה יראה רעה או תאוה רעה היכף יחשוב שכל אחד מבחינ׳ אלו יש לו כיון המחיה הקליפה והחיות הזה בא משם הוי״ה ב״ה וב״ש וידבק עצמו בכיון הקדוש הזה עד למעלה בשרשו בסוד הקדושה ואז מוציא החיות מהקליפה וממילא נתבטל התאוה והקדמה זו גדולה ויקרת הערך ועד״ז אומרו הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את בשם הרב הקדוש אלקי **הבעש״ט** ז״ל כי אברהם אבינו היה מופלג מכל התאות מכל וכל בבחינת מחשבה בכיון הנ״ל והפליא על עצמו מהיכן בא לו שידע שהיא יפת תואר כי ידע היטב שגם שרה אמנו היתה צדקת גדולה ולא גרמה לו ח״ו את זאת מחמת הרהורים שלה ועי״ז השכיל והבין שאין זה אלא מחמת שאנו באים למצרים שנקראת ערות הארץ ומכח זוהמת קליפת מצרים מזה בא לו זאת לדעת שהיא יפת תואר ולזה התייען במה שאמר אחותו היא וזה שפרש״י ז״ל הנה נא הגיע השעה שיש לדאוג על יפייך וקרוב לענין זה ביאר הרב הצדיק הנ״ל למי הנערה הזאת אצל בועז ותמהו חז״ל וכי דרכו של בועז לישאל בנשים אלא דבר חכמה וצניעות ראה בה וכו׳ ופי׳ הוא כי ההרהור שאדם מהרהר ח״ו באשה הרואה אותה נתחלת ממנה תחלה שהיא מהרהרת קודם עליו ואח״כ בא ההרהורים שלו. ובזה שראה שאינה מפלת עליו הרהורים הבין בה שהוא צנועה עכ״ל. ובזה פי׳ הרב וכו׳ ר׳ **גדליה** מליניץ ז״ל דרשת חז״ל (מגילה פ״ח) שרה זו יסכה ולמה נקראת שמה יסכה שסכתה ברוח הקודש ד״א שהכל סכין ביופיה ע״כ ולכאורה קשה מה ענין הדא אשר יצא למו מדרשתם זה שלכך נקראת יסכה שהכל סכין ביופיה מוטב היה להם לשתוק מזה ולאחוז פי׳ הראשון על שסכתה ברוח הקודש ולפי הנ״ל ניחא להגיד צדקתה על שהיתה צדקת גדולה ושכתה ברוח הקודש עי״ז היו יכולים אנשים להסתכל ביופיה ושלא תפול

הרהורים

הרהורים על המסתכל עכ"ל הקדוש (ועפ"ז אפשר להבין דברי התוספות (קידושין מ"ג) בשם ר"ת ז"ל אע"ג דאמר שם דשוטה אסור לגרש משום גזירה היינו שלא ינהגו בה מנהג הפקר ה"מ בגדולה והיא שוטה לפי שיש לה תאוה ובני אדם להוטים אחריה אבל בקטנה דלאו בת תאוה היא ליכא למיחש כלל ומתגרשת עכ"ל בא וראה מה שכוונו ז"ל בעלי התוספות ברוח הקודש לכל האמור ודאמונים כמלאכים והם אמת ודבריהם אמת) הדרן לדרכינו שלזה דברה תורה כנגד היצה"ר שיאמר האומר איך יכול אדם טבעיי לגמול בתאותו אשר הוא אכפתו ונפשו של אדם נחמדה וחושק לתאות העריות לזה מקדים ד' תרופה בתחלת דבריו יאיר להגלות על מעשה העריות ואמר ושמרתם את חוקותי ואת משפטי וכו' היינו מה שאמר קודם כמעשה ארץ מצרים וגו' שהם היו נתעבים בתיעוב העריות כמו שאמר בסוף הענין אל תטמאו בכל אלה כי בכל אלה נטמאו הגוים וגו' ועי"ז קוצב הולך ולוה ושמרתם את חוקותי ואת משפטי לבל תתעבו בהתיעוב הזה ואם יאמר האומר כי מן הנמנע הוא זה להיות שהחפץ והתאוה גובר מאוד ואיך אפשר לעצור ברוחו לז"א וחי בהם אני ד' פי' זכור תזכור כי החיות שיש בתאותו התאוה הוא שורש הקדושה הבאה מאתי שאני ד' שורש כל החיות וזהו וחי בהם פי' החיות שיש בהם הוא ממני שאני ד' וכשתדבקו בחיות הנחים את הקליפה ותגיעו לשורשי שורש הקדושה אז ממילא יצא בטל התאוה ולזה סמיך ליה אומרו לא תקריבו לגלות ערוה וגו' פי' ממילא שוב לא תבואו לגדר זו אין להיותכם קרובים אל הערוה כי אדרבא יצא מאום בעיניכם כמו מלא סרחון ובזה הרווחנו טעם נכון אומרו וחי בהם בתוספות ואין להעריך שזה טעם ועלה מקפת להאומר למעלה והוא תוספת להמסתכל הנעלם מבחינת הרוחניות אשר ישנו בהתאוה ההוא והוא סוד אומרם ז"ל הצדיקים לבם מסור בידם ואפ"ל ע"ד אומרם ז"ל (שבת) מכין לע"ז שמטמא במשא כנדה שנא' תזרם כמו דוה צא תאמר לו וכו' וזה רומז הסמיכות אומרו וחי בהם אני ד' לאומר לא תקריבו לגלות ערוה והבן · והרב הישיש הדיין ר' **יצחק** ז"ל הביא ראיה מן התורה שע"ז מטמאה כמו נדה כי רחל אמרה לאביה אל יחר אף אדוני כי דרך נשים לי ובודאי לא יצאה מפיה אין מילי דבדי אם לא דמטמאה כנדה ולכך אמרה כי דרך נשים לי עכ"ל ונכון : הדרן לדברינו כי זה כלל גדול בכל ענייני העולם בסוד ואתה מחיה את כולם ולמעלה דבר המחיה אותו היה בטל ממציאות לזה הצדיק השלם גדור מתאות עריות כי מדבק עצמו ברצון המחיה והאשה אינה נופלת עליו הרהורים וזה מובן עובדא דר"א דנן יוקדות (תענית כ"ד) הוה ליה ברתא חזיא להוא גברא דהוה קא בדיק בהילא וקא מהדרי אבתרה ליחזי א"ל מאי האי וכו' א"ל קא מצערת לברייתא שובי לעפרך ולא יכשלו בך בני אדם וכו' עכ"ל והכל הוא ע"י רצון המחיה וכן הן עבודת

הצדיקים לברר ולבנן ולשאוב החיות מכל בחינת השייכות כאבן השואבת וזהו אומרם ז"ל ע"ה אסור לאכול בשר ולא קשיא הא החיות של כל הבחינות הם צריכין לתיקון ע"י שנפרדים ורפא ירפא היינו שהרפואה והעשב בעצמו צריך רפואה ותיקון ואם כן מי מוזר על מי וכו' והיה מסתלק להיות כל ענייני תאוות ותענוגי עולם יהיה רודפין אחר האדם לתקן אותם אמנם באמת כן הוא אלא שזה כבר יישבו רז"ל במתני' (קידושין) ראית מימיך חיה ועוף וכו' ואני נבראתי לשמש את קוני וכו' אלא שהרעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי וכו' עכ"ל ירצה בזה דדרך בני אדם ליתן עיניהם באוכל ולא בסוד הנעלם באוכל ולזה קפחו פרנסתם והם צריכים לחזור ולבקש על הלחם ובזה יובן טעם אומרו לא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם כי הצדיק התמים בדרכיו א"צ לו לטרוח ולבקש אחר הלחם והמזונות כי הלחם והאוכלים מחזירים אחריו כדי לתקנם וזהו סוד אומרם ז"ל (שבת פ' שואל) צורבא מרבנן לא מיעני והא חזינן דמעני אהדורי אפיתחא לא מיהדר עכ"ל ואפ"ל ע"ד פתח האוכל שרומז לברית קיימא ע"ד זוהר הקדוש (פ' בא ופ' ויחי בפסוק בסודם אל תבא נפשי) דמאן דלא זרוק פרודין היינו ששומר הברית לא מיעני ולזה כיוונו רבותינו ז"ל (בבא מציעא) אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו ולזה אמר אהדורי אפתחא לא מיהדר היינו על פתח הגוף דהוא ברית קיימא על זה לא מהדר בתשובה כלומר או יאמר אהדורי אפיתחא ע"ד אומרם ז"ל ווי מאי דעבד דרתא ותרעא לדרתא לא עביד וכו' (יומא ע"ב) וזהו הפתח דהוא תרעא וה"א אהדורי אפתחא לא מיהדר ומשגיח שיעשה תרעא לדרתא דהוא אפיתחא · או יאמר אהדורי אפיתחא ע"ד זה השער לד' צדיקים יבואו בו והבן : וזהו אומרם ז"ל יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך לעוה"ב והבן · ושמעתי מפרשים בשם הרב הצדיק ר' **ישכר דוב** מזלאטשוב ז"ל אומרו כל עמה נאנחים מבקשים לחם ואין הלחם מחזיר אחריהם מפני שנתנו מחמודיהם באוכל ולא בסוד הנעלם באוכל ובאכילתם הם עוד פוגמים המאכל בסוד ע"ה אסור לאכול בשר עכ"ל. וביאר הרב הצדיק וכו' ר' **צבי** ז"ל אדווערכיר טועמיה חיים זכו והדקדוק מלה עפ"י מעשה באחד כשך אשת אנ באומרו שאביו משבחו באשה טובה וטעמה הנה בטעימה עשה תנורה והשמחה והמשל מובן ע"כ ירצה האדם באכילתו עד"מ כאתן וכלה בסעודה הראשונה שאחר חופתה הגם שטעם המאכל מתוק לחיך עכ"ז מחשבתו דבק בהכלה בסוד כילד מרקדין לפני הכלה היינו אותיות מידות דין שכל אחד מחויב ללמוד להציל עצמו שיוכל להעמיק ולמרק הדינים ב"ע ולהמתיקם בסוד ואתה מחיה את כולם כמודע וזהו סוד אכילת שבת הגם שהמאכל ערב ומתוק לחיך מחשבתו יהיה דבוק בהכלה שבת מלכתא וזהו טועמיה חיים זכו בחי' הידיעה וע"ד כל זרע יעקב יכבדוהו היינו הצדיקים מכבדים השבת כדבר המלך מלכו של עולם וה

לכו ה

למח "בו ר"ח למעבד נשמתין ורוחין חדתין בתרתין ונהלתין אבל ולשינוח בתענוג אכול ושתו זה כל עדת ישראל יעשו אותו :

קדושים

קדושים תהיו כי קדוש אני ד' איש אמו ואביו תיראו בשם הרב הצדיק וכו' **היהודי** ז"ל · לבאורה מה שייכות זה לזה אמנם אמרו רז"ל שלשה שותפים באדם הקב"ה נותן בו נשמה ואביו וכו' וז"א קדושים תהיו לא מטעם אותה הלא היא הבטחה ועז"ה קדושים תהיו כלומר מצד חלקי שאני נותן בכם נשמה בוודאי תהיו קדושים כי קדוש אני ומצידי לא יעלה שום מורא על אלהיכם אמנם מפני זה תיראו · יש לכם ליראה מצד אב אם שהם נותנים בכם גשמיות מצד זה יש לכם ליראה וזהו איש אמו ואביו תיראו אבל מצד מתנתי בוודאי תהיו קדושים כי קדוש אני. **או יאמר** קדושים תהיו כי קדוש אני ד' וגו' כי שמעתי סיפור מעשה שסיפר הרב הצדיק המגיד וכו' ר' **אהרן** קליוואניר ז"ל אמר על עצמו אני הייתי בילדותי בישיבה בפראג ובאותו מחוז היה עיר קטנה ואנשים בה מעט וכמלא בהם איש אחד עשיר היה לו בת יחידה והגיעה לפירקה ורצה ליתן לה בעל תיח וכסע לפראג להישיבה ובקש מהרב המופלג הישיבה לברור לו איזה בחור טוב ובירר אותי ומיד לקחני האיש והביאני לביתו ופשט מעלי בגדי הסחבה והבלוים והלבישני בגדי חופש עשיר וכתן לי בתו לאשה ועטרני בכסף ובזהב ובהמשך הזמן ראיתי עצמי בתפנוקים ושמנתי עביתי והתחלתי לבעוט פרקתי מעלי עול ההתמדה בלימוד וכראותם חמי וחמתי קלקלתי עלי והתחילו לעמוד עלי אנשים חכמים להוכיחני ותוכחה היה אז לנקיעה בעלי הדרשנים והיה מדרך הדרשן להתאכסן בבית חמי כי הוא היה עשיר והנכבד בעיר ופרנס ויקם מכל דורש להוכיחני והיה בהוכיחי אותי הסכתי לו אפילו אם אלך בעל עשרים שנה אתעלה יותר בלימוד מכל לומדי העיר הזאת וכן היה תשובתי לכל דורש ויהי היום ונתאכסן דורש אחד טוב וחכם חרשים וכאשר הוכיח אותי השבתי לו ככ"ל והשיב אמריו לי טוב דבריך נגד לומדי העיר הזאת אבל מה תעשה כשיכעיסו עליך חמך וחמותך ויפשטו מעליך בגדי החמודות וילבשו אותך בבגדים הבלויים הקרועים ויבלחו אותך בחזרה להישיבה למקום שבאת שם מה תענה ובאיזה בושת אפין תעמוד לפני לומדי הישיבה שהם כתעלו מעלה מעלה ואתה ירדת מטה הלא תכסיך בושה וכלימה והנה מיד נכנסו דבריו באזני כחרש בל עבלה וכפל לי במחשבתי שזה פי' הפסוק באומרו קדושים תהיו כי קדוש אני ד' וגו' ולבאורה מה דמיון קדושת בשר ודם לקדושת אל חי בורא כל העולמים אמנם יכוין בזה לומר כי פן ואולי יאמר האדם בלבו הלא כשאפילו אלך בשרירות לבי להרשיע ביותר על כל זה אתעלה יותר בהקדושה מהטוב שבגוים לזה אמר הכתוב לו יהי כדבריך בהאי עלמא אבל מה תענה ליום הפקודה בעת חזרת הנשמה למקורה למקום קדושתו וזה פירש קדושים תהיו וא"ת הלא איך שיהיה עכ"פ יותר קדושים אנחנו מהטוב שבאומות לז"א לו יהי כדבריך בההוא עלמי אמנם כי קדוש אני ובמקו' קדושתי מה תענו ותיכף כשנפל למחשבתי פי' הפסוק מיד הבטחתי לו שאחזור להתמדת הלימוד כבראשונה עכ"ל ויתר מסיפור המעשה כתבתי במ"א להבין כוונת מאמר אחד וז"א קדושים תהיו כי קדוש אני ד' :

או יאמר קדושים תהיו כי קדוש אני ד' וגומר · יתבאר עפ"י דבריהם ז"ל אין קדושה אלא הזמנה כמו לך אל העם וקדשתם היום ומחר ופרש"י ז"ל וקדשתם והזמנתם וכו' ולכך שקדם לנו מדברי חכמי האמת ז"ל שהקב"ה ברא עולמו ברצונו הטוב כדי להיטב להבריות ותמיד ידו פתוחה ומזומן להשפיע והוא יסוד העיקר באמונה וכשים בעולמות שלמטה הככה להקבלה שפעו בכל פעם יוגבר כח השפע מלמעלה להשפיע בסוד תנו עוז לאלהים והוא אומרם ז"ל (תענית) אין טיפה יורד מלמעלה שאין טיפיים עולים כנגדה מלמטה הרמז בזה שצריך הכנת מ"נ מהתחתונים לגרום שפע מ"ד מלמעלה כידוע כי זה מחכמי האמת ז"ל בסוד לא נתנה תורה אלא לאוכלי מ"ן כי עריקין מ"ן סוקבין · ולפ"ז יתחייב שיהיו תמיד עם ישראל סגולתו מוכנים ומזומנים לקבל השפע הואיל שמדתו ית' תמיד להשפיע דאל"כ מונע השפע בסוד הלטמוקיות דדים כידוע מכתבי האר"י ז"ל והוא רמוז באמרו לור ילדך תשי לז"א קדושים תהיו פי' תהי' מזומנים ומוכנים תמיד לקבל השפע וגמר אומר הטעם כי קדוש אני פי' כי אני תמיד מוכן ומזומן להשפיע · והזמנה בזה הוא רבות עסק התורה ומעשים טובים וכל האמור בפרשה וכבר דברו רז"ל (קידושין) אי תלמוד גדול אי מעשה גדול ואפ"ל הפרו תורתך עת לעשות לד' כלומר שיש י"ד עתים טובים וי"ד עתים וכו' וז"א בעת הטוב שהוא לעשות דרכי ד' אז הפרו תורתיך פי' הפרו מלשון פרה ורבה שהתורה פרה ורבה אצל האדם ודי' נתן אומר הפרו תורתיך וכו' כלומר שתחלה צריך להיות התורה פרה ורבה אצלו כדי שידע איך לעשות לד' כי תלמוד גדול שמביא לידי מעשה ולזה פסק הרמב"ם ז"ל כר"ט דכן מנו וגמרו שתלמוד גדול שמביא לידי מעשה (ויוכל להעמיס דברי התוספות ז"ל במה שמחלקין דהא דאמרו גדולה תלמוד היינו דמלמד לאחרים והא דאמרו מעשה גדול היינו במי שלומד לעצמו לזה נקט הפרו תורתיך · הפרו לשון רבים לומר דבלמד לאחרים מיירי) :

או יאמר קדושים תהי' כי קדוש אני ד' אלהיכם וגומר · וכי תזבחו זבח שלמים לד' לרצונכם תזבחוהו ביום זבחכם יאכל וממחרת וגומר כי בעה"ט ז"ל אני ד' אלהיכם וכי תזבחו זבח שצריך לזבוח לשם

עכ"ל

עכ"ל ע"ש · ואפ"ל ע"ד רמז עפ"י דברי הזוהר הקדוש מאן דאתדבק ביצה"ר ואתמשיך אבתריה יסתאב הוא ויסתאבון ליה וכיון דלא שריא עליה דחלי דמאריה לא שריא עמיה מהימנותא וכו' ומאן דדחיל ליה ליצריה ומתבר גרמיה כיון דדחיל ליה לקב"ה שריא עמיה מהימנותא עכ"ל וז"א אני ד' אלהיכם ואני מייחד שמי עליכם לז"א וכי תזבחו זבח וגו' פי' תבאי הדבר כשתזבחו זבח היצה"ר אז אני ד' אלהיכם תהיו שלמים לד' פי' בבחינת גדר שלמים ששעבד והאדון יחד משתתפים בו כן אני ואתם כנ"ל בג"ע לע"ל :

או יאמר נ"ל שמה שקדם לנו דבריהם ז"ל שאמרו שכר מצות בהאי עלמא ליכא דכתיב היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם ירצה שלא יקוה האדם לשכר מצות בעוה"ז דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא והיינו דוקא מי שעובד מיראה שאין לו אלא לעולם עליון ושכרו לפנים ושמור בשלימות בלי מגרעת ומחסור לעולם התגמול המכונה עולם שהוא לד' ע"ד אומרו השמים שמים לד' וגו' משא"כ מי שעובד מאהבה ומדלותו הטוב בלי שום יראת עונש זה אדם ישנו גם בטוב עוה"ז יותר על הגמול הקבוע לו למחר ויאכל שכרו גם ביום ההוא גם למחר ר"ל בעוה"ז ובעוה"ב לזה בפרשה והיה אם שמוע נאמר ונתתי מטר ארציכם וגו' לבד שם נאמר לאהבה את ד' וגו' ולזה הודיע כי מצות זו שעובד מאהבה יש לו שכר גם בעוה"ז ודאי הוא ליהנות בב' עולמות עי' בספר הקדוש אוה"ח ז"ל בפ' אחרי בפסוק ושמרתם את חוקותי וגו' ובזה נבא לביאור הכתוב אומרו (את ד' אלהיך) אני ד' אלהיכם דקדק להזכיר שם אלהים בחינת היראה להעיר שמדבר במי שעובד מיראה ושיעור הכתוב עז"ה אני ד' אלהיכם וכי תזבחו זבח פי' אם תזבחו זבח היצה"ר מצד בחינת אני ד' אלהיכם בחינת היראה אז שלמים לד' פי' יהא שכרכם צפון בשלימות לעולם התגמול בחינת עולם ד' וזהו שלמים לד' כלומר יהא שכרכם שלימה אצל יהי לד' פי' אצל ד' יהיה שכרכם ולא תהיו נהנים מאותו השכר בעוה"ז רק למחר בעוה"ב אבל לרצונכם תזבחוהו ביום זבחכם יאכל וממחרת וגו' כלומר לרצונכם תזבחוהו להיצה"ר שהוא בחינת עובד מאהבה אז ביום זבחכם יאכל וממחרת יהיה שכרכם בשלימות בשני העולמות בעוה"ז ובעוה"ב .

לא תלך רכיל בעמיך לא תעמוד על דם רעיך וגו' כתב בספר הקדוש אוה"ח ז"ל לצד שצוה על הרכילות התנה בו שלא יעמוד על דם רעיך שאם ראה כת אחת שרוצין להרוג חייב להודיע לבעל דבר כדי שיציל נפשו ולא יאמר הרי זה רכילות וכו' ולא ילמד ממעשה גדליה בן אחיקם שגילו לו ובשלא חש היה מה שהיה עכ"ל הקדוש ותמהני וכו' דאשתמיטתיה להרב גדול וקדוש כמותו ז"ל ירושלמי דמסכת פיאה שכתב שם בהדיא כן וז"ל מותר לומר לשון הרע על בעלי מריבה שנאמר לא תלך רכיל אבל לא תעמוד על דם רעיך וכן מצינו בנתן הנביא ואני אבא אחריך ומלאתי את דבריך עכ"ל · ועוד למה הפסיק ראייתו משנאמר ממעשה גדליה בן אחיקם ולא מהקודם ממעשה דנתן הנביא כמו הירושלמי · ועוד קשה לי כיון דהירושלמי לשון מותר קאמר וכן הגירסא במסכת דרך ארץ זוטא בפ' השלום ע"ש מנא ליה להוסיף ולומר חייב מ"מ אח"כ ראיתי בטור ח"מ סימן תכ"ו הביא שם הב"י ז"ל ירושלמי זה והעתיקו בלשון חייב אפילו להכניס עצמו בספק סכנה מפני שהלה ודאי והוא ספק · ואולי גירסא אחרת היה להם ול"ע :

הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא וכו' להבין הסמיכות מהיכא תיתי שיה הוה אמינא לומר שיהיה ח"ו להמוכיח חטא עבור תוכחתו עד שהוליך הכתוב לבשרו שלא יהיה לו חטא · אמנם יל"פ ע"ד אומרם ז"ל בזוה"ק פרשה (בלק קל"ג) וכן פי' המהרש"א בח"א בפירוש הכתוב יהללך זר ולא פיך דהכי פירושו יהללך זר ולא פי' שאין מי שיהללך אז פיך וכו' וז"ל בזוה"ק שם תלת סימנין איכון סימן לעבירה ירקין · סימן לשטות מילין · סימן דלא ידע כלום שתוקי וכו' והא כתיב יהללך זר ולא פיך ואם לא זר פיך וכו' ע"ש · וכן הוא רמוז גם בגמרא (נדרים ס"ב) שרי ליה לצורבא מרבנן לאודועי נפשיה באתרא דלא ידעי ליה וכו' ויובן עפ"י דבריהם ז"ל [ערכין ט"ז] ופסקוהו הפוסקים ז"ל באו"ח סימן תר"ח שחייב המוכיח להוכיח עד שיכה אותו וג"כ הובא בזוה"ק פרשה נח דף ס"ח ע"ש · ואח"כ כשעדיין לא קיבל ממנו הוא שונא ליה לגרמיה והאי חייבא איתפס בחוביה ומוכיח ק"ש בנפשיה אומרו ואתה כי הזהרת רשע וגו' הוא רשע בעונו ימות ואתה את נפשך הצלת וגומר (יחזקאל ג') לזה בא התורה וצותה להמוכיח שלא יאמר איך אוכיחנו ואחזור ואוכיחנו עד שיכני ואגרום לו עוד חטא יותר לבא גם לידי חטא הכאה כי אפילו בהרמת יד נקרא רשע ומה לי להיות נושא עליו גם החטא הזה · אלא יוכיחנו ויחזור ויוכיחנו והלעיטהו לרשע וימות ואדרבא הוא נשא עליו והטעון עליו גם חטא זה של הכאות חבירו הואיל שהוא רשע ירשיע יותר ובעונו ימות · וז"א הוכח תוכיח כפל · ריבה לו תוכחות הרבה ואומר ולא פירוש ואם לא הועיל לו בתוכחות · תשא עליו חטא הייכו שתוכיחנו עד שתשא עליו חטא של הכאה ג"כ והוא בעונו ימות ואתה את נפשך הצלת :

או יאמר הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא עפ"י שכתבו הפוסקים ז"ל והא דאמרינן כל מי שבידו למחות ואינו מוחה הוא נתפס בעונם וכו' הנ"ל אין אדם חייב להוציא ממונו על זה עכ"ל עי' י"ד סימן קנ"ז א' וש"ך סל"ד ובח"מ סימן י"ב ולכאורה אפ"ל טעמא מידי דהוה אכל מצות עשה שבתורה · ר"ל הך מצות עשה של הוכח תוכיח לא עדיף מכל שאר מצות עשה דאמרינן דאינו חייב לפזר ממונו ע"ז בשב ואל תעשה ודווקא במצות לא תעשה יתן כל ממונו עי' א"ח סימן תרנ"ו

וני"ל רכ"ח סמ"ז ורל"ב ס"ב · ולפ"ז קשה דהוה להו להפוסקים ז"ל לבאר דהא דאינו חייב להוציא ממונו על מצות עשה של הוכח תוכיח היינו יותר מחומש וכמו שאמרו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש הא עד חומש חייב להוציא ואמאי סתמו דבריהם דמשמע דאפילו פחות מחומש אינו חייב להוציא וטעמא בעי ודוחק לומר דסמכו עצמם על הא דפסקו כן בשאר מצות עשה דא"כ לישתוקו ולא ליכתבו כלל וממילא נלמד סך מ"ע משאר מצות עשה ומדכתבוהו ש"מ לחידוש דין כתבוהו ולחלק יצא · ואולי משמע להו דכל שיסנו בגדר הוצאות ממון · בזה לא אזהר רחמנא כלל במצות הוכח תוכיח · ואינו דומה לשאר מ"ע כי בשאר מ"ע אזהר רחמנא לקיים המצוה אפילו בחסרון ממון רק שחכמים ז"ל עמדו על סוף דעת הבריות וראו שאין רוב ציבור יכולין לעמוד בה כי אדם בהול על ממונו עמדו ז"ל והתירו לעבור המצוה כשיהיה הפסד בממון ושיערו חז"ל הפסד גדול בזה הוא שיעור חומש ויש כח בידם לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה כדאמרינן (גיטין פ' השולח) ובכמה דוכתי · אמנם הך מצוה של הוכח תוכיח התורה גופא לא אזהר באם יהא קצת חסרון בממון (דומה לזה אמרינן (ברכות י"ט) ת"ש והתעלמת פעמים שאתה מתעלם וכו' זקן ואינו לפי כבודו וכו' אמאי ליימא אין חכמה ואין תבונה וגו' ומשני שאני התם דכתיב והתעלמת וכו' פי' והתורה עצמה לא הזהירו בזה ולא הוי כעוקר ד"ת משום כבודו ושם פריך וליגמר מינה ומשני איסורא ממונא לא ילפינן וכו' ע"ש וא"ל גם כאן דליגמור כל מ"ע מינה ממצות הוכח תוכיח והוי שפיר איסורא מאיסורא ויש ליישב דשב ואל תעשה שאני כדמשני התם לקמן) כמלא ולא הוצרכו לעקור בכאן שום דבר מן התורה שנאמר שצריך לזה הפסד דהיינו חומש אלא כיון שיש קצת חסרון בממון תו ליתא בכלל האזהרה ולזה סתמו דבריהם ז"ל · ויצא להם זה ממשמעות הכתוב אמרה הוכח תוכיח ונאמר בתריה ולא תשא עליו חטא · כי חטא הוא לשון חסרון ומלשון והייתי אני ובני שלמה חטאים (ובסנהדרין פרק י"א ק"ט) וחטאים בממונם דכתיב והיה בך חטא ופרש"י והיה בך חטא והיינו ממון) והיינו בתנאי שלא יהא לך מצד תוכחתך שום חסרון בממון ומדסתם הכתוב ולא פירש בכמה שיעור החסרון משמע אפילו על חסרון כל דהו קפיד רחמנא וזה הכתוב יגיד תנאו כאילו אמר על תנאי זה וזה אני מזהירך דודאי פשיטא דכל שאינו בגדר התנאי אינו בגדר האזהרה ומה מאוד יומתק לחיך אלו הדברים בפי מעליותי עין מהסוררים וזה הכתוב יגיד וימליץ עליהם זכותם · ולכשנאמר דהפוסקים ז"ל סמכו עצמם על הא דכתבו בשאר מצות עשה דשיעור פיזור ממון כדי חומש צ"ל מה שלא ביאר הכתוב שיעור החסרון בהדיא בכמה · מטעם דכל שאינו בגדר שיעור חומש לא מיקרי חסרון כלל וכשאומר הכתוב מלת חטא המורה על חסרון ממילא נדע דשיעורו בכדי חומש על ח"מ סימן קנ"א ס"ה בהג"ה

אמנם הראשון נראה עיקר לפשטן של דברים עי' ח"מ קל"ח ס"ק יו"ד:

לא תשנא את אחיך בלבבך וגו' הוכח תוכיח את עמיתך וגו' לא תקום ולא תטור וגו'

קשה מה כפל לשון הוכח תוכיח ורז"ל דרשו (ב"מ) הוכח הרב לתלמיד מנין אפילו תלמיד לרב ת"ל תוכיח הדרשה תדרש והתורה כפשוטה גם אומרו הוכח תוכיח את עמיתך וגו' היינו שאתה מצווה להפרישו מאיסורא א"כ שחבירו עושה רשעה עד שהוצרך זה להוכיחו א"כ אמאי קרי ליה בשם עמיתך שמשמעו שהוא בדומה לך במדריגה אחת כאומרם ז"ל (שבועות ל"ד) תני רב יוסף בצדק תשפוט עמיתך עם שאתך בתורה ובמצות השתדל לדונו יפה פרש"י ז"ל היינו למישריה בתיגריה ופסקו הפוסקים ז"ל הובא בטור ח"מ סימן רכ"ח בהג"ה ס"א וי"א דאין מצווין על הלאות דברים אלא לירא ד' וכתב הסמ"ע ז"ל דרשו מדכתיב לא תונו עמיתך עם שאתך בתורה ובמצות וכן בגמרא (ב"מ) דרשו כן כיוצא בזה וכשיש בעמך לא תאור וגו' בעושה מעשה עמך וכמוהו הרבה א"כ קשה כנ"ל גם הסמיכות לא תקום ולא תטור לא תשנא את אחיך וגו' אמנם יובן מה שכתבנו במ"א בפ' וירא ע"ש בשם הרב אלקי **הבעש"ט** ז"ל והוא כי מסתמא כשאדם רואה לאחד עושה עבירה מסתמא יש בו שמץ מינהו מאותה עבירה עצמו ומראין לו משמים כדי שיזכור הרואה ויעשה תשובה על שלו ובזה יעלה גם להרשע ולכן הוכח את עצמך מקודם ובזה תוכיח גם להרשע עמך וזהו את עמיתך כלומר עם עמיתך כי את פירושו עם כמו את הארץ עם הארץ וקורא לו בשם עמיתך להיות שהוא בדומה לך כיון שיש בך שמץ מנהו מעין אותו העבירה הרי אתה עומד עמו במדריגה אחת עם הרשע בעת שהוא בשער הטומאה ונודע דברי אחד קדוש מדבר הרב הצדיק וכו' ר' **פנחס** ז"ל ביאר מי יעלה בהר ד' ומי יקום במקום קדשו ודקדק ז"ל דאם לא יעלה איך יקום ופי' דהגם שאנו רואין מהם אחד מתלהב ביראת ה' מ"מ יש לחוש שמא אח"כ יפול ממדריגתו ואז הנפילה יותר גדולה מאם לא עלה כלל עד"מ כשאדם נופל ממקום גבוה הנפילה יותר קשה מהנופל ממקום נמוך ע"ד כפל מאיגרא רמא לבירא עמיקתא וז"א מי יעלה בהר ד' ורק דזה שכיח שיעלה אך מי יקום במקום קדשו שישאר על מדריגה זו וילך מעלה מעלה עכ"ל · גם נודע דברי הרב אלקי **הבעש"ט** ז"ל ביאור אומרם ז"ל כל ת"ח שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו ת"ח דאיתא אומרים לנחש הרי טורף ואוכל זאב דורס ואוכל אתה מה הנאה יש לך הא כתיב ועפר תאכל שכל המאכלים נטעמים לו כעפר ותירוצא אם ישוך הנחש בלא לחש שלוחשין לה מלעילא ואיהו עושה כלל להנאתה אלא בשליחותא דרחמנא · והנה לפעמים שאדם מעיז כנגד הת"ח וסיבב חרם לו להת"ח אבל אינו יכול עשות לו מאומה ואח"כ כשאדם הזה עובר עבירה אז נוקם ונוטר הת"ח

הבהמה

השנאה שיש לו מכבר עליו ומענישו על עבירה זו ונוקם נקמתו ממנו ובאמת שאין כוונתו לש"ש אלא לשם הנאתו בודאי לא זה הוא הת"ח שאמרו ומוזהר עליו לכבדו ולירא ממנו רק שיהא נוקם ונוטר כנחש שאין לו שום הנאה רק שעושה לשם שמים וזה ת"ח באמת עכ"ל ·

והא דאמר (מועד קטן י"ז) דמנדין לכבוד הרב יש ליישב: וראיתי דבריהם ז"ל (ירושלמי פרק אלו מגלחין) זקן שנידה לצורך עצמו אפילו כהלכה אינו נידוי עכ"ל וכתב בספר ראבי"ה ז"ל לא ידענו מה פירשו דהא מנדין לכבוד הרב ושמא הכי פירושו שנידה כהלכה ומיהו לא נתכוין אלא לריווח שלו שישתכר בהתרת נדוי הלכך אינו נידוי וכתב ע"ז הרב ב"י ז"ל נראה שהיה המנהג לפרוע שכר בשביל התרת הנידוי עכ"ל · עי' בטו"ר ב"י סימן של"ד הראת לדעת כי סוד ד' ליראיו ובקדושתו השוה תלמודא דידן לדעת הירושלמי · ודמות ראיה לזה כי הך מימרא דכל תלמיד חכם שאינו נוקם ונוטר כנחש וכו' הוא מימרא דר' יוחנן (יומא כ"ג) ור' יוחנן הוא מרא דתלמוד ירושלמי כידוע ומסתמא דברי גמרא דבני מערבא אליבא דר' יוחנן ובודאי לדבר אחד כיון ומלשון רמ"א ז"ל ביו"ד סימן הנזכר סעיף י"ט דכתב או שנידהו משום שנאה כגון שאנו רואין שנדה לאחר ואחרים שעשו כמותו לא נידם עכ"ל אין להכריח מזה איפוך דבריו הקדושים ז"ל ודו"ק . היינו קושיים שם באותה הג"ה וכל כיוצא בזה · ולפי דברי הקדוש **ריב"ש** ז"ל . לפ"ז פירכת שמקשה דפריך שם ביומא על האדם ר"י והא כתיב לא תקום ולא תטור וכו' אינו מובן ויש ליישב והרבה פנים לתורה . ושיעור הכתוב עז"ה לא תקום רק לפעמים צריך לנקום קנאת ד' צבאות ולאפרושי מאיסורא אך לא תטור השנאה בלבך רק תקנא ולשם שמים ולא להנאתך כלל וכלל ונתיישבו הדקדוקי' הנ"ל ת"ל :

או יאמר הוכח תוכיח וגו' כפל לשון ויתיישב גם תיבת את דבאמת אם המוכיח אינו מוכיח רק להרשע ואינו כולל עצמו בההוכחה אז דבריו אינם נשמעים ואינו פועל כלום וחבירו יושאר בחטאו ואדרבה גורם לו יותר חטא שעד עכשיו היה שוגג ומכאן ואילך יהא מזיד משא"כ כשכולל גם את עצמו בדברי תוכחתו ומוכיח עצמו עם חבירו בשוה אז דבריו נשמעים ופועל בשם שחבירו יחזיר בתשובה ולא יושאר בחטא וזהו הראוי יוכיח וזה אמר הוכח תוכיח את עמיתך היינו עם עמיתך כנ"ל ואז לא תשא עליו חטא ודבריך יהא נשמעים וע"ד קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים ה"א הוכח לעצמך תחלה ואח"כ תוכיח לאחרים והבן ·

לא תעמוד על דם רעיך אני ד' וגו' זכר כאן אני ד' יובן עפ"י דבריהם ז"ל (קידושין פ"א כ"ה פ"ג) ג' שותפין באדם הקב"ה ואביו ואמו וכו' ולכך השוה כיבוד אב ואם לכבוד המקום וה"א לא תעמוד על דם רעיך רעיך זה אביך כמו שפרש"י ז"ל בפסוק כי יסיתך וגו' או רעך אשר כנפשך וגו' פרש"י ז"ל רעך זה אביך וכו' ע"ש ואומר אני ה' פי' כי אם בשתעמוד על דם אביך ולא תצילנו אז גלה אדעתך שכבוד אביך אינו חשוב בעיניך ואתה מואס בחלק אביך וממילא אתה מואס ג"כ בחלק הקב"ה כיון שהשוה כיבוד אב לכבוד המקום ואיך רוצה לא בחלקו ולא בעבודתו כמ"ש באה"ב סוף חושן משפט ולזה גמר אומר אני ד' כלומר דבר גדול אתה נוטל עליך בדבר הזה ודע את מי אתה מואס לא באביך אלא בי כביכול שמי ד' וכן אמרו ז"ל (קידושין פ"א) בזמן שאדם מכבד אביו ואמו אמר הקב"ה מעלה אני עליהם כאלו כבדוני :

את שבתותי תשמורו וגו' אל תפנו אל האובות וגו' כתב בעה"ט ז"ל סמך שבתותי תשמורו לאל תפנו אל האובות שהשואל אוב אין מורה בשבת עכ"ל ולפי דרכו ז"ל שיעור הכתוב עז"ה את שבתותי תשמורו והכלי בדבר אימתי תשמרו את השבת כשאל תפנו אל האובות ואפ"ל עז"ה כשתשמרו שבת אז ממילא אל תפנו אל האובות כיון שמאמין שיש אלהי מחדש העולם ויש דין ויש דיין להשגיח ולהעניש לזה גמר אומר אני ד' אלהיכם הזכיר שם אלהים מורה לבחינת העונש :

או יאמר ע"ד אומרם ז"ל (שבת קי"ח) כל המשמר שבת אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו שנאמר שומר שבת מחללו אל תקרי מחללו אלא מחול לו חטאו שסמך שמירת שבת לאל תפנו אל האובות לומר ששמירת שבת מגין ומציל שלא יבא לידי חטא אלא תמים תהיה עם ד' אלהיך :

אמור

(חסר ההתחלה ונאבד מהקונטרוס)

אדם יש לו אור למעלה וכששני בני אדם נפגשים ביחד מתחברין ב' האורות ויוצא מביניהם אור אחד וזה נקרא תולדה אבל המלאך הזה אינו מתקיים רק י"ב חודש וכשחוזרין ונפגשין אלו השני בני האדם תוך י"ב חודש נותנין בו האורה להתקיים עוד י"ב חודש וזה אמר הרב הצדיק הקדוש וכו' ר' **פנחס** ז"ל כגנ"מ מקארעץ טעם על שרואה חבירו אחר י"ב חודש מברך מחיה מתים דכשאינם נפגשים אלא אחר יב"ח אז המלאך כבר בטל ובחינת מיתה תיקרי רק שפועלין בהפגשתן יחד לאחר י"ב חודש ליתן קלת האורה ושימו בזה המלאך להחיותו מבחינת מיתה ולזה מברכין מחיה מתים דקאי על זה המלאך בסוד אך בצלם יתהלך איש וזהו טעם שנאסרו בקרובים כי כל משפחה ומשפחה ובית אב ושבט יש לו אור מיוחד וכשמתחתנים ב' משפחות נפגשו הב' אורות ויוכל להיות תולדה משא"כ בנושא קרובתו דאז מזדווג האור מיניה וביה וקשה להוליד עכ"ל הקדוש · ואפ"ל דזהו שאמרו יבא יוסי את וכו'

הדבר עתה ויובן בזה מאמר אחד קדוש מדבר הרב הצדיק וכו' ר' **ברוך** ז"ל נבג"מ אז נדברו יראי ד' ויקשב ד' וגו' אז ידברו לא כתיב אלא נדברו היינו ממילא יוצא הדיב"ר כיון שנפגשו ב' צדיקים יחד זה ההתחברות לבד הוא הדיבור הגם שאינם מדברים כלום ויובן עפ"י מה שאמר הרב הצדיק וכו' ר' **מיכל** ז"ל נבג"מ שנים שיושבין ואין ביניהם דברי תורה ה"ז מושב לצים שנאמר ובמושב לצים לא ישב ולכאורה פתח בלשון רבים ואין ביניהם ד"ת ומסיים הרי זה לשון יחיד ועוד לימא שנים שיושבין ואין אומרים דברי תורה מאי ואין ביניהם ועוד אומרו שנאמר ובמושב לצים לא ישב אין זה נתינת טעם אל הקודם ואינו מובן מאין למדו · אמנם יובן עפ"י אומרו ויצא יעקב מבאר שבע ופרש"י ז"ל יציאת צדיק מן המקום עושה רושם פנה זיוה פנה הודה וכו' · ולכאורה למה מזכיר התורה דבר ולא יכתוב רק ביאתו של הצדיק לאיזה מקום שהוא דבר טוב ובו יספר מדברים טובים ולא מזולתם ומדברי פורענות ועוד באמת המסורה בידינו דהגם שהצדיק הולך מהמקום נשאר רשימה וקדושה לעולם בזה המקום וגם אנחנו הגם שאין אנו מזכי הראות כל כך מ"מ מצפים אנחנו דבר זה אמנם באמת כוונת רש"י ז"ל ברוח הקודש ג"כ עד"ז וה"פ יציאת צדיק מהמקום עושה רושם היינו שרישומו נשאר באותו מקום וע"י הרשימה ההוא חוזר תמיד השראת השכינה על אותו מקום וזהו פנה זיוה פנה הוא מלשון ויפן אחריו היינו שחוזר הזיו והשראת הקדושה תמיד על אותו מקום ולזה יספר בו הכתוב לשבח · וזה לעומת זה עשה אלהים וכמו שבמקום ישיבת צדיק יש רושם קדושה כן במקום ישיבת לצים ורשעי' יש רושם טומאה ובוודאי כשיגיע אח"כ צדיק לאותו מקום יבלבל דעתו שלא יוכל לומר על אותו מקום שום דברי תורה (ועד"ז שמעתי בשם הרב הצדיק ר' **ברוך** ז"ל נבג"מ פעם אחד נתאכסן בבית עשיר אחד מפורסם לטוב וישב שם ולא היה יכול לומר שם שום דברי תורה והבין שדר שם בודאי מכבר באותו בית איזה רשע ובדקו ומצאו כדבריו ז"ל ואמר הרב הצדיק הנ"ל באותו שבת דרך לצער ותפלה זהו שיסד הזמר דרוש נוי ואולמי וכו' היינו ע"י מי שהוא המקום מלשון דירה הוא תמו אל כוס קדשך וכו' ע"ז כאלמנה דומיה מד"א חה ואולמי הנ"ל הקדוש] הוי אמרת ז"ל שנים שיושבין ואין ביניהם ד"ת היינו שאינם יכולים לדבר ד"ת ולומר שום דבר א' מהתורה ואין מגיעות ביניהם באמירת תורה זהו סימן בודאי שבמקום הזה היה פ"א מושב לצים וזהו הרי זה מושב לצים שנאמר ובמושב לצים עכ"ל . ובאמת לומר דברי תורה דבר גדול הוא כי בזה מתקנים ומכניסים הרהורי תשובה בלבות בני אדם עי' בע"ז בא"ח סי' ר"ל ושם בהרב"י ז"ל :

בגמרא בההוא דקרי ליה בר בי רב דחד יומא דהוי אזיל שית ירחי וקם בבי רב חד יומא וחזר שית ירחי וכו' · ולכאורה למה לא שהה בבי רב כמה חדשים ועוד מה יכולים ללמוד בחד יומא · אמנם יובן על פי הירושלמי רב נסיק לבריה והוו הכנסים מטפחת ועבר ר' מאיר ואמר קא מחללי שבתא שדר רבי לשמעיה בתר ר' מאיר לומר לו דמטפחות אחורי ידייהו בהדי דרהיט נפל סידרא מרישיה דר"מ וחזא רבי מאחורי אמר רבי כתקיימא בי תורתי במה דחזיתיה לר' מאיר מאחוריו וכו' וכן איתא בגמרא בכמה מקומות דאמרי אמוראי האי דחדידנא דחזינא לרבי אלכסנדרי מתוך בית יד וכו' ועוד במקומות אחרים בגמרא כדומה לזה וכן אמר הרב הצדיק וכו' ר' **ליב** שרה'ס ז"ל כשיגעתי לבית הרב המגיד הגדול ר' **דוב** ז"ל לא לשמוע תורה ממנו כי אם לראות איך פושט אנפלאותיו ואיך קושרם עכ"ל הקדוש והוא ע"ד פשטתי את כתנתי וגו' כנודע ·

ואשה גרושה מאישה לא יקחו וגו' מהרב הצדיק וכו' ר' **חיים** קראסניר ז"ל נבג"מ דיל"ד לב"ש דס"ל לא יגרש אדם את אשתו אלא אם כן מצא בה ערות דבר והיינו זנות א"כ הא כבר כתיב זונה לא יקחו אמנם לפי מה דקיימא לן שעל כמה דברים כופין את האיש לגרש היינו פוליפוס וכו' לפי זה מצינו לפעמים גרושה שלא מחמת דבר ערוה רק מחמת האיש שכופין אותו וזה ידייק באמרו ואשה גרושה מאישה · מאישה דייקא שהגירושין מצד האיש ולזה צריך לכתוב והתורה כל דבריה נעימים וקצורים ומכוונים וכל כתיבותיה שלום עכ"ל הקדוש ·

בזוה"ק פרשה זו בסוכות תשבו וגו' ברזא דמהימנותא בלא דחילו וכו' ע"כ אפ"ל ע"ד שאמר הרב הקדוש איש אלהי וכו' **הבעש"ט** ז"ל נבג"מ לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום הרי דהשלום הוא הכלי והברכה היא הפנימיות כי אם אין שלום בבית והבית פרוץ למה לי עשרו הלא יגנבו ביום ושודדי לילה יבואו עליו אמנם כשהוא שלום מגנבי ולסטים · עושר שמור לבעליו הרי שעיקר הוא השלום והוא הוא הכלי שע"י יוחזק ויתקיים הברכה והעושר עכ"ל הקדוש · והנה כפי הדין יש לו לאדם להכניס כל כלי תשמישו וכלי שמחמדים הכל לסוכה ולקבוע שם ישיבתו על שבעת ימים · והלכה למשה מסיני דשתיים דפנות כהלכתן ושלישית אפילו טפח וא"כ איך יוכל כל זה להיות נשמר מגנבי ולסטים ודרכיה דרכי נועם כתיב אמנם כשמקיים המצוה כראוי הקב"ה מבטיחו בשלום ולא ישלוט עליו אימת גנבי ולסטים ע"ד אומרו ולא יחמוד איש את ארצך אמרו ז"ל מלמד שפרה רועה באפר ותרנגולת באשפה ואין אדם נוגע ח"א הזוהר הקדוש דא הוא רזא דמהימנותא בלא דחילו כלל כי הקב"ה ישמרהו ויצילהו ·

ומכה נפש בהמה ישלמנה וגו' מהרב הצדיק וכו' ר' **משה** כ"י היינו שקלקל בנפש הבהמיות ישלמנה צריך להשלים הנפש במסירה בכל יכלתו בעבודה בחייו כי נפש תחת נפש פי' כי בקלקולו נפש הבהמיות גם לנפש בחינת הקדושה לא יגיע כי גבוה מעל גבוה ויש

נפש הבהמיות ונפש המשכלת וכן על דרך זה כל שלשה חלקי נר"ן עכ"ל הקדוש:

בהר

ולא תבצרו את נזיריה וגו' כי בעה"ט ז"ל ב' במסרה ולא תבצרו את נזירה ואידך זכו נזיריה משלג רמז סחור סחור אומרים לנזירא לכרמא לא תקרב זכו זרו נזיריה שלא תבצרו את נזיריה וכו' עכ"ל: ויתכן לרמוז עוד למה שאמרו רז"ל שבעון שביעית גלו ישראל וזהו לא תבצר את נזיריה היינו כשתקיימו מצות שביעית אז יהיה זכו נזיריה משלג הא למדת שאם לא יקיימו שביעית אז יהיה חשך משחור תארם חיו ומי איכה מידי דלא רמיזא באורייתא ולעת קץ יקויים בנו אומרו בעתה אחישנה:

אל תונו איש את אחיו וסמיך ליה במספר שני תבואות וגו' כי בעה"ט ז"ל לומר לך דבר שנמדד ושנשקל אין בו אונאה עכ"ל: ואפ"ל דרומז למ"ש רז"ל שהכתוב מדבר באונאת דברים וזהו אל תונו איש את אחיו במספר פי' בסיפורי דברים והגם שדרשו רז"ל זה מפסוק שלאחריו ולא תונו איש את עמיתו מיתורא דקרא מ"מ רמיזא הכתוב מתחלתו וכן דרך העניין והבן:

יובל היא קודש תהיה לכם מן השדה תאכלו את תבואתה וגו' אמר הרב הצדיק וכו' **מאפטא** כ"י יובל הוא מלשון מה שאתה מוביל לה היינו והשפע העליונה המוביל מלמעלה תהיה לכם ולא עוד שגם מן השדה ההשפעה שמקבל עשו הנקרא איש שדה גם מזה תאכלו כי כל הליטרות יהפך לברכה לכם דייקא עד כאן לשונו הקדוש:

עוד אמר הרב הצדיק הנ"ל באותו פעם הגמרא אמר רב חסדא שט"ח המוקדמים פסולים והמאוחרין כשרים היינו שאמר רב חסד עליון שיהיה כל השט"ח המוקדמין וכל הגזירות רעות על ישראל פסולים ונקרעים ולא תזכרו עוד ובלבד שיהיו והמאוחרים כשרים המעשים טובים דלהבא עכ"ל:

עוד אמר הרב הצדיק הנ"ל באותו הפעם בפסוק ופקדתי אני עליכם שבע על חטאתיכם אמרו במדרש הכוונה זה המתפלל שלא בכוונה ופי' הוא כי אמרו רז"ל תפלה עושה מחצה ועד"מ בקומו בבקר יש לו ארבעים חטאים. בתפלת שחרית מוחלין לו מחצה נשאר עוד עשרים בתפלת מנחה מוחלין לו מחצה נשאר עוד עשרה. בתפלת מעריב מחלה נשאר חמשה הרי נשאר חלק שמינית ושבע חלקים נמחלו וזהו כשמתפלל בכוונה ואם אין מוסיפין לו עוד השבעה חלקים הנ"ל. וזהו שבע על חטאתיכם עכ"ל הקדוש.

ועפ"ז יל"פ אומרם ז"ל ת"ח צריך שיהי' בו שמיני שבשמינית לומר אל תהא צדיק בעיני עצמך וכאלו הועיל תפלתך לכפר כולה אלא אל תאמין בעצמך רק כבינוני והועיל מחצה ונשאר שמינית כנ"ל: ובזה תקיים נגדי תמיד ואז יראה מביא לידי ענוה ותתקיים בך השגה תמיד ושמעתי בשם הרב הצדיק וכו' **מקאזניץ** ז"ל. דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים כי בבית ראשון היה על פי אורים ותומים. ובבית שני על פי בת קול דע מה למעלה ממך היינו בימים קדמונים היה עין רואה באורים ותומים וזהו בבית ראשון ואוזן שומעת בבת קול בבית שני ועתה בגלות המר יכול הצדיק לראות הכל שכתוב בספר וזהו וכל מעשיך בספר נכתבים עכ"ל הק' וזהו ע"ד שאמר הרב אלהי וכו' **הבעש"ט** ז"ל בפתיחת הספר יכול הצדיק לפעול כל משאלותיו כנוהה עכ"ל:

כי ימוך אחיך ומכר מאחזתו ובא גואלו הקרוב אליו וגאל את ממכר אחיו ואיש כי לא יהיה לו גואל ויצא ביובל ושב לאחזתו וגו' כי בספר הקדוש **אור החיים** ז"ל כי ימוך אחיך: אחיך זה קב"ה כדכתיב למען אחי ורעי וגו' וכי ימוך היינו ע"ד אומרו במדרשים הקב"ה אמרו ז"ל עשיתם לאותו שנאמר בו המקרה במים עליותיו מך כי כשהחטאים מעין מדרך הטוב עמוד דקדושה ואמר ומכר מאחזתו שמכר המקדש עכו"ם והודיע הכתוב כי גאולתו ביד הצדיק הקרוב ע"ד אומרו בקרובי אקדש והם יגאלו את ממכר אחיו ואומרו ואיש וכו' עיין שם עד כי קץ הגלות ישנו אם יהיו ישראל רשעים גמורים ח"ו עכ"ל דבריו הקדושים עריבים לשומעיהם: ואפ"ל ולקיים בתר אמרי ספר ידוע מחלוקת הרמב"ם והרמב"ן ז"ל כי הרמב"ם בספר המדע כתב ז"ל וז"ל כי טעם חיוב העכו"ם המשעבדים לצד שלא אמר ה' אומה פלוני וכו' והשיגות הרלב"ג והרמב"ן ז"ל כי מה בכך סוף סוף מלוה עושים בקיום דבר מלך ופירשו הם ז"ל כי העונש הוא לצד שהוסיפו לצער יותר מכפי העבודה אשר גזר ה' והוא אומרו אני קצפתי מעט והם עזרו לרעה עכ"ל (ומדברי האר"י ז"ל משמע כפירוש הרמב"ן והראב"ד ז"ל שפירוש בארץ לא להם על שם שיוסף העביר אותם לערים וכו' עכ"ל הרי דבזה אומה פלוני ע"ש ובזוה"ק ריש פרשה שמות לא משמע כן והיינו פנים לתורה) וז"א וחשב את שני ממכרו פי' הקב"ה יחשב בחשבון לצדק עם הס"מ את שני ממכרו אם עזרו לרעה או לא ואם יראה אדון עולם שעזרו לרעה והעדיף בשעבוד ישראל יותר מכפי העבודה אשר גזר. אז נקם ישיב לצריו וזהו והשיב את העודף פי' והשיב הקב"ה גמול על ראש הס"מ על אשר העדיף בעודף היסורים: ומפרש למי ישיב הקב"ה ואמר לאיש אשר מכר לו היינו לס"מ נקרא איש כאומרו אבל כהן הגבי"ה ויעשים לאיש הבא אליו ופירשו ז"ל לאיש זה היצה"ר מתחלה קראו הלך ולאח"כ אורח ולאח"כ נעשה איש ע"ש ואומרו ושב לאחזתו אפ"ל דקאי על הס"מ דמודע מהרב אלהי **הבעש"ט** ז"ל שלעתיד

ישחוט

חוט הקב"ה להשי"ת והלא רוחניות הוא ופירש הוא ז"ל [ל]קח אותו השי"ת המורה על מים ונשאר אותיות קא"ל גימטריא ל"א כמנין השם הוי"ה אדנ"י ואז יוסר ויומתק [ש]ורשו להעשות מלאך קדוש כי שורשו הוא בקדושה עכ"ל וגם לאחוזתו היינו הש"י אחר שינקום השם את [נ]קמתו ממנו אז וכפר אדמתו עמו ויהיה כמתק ויחזיר לשורש הקדושה :

את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו וגו' כי אין אדם עומד על שמירת שבת כראוי כי אם בהסתכלותו [ת]חלה ברוממות הא-ל ית' וכשמתחיל לחשוב ברוממותו ית' [כ]י אראה שמיך מעשה אצבעותיך וגו' אז משיג קצת [א]ת הפועל והנפעל וכי יש בורא עולם מחדש ומהות כל זה [מ]מילא בא למדריגת שמירת שבת כראוי כי שבת מורה [ע]ל זה לחידוש העולם והוא אלהים יתברך ברא כל עלמין [ב]חסדו הטוב · אפ"ל קדושים תהיו כי קדוש אני ד' וסמיך [ל]יה איש אמו ואביו תיראו וגו' ע"ד דפליגי תרי צדיקי [ת]רעה האחים הנעימים המפורסמים הרב וכו' ר' [ז]וסיא והרב וכו' ר' מלך ז"ל כבג"מ חד אמר [ש]העיקר הוא שיהיה האדם מקודם שפל רוח לתכליתו [ו]עד שמגודל השפלות יבא אח"כ להבין גדולת הבורא ב"ה [ו]חד אמר שיסתכל האדם מקודם בגדולת הבורא ב"ה ומזה יבא אח"כ להכרת שפלות עצמו על כן וצדקו דברי [ש]ניהם אלו הרב הצדיק וכו' ר' דוב ממעזריטש ז"ל · [ש]מעתי בשם הרב הצדיק וכו' ר' אלימלך ז"ל [ש]אמר הסתכל בשלשה דברים מאין באת ולאן אתה הולך [ו]לפני מי אתה עתיד וגו' מאין באת מטפה סרוחה וכו' [ח]לקם ועשאם בשני בבות ולא כללם יחד לומר מיד הסתכל [ב]' דברים מאין באת מטפה סרוחה וכו' אמנם התנא מורה ב' דברים בעבודת הבורא ב"ה והאדם לא יוכל לבוא [ל]עבודה השלימה והמה כי אם בשני דרכים והם באמת [ה]ם אחת א' שיסתכל ברוממות הא-ל ית' ב' שיסתכל [ב]שפלות האדם וה"א הסתכל בשלשה דברים מדבר מרוממות [ה]א-ל ית' ואמר הסתכל מאין באת היינו ממקום מחצב עליון [מ]תחת כסא הכבוד מקום שהוא למעלה משרפים ואופנים [ו]לאן אתה הולך למקום שורשך שנחצבת משם להיות נשמתך [צ]רורה בצרור החיים את ד' אלהיך וכן לפני מי אתה עתיד [ל]יתן דין וחשבון וכו' ע"כ מדבר בהסתכלותו מרוממות א-ל [י]ת' ולזה נקהם כתוב כי כבוד אלהים הסתר דבר ושוב [ה]תחיל לדבר שיסתכל בשפלות האדם ואמר מאין באת [מ]טפה סרוחה ולאן אתה הולך למקום עפר וכו' ולזה חלקם [ב]שני בבות ולא כללם יחד עכ"ל · וזה כל האדם ותכלית [ה]בריאה להיות האדם לעבוד האדמה אדמת הקודש · ובזה [י]בוא למדריגת הקדושים אשר עליהם נאמר מי מושל בו [צ]דיק וגו' ואז יש עליו כח וממשלה לבטל ולהמתיק דינים [ב]"מ וכל המפתחות בידו לפקוד עקרות ולהוריד גשמים [ע]"ד שאמר הרב הצדיק הנ"ל ז"ל הנעור בלילה והמהלך [ב]דרך יחידי ומפנה לבו לבטלה הרי זה מתחייב בנפשו מדבר ממדת הצדיקים הנעור בלילה היינו שהוא ער בגלות המר הזה הדומה ללילה ולא יתן דמי לו מלהתפלל על גלות השכינה ומקיים בעצמו אני ישנה כשאני מדה שנקרא אני כמודע אז ולבי ער וכן המהלך בדרך יחידי היינו שהולך במחשבתו תמיד רק עם יחידו של עולם הוא אלהים ב"ה וכן ומפנה לבו לבטלה היינו שמפנה לבו מכל עסקי העולם ונותן דעתו ומחשבתו תמיד לבטל ולהמתיק הדינים בש"מ להמתיקן בשורשם וזה ומפנה לבו רק כדי לבטלה היינו לבטל להמתיק הדינים הרי זה מתחייב בנפשו פי' שאינו יכול לבוא למדריגה זו רק מי שהוא מוסר את נפשו על קידוש שמו ית' ע"ד אומרם ז"ל זאת התורה אדם כי ימות באוהל אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה ומוסר נפשו על קידוש שמו ית' עכ"ל · ובחינת מסירת נפש הוא בזה שמזכך ומטהר ומקדש כל אבריו ולבדקם מכל שמץ ע"ד שאמר הרב הצדיק וכו' ר' **צבי מענדיל** נ"י אומרו שחורה אני ונאוה דרשו רז"ל ונאוה בחיתוך אברים היינו שצריך לזכך ולטהר כל פרקי איבריו ולבדקם מכל שמץ בחיתוך איברים ע"ד אומרם ז"ל בזוהר הקדוש שינקת הנביאים אית מכהון בידין הה"ד וביד הנביאים אדמה אית מכהון ברגליו הה"ד בן אדם עמוד על רגליך אית מכהון בגוונין אית מכהון ברישא דמלכא וכו' (תקונא תמני סרי) וזהו ונאוה בחיתוך איברים עכ"ל · והכל יפה גם כנים ואין אדם זוכה למדריגה זו כי אם בהסתכלותו בשפלותו וברוממות הא-ל ית' ואז הוא במדריגת קדושים ע"ד שאמרו בזוהר הקדוש בהקדמה דף י"ד מי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך אבל בישראל יש כמוך מה קב"ה מחיה מתים אף אלישע כן מה הקב"ה מוריד גשמים אף אליהו כן וכו' וז"א קדושים תהיו יכול כמוני פי' שזה יכול ובאפשרי המציאות שתהיו כמוני מה אני מוריד גשמים ומחיה מתים גם אתם כן אבל לא תבואו למדריגה זו כי אם בהזדככות החומר עד שבאתם למדריגת קדושים ולא תשיגו קדושתי כי אם כשתקדשו עצמיכם תחלה וזהו שמסיים ת"ל כי קדוש אני קדושתי למעלה מקדושתכם פי' קדושתי למעלה לא תשיגו כי אם מקדושתכם שתקדשו עצמיכם תחלה בהזדככות החומר ואז ומבשרי אחזה אלהי וזהו איזה דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהוא תפארת לעושיה שישיג רוממות הבורא ית' ולזה לא יבא כי אם ותפארת מן האדם מן האדם דייקא ע"ד ומבשרי אחזה אלהי עכ"ל ור"ל שיסתכל בשפלות האדם ומזה יבא קצת להשיג רוממות הא-ל ית' וז"א קדושים תהיו כי קדוש אני ד' היינו לומר שתשיגו קצת מקדושתי ע"י הסתכלות ברוממותי ומאין בא השגת הרוממות כשאיש אמו ואביו תיראו היינו שתבינו ותסתכלו בשפלותכם שבאתם מזוג אב ואם ומטפה סרוחה ועד"ז יש לפרש את שבתותי תשמורו כי אין אדם עומד על שמירת שבת כראוי אלא ומקדשי תיראו היינו שתבינו ותסתכלו במקדשי היינו ברוממותי והבן · ועד"ז ג"כ יל"פ אומרו כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך היינו הסתכלות

ברוממות

ברוממות האל ית' ומזה יבוא להתכללות בשפלותו וזהו מה
אנוש כי תזכרנו וגו' ואז יבא להודות ולהלל שמו ית' וזהו
מה אדיר שמך בכל הארץ :

בחוקותי

אם בחוקותי תלכו וגו' ואת מצותי תשמרו ועשיתי' אותם
ונתתי גשמיכם בעתם וגומר מהרב הצדיק וכו'
מאפטא כ"י ולבאורם מה היא מדה כנגד מדה אמנם
כי לפעמים בעת התפלה או בעת הלימוד
טריד מחשבתיה ואינו יכול להתפלל או ללמוד כדבעי ואחר
עבור שעת התפלה או הלימוד יוגבה מוחו ודעתו פתאום
ושופע עליו אור המאיר ואז צר לו מאוד על מה שלא היה
המוח שלו ודעתו כן בשעת התפלה או הלימוד והוא דבר
שאינו ברשותו להיות מוח שלו ודעתו מאיר באור השופע
בכל עת שירצה ולזה הבטיח הקב"ה לצדיקים ואמר ונתתי
גשמיכם בעתם היינו אור השופע שהוא כמו גשם יהא
בעתו וברשותכם יהא ע"ד שאמר משה עמדו ואשמעה מה
ידבר ד' שהיה ברשותו בכל עת שרצה וזהו סוד דאמרו ז"ל
דעיילי בלא בר היינו שהם ברשותם תמיד כל אימת שירצו
בלי מונע רק דבוק הוא תמיד באור החיים עכ"ל :

או יאמר אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו
ועשיתם אותם וגו' ונתתי גשמיכם בעתם
וגו' אפ"ל ע"ד אומרם ז"ל בזוהר הקדוש בהקדמה דף י"ד
אתא פליסופא ושאיל כתיב כי בכל חכמי הגוים ובכל
מלכותם מאין כמוך · בכל חכמי הגוים מאין כמוהו אבל
בחכמי ישראל אית אי הכי אלהא דאית בחכמי ישראל
כוותיה לאו איהו אלהא שליטא א"ל ר"ש ודאי שפיר
קאמרת מאן מחיה מתים אלא קב"ה בלחודוי אתא אליהו
ואלישע ואחיו מתייא מאן מוריד גשמים אלא קב"ה בלחודו
אתא אליהו ומנע לון ונחית להון בצלותיה מאן קעביד
שמיא וארעא קב"ה בלחודוי אתא אברהם ואתקיים בקיומייהו
בגיניה · מאן מנהיג שמשא קב"ה אתא יהושע ושכיך ליה
דכתיב וידום השמש וירח עמד ותו דקב"ה גוזר וצדיק
מבטל דכתיב צדיק מושל יראת אלהים וכו' עכ"ל · והנה
כל הכבוד והיקר שחלק הקב"ה להצדיקים להיות בידם גנזי
מפתחות ולפעול פעולות כרצונם הוא רק מאמצעות עסק
התורה והשתדלותם בה ובעסק המצות ויש לך לדעת שבת"כ
אמרו ז"ל אם בחוקותי תלכו יכול זה קיום המצות כשהוא
אומר ואת מצותי תשמרו הרי קיום המצות אמור מה אני
מקיים אם בחוקותי תלכו להיות עמלים בתורה עכ"ד ורז"ל
אמרו טעם למה שקרא הכתוב עמל התורה בשם חוקה ע'
(יומא ס"ז) והתורה כפשיטה ואפ"ל עוד כי אלהים יתעלה
שמו כלא מגיד מראשית אחרית ולפה שעתיד הבית המקדש
ליחרב וישראל יגלו מעל אדמתם ואז הוי רובו תורה שאינם
בשונים ולזה קורא אותם חוקה · חוקה חקק ד' ותפן ד'

בעסק התורה וי' שלמד נגעים כלומר הלכות שבת ולא
תימא דכתיב קרא לעתיד דכה"ג אשכחן שאמרו רז"ל בכמ
מקומות · ומהם דבריהם ז"ל (כתובות ח') מאי אלמנה
ע"ש מנה · אלמנה דכתיבי באורייתא מאי אמרת דעתידי
רבנן דמתקני לה מנה ומי כתיב קרא לעתיד אין דכתיב
ושם הנהר השלישי חדקל הוא ההולך קדמת אשור ואמ
רב יוסף אשור זו סילקא ומי הוה אלא דעתידה ה"נ דעתידה
עכ"ל וגם בזמן הבית היו כמה משפטי תורה שאין נוהג
כמו שאמר הלכות כהנים לישראלים ודיני שאין נוהג בחו
לארץ וכיוצא ותמצא שאמרו רז"ל (סנהדרין ע"א) בן סור
ומורה לא היה וכו' אלא דרוש וקבל שכר וכן בדיני נגעי
בתים ואפילו בהלכות טהרה שבע"פ תמצא אומרם ז
(חולין ע') איבעיא להו יצא מרחם זה לרחם זה וכו' הנ
שאין במציאות אלא דרוש וקבל שכר לזה קרי לדיני תור
חוקה אין לך רשות להבטל ממנה וז"א אם בחוקותי תלכ
היינו שתלכו יומם ולילה בלי הפסק בהשתדלות עמל התור
וגם את מצותי תשמרו אז ועשיתם אותם פי' שתהיו בידכ
לעשות אותם הדברים האמור למטה בעכין · היינו ונתת
גשמיכם בעתם פי' שתהא בידכם כח לפעול ולרצות אות
בשרון מעשיכם עד שתצטרך להיות ונתתי גשמיכם בעת
וכל הדברים האמורים בפרשה ומבינין הצדיקים שהקב"
נותן להם מתנה זו להיות בידם גנזי מפתחות · היינ
יתירה שדעת להם שניתן להם מתנה זו כאומרו כאן א
בחוקותי תלכו וגו' ·

או יאמר ע"ד אומרם ז"ל אומרים לו לאדם עד שאתה
מתפלל שיכנסו דברי תורה במעיך התפלל
שימחול לך הקב"ה עוונותיך ותעשה מצות ואז ממילא
התורה בלבך עכ"ל וז"א אם בחוקותי תלכו פי' אם תר
ללכת בהתורה להיות התורה במעיכם אז עצה היעוצה
ואת מצותי תשמרו וגו' :

או יאמר עפ"י דבריהם ז"ל שיש ב' מיני עבודות
העובד מאהבה ב' עובד מיראה והחילו
ביניהם הוא כי אדם העושה מאהבה ישנו גם בטוב עוה"
יתר על הגמול הקבוע לו בעולם הנצחיי וזוכה לשנ
העולמות משא"כ העובד מיראה אין לו אלא בעולם הנ
כי שכר מצות בהאי עלמא ליכא וראיתי בספר אחד הקד
על אומרו נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגל
הדבר הזה יברכך ד' וגו' הא שכר מצות בהאי עלמא ליכ
עכ"ל · ולדבריהם אלו ניחא כי הכתוב מדבר בעושה מאהב
לכ"א ולא ירע לבבך וגו' כי שעושה מיראה ירע לבבו ול
כן בעושה מאהבה וחל עלינו לבאר מה הוא שעובד מאהב
מצינו לרז"ל ביארו זה בהקדמת זוהר הקדוש ומאן איה
רחימו שלים וכו' בשלימו דתרין סטרין וכו' אית מא
דרחים ליה מגו דאית ליה עותרא ואורכא דיומין וכ
רחימו דא לאו איהו אהבה וכו' רחימו דאיקרי שלים שבו

דהוי

איהו בתרין סטרין בין בדיקא בין בטובו וכו' עכ"ל ומליצו
חוקה לשון דין כאומרו זאת חוקת התורה ומתרגמינן דא
גזירת אורייתא וז"א אם בחוקותי פי' אם במדת הדין ח"ו
אפ"ה תלכו במדותי ואם מצותי תשמורו דא איהו רחימא
מלים בתרין סטרין ואז ונתתי גשמיכם בעתם והא לכם
שכר מצות בהאי עלמא ג"כ ורואים אנחנו ליהנות בשני
עולמות ולז"א ונתתי בתוספות וא"ו להעירך שזה מוסף על
שכר אחר שהוא שכר הכללי בעוה"ב ע"ד מה רב טובך
אשר צפנת ליראיך וגו' וכאילו רמז וגם נתתי גשמיכם
מלבד מהשכר המיועד לכם לעולם הכללי :

או יאמר ע"ד אומרם ז"ל בפסוק אותי עזבו ותורתי
שמרו וגו' משל לתופס כתר וכו' הרי דהגם
שיהיו ישראל ח"ו עובדי עכו"ם ועושין כל העבירות ויהיו
עוסקים בתורה לא היה נחרב הבית כי השתדלות בעסק
התורה הוא נגד הכל כאומרם ז"ל ותלמוד תורה כנגד כולם
וז"א אם בחוקותי תלכו הייט עסק התורה אז מעלה אני
עליכם כאילו ואת מצותי תשמורו ועשיתם אותם כאילו
עשיתם אותם כי תלמוד תורה כנגד הכל ומה גם שלומד
תורה לשמה סופו שיחזור לתשובה כנכון כי המאור שבה
מחזירו למוטב והרב הצדיק וכו' ר' **זוסיא** כנג"מ ז"ל
אמר כי אין צדיק בארץ אשר לא יפול לפעמים ממדריגתו
וזה הוא בבחינת קטנות אמנם בת"ח הגם שהוא בקטנות
אל מכל אחיזתו בתורה המאור שבה מחזירו לגדלות ולמוטב
משא"כ בעם הארץ וז"א הלואי בשעה שאותי עזבו הייט בעת
קטנות המוחין ותורתי שמרו וממילא המאור שבה מחזירו
למוטב עכ"ל הקדוש :

או יאמר אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמורו
ועשיתם אותם וגו' עפ"י דנודע הוית לכל
פעולה ד' סבות חומריות פועלת צוריות ותכליתיות ולא
נקרא הפעולה עשויה עד אחר הגעתה אל התכלית והנה
כל פעולותיו ית' שברא במעשה בראשית כולם הגיעו אל
התכלית מלבד האדם שנברא אל תכלית שיהיה שלם
בהתדבקות האלהות ובהיותו בעל בחירה ורצון א"כ לא
הגיע אל התכלית עד שיגיע אל השלימות ופרש"י ז"ל אומרו
כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו כוונת
הנביא לאמר שכל פעולותיו ית' במעשה בראשית כולם
הגיעו אל התכלית מלבד האדם שנברא אל תכלית שיהיה
שלם בהשגתו ולכך אמר שהאדם שהוא נקרא בשמו יתברך
הוא לכבודו ובא לשלול בזה הרשע הגם שהוא נקרא בשמו
יתברך כמאמרם ז"ל אע"פ שחטא ישראל הוא אמנם אין
בריאה ההוא לכבודו יתברך שאין הקב"ה מתכבד ברשעים
אכן הצדיק הוא לכבודו · הנה כבר ברא ויצר וגם עשה
אותו לא כן הרשעים הגם שבראם ויצרם אבל לא עשאם
ואינם נקראים עשויין עד הגיעם אל תכליתם ובריאה
ויצירה יתכן גם החומר והצורה חומריות ר"ל היסוד הדק

יד

נקרא היולי וצורה על הצורות שהוא החומר הנראה לחוש
ע' בעץ חיים דברי הקדוש האר"י ז"ל היכל ז"א בשער וא"ו
שער מוחין דקטנות בענין הבל דגרמי ע"ש וז"א אם
בחוקותי תלכו וגומר אז ועשיתם אותם אל תקרי אותם
אלא אתם תהיו נקראים בבחינת עשויים באמת ויען כיון
שהגיעו אל התכלית ובזה יובן אומרו (יחזקאל ל"ו) ואת
רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחוקי תלכו ועשיתי
דייקא · ובזה תמלא נחת במה שפרש"י ז"ל בפרשה דברים
בפסוק ותענו אותי ותאמרו טוב הדבר אשר דברת לעשות
ופרש"י ז"ל לעשות אם הייתי מתעצל אתם אומרים עשה
מהרה עכ"ל שלכאורה אין לו מקום בכתוב ולפי הנ"ל ניחא
והבן :

או יאמר דנודע שלומד על מנת ללמד מספיקין בידו
ללמוד וללמד ושלומד על מנת לעשות
מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות וא"א לאדם
לבוא לשום מצוה בשלימות בלי עזר מהקב"ה כדכתיב צופה
רשע לצדיק וגו' וד' לא יעזבנו בידו וז"א אם בחוקותי
תלכו על מנת ואת מצותי תשמורו הייטו (על מנת) בבחינת
לימוד על מנת לעשות אז מבטיחו אני בודאי ושמרתם
ועשיתם אותם כי מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור
ולעשות :

ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד וגו' לכאורה
כיון שכבר כתב ונתתי שלום בארץ ודאי דלא
יהא מחריד · ועוד אומרו והשבתי חיה רעה מן הארץ
דמשמע דיש חיה רעה בארץ רק דהשבתי אותה · ואיך יתכן
למלאת חיה רעה בהארץ הלא חיה רעה דרכה במדבריות
כענין אומרו והשלחתי בכם את חית השדה וגו' דמשמע
דצריך שילוח מן המדבר · אמנם יתכן לפרש ע"ד רמז
ועד"מ לעשיר אחד מופלג בעשירות ושלא היה חסר לו
כלום והיה נאנח ובוכה תמיד ושאלוהו למה אתה בוכה
ונאנח אמר להו כי רואה אני שמלא עשירים גדולים
עוד יותר ממני הרי לפעמים אד[illegible]י בצער מלך קנאת
איש מרעהו הגם שיש לו כל טוב וכל כשיש אהבה ואחדות
שחיות שלו בנחת ונקרא חיה טוב ולא חיה רעה ח"ו וז"א
ונתתי שלום בארץ שלא יהא קנאת איש מרעהו ואז
ושכבתם ואין מחריד שלא תדאג על גדולת חבירך וממילא
והשבתי חיה רעה מן הארץ אלא שיהא לכם חיות טוב :

ונתתי שלום בארץ וגו' רש"י ז"ל שמא תאמרו הרי
מאכל והרי משתה אם אין שלום אין כלום
תלמוד לומר אחר כל זאת ונתתי שלום בארץ וכו' עכ"ל
ויש לדעת מאי הוה אמינא הוה לומר אם אין שלום אין
כלום · אמנם יל"פ דעיקר השלום הוא משום שהאמירו
על עצמם בכזית ובכביצה כאמרם ז"ל שאלו מלאכי השרת
כתיב בתורה אשר לא ישא פנים וגו' וכתיב ישא ד' פניו
אליך וישם לך שלום והשיב להם הקב"ה איך לא אשא פנים
להם ולשום להם שלום שהם דקדקו על עצמם בכזית וכו'

הנה

הנה כאן כתיב ואכלתם לחמיכם לשובע אוכל קימעא ויהא מתברך במעיו . ולפ"ז מדינא חייבים בברכת המזון ולא מצד דקדוק על עצמם ואז אין כשיאות פנים להם ולשום להם שלום וזה אמר רש"י ז"ל שמא תאמרו הרי מאכל והרי משתה והכל לשובע וכיון שכן אם אין שלום אין כלום לזה הבטיח להם הקב"ה אעפ"כ ונתתי שלום בארץ :

ואם מך הוא מערכך וגו' בשם הרב הצדיק ר' **מיכל** ז"ל ע"ד משל הדיוט ״איין ״זיכדיגר ״דארף ״פיל והאמת כן הוא כי אם היה במדת הבטחון והסתפקות לא היה חסר לו כלום אלא כל מה שהיה לו היה טוב לו ע"ד ודורשי ד' לא יחסרו כי כל דבר טוב להם וזהו כל טוב אמנם אם חסר לו איזה דבר יתלה החסרון בו בעצמו שעדיין איט במדריגת האמונה והסתפקות כיון שמרגיש עדיין שחסר לו ועני ודל הוא וז"א ואם מך הוא פי' שמרגיש בעצמו שמך ועני הוא זה בא לו מערכך מהעריך מדריגה שלך כי מי שהוא מערך גדולי אמונה לא יחסור לו והכל טוב אצלו עכ"ל :

ונפלו לפניכם לחרב וגו' אפ"ל ע"ד שפירשו ז"ל אשריך ישראל מי כמוך וגו' ואשר ח"ב גאותך וגומר עד"מ לבן מלך שלא היה לו בינה בעסק מו"מ וקנה תמיד סחורה ביוקר והיה להבן תמיד לצער על מיעוט ידיעתו במו"מ וכראות אביו המלך לצערו נתחכם אביו וצוה לאוהבו שיסע עם בנו למרחקים אחר סחורה וי"א עמו כסף וזהב לרוב וגנזי המלך וכאשר ירצה הבן שלו לקנות איזה סחורות יעשה וידבר הוא עם המוכר הסחורה בסתר לאמר תמכור סחורתך להבן מלך בזול גדול ואני אשלים לך המקח ביוקר כמה שהוא מגנזי אוצרותי ובלבד שלא יודע הדבר להבן ויסבור שקנה בזול וירויח בו הרבה ומזה יהא לו נחת וגאוה והתפארות גדולה לבני מדינתו להראות להם איך שמתחכם וכיתוסף לו בינה יתירה על כל סוחרי המדינה וכן עשה האוהב וכאשר בא הבן מלך בסחורתו בסחורה לביתו והרויח הרבה מעות ויתמהו כל השרים והבן מלך שמח שמחה גדולה וגאה לבו נגד כל השרים ועבדי המלך להראות בינתו ולומר חכמתו עמדה לו ולא ידע שמאביו כהייתה לו כל זאת והנמשל מובן כי ישראל עם קדושי' באמת הם חלשים מאוד מכל האומות · אמנם ד' יתעלה ויתקדש שמו כלא נותן בהם כח להפיל שונאיהם בחרב אחד מאה ושנים ימשו רבבה והורגים גברא קטילא כי כבר הוכנו העכו"ם לנפול לפני ישראל בחרב וגברא קטילא הוא וא"כ למה צוה ד' ית' לילך למלחמה בחרב וחנית ולא בתפלה לחוד כדי שיהא לישראל נחת והתפארות בפני המון רב להיות שידם רב כחים מלחמה ולהיות מזויין בחרב וחנית כדרך גבור חיל להיות להם שם בין האומות וז"א מי כמוך עם נושע בד' הייט שתשועתך והצלחתך במלחמה הוא רק גבורות ד' ית' ולא מצידך · ואשר חרב גאותך פי' מה שלוה לך ד' ית' לילך במלחמה בחרב וחנית הייט כדי שיהא לך גאוה והתפארות ועד"ז אומרו ונפלו לפניכם לחרב לא אמר והפלתם אותם לחרב אלא ונפלו לפניכם שכבר הוכנו ליפול לפניכם בחרב ורק הגאוה והתפארות לישראל וכן יאבדו כל אויבך ד' ואוהביו כצאת השמש בגבורתו :

וכל מעשר בקר ולאן כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קודש לד' וגו' מהרב הצדיק וכו' ר' **שמשון** מאסטריפאלי ז"ל נוטריקון וזה כפרה לפניו מיתת [ר'] עקיבא שהיה רועה בקר ולאן · כל (פי' כח הרוגי מלכות) אשר יעבור תחת השבט (פי' שהיו במקום השבטים) אבל העשירי יהיה קודש לד' עכ"ל :

בהפטורה אני ד' חוקר לב ובוחן כליות ולתת לאיש כדרכיו כפי מעלליו וגו' אפש"ל עפ"י דבריהם ז"ל בפסוק ומספר את רובע ישראל שהקב"ה ממתין ומצפה מתי תבא הטפה שילד ממנה צדיק כו' שומר מה מלילה ואמרו ז"ל מלאך של הריון לילה שמו כד"א ולילה אמר הורה גבר ומביא הטיפה לפני הקב"ה ואומר חכם או טיפש · עני או עשיר · גבור או חלש ואלו צדיק ורשע לא אמר שא"כ לא היה בחירה ולא היה שכר ועונש עי' בהרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה באבות במאמר הכל צפוי והרשות נתונה וכו' וז"א אני ד' חוקר לב ובוחן כליות ולפיכך ומביא לסוף דבר בקדמיתו ואפ"ה לא ורשע לא קאמינא כדי לתת לאיש כדרכיו כפרי מעלליו :

או יאמר בלאמרו לתת לאיש כדרכיו דרכיו תרי משמע ע"ד אומרו חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך עפ"י דבריהם ז"ל (ברכות כ"ח) בשעת פטירתו של ר' יוחנן בן זכאי כשנכנסו תלמידיו אצלו וראו שהיה בוכה אמרו ליה רבינו ע"ה פ"ה מפני מה אתה בוכה אמר להם אילו לפני מלך בשר ודם מוליכין אותי וכו' ולא עוד [הוסיף בזה לומר שגם נתבכים עלמו ב' ב' דרכים והבן] אלא שיש לפני ב' דרכים אחד לגיהנם ואחד לגן עדן ואין אני יודע להיכן מוליכין אותי וכו' הוי חשבתי דרכי הייט השני דרכים · דרך הגיהנם ודרך הגן עדן ואשיבה רגלי אל עדותיך ועד"ז נוכל לפרש לתת לאיש כדרכיו והבן :

כל פקודי הלוים וגו' תמה הרמב"ן ז"ל הנה הלוים הם ידידי ד' ואשר לא חטאו בעגל ולא נגפו לא סרתו ולא הוסקו ואיך נתמעטו כל כך מכל השבטים אינם מגיעים במספרם מבן חודש לחצי שבט הקטן בישראל ולכשתעמוד על מספרם מבן עשרים לא יגיעו לחצים ולרביע : ותירץ בשני דרכים א' לכך שריבוי בא על העינוי דכתיב וכאשר יענו אותו כן ירבה וגו' ולכך שבט לוי לא היה בכלל העינוי כי לא היו עובדין עבודה רמב"ן ז"ל בפסוק ויאמר אליהן מלך מצרים וגו' לכו לסבלותיכי ע"כ לא היה ג"כ בכלל כן ירבה וכן יפרוץ וכו' עכ"ל קודם שהעתקתיו לפי שראיתי כתוב בספר הקדוש אוה"ח ל טעם זה לא יצדק לפי מאמר רז"ל שאמרו לא מת יעקב עד שהגיעו ישראל לכלל מספר ס' ריבוא ובהכרח יושב הפסוקים לפי דבריהם ז"ל כי אומר כן ירבה כמו כן בשיעור הראשון ירבה ולא היו מתמעט עם שהיו הורגין מהם ומענים אותם היה כח בישראל לפרות ולרבות כמספר הראשון למלאות החסר ומה שאמר הכתוב ובני ישראל פרו וגו' ויקוצו מפני וגו' על כי בימי יעקב היו קטני קטנים ולא היו עושים בהם בעיר וכשגדלו עשו פלאים ומעתה שריבוי היה קודם שעינוי ולמה לא יהיה כן לשבט לוי וכו' ע"ש ואני מבין מה שדחק הרב הנ"ל עצמו ביישוב הכתובים לפי דבריהם ז"ל הא דרשו ז"ל וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים היינו לומר שחלק החמשה יצאו וארבעה חלקים כשמתו והיו מתים בשלשת ימי אפילה ועוד אמרו ז"ל : (סנהדרין פ' חלק) ר' סימאי אומר נאמר ולקחתי אתכם לי לעם ונאמר והבאתי אתכם מקיש יציאתן ממצרים לביאתן לארץ מה ביאתן לארץ שנים מס' ריבוי יהושע וכלב אף יציאתן ממצרים שנים מס' ריבוי וכו' עכ"ל לפ"ז כמו שאמרו ובני ישראל פרו ושרצו לבד שהיו לפני יעקב רק ס' ריבוי וגדלו ואחר שפרו וישרצו עד שהיו כמה פעמים ס' ריבוא ולזה ויקוצו והבן : (חסר)

רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות וכו' אפ"ל ע"ד אומרם ז"ל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא עוד אמרו ז"ל מצות לא להנות ניתנו ובמ"א אמרו אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעוה"ז וכו' גם אמרו ז"ל אגרא דכלה דוחקא ויל"ד וכי שכר מצוות התורה ליכא רק שכר הדוחקא אתמהא ועוד דלפעמים החכם דורש והתלמודים מעטים דליכא דוחקא אין שכר אתמהא אמנם יובנו הדברים עפ"י דבריהם ז"ל עד שלא בא שלמה היתה תורה דומה לקופה שאין לה אזנים בא שלמה ותיקן אזנין ונטילת ידים וכו' וכן חכמי כל דור ודור והוא שאמרו ז"ל אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הכל נתנה בסיני ועשה ד' ית' ככה בעולמו וזורע צדיקים ושתלן בכל דור ודור והם הם מצוקי ארץ וישת עליהם תבל והם העומדים בפרץ ע"ד הליצו לך ליוכים שעמו ציצין ופרחין לתורה ואף הן הכשירו מצוה והנה המצוה גופא שכרה אין לה שיעור כאומרם ז"ל אי אתה יודע מתן שכרן ועליהם אמרו מצות לא ליהנות ניתנו ושכר מצוה בהאי עלמא ליכא כי אין העולם יכול לסבול רוב הטובה אשר תכן בשביל המצוה עצמה ולזה חשב הקב"ה לזכות את עמו ועמד ומסר התורה לצדיקי גדולי הדור שהם יעשו ציצין ופרחין והשכר מצוה אוכלין פירותיהם בעוה"ז כי אין מצוה שאין לה השכר מצוה והוא כמו לבוש להמצוה בסוד חלוקא דרבנן ופנימיות המצוה לפנים ועומד לעולם שכולו ארוך וטוב אבל לבוש המצוה מזה נהנין ישראל הפירות בעוה"ז וזהו רצה הקב"ה לזכות את ישראל שיהיו נהנים משכר המצות בהאי עלמא לפיכך הרבה להם תורה ומצות הרבה דייקא שהרבה בכל דור ודור לבושי המצות ע"י חסידיו ויראיו ושומרי פקודיו לעשותם וכענין זה שמעתי מהרב הצדיק וכו' ר' **ישראל אברהם** ז"ל נבג"מ ביאר אגרא דכלה דוחקא כי שכר שמיני עלמא היא המצוה בעצם ושכרה רב לאין קץ ושכר מצוה בהאי עלמא ליכא אלא הדוחקא היא הלבוש להמצוה וזה שנהנין משכרה בהאי עלמא וזה אגרא דכלה דוחקא עכ"ל :

נשא

איש איש כי תשטה אשתו וכו' אמרו רז"ל סמך ליה ואיש את קדשיו לו יהיה אם אתה מעכב מתנות הכהן סופך שתצטרך לכהן באשתו סוטה ע"כ ואפ"ל עפ"י דבריהם ז"ל שהמכבד אשתו יותר מגופו עליו הכתוב אומר ופקדת נוך ולא תחטא וע"ד השכל כי אמרה אשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה וגו' אבל כשמכבדה וטוב לה למה לה למעול מעל וזה רמזו לנו הז"ל אוקירו לנשייכו כי היכא דתתעתרו גם אמרו אין הברכה מצויה אלא בשביל אשתו שנאמר ולאברם היטיב בעבורה ואבל אחד כי אמרו קלקולא זנותא בביתא עניותא בביתא שנאמר כי בעד אשה זונה עד ככר לחם והשמכבדה יותר מגופו הטוב ליכא מועלת ולית זנותא פסקא עניותא וזהו המתנות עשר תעשר בשביל שתתעשר והמעכב מתנות הכהן אינו מקפיד שיתעשר וממילא אינו זהיר באוקירו לנשייכו ומזה ישתלשל ענין הסוטה כי היא מסבבו לזה שלא ליתן המעשרות לכהן באורה למה לך ליתן המעשרות לכהן בשביל שתתעשר יותר טוב אוקיר לדידי ובזה תתעשר ולזה סופה ליטול את שלה שתצטרך לכהן ע"כ :

ויהי המקריב ביום הראשון וגו' ויען לפרש הוא ע"ד שכתב הרב בית יוסף ז"ל באו"ח סקי"פ

ב״ה בהלול מתו מוליאי דבת הארץ אע״ג דאדוד דשעים רכם שוא מפני שלא זכו שתתקבלה תשובתם מלטעריכן ומקתמא שבו ולא נתקבלו עכ״ל וז״א ויסי שמקריב ביום הראשון למטה יהודה ורא״בן לא זכה להתקבל תשובתו להיות הוא שמקריב בראש וראשון כראוי לו כאומרו יתר שאת ויתר עז :

בהפטורה המלאך השיב למה זה תשאל לשמי והיא פלאי כי המלאכים נקראים על שם שליחותם ולזה כשנשתלח לשליחות הפרשה נזר ומיהות קרא עצמו בשם פלאי מלשון כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר וכו׳ :

ביאור על אדרמות

בבבי תרי ותלת דאפתח בנקשותא אפ״ל ע״ד דא לדא נקשן ואמרו ז״ל שייעתיכהו לכולהו שנאה דמיך בתמיה וכו׳ ע״כ · ונאמר לך דומיה תהלה וגו׳ לזה אמר בבבי תרי ותלת שהוא מעט שבח רק כתרי ותלת בבי וגם בזה המעט ארכובתי דא לדא נקשן וזהו בנקשותא · ·ועריך עדי לקשישותא ע״ד רמז אמרו רז״ל (שבת פ״ע) פלגא במיכלא ופלגא בשיכתא וכו׳ כי שנותיו של אדם ע׳ שנה אמנם אם יזקין יותר אין תשובה זו מכרעת ושמעתי היושב בתענית נקרא חוטא כי אין לו תשובה במיכלא ומשתייא לז״א ועריך עדי לקשישותא (מלשון ואתם ישישים פירוש זקנים כן פי׳ בערוך ערך קש) ולמעני ו מעני אעשה דומה לזה שמעתי לבאר דברי התרגום כד חזי משה ענותנותיו דיהושע קרא ליה יהושע דיל״ד את יהושע היה בן ארבעים בשלחו משה לרגל את הארץ (אמר בדדמי ואינו מוכרח ולקושיא בעלמא הוא כי אפילו בכלב פלפלו התוספות אי הוה בן ארבעים בשלחו למרגלים ע׳ (ערכין יב) תוספות ד״ה ולדידך מי ניחא כי הוה מלי למיפרך וכו׳ ואין להקפיד דקושיא בעלמא היא ולמסקנא ניחא עכ״ל ומיהו יש לתעמים ממה שכתב בסדר עולם יהושע פרנס את ישראל עשרים ושמונה שנה וכו׳ והביאו רש״י ז״ל שופטים י״א פסוק כ״ו וע״ש וכל שנותיו מאה ועשר שנים וגומר) וכיון שעברו רוב שנותיו שוב לא יחטא ומה היה צריך תפלה אמנם דאיתא (חגיגה פ״א) השיב מלאך השות חזי אכא אם יש מרבה מרבבן דמעביר על מדותיו ועמותן מוסיפים לו על שנותיו משום אלו דמתו קודם זמנייהו וכו׳ ע״ש עכ״ל וז״א כד חזי משה ענותנותיה דיהושע וחשב אולי יוסיפון לו שנים ואז לא עברו רוב שנותיו לזה היה צריך תפלה · ·ודשמי רמזותא ע״ד רמז הוא כענין ראשי פרקים · הקש עלמא יחידאי וכבשיה בכבשותא מלשון כבשי דרחמנא וזה הוא כוונת הפירוש שהעלם ואיכם יודעים על מה העולם עומד · וע״ד רמז ע״ד אומרם ז״ל כל מלתא דמתאמרא באפי תלתא ב״ה משום לשנא בישא והכן · אדתין כבוע לאפרין קגיא טרשותא ע״ד אומרם ז״ל אם החמה והלבנה עושים רצון קונם הנה שאינם מקבלין שכר על עבודתם ולא פורעים על פשעם וכן בהכך דכביע לאפרין ומכל מקום קגיא טרשותא · יקר מלי כל ארעא לתלתי קדושתא ע״ד אומרם ז״ל קדוש בעולם הזה · קדוש בעולם הבא קדוש וכו׳ וז״א בשילוש הקדושה מעידין כי כל העולם הוא מלא · לבי ותמוד ותגיג דלעין בלעותא ללותא בכן מקבל והכ״א בעותא ע״ד אומרו מקיר אזני משמוע תורה מחמת שכבר שמע ודש גם גם תפלתו תועבה גם הוא איכו מחדש בכל יום בתפלה עכ״ל וז״א לבי ותמיד פירוש זה שאדם אסר לבי ותמיד למילעי באורייתא הנה שכבר למד זו הסלכה ולעי בה וזהו לעותא ללותים בכן מקבל · רשותא היא נופא בחכמה וכו׳ רל״ל לומר שתפלין גופא רשיותא בחכמה כי חכמה היא מ… כידוע :

ראיתי בספר הקדוש קדושת לוי כשאל מפני מה נקרא חג שבועות בשם עצרת והלא לא נזכר בתורה שם עצרת רק בשמיני עצרת ושביע כוונה ע״ש ואפ״ל עוד טעם לשבח ע״ד אומרם ז״ל עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה ומה יתהלל המתהלל כי יש בחכמתו שלמד תורה הרבה זאת עומדת לו ולא כן במ… כי יכול להיות שיגרום החטא חיו כי אין צדיק בארץ … ולא עבירה יכבה אבל באם יש לו תורה בעת לבו … יחד בל תמוט וחסות הזה יהא בעלר אלנו ולא … מנם שאמרו רז״ל (חגיגה ט״ו) דאמרי לא מידן כיד… משום דעסק בתורה וכו׳ ובוודאי עשה הרבה … קודם יליאתו לתרבות רעה הגם שאמרו שם זמר … לא פסיק מפומיה וכו׳ עכ״ז אי אפשר שלא … גם כן הרבה מלות דהא בסתמא אמרו פושעי ישרא… מלאים מלות כרימון הראה לדעת דזכות התורה … עליו להצילו ביום לרה וידוע דכל היו״ט רומזים לעני… מלות ומש״כ חג השבועות רומז לתורה ולזה נקרא עצ… מרמז על האמור כי מי שיש לו זכות התורה יהא עצור … אבלו ולא שום דבר מנלא שיכבנה וזה הדבר שאין … שיעור עוד יל״פ דנקרא עצרת דהוא יום ה׳ של פ… כמו שמיני עצרת מקוכות כמבואר כל זה בכתבי הא… ז״ל :

וכיון דזכות תורה גדול כל כך ומים רבים לא יו… לכבותם לזה בא הכתוב ומשבחו ואומר … ח״ל מי ימלא רומז אל התורה ואפ״ל ע״ד מי מנה עפ… יעקב והשם גדולים כל כך למה הסגירם ביד … לז״א ורחוק מפנינים שהיו רחוקים מהתורה ע״ד יקר… היא מפנינים ולזה מכרם בהגלות ע״ד אומרם ז״… (נדרים פ״א) דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולמלא…

ספרת

הסרת ולא פירשוה עד שפירשה הקב"ה בעצמו שנאמר ויאמר ה' על עזבם את תורתי. וא"ת למה ועל מה עשה ד' ככה ולא תם שמא ח"ו כשיתערבו בגוים ילמדו ממעשיהם לזה אמר בטח בה לב בעלה זה הקב"ה שלא יחליפנו ולא ימירנו לעולם ולא די שלא ימירוה אלא גם זאת שיתוספו עליהם גרים ע"ד וזרעתיה לי בארץ כאדם הזורע כור וכו' ולז"א ושלל לא יחסר. שלל הגרים וכילולי הקדושות וכל הבטחון מלבד שהם בעצמם טובים ויקחתם ממקום טוב ע"ד כי מראש צורים אראנו. ואומר הביטו אל צור חצבתם וגו' לז"א גמלתהו טוב מלשון גמולי מחלב פי' שהורסם ויניקתם טוב ולבד זה גדל בהם הבטחון ובטח בם לב בעלה שטוב לא יהיה רע ח"ו כל ימי חייהם ע"ד אומרם ז"ל גמירא דמעבא לא ליהוי בישא: ואמר דרשה צמר ופשתים. האומות העולם מוכין את ישראל מה טעם בחוקי התורה כשעטנז וכיוצא וכנגד צמר ופשתים להיות משונות הקרא קרוב אל פשוטו להיות דומה למשל כפי סברת הענין כפשוטו ואומרים האומות שהם בדו ח"ו מלבם וזהו ותעש בחפץ כפיה לזה משיבים ישראל ואומרים תשובה מלאה וזהו היתה כאניות סוחר וממרחק תביא לחמה ויובן ע"ד אומרם ז"ל משל לסוחר שהלך למרחקים (חסר וכאבד הקונטרים וחבל וכו'):

בהעלותך

ויעש כן אהרן וגו' רש"י ז"ל להגיד שבחו של אהרן שלא שינה עכ"ל ולכאורה מה שבח הוא זה. אלא אהרן שלא שינה אמנם יל"פ עפ"י דאיתא בש"ס בבן כפר שהלך לדור בעיר ונעשה שמש בית המדרש וכאשר עשה מלאכתו בהדלקת הנרות בשעת שהיה שופך השמן לנר מרוב דביקותו בהש"י לא היה מרגיש מה הוא עושה ושפך השמן על רגליו פעם א' הפגיע בו הרב של העיר והרגיש שעושה זה מרוב דביקות אמר תמה אני כי מהראוי הוא שיהא רב ומיד נתן לו נשיאותו וכו' עכ"ל ולפ"ז היה מהראוי אצל אהרן קדוש ד' שישנה מהנאמר לו מרוב דביקותו וכמעשה הנ"ל ובאהבתה תשגה תמיד אמנם ידוע החילוק שבין נבואות משה רבינו עליו השלום לשאר נביאים כי שאר נביאים בשעה ששרתה עליהם הנבואה מרוב דביקותם לא הרגישו בזה העולם הם ונפלו לארץ בבחי' התפשטות הגשמיות מה שאין כן משה רבינו עליו השלום רבן של כל הנביאים פנים בפנים דיבר ד' עמו היינו לומר בעת הנבואה היה דעתו צלולה ולא חלש ולא הרגיש ולא נבעת כלל וכל עשיותיו היה בהשכל ובינה אפילו בעת דביקותו ע"ד שדברתי לקמן אין מקרא יוצא מידי פשוטו ר"ל מהת בשעיות הגשמיות מהרב וכו' **מסדילקאב** ע"ש ואמרו ז"ל כתיב הוא משה ואהרן וכתיב הוא אהרן ומשה מלמד ששניהם שקולים ולזה היה בודאי גם באהרן בחינה זו היותו כל דבריו בהשכל אפילו בעת דביקותו וזהו לו לשבח גדול שהיה שקול בעשייתו כמשה ולזה פרש"י ז"ל מגיד שבחו של אהרן שלא שינה אפי' בעת דביקותו והיה שקול כמשה אשר פנים בפנים דיבר ד' עמו ושב אל המחנה :

והרב הצדיק וכו' מו"ה **צבי מענדיל** כ"י ביאר כי צדיקים בעבודתם בכל פעם שהולכים מהיכל להיכל ומעולם לעולם צריכים מתחלה להשליך מעליהם החיות שלהם שמתחלה בסוד הדורמיטא כדי לקבל עליהם מוחין חדשים להיות מתלבש עליהם הארה חדשה בכל פעם וזהו סוד השינה ע"ד אמרו שינה אין לפניו לבטל כל הברואים והילודים מזה ואהרן קדוש ד' להיותו קדוש מבטן לא היה צריך לפעול בזו השינה שהוא סוד הדורמיטא וז"א שבחו של אהרן שלא שינה עכ"ל :

ובשם הרב הצדיק וכו' ר' **מאיר מפרמישלאן** כ"י כי האדם הצדיק אפילו בעת שמרוממין אותו מן השמים לכבוד ולתפארת אף על פי כן ענותנותו שהיה לו מקודם אינו משנה וז"א על אהרן קדוש ד' שהוא בכתר כהונה ובהדלקת הנרות שהיה חביב יותר מקרבנות הנשיאים אעפ"כ ענותנותו שהיה לו מקודם לא שינה וזה פרש"י ז"ל שבח אהרן שלא שינה עכ"ל :

אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע וגו' יל"ד מאחר שהם בעצמם אמרו אנחנו טמאים מה מקום טוב לומר למה נגרע שמעתי בשם הרב הצדיק וכו' ר' **בנימין** ז"ל שיובן עפ"י דבריהם ז"ל י"א שנושאי ארון של יוסף היו וי"א שעסקו בקבורת נדב ואביהו עכ"ל ובין למר ובין למר צדיקים גמורים היו ואמרו ז"ל קברי צדיקים אינם מטמאים וכהאי דאשכחיה לאליהו דקאי בבה"ק וא"ל לא מר כהן הוא וכו' וכן אמרו משנת רבי בעלת כהונה וכו' וידוע דדרגה המעולה הוא שם אדם מהשלשה דרגות: גבר. איש. אנוש ע"ד אומרם ז"ל אדם אתם: אתם קרוים אדם וכו' וז"א אנחנו טמאים לנפש אדם. אדם דייקא היינו צדיק וא"כ למה נגרע עכ"ל:

והרב הצדיק וכו' ר' **דוב מעזריטשיר** ז"ל אמר מה שאמרו ז"ל אדם אתם: אתם קרוים אדם ואין אומות העולם קרוים אדם כי נודע כי הדם הוא הנפש וזה יש גם לאומות ולבהמות ונוסף על זה יתרון לישראל שיש להם גם נשמות חלק אלהי ממעל שהוא הבורא ב"ה שהוא א' אלופו של עולם ונתחבר בחינת א' לבחינת דם. ונעשה אדם משא"כ באומות העולם שאין להם בחי'

בחינת א' ונשאר לשם רק דם שהוא כ"ב השנויי שהוא דם ולכך אינם נקראים אדם עכ"ל ·

ויהי בנסוע הארון וגו' ובנוחה יאמר וגו' רש"י ז"ל עשה לו סמניות מלפניו ומלאחריו לומר שאין זה מקומו וכו' מהרב הצדיק וכו' **מאפטא** כ"י כי הליכת ישראל במדבר היה לתקן קיצון הכלול מ' קדושות וז"א ויהי בנסוע הארון אמר קומה ד' היינו שיהא עוז והדר לד' בזה שיפוצו אויבך כי יש נו"ן שערי קדושה וכנגדן נו"ן שערי טומאה והוא נו"ן הפוכים · ונו"ן פשוטה רומז לשערי קדושה ונו"ן הפוכה רומז לשערי ההיפוך וזהו לומר שאין כאן מקומו כאן במדבר בזה העולם להיות משוקעי ח"ו בשפכיות רק יש לאדם לחפש להיות מקומו בעולם העליון כי בזה יבאו לגאות ד' ס' ריבוא נשמות קדושות ומשה ואהרן על גביהם אורות קדושות יקרות דוגמת מרכבה עליונה והיו בבחי' אבן השואבות וכל ניצוץ המשוקע מלא ומי ודבק בקודש וזה לעומת זה עשה האלהים והנה כאן במתאוננים עתי בהשבם שזה הוא מקומם וקמו בכאן מקור מקומם והיו נשקעים ח"ו דוגמת מה שעשו במקום אחר ואמר היש ד' בקרבינו כנודע ונתהפכו בורא עולם יתעלה ויתקדש כלא ועשה סמניות מנו"ן הפוכים לרמוז שצריכין עלייה בכאן להתהפך בתחבולות לדבק עצמם בעיקר שרשם במקור החיים במקום קדושה שהם באמת מקומם ולא כאן וז"א לומר שאין כאן מקומם וצריכים עלייה לעלות בקודש הרמתה · עכ"ל ·

והאיש משה עניו מאוד מכל האדם וגו' וכתיב בי' לא כהתה עינו ולא נס ליחה וגו' ונכתב שלש פעמים בתורה שמלך זה נקנס עליו מיתה בעבור מי מריבה וגו' יל"פ עפ"י משל הנאמר בשם הרב אלהי **הבעש"ט** ז"ל ששבת בעיר אחת והיה שם פלגאם אחד על המרכבה המשנה (ויקראו לפניו אברך) ואמר משל למלך שרצה לעשות לו רפואה שיחיה לעולם וכל הרופאים נלאו בזה כי יש מי שרצה לרפאותו שיחיה עשר שנים יותר מכפי הטבע וכו' אבל רפואת חיי עולם לא נמצא ובא איש מסכן אחד ואמר אני ארפאנו בזה שיחיה חיי עולם ויעלו שיבחור לו דרך ענוה ומה שעשתה חכמה עטרה לראשה כמ"ש ראשית חכמה יראת ד' עשתה ענוה עקב לסולתה כמ"ש עקב ענוה יראת ד' ובזה יחיה חיי עולם (כלומר ויבין שעיקר הוא עולם הנצחיות וימאס בעולם השפל ובזה יקשור עצמו לחיי עולם הנצחיות) והתחיל המלך להתנהג במדות ענוה מה עשה כשרצה לרכוב במרכבה המלך צוה שהמרכבה יסע לפניו והוא ילך אחריו ברגליו אמר לו המסכן לא זו הוא הדרך אלא שב במרכבה ותתנהג בענוה והוא ענוה שבלב וזהו קשה והמשל מובן וכו' עכ"ל לו זה בנפש שנאמר בו באמת עניו מאוד וגו' והיה ראוי לחיות חיי עולם לכך נאמר בו לא כהתה עינו ולא נס ליחה והוצרך לכתוב עליו שמפני זה מת בעבור מי מריבה ולולי זאת היה ראוי לחיות חיי עולם ובזה אפ"ל ושונא מתנות יחיה וגו' כי זה לב מרפא ורקב עצמות קנאה וגו' והבן ·

אם יהיה נביאכם ד' במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו וגו' פא"פ אדבר בו במראה ולא בחידות וגו' כתיב פנים בפנים דיבר ד' עמכם כי בכל פעם היה בו פנים אחר וכל אמירה ודיבור נתפשט לכמה פנים עד אין סוף וזהו פנים בפנים היינו בפנים זה היה נכלל עוד פנים והכתוב משבחו ואומר ודיבר ד' אל משה פנים אל פנים כאשר ידבר איש אל רעהו ושב אל המחנה ומשרתו יהושע בן נון לא ימיש מתוך האוהל ואמר הרב הצדיק הקדוש וכו' **משיפיטווקי** ז"ל כנבג"מ דיל"ד אומרו אל משה ולא עם משה גם אומר פנים אל פנים ולא אמר פנים בפנים גם למה אמר ודבר ולא מדבר וביאר הוא כי התורה שבכתב הוא דוגמת הלב השולחת דם לכל האברים ובתוך מעל"ע חוזר אליו כידוע לבעלי ניתוח כך התורה שבכתב בו נכלל כל תורה שבע"פ ומה שתלמיד ותיק עתיד לחדש וכל מה דכתיב בנביאים ובכתובים כאמרם ז"ל מי איכא מידי דלא רמיזא באורייתא ולעתיד יהיה נכללים כל ספרי נביאים וכתובים בתורה שבכתב רק ספר יהושע ישאר כדאיתא (ירושלמי מגילה נדרים פ"ג) והוא לצורך גבולי ארץ ישראל והנה הקב"ה הראה למשה כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש והיכן הראהו בתורה שבכתב במקום אשר הוא מרומז וזהו ודיבר ד' אל משה פנים אל פנים שהשי"ת דבר עמו עוד פנים שהוא תורה שבע"פ אל פנים בבה שהוא תורה שבכתב כאשר ידבר איש אל רעהו פי' אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הראהו הקב"ה היכן הוא מקום רמיזתה בתורה ושב אל המחנה פי' שהכל נכלל בתורה שבכתב ולא יצטרכו לעתיד לשום ספר כי יגלה הקב"ה עפר מעיניהם ויבינו הכל מתורה שבכתב כל דברי רז"ל · ומשרתו יהושע בן נון לא ימוש מתוך האוהל פי' שספר יהושע לא יבוטל עכ"ל זה שבח של משה רבינו ותלמודו ואומרו אם יהא נביאכם במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו פי' מה שבעיני שאר נביאים גדול עד שמה שאתודע אליו הוא בבחינת מראה מדריגה גדולה אמנם לגבי משה זוטרתא היא וזה אצלו בבחינת חלום וזהו בחלום אדבר בו ושמעתי בשם הרב הצדיק הקדוש וכו' **מסידלקאב** ז"ל כנבג"מ ביאר מאמר רז"ל שאמרו אין מקרא יוצא מידי פשוטו וכדי להבין נעתיק דברי הקדוש ספר אוה"ח ז"ל ד' במראה אליו אתודע וגו' בא להודיעך הפרש סדרגת הנביאים ומדרגתו ולכל

שים

שיש ג' דברים בענין הנבואה א' השגת המראה ב' זמן השגתה פי' אם יתנבא בכל עת שירצה וכו' ג' השגת בחינת הדיבור והתחיל ד' לומר בבחי"כ הדרגה השגת מראיה ואמר ד' במראה אליו אתודע וכו' כי יודע משה המושג לצדיקים בעולם העליון וכו' זולת משה אשר הכירה לו ד' דכתיב ותמונת ד' יביט מה שלא השיג זולתו בכל הנביאים וכו' זולת משה והוא מאמר ד' במראה וכנגדם אמר במשה ותמונת ד' יביט וכו' כמו שהיה משה מובטח בכל עת אשר יחפוץ דכתיב עמדו ואשמעה מה יצוה ד' בלא שום ספק בדבר וכו' והוא מאמר בכל ביתי נאמן הוא פי' כנאמן הזה שהכל בידו וברשותו וכו' וכנגד השגת הדיבור אמר בחלום אדבר בו פי' דע כי ב' מדות בהדעת האלהות וכו' והי' נופלים לארץ ומתערפת דעתם מעליהם משא"כ משה שהיה מושלל מזה שלא היתה דעתו משתנית בבא דבר ד' אליו והיה שומע בדעת שלימה גם לא היה באים אליו הדברים בדרך משל ומליצה אלא דברים מבוארים וברורים ואינם צריכים פתרון והוא מאמר ד' פה אל פה אדבר בו פי' הנה עיני כל ישראל רואות הג"ן פרשיות אשר דבר ד' אל משה שכולם הם דברים שיבין פשטן של דברים כל מבין לשון הקודש גם אומרים חכמים אשר אלי' ד' בהם כולם נכוחים למבין הנה לעיין ולהעמיק יגיע במשמעות הכתובים עצמו את אשר חשב ד' לומר בהם ואין דרך זה בדברים אשר דבר ד' ביד עבדיו הנביאים ירמיה וישעיה שכולו משל ומליצה וכו' וביותר מהמה נבואת זכריה המסגר שערי נבואה אשר סגר גם נבואתו ואין אתנו יודע כוונת נבואתו ויש לחקור זאת וכו' ולזה כל הנביאים לבד ממשה ידברו משלים ומליצה ויותר מהמה נבואת זכריה שהיה אחרון בנביאות היה הדבור בא ומגלה ונעלם ביותר משאר נביאים כדי שיוכל לסבול וכו' והוא מה שהודיע ד' כאן בבחי' המושג למשה ואמר פה אל פה פי' לא היה הדיבור כפסק מפי מלך עליון לפי משה לעבור באויר העולם שיתלבש הדיבור בהלבשת האוירים וכו' וזו היא הדרגת הנבואה שאין למעלה ממנה שיקשור ד' נפש נביא במקור שמנבא ישתלשל הנבואה פה אל פה ובזה ג"כ תבין אומרו אדבר בו ולא אמר אתו או עמו אלא שהיה מפי ד' לפי משה ולא היה רואה פני העולם והיא מאמר בו עכ"ל הקדוש מספר או"ה ובזה תבין אמרם ז"ל כל הנביאים לא נתנבאו אלא בכה אמר ד' הוסיף עליהם משה שנתנבא בזה הדבר כי במשה לא היה הדיבור כפסק ונעלם בהלבשת האוירים ושייך שפיר זה הדבר שהוא היה הדבר שיצא מפי ד' אבל בנביאים שנתגלם בהלבשת האוירים ובא הדבר דרך משל ומליצה לא שייך לומר זה הדבר שהוא לשון לא ומליצה אלא כה אמר ד' ועד"ז פי' הרב הצדיק הנ"ל מאמר רז"ל אין מקרא יוצא מידי פשוטו כי מקרא היינו התורה שנתנה ע"י משה רבן הנביאים אינו יוצא מידי פשוטן של דברים להיותם בבחי' משלים ומליצות רק שכולן הם דברים שיבין פשטן של דברים וגם קאי על משה בעת בא אליו דברי עליון בדיבור מה שכתוב במקרא הייט בתורה לא היה יוצא אז מפשוטו מתפשטת הגשמיות להיות מושלל כנ"ל בספר או"ה הקדוש אלא שהיה מושלל מזה ולא היתה דעתו משתנית והיה שומע בדעת שלימה עכ"ל הקדוש ומ"ש האוה"ח ז"ל הנ"ל וביותר מהמה נבואת זכריה המסגר שערי נבואה אשר סגר גם נבואתו וכו' וג"כ כי בסמוך ויותר מהמה זכריה שהיה אחרון בנביאות וכו' עכ"ל הוא לאו דווקא דהא מלאכי הוא החותם בנביאים וכמ"ש הרב הסמ"ג ז"ל בהקדמתו למצות עשין וז"ל ואחר פטירת משה רבינו עמדו נביאים לישראל ודברו בחידות ומשלים דברי סתימין ועי"כ אמרו העכו"ם כי הנביאים נתנבאו בתורה חדשה שלהם לכן שלח להם הקב"ה ביד מלאכי שהוא אחרון לכל הנביאים ואמר שני דברים בסוף דבריו לחתום כל נביאות הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בא יום ד' הגדול והנורא כלומר שאני אחרון לכל הנביאים וממני עד שיבא אליהו לא יעמוד נביא והכי אומר לכם בשם ד' זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחורב על כל ישראל חקים ומשפטים כלומר אל יעלה על לבבכם שהנביאים שעמדו לפני נתנבאו בחילוף תורת משה כי כולם לחזק תורת משה באו וכו' עכ"ל:

והשתא דאתא לידן הפסוק הנה אנכי שולח לכם וגו' נימא מהרב הצדיק וכו' **מברדיטשוב** ז"ל מרקח מפיו הקדוש בעת שהיה מסיב על השולחן הטהור בסעודה פתח ואמר להמסובין כענין מאמר הגמרא (סנהדרין צ"ח) שאלו אימתי יבא מר והשיב היום אם בקולו תשמעו וקשה איך אפשר לבא היום אם בקולו תשמעו הלא לא בא אליהו מאתמול והכתיב העיד באמרו הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בא יום ד' הגדול והנורא וגו' אמנם מבינים אתם אחיי למה באמת צריך אליהו לבוא יום אחד לפני משיח צדקינו כי אתם בני העולם טרודים מאד בעסקי הוויית העולם זה בסחורתו וזה במלאכתו וזה וכו' ומגושמים מאד ומקושרים מאד בהבלי הזמן וכשיבא משיח צדקינו לזה צריך ביאת אליהו יום אחד קודם לבשר בכדי שיהא להם הכנה ושעת הפנאה לפנות מעסקיהם לקבל פני משיח צדקינו אמנם כשהיום אם בקולו תשמעו ממילא לא יהיו מקושרים בהבלי הזמן ויהיו פנוים לקבל פני משיח צדקינו ולא יהא צריכים לביאת אליהו מקודם מבינים אתם אחיי עכ"ל והרב הצדיק וכו'

ר'

ר' **אהרן הליוואנר** ז"ל ביאר אמרו ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה וגו' קשה מה מיקרי משפחה אי משפחה כשמה ע"ד אומרו משפחת ומשפחת הלא בכל העיר ימצא יותר משנים ושלשה משפחות ואיך יוצדק החשבון להיות אחד מעיר וממשפחה שנים ואי משפחה קרוי שבט הלא בכל שבט ימצא יותר משלשים עיר ואיך יוצדק החשבון אמנם הכוונה הוא כשיבוא משיח צדקינו ב"ב יבא תחלה אליהו ז"ל לבשר הגאולה והנה על אליהו ז"ל יש פלוגתא מאיזה משפחה בא כדאיתא בש"ס לזה לא נקרא על שם המשפחה רק אחר העיר אליהו התשבי אליהו הגלעדי כי לא נודע יחוסו אמנם משיח צדקינו השני משיחין משיח בן דוד ומשיח בן יוסף נקראים על שם המשפחה והם נודעים יחוסם וז"א אחד מעיר ושנים ממשפחה אחד מעיר זה אליהו ז"ל ושנים ממשפחה הם תרין משיחין עכ"ל הקדוש ומה שאמר הרב הצדיק וכו' **מבארדיטשוב** ז"ל הנ"ל טעם ביאת אליהו לפני בא יום הגדול והנורא כדי לבשר שיהא להם הכנה לקבל פני משיח צדקינו עכ"ל כן אמרו רז"ל חייב אדם להקביל פני רבו וכו' והא לידן כימא ביה. בשם הרב הגאון וכו' ר' **העשיל** ז"ל הא דאמרו ז"ל חייב אדם להקביל פני רבו ברגל מדכתיב מדוע את הולכת אליו לא חודש ולא שבת מכלל וכו' וקשה דהא לא נזכר בכתוב רק חודש ושבת ומנין למדו רגל אמנם יובן על פי אומרם ז"ל דאיתתא לא הי"ל לבי רב שתא יתמו בה התלמידים עיניהם רק ביומא דמפגרי רבנן שאז אין התלמידים בבית רבן ולפי זה כך שיעור הכתוב מדוע את הולכת אליו הלא איתתא אסורה לילך לבי רב לא חודש ולא שבת דבחודש ושבת שרי דאז מפגרי רבנן ומדלא הזכיר גם רגל דגם אז מפגרי רבנן אלא שמע מינה דחייב אדם להקביל פני רבו ברגל דאז התלמידים מקובצים להקביל פני רבן עכ"ל:

ויפן אהרן והנה מרים מצורעת כשלג וגו' ז"ל הספר הקדוש אוה"ח ז"ל לא היה צריך לומר הדבר אחר שכבר אמר והנה מרים מצורעת וגו' ולפי דבריהם ז"ל שאמרו שגם אהרן נצטרע (רק שפשה היכף מצרעתו וזהו ויפן אהרן שפנה מצרעתו) ירצה לומר הנה היא עדיין מצורעת ולא פרחה ממנה כאהרן ואמרו עוד חז"ל שדווקא כשהיה פונה (רצה לומר שהיה מסתכל בה) היתה מצורעת וכשהיה מחזיר פניו היתה פורחת ממנה ולדבריהם צ"ל כי משה לא היה מביט במרים לדעת מה היה שאל"כ ממה נפשך קשה והבן עד כאן לשון ביאור דבריו ז"ל דלפירוש הראשון הוקשה לכתוב ויפן אהרן לגופיה לומר שאהרן פנה מצרעתו אבל לא מרים · אמנם לפירוש השני עיקר הרבותא שמשמיענו הכתוב לומר שדווקא בעת שהביט אליה · מזה נשמע שמשה לא היה מסתכל במרים בשעה שהיה אהרן מסתכל דאל"כ דשניהם הסתכלו בפעם אחד · ממה נפשך קשה אם היתה מצורעת בשעת הסתכלות משה א"כ למה לי דכתב ויפן אהרן להורות לנו חידוש דדוקא בשעת פנות והסתכלות אהרן היתה מצורעת דהא גם במשה הוי חידוש זה · ואי בשעת הסתכלות משה לא היתה מצורעת איך יצוייר שבשעת הסתכלות אהרן היתה מצורעת הלא בפעם אחד הסתכלו שניהם וא"כ ממ"נ איך שהיתה בשעת הסתכלות משה יהיה קשה או שלא יוצדק תיבת ויפן אהרן · או שלא יוצדק תיבת והנה מצורעת והבן · כתבתי זה לאפוקי ממה ששמעתי מפרשים בענין אחר · והנה מה שדרשו רז"ל ויפן אהרן והנה מרים מצורעת שבשעת פנות אליה היתה מצורעת וכו' אפ"ל הוכיחו זה להיות כי בכל מקום שנאמר והנה נופל על דבר שלא נודע קודם לכן כמ"ש הבעש"ט ז"ל בפרשת תזריע בפסוק והנה הנגע מחות שהיה סגור עד עתה ועתה נתגלתה הנגע לזה אמר והנה הנגע וגו' ע"ש וכמו והנה הוא לאה וכן בכאן לומר והנה מרים מצורעת שמשמעו שנתגלה עכשיו מה שלא היה קודם ושיעור הכתוב עז"ה ויפן אהרן והנה מצורעת פירש בכל פנה ופנה שפנה אהרן אליה והנה נתגלתה בה הצרעת מה שלא היה קודם פנות אליה · הא למדת שבין כל פינה ופינה פרחה הצרעת:

שלח

השמנה היא אם רזה היש בה עץ אם אין וגו' כפל בלישנא רומז דהנה לקיים אדם תרי"ג מצות ולעסוק בתורה יומם ולילה הוא דרך כבושה וסלולה וטוב בודאי וזהו השמנה מ"מ אינו דומה לעוסק בפשטות ועושה דרך מצות אנשים מלומדה בלי ידיעת סודה למי שעוסק במצות ובלימוד בכוונת רזי התורה וזהו אם רזה ועד"ז היש בה עץ ע"ד עץ חיים היא למחזיקים בה וטוב עוד הדרך הזה אבל יש בחינה למעלה מזה והוא לבא למדריגת אין בחינה עליונה מאין כל חי ועדיין אימן דמשתכחין וזהו אם אין ולזה היה צריך לשלוח אנשים צדיקים וגדולים וזהו שלח לך לדעתך היינו תצרף עמהם הדעת שלך בסוד עשר ולא אחד עשר כי הדעת מצטרפות עם כולם ודא ביה כולא ביה כנודע מכתבי האר"י ז"ל:

ויאמר אליהם עלו זה בנגב ועליתם את ההר וגו' אפ"ל דרמז בזה לפי דבריהם ז"ל שאמרו בפסוק ושם חברון לפנים קרית ארבע (יהושע יד) האדם הגדול בענקים הוא והארץ שקטה ממלחמה רש"י ז"ל האדם הגדול בענקים הוא אברהם אבינו הוא שגרם להם שהארץ שקטה ממלחמה ארבעים שנה

שנתעכבו

התעכבו במדבר נשכר שכיבדו את הזקן בקרית ארבע אמרו לו נשיא אלהים אתה בתוכנו עכ״ל א״כ בודאי ־א נתעלם סוד זה ממשה רבינו ע״ה ולזה נתחכם שלא ־על כניסות הארץ בשיבתם ולוה למרגלים באומרו ־עליתם את ההר פי׳ הסתלקו מן ההר שלא ירגלו אותם ־ך נשאר יושבי הארץ · ועליתם הוא לשון הסתלקות ־אמרו העלו משכיב משכן קרח ומלא את ההר הוא ־מו מן ההר כאמרו כלאתי את העיר הוא כמו מן העיר ־ החתי מיושבי ההר היה כמ״ש לקמן עמלק יושב בארץ ־נגב והחתי והיבוסי יושב בהר והם שכיבדו את הזקן ־אומרו ויאמרו בני חת וגו׳ ולא אמר דבריו מפורשין ־הסתלקו מן ההר כי גם שאר האומות היו יושבין ־הר כמ״ש וירד עמלקי והכנעני היושב בהר וגו׳ ולפס ־ו צריכין לרגל לזה אמר דבריו שקולין שיהי׳ קובל ־מוכה ללד המוכרעת ואמר ועליתם את ההר שזה ־קבל השוכה לכל המצטרך ובזה מלאכו כחת למה שאמר ־ל בפסוק ויבא עד חברון כלב לבדו להשתטח על ־קברי האבות וכו׳ ולכאורה אין מקום רמז לדבריהם ז״ל ־במבי״ל זה הלך כי לפי דרך העולם כששולחין הרבה ־אנשים לרגל מדינה כולה שלא ילכו בחבורה יחד רק הולכים ־פזורים ומפורדים זה מזה כדי לרגל כל מקום הארץ ־לא יהי׳ מקום נעלם מהם זכר לדבר ויאמר אחאב ־אל עובדיה לך בארץ אל כל מעייני המים וגו׳ ויחלקו ־להם את הארץ לעבור בה אחאב הלך בדרך אחד ־לבדו ועובדיה הלך בדרך אחד לבדו וגו׳ גם בשליחת ־אנשים למצרים וע״כ שמא מפני זה כתיב ויבא עד ־חברון להורות על האמור שכ״א הלך למקום אשר כאלו ־ח ולפי פירושינו באומרו ועליתם את ההר הוא ־הסתלקות מן ההר ניחא וא״כ קשה למה היה לילך עד ־חברון וחברון היה מבני חת כמ״ש ושם חברון לפנים ־קרית ארבע וכו׳ ובני חת היה מיושבי ההר כמ״ש והחתי ־והיבוסי יושב בהר מזה למדו שלא לרגל הלך משם ־הלך רק להשתטח על קברי האבות הגם שמלשון חז״ל ־(סוטה ל״ד) ויבא עד חברון ויבואו מבעי״א ליה אמר ־רבא מלמד שפירש כלב מעלת מרגלים והלך ונשתטח ־וכו׳ ע״כ מזה הלשון משמע שעיקר הדיוק הוא מדלא ־כתיב ויבואו י״ל הא והא איתא דאי לא הוה כתיב ויבא ־לא ויבואו לא הוה סברא כ״כ לפרש שועליתם הוא לשון ־הסתלקות ואמרו ז״ל שהיה כלב לבד שמלינו שלא כיסה ־אתם ובודאי מחמת גודל התעלמותו בתפלה הוא ־כמ״ל לו ותדע שהרי יהושע היה ג״כ צריך לתפלה ־ם ועוד למדו זה מדכתיב ועבדי כלב וגו׳ סיפיה ־קרא והביאותיו אל הארץ אשר בא שמה והוא חברון ־דכתיב ויתנו לכלב את חברון ש״מ כלב הוא דאזיל ־לחברון וכן פרש״י ז״ל שם ובזה ניחא כמי כפל הלשון ־עלו זה בנגב ועליתם את ההר כי עמלק יושב בארץ ־הנגב והחתי יושב בהר לז״א להם ב׳ פקודות והא דכתיב

והעמלקי והכנעני יושב בעמק כבר תירץ בספרינו ז״ל והעמלקי והכנעני יושב בעמק ולמטה אמר וירד העמלקי והכנעני היושב ההר מלמד שנתקבלו עמלקי והכנעני וירדו למטה לאחוז לישראל עכ״ל:

ועתה יגדל נא כח אדני כאשר דברת לאמר ד׳ ארך אפים וגו׳ ז״ל הה״ק אוה״ח ז״ל יש להעיר א׳ אומר ועתה ב׳ אומר יגדל משמע שיעשה א׳ זה דבר שכבר יגדל עוד ולא מלינו שעשה דבר בענין זה להתגדל ג׳ אומר נא אם הכוונה הוא עתה הלא אמר עתה יגדל ואם לשון בקשה למה לא הקדימו ד׳ אומרו כאשר דברת מה דיבר ד׳ והיכן דיבר ה׳ תיבת לאמר למי יאמרו הדברים אכן נלד שנתחכם משה בטענה השמעת וכו׳ ופרט זה אמר ד׳ אליו לאמר לישראל והוא מאמר דברת לאמר ואומר נא פי׳ עתה וכפל לומר ב׳ פעמים עתה יתבאר עפ״י דבריהם ז״ל אין ועתה אלא תשובה ולפי שאמר משה לפני ד׳ דברים שאין כדאי לאמר אל האדון הגם שהיה אומר דברי העכו״ם ולא דברי עצמו אעפ״כ וכו׳ : הוא מאמר ועתה עכ״ל הקדוש ואפ״ל עוד שהכתוב יבואר עפ״י דבריהם ז״ל (ר״ה י״ז) בפסוק ויעבור ד׳ על פניו ויקרא וגו׳ הגיע שעה שתראה בכבודי מה שאראה אותך לראות ולפי שאני רואה וצריך ללמדך סדר תפלה וכו׳ וכסדר שאתה רואה אותי מעוטף וקורא י״ג מדות הוי מלמד את ישראל לעשות כן וכו׳ עכ״ל הרי דהקב״ה בעצמו דיבר והורה לישראל שיאמרו הי״ג מדות בכל עת לרתם וזהו טענת משה באומרו ועתה יגדל נא כח וגו׳ כאשר דברת לאמר ד׳ ארך אפים וגו׳ פי׳ עתה כמו שהבטחת אתה בעצמך ודברת לאמר פי׳ שיהיו ישראל אומרים ד׳ ארך אפים וגו׳ ויהיו מזכירים לפניך הי״ג מדות בעת התפללם לפניך ומלת לאמר חוזר על ישראל כלומר שהישראל יאמרו ד׳ ארך אפים וגו׳ ונתיישב ת״ל קושית הספר אוה״ח ד׳ וה״ם או יאיר דמלת לאמר חוזר אל משה וסיפור הכתוב עזי״ה כאשר דברת לי לאמר לישראל ענין זה הסוד של ד׳ ארך אפים · ומצאתי רמז מזה בזוה״ק פרשה ז׳ ע״ם או יאמר אחרי שאמר לו ד׳ כאן עד אנה ינאצוני וגו׳ ובא למנוע למשה מלהתפלל היותו מורה גודל הקפדה על נילולים פעם אחר פעם וחס משה על עצמו להיות מטריח כ״כ לפני ד׳ והמלא שאמר חבירם בהתפללו על בני סדום אל נא יחר לאדני ואדברה וגו׳ וכתיב אל נא יחר לאדני ואדברה אך הפעם וגו׳ היותו מורה שמרבית דברים ותחנונים לפני המקום ב״ה מרבה חרון אף כי אינו מהמוסר להטריח כ״כ לפני המלך וכמ״ש כי אלהים בשמים וגו׳ ע״כ יהיו דבריך מעטים וגו׳ וכבר היו בידם קרחון שליש נעגל ויחל משה במתאוננים ויתפלל משה ויירא משה שלא יחרם אף על היותו מטריח לפניו כ״כ

לז"א נעמה אין ועתה אלא התובה עפם התובה על זה מה שהרבה דברים ואומרו יגדל נא כח וגו' אדני כאשר דברת לאמר ד' ארך אפים וגו' ירלה בזה להיותו מתפלל מעלמו בלא נטילת רשות ובקשה להזכיר הי"ג מדות חם שלא יאמרום לבטלה ח"ו ולא יעודה בזה כלום לזה התפלל ואמר יגדל נא כח ד' פי' הגדל לי כוחי בדיבורי שיהיה כח הדיבור שלי כאשר דברת לאמר ד' ארך אפים וגו' פי' כאילו דברת לי לאמר ד' ארך אפים וכאלו דברת ונתת לי רשות וגו' ומלת כאשר פי' כמו כאלו וכן פי' הארי"י ז"ל ביעקב שאמר ליצחק עשיתי כאשר דברת אלי כלומר כאילו דברת בן עשיתי עכ"ל וכן כאן ואומר היבת נא פי' עתה עי"ד אומרו ואדברה אך הפעם ושיעור הדברים יגדל נא פי' הגדל כוחי עתה אך הפעם ולזה המלא במעשה דקרח כתיב ויפול על פניו ואמרו ז"ל נתרשלו ידיו שכבר היה בידם סרחון רביעי וכו' עכ"ל ומה מאוד יערבו דבריהם לפי פירושינו כי אחרי שפסק על עלמו ואמר יגדל נא כוחי אך הפעם שוב לא היה לו פה איך להתפלל ולזה תולא שהוליך שם הקב"ה לפתוח לו פתח ולהעירו להתפלל באומרו הבדלו מתוך העדה וגו' ולא היה לריך למשה להבדיל לגבל יאסוף בחטאת קרח רק שאמר כן להעירו להתפלל ובזה נתיישבו כל הדקדוקים ה"ל ואולי מטעם זה קיים הכתוב ואומר סלחתי כדבריך כדבריך דייקא ולזה לא בטלה גזירת מיתה לגמרי : ויש לפרש כי עטות המרגלים היה כי באמת יודעים היו שהיכולת ביד הקב"ה להנהגם למעלה מהטבע כי כבר הורגלו בכמה נסים פלאים אמנם היה סבורים אחר שכבר נתלכלכו בכמה חטאים בעגל ומתלוכני' ואולי גרם החטא שאין אנו כדאין עוד שיעשה הקב"ה עמנו נסים ולהנהיגנו למעלה מהטבע ובאמת כוונת הקב"ה היה בזה שאמר שלח לך כדי להראותם שאינו באפשרי לכבוש הארץ אם לא למעלה מהטבע ויכירו טובת הש"י כי הארץ ניתן להם בדרך מתנה ואיכה כפי הטבע וז"א שלח לך לדעתך אנשים לדיקים שיהא להם בחינת דעת והשכל שיבינו לתור את הארץ וידעו אשר אני נותן לבני ישראל בדרך מתנה אמנם המרגלים טעו עד שהשיבו להם כי לחמנו הם סר ללם מעליהם וד' אתנו אל תיראום :

וְשָׂעִיר עזים אחד לחטאת וגו' רש"י ז"ל לחטאת כתיב חסר א' שאינו כשאר חטאת שבכל חטאת שבתורה החטאת קודמת לעולה שנאמר ואת השני יעשה עולה וזו עולה קודמת לחטאת עכ"ל רש"י ז"ל שמעתי בשם הרב הלדיק וכו' ר' **שמעלקי** ז"ל לפרש דברי רש"י ז"ל בפרשה שמיני קח לך עגל להודיע שמכפר לו הקב"ה ע"י עגל זה על מעשה העגל שעשה ע"כ דיל"ד דפגל בלשניה מעשה העגל שעשה ויזכן עפ"י דברי רש"י ז"ל דכאן דיל"ד מפני מה באמת כאן עולה קודמת ורש"י ז"ל מתרץ קושיא בקושיא וקושיא השניה קיימת ונשארת אמנם טעם העולה שבא אחר חטאת אמרו ז"ל (זבחים פ"א) משל לפרקליט רלה פרקליט נכנס דורון אחריו ורש"י ז"ל הביאו בפרשת ויקרא והטעם הוא כי עולה בא על המחשבה וחטאת על המעשה והנה מחשבה רעה אין הקב"ה מלרף למעשה כמלא דלא הוי המחשבה רק חטא קל ולז"א עולה מכפרת בקופיא ור"ל חטא קל ולכן הולרך להביא חטאת תחלה לכפר על המעשה ואח"כ לא נשאר רק המחשבה שהיא חטא קל הביא את העולה ולא בא לכפרה רק בתורת דורון אמנם בע"ז חיו מלרף הקב"ה מחשבה למעשה דכתיב למען תפוש את בני ישראל בלבם כמלא דלז עולה בא לכפרה גמורה לכפר על המחשבה לזה קודמת כי המחשבה קודמת למעשה ולזה כאן בשלח לך מדבר הכתוב בע"ז כפרש"י ז"ל בעבירה שהכתוב מדבר ע"ש, לזה כתיב לחטאת חסר א' לומר דבזה עולה קודמת אבל במעשה העגל שלא היה בלבם רק מעשה ולא מחשבה כי מחשבתו היה לשמים כאומרם ז"ל היה נ"כ החטאת קודמת לעולה לזה כתיב לחטאת בא' ואח"כ ואיל לעולה וזה כוונת רש"י ז"ל בדקדוק כפל לישניה על מעשה העגל שעשה נקט תרי עשיה לומר לך שלא היה רק מעשה ולא מחשבה עכ"ל הקדוש ואפ"ל דלזה הקדוק הכתוב באומרו ואל בני ישראל תדבר ולא כתיב ואל העם דגם בי"י לא היה אללם רק מעשה ולא מחשבה דעיקר גרם עבי"ם העגל היה ע"י ערב רב כפרש"י בזוהר הקדוש אמנם אח"כ אמר וכפר בעדך ובעד העם וכיון שנתכפרו העם בעולת אהרן כאלם כח שנתפשט רעה של העם שהם ערב רב לזה כתיב אח"כ ויקריבו את קרבן העם וכדי שלא תיגוא הא העם היה לו מחשבה ולמה הקדים החטאת לזה כתיב אלל העולה ויעשה כמשפט ופי' תרגום יונתן דקריב אמעילתיה היינו כפה כאלם כח המחשבה במה שקרב אמעילתיה היינו עולתו ואי"א לריבין לפי' שמפרש שם ובזה נראה לתרץ קושיות הרב מ"א ז"ל באו"ח סי' א' למה כתבו הפוסקים עולה קודם לחטאת דעכשיו בגלות המר אמרו ז"ל ישראל שבח"ל עובדי עכו"ם בטהרה ולא יומלא אדם מטנפ ע"ז בכל שעה שמשתחוים לטריס אשר ש"י תלוי בטוהריס וכדומה : לזה נקבע לומר עולה קודם ליתן הכי לבו להתמרמר על הגלות ולהתפלל על הגאולה המקוה ב"ב :

עוֹד בשם הרב הלדיק הנ"ל במסכת חגיגה הע' למטה מחוט הסיקרא עולת העוף למעלה ובבהמה באיפוך עולת בהמה למטה וחטאת בהמה למעלה הטעם כי אמרו ז"ל אשר נשיא יחטא אשרי הדור שהנשיא שלו נתן לבו להביא כפרה על שגגתו ק"ו ואומר שמתחרט על זדונותיו כי הנשיא עבור עדה שהיה שיחטא ואחריו שנתן זה על לבו כמלא דהחטאת

שלו חשובה מאוד בעיני הקב"ה · אבל בעני שמביא חטאת אין זה חשיבות כל כך כי דרך עני מרוב שברון לבו וגודל הכנעתו להביא כפרה · ובעולה שהיא בחינת דורון הוא בהיפך · שבעני הדורון חשוב מאוד כפרש"י ז"ל בויקרא ונפש כי תקריב מנחה מי דרכו להתנדב מנחה עני אמר הקב"ה מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו · אבל בעשיר אין זה חשיבות כל כך בהביאו דורון · לזה חטאת העוף שהוא דרכו של עני שאינו חשובה כל כך היתה למטה · אבל עולת העוף שהוא של עני שהדורון שלו חשוב היה למעלה · אבל עולת בהמה שהוא דורון של עשיר שאינה חשובה כל כך היה למטה · וחטאת בהמה שהוא קרבן עשיר שבאה לכפרה על חטא עשיר בחינת נשיא ואחריו שנותן אל לבו חטאיו וחשוב הוא בעיני הקב"ה לכן היתה למעלה ונתקבלה לרצון לפני ד' יתברך ויתקדש כלם :

קרח

ויקח קרח בן יצהר וגו' תרגום ואתפלג קרח הרב הצדיק וכו' **מאפטא** ז"ל כי לצדיק יש ג"כ בחי' מעט מהזוהמא ע"ד אין צדיק בארץ וגומר ולרשע יש ג"כ קצת משטוב כמאמר דהזוהמא אצל הצדיק הוי כגר וכן הטוב אצל הרשע הוי כגר וכשהרשע מדבר אל הצדיק עתק נוטל חלק הזוהמא מהצדיק · והצדיק נוטל חלק הקדושה מהרשע ואז נפרד הרשע לגמרי מהצדיק אין ביניהם רק שייכות כלל וכלל וזה"ש ויקח קרח לחלוק על משה ובזה ואתפלג לגמרי כד' עכ"ל הקדוש :

או יאמר ויקח קרח וגו' תרגום ואתפלג קרח שהבדיל עצמו מהטוב לגמרי הא אמרו ז"ל שלקח מקח לעצמו ולזה מובן אומרם ז"ל זכה נוטל חלקו וחלק חבירו וכו' וכי הצדיק מיתהני ממה שאינו שלו ח"ו נוטל חלק חבירו אמנם מחמת רוב זכות והתלהבות אמרו והתבררותו כל הבלבולין מהרע ממילא נתברר הרשע כל חלק הטוב ונשאר אצל הצדיק השואב אותו בחינת אבן השואבת · ולקיחת קרח היה מה שרצה להיות עצמו מיוחס ובן של קדושים בן יצהר בן קהת בן לוי ולזה גאה לבו מאוד ורצה ליטול חלק חבירו אמנם לא זכה ונטל חלקו וכו' ובזה נאבד הוא וכל אשר לו ובאמת אינו הוא מדה אלא זאת חקת התורה אדם כי ימות באהל שממית עצמו עליה כאומרם ז"ל המשפיל עצמו כאזוב וגם מביא עץ ארז ואמרו ז"ל למה נתגאה כארז יביא אזוב להשפיל עצמו כאזוב וא"כ למה מביא ארז כלל אמנם מצד שפעמים באה לא שגי פעמים צריך הדבר ע"ד ויגבה לבו בדרכי ד' ועיין בפרשה מצורע מה שכתבתי בשם הר"ב הצדיק וכו' אלשי **מאפטא** ז"ל על פסוק ולוה הכהן ע"ש :

ויקרא לדתן ולאבירם בני אליאב ויאמרו לא נעלה וגו' מהר"ב הצדיק וכו' **מאפטא** ז"ל קשה דבני אליאב מיותר כי ידעינו מקודם שבני אליאב היו גם אומרים לא נעלה ולא אמרו לא כלך הולכת מהשמועות אמנם משה רבינו אוהב ישראל רצה להעלותם מעומקי התהום רבה ולזכותם להיות נטהר נשמתם עד שיתקנו שמם שלא יהיו נקראים בשם דתן ואבירם הרומז לבחינה הרע רק יהיו נקראים בני אליאב על שם אביהם הצדיק להיותם מיוחסים אחריו וז"א ויקרא משה לדתן ולאבירם בני אליאב קרא להם בני אליאב כדי שבשינוי השם יהא להם עליה ויתעלה ויזדכך נשמתם : והשיבו לא נעלה אין רצונינו בזה העילוי וכראות משה כן שאומרים בפיהם שאינם רוצים בעילוי מזה שפט גודל ירידתם בעומקי התהומי' ושסוב לא יהא להם זכות והצלחה הנשמה לכן אמר אל ד' אל תפן אל מנחתם וגו' וכל זה מאהבת ישראל ורצה להפריד הרע מהם זו עכ"ל הקדוש :

רב לכם בני לוי וגו' היינו שאתם גאותנים המעט מכם כי הבדיל ד' וגו' פי' וכי כמעטו לבבכם בעיני עצמיכם במה שזכיתם שהבדיל ד' אתכם הלא באמת ראוי לכל מי שיקרב אותו ד' להיות ממועט ועניו בעיני עצמו וכל מי שמתקרבותו יותר גדול להשי"ת יותר ויותר יש לו להיות עניו ושפל ע"ד אומרו לא מרובכם מכל העמים חשק ד' בכם כי אתם המעט ואמרו ז"ל (ברכות ל"ד) כהן גדול משתחוה סוף כל ברכה ומלך כיון שהשתחוה שוב אינו עומד וכו' וז"א משה לקרח המעט מכם פי' וכי להמעט לבבכם בזה ונעשיתם ענוים ומושפלים בעיני עצמיכם בזה שהבדיל ד' הלא אדרבא נעשיתם בזה גאותנים וזהו רב לכם ובקשתם גם כהונה ולמה לכם כהונה כי יש לחוש שבאתם תעלו למדריגת כהונה יותר תהיו גאותנים אבל אהרן ראוי לו להיות כהן כי אהרן מה הוא ועניו בעיני עצמו כי כל המדריגות והתקרבות להשי"ת הוא בא רק ממדת השפלות ע"ד אומרו אל ההרים אשא עיני וראיתי שנבחר הר סיני מצד שפלותו מזה הבינותי שמאין יבא עזרי מבחינת אין והוא אומרו למה תרצדון הרים גבנונים ואמרו ז"ל [מגילה] כולכם גבנונים בעלי מומין כי ההר חמד אלהים מחמת לשבתו שיש לו שפל עצמו ולא עלתה בדעתו לבא ליתן עליו תורה ומצד זה חמד אלהים ובחרו ונתעלה וזכה להשראת השכינה :

בנוסח אחר המעט מכם כי הקריב ד' וגו' כלומר איזה המעטה והשפלה והענוה בא לכם מזה שד' הקריב אתכם אלי' אדרבא מזה למה לכם

הגבוהות והגדלות וזה ראיה ובקשתם גם כהונה אמנם אהרן מה הוא כלומר מלד התקרבותו שנתקרב לד' בא לו ענוה יתירה עד שאמר ואנחנו מה שהוא גדול ממה שאמר אברהם שאמר ואנכי עפר ואפר ואיך אי"כ מדמין אתם עצמיכם לאהרן וז"א רב לכם כלומר תפרדה שנתן הש"י לכם מ"מין אתם בעצמיכם שהוא לכם ובשבילכם שתהיו מזה לכם גבהות ופרים ולא כן הוא הענין אלא אדרבא כלומר שהש"י מקרב את האדם אליו יתחייב לו מזה ענוה יתירה כי כל מי שקרוב למלך יותר תכיר פחיתותו ומיעוט ערכו ואולי לכך זה אמר אברהם דרך קובלנא על עצמו באומרו הנה נא הואלתי לדבר אל אדוני ואני זכיתי למעלה כזה ועדיין אין בי מדרגת ענוה כי כמדומה לי שעדיין יש בי איזה ממש עכ"פ כעפר ואפר ותמה על עצמו ואמר זה דרך תימא כי הכיר בעצמו שעדיין לא בא למדרגת ואנחנו מה ויש לאדם להיות בעל גאוה פי' בעל על הגאות ואדון עליו ע"ד בעל נפש וימשול בגאות ויחזיק בה לפעמים בעת המצטריך להחזיק לבו בדרכי ד' כאומרו ויגבה לבו בדרכי ד' ולזה צריך זהירות וחכמה יתירה והוא גילות לבם והדבק במידותיו יתברך ויתקדם כלא :

בפרשה ע' במדרש מכנף הארץ זמירות שמענו לבי לצדיק וכו' עכ"ל כי אותיות מנלפ"ך רומז לחמשה גאולות כמ"ש בכתבי האריז"ל בסוד ששה חנטות של הערבה ע"ש והנה כבר ניתקן אותיות מנכ"פ אבל אות הצדיק לא נתלפים אמנם בכל עת נתפשטת ד' בגאולת משיח מלכנו ב"ב לז"א מכנף הארץ כבר זמירות שמענו אמנם לבי לצדיק פי' שלביוכיתו ורצוכיתו ורעיות כפשיטו לצדיק ועדי"ז אפ"ל אומרו הצדיק אבד ואין איש שם על לב וגו' ובגאולת משיח לדקים ב"ב לדיקים יעלצו ורננו וישמח לדיק וזו"ל המדרש ר' אלעזר אומר ה' אותיות נכפלו כולם לשון גאולה הן כ"ף כ"ף שנגאל בה אברהם מאור כשדים שנאמר לך לך מארלך וגו' מ"ם מ"ם שנגאל בה יצחק מפלשתים שנאמר לך מעמנו כי עלמת ממנו מאוד נו"ן נו"ן שנגאל בה יעקב שנאמר הצילני נא פ"א פ"א בה נגאלו ישראל ממצרים שנאמר פקוד פקדתי ל' ל' בה עתיד לגאול את ישראל שנאמר איש למח שמו ומתחתיו ילמח עכ"ל ואז ירננו לדיקים בד' :

אמרו ז"ל בזוה"ק סוף פרשה ע' מעולם לא זזה שכינה מישראל אפילו בשבת של חול וגו' ומפרשים פי' אומרים ז"ל ההולך במדבר ואינו יודע מתי שבת מונה ששה ימים ומקדש שביעי וכו' והרב הלדיק וכו' ר' **ישעיה** דיכאווילער ז"ל ביאר כי בשבת אומרים היום יום שבת ובחול אומרים היום יום אחד בשבת יום ב' בשבת יום ג' בשבת וכן כולם עם ב"ים מוספת והו כי בכל יום יש הארה של שבת והו בשבת של חול שאומרים בשבת עכ"ל

חוקת

ויאמר להם שמעו נא המורים המן הסלע הז... מוליא לכם מים וגו' הקשה הרמב"ן ז"ל ש... הרמב"ם ז"ל שהרמב"ם ז"ל מפרש שהחטא של מ... היה על אומרו שמעו נא המורים והרמב"ן ז"ל מ... בזה כי הכתוב אומר מריתם את פי שעברו על ד... ואמר לא האמנתם בי' אלמא שאין העונש בשביל הכע... ואם הענישו על הכעס יותר הוה ראוי להענישו כשק... על פקודי החיל בחכם וגם הכתוב לא אמר שכעס... אמר שמעו נא המורים תוכחה כדרך שאמר ממר... הייתם עם ד' ועוד אהרן לא כעס וכו' ומסיק שהח... היה במה שאמרו מוליא לכם מים וראוי היה שיאמ... יוליא ד' לכם מים כדרך שאמרו בתת ד' לכם בערב ב... לאכול וכו' עכ"ל ולא הבינותי כי לא על הרמב"ם... תלונותי כי אם על המדרש דאיתא בב"ר סדר ויחי פ... ל"ט בזה"ל כת"ב משיר שפה לנאמנים וטעם זקנים י... מי הם נאמנים וזקנים יצחק ויעקב אהרן ומשה ... במשה כתיב בכל ביתי נאמן הוא וכן אהרן תורת א... היתה בפיהו ומפני שאמרו שמעו נא המורים ני... בשפתותיהם לכן לא תביאו את הקהל הזה הוי מסיר ש... לנאמנים וטעם זקנים יקח זה יצחק ויעקב יצחק ה... מחבב את עשו שהיה הקב"ה שונא אותו ואמר לו וע... לי מטעמי' ובקש לברכו' ולגלו' לו את הקץ מה עשה הקב... סעביר טעמו הימנו ולא ידע אלא התחיל חרד שנא... ויחרד יצחק וגו' כיון שלא מצא מה לומר אמר גם ב... יהיה : ואף יעקב בקש לגלות את הקץ לבניו שנא... האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרי... הימים והעלים הקב"ה ממנו והתחיל לומר ראובן בכ... אתה וגו' הוי וטעם זקנים יקח עכ"ל הרי מבואר ש... שבשביל שאמרו שמעו נא המורים נענשו וזה כהרמ... ז"ל ול"ע **בילקוט** פרשה ז' ויבכו את אהרן כל ... ישראל ולמשה לא נבו' אלא אנשים מפני שמשה ה... מוליא הדין לאמיתו ואהרן לא אמר מימיו לאיש ח... וסי' עכ"ל ויכולים לפרש הטעם שתפש משה הד... עיקר ואהרן השלום ע"ד הפשט כי אמרו ז"ל ... בילקוט תהלים חסד ואמת נפגשו חסד זה אהרן שנ... ולוי אמר תומיך ואוריך לאיש חסידך · ואמת זה מ... שנאמר בכל ביתי נאמן הוא . לדק ושלום נשקו · ... זה משה שנאמר לדקות ד' עשה ושלום זה אהרן שנא... בשלום ובמישור הלך אתי וכו' הרי דאהרן היה ... שלום ומשה מדת אמת ואיתא במדרש על פסוק כשע... אדם חסד ואמת נפגשו לדק ושלום נשקו חסד א...

יצרא שהוא גומל חסדים ואמת אמר אל יצרא שכולו שקר צדק אמר יצרא שהוא עושה צדקות שלום אמר אל יצרא דכולי קטטה מה עשה הקב"ה נטל אמת והשליכה לארץ הה"ד ותשלך אמת ארצה אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבון העולמים מה אתה מבזה תכסים שלך שחותמו של הקב"ה אמת אמר תעלה אמת מן הארץ הה"ד אמת מארץ תצמח עכ"ל וכתב הידי משה ז"ל וא"ת למה לא השליך שלום לארץ וי"ל כיון שהשליך אמת לארץ א"כ יצא מותר לשנות לפעמים היינו מפני דרכי שלום ובזה נוסף כח לשלום ובזה יפה כחה ולא קטרגה עכ"ל ולפ"ז אהרן שהיה מדת שלום ונתן כח לשלום מפני המחלוקת לזה היה רודף שלום והיה משנה בזה כמה דברים בין אדם לחבירו שהותר מדתו בכך אבל משה שהיה מדת אמת ואין לשנות בו ע"כ אחז במדתו (חסר וכמחק בכאן כמה וכמה שורות ותיבות) תהלים אל תט באף עבדך וגו' יל"פ כי עיקר מגמתו של האדם בתפלתו צריך להיות רק לצורך גבוה כידוע מכוונת האריז"ל הגם שממילא הוא נשכה גם בגופניות מכל מקום עיקר מגמתו במה שהוא מתפלל על פרנסה ובנים וכדומה יהיה רק לצורך גבוה והשכחת שיש לו גם בגופניות יהיה טפל אצלו וממילא בא· אמנם לא כן פשוטי העם דעיקר מגמתם הוא רק לצורך עצמם אבל צורך גבוה הוא טפל להם וזה מרומז בשם אף דפירושו גם והוא לשון טפל וזה אמר אל תט באף עבדך שיש המקרא והדרשה וכאילו אמר אל תט מחשבתי להיות עבדך בלשון אף (עבדך כמו לעבדך) דפירושו גם שהוא לשון טפל אלא כל מחשבתי יהא לצורך גבוה וזה אמרו בגמרא (ברכות) כל הקובע מקום לתפלתו אלהי אברהם בעזרו וכו' והקשה רבינו יונה ז"ל והובא במרדכי מאי שבחים כולי האי ולא אמרו כן בשאר מצות ותירצו דכוונתם ז"ל היינו שזה האדם מדקדק כל כך במצות עד שאפילו גם זאת המצוה עושה שקובע מקום לתפלתו עכ"ל ולדברינו ניחא מאוד וכמו שכתבתי במ"א בשם הרב הצדיק וכו' ר' **דוב** מעזריטשיר ז"ל כי בג' ברכות ראשונות מתפלל וגם בג' אחרונות הם שבחו של מקום ב"ה אבל האמצעות היינו פרנסה ורפואה וכיוצא הם צרכיו והוא מכוין בשם תפלתו ח"ו כל הקובע מקום לתפלתו: לתפלתו דייקא היינו בתפלתו דהוא צרכיו וזהו באמצעות הוא ג"כ קובע מקום ב"ה וכוונתו להקב"ה שהוא מקומו של עולם אז אלהי אברהם בעזרו וזה פירוש גם מה שאמרו ז"ל כל העושה תפלתו קבע תפלתו דייקא במה שמתפלל על צרכיו וכוונתו הוא רק לצורך עצמו אז אין תפלתו תחנונים וכו' עכ"ל ותבין לזה כיון דכוונתו אפילו בצרכיו לצורך גבוה הוא דוגמת אמרם ז"ל כל המתפלל על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחלה ולמדו זה מאברהם שהתפלל על אבימלך ונענה הוא תחלה וה' פקד את שרה כאמרם ז"ל ובזה ניחא גם מה שתקנו בלשונם אלהי אברהם בעזרו ולא אמרו אלהי אברהם יצחק ויעקב בעזרו כי זה נלמד מאברהם לפיכך תקנו בלשונם אלהי אברהם בעזרו כך נראה לי:

בלק

כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל וגו' מדע המשל בסוחר אחד שהיה במרחקים וקנה סחורה הרבה ושמע שיש שם רופא אחד מומחה וכל העולם משכימין לפתחו ואיתמחי גברא אמר הסוחר בדעתו למה לי להשכים לפתחו הלא אני ב"ה בריא אני בכל גופי ואיברים שלי טוב נתיישב בדעתו ואמר אעפ"כ אילך אצלו לראותו וכאשר בא אצלו ישב מרחוק ושתק· שאלו הרופא מפני מה אתה שותק והשיב כי ב"ה בריא אני בכל גופי ואין אני צריך לשום תרופה אמר לו הרופא דע לך כי אני רופא גם לבריאים ויש לי תרופות לשמור בהם בני אדם על הדרכים ממזיקים וחומסים ואתה סוחר וצריך אתה לזה התרופות ויישב בעיני הסוחר ונתן להרופא ממון הרבה · והרופא נתן לו הרפואות השמורה · וכאשר הסוחר נסע לביתו לא פגע בו שום מזיק וגזלן וחומסן והיה הסוחר דואג מאוד על הממון הרבה שנתן להרופא · ויהי כאשר הגיע קרוב לביתו פגעו בו גזלנים וחומסים ורצו לגזול ממנו ולבוז כל סחורתו וממונו ולהרגו ותיכף נתן בפיו הרפואות וניצל מהם · שלם בגופו שלם בממונו ושמח אח"כ על הדבר מאוד מה שלא נתן להרופא הרבה מעות בחנם ועשה אח"כ סעודה גדולה ושמחה על הצלת גופו ועל ממונו · והנמשל מובן שבירך ה' לישראל כי לא נחש ביעקב ולא קסם היינו שהם משומרים מן הנחש והקסם שלא יזיקו להם: והנה בזמן הגלות אינם מכירים הישראל בטוב ברכת ה' יתברך שמו כי אומות העולם אינם צריכין לרדפם לישראל ע"י נחשים וקסמים כי בלא"ה הם משועבדים תחת ידיהם · אמנם לכשיבא אי"ה משיעבוד הגלות ולא יהא כח באומות העולם לרדפם כי אם ע"י נחשים וקסמים והא לכתיב ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ דברנו מזה במ"א ומקרא מלא הוא (זכריה ט') והיה כל הנותר מכל הגוים וגו' ועיין תד"א ח"א פרק כ"ז ועיין (פסחים ק"ח) בלע המות בישראל וגו' ועכו"ם מאי עבידתייהו לכומרים וליוגבים וכו' ואיבעית אימא כאן במחנה שכינה וכו' ע"ש) אמנם לא יועילו בזה כי הש"י יתעלה שמו ברכם בברכה כי לא נחש ביעקב

וגו׳ ולא יכירו וידעו שישראל גודל הברכה שזאת והתועלת הנמשך מזה זה פירוש כעת יאמר ליעקב וגו׳ :

מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל וגו׳ כי מודע דבריהם ז״ל שיש לדיקים שמראין מעשיהם הטובים לפני הבריות וכמו שבפנימותו הוא טוב גם חילוניתו הוא ג״כ טוב ויש לדיקים שמסתירין מעשיהם לפני הבריות בכל כוחם וכשהוא בין בני האדם נראה שהוא דומה להם ובפנימיות שלו לא זז מאהבת ודביקות הבורא ב״ה וזה טוב יותר מהראשון כי זה שמסתיר מעשיו בכל כוחו רק שהקב״ה מפרסמו ע״ז כאמר טוב שם משמן טוב הייט כשנא מהסתירות משל לשמן טוב שמלפינים אותו בגבזי אולרות וכאומרם ז״ל (סנהדרין חלק) דרש רבא מאי דכתיב חתר בחושך בתים מלמד שהיו מתכים עיניהם בבעלי ממון ומפקידים אצלם אפרסמון ומניחים אותם בבית גנזיהם לערב באים ומריחין אותו ככלב שנאמר ישובו לערב יהמו ככלב וגו׳ באים וחותרים שם ונוטלים הממון וכו׳ עכ״ל ומקרא מלא מסייעני לדרך השני דכתיב והלנע לכת עם ה׳ אלהיך ודרשו רז״ל (סוכה מ״ח ע״ב) ומה מה שדרכו לעשות בגלוי וכו׳ ולפעמים מליצו כדבריהם ז״ל שהלדיק שפועל והולך בהנהגות ישרות ועושה כל מעשיו בגלוי עד שבני אדם לומדים ממעשיו והולכין ומספרים שבאו בעיר אחרת ואותם אנשים ששומעין שבחו ומעשיו והנהגותיו גם הם מתחילים לנהוג כן ואח״כ כשבני אותם העיר אחרת מספרים אותו השבח ששמעו להלן עוד בעיר אחרת אזי מתחילין ג״כ לנהוג כן שם כמנהג אותו הלדיק נמלא דהמעשים של הלדיק גופיה נקרא קרן וזה שגורם לכמה בני אדם לנהוג כמו הנהגתו הוא נקרא פרי והש״י נותן להלדיק זה שכר הפירות ג״כ כי הוא גרם זה (בדרך רמז קיימא לן כרבי מאיר דדאין דינא דגרמי) ע״ש ומזה נראה דמלוה לפרסם מעשיו ע׳ בא״ח סי׳ תקס״ה וז״ל ואם מתענה מפני התשובה יפרסם כדי שילמדו אנשים ממנו לשוב עכ״ל וסיוע לזה אפ״ל מדברי הירושלמי (ברכות פ׳ תפלת השחר) ר׳ יונה כד הוי מללי בביתיה הוי מללי בקלא עד דילפון מיניה בני ביתיה וכו׳ ועלת עד מלשון כדי כפי׳ הרשב״א ז״ל הובא בסרב״י ז״ל בטוא״ח סי׳ קי״א ע״ש וכדי לאחד דבריהם ז״ל ויחדיו ידובקו נ״ל דהכל לפי מה שהוא אדם אם מובטח לו שלא יבא בזה לגבהות וגדלות מלד פירסום מעשיו מלוה לפרסם מעשיו בכדי שילמדו אנשים ממנו ע״ד ששמעתי בשם הרב הלדיק וכו׳ ר׳ **גבריאל** ז״ל **מסיחוסטאב** שפירש הכי לה מפרי ידיה ע״י שיהללו בשערים מעשיה עכ״ל ואם לאו שיבוא לו מלד פרסום מעשיו לגבהות ולגדלות יותר מקבל שכר על הפריסם ויסתיר מעשיו בפני הבריות וכדרך השני ועד״ז יל״פ מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל דאוהל בחיבי חילוניות ומשכן הוא פנימיות כמ״ש ויריעות עזים הפנים לאוהל על המשכן וכלומר שאלל שישראל הבל טוב ואללם כולאו לדיקים בכל המדריגות וכולם טובים והבן :

או יאמר מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל וגו׳ כי אוהל מורה על דבר שאינו קבוע ומשכן מורה על דבר הקבוע וכדע אומרם ז״ל על פסוק קטן וגדול שם הוא הייט מי שמקטין עלמו בעה״ז סוף שיעשה גדול לעוה״ב ועבד חפשי מי שנעשה עבד בעוה״ז על דברי תורה נעשה חפשי לעוה״ב והנה יעקב וישראל הם בחינה אחד גדול מחבירו וא״א מה טובו אוהליך יעקב בעוה״ז שאינו קבוע ומקטין עלמו בשם יעקב וכן אוהל רומז לתורה כאומרו עוד אושיבך באוהלים כימי מועד (הושע י״ב) ופי׳ רש״י ז״ל אעמיד מתוכך תלמידים עוסקים בתורה כימי מועד שהיה יעקב איש תם יושב אוהלים ע״כ והוי אוהליך הייט בתורתיך אתה יעקב שהשפלת עלמך על דברי תורה בעוה״ז ומזה יבוא משכנותיך ישראל גדולות ורוממות לעוה״ב שהוא דבר הקבוע או יאמר ע״ד שדברתי במ״א זה יאמר לד׳ אני שדומה לו שהוא כבר במדריגה לזה יקרא בשם יעקב אבל וזה יכתוב ידו לד׳ שדומה לו שמתחיל ואין לו אלא ההתחלה אז ובשם ישראל יכונה ע״ד קולם מולב ארלה וראשו מגיע השמימה דמרישיה לסיפיה מידרש ומסיפא לרישא מידרש וכל הלבבות בוחן ד׳ לעבוד ד׳ בסוד נאות לגם וע״ד ויגבה לבו בדרכי ד׳ בבחינת ועשית זר זהב למסגרתו סביב והדברנו מזה במ״א וז״א מה טובו אוהליך יעקב הייט החילוניות הוא יעקב בבחינת זה יאמר לד׳ אני אבל משכנותיך הייט הפנימיות הוא ישראל ובשם ישראל יכונה ובתוך לבו אמונתיך *בסוד וזה כתוב ידו לד׳ ובזה אפ״ל אומרם ז״ל יפה ענוות לישראל שיראה א״ע בשפלות וכאלו הוא עני בדעת ורק כמו שורדא קיימא על קוסיה חורה הייט בחוץ אבל בפנימות יהיה אהבה מסותרת ולבו יהיה בדביקות הבורא ב״ה בלי שום הפסק כלל ויהי׳ ירא שמים בסתר ודובר אמת בלבבו :

פנחס

כן בנות צלפחד דוברות וגו׳ ע׳ בתחלת פרשה תנאי שבמדרשים איתא אמר הקב״ה לתנן אלמלא לא מת יהיה יפה דברת עכשיו שמת משה ויתלו את המן על העץ וכו׳ ע״ש וכעת שמעתי עוד נוסחא אחרת דאיתא במדרש בזה״ל אלמלא עבר משה הירדן יפה דברת עכשיו שלא עבר ויתלו את המן על העץ וכו׳ יל״פ עז״ה כי לכאורה הלא קיי״ל אין לך דבר שעומד בפני

התשובה

התשובה ואע"פ בזה היה מסופק משרע"ה בזה שאמר אם אין תאכי' כו' וגו' אלא הספק היה כי אולי לכל דבר מועיל תשובה מלבד חטא ע"ז והנה הען כשראה שפלחו לבלעם סבר דתשובה אינו מועיל ולכן בטח לבו להשמידו וכו' אבל באמת תשובה מועיל גם לחטא ע"ז ח"ו והא ראיה כי משה לא עבר הירדן מטעם כדי שיעלה עמו דור המדבר כדאיתא במדרש רז"ל אלמלא עבר משה הירדן הוה היה סימן כי אין תקנה ועליה לדור המדבר בתשובה אינו מועיל יפה דברת עכשיו שלא עבר מוכח דתשובה מועיל לכן ויאמר משה ושמעתי בזה דבר הפלא ע"ד אומרם ז"ל מכאן מודעה רבה לאורייתא שכפה עליהם ההר כגיגית עד הדור וקבלוהו בימי אחשורוש ולפ"ז דוה שפלחו לבלעם בימי כ"כ לא היו ראוין לעונש דאז הוי עדיין מודעה רבה לאורייתא ולזה נתראוי להיות ויאמר משה אמנם התוספות הקשו הלא הדור וקבלוהו בערבות מואב ושם לא כפה עליהם ההר ותירצו דגם שם אנוסים היו שאמר להם אם לא תקבלו התורה לא תעברו הירדן ולא תירשו את הארץ ע"ש והקשה בספר פרשת דרכים הלא זה הוי כמניעת הטוב בעלמא דלא חשיב הפסד ואין זה אונס ותירץ דהלא ארץ ישראל מוחזקת היה בידם בירושה מהאבות והוה שפיר הפסד ואיתא במדרש מפני מה זכה יוסף שנקבר עצמותיו בא"י ולא משה כי יוסף הודה בא"י ואמר כי גנבתי מארץ העברים משא"כ משה שאמרו בנות יתרו איש מצרי הצילנו והוא שמע ושתק ופירשו המפרשים ז"ל טעם כי יוסף סבר כמ"ד שארץ ישראל מוחזקת היא ולזה הודה אבל משה סבר שאינה מוחזקת כי ניתן לאבות על תנאי ע"ד אומרו ויתן להם ארצות גוים בעבור ישמרו חוקיו וגו' וכל עוד שלא קיימו התנאי אינו מוחזקת אמנם מדלא עבר משה הירדן ובעבם בזה שלא הודה מזה מוכח שסברת יוסף קיימת שא"י מוחזקת הוא וכיון שכן הוא קבלת ערבות מואב ע"י אונס ולכן לא היו ישראל ראוים לעונש בזה שפלחו לבלעם בימי כ"כ ולזה ויאמר משה עכ"ל והקב"ה רמזה זה למשה בזה שאמר כן בנות צלפחד דוברות כי משה סבר שאין מגיע להם חלק בכורה מטעם שארץ ישראל אינה מוחזקת והוה ראוי ואין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק והקב"ה השיב לו כן בנות צלפחד דוברות כי א"י מוחזקת היא ולזה יחסם הכתוב ואומר וילך בנות צלפחד בן חפר וגו' עד בן יוסף כי זה היה סברת יוסף שארץ ישראל מוחזקת היא והבן :

וידבר ד' אל משה לאמר צו את בני ישראל ואמרת אליהם וגו' יש לדעת תיבת לאמר וגו' יאמר אם לישראל הרי כאמר תיכף צו את בני ישראל וגו' אמנם יש לפרש עפ"י דבריהם ז"ל זאת התורה לעד ס ולמנחה וגו' כל העוסק בפ' עולה כאילו הקריב עולה וכו' וזהו לאמר צו את בני ישראל וגו' פי' שהם יאמרו תמיד בפיהם זה הפרשה דהיינו צו את בני ישראל וגו' ויוחשב להם שיח שפתותיהם כאילו הקריבו בכל יום תמידים כסדרם (ומוספים כהלכתם) ועד"ז יכולים אנחנו לתרץ רוב אמירת לאמר שבתורה ומלת לאמר חוזר על בני ישראל שהם יאמרו תמיד קודם המצוה בפיהם הפרשה השייך לזו המצוה ואז יוחשב להם כאילו וכו' ונשלמה פרים שפתינו :

ושעיר עזים אחד לחטאת לד' וגו' ואמרו בגמרא אמר הקב"ה הביאו עלי כפרה על שמעטתי את הירח וכו' ויל"ד הלא הלבנה בעצמה פסקה הדין כך באמרה אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד וכו' שמעתי בשם הרב הגאון וכו' ר' **אלעזר** מאמשטרדם ז"ל כנב"ע דכוונת הלבנה היתה לומר להגביה החמה למעלה למעלה במדריגה ולא שהיא תושפל אלא כדקאי קאי והקב"ה הקטינה ממדריגתה והשמש כדקאי קאי ולז"א הביאו עלי כפרה על שמעטתי מעטתי דייקא ולא הנחתיה במדריגתה שלא להשפילה רק להגביה השמש במעלה גדולה יותר עכ"ל :

ועניתם את נפשותיכם וגו' כי רגילה אמורה והכאת הנפש הוא רק טבילות וטהרות כראוי וע"ד הפשט אפ"ל עפ"י מ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות דעות כי עינוי הגוף הוא עינוי הנפש וז"ל אלא ישים על לבו שיהיה גופו שלם וחזק כדי שתהיה נפשו ישרה לדעת את ד' בי"ש שאי אפשר שיבין ויסתכל בחכמות והוא רעב וחולה או אחד מאיבריו כואב וכו' והכוונה בכל זה שיבריא גופו ותכלית הכוונה בבריאת גופו לקנות חכמה וכו' עכ"ל (אבל ביוה"כ גזירת הכתוב הוא) ועפ"ז יל"פ אומרו ונפשנו יבישה וגו' בלתי אל המן עינינו וגו' כי כמו חולי הגופות צריכין להרבה מיני מאכלים וסמים סם פ' לחולי זה וסם פ' לחולי זה וכו' כן הדבר בחולי הנפשות צריכין כמה מיני רפואות בדרכי ד' ולזה תיקנו חכמינו ז"ל רופאי הנפשות על כל דבר ודבר ברכה בפני עצמו כי כל ברכה וברכה מיוחדת לרפאות חולי נפש לחולי זה צריכה ברכה פ' לחולי זה צריכה ברכה פ' והנה באוכלי המן הגם שהיו כטעמין להם במן כל מיני מאכל ומטעמים עכ"ז לא היו מברכין רק ברכה א' כוללת ולז"א ונפשנו יבישה וגו' והבן :

מטות

וידבר משה אל ראשי המטות לבנ"י לאמר זה הדבר אשר צוה ד' וגו' רז"ל דרשו כל הנביאים נתנבאו

נתכוונו בזה הוסיף עליהם עוד בכוונה בלשון זה הדבר וכו' ויש לדעת למה לא דרשו כן בפרשה ויקהל דכתיב גם שם זה הדבר וגו' ואפ"ל עפ"י דבריהם ז"ל טוב אשר לא תדור וגו' אמרו בספרי ר' מאיר אומר טוב אשר לא תדור · טוב מזה ומזה שלא תדור כל עיקר ר' יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם ע"כ ומסיק בש"ס (נדרים) ב' לישני ללישנא א' פליגי בנדר אבל בנדבה מודה ר"מ שיפה נודר ומשלם וללישנא ב' פליגי בנדבה אבל בנדר מודה ר"י לר"מ ע"ש ולשון הש"ס שאמרו ז"ל כל הנודר כאלו בנה במה והמקיימו כאלו הקריב עליה קרבן וכו' ופרש"י ז"ל המקיימו ולא הלך לחכם לשאול עליו עכ"ל מוכח דלשון הש"ס עיקר שבנדר מודה ר"י לר"מ שטוב מזה ומזה שלא תדור כל עיקר הרא לדעת דשאלו בעיני המקום כ"ש הנודר והמקיימו ולפ"ז יפלא אומרו זה הדבר אשר לוה ד' איש כי ידור נדר וגו' שלא לנדור לא לוה ד' ושאלו בעיניו הנדר ולזה הכריחו לרז"ל להורות שנתכוונה בלשון זה הדבר:

עוד אפ"ל עפ"י דבריהם ז"ל (נזיר) אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר חוץ מאחד וגו' ופחז יצרו עלי אמרתי רשע אתה מבקש לטרדני מן העולם וכו' ע"כ הרי דלמי שפחז יצרו עליו להתגאות שרי ליה לנדור וז"ל הרמב"ם ז"ל סוף הלכות נדרים מי שנדר נדרים כדי לכונן דיעותיו ולתקן מעשיו הרי זה זריז ומשובח כיצד מי שהיה זולל ואסר עליו הבשר שנה או שנתים או שהיה שוגה ביין ואסר היין על עצמו זמן מרובה או אסר השכרות לעולם וכן מי שהיה רודף שלמונים ונבהל להון ואסר על עצמו המתנות או הנאת אנשי מדינה זו וכן מי שהיה מתגאה ביופיו ונדר בנזיר וכיוצא בנדרים אלו דרך עבודה לשם הם ובנדרים אלו וכיוצא בהם אמרו חז"ל נדרים סייג לפרישות וכו' עכ"ל הרמב"ם ז"ל והוא ע"ד אומרם ז"ל (תמיד לא) מה יעבוד איניש ויחיה א"ל ימות א"ע מה יעביד איניש וימות יחיה את עצמו וכו' א"כ כשאוסר עליו המתנות והנאת אנשי המדינה בודאי הוא מתחיל להתנהג עפ"י דבריהם ז"ל אלו ממית את עצמו ואז ממילא יחיה ומה מתקו דברי אב החכמים אומרו שונא מתנות יחיה גם אמרו ז"ל בזוהר הקדוש אמר נשיא יתענה מאחר שכפיה הוא ופחז יצרו עליו בודאי יתענה ע"ש ולפ"ז לנשיא שרי ליה לנדור ח"ו וידבר משה אל ראשי המטות וגו' ראשי המטות דייקא דאיכהו שרי להו לנדור חה גמר אומרו זה הדבר אשר לוה ד' פי' לנשיאים לדידהו דשרו להו לנדור שייך לומר בהם זה הדבר אשר לוה ד' משא"כ באחרים דעלמא אין זה הדבר אשר לוה ד' דהנודר והמקיים נענש (ולגב אורחא אפ"ל אומרם ז"ל היתר נדרים פורח באויר וקשה הא שפיר ברמז בקרא לא יחל דברו הוא אינו מחלל אבל חכם מחלל ואי מצד דאתי מדיוקא א"כ ברוב דיני תורה דאתי מדיוקא לימא דפורח באויר כגון לא יקום עד אחד בא"ב לכל העון וגו' ודרשו רז"ל לכל שבועה הוא דאינו קם אבל קם הוא לשבועה דאתי שבועת עד אחד מדיוקא לימא שבועת עד אחד פורח באויר (הגה שבמס' חגיגה דף י"ד באמת אמרו כמה אמוראים שיש לו על מה לסמוך עד שמסיק לבר מדשמואל דלית ליה פירכא מלא יחל הוא אינו מחלל וכו' אמנם משמע דלא אתו אלא לומר דיש לו על מה לסמוך אבל מה שאמרה המשנה פורח באויר לא פליגי עלה בהאי וקיל ובגמ' נדרים דף ע"ז אמר ר' יוחנן בעל שאמר בלשון חכם וחכם שאמר בלשון בעל לא אמר כלום שנאי זה הדבר וכו') ואפ"ל בזה והא היתר נדרים ילפינן ליה מלא יחל דברו הוא אינו מחלל אבל חכם מחלל ולפ"ז כשהחכם מתיר הו"ל לומר רק מחולל לך ולא גם בלשון הפרה וא"א היתר נדרים פורח באויר היתר דייקא והבן) מדברי הרמב"ם ז"ל הנ"ל דקיים וכיוצא בנדרים כולם דרך עבודה לשם הוא וכו' וכגון מי שהוא רגזן וקיבל עליו שלא יכעוס אפילו בתוך ביתו וכן נאות לו כי אמרו ז"ל רגזן לא עלתה בידו אלא רגזנותו ודקדק הרב הצדיק הקדוש וכו' ר' **נחמן** קאסיווער ז"ל כנ"ל לשון בידו אמנם נודע שבכל לילה בעת עליית הנשמות כותבת היד כל מה שחטא האדם בזה היום והנה אם היה לו לב רגז באותו היום אינו כותבת היד אלא חטא רגזנותו ואז אינה צריכה לכתוב יותר מאשר דרא בית כולא בית כי זה מביא לכל עבירות חטו לא עלתה בידו ר"ל לא עלתה בידו לכתוב אלא חטא רגזנותו וכו' עכ"ל הקדוש ויותר מזה שמעתי בשם הר"ג אלקי וכו' **הבעש"ט** ז"ל מרגלא בפומיה לומר כל חטא שעושה אדם בלילה מוכרח הוא להגיד בפיו ביום לפני הבריות מה שעשה אך אנשים אין להם להבין דבריו וגם הוא אינו מרגיש בעצמו מה שפיו מעיד עליו פ"א נסע בדרך עם החבריא ז"ל אמר להם דעו שאותו העגלון בעל כרת באותו הלילה חטא ואמרו לא שמענו ממנו שום רמז כל היום מיד שמו נפשם ולבם לשמוע מפי העגלון כל מה שידבר באותו יום עד הלילה כיון שהגיע סמוך לשקיעת החמה באו לאיזה אכסניא באם הדרך קפץ העגלון להבית וגם רדפו אחריו לשמוע מפיו איזה דבר ורמז מזה הנ"ל אמר העגלון לבעלת הבית מכור לי יי"ש מזגה לו ורצה לשתות אמרה לו שמתן עד שאתן לך כוס אחר כי זה הכוס לא נוטל השיב העגלון מה בכך שלא נוטל וכששמעו החברייא ז"ל שמחו והודו לד' כי טוב וחלק מחכמתו לצדיקיו ויראיו ואז ראו כי דבר ד' בפיו אמת עכ"ל ומזה יראה האדם להאמין בצדיקים באמונה שלימה שכל דבריהם אמת:

איש כי ידור נדר לד' וגו' במדרש תה"ד כי ימיש כלל

כלל עובר כמדומה לי שהוא בשם הרב הצדיק וכו' ר' **חיים קראסניר** ז"ל יל"פ ע"פ דבריה' ז"ל אל יאמר גרי חטאת שמא ימות אחר תיבת לד' וכמלא מוציא שם שמי' לבטלה גם כאן אינו אומר לד' נדר אלא נדר לפי מטעם האמור כי יעינו כלל עובר וגו' וזהו ומתרגם אזי ידור נדר קדם ד' קדם ד' דייקא אמנם דוד המלך שהוא חי וקים אמר נדרי לד' אשלם לד' תהלה וזהו נגדה נא לכל עמו והבן עכ"ל :

איש כי ידור נדר לד' או השבע שבועה לאסור איסר על נפשו לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה וגו' כתב בסה"ק אוה"ח ז"ל צריך לדעת למה כפל לומר ידור נדר או השבע שבועה ולא הספיק לומר כי ידור לד' או ישבע · עוד למה כפל לומר לא יחל וגו' ככל היוצא מפיו וגו' אכן לפי שיש ב' מיני נדרים ושבועות אחד בעניני המגע לנפש ויתחלק לשני ענינים וכו' ויצו ד' משפטיו כדת מה לעשות ואמר כי ידור נדר · פירוש נדר יגיד על המעשה שנדר ללכת למקום פלוני וכו' ולפי שיש נדר לד' גדיתו מסוכה מנדרי חול וכו' לזה פרט ואמר נדר לד' כמלאת אומר שהזכיר הכתוב ב' מיני נדרים נדרי חול ונדרי קדש וכו' או לאסור ג"כ דברים שהם אסורים כגון בועז שנשבע ליצרו ונתחכם ד' וכו' וכנגד נדרים שהם נדרי הקדשות ונדרי שמים ושבועות שיש בהם צורכי מצוה וכו' בזה אין בהם תנאי שאחרים יכולין להתירו אלא הם דברים שאין להם היתר ע"ש עכ"ל העתקתיו כי לכאורה יש מקום עיון על דברי קדשו מתלמוד ערוך בכמה מקומות שגם לנדרי הקדשות יש להם התרה עי' י"ד סימן רכ"ח וסימן של"א סמ"ח וז"ל דבריהם ז"ל בש"ס (שבועות כ"ד) כי קתני מידי דלית בה שאלה · שבועה דאית בה שאלה לא קתני ופרי הקדש (רש"י ז"ל שבא ע"י נדר וכל נדרים יש להם שאלה) ומקשי בבכור לקדום מרחם עכ"ל וכן (נדרים ע"ח) ואמי המעות בשמועי חוץ למאי הלכתא אמר רב ששת לומר שיש שאלה בהקדש וכו' ופריך לבית שמאי דלית להו שאלה בהקדש וכו' וכן ערכין כ"ג ע"ש וכן בכמה מקומות גם מ"ש כנגד נדרים שהם דברי חול וכו' כשבועתו של בועז וכו' אמר לא יחל פי' הוא לא יחל וכו' עכ"ל אין לו משמעות לפי המבואר בש"ס (גיטין פרק השולח) ע"ש ובדוחק יש ליישבו גם לפי דבריו ז"ל לא נתיישב כפל אומרו לאסור איסר ואפ"ל שהכתוב ירמוז למ"ש רבינו הטור ז"ל בי"ד סימן רט"ו וז"ל נדר מדברים האסורים כגון נבילות וטריפות חל הנדר ואם אוכל מהם עובר משום בל יחל וכתב הרב"י ז"ל כן נראה מדברי רש"י ז"ל אעפ"י שהרשב"א כתב שכל הפוסקים חולקין בזה דברי רבינו כדעת רש"י ז"ל עכ"ל וזה אומרו לאסור איסר היינו שאסר עליו בנדר דבר שכבר אסור ועומד כגון נבילות וטריפות אפילו הכי לא יחל דברו פי' קאי עליו גם בלא יחל אם עובר על נדרו וכדעת רבינו הטור ז"ל דומה לזה דרשו ז"ל (נדרים י"ד) מדכתיב או כי ידור נדר וגו' עד שידור בדבר הנידור וכו' עכ"ל וכ"ה בדבריהם ז"ל (שבועות ך) ולפ"ז ניחא דייק אומרו על נפשו ולא אמר עליו והוא ע"ד אומרו כי כל אשר ישנו פה עמנו עומד וגו' ואת אשר איננו פה וגו' ואמרו ז"ל כי כל הנפשות היו במעמד קבלת התורה והבן :

או ירמוז למ"ש הרב"י ז"ל בשם הריטב"א ז"ל בח"מ סימן רכ"ב מי שנשבע לתת סך ידוע לפלוני ומת ולא נתן שהדבר פשוט שאפילו היה שכיב מרע כשנשבע כיון שלא נתן ולא צוה ליורשיו לתת שהם פטורים לגמרי וכו' עכ"ל וטעמא כיון דהשבועה היה על נפשו ולא על זרעו לכך הוא אינו יכול לעבור על שבועתו מה שאין כן בניו מחללין שבועתו וז"א או השבע שבועה וגו' על נפשו לא יחל דברו וגו' מלת על נפשו חוזר לאומר או השבע שבועה פי' מי שנשבע על נפשו ליתן איזה דבר לאחרים והשבועה היה על נפשו ולא על זרעו לזה גמר אומר לא יחל דברו פי' הוא לא יחלל אבל בניו מחללין ודומה למה שדרשו רז"ל [חגיגה] לא יחל הוא לא יחלל אבל חכם מחלל ומתיר הכא נמי דכוותיה ולזה כפל אומרו או השבע שבועה להורות על עיקר הדין שזה נוהג בין בשבועות בריא בין בשבועת שכיב מרע ואפילו משום מצוה לקיים דברי המת ליכא וכמו שסיים בתשובת הריטב"א הנ"ל :

או יאמר לאסור איסר על נפשו דייק לומר על נפשו ע"ד מה שכתוב הרמב"ם ז"ל בפרק א' מהלכות נדרים האומר פירות אלו עלי אסור הרי אלו אסורי' אף על פי שאין שם הזכרת שם ולא כינוי עכ"ל ובתשובת הרא"ש ז"ל כלל י"ב כתב מי שאמר יאסר יי' על כל ישראל אם אעשה דבר פלוני ועבר ועשאו אינו נאסר שאין יכול לאסור אם לא שאסרו על ידי קונם או בדבר הנידור עכ"ל והאחרונים ז"ל הקשו עליו ממה שכתב הרמב"ם ז"ל הנ"ל ותרצו דהיינו דווקא עצמו אבל לאחרי' אינו מועיל לשון איסור לחוד עכ"ל לזה ידייק בכתוב אמרו לאסור איסר על נפשו פי' שיכול לאסור בלשון איסור לחוד ולא צריך שום כינוי והתפסה זה דווקא על נפשו על נפשו דייקא אבל לאחרים אינו מועיל לשון איסר לחוד וז"א על נפשו וכן פי' הרב ט"ז בי"ד סימן ר"ה :

נקום נקמת בני ישראל במדין אחר תאסף אל עמיך וגו' וירא משה לומר כן לישראל כי יאמרו אנו מוחלים על נקמתינו כדי שיאריך ימי משה לכן אמר להם מעם נקום נקמת ד' במדין וזה אינם יכולים למחול כבוד ד' :

מסעי

אלה מסעי בני ישראל וגו׳ ע״ד שאמר הרב הצדיק וכו׳ ר׳ **זאב** מטשה״א כ״י כי העולם הזה הוא בחי׳ עולם התיקון כלומר שיהדמה לאדם תמיד שעדיין לא התחיל בעבודה ואדרבא קלקל יותר וצריך בכל יום לתקן מה שעשה אתמול וזהו פי׳ בחי׳ עולם התיקון כי המלאכים עומדין תמיד במדריגה אחת ואין צריך לתקן מה שעבר אמנם האי עלמא שניתן לבני האדם שהם בחי׳ הולכים תמי׳ ממדריגה למדריגה לזה נקרא עולם התיקון כי צריכים תמיד לתקן מה שעבר וזהו וכי יגור אתכם גר לא תונו פי׳ בכל מקום שיגור האדם בהאי עלמא יהיה אתו בחי׳ גר ר״ל שידמה לו שהוא ׳ היה גר ע״ד עבירות והיום נעשה גר ומשעבד עצמו לקונו יכן בכל יום ויום ידמה לו שהיום נעשה גר וזהו וכי יגיר בהאי עלמא אתכם במחשבותי׳ס גר אתכם לא תוני שלא יטעה אדם ח״ע ח״ו שידמה לו שכבר הוא במדריגה הזאת והאמת איכו כן וזהו ד׳ שומר את גרים שומר הוא מלשון ואביו שמר את הדבר היינו הקב״ה ממתין ומצפה מתי יבא שאדם למדריגה ז שיהא בחי׳ גרים וזהו כל פרנס שאין קופה של שרלים תלויה לו מאחוריו אין מעמידין אותו פרנס על הצבור כי פרנס על הצבור היינו צדיק בדורו ומעמידין אותו מן השמים ואין מעמידין מן השמים אלא צדיק כזה שקופה של שרלים תלוי לו מאחוריו היינו שנדמה לו בכל יום ובכל שעה איך בכשעה שעבר עבר כמה עבירות שהם מכונים בשם קופה של שרלים וזהו אלה מסעי בני ישראל כל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים ובבחי׳ ז מחויבים בני ישראל להיות מסעיהם תמיד בבחי׳ אלה ע״ד מי חכם וישמר אלה שפסל את מעשיהם הראשונים וזהו ויחנו ויסעו ויחנו ויסעו ויחנו ויסעו שתמיד הם הולכים ונוסעים ממדריגה למדריגה ובכל שעה נעשה בבחי׳ גר עכ״ל ומהרב הצדיק וכו׳ ר׳ **פינחס** ז״ל שמעתי כי אלה פסל הראשוני׳ ומי שהוא במדריגה ז שנדמה בדעתו שכל מה שעשה עד עתה מעשים טובים שהוא כלא אללו ופסל הראשונים אז אפילו מוצאיהם מה שנדמה לו שהיא מוצא ונפסל ובאמת זה עצמו היא מסעיהם אח״כ אמר ואלה מסעיהם למוצאיהם פי׳ כי ואלה מוסיף על הראשונים ומי שהוא במדריגה ז הקטנה שנדמה לו שהוא מוסיף תמיד אז אפילו מסעיהם שעובד לפעמים איזה עבודה הוא נ״כ למוצאיהם שהיא מוצא ונפסל והעיקר הוא מדריגה הראשונה שידמה בדעתו שלא עשה כלום עד עתה ובזה עובד ד׳ תמיד עכ״ל ׃ ומהרב הצדיק וכו׳ ר׳ **מיכל** ז״ל כי מתחלה אמר ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם ואח״כ אמר ואלה מסעיהם למוצאיהם ועוד אמרו ויסעו מרמון ויחנו בפרץ ויסעו מתרח ויחנו במתקה וגו׳ מי כתן שמות לאלו המקומות אחר שהיה במדבר ארץ מליחה ולא תשב ולא עבר אדם שם אמנם הנסיעות הללו היה הכל כדי להוציא בלעו מפומיה של שר המדבר וכל מקום ומקום שהוציאו איזה ניצוץ הקדוש נעשה לירוף כפי בחינת הצלאת הקדושה באותו מקום ובאותו שעה ולזה נקרא שם המקום אחר בחינת ההוצאת של הקדושה וזהו אומרו ויכתוב משה את מוצאיהם הבלוע בפומיה של שר המדבר וכיון שתיקנו המקום היה למסעיהם ואח״כ אמר ואלה מסעיהם היה בשביל למוצאיהם הבלוע בפומיה של שר המדבר וקראו שמות כפי בחינת הצלאת הקדושה עכ״ל הקדוש ובזה אפ״ל אומרם ז״ל האי עלמא לבי הילולא דמיא והבן ולהסביר הענין מלשון אומרם ז״ל (פסחים בי תיבלא ובי מילחא שפירושו בית המוכח בו חבן גם כאן מה שמכיכים מיני מאכלים ומטעמים על הילולא ומוכח בבית אחר לא באותו בית שמרקדין ושמחים בו והככה זה הבית שמוכח בו המאכלים והמטעמים נקרא בי הילולא והבית אשר שמחים ומרקדין בו נקרא הילולא כאומרם ז״ל הילולא דר׳ שמעון בן יוחאי ז״ל וז״א ההוא עלמא לבי הילולא דמיא אבל ההילולא עצמו הוא בעלמא דאתי והאי עלמא דומה לפרוזדור בפני הטרקלין התקן עצמך ומי שטרח בערב שבת וכו׳ ׃

ואלה שמות האנשים למטה יהודה כלב בן יפונה וגו׳ צריך לדעת מה נשתנו אלו השלשה שבטים ׃ יהודה ׃ בנימין ׃ שמעון שלא הזכיר נשיא בהם ׃ וראיתי בשם רבינו נסים גאון ז״ל כי ביהודה לא הצטריך כי ידוע שכלב היה נשיא לשבט יהודה ׃ שמעון לא היה ראוי לנשיא משום מעשה זמרי ׃ בנימין אלידד בן כסלון זה אלדד וכבר זכה לנבואה והורדה היא לו לקרות נשיא עכ״ל ח״ל מדרש רבה פרשה בהעלותך אספה לי שבעים איש וכו׳ נטל משה ע״ב פתקין וכתב על ע׳ מהן זקן ׃ וכשארו עוד ב׳ פתקין חלק וערפן בקלפי וסי׳ אלדד ומידד מיעטו את עצמן ואמרו אין אנו כדאין להיות במיכוי הזקנים ועל שמיעטו עצמן כמלאו יתירים על הזקנים בחמשה דברים ׃ הזקנים לא נתנבאו אלא מחר שנאמר ואל העם תאמר התקדשו למחר אבל אלו נתנבאו על מה שעתיד להיות סוף ארבעים שנה שנאמר וישארו שני אנשים במחנה וגו׳ מה היו מתנבאים משה מת יהושע מכניס (ונרמז בגלת מתנבאים כפי׳ הבעה״ט ז״ל משה תמות כפשו בבן אלסים יהושע מכנים ע״ש) הזקנים לא נכנסו לארץ אבל אלדד ומידד הוא אלידד בן כסלון ומידד זה קמואל בן שפטן וכו׳ עכ״ל המדרש (וכן הוא בילקוט בשם התנחומא

התנחומא) הראה לדעת כי ממדרש הזה יש פירכא להגאון הנ"ל כי לפי דברי הגאון הנ"ל ז"ל לא הוי ניה נתכתוב לכתוב נשיא גם אצל אפרים דהא קמואל בן שפטן הוא מילד וכבר זכה לנבואה והורדה היא לו נקרא נשיא וראיתי בספר הקדוש אוה"ח ז"ל לא ייחס נשיאות לכלב על יהודה משום כבוד מלכות שעומדת ממנו וכמו כן לבנימין שממנו מתחלת מלכות ישראל שהוא שאול איש ימיני · ובשמעון כתב טעם הגאון ז"ל עכ"ל וגם לטעם הספ"ק אוה"ח ז"ל יש לדעת הלא גם מאפרים יצאו מלכים · ואולי יש לחלק בין צדיקים וכו' הלא גם יהושע בא מאפרים ויש ליישב · שוב ראיתי במדרש ילקוט בתחלת שופטים דכל שבט היה לו שופט חוץ משמעון מפני הזנות שעברו השבט שלו ע"ש · הובא בט"ז א"ח סימן תרכ"ט ס"ק כ"ב וזה כדברי הגאון ז"ל

והראשונים כמלאכים (והשתא דאתא לידן יוכל לפרש אם ראשונים כמלאכים היינו אם האדם מבין ומשיג שהראשונים היו כמלאכים אז מזה מוכח שיש לו קצת דעת בראשו ובקדקדו וחשוב הוא עכ"פ כבני אדם אבל אם אינו מבין ומשיג זה רק שנדמה בדעתו שהראשונים היו כבני אדם מזה מוכח שאין לו דעת ותבונה כלל וכבהמה יחשב שאין לו הבנה כלל ואז אינו חשוב רק כחמורים וגם לא כחמורו של ר' פנחס בן יאיר אלא כשאר חמורים) כחזור לדברינו ולפי המדרש ילקוט שלא היה משבט שמעון נשיא כלל יוכל לפרש מה שכתוב תחלה נשיא אחד נשיא אחד ב' פעמים דקאי על שבט יהודה ובנימין ואין אנו צריכים לטעמים הנ"ל והקושיא מעיקרא ליתא והבן :

דברים

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל וגו' אפ"ל כי אלו הדברים לא היו ראוין והגונים לאדם אחר לאמר רק למשה ולו הי' יאה ונאה לאמרם ועוד גם זאת שאלו הדברים לא היו ראויים לאמרם לאיש פרטי רק לכללות העם ישראל הקדושים לזה ידויק נאמרו אלה הדברים אשר דבר משה ואל כל ישראל ואמר רבינו הצדיק וכו' **מאפטא** כי' שכל אלו דברי תוכחות מורות להאדם דרכי ה' · כי תורה הוא הוראה להורות הדרך אשר ילכו בה בני ישראל עם קדושים לשמור הדיבור וזהו במדבר : עוד לעשות המצות בשמחה שיבין שיהו מטעמין כי אינו דומה הנחת תפילין של זה להנחת תפילין של זה כמשל הרוקח שיודע להטעים התבשיל שיטב : יותר ויותר מרוקח אחר הגם שזה נותן בשר טוב וגם זה ועי"ד שאמרו חכמי' אומה ז"ל קיים אברהם אבינו כל המצות ואפילו עירוב תבשילין נקט זה יותר מכל המצות אלא לאורויי דידע אברהם אבינו להטעים התבשילין היינו המצות שנקראו מטעמים כמו עשה לי מטעמים וגו' כנודע ועירוב הוא לשון מתיקו' ע"ד וערבה לד' מנחת יהודה וגו' וזהו בערבה : עוד יתכן לשמור כל אחד עצמו שלא יגרום תקלה לחבירו כי כל ישראל ערבים זה לזה וזהו בערבה : עוד להשגיח כ"א את הנולד מה יהיה בסוף וזהו מול סוף : עוד לקבל מהשי"ת בין רעה בין טובה וזהו בין פארן ובין תופל כי פארן לשון הזרחה והתפשטות החסד הוא כמו פארך חבוש עליך וגו' ותופל מלשון אופל וחושך בחילוף א"ת ב"ש · עוד לעשות תשובה ולהלבין עונות כי מראה שחור כדיו בהריאה טריפה ויחזור אותיות דיו ליו"ד וזהו ולבן : עוד להיות כדמה בעיניו כאלו עדיין לא התחיל בעבודה כלל ועי"ד אומרם ז"ל התקן עצמך בפרוזדור וכו' וזהו וחצירות שעדיין הוא בחצר : עוד להיות כ"א זהיר בנדרים הספקות וזהו ודי זהב ואז נעשה מן ודי יו"ד וגם יש עשרה מאמרות וכנגדם יו"ד ספירות ואת זה לעומת זה עשה האלהים כדי שיראו מלפניו : מלפניו דייקא ולא לפני אומות העמי' כאומרו מלפני אומות השונים אל תחתו והנה הס"א ב"ע יש לה כח עד מקום שנאמר לא יגורך רע כאמרם ז"ל לזה נקרא כשפים וכו' ובקדושה עשר ולא אחד עשר ובאיפוך בס"א רח"ל וזהו אחד עשר יום כי עשר ספירו' הקדושים והתדבקות בחי' החיים : לעומת זה אחד עשר יום ובכל זה יש לו לעבור וללחום כנגד הס"א ב"ע וזהו מחורב דרך הר שעיר היינו בחי' שעיר שנשא עליו כל עונותם עד שמגיע לקדש ברנע במקום שנאמר לא יגורך רע ואז נקרא קדוש וברא עבא להקב"ה וכאמר ישראל אשר בך אתפאר עכ"ל הקדוש :

ד' אלהיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרוב ד' אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם רש"י ז"ל יוסף עליכם ככם אלף פעמי' מהו שוב ויברך אתכם וגו' אלא אמרו לו משה רבינו אתה נותן קצבה לברכותינו כבר הבטיח הקב"ה וגו' אמר להם זו משלי אבל הוא יברך אתכם כאשר דבר לכם עכ"ל מהרב הצדיק וכו' **מסדילקאב** ז"ל וי"ל אכתי ברכותיו של משה נכלל בברכותיו של הקב"ה ועוד מה זה שאמר זו משלי אין לו משמעות אמנם ידוע לפי דרכי החשבון

העשירי'

השבירים והמאות והאלפי' עד אין קץ כולם כללי' באות אחד הוא האלף זכר לדבר אומרם ז"ל (סנהדרין פרק חלק) תנא אורך מחציתו ד' מאות פרסה : רוחב צואר קומתו ש"ס פרסאות הך מחציתו ר"ש וקמ"ך ריבוא אלף חסר חד בעי אביי חסר אלפא או מאה או חד היקו עכ"ל ונודע דמשה רע"ה השיג מ"ט שערי בינה חוץ מאחד כד"א ותחסרהו מעט מאלהי' · וישראל שבאותו הדור השיגו מ"ח שערים כאומרם ז"ל בפסוק והנכם היום ככוכבי השמים · כוכב בגמטריא מ"ח וגם צריך שתדע כי אין שום נברא בעולם יכול ליתן ולהאציל ממנו כח לזולתו יותר ממה שיש בכח תולדתו כי איך יתן מה שאין בו ותמצא במאמר אלישע בן שפט לאליהו קודם שלקחו ממנו בקש ויהי נא פי שנים ברוחך אלי והשיבו הקשית לשאול ופרש"י ז"ל אי אפשר לתת לך יותר ממה שיש לי עכ"ל וז"א והנכם היום ככוכבי השמי' כלומר שהשגתם מ"ח שערים כמנין כוכב וזהו לרוב ד' אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמי' היינו שתוכלו להשיג עוד שער אחד יותר כבחינת השגתי וזהו אלף כי אלף הוא אחד בסוד האלף לך שלמה כידוע (כי שער הנ"ן הוא סגור מעין כל חי בסוד מעה משה כי השיג מ"ט שערים בבחי' שהיא ה' ראשונה ובהצטרף מ"ט לאות ה' נעשה מנה ועליו נאמר ותחסרהו מעט מאלהים כלומר איזה אות הוא המעט שבאותיות אלהים זו אלף כן היה חסר שער אחד כי זה השער הוא נגנז ומסותר בסוד החכמה הנעלמות שהוא תורה הקדומ' בסוד ואאלפך חכמה הוא האלף הזו והאריכו בזה הקדמוני' ז"ל כך נראה לי) אמרו ליה משה רבינו קצבה אתה נותן לברכותינו כלומר מפני מה אין אתה מברכינו רק בשער אחד עוד יותר אמר להו זו משלי כלומר אין בי כח ליתן לכם יותר ממה שיש לי בבחינת השגתי אבל הקב"ה יברך אתכם וגו' כלומר הקב"ה שאין קץ ותכלית ואין סוף בידו היכולת להרבות שפע השגתכם והשמתכם כאשר ירצה עכ"ל :

ד' אלהיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרוב · ד' אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם וגו' יל"פ ע"ד דאיתא בכתבי האר"י ז"ל ישמח משה במתנת חלקו כי לאחר חטאו בעגל כשמעט ממשה אלף אורות ובכל ע"ש הש"י מחזיר לו ומשה נוהג בו טובת עין וטובה לישראל בסוד תוספות נשמה : וז"ש ישמח משה במתנת חלקו שנותן לישראל חלקו אלו האלף אורות כי עבד נאמן קראת לו כליל תפארת בראשו נתת לו בעמדו לפניך על הר סיני היינו שאמרו רז"ל אלו האורו' היו הכתרים שניטלו מישראל לאחר החטא וכולם זכה משה ונטלן וכו' ע"ש עכ"ל וז"א והנכם היום ככוכבי השמים ופרש"י ז"ל והלא לא היו אלא ס' רובי אלא הרי הם משולים לחמה וככוכבים וכו' עכ"ל כי עדיין נשאר שם קצת אורות כמו כוכבים ד' יוסף עליכם ככם אלף פעמים היינו אלו האלף האורות · אמרו ישראל משה רבינו אתה נותן קצבה לברכותינו למה דייקא אלף אורות אמר להו זו משלי היינו אותו האלף שאני זכיתי בהם אבל ד' יברך אתכם כאשר דבר לכם

ואתחנן

אתה החילות להראות את עבדך וגו' כי מתחלת ויכם מה ז' ואמר שלח נא ביד תשלח וגו' אתכם עכשיו כשטעם טעם תענוג המצות כתאות לארץ ישראל (סוטה פי' א') לא לאכול מפריה ולא לשבוע מטובה אלא רק לקיים מצות התלויים בה וז"א אתה החלות וגו' עד"מ לתינוק שנותנים לו מאכל טוב ערב ולא רצה עד שפיתהו אביו והפציר בו מאוד עד שהתחיל לטעום כיון שטעם ב' וג' חתיכות וראה שהוא מתוק לחיך התחיל לאכול במהירות ובחשק גדול כיון שראה אביו כך התחיל למשוך המאכל ממנו כדי שלא יזיקו התחיל התינוק בוכה וצועק ואמר אתה החילות להראות לי טעם מאכל טוב וגרמת לי לאכול ועכשיו אתה מונע ממני למה היה לך להתחיל לפתותי לאכול המאכל כן משה רבינו ע"ה כיון שטעם טעם המצות צעק אתה החילות להראות כי אני בתחלה ויכם משה עכשיו אתה אומר לי כן לא תעבור וגו' עד שהשיב לו הש"י ואל בעיניך אתה בעלמך ראה כי לא אפשר אתה לעבור כי עדיין לא כלו הנשמות שבגוף והוא ע"ד אומרם ז"ל אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף והרב הצדיק וכו' ר' **נחום** טשערנאבילער ז"ל אמר ודרש דורש ופתח לה פיתחא שלא אני כמין רוכל ואבקת רוכל לי יש בידי מחטין וספילקים וספיכליך (עד קשתות ורמחין וסייפין שמכר בזוסי"ק) גם יש בידי מיני בשמים לרוב למי שצריך מיני בשמים ישיג אצלי ולמי שצריך מחטין יש בידי לעוקצו גם יכול אני להיות מרפא חולים ופוקד עקרות ולהשיב נפשות ולעורר מלחמות ולעקור מלכיות ולהרבות שובע בעולם ולהשבית מלחמות ולאחד בעולם שמחת אהבת זיווגים ולגדל למתים ולהמשיך מיני ברכה ולבטל גזירות ולהכניס חכמה ולדרוש כמעיין המתגבר וכללו של דבר הכל ביד הצדיק בסוד צדיק מושל וגו' (ואי"ם למה אני משבח עצמי אומר אני לכם שזו דרכי התורה היא אמרה תורה כי תצא למלחמה וגו' היה הכרוז יוצא מי שבנה בית חדש וגו' מי שנטע כרם וגו' מי שארש אשה וגו' מי הירא ורך הלבב וכו' ודרשו ז"ל הירא מעבירות שבידו ולכך הלאה לו התורה לחזור על

בית וכרם ואשה לבכות על האחרים בשביל עבירות שבידם שלא יגיעו שהם בעלי עבירה והרואה שחוזר אומר שמא בנה בית או נטע כרם או ארש אשה וכו' ע"כ ומושל משלים אני גם במילוי יש מי שיבוש ויכלם לבא אצלי לקבל תשובה על חטאיו לזה אני אומר כל הדברים בי לרפאת חולים ולפקוד עקרות וכו' והרואה מי שילך אצלי אומר שמא איזה מצוקה צריך לו ברפואת חולים או בבחינת לפקוד עקרות לזה אל תתביישו כלל וכלל וכל מי שיש בידו עון וחטא יבא אצלי ובעז"ה יתי' ויתקדש ארפאהו ברפואת הנפש) ובהדרוש אומר בביאו' משיח בן דוד שעתיד להתגלות ב"ב מחויב כל אדם להתפלל על כלות הנפש ורצות שהעולם מסתכלין זה לזה ותמוהין לומר מי הוא אשר השיג השגה נפלאה כזו פתח ואמר שלא אני עומד בתוך עדה הקדושה נשמות וצורות קדושות זקניכם ושוטריכם וכל איש ישראל כמלאים כאן ביניכם לומדים מופלגי תורה גם בינונים ובעלי בתים הכשרים גם עמי הארץ הפשוטים כולם חבירים ואולי יקשה לכם ורחוק מדעתיכם להשיג זה שלא כן אמרו רז"ל (יבמות פ' ששי) אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף וזהו כלוי הנפש עכ"ל ואמו' הר' הצדיק וכו' ר' **אברהם** שמלאך ז"ל כתיב וכל קומה לפניך תשתחוה וגו' היינו כשהאדם בא למדריגה היותר גבוה עד שמשיג בחינת השגת רוחניות ותענוג מעבדות אלהים ע"י אתה החילות להראות את עבדך שאז הוא בחינת קומה שלימה ואז כשבא למדריגה וכל קומה אז יותר ויותר נעשה שפל בעיני עצמו מגודל השגתו ברוממות האלקים עד שבא לבחינת שלפניך תשתחוה בחמה לאמיתו **עוד** אמר הרב הצדיק הנ"ל ז"ל אין ערוך לך ד' אלהינו בעוה"ז וכו' מאחרי דעלמא אנו יצוייר חיו רגע כמימריה בלי השפעתך והשגחתך מה יתן ומה יוסיף בחינת העוה"ז ומה יתן ומה יוסיף בחינת העוה"ב ומה יתן ומה יוסיף ביאת המשיח. ומה יתן ומה יוסיף בחינת תחית המתים ומה הכאה מכן ולמה כן ואם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה אמנם נאמרי דעלמא אם אתה כאן הכל כאן וז"א אין ערוך לך כשאתה כאן בבחינת עוה"ז כי לולא השפעתך מה יתן ומה יוסיף וכן עד"ז ואין זולתך וכו' באם יצוייר ח"ו למה לי העוה"ב ועז"א אפס בלתך אם יצוייר ח"ו מה לנו ומה יתן ומה יוסיף לימות המשיח ועז"ה ואין דומה לך בגודל שעשועים ותענוגים שיש לנו מטוב השפעתך ואין שום כח ותענוגים דומה לזה לבחינת השפעתך ואז יש הכאה ותקוה לבחינת תחית המתים עכ"ל הקדוש וזהו בחינת עונג שבת ע"י שאמר רבינו הגדול וכו' ר' **מאפטא** כי' מנוחה שלימה שאתה רוצה בה שאתה דייקא יכירו בניך וידעו היינו הצדיקים כי מאתך היא מנוחתי מאתך דייקא ועל מנוחתם לבחינ' השגת מנוחה · יקדישו את שמך · שמוסרים נפשם על זה לקידוש שמך עכ"ל וזהו אתה החילות להראות את עבדך והבן :

השמרו לכם פן תשכחו את ברית ד' אלהיך אשר כרת עמכם ועשיתם לכם פסל תמונת כל אשר צוך ד' אלהיך וגו' ופרש"י ז"ל אשר צוך שלא לעובדם עכ"ל אמנם העיקר חסר בהפסוק וי"ל כי כל המצות כשאדם עושה אותם כפי רצון הבורא ב"ה זהו נקרא בחינת אשר צוך ד' אלהיך אמנם כשעושה המצות ח"ו בדרך מצות אנשים מלומדה זהו נקרא בחינת פסל ח"ו כי הוא רק בדרך תמונת של המצות מתוקנים כפי מה שצוה ד' וזהו שמזהיר השמרו לכם פן תשכחו וגו' ועשיתם לכם פסל ח"ו שלא יהא רק בדרך תמונה לכל המצות אשר צוך ד' אלא עשו המצות בשלימות כפי אשר כרת עמך ד' הברית והחסד וגו' :

פנים בפנים דיבר ה' עמכם בהר מתוך האש ואנכי עומד בין ד' וביניכם ולא עליתי בהר לאמר וגו' אפ"ל דנודע שהקב"ה נתן הארץ לבני האדם היינו לומר שבלבם וברצונם להתעורר לעילא כמו שהם מתנהגים בהאי עלמא וכמו שכתב הזוה"ק פרשת תצוה וז"ל ובאתערותא דלתתא אתער הכי נמי לעילא ואי תימא איך יכול אתערותא דלתתא לאתערא תא חזי עלמא תתאי (היינו מלכות) קיימא לקבלא תדיר והיא אקרי אבן טבא : ועלמא עילאי (הוא בינה) לא יהיב לה אלא כגוונא דאיהי קיימא : אי איהי קיימא בנהירו דאנפין מתתא כדין הכי נהרין לה מלעילא ואי איהו קיימא בעציבו יהבין לה האי דינא לקבליה כגוונא דא חדוה עבדו את ד' בשמחה חדוה דבר נש משוך לגבי חדוה אחרא עילאה הכי נמי האי עלמא תתאה כגוונא דאיהי אתערת הכי אמשיך מלעילא וכו' עכ"ל הזוה"ק ואמור משמיה דהרב הצדיק וכו' ר' **ישכר דוב מזלאטשוב** ז"ל כתיב ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה רצה לומר כמראה אדם דלתתא כן מעורר דמות בכסא או בנהירו דאנפין או בעציבו עכ"ל ואם יש ח"ו מדות גבהות וגיאות ולבלי ירחם על העניי' מעוררין ג"כ לעילא מידות גיאות ואז רונה על שונים אלהים ועלמא עילאה לא ישפיע לעלמא תתאה וז"ל הרב הקדוש בתומר דבורה למהרמ"ק ז"ל פ"ז אמנם צריך זהירות גדול שלא יתגאה ח"ו וכו' שהרי כמו שהוא מתגאה כך גורם שמדת הת"ת תתגאה ותסתלק למעלה ח"ו וכו' עכ"ל (ובזה אפ"ל אומרו הנשא שופט הארץ רומז למדת ת"ת ובזה השב גמול על גאים ודברנו מזה במ"א) ואז כשעשה עב הענן ועמוד מפסיק בינינו ובין אבינו שבשמים ואז גם כי אזעק ואשוע שתם תפילתי כיון שאין אנו מעלים ומייחדים השכינה ונקרא מלא הוא כמים פנים לפנים וגו' ונודע דגאות מכונה בשם אנכי כי המתגאה יאמר אני ואנכי הוא

וכבר

וכבר ידעת כי דיבור בלשון הנהגה הוא כמ"ש ידבר עמים תחתינו וגו' וז"א פנים בפנים דיבר ה' עמכם ואם אתם בבחינת דאכפין כן הוא לעילא בהר היינו עלמא עילאה כנודע ע"ד אומרו שמעו הרים וכו' מתוך האש היינו מתוך אתערותא והתלהבות שנתעורר למטה והוא"ל והכל תלוי בידכם והתעוררות שלכם והארץ נתן לבני אדם כנ"ל ע"כ הזהרו מאוד מאוד ממדות הגאוה והגיאות כי בזה יעשה עמוד מפסיק ביניכם ובין אלהים חיים ואנכי רומז למדת גיאות אז עומד בין ד' וביניכם ולא עליתם בהר שלא תוכלו לעלות במעלות הרמות לעלמא עילאה הנקרא הר להמשיך משם שפע וברכה וזהו לאמור מלשון הנהגה כמ"ש את ד' האמרת וד' האמירך ופרש"י ז"ל לשון הנהגה (ולגבי אורחים אפשר לפרש ביאור אומרו גם כי אזעק ואשוע שתם תפלתי וגו' ויל"ד לדבריהם ז"ל שאמרו זעקה בלב ושועה בפה וכן הוא בזוה"ק פ' חיי שרה וז"ל ושועתי האזינה דא צלותא דאיהו בר נש קליה בצעקתי' כד"א ותעל שועתי' אל האלהי' מאי שועתם אלא דצלותיה ארים קליה וזקיף עינוי לעילא כד"א ושוע אל השר וכו' עכ"ל עוד בפרשה שמות צעקה ושועה במאי אתפרשן וכו' צעקה שצועק ולאו אומר כלום וכו' אמר ר' יהודא הלכך גדולה צעקה מכולן שצעקה הוא בלב הה"ד צעק לבם אל ד' צעקה וזעקה דבר אחד הוא וזה קרובה להקב"ה יותר מתפלה ואנחה דכתיב והיה כי יצעק אלי שמוע אשמע צעקתו וכו' עכ"ל ואם כן מאי רבותא של שועה יותר מזעקה דאמר גם כי אזעק ואפילו גם ואשוע וגו' ועוד אנו קשי שמ"א מי מחלקינן בין סתר לגלוי ע"ד קושית הרב ט"ז באו"ח סימן ל"א ע"ש ויותר קשה לפי דבריהם ז"ל שאמרו כל המשמיע קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמנה ואם כן שועה יותר מגונה מזעקה ואפ"ל ע"ד הפשט לפי דבריהם ז"ל (ברכות ח') אמר אביי מרים הוה גריסנא בגו ביתאי ומצלינא בבי כנישתא כיון דשמענא להא דאמר ר' חייא בר אמי משמיה דעולא מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה אלא ארבע אמות של הלכה בלבד ואמר רב חסדא מאי דכתיב אוהב ד' שערי ציון מכל משכנות יעקב אמר הקב"ה אוהב אני שערים המצויינים בהלכה וכו' לא מצלינא אלא היכי דגריסנא עכ"ל הראית לדעת דתפלה במקום תורה עדיפא ויותר מקובלת הגם שאמרו ז"ל (ברכות ו"ו) אבא בנימין אומר אין תפלתו של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת וכו' זהו להמון העם אבל בעל תורה שאני יותר טוב לו להתפלל במקום תורתו ביחיד מלהתפלל בבית הכנסת בציבור כמ"ש כל זה רבינו הטור והרב בית יוסף ז"ל באו"ח סימן צ' ואין לפרש הדבר ע"ש עוד אמרו ז"ל (ברכות ג') כתיב חצות לילה אקום להודות לך וכי דוד בפלגא לילה הוה קאים מאורתא הוה קאים דכתיב קדמתי בנשף ואשוע וכו' ומסיק רב אשי אמר עד חצות לילה הוה עסיק בתורה מכאן ואילך בשירות ותשבחות ע"כ פרש"י ז"ל דהכי מפרש בהאי קרא אקום להודות לך עכ"ל וממילא מה שאמר באידך קרא קדמתי בנשף ואשוע היינו תורה וז"א גם כי אזעק במקום שועה היינו במקום דגריסנא מכל מקום שתם תפלתי וללמדך כמה קשה יום החורבן בית אלהים שנסתם בו כל שערי תפלה בכל הענינים היותר מועילים ועתיד ד' להאיר לנו ולפי דברי חכמי האמת ז"ל דזעקה בגבורה ושועה במלכות וכו' ואמרו ז"ל בתיקונים כל צלותא דלא עאלה עמה שכינתא מלכות וכו' בזאת יבא אהרן וגו' כידוע וזהו שרמזו ז"ל זעקה בלב ושועה בפה דמלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה עיין במדרש בפתיחה איכה רבתי בד"ה ר' חנינא פתח וכו' ודברנו מזה במ"א ועיין (ברכות כ"ט) רש"י בד"ה שוע לשון בכיה יותר מתפלה וכו' ע"ש) כחז"ל לדברינו ובשם הרה"ק הצדיק וכו' ר' **מיכל** ז"ל שמעתי כי בשעת קבלת התורה פסקה זוהמתן כמו קודם חטא האדם ודבר ד' עמהם פנים בפנים בפנימיות התורה בהארת אין סוף ב"ה וז"א פנים בפנים דיבר וגו' אמנם אנכי היינו כשנפלו ממדריגתם ואמרתם לעגל אלהי והיה לכם פניות רעות אז עומד בין ד' וביניכם היינו כעסה עמוד מפסיק ולא עליתם בהר לבא למדריגה יותר גדולה עכ"ל ובזה אפ"ל אומרו (עמוס ה' י"ד) ויהי כן ד' אלהי צבאות אתכם כאשר אמרתם מלשון הנהגה הוא בין בבחינת דאכפין וכו' ע"ד אני לדודי בזה הבחינה דודי לי וכך הוא רצון הבורא ב"ה להיות הארץ עליונה מתנהגת כפי דרכי בני אדם והמשכתן והכל לכבודו ברא:

ועתה ישראל שמע אל החוקים ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות וגו' אפ"ל ע"ד שדברנו במ"א ביאור אומרו אשרי איש שישמע למצותיך ותורתך ודברך ישים על לבו עפ"י דבריהם ז"ל אומרים לו לאדם עד שאתה שואל שיכנסו דברי תורה במעיך התפלל שיכנס דת מצותיו של הקב"ה בלבך ולא ממילא יהיה דברי תורה במעיך וז"א אשרי איש שישמע למצותיך הוא עיקר מגמתו ותפלתו ואז ממילא ותורתך ודברך ישים על לבו וזהו ענין אומרו סוף דבר הכל נשמע היינו כל התורה תשמע ותבין ע"ד אומרו והיה אם שמוע תשמע וגמר אומרו ובלבד את האלהים ירא וגו' כי זה כל האדם כי לא המדרש הוא עיקר אלא המעשה: **או** יאמר דאיתא גדולה תלמוד שמביא לידי מעשה ואין אדם יכול לקיים המצות כי אם אחר שלמד וז"א אשרי איש שישמע למצותיך ואימתי יכול לבא לידי זה כשתורתך ודברך ישים על לבו תחלה ואז גדולה תלמוד שמביא לידי מעשה

והיא

והיא מרישיה לסיפא מידרש ומסיפא לרישא מדרש ת"א ועתה ישראל שמע אל החוקים וכו' כי אמרו ז"ל אין ועתה אלא תשובה והטעם שנקרא התשובה בלשון עתה כי ברגע אחד שמהרהר בתשובה ומקבל על עצמו לבלתי יעשה זאת יותר כל ימי חייו תיכף ברגע ההוא נעשה צדיק גמור ע"ד האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שאני צדיק גמור ה"ז מקודשת אעפ"י שהיה רשע גמור כל ימיו ואמרו בגמרא (קידושין) הטעם שמא הרהר בתשובה עכ"ל וז"א ועתה ישראל אם תרצו לעשות תשובה אז שמע אל החוקים אשר אנכי מלמד אתכם תחלה ואז לעשות תדעו איך לעשות כי גדולה תלמוד שמביא לידי מעשה **או** יאמר דמודע קושיות הראשונים ז"ל אמרו כל שחכמתו קודמת ליראתו אין חכמתו מתקיימת וצריך יראה קודם לחכמה ובמ"א אמרו ז"ל גדולה תלמוד שמביא לידי מעשה משמע שהחכמה צריך להיות קודם גם אמרו לא עם הארץ חסיד ותירצו דבאמת צריך חכמה קודם כ"א אין לו חכמה אינו יודע מה לעשות ומ"מ צריך תחלה יראה והיינו שיישב ללמוד ביראה לש"ש וע"מ לעשות כל מה שילמוד ע' בתיקונים בהקדמה וז"א ועתה ישראל כלומר צריך תחלה להיות תשובה כשאתה בא לשמוע אל החוקים אשר אנכי מלמד אתכם ואז לעשות היינו כשתקדים היראה אז מספיקין בידו ללמוד ולעשות **או** יאמר עפ"י דברי האר"י ז"ל על כל דבר שאינו מבין טוב שיתודה ויבכה ויהרהר בתשובה ויראה בדוק שיאירו עיניו וכו' עכ"ל הקדוש ונודע שמלת שמע לשון הבנה הוא כמ"ש גוי אשר לא תשמע לשונו וז"א ועתה ישראל כלומר כשתעשו תשובה קודם אז שמע אל החוקי' פי' תשמע ותבין ויאירו עיניך במה שאנכי מלמד אתכם וגם לעשות היינו שצריך לעשות צדקה כמ"ש והיה מעשה הצדקה שלום ובזה אפ"ל אומרו ועתה ישראל מה ד' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה את ד' אלהיך ללכת בכל דרכיו וגו' כי נודע דברי הרב הצדיק וכו' **מזלאטשיב** ז"ל לבאר אמריך כלי' שנכנסת בעומקי יראת בטהרה וכו' כי התורה מתחיל ומוסף על פני תהום ק"ת כלים ומקיימת מה לעיני כל ישראל ר"ת כלים וכו' עכ"ל הקדוש וז"א ועתה ישראל כלומר תחלה צריך תשובה ואח"כ מה אל תקרי מה אלא מאה והיינו התורה נקראת בשם כלים בגמטרי' מאה וזהו עיקר עבודה **שדי** שואל מעמך וא"ת איך יכול להיות תחלה תשובה ומעשים הלא אין ע"ה חסיד לזה אמר לא תצטרך לעשות מעשים תחלה כי אם ליראה והיינו שתשב ללמוד ביראה ע"מ שתלמוד ותקיים ותלך עם התורה לעשות מה שכתוב בה וזהו ללכת בכל דרכיו היינו התורה מ"ם והודעת להם הדרך אשר ילכו בה ותגם שרבותינו ז"ל דרשו (בבא מציעא למ"ד) דרש רב יוסף הדרך זה גמילות חסדים הכל אחד הוא כי בלימוד התורה לשמה גומל חסד להשכינה ועושה נחת רוח ליוצרו והשכינה מתפארת בו חזי במאי ברא אתיכא עיין בזוהר הקדוש :

פן תשא עיניך השמימה וגו' ועבדתם אשר חלק ד' אותם לכל העמים וגו' לעם נחלה כיום הזה וגו' אפ"ל עפ"י דבריהם ז"ל והנה תנור עשן ולפיד אש וגו' רבי שמעון בן אבא בשם ר' יוחנן אומר ארבעה דברים הראה הקב"ה לאברהם גיהנם ומלכיות ומתן תורה ובית המקדש א"ל כל זמן שבניך יהיה עסוקים בשתים הם ניצולים משתים פירשו משתים הם נידונים בשתים וא"ל במה אתה רוצה שירדו בניך בגיהנם או במלכיות וכו' עמד לו אברהם תמה ולא הי' יודע מה שיברור לו עד שאמר לו הקב"ה שיברור לו את המלכיות וכו' עכ"ל וכן תמצא ביצחק · כתיב ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו : וכי צדיק גדול כיצחק אבינו ע"ה שאין השכינה נפרדת ממנו אפילו שעה אחת היה אוהב לרשע גמור אלא יצחק אבינו צפה כל העתיד לבא וראה כי בני יעקב יהיו חוטאים ומכעיסין לפני ד' י"ת וירשו דיני גיהנם וכשראה יצחק ישראל בגלות עשו שמח ואמ' גלות מכפרת עון וזהו ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו ומהו כי ציד בפיו אלא ראה בני יעקב ניצודין בדינו גיהנ' כלעיל וכשראה גלות אדום וראה הציד של גיהנ' נתון בפיו של עשו שמח ואמר כי גלות מכפרת עון כי יותר טוב הוא שיפלו בגלות ויתכפרו עונותיהם משיפלו בגיהנם שהוא דין קשה עד מאוד וזהו סוד המטעמים שבקש יצחק מעשו כי ברכות יצחק אבינו כי שני עולמים הם העוה"ז והעוה"ב אמר מוטב שאתן לעשו ברכת העוה"ז שהוא מאכל ומשתה ומתענג העולם תחת השמים ולפי שהענין כך אמר יצחק אין עשו ראוי לירש ברכה עליונה שכליות אבל הוא יורש ברכה התחתונה גופניות עיין בספר הקדוש שערי אורה ע"כ הראת לדעת כי טובה הוא לישראל הגלות וחסד הוא להם מה שמייסר הקב"ה בעוה"ז בתחלואי' יסורים כדי למרק עונותיהם ודע כי שם הוי"ה ב"ה נקרא שם המיוחד מפני שהוא מיוחד לישראל ואין לשאר אומות חלק בו בסוד כי חלק ד' עמו ודרשו במ"א באומרו תהלים קל"ו נחלה לישראל עבדו כי לעולם חסדו ובספ' קל"ט אמר נחלה לישראל עמו כי נחלה הוא לשון יסורים ואולי כאומרו תלים קכ"ד אזי המים שטפונו נחלה עבר על נפשינו ופרש"י ז"ל נחלה לשון חולה ע"ש עכ"ל וכלומר הקב"ה נותן נחלה ויסורים לעבדו מפני כי לעולם חסדו כי זה החסד הגמור שעושה עמנו לפטרינו מגיהנם ולכך זה יחס להם שם עבד כי בסיבת רוע מעללים מתייחס בשם תואר עבד והוא המוצב לזה אמנם בפרשה קל"ט מדבר בנחלה וירושה גמורה כאומר ונתן ארצם לנחלה נחלה לישראל

עמו בערך זה ייחס לשם תואר עם תורה אהבה בשם כאומרו עמי מה אלהיך וגו' ואומר ומי כעמך ישראל וגו' ואומר שלח עמי וגו' וז"א ופן תשא עיניך השמימה וגו' ואתכם לקח וגו' לעם נחלה כיום הזה וגו' והבן היטב :

שמע ישראל ד' אלהינו ד' אחד וגו' רש"י ז"ל ד' שהוא אלהינו עתה ולא אלהי האומות הוא עתיד להיות ד' אחד שנא' כי אז אהפוך אל העמים שפה ברורה לקרא כולם בשם ד' ונאמר ביום ההוא יהי' ד' אחד ושמו אחד עכ"ל רש"י ז"ל ואפ"ל עפ"י דבריהם ז"ל (ר"ה) ד' ד' א' קודם שיחטא וא' לאחר שיחטא וכו' והקשה הרא"ש ז"ל קודם שיחטא למה צריך רחמים ואי על הרהור אין מחשבה רעה מצטרפת למעשה ותירץ במחשבות ע"ז ח"ו דכתיב למען תפוש את בני ישראל בלבם עכ"ל ממילא לעתיד בביאת משיח ב"ב שנאמר ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ והאלילים כליל יחלוף ממילא לא נצטרך להכפלת השם ב"ה ועד"ז יבא הכתוב כמין חומר ד' אלהינו כשיהיה השם הוי"ה ב"ה אלהינו והיינו לעתיד ויהיה שם אלילים נעקר מן העולם אז יהיה ד' אחד ולא נצטרך להכפלת השם והבן אמנם זה ניחא לפירוש הרא"ש ז"ל אבל לפירוש הר"ן ז"ל וכו' ודברנו מזה במקום אחר ע"ש :

עקב

והיה עקב תשמעון וגו' מהרב הצדיק וכו' **מבארדיטשוב** ז"ל אומרו והיה עקב תשמעון ושמר לך ד' את הברית וגו' והסדרה שלפניה תקיים היום לעשותם ויובן עז"ה היום לעשותם עליך מוטל לעשות המצות היום תיכף ומיד כשבאת לידך ואל תחמיצהו כלל כי סוף סוף תהיה מוכרח לעשות המצוה ותצטרך להתגלגל ע"ז בגלגולים רבים כדי לעשות המצוה וכיון שסוף סוף מוכרח אתה לעשותה ולמה תחמיצהו וזהו והיה עקב תשמעון פי' בעקב ובסוף תהיה מוכרח לשמוע לכן מוטב שתעשנה היום מיד ולא תחמיצהו כי אם לא תעשה מיד ותרצה להמתין ולשמור ולהמתין הדבר סופך שגם הש"י יהא ממתין לך הברית והחסד והשבועה שנשבע וזהו ושמר לך גם ד' את הברית והטובות ושמר הוא מלשון ואביו שמר את הדבר לשון המתנה עכ"ל הקדוש :

או יאמר והיה עקב תשמעון וגו' אפ"ל רמז לשכר המצות בעולם הבא כי עקב לשון סוף הוא כמו שפרש"י ז"ל (תהלים י"ט) בשמרם עקב רב שופן של תלמידי חכמים לבוא לידי גדולה עקב לשון סוף הוא ויש לו חבר בלשון משנה עקבות משיחא עכ"ל רש"י ז"ל והנראה לי דגם מלשון המקרא יש לו חבר כדי"א עקב ענוה יראת ד' וגו' וכל מקום שנאמר ויהי הוא לשון צער . והיה ה"א לשון שמחה כנודע וז"א והיה עקב כלומר יהא לכם שמחה ורב טוב הצפון לצדיקים באחרית הימים לעוה"ב : **או** ירמוז לימות המשיח בן דוד שעתיד להגלות ב"ב וכל זה באם תשמעון אל מצות ד' כי אפילו קץ דמשיחא אמרו ז"ל כל הקיצין כלו ואין הדבר תלוי אלא בתשובה :

או ירמוז לנו התורה הקדושה למ"ש ז"ל היום אם בקולו תשמעון כלומר בכל זמן ובכל שעה שיעשו ישראל תשובה תיכף ומיד יבא הסוף ואחרית טוב וקץ לגלותינו וז"א והיה עקב תשמעון כלומר בכל עת שתשמעון והיה העקב כי תמיד פתוחה ידו לקבל השבים או ע"ד הפשט והיה עקב כלומר אימתי יבא העקב והסוף גמר אומר תשמעון אל מצות ד' אלהיכם וגו' :

והסיר ד' ממך כל חולי וגו' רז"ל אמרו (בבא מציעא פרק המקבל) אמר רב זה העין ופרש"י ז"ל כל חולי דבר שכל החולאים תלוין בו ר' יוסי בר חנינא אמר זו צואה וכו' ר' חנינא אומר זו צינה דאמר ר' חנינא הכל בידי שמים חוץ מצינים פחים שנאמר צינים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם וכו' ע"כ ולכאורה כלפי לייא והמפרש"י ז"ל הארי למעניתם . והנראה אצלינו בהקדם דבריהם ז"ל אמר ר' חנינא הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים (ברכות) שנאמר ועתה ישראל מה ד' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו' ע"ד פשוטו יל"ד מאמרו ואתה הסיבות את לבם אחורנית וגו' ואומר כחומר ביד היוצר כן אתם בידי בית ישראל ואומר ואשר הרעותי וגו' ומורגלא בפומייהו דרבנן וכל ישראל להתפלל עפ"י נוסח שסדרו לנו אנשי כנסת הגדולה ז"ל וטהר לבנו לעבדך באמת וכו' עי' בשמונה פרקים להרמב"ם ז"ל שהאריך שם באומרו כי החזקתי את לב פרעה ותורף דבריו שהיה זה און גדול ומפורסמות שאפשר שיעשה האדם שימנעהו מבחירתו וכו' ע"ש ואיך אפשר להעלות על הדעת שזה איננו בידי שמים חלילה לומר כן אמנם הכל ברא הקב"ה אלא הרצון בזה שזה הדבר מסר הקב"ה ביד האדם גם בליבי' פחים מסר אלו החולאים בידי האדם לטעם הידוע לו ובהדי כבשי דרחמנא למה לך ובאמת אלו ואלו ביד הקב"ה להסיב לב האדם לרצונו אמנם אין גוזר עליו בזה ונמסרה לבחירת האדם משא"כ שאר דרכי אדם נגזר עליו בעת יצירתו ע"ד אמרם ז"ל (נדה פ"ג) מביא הטפה וגוזר עליו חכם וכו' או עשיר וכו' וצדיק ורשע לא קאמר כי זה נתן לבחירת ונקרא בש"ס בדבריהם ז"ל (שבת פרק מי שהחשיך)

מזל

אל שנה גורם הכל לפי מזלו מזה א״א להשתמר אם לא בזכרי
אל הרבה מאוד או בזכותא דרבים כאומרם ז״ל אין מזל
לישראל ובמסכת (כתובות פרק אלו נערות) פרש״י ז״ל
צינים פחים בידי אדם כגון שלא מגזירת מלך ע״כ וכן
פרש״י ז״ל במסכת (ע״ז ג) ע״ש ולא ולמד ודקדק בעומק
לשות לשונם מה שאמרו בלשון הכל בידי שמים וכו׳ ולא
אמרו הכל בידי הקב״ה ולשון זה כלות ולאות לשון כמו
במליצו דבריהם ז״ל במקום אחר אומרם ז״ל (תענית ב)
ג׳ מפתחות בידו של הקב״ה וכו׳ ונשמרו מזה כי לא יתכן
אח״כ לומר חוץ מיראת שמים כי באמת גם יראת שמים
בידי הקב״ה וגם דקדקו בלשונם ואמרו הכל בידי שמים
כלומר ביד המערכת השמים וכל דבר ניתן ביד מערכת
השמים הכל לפי טבע שהטביע הקב״ה בחכמתו
מכין שידוע לו אמנם יראת שמים לא נמסר למערכת
השמים רק ניתן לבחירת האדם וכן עד״ז קוצב אמרם
הכל בידי שמים חוץ מצינים פחים כלומר הכל נמסר
למערכת השמים והכל לפי מזל שנברא בו חוץ מצינים
פחים שהוא שורש גדול להנהגת הבריאה זה לא נמסר
למערכת השמים רק לבחירת האדם אבל לעולם הם ביד
הקב״ה לשמור את האדם מאותו הגדול הזה ובידו של
הקב״ה להפך ולבדד המערכת השמים כרצונו ברגע אחד
מזרים וכל מערכות השמים בידי הקב״ה כאומר ביד
יוצר וכיון שידע ה׳ חכילא מזה העיקר הגדול מלאו לבו
לפרש הכתוב במה שאמר כל חולי׳ א׳ ליכא כי היא עיקר
גדול והעד שלא במקרה למערכת השמים . ומה שילי״ד
על דבריהם ז״ל אלו הלא אמורא אחד אומרם אלו השכי
יראות חוץ מיראת שמים וחוץ מצינים פחים עי׳ (כדה
ט״ב) ואין שייך לומר בכאן אין למידין מן הכללות אפילו
מקום שנאמר חוץ כי זה לא יתכן רק בדברי התנאים
אלא בדברי האמוראים כידוע לנו מכללי הש״ס ודברי
התוספות בגמרא (בבא בתרא קנ״ד) גם (כתובות
ל״ד) פירשו דחוץ מיראת שמים כאומר במעלות המדות
גבור או חלש טפש או חכם וכו׳ וחוץ מצינים פחים
כאומר במאורעות הבא על האדם ובמקריו ובגידת הזמן
ע״כ התוספות (מגילה כ״ה) ד״ה הכל בידי שמים ושם
הקשו הא דאמר חוץ מצינים פחים הא כתיב לפני קרתו
מי יעמוד ותירצו דמיירי דטפל הליכה בבת אחת כדכתיב
רישא דקרא משליך קרחו כפתים עוד הקשו הא כתיב
ואין נסתר מחמתו ותירצו דמיירי בהולכי דרכים אבל
יושב בביתו יכול הוא לשמור את עצמו עכ״ל וק״ק
דמלי לא מהרלי כן על קושיא הראשונה ודברנו
בזה במ״א אין כאן מקומו ואמא לידן עניני רפואות
הרבה יש לדבר מזה כן אמת שבתורה הקדושה כתבה
רשות לרפאות כדכתיב ורפא ירפא דרשו ז״ל (ברכות
פ׳ הרואה וגם בבא קמא פרק החובל) מכאן שנתנה
התורה רשות לרפאות והאי רשות רשות דמצוה היא ובכלל
פיקוח נפש הוא כי הואיל שמחללין שבת ברפואות שמע
מינה פיקוח נפש הוא ופיקוח נפש דוחה שבת והדרין הרי זה
משובח כדתנן (יומא פ״ג) מאכילין אותו עפ״י בקיאין ואמרו
שם בגמרא מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו דבש וכו׳
וכל רופא שיודע הוא בחכמה הזו חייב בה ואם מונע עצמו
הרי זה שופך דמים וכבר אמרו רז״ל (ירושלמי נדרים) שלא
מן הכל אדם זוכה להתרפאות ובאמת מצוה רבה הוא
לאדם שירגיל עצמו וילמוד מיני רפואות והוא כאחד
מעלי׳ שמלות התורה יחשב שלפעמים יצא מזה הצלת
נפש וכבר ידעת אומרם ז״ל (סנהדרין פ״ד) כל המקיים
נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא והאריך בזה
הרמב״ם ז״ל אמנם הכל מי שיודע בעצמו שהוא מומחה
לא כמו בזמה״ז שגם העבד אשר ילא חפשי מאדוניו
בידיעה קטנה כהקזת דם תיכף קורין אותו בשם חכם
מומחה עם מהיות שמעולם לא ראה מאורות החכמה
ולא יעלה על לב שום אדם ללמוד חכמת הרפואה אם
לא מלא כריסו מתחלה בתורה שבכתב ושבע״פ שאז הוא מלא
יר״ש וכבר כ׳ הרב הגאון מהר״ יונתן ז״ל בס׳ כרתי ופלתי
וז״ל דנודע בכל מחקרים שהרופאים אין בהם דבר ברור
ושיחליטו לומר עליו כי הוא זה ברור בלי ספק רק לפי
שכלם ומראה עין ישפוטו וכו׳ עכ״ל וראיתי רופא מומחה
אחד באמת ובידו הרבה קונטריסים נקבלה איש מפי
איש וכתוב בו הרבה רפואות ועיינתי בהם והבאתי
כמה דברים הנראים לכאורה שהם מדרכי האמורי
ונולא שהכרתיו מדת ישרותו ושהיה בעל תורה ויראת
שמים הייתי גוזר עליו שישרפם ומרוב הפלרתו בי
כתתי את לבי לחקור בהם אם מותרים הם על פי
דין תורה והארכתי מאלו הרפואות הרבה בתשובתי
וכאן אין מקומו ונחזור לדברינו ונאמר עוד שאין שום
דבר גדול או קטן שלא יתנהג בהשגחה פרטיות
וידוע שיש שני מיני הנהגות שהשי״ת מנהיג עולמו
א׳ הנהגה טבעיות . ב׳ הנהגת השגחית היא הנהגה שבה
מתנהגים אומה ישראלית מצד תורתינו לתת לאיש כדרכיו
וכפרי מעלליו והוא אמרי׳ ז״ל הכל בידי שמים ולא אמרו בידי
הקב״ה כי באמת הכל בידי הקב״ה שהוא רומז להנהג׳ השגחיי
ולא היה שייך אח״כ לומר חוץ מדבר פלוני לזה אמרו הכל
בידי שמים רומז להנהגה טבעיות שזה תולדות השמים
והגלגלים ומערכת השמים מצד טבעם ולזה קיים שפיר
חוץ מציני׳ פחים שזה איכה בדרך הנהגה טבעיות רק
בדרך הנהגה השגחיות ולגוד זה מאומרו משליך קרחו
כפיתים ואומר ואין נסתר מחמתו הרי דהכתוב מגיד
שהם מתנהגין בדרך השגחה פרטיות ולפי זה מתורץ
קושיות התוספות ז״ל במגילה כ״ה ד״ה הכל בידי שמים
בא״ד וא״ת הא כתיב לפני קרתו מי יעמוד וכו׳ וכתיב
ואין נסתר וכו׳ עכ״ל ולפי מה שפירשנו דברי הגמרא
בכוונת אומרם ז״ל הכל בידי שמים . שמים דוקא אין

מקום לקושייתם ז״ל ועדיין אמרו חוץ מיראת שמים כלומר שזה אינה מתנהג בהנהגה טבעיות אלא או בדרך הבחירה ביד האדם או לפעמים בדרך השגחיות כמו שעשה לפרעה כאומרו כי החזקתי את לב פרעה שנטל ממנו הבחירה כמ״ש הרמב״ם ז״ל בשמונה פרקים ע״ש ולז״א חוץ מיראת שמים חוץ מצינים פחים ולא קתני כי כל אחד בחינה לעצמו. יראת שמים ניתן לבחירה וצינים פחים ניתן בדרך השגחה. ומ״ש שומר נפשו ירחק מהם הכי הול״ל ודאי שומר נפשו. נפשו דייקא ולא אמר גופו כי נפשו הייני שמשמר נפש מלהתלכלך בחטאים ומדות רעות ח״ו וכאשר יהיה האיש שחסיד שומר כל מצות ד׳ ישמרהו ד׳ מכל חולי ח״ו והסיר ד׳ ממך כל חולי זו הצינה ופרש״י שכל החולאים תלוין בה עכ״ל ותורת אמת בפיהו כי האיש שמקרב עצמו בעבדות בעשיית המצות זה אינו בבחינת עובד ד׳ בשמחה ובזה יארע לאדם שיתגבר עליו ח״ו מרה השחורה יסוד העפר ויבטלהו מעבודת הבורא ב״ה וזה רמזו בסוד צינה וכל חולאת הנפש תלוי בזה רק״ל אבל מי שעובד ד׳ בחמימות ובשמחה ינצל מכל מקרה הטבעים וזהו הכל בידי שמים במקרה הטבע חוץ מיראת שמים הייט למי שיש בו יראת שמים זה יוצא מבחינת מקרה הטבע והרב הצדיק וכו׳ ר׳ **ברוך** ז״ל ביאר כי צדיק מושל ביראת אלקים ולפי״ז מהראוי שימסר הכל ביד האדם אמנם מפני שאפס חסיד לזה הכל ביד הקב״ה וז״א הכל בידי שמים הייט ביד הקדוש ב״ה ולמה אין הצדיק מבטלה גמ״ל אומר חוץ מיראת שמים הייט מפני שעדיין הם בחוץ מבחינת יראת שמים ולזה אין בידם הבחינה צדיק מושל עכ״ל אבל כשמזכין מעשיהם אז הם בבחינת צדיק מושל והוא אמרו שומר נפשו. נפשו דייקא אז ירחק מהם ויהיה בבחינת צדיק מושל:

כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם וגו׳ מעט מעט וגו׳ אפ״ל ע״ד אומרו ז״ל (סוכה פ״ה) כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו וכו׳ כי מדע שהאדם צריך לעבוד ד׳ בשני יצרים כי לעולם לא יבוא האדם לעבוד להש״י בשמחה ובטוב לבב כי אם מתחילה צריך לשמח עצמו בשמחה גופניות ע״ד הגוא תנא שאמר מלתא דבדיחותא קודם לימודו כדי שיבדחו רבנן ולא ירגיז יצ״ט על יצה״ר ומיד יקח זה השמחה להש״י ולא להתפארות בני אדם ח״ו ובזה מכניע הקב״ה ועושה מהיצה״ר יצ״ט ואכפיא ליה כי ברצות ד׳ דרכי איש גם אויביו ישלים אתו וזה רמזו לנו ז״ל באמרם שעושה תשובה מאהבה זדונותיו נעשו לו כזכיות מאהבה הייט מבחי׳ שמחה ובטוב לבב ובזה משתף גם ליצה״ר ונעשו מזדונותיו זכיות שהכניע ליצה״ר אבל הבא מיראה אינו בבחי׳ זו כי אינו משתף בזה ליצה״ר כי העובד מיראה אינו נזהר רק ממצות לא תעשה כמ״ש הרב ברטנורה באבות ע״ש. אמנם מי שעדיין ברשעתו ח״ו עושה ומסייע ליצה״ר וכל מה שלומד בעוונותיו אדרבא מוסיף כח וגבורה להס״א ב״מ כמ״ש בע״ח ס׳ … ע״ש וזהו רבים הגוים האלה ממני הייט הקליפות הם רבים והם ממני ובשבילי שאני הגברתי והזמנתי אותם ובגלאתם במעשי שאינם טובים ח״ו וא״כ איכה אוכל להורישם. כי במחשבות זרות של אחרים המסבבין אותם הייתי יכול להעבירם אבל כיון שהגוים האלה כולם ממני שאני הגברתי והזמנתי אותם ומולידי הם א״כ אינו באפשרי לבלותם אא״כ אשבר את עצמי ותאותי לגמרי עד שיכלו כל כחות הגופניות ועד כלות הנפש ואיך אוכל לסבול יסורים וסיגופים כזה לז״א הכתוב מעט מעט וגו׳ התורה נתנה עצה לאדם שרוצה להיישיר דרכיו ולהתחרט על שעבר ולתקן את עצמו להבא שישבר כוחותיו מעט מעט ולא יכלה כחו בפעם א׳ והבא לטהר מסייעין לו.

אל תאמר בלבבך וגו׳ בצדקתי הביאני ד׳ לרשת את הארץ הזאת וברשעת הגוים האלה ד׳ מורישם מפניך לא בצדקתך וגו׳ כי ברשעת הגוים האלה וגו׳ יל״ד דמתחיל אל תאמר וגו׳ וברשעת הגוים האלה וגו׳ וקיים כי ברשעת הגוים האלה וגו׳ ואפ״ל ע״פ פשוטו ע״ד ששמעתי סיפור מעשה שסיפר הרב הצדיק וכו׳ ר׳ **אהרן** קליווצקיר ז״ל הבאתיו עוד ג״פ קדושים ע״ש על פסוק קדושים תהיו וכעת כו׳ לפרש גם כאן על פסוק זה אמר הרב הנ״ל על עצמו אני הייתי בילדותי בישיבה בפראג והנה באותו … היה עיר קטנה ואנשים בה מעט ונמצא בהם … אחד עשיר והיה לו בת הגיעה לפרקה ורצה ליתן … בעל ת״ח וכו׳ ונפל לי במחשבתי שזה פי׳ הפסוק באמרו קדושים תהיו כי קדוש אני וגו׳ ולכאורה מה דמיון קדושת בשר ודם לקדושת אלהי בורא כל העולמים אמנם יכוין בזה לומר כי פן ואולי יאמר האדם בלבו הלא כשאפילו אילך בשרירות לבי להרשיע ביותר על כל זה אתעלה ביותר בקדושה מהטוב שבגוים וכו׳ ועדיין אפשר לפרש גם כאן דזה כוונת הכתוב אל תאמר וגו׳ … אחר שראו שישראל כבשת הארץ היה למעלה מהטבע לא בכח ולא בחיל וסברו שזה גרם בה בהצטרפות שניהם שהיו מצד צדקתם וגם מצד רשעתם של השבעה אומות אבל אם לא היה הצטרפות שניהם לא היה הארץ מקיאה את האומות וכפי הסברא זו יצמח מזה ריעותא גדולה כי אחר שיכבשו הארץ ויתישבו בה אז וישמן ישורון ויבעט כי יאמרו מעתה יש לנו לילך בשרירות לבנו כי … לא יבוא עלינו שום אומה ולשון וגרשינו מן הארץ כי לא נמצא ולא ימצא שום אומה שיהא יותר צדיקים ממנו … אפילו כשירשיעו עם ישראל ביותר אעפ״כ הם צדיקים

מהטוב שבאומות וכשלא ימצא שנטרפות שניהם אז רשעתם לבד לא יקיא הארץ אותנו לזה בא ואמר תאמר בצדקתי וגו' וברשעת הגוים וגו' היינו שצריך שנטרפות שניהם כי אם ברשעת הגוים האלה וגו' היינו רשעתם לבד הקיאה הארץ אותם ומעתה זכור אל תשכח ומכל מצות ה' שלא יקיא הארץ אתכם מצד רשעתכם כאשר קאה את הגוי אשר מלפניכם מצד רשעתם אבל כשתשמעו אל מצות ד' אז טוב הארץ תאכלו ותדבקו בד' אלקים חיים :

ועתה מה ד' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו' מהרב הצדיק וכו' **מבארדיטשוב** ז"ל כי עיקר חפצו ושעשוע של הקב"ה באדם להיות עניו מאוד בבחי' מדריגת משה כאומרו ונחנו מה וגו' אמנם לא בכל דבר טוב המדה זו כי בדרכי ד' טוב לאחוז מדת גבהות והתרוממות כאומרו ויגבה לבו בדרכי ד' ובדרך אמרו ז"ל הוי ערום ביראה וז"א ועתה ישראל מה ד' שואל מעמך פי' הקב"ה שואל מעמך להיותך בבחי' מה וגומר אומר כי אם בזה טוב מדת התרוממות היינו ליראה את וגו' וזהו שאמרו ז"ל ת"ח מותר לו שמיני שבשמינית נאה כי יש לו לאדם להיות שעשוע ותענוג ממה שיודע שהקב"ה יש לו תענוג ושעשוע בעבודתו ומלך גדול ונורא יש לו חפץ בעבודתו ואז כשיש לו תענוג מזה גורם לעבוד ד' ב"ה בשמחה ובטוב לבב וכשעובד ד' בשמחה ובטוב לבב גורם בכל פעם תענוג יותר בעולם התענוג הנקרא מדה השמינית בכל פעם שגורם תענוג והתרוממות במדה השמינית עולם הבינה והחירות משפיע בזה שפע ותענוג על עצמו שהוא בכל בנות ונתלבש עצמו במדה השמינית עולם התענוג שהוא כעין סופו בתחלתו ותחלתו בסופו ונעשה אחדות התרוממות ובחי' רצוא ושוב הנקרא שמיני שבשמינית וזה היתר לתלמיד חכם לקיים ויגבה לבו בדרכי ד' עכ"ל :

ראה

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה את הברכה אשר תשמעו וגו' בשם הרב הצדיק וכו' **משפיטיווקי** ז"ל פי' אנכי נותן לפניכם היום בעולם השפל הזה ברכה וקללה פי' הכל מעורב טוב ורע אמנם את הברכה בלבד להיות לה ומצוחצח לא יהא רק אם אשר תשמעון אל מצות ד' וגו' עד כאן לשונו הקדוש :

ובשם הרב הצדיק וכו' ר' **ברוך** ז"ל ששמעתי שביאר הכתוב ראה אנכי נותן וגו' כלומר אנכי ית עצמי אני נותן בידכם ע"י אנא נפשי כתבית יהבית

ובזה תלוי בידכם הברכה וגו' כי צדיק מושל וגו' גם כי כגוונא דאינון לתתא וכו' אם בגבורה דאלפין כו' כמ"ש בזוה"ק פי' תלום ונגמר אומרו את הברכה יהא אשר תשמעון פי' בשעה שתעשו המצות אז תרביצו ותמשיכו והמשכו בתרגם רב שים בכל מצוה ומצוה בחי' ד' אלהי' כי בכל מצוה נכלל בו חיות וקיום כל העולמות בסוד עוטה אור כשלמה עכ"ל הקדוש :

והרב הצדיק וכו' ר' **צבי מענדיל** נ"י ביאר כי כ"ז שאין אדם מתעורר לתשובה · הקב"ה אצלו בבחי' ואנכי הסתר אסתיר וכביכול אתכסי' בכמה לבושין ושם הוי"ה ב"ה בסוד הסתר אמנם בהתעוררו לתשובה אז נתגלה לו בחי' אנכי וזהו ראה אנכי נותן לפניכם פי' שיראה לחפש אחר בחי' אנכי אז יכול להבין בסוד החילוק שבין ברכה וקללה שהברכה הוא והיה אם תשמעו וגו' והקללה הוא והיה אם לא תשמעו וגו' וקודם בואו לבחי' זו אינו מבחין בין טוב לרע והכל לפניו כמישור ע"כ יראה האדם לעורר בתשובה ואז נתגלה לו בחי' אנכי עכ"ל הקדוש :

ראה אנכי נותן לפניכם וגו' כי הכלל שמחויב להיות שויתי ה' לנגדי תמיד בכל אדם וכדיהבי הקדמוני' ז"ל קימנא שיהי' השם הוי"ה נגד פניו או בגוון אודם או בגוון שחור והעיקר יהא בזה הבחינה כי עוד יש גבוה והיינו להיות בבחי' גר כלומר לילך מעולם לעולם תמיד וזה בחי' גר בכל עולם כי דעתו לילך עוד לגבוה ממנו וז"א נעים זמירות ישראל גר אנכי בארץ ובוונתי להשיג מקור המצות וסוד טעמי תורה לכן אל תסתר ממני מצותיך כי הבא לטהר פותחין לו כענין הנאמר בזוה"ק משפטים בסבא שפתח לו מעט ותיכף נסתרה ממנו וז"א ברב שמואל בר שילת (בבא בתרא פ"א) שספק תלמודיה והוכיח: רב כי שילת מעריקן שויתי ד' לנגדי תמיד וז"א הכתוב ראה אנכי היינו אזהרה להון ואמרה ראה בכל דרכיך להיות לפניכם אנכי כי אנכי הוא שם הוי"ה ב"ה וב"ש תהו עלם הברכה כשתהיה בבחי' אנכי תמיד לפניכם ואז ודאי תשמעו אל מצות ד' אלהי' הבנה שמעיות ונבונות :

עשר תעשר את כל תבואת זרעך וגו' אמרו רבותינו ז"ל עשר תעשר · עשר בשביל שתתעשר וכו' גם אמרו ז"ל הרוצה להעשיר ילפין וכו' הנה בין תיבת עשר שפירושו מעשר לתיבת עשר שפירושו עשירות אין ביניהם כ"א חדא נקודה זה בשי"ן שמאלית וזה בשי"ן ימנית וז"א עשר בשביל שתתעשר פי' אם השמאל שהעשר שי"ן שמאלית ותתן מעשר אז והימינה תעשה אני שי"ן ימנית ויהיה לך עושר וממון הרבה ואתה תהיה הבעל הבית והקב"ה

כהן

כמן ועד"ז סכוונה הרולה להעשיר ילפין כלומר יעשה שמאליה ליתן מעשר :

אפס כי לא יהיה בך אביון וכו' אמרו ז"ל (חגיגה פ"א) לא מלא הקב"ה כלי מחזיק טובה לישראל אלא עניות ואמרו ז"ל בזוה"ק פ' ויקהל ופ' וירא מאן דרחים ליה רחמנא משדר ליה מסכנא וילי"ד אי רחים ליה יברך לו בעצמו בהכלי מחזיק טובה · הראשונים ז"ל פירשו אומרו אפס לא והיה בך אביון ואומר כי לא יחדל אביון מקרב הארץ כי האדם שחכמו ד' בבינה ומבין שהכל בא בהשגחה ואיך שהזמין לו הש"י עני הגון לעוצתו כי יותר מה שבעה"ב עושה עם העני · העני עושה עמו כאומרם ז"ל בפסיק האים אשר עשיתי עמו היום בועז וגו' הכה זה האים החכם מקרב את העני בשתי ידים אמנם אים הסכל מרחיקו וסופו שיבא בעצמו למדה זו כאומרם ז"ל (שבת פ' שואל) הקדם ותן ריפתא וכו' כי כאמר בגלל הדבר הזה גלגל הוא שחוזר בעולם וז"א לא יהיה בך אביון הוסר שלא תהיה אתה אביון כאומרם ז"ל ובמה בבחינת שלדקה ע"ד מלת ממון חסר כי העניים הסיבבים וכי לא היה ביד ד' להזמין להם פרנסתם בביתם אלא הכל כדי לזכות בני האדם ואמרו ז"ל (סוכה מ"ט) אמר ר' אלעזר כל העושה לדקה ומשפט כאילו מלאו לעולם כולו חסד שנאמר אוהב לדקה ומשפט חסד ד' מלאה הארץ ושמא תאמר כל הבא לקפוץ קופץ (רש"י ז"ל כל הבא לקפוץ ולעשות לדקה וחסד קופץ ומספיקין בידו וממליאין לו אנשים מהוגנים לכך עכ"ל) ת"ל מה יקר חסדך אלהים יכול אפילו ירא שמים כן ת"ל וחסד ד' מעולם ועד עולם על יראיו ע"כ ודבריהם ז"ל (בבא קמא פ"א) דרש רבא מ"ד ויהיו מוכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם אמר ירמיה לפני הקב"ה רבש"ע אפילו בשעה שעושין לדקה הכשילם בבני אדם שאינם מהוגנים כדי שלא יקבלו עליהם שכר ע"כ ואמרו ז"ל (ב"ב פ' השותפין) רודף לדקה ימלא לדקה אמר רב נחמן בר יצחק הקב"ה ממליא לו בני אדם מהוגנים לעשות להם לדקה כדי לקבל עליהם שכר לאפוקי ממדרש רבא וכו' ע"כ ויעבר האדם שמעות העני מופקד בידו ומשלו נותן לו ודברנו מזה במ"א בשם הרב א"א זקיני ז"ל כנב"מ באומרו אשרי אדם עוז לו בך מסילות בלבבם וגו' יעו"ש והו אמרם ז"ל לא מלא הקב"ה כלי מחזיק טובה לישראל היינו למלוא לאדם איזה לד זכות אלא עניות פי' שמשדר לו מסכנא הגון ומשדר לו הקב"ה הרפואה קודם וכו' והלדקה תלילנו כעובדא דשמואל ואבלט דהוי יתבי אגודא דנהרא וחזו לההוא גברא וכו' וכברהם ד"ר עקיבא דאמרי ליה כלדאי ביומא דעיילא לגננא וכו' ונפיק ודרים ולדקה תליל לא מחיתה משונה אלא ממיתה עלמה וכו' (שבת קנ"ו) וכן אמרו בזוה"ק פ' וירא בענין הללת נח וכו' ובתיבתו הכתובים ת"ל כי לא יחדל אביון וגו' ואפס כי לא יהיה בך אביון וגו' והבן :

פתח תפתח את ידך לו והעבט תעביטנו מחסורו אשר יחסר לו וגו' · ילי"ד העבט הוא מלשון משכון כמו לא תסכב בעבוטו (בדרז"ל (כתובות מ"ו) העבט תעביטנו זמי שאין לו ואינו רולה להתפרנס נותנים לו בדרך הלואה ואומרים לו ניתן משכון וכו' וילי"ד ככ"ל . אמנם לפרש עפ"י דבריהם ז"ל (בבא מליעא ע"ה) אמר יהודה אמר רב אסור להלוות בלא עדים וכו' · ופסקו הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה"מ · והטו"ר ח"מ סי' פ' אסור להלוות בלא עדים אפילו לת"ח אא"כ על המשכון · והמלוה בשטר משובח יותר · וכל בלא עדים עובר משום ולפני עור לא תתן עכ"ל ומי איכא מידי דלא רמיזא באורייתא וז"א תפתח אלא והעבט תעביטנו כלומר תקח ממנו על הלוואה · וק"ת די מחסורו אשר יחסר לו כתב רומז לסיום מלוה בשטר ור"ת של מחסורו אשר לו בגימטריא שדי בלירוף שכוללים הרי מרומז כאן השלשה תקנות · או בשדי · או במשכון · או ולא מפורש בקרא בהדיא רק תקנת המשכון · שבאיך לפעמים בום לאדם לעשות הלוואתו בפרהסיא ע"ד אמרם ז"ל (ב"ב מ"ג) מאן דיזיף בליכעה המקום על כבוד הבריות כן נלע"ד :

נתון תתן לו וגו' ואמרו ז"ל (בבא מליעא אין לי אלא מתנה מרובה דלשון דבר חשוב משמע · מתנה מועטת מנין אם ליתן לך מתנה מרובה תלמוד לומר נתון תתן ע"כ ילי"פ ע"ד שאמר הרב הלדיק וכו' **מסדילקאב** ז"ל אין מעמידין פרנס על הליבור אא"כ קופה שרלים תלוים לו מאחוריו עד"מ מי שגדל בעושר בן מה והורגל בכל יום בק' מיני לפדא כשיבא בסוף סעודתו כשעומד בגין מאכל שלבסוף יצום ליתן להעני כמדומה לו זה איכה לסעודה יחשב הגדל בדיקדוקי עניות רח"ל ואא"כ הש"י מגביה בעושר עד שמגיע לאכול ק' מיני לפדא ומבא לו בסוף סעודתו וכו' וז"א אין מעמידין פרנס על הליבור אא"כ וכו' שנתגדל בעוני עכ"ל הקדוש והוא בדבריהם ז"ל שהוזהרנו להזהיר גם על המתנה מועטת ואחד המרבה וכו' :

לא תעשון כן לד' אלהיכם וגו' פי' שלא תעשו בדרך מלות אנשים מלומדה ועשיית מעשיו ותטעותיו כמעשה קוף בעלמא והא בחי"כ כן עד"מ שני רעים ושותפים שהיו בעיר אחת כמה שנים עשירים מאוד לימים נפרדו זה מזה ונסע א' למרחקים ונתעשר שם הרבה יותר מאוד ומאוד עד שמרוב עשרו בנה לו בנין חומה מפואר מכמה חדרים שונים ועשה לו שידה ושידות ומגדלים נאים מאוד שאין דוגמתו בעולם ועוסק כל זה לצרכו שהיה עסקו מרובה ועבודה רבה וכסף וזהב לרוב ואוצרות רבות עד שנתמלאו כל החדרים והמגדלים עד שלא נשאר בהם מקום פנוי עד אחד לימים נזכר השותף הנשאר כאן באהבת חבירו ואמר אלך ואבקשנו לחפש מחופש אחריו ונסע ממדינה למדינה עד שהגיע למקומו וקבלו בשמחה והראהו כל בית נכותו ומושבו ובנין מפואר מאוד ומיני מגדלים הרבה ויתמה למראהו . ומרוב תמיהתו ושהיה בלבו קנאתו לא הספיק לבא לבית החדרה פנימה רק ראה הבנין מבחוץ והבין כל מעשה היופי שבו וחמדו בלבו מיד חזר לביתו ומרוב הקנאה עשה גם הוא לעצמו בנין מפואר במגדלים רבים שוה בדוגמא ממש לבנין חבירו לא החסיר כל בה אמנם לא היה לו במה למלאותם כי לא היה עשיר כל כך ונשארו ריקנים ופנויים לימים נזכר חבירו שבמרחקים ויאמר אלך לי לראות לחפש אחר חבירו מה הוא עושה וכאשר בא ראה בנין מפואר דוגמת ממש לבניני ויתמה על זה וכאשר נכנס לפנים לראות אם המה ממולאים ראה שהם ריקים ודלים אמר לחבירו למה היה לך כ"כ להוציא ולפזר כ"כ על הבנין אחר שאין לך במה למלאותם והנמשל מובן :

כי יסיתך אחיך וגו' לו רעך אשר כנפשך וכו' רש"י ז"ל אין הסתה אלא גירוי וכו' עכ"ל וי"ל מאי שולל בזה אמנם איתא בילקוט פרשה ק"ו ב' מ"ד חד אמר הסתה טועה (היינו שלא ידע אם יש בע"ז איזה עונש) וחד אמר הסתה גירוי היינו שיודע שיש עונש ומתכוין להכעיס) והא שפירש"י ז"ל אין הסתה אלא גירוי לשלול בזה דעת אחרת שפירש טועה וי"ל מנא ליה לרש"י ז"ל ויל"פ כי הנה רש"י ז"ל פירוש על רעך אשר כנפשך רעך זה אביך . והתרגום מבאר על רעך חברך די כנפשך (היינו האוהב לך כנפשך) ויל"ד במאי פליגי ונוכל לפרש דהא בהא תליא . רש"י ז"ל סבר דהסתה גירוי ממילא לא יכול לפרש דרעך היינו חברך די כנפשך (היינו האוהב לך כנפשך) כי איך הוא אוהבו כנפשו הלא מסיתו ומתכוין להפילו לבור שחת ואין שונא גדול מזה רק"ל לזה פרש"י דרעך זה אביך : ואשר כנפשך אין פירושו המחביב עלך אלא היינו דאביו הוא כנפשו הגם שהוא שונא לו אבל התרגום שמפרש רעך חברך די כנפשך ע"כ סבירא ליה כמ"ד דהסתה טועה ופליגי במחלקת הרמב"ם ז"ל והמרדכי והגהות מיימוני פרק ו' דהלכות ממרים דהרמב"ם ז"ל סבירי ליה אפילו אם אביו רשע מחויב לכבדו והחולקי' סבירי להו דאם אביו רשע אינו מחויב לכבדו (עי' בש"ע בי"ד סימן ר"מ ס"ח) הנה התרגום סבירה ליה כהרמב"ם ז"ל ולזה לא מצי לפרש דרעך היינו אביך דא"כ איך יתכן שיאמר הכתוב ידך תהיה בו בראשונה להמיתו הלא צריך לו לכבדו ולזה מסר וביאר דרעך היינו חברך די כנפשך והסתה טועה אבל רש"י ז"ל סבירה ליה כהחולקים ז"ל אם כן שפיר מפרש דרעיך היינו אביך והסתה גירוי שמעתי (ולכאורה יל"ד אפילו אם תאמר דרש"י סבירה ליה כהרמב"ם ז"ל מ"מ רשאי להורגו ממה דגרסינן (סנהדרין דף פה) בכל אין הבן נעשה שליח לא להכות אביו ולא לקללו חוץ ממסית ומדיח שהרי אמרה תורה לא תחמול ולא תכסה עליו ע"כ הרי דגם למ"ד דחייב לכבד אביו רשע מכל מקום מסית שאני ויש ליישב עי' בהרב בית יוסף ביורה דעה סימן ר"מ ד"ה כתב הרמב"ם ממזר חייב וכו' וע"ע ביבמות דף כ"ב ע"ב תוספות ד"ה כשעשה תשובה וכו' והא דאמר בבראשית רבה סדר לך לך פרשה ל"ט וימת תרח בחרן וגו' הרשעים בחייהם קרויין מתים וכו' א"ל הקב"ה לאברה' לך אני פוטרך מכיבוד אב ואם ולא אחר דברנו ונזה במ"א) והכריחו לזה מדכתיב לא יומתו אבות על בנים היינו אין ממיתין האב על פי עדותו של הבן ואם כדעת הרמב"ם ז"ל א"כ למה לי האי קרא תיפוק ליה דאין ממיתין את האב על פי עדות הבן דאל"כ תהיה יד העדים בו בראשונה להמיתו והיינו הבן יהרוג את אביו והרי צריך לו לכבדו אלא ודאי מוכח כדעת החולקים ז"ל ואם לא נאמר לא יומתו אבות על בנים הייתי אומר דממיתין האב בעדות הבן והבן יהרוג את אביו קמשמע לן הקרא דלא יומתו וגו' ובזה מובן הילקוט חד אמר הסתה טועה וחד אמר הסתה גירוי הה"ד לא יומתו אבות על בנים ע"כ שוכתו להוכיח ממקרא דלא יומתו אבות על בנים וכו' כדעת האומר דהסתה גירוי וכו' ע"כ .

שופטים

מי האיש הירא ורך הלבב וגו' אמרו ז"ל (סוטה מ"ד) . ר' יוסי הגלילי אומר הירא מעבירות שבידו ולכך תלתה לו התורה לחזור על בית וכרם ואשה לכסות על החוזרים בשביל עבירות שבידם שלא יבינו שהם בעלי עבירה והרואה חוזר אומר שמא בנה בית או נטע כרם או ארס אשה עכ"ל ויל"ד לפי דברי הירושלמי (עיין ברמב"ן פי' ז) וז"ל וכולם צריכין

להביא

להביא ראיה לדבריהם וכן לר' יוסי הגלילי צריך להביא ראיה על עדיהם שעידו שאל"כ אלם יהיו מוזרין בעונש שקר עכ"ל ולפי זה במה תלה התורה לנקותו על הסוהדים שלא יבינו שהם בעלי עבירה כיון שצריכים להביא ראיה לדבריהם א"כ יבינו ויבינו ואולי דהבאת ראיה היה רק בב"ד או לפני הכהן המשקה בלבד ושאר ההמון לא הרגישו בזה ע"ד שאמרו ז"ל (יבמות פ"ג) עדות לב"ד מסורה וכו' ע"ש וכה"ג אמרינן (סוטה ל"ב) אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי מפני מה תקנו תפלה בלחש שלא לבייש עוברי עבירה שהרי לא חלק הכתוב מקום בין חטאת לעולה ולא והרי זריקת דמים דם חטאת למעלה ודם עולה למטה. התם כהן הוא דידע ליה שהוא זורק ושאר העולם לא ידעי ואין בושה בכך ע"ש:

לא תטע לך אשרה אצל מזבח ד' אלהיך ולא תקים לך מצבה אשר שנא ד' אלהיך וגו' אפ"ל ע"ד אמרם ז"ל אל תהי רשע בפני עצמך (פי' אל תחזיק רשע לעצמך) וכתיב לפני מלך אל תתהדר (פי' שמחזיק בעצמך במצב משוב וראוי אתה לפני ד'). כי הן במלאכיו ישים תהלה. והן השמים לא זכו בעיניו אלא יחזיק עצמו כבינוני וז"א לא תטע לך אשרה. לא תטע כטיעה בלבך להחזיק עצמך אשרה לשון שבח ואושר כי אשרוני במה ואיך שאתה ראוי והגון להתקבל תפלתך לפני מזבח ד' אלהיך וגם לא תקים לך מצבה היינו שיהא יציב ונכון הדבר ומוקבע בלבך לומר אשר שנא ד' אלהיך אלא יחזיק עצמו בבחינת בינוני לא בבחינת אשרה שהוא לשון שבח וגם לא שטי חיו אלא בינוני ומי איכא מידי דלא רמיז באורייתא:

שום תשים עליך מלך מקרב אחיך וגו' דרשו רז"ל שתהא אימתו עליך ולכאורה אימת מלך אינו צריך ציווי כי הוא מאליא מטיל אימה על הבריות מרוב פריסיו וחיילותיו אמנם ירמוז אם תשים מקרב אחיך מלך והוא בן עיר ולבך גס בו לזה צריך ציווי להיות מוראו עליך ציווי התי"ת. וגם ירמוז שהגם שאתה השימהו לא תאמר אני שמתיו ואני אורידו והכל בידי תלוי הורדה והעילוי לז"א אשר יבחר ד' כי אפילו ריש גרגותי משמיא מוקמי ליה והכל בחפץ ורצון עליון ית"ש ויתקדש כלא:

על פי התורה אשר יורוך וגו' לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל רש"י ז"ל אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין וכו' עכ"ל. ובמ"א פי' בסדר ראה בכ"א אם בא להדיחך מאחת מכל המצות לא תשמע לו וכו' כשאלתי על זה ובתחילת הפרשה היה נראה לי לומר דימין ושמאל מיירי בדברים שבין אדם לרעהו ובחוקי המשפטים ואיסור והיתר וגם מיירי דבא להדיחך מאיזה מצוה אמנם ראיתי במדרש שיר השירים רבה א' מתרץ רז"ל כי טובים דודיך מיין וגו' חמורים דברי סופרים מדברי תורה וכנבואה וכו' משל למלך ששלח פלמנטרין שלו למדינה. על אחד מהן כתב אם מראה לכם חותמו שלי תאמינו לו ואם לאו אל תאמינו לו. על אחד מהן כתב אפילו אינו מראה לכם חותמי שלי תאמינו לו כך בדברי נבואה כתוב כי יקום בקרבך נביא ונתן לך אות או מופת וגו' ובדברי סופרים כתיב על פי התורה אשר יורוך אשר תורך התורה אין כתיב כאן אלא אשר יורוך: ועל המשפט אשר תאמר (לשון נסתר לנקיבה וקאי על התורה) אין כתיב כאן אלא אשר יאמרו לך לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל וכו' ואפילו שיאמרו לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין עכ"ל: וכן הוא בירושלמי ברכות (חסר ונמחק בכאן כמה וכמה שורות ותיבות) צדקה תרומם גוי וחסד לאומים חטאת וגו' דבריהם ז"ל (בבא בתרא פרק א') כל מה שעושין העכו"ם צדקה חטאת הוא להם איכי ואמר וכו' הרי סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני הרי זה צדיק גמור וכו' לא קשיא כאן בישראל כאן בעכו"ם ומפרשים משום דעכו"ם מתרעם ותוהה על הראשונות מה שאין כן בישראל שהוא בן אמונה וכו' עכ"ל ואפ"ל ע"ד ששאל ההי מין לר' עקיבא אם אלהים אוהב עניים למה אינו מפרנסן והשמילן לעבדים והשיב לו ר' עקיבא אמשול לך משל וכו' שהם כבנים וכו' ולפ"ז יוכל לפרש הכי קאמר כאן בישראל כאן בעכו"ם כלומר אם נותן לצדקה לישראל הוא חסד דגם הקב"ה חפץ בזה כי נמשלו לבנים כאן בעכו"ם כלומר שנותן לצדקה לעכו"ם עניים הוא חטאת כי נמשלו לעבדים עובר על מצות המלך כשאלה הנ"ל וז"א וחסד לאומים חטאת היינו שעושה חסד לאומים ולעכו"ם עניים הוא חטאת שעובר על רצון המלך משא"כ צדקה תרומם גוי היינו שנותן לישראל שהם נקראים גוי כדכתיב ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ ובזה הצדקה תרומם כביכול ותנו עוז לאלהים. והא דאמרינן מפרנסין עניי עכו"ם מפני דרכי שלום ד"ר מזה במ"א:

תצא

כי תבא בכרם רעיך ואכלת ענבים כנפשך שבעך ואל כליך לא תתנו וגו': מהר"ב הצדיק וכו' **מאפטא** כ"י כי ישראל נקראו כרם והם הצדיקים כאמרו כי כרם בית ישראל והנה לצדיק אינם רשאי לנקותו אמנם

יש בני אדם שבאים לבקרו ורוצים לשמוע דברי תורה מפיו ובזה יבחנו ויבינו תוכו מה הוא אמנם באמת טועים הם בזה כי כל אחד שומע לפי מדריגתו וכפי מה שצריך לו לשמוע וכפי מה שיש בו רצון ותשוקה כן הוא שומע ומשביע עצמו בדברי תורה ששומע מפי הצדיק ולזה יש לו להאדם להכין אמונתו על החזקה במי שבני העולם תופסין לצדיק ועל ביתו לא יסמוך ועל מחשבתו המכונים בשם כלים (מלשון ככלי דמות) וז"א כי תבא בכרם רעיך היינו אצל הצדיק ותרצה לחסות על קנקנו ובמה בזה שאוכלת ענבים כמו מי שרוצה לעמוד על טיבו של כרם ובזה שאוכל הענבים והפירות בזה מבחין מה טיבו של הכרם כן הוא בזה שרוצה לאכול ענבים היינו לשמוע דברי תורה מפי הצדיק ובזה דומה לו שיבחין אותו אמנם זה כי כנפשך שבעך היינו כפי מה שהוא נפשך ורצונך כן הוא שבעך פי' כפי מדריגתך כך אתה שומע ותבין לכן על ביתך לא תשען הוא ואל כליך לא תתן היינו מחשבותיך לא תתן כי מחשבות מכונים בשם כלים כלומר לא תסמך על מחשבותיך ותמים תהיה עם ד' אלהיך עכ"ל :

כי תחבוט זיתך לא תפאר אחריך לגר ליתום ולאלמנה יהיה וגו' מהרב הצדיק וכו' **מאפטא** פי' הנה יש לך אדם שעושה תשובה במה שמסגף עצמו בשלג ומקוואות ותעניתים וכיוצא ויש אדם שאין עושה תשובה עד שבא עליו ח"ו יסורים מלמעלה אז סוגף עצמו ועושה תשובה ומה חילוק יש בין אלו השני סיגופים אמנם מי שמסגף עצמו ברצונו הרי הוא מענה את הרע וכמאמר טוב מושל ברע משא"כ להיפוך ח"ו כשבא עליו יסורים אז הרע מענה את הטוב כי אלו היסורים מס"א הם רח"ל אשר עושים שליחתו של מקום ב"ה ע"ד אמרו סור אסור שבע אפי וגו' כי אין רע יורד מלמעלה ח"ו וכמאמר דרע מושל ח"ו בטוב בסוד ושפחה כי תירש גבירתה וגו' ואז יש נקמה ח"ו לס"א דהוא בחינה אחוריים כי זה לעומת זה עשה האלהים כידוע וע"ד אמרו אל תשמחי אויבתי לי והם כנבריי ח"ו את תפארתם וז"א כי תחבוט זיתך · ככבת ישראל אומרים כך להקב"ה דרך תפלה ובקשה כי ישראל נקראו זית כאמרו זית רענן וגו' ומתפללים ישראל ואומרים רבש"ע כי תחבוט זיתך כשתרצה לחבוט לעמך ישראל ולייסרם כי הם זיתך אז תבא בלבם רוח טהרה שהם יחבטו את עצמם ויהיו מסגפים ומענים עצמם בלי השלטת ס"א ח"ו בכדי שלא תפאר ותגביה ותרומם אחריך היינו בחינה האחוריים שלא ישמחו אויבתי לי · ועוד טעם שכי שלא תכלה אותם ח"ו ע"י הס"א כי חסד ואמת מן ינצרוהו ומי יתן השפעה וצדקה לגר וליתום ולאלמנה ועמך ישראל מוצרכים הם בעולם בכדי שלגר וליתום ולאלמנה יהיה עכ"ל · והוא ע"ד שכתוב הרב האלשיך ז"ל זכור רחמיך ד' וחסדיך כי מעולם המה כלומר כי מזה העולם המה ולא מעולמות עליונים כי אינם צריכין חסד ורחמים כי אין בהם לא חטא ולא עונשים ולא צרה ודברנו מזה במ"א בפסוק ברבות הטובה רבו אוכליה עי"ש :

לא יבא עמוני ומואבי בקהל ד' וגו' על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים וגו' יל"ד כי רז"ל אמרו ע"י שעמון ומואב החטיאו את ישראל בהפקרת בנותיהם לזה נתרחקו ונתעבו עכ"ל והכתוב כאן אומר בפירוש שסיבת תועבתם היה על דבר אשר לא קדמו בלחם וגו' ואפ"ל דיובן עפ"י דבריהם ז"ל (סנהדרין ק"ו) עשו להם קלעים וכו' והושיבו בהם זונות מבחוץ וכו' ואח"כ אומרות לו הרי אתה כבן בית וכו' רצונך שתשתה כוס של יין וכו' עכ"ל עוד אמרו ז"ל (יבמות פ' הערל) אטו הכא דמפרש בית קרא על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים דרכו של איש לקדם ולא דרכה של אשה לקדם ופריך היה להם לקדם אנשים לקראת אנשים ונשים לקראת נשים הכא תרגמו כל כבודה בת מלך פנימה וכו' עכ"ל ויל"ד הרי רואי דגם דרכן של נשים היו לקדם שקדמו אותן בכלי פשתן וביין נכריהם ולא נמנע היו כי אם הרבה כאומרם ז"ל עשו להם קלעים מהר שלג עד בית הישימות וכו' ונקדים מה ששמעתי בשם ספר כלי יקר ז"ל לברר את המדיינים ולא צוה לברר את המואבים לפי שנאמר ויחל העם לזנות אל בנות מואב מהו ויחל אלא כך פירושו שישראל היו המתחילים ותובעים את הנשים ומפתים אותם לכך נאמר ויחל העם כי הנה היו המתחילין ולא בנות מואב וכו' עכ"ל הנה דבריו הקדושים בודאי יקרים הם אך לא ידעתי וכי כעורה היא זו מה שנתנו רז"ל הטעם שלא צוה לברר את המואבים משום ב' פרידות טובות רות המואביה ונעמה העמונית וכו' עכ"ל ועוד לפי דבריו ז"ל הכתוב בא לספר בשבחן של בנות מואב לאומה ודרך תורתינו הקדושה בכל מקום אשר תמצא גנותן של ישראל שם אתה מוצא שבחן ואולי שגם בכאן בא הכתוב להגיד שמתוך גנותם שם תמצא שבחם ועוד מ"ש ז"ל ותובעים את הנשים ומפתים אותם וכו' פיתוי זו אינו נכון לפי דבריהם ז"ל שאמרה לו הרי אתה כבן בית רצונך שתשתה כוס של יין וכו' ועוד מה שמחלק בין בנות מואב ובין בנות מדין הוא דברי פליאות ונ"ל פירושו ז"ל כוון במה שפירש ויחל לשון שמחלה ויובן אחר החקירה על תוכן דבריהם ז"ל תראה כי כמה רעות ונכלי דתות אשר עשו המואבים לתפוש את ישראל עם קודם ברשתם אשר טמנו להם א' על שקדמו הנשים ולא אנשים ואם לא היו מקדימין הנשים לא באו לתרבות הגדול הזה כי אם עיניהם הרואות

אשר

אשר אין מדרך בני עמינו להתחיל לרדוף אחר בולמוס של עריות אם לא מאיזה סיבה אשר קדם להם להבעיר בם אש התבערה את היה הסיבה אחרי שרצו עם בני את אשר כעשה לפניהם שקדמו להם הנשים אשר אין מדרכם לקדם הבית על עסקי ערוה באו לכך קרבה לבם לגשת אל המלאכה והתחילו לתועבה כי בערה בם אש הילה"ר ומה גם לפי דבריהם ז"ל ותקראן לעם וגו' ר"א אומר ערומות פגעו בהן וכו' עכ"ל ולפ"ז יגיד הכתוב זכות ותהלה על ישראל עם קודש שאמנם היו בדבר הזה ושיעור הכתוב עז"ה ויחל העם וגו' ומה סיבה ומה גרם לזה הדבר הגדול שיתחילו הם בזנות בא הכתוב כמתרץ ואומר אל תתמה ע"ז כי אמנם היו כי ותקראן לעם וגו' שערומות פגעו בהן ומי הוא בר הכלבב להיות אפוטרופוס לעריות לגודל התשוקה המקובב ומזה ב' עשו רעה גדולה כדברי הספר סיקר הנ"ל וז"ל כי ידוע בכל הבא מדרך עיף ויגע מטורח הדרך והוא רעב ולמא שהוא שואף לאכול גם לשתות מן הבא בידו לא יבקר בין איסור למותר וכלל כוונתם היו להכשילם בזנות ולהביאם על ידו למעשה פעור על כן לא קדמו אותם בלחם ובמים כדי להרעיבם ולהכשילם מזבחי אלהיהם וכדי להשקותם כוס התרעלה ויין נסיכם וכל זה ככלי דתות ועלמוניות עכ"ל ג' עשו רעה גדולה במה שעשה קלעים כי אם היו בלאם הדרך בפירקוס לא היה מה שהיה כי אין אדם שיחלוף פניו בפרהסיא לכפור באלהי ישראל ולשמש מעתו בפני כל חי ובמה שעשו קלעים הוכן מקום להפראת הטומאה להתיעוב ד' עשו רעה גדולה במה שהמתינו מלקדם עד אחר מ' שנה שהיו במדבר וירעבו ויצמאו וכפשם בהם התעטף ואלו הקדימו היכף בצאתם ממצרים לא היה מה שהיה · ועכשיו כנא לבאר בעזה"י הכתוב ע"ד הפשט אמרו על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים וגו' פרש והולך כל ארבעה אבות נזיקין מתחיל בגבות הראשון על דבר אשר לא קדמו כלומר שלא קדמו מי שדרכו לקדם את היה סיבה להתיעוב הגדול ואומר בלחם ובמים וגו' כלומר אלו לא היה רק הרעה הזאת שקדמו הנשים ולא היה הרעה השני במה שקדמו ביין נסיכם רק בלחם קדמו בלחם ובמים היו כילולים כמ"ש בספר סיקר הנ"ל · ואמר בדרך וגו' כלומר כי אם היה בלאם הדרך בפרהסיא ולא עשו קלעים לא בא המעלה ואומר בצאתם ממצרים וגו' כלומר אלו היו כל הרעות המזכרים רק אם היו מקדימין היכף בצאתם ממצרים לא היה מה שהיה ולפ"ז דברי תורה ודברי חכמים עולין בקנה אחד ורועה אחד אמנן הוא אלהים שבשמים ובארץ :

לא תראה את שור אחיך או את שיו וגו' והתעלמת מהם השב תשיבם לאחיך וגו' רז"ל אמרו והתעלמת פעמים שאתה מתעלם כגון זקן ואינו לפי כבודו עוד אמרו ז"ל השב אפילו מאה פעמים · תשיבם אין לי אלא לביתו לגינתו וכו' אפשר לפרש עפ"י דבריהם ז"ל אמר רבה הכישה במקל חייב בה ופרש"י אזקן ואינו לפי כבודו קאי וקאמר דאם התחיל בה להכישה חייב להחזירה לגמרי ומייתי לה (בבא בתרא פ"ל) וקאמר טעמא דאלקטא כיגרי בריתא ולפי זה דיקא בבהמה שייך דין זה אבל לא בכלים · אמנם מדברי הרמב"ם ז"ל פרק י"א מהלכות גזלה משמע דלא מחלקינן וז"ל וכן אם מצא בהמה והכישה נתחייב להטפל בה ולהחזירה אעפ"י שאינו לפי כבודו שהרי התחיל במצוה עכ"ל ולפי הא' טעמא הוא הדין גם בכלים ואפ"ל הכתוב עז"ה והתעלמת מהם לומר הגם שאני אומר לך שפעמים אתה מותר להתעלם כגון זקן ואינו לפי כבודו מכל מקום השב אם התחלת להשיב אז תשיבם לאחיך ואפילו אתה לגמור וכאמרם ז"ל אם הכישה במקל חייב ומדקדק הכתוב זה הליווי אלל דברים הפרטים דהיינו שור או שה שמע מינה דדייקא בבהמה ולא בכלים מטעם האמור בדבריהם ז"ל משום דאלקטי כיגרי בריתא · ולהרמב"ם ז"ל יתורץ דבריו ז"ל משיפא דקרא אמר וכן תעשה לשמלתו וזה ידויק באומרו ושלמתי ודרשו רז"ל דאתי לידי משמע לומר כיון דאתי לידו חייב בה והא שפירשנו לאו עיקר דרשה היא אלא אסמכתא בעלמא הוא מדלא משני בגמרא (בבא מציעא כ"ז) על פרכת המקשה כי פריך גם אף השמלה היתה בכלל כל אלה ולמה יצאת וכו' ע"ש :

תבא

תחת אשר לא עבדת את ד' אלהיך בשמחה וגו' יש במדרשי רז"ל זה עונג שבת עכ"ל ואפ"ל דרמוז זה בקרא ע"ד שפירש הרב הצדיק וכו' ה' **שמשון** מאסטרופאלי ז"ל על אמרם ז"ל עין תחת עין שיהא את עין חבירו נותן לו דמי עינו וכו' ולא נטילת אבר ממש ולכאורה יפלא איך רמוז בקרא וביאר ז"ל דילה"ד למה כתב בקרא עין תחת עין לכתוב עין בעד עין אלא רמוז לנו תורתנו הקדושה שבכתב יבא באותיות שהם תחת אותיות עין ותחת אות ע' הוא פ' ותחת אות י' הוא כ' ותחת אות נ' הוא ס' והוא תיבת כסף שנכתב לשלם כסף עכ"ל וז"א תחת אשר וגו' באותיות שאחר אותיות אשר הוא שבת ה"א תחת אשר לא עבדת וגו' בשמחה זה עונג שבת וע"ד הפשט י"ל ע"ד שאמרו וביום שמחתכם ובמועדיכם וגו' וביום שמחתכם זה שבת והובא בהרב"י ז"ל בא"ח סי' רפ"א וי"א שמחה ובטוב לבב מרוב כל בגימטרי' בשבת עכ"ל עוד אמרו ז"ל ליהודים היתה אורה זו תורה ושמחה אלו שבתות וימים טובים וששון זו מילה שנאמר שש אנכי וגו' ואקמוה לגז"ש דכתיב למען

תלמד ליראה את ה' אלהיך כל הימים אלו שבתות וימים טובים וכו' והובא (ביצה דף ט"ו ע"ב) גם בעירובין ובכמה מקומות ע"ש והרב האלשיך ביאר תחת אשר לא עבדת את ד' היה בשמחה ולא דאגת ולא חלית על זה חולי גדול על עבירות שעשית רק אדרבא שמחת עליהם עכ"ל וז"א תחת אשר לא עבדת את ד' אלהיך וגו' כלומר לא די שלא עבדת את ד' אלהיך כי גם זה היה בך שהתה שמח וטוב לב ובזה יובן אמרו והיה כי תריד ופרקת עולו וגו' ולכאורה מה זה העונש כ"כ מפני שלא יעסקו בתורה תמיד ימשול עליו עשו הרשע אמנם אמרו ז"ל כל מקום שנאמר והיה אינו שמחה וז"א והיה כי תריד וגו' פי' בשעת שתריד ולא תעסוק בתורה יבא לך בחיבי והיה שתהא שמחה ולא תאנח על רוע מעשיך לזה העונש גדול כל כך שמיד ופרקת עולו וגו' · אלא יש לו להאדם להיות מתאנח עכ"פ על העבירות שעשה ולקיים וחטאתי נגדי תמיד ובזה מוחלין לו כאמרם ז"ל העובר עבירה ומתחרט בה מיד מוחלין לו והכלל הוי ערום ביראה ע"ד שאמר חסיד אחד לחבירו מה לעשות שאי אפשר לי להתפלל כלל מלד בעמדי להתפלל מיד וחטאתי נגדי תמיד ומעורדלי מלד מרה השחורה שיש לי תיכף והשיב לו חבירו החסיד עלה לזה להיות תמיד בעל תמיד ולקיים תיכף שויתי ד' לנגדי תמיד וגם וב־אהבתם תשגה תמיד ומיד ילך ממך המרה השחורה וע"ד אמרם ז"ל תפלה כנגד תמידים תקנוה והבן וז"א הרב הצדיק מו' ר' **ישראל אברהם** ז"ל מ"ש בתוכחה והיה אם לא תשמעו וגו' כלומר שיבא לכם שמחה בחיבי והיה בזה שלא תשמעו לעלות ד' וגו' עכ"ל אמנם כשמתחרט מיד מוחלין לו והכלל הוי ערום ביראה איך לעבוד וליראה את השם הגדול בכל לבבך ובכל נפשך :

ונתנך ד' לראש וגו' והיית רק למעלה ולא תהיה למטה וגו' ובקללה כתיב הגר אשר בקרבך יעלה מעלה מעלה וגו' · יל"ד שלא מדה טובה מרובה וכו' ולפ"ל עפ"י דבריהם ז"ל במדרש קץ שם לחושך אין נתן הקב"ה ליוסף כמה שנים יעשה באפילה וכו' ע"ש הכלל היוצא שכל הדברים כאשר יגיעון לתכליתן ולקיצן אשר קצב להם הש"י אז יהפוך הדבר מחושך לאור ולהפכיך הדבר אפ"ל עד"מ לגלגל הקיבב אשר כשנחים תולין עליו בהמה להפשיטה וכשתולין להגביה כשסובבין בגלגל למעלה והוא מתגלגל ועולה עד שבא למעלה מעלה ושם יש גבול וקץ אשר אין עוד למעלה הימנו ואז בהכרח לריך לירד למטה וכן להיפוך כשמסבבין למטה מתגלגל ויורד עד בא לארץ ושם הגבול והקץ אשר אין עוד מקום למטה הימנו ואז בהכרח לריך לעלות וכן עם ישראל קודם כששם יורדים ומגולים לעפר הארץ ושם מקים מעפר דל ובהכרח

לריכים הם לעלות וזהו אמרו מתוך לרת המלאות פדות ורוחה וז"ל המדרש שמות ועלה מן הארץ ועלייה לא כאמר אמר ר' אבא בר כהנא וכו' כ"ז שהישראל בירידה התחתונה הם עולים · ראה מה כתיב ועלה מן הארץ (ופי' המ"כ רוח הקודש אומרת ועלה מן הארץ) אמר דוד כי שחה לעפר נפשנו דבקה לארץ בטננו אותה השעה קומה עזרתה לנו וגו' עכ"ל וכן הוא בסדר בשלח פי' כ"ה מקים מעפר דל אלו ישראל שהיו משוקעין בטיט ובלבנים במצרים והוציאן הקב"ה בקומה זקופה שנאמר ואולך אתכם קוממיות הוי מקים מעפר דל · סיקוסים (פי' מדה) נתן הקב"ה ליעקב ואמר לו והיה זרעך כעפר הארץ כשיגיעו בכך עד עפר הארץ אותה שעה ופרלת ימה וקדמה הוי מקים מעפר דל עכ"ל ולפ"ז אין ישראל יכולים לקבל רוב טובה אדרבא ברוב היסורים ח"ו מקים מעפר דל וכמשל הגלגל הכ"ל ושמעתי בשם הר' הלדיק וכו' **משיפיטיווקי** ז"ל הא דאיתא בקינות תשעה באב שחרית מתחיל · שבת קורי מכי שמעוני עוברי שחי ומאום השימני בעברי חבירי · שכות בעבך לך מסבית דברי · סכות והיבלגו גבורי · ספקו כף ומעדו איברי כסילה כל אבירי ר"ת מאלו הפסוקים הם · שבת קורי · שחי · סכות · סכות · ספקו · כסילה שבעה תיבות כי ירמיה עשה ספר קינות מן שבעה אלפא ביתא · איכה ישבה · איכה יעיב · אני הגבר יש בו שלשה אלפא ביתא · איכה יועם · זכור ד' מה היה לנו גם הוא יש בו כ"ב פסוקים כמו באלי"ף בי"ת הנה התחיל לקונן על אבידת לדיק כמ"ש הלדיק אבד וגו' וכתיב שבע יפול לדיק שלא יבא כפילתו רק עד בחינת שבע ואח"כ יקום כשמגיע לסוף קלה וגבול וכמשל הגלגל הכ"ל ואמרו ז"ל (ברכות פ"ח) מפני מה אין נו"ן בתהלה לדוד מפני שרומזת על נפלה ולא תוסיף קום וכו' ואעפ"כ סמכה דוד ברוח הקודש וכתב מיד סומך ד' לכל הנופלים עכ"ל הראת לדעת שאות הסמ"ך רומז לנחמה הנה כשתדקדק באות הסמ"ך של השבעה קינות תמלאם בסדר הזה · באיכה ישבה היא סילה כל אבירי (סילה מעריקון סומך ד' לכל הנופלים ככ"ל) · באיכה יעיב ספקו עליך כפים : באני הגבר סכות באף וגו' · סכות בענן וגו' · סחי ומאום וגו' · באיכה יועם סורי טמא · ופסוק הט"ו של זכור ד' מה היה לנו שהוא נגד אות הסמ"ך אות ע"ו שבאלוף בית הוא שבת משוש לבנו וגו' והם שבעה כפילות מלמעלה למטה כזה · סילה · ספקו סכות · סכות · סחי · סורי · שבת · רומז שבע יפול לדיק וקם ולזה התחיל המקונן בקינות לחשוב ממטה למעלה · שבת · סורי · סחי · סכות · סכות ספקו · כסילה · לרמוז על עלית לדיק בימי משיח בן דוד שעתיד להגלות במהרה בימינו עכ"ל הקדוש והא דחשוב המקונן שבת סורי בחד פסוקא הוא סוד

היחוד ע"י שהיה שמה מלכות ושמונים פילגשים ועלמות אין מספר וכבוד אלקים הסתר דבר · והקדמונים ז"ל כתבו סימן בהפטורות שבין המצרים שבע דנחמתא והם נחמו נחמו עמי יאמר אלהיכם וגו' · ותאמר ציון עזבני ד' וגו' · עניה סוערה לא נוחמה וגו' · אנכי אנכי הוא מנחמכם וגו' · רני עקרה לא ילדה וגו' · קומי אורי כי בא אורך וגו' · שוש אשיש בד' תגל נפשי באלהי וגו' כי לעת הגאולה שתקום במהרה בימינו ישלח ד' נביאיו הקדושים לבשר כנסת ישראל ולומר להם נחמו נחמו עמי וגו' אז משיבה כנסת ישראל במר נפשה ותאמר ציון עזבני ד' ואין לי נחמה עד שיבוא הקב"ה בעצמו לנחמני מיד יבואו הנביאים דברי העם אל ד' איך עניה סוערה לא נוחמה ואינם רוצים לקבל תנחומין רק ממך בעצמך אז יאמר ד' לכו אל כנסת ישראל ותאמרו להם הטיבו את אשר דברו אנכי אנכי הוא מנחמכם אני בעצמי · מיד יעלו הנביאים בשמחה ובטוב לבב לבשר להם זה הבשורה ויאמרו להם בשורה טובה רני עקרה וגו' קומי אורי כי בא אורך וכבוד ד' בעצמו עליך יזרח כאשר שאלתם מד' כן יעשה וכששמעו כנסת ישראל כן שהקב"ה בעצמו יבא לנחמם מיד יפתחו ברנה ובגילה ותאמר ציון עכשיו שוש אשיש בד' תגל נפשי באלהי וגו' עכ"ל כלל הגולה כשישראל היו בירידה התחתונה אז יעלו · ושמעתי לפרש אומרו נפלה ולא הוסיף הפירוש כשתפול ולא תוסיף עוד ליפול דהיינו שלא ישאר מקום איך ליפול שכבר הגיע עד קצה האחרון אז קום בתולת ישראל שההכרח הוא לקום עכ"ל ולדעתי כרמז זה הסוד באר היטב בדבריהם ז"ל (ברכות פ"ח) במערבא מתרצי הכי נפלה ולא תוסיף לנפול עוד קום בתולת ישראל עכ"ל וא"א בברכה להיות רק למעלה ולא אמר מעלה מעלה שיהיה לך מקום עוד איך לעלות בכל פעם עוד יותר ויותר אבל בקללה אמר הגר אשר בקרבך יעלה מעלה מעלה אז בהכרח הוא צריך לירד · ואתה תרד מטה מטה ובהכרח צריך אתה לעלות וכאומרם ז"ל ועלה מן הארץ הרי דקללת ישראל הוא ברכתן ע"י הם יעלו מעלה מעלה ואתה תהיה רק למעלה הסו הברכה בעצם : ולהבינך זה אפ"ל ע"פ מה שכתב הר"ן ז"ל כי הלבנה והכוכבים העלמיות שלהם קדורים רק מה שמקבלין האורה מזוהרי חמה ולמה אין כ"כ האורה לרקיע הוא מפני שזוהר הרקיע הוא זהרורות דק ורוחניות יותר ויותר מהלבנה וכוכבים שהם יותר גשמיות ולזה אי אפשר לקבל כ"כ האורה · כמשל אשר הארץ יותר מקבל האורה מהחמה יותר מהמים והוא לפי שהמים הם נדקות יותר ברוחניותם מהארץ עכ"ל והנה התוספות ז"ל (פסחים פ"ג מ"ט) הוכיחו זה מדבריהם ז"ל וזהו שאמרו לעולם ישא בת גבאי צדקה לא מצא ישא בת מלמדי תינוקות ובמ"א אמרו והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע אלו גבאי צדקה ומצדיקי הרבים ככוכבים אלו מלמדי תינוקות שמע מינה דזוהר הרקיע עדיף מזוהר הכוכבים עכ"ל ובזה תבין דבריהו וכשתדקדק אז תבין יראת ד' ודעת קדושים תמצא כי הישראל מגודל רוחניותם בזכות ובזוהר מאירים נספיר לזה כתיב בהם רק למעלה והבן :

ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך וגו' ואמרו ז"ל (בבא מציעא ק"ז) ומימרא דר"י כשם שביאתך לעולם בלא חטא כך תהיה יציאתך מן העולם בלא חטא וכו' עכ"ל ויל"ד דבקללה ג"כ כתיב ארור אתה בבואך וארור אתה בצאתך וגו' ומה כדרוש שם ואפ"ל עפ"י דבריהם ז"ל במדרש קהלת בפסוק כאשר יצא מבטן אמו ערום ישוב ללכת כשבא משל לשועל שמצא כרם והיה מתאוה מכל פירותיו והיה שם נקב אחד ובקש להכנס בו ולא היה יכול מה עביד צם תלת יומין עד שהיה כחוש ותשש ועל בחדא נוקבא ואכל ושמן ובעא למיפק ולא יכול למיעבד כלום חזר וצם תלת יומין אחרנין עד דכחיש ותשש וחזר היך מה דהוה ונפיק כד נפיק הוי אפיק אפוי ואסתכל ביה אמר כרמא כרמא מה טוב אנת ומה טבין איכון פירין דבגוך וכל מה דאית בך יאי ומשבחן ברם מה הנייך מניך כמה דבר נש עליל לגווך כך הוא נפיק כך הוא דין האי עלמא עכ"ל ואמרו ז"ל אדם ימיו כצל לאו כצלו של בית וכותל ואילן אלא כצל עוף הפורח שהצל בעצמו אינו עומד אפי' רגע אחד במקומו אלא מיד הולך ואילך ופתאום נפרד מהעולם כאמרם ז"ל על כרחך אתה מת כאילו רוח יש חזק עליו והאדם בעת פטירתו מוכן על יגיעתו ועורמתו שהיה נחכם אחרי אשר כשאר נבראים כולם כי האדם בעת הפרדו אינו יכול לאכול כמו מי שיושב בתעניות ונחלשו כל כוחותיו כמו ביום שנולדו שמלא חלום כח ואין לו לא ד' טור פה ולא הולך ישאר תמיד הכוחים כן הוא חוזר בימי חולשתו לאפיסת כח עד שפתאום הולך לבית עולמו לזה יש להאי ליתן אל לבו בעודו בכח בהיות לאל ידו כאומרם ז"ל אשרי איש כשהוא איש בכל כוחותיו שאז מרוצה תשובתו ומקובלת מאוד וכמו שאמרו ז"ל בזוה"ק מפני שיבה תקום היינו שיעורר עצמו לתשובה קודם בא ימי הזקנה והשיבה ח"ו בהם לא תשמעו אל מצות ה' ארור אתה בבואך וגו' כלומר מה ביאתך לעולם היה באפיסת כח כך ביאתך מן העולם עתיד אתה בעצמך לומר ווי על מה יגעתי בהם מאחר כי שהולך במצות ד' כל ימיו אדרבה הוא שמח מאוד ומצפה תמיד ליום הזה כאומרו ותשחק ליום אחרון כי ירחם רב שהעליות המוכנות ממני וישאף להלוך לפני ד' בארצות החיים והמצא שאמרו ז"ל בנאמר

אהרן

אסרן למסה כשעלה לשר השר למות גם שאומר לו שאילו
בן היה יודע היה מקוה שילך קודש וכו' עכ"ל ואמרו
ז"ל בזוה"ק (פ' וירא במדרש הנעלם) אמר ר"י כשמתו
של צדיק מתאוה איזמי תלא מן העוה"ז שהוא הבל
כדי להתענג בעוה"ב עכ"ל וקראו יום פטירת רשב"י
הילולא דר"ש בן יוחאי כי כל העולמות העליוני' שמחים
בקראת נשמת צדיק כאומרם ז"ל (כתובות ק"ד) עליוני'
מבקשים את רבי וכו' אראלים ומצוקים אחזו בארון
הקודש נצחו אראלים את המצוקים וכו' עכ"ל וע"ד
אומרו עת רקוד ועת ספוד וגו' וז"ל זוה"ק (תרומה קכ"ו)
נפה אסתלק מעלמא בההוא שעתא דאלופא דמכחת
ושבת בשעתא דעת רצון אסתכח ובההוא שעתא רעוא
הוה לעילא ולעילא לתתא וכו') ושמעתי בשם הרב וכו'
דמרלאמוויטש ז"ל דרש הספד על הרב הצדיק הקדוש
מברדיטשוב ז"ל כנב"מ דקדק דבכל העתים נכתב בלמ"ד
לנדת לטעת לבכות וכן כולם וכאן כתיב רקוד ספוד
בלא למ"ד משום דכל שאר עתים איכא במציאות
בזמן א' משא"כ אלו השנים במיתת צדיקים ח"ו
הוא ספוד מלמטה בזה העולם ורקוד למעלה בשמים
בי הילולא עכ"ל הה שנאמר בצדיקים ברוך אתה
בבואך וברוך אתה בצאתך כנ"ל ואמרו ז"ל
בזוהר פרשה כשא ד"ה אם כי יפליא וכן הוא
בפרשה ויקהל וז"ל וכמה בי דינא אעבר בר נש כד
נפיק מהאי עלמא חד ההוא דינא עילאה דקאמרן
כד נפיק רוחא מן גופא ודינא כד עובדוי ומלוי אזלין
קמי' ומכרזי עלוהי וחד דינא כד עייל לקברא וחד דינא
דקברי' וחד דינא דהלעתי' וחד דינא דגיהנם וחד דינא דרוחא
דאזלא ושאט בעלמא ולא אשכח אתר עד דאשתלימו עובדוי
ודאי ש בעה עידנין מחלפין עלוי עכ"ל ולאו דווקא בסדר
הזה כי הלא בשל"ה הקדוש אות ק"ף מביא אותן בסדר
אחר וז"ל א' הוא דין הקשה בעת פרידת הנפש מהגוף
ב' מעת שמוליכין אותו לקברו מכריזין על מעשיו
ומבזיישין אותו ג' בכניסתו לקברו שם מענישין אותו
על בנים זרים שמלדו מטיפה זרע לבטלה רח"ל ד'
דין חיבוט הקבר ה' גילגולים וא"ו דין גוף הנרקב
ורמה אוכלין בו וקשה רמה למת כמחט בבשר החי
הנפש מתאבלה עליו ז' גלות עכ"ל ואפ"ל זהו רומז הכתוב
ארור אתה בעיר זה דין הקשה הפרדת הנפש מהגוף
בעודו בביתו ובעירו ובתוך עמו. ארור אתה בשדה
נגד הדין שמוליכין אותו מביתו לקברו בדרך השדה
ששם מביישין אותו על מעשיו. ארור טנאך ומשארתך
טנאך מלשון טנא ושמה בטנא הייני הקבר שמעשה כמו
טנא ששם מענישין אותו על בנים זרים שמלדו מקריו
ומזרע לבטלה רחמנא ליצלן והבאיר אחריו אותן המזיקין
בעולם הזו ומשארתך המ"ס הוא מתפעולה כמו מן
שאירתך שסיירת בעולם כי משארתך הוא לשון שיריים
כמו משארותם צרורות בשמלותם בפרשה בא ופרש"י ז"ל
שירי מצה ומרור עכ"ל ואל יפלא בעיניך שיכנה הכתוב
להקבר בלשון טנא דומים לזה מליצו שהכתוב מכנה
שאר כינוין למקום קבר כדגרסינן (בבא בתרא ע"ח)
מאי מלאכת תופיך ונקביך בך אמר רב יהודה אמר רב
אמר ליה הקב"ה לחירם מלך צור וכו' ואיכא דאמרי הכי
קאמר בך נסתכלתי וקנסתי מיתה על אדם הראשון וכו'
ופרש"י ז"ל והיינו תופיך הקבר שהוא חלול כמו תוף עכ"ל
ארור פרי בטנך נגד העונש חיבוט הקבר שפוקעין כריסו
ואומרים לו אכול מה שהבאת (סבת קנא וכן הוא בז"ר
סדר ויחי פרשה ק' ובזוה"ק ויקהל ט') וזהו פרי בטנך
הייני האכילה והשתיה פרי אדמתיך שגר אלפיך כהודות
על ריבוי האכילה והתאוות הגשמיות שהיה לו בעולם הזה
בהרג בקר ושחוט צאן. ארור אתה בבואך זה דין ה'
גיהנם הגלגול שצריך לבא בעולם מחדש ארור אתה בצאתך
נגד הדין הגלות שהוא נע ונד ואין לו מנוחה וצריך לצאת
ממקום למקום ישלח ד' בך את המארה ופרש"י ז"ל
חסרון עכ"ל הוא נגד דין הקשה שגופו נרקב ונחסר מחמת
הרמה והתולעים שאוכלים אותו או יאמר המארה מלשון
סילון ממאיר וקוץ מכאוב כי קשה רמה למת כמחט וקוץ
לבשר החי את המהומה ואת המגערת הוא נגד ב' מלאכי
חבלה אחד מוכה ואחד מכה והבן ואח"כ חשב ז' דברים
יככה ד' בשחפת ובקדחת ובדלקת ובחרחר ובחרב ובשדפון
ובירקון אלו שבעה דברים נגד שבעה מדורי גיהנם כמו
שחשבם רז"ל (עירובין י"ט) שאול ואבדון באר שחת ובור
שאון וטיט היון צלמות וארץ תחתית אבל בצדיקים נאמר
ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך וגו' : ואמרו ז"ל
במדרש סדר זה פ"ז ודוד מפרש ד' ישמור צאתך ובואך
מעתה ועד עולם וגו' עכ"ל המדרש וי"ל למה אמר דוד
בהיפוך יציאה קודם ביאה ולמה לא אמר ככתוב ברוך
אתה בבואך וגו' ביאה קודם ליציאה ושמעתי בשם הרב
הצדיק וכו' ר' **אייזיק** ז"ל מקאלעוו כנב"מ ע"ד הפשט
עפ"י דבריהם ז"ל (עירובין ק') בור אפילו עמוק
מאה אמה מטפס ועולה מטפס ויורד ולא חיישינן לעקירת
קרקע והקשו ז"ל דאיפכא הוה ליה למימר מטפס ויורד
מטפס ועולה ותירצו דס"א דלא שרי אלא פעם אחד
ירידה א' ועליה אחת להכי מפיק להו לאשמעינן דשרי
לעלות ולירד אפילו כמה פעמים דהא תני תחלה מטפס
ועולה ואי אפשר לעלות אם לא היה ירידה תחלה ע"ש
והכא יל"ד אמרו ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך
איפכא מבעיא ליה ברוך אתה בצאתך מן הבית ואח"כ ברוך
אתה בבואך להבית אלא די"ל לומר כתירוצם ז"ל דאתי
לאשמועינן אפילו כמה פעמים ובהתמידיות כי לא אפשר לבא
להבית אם לא יציאה מקודם והנה דוד המלך ע"ה אמר ד'
ישמור צאתך ובואך וי"ל לטעות בזה ח"ו דשלל בזה התמידיות
לזה הוליך לפרשה מעתה ועד עולם וכוונת דוד הוה ג"כ
על תמידיות כמו שכתוב בפסוק ביאה קודם יציאה והוא
כיון גם על יציאה קודם בלומר על תמידיות אלא דים לטעות

בדבריו

בדבר ולפיכך שייך מעשה ועד עולם עכ"ל :

נצבים

אתם נצבים היום כולכם ראשיכם שבטיכם וגו' מחוטב עציך ועד שואב מימיך וגו' מהר"ב הצדיק וכו' **מאפטא** וקשה דמשמע מחוטב עד שואב משמע דבקע מדבר הגדול ועד דבר הקטן כמו מבכור פרעה עד בכור השבי וכמו שדקדקו רז"ל מתפסח ועד עזה דמשמע מגולה לומר מסוף העולם ועד סופו וכאן הלא חוטב ושואב שהיה שקולים בפחיתה דרגא ואין שייך לומר מחוטב ועד שואב אמנם באמת יש עץ הדעת טוב ורע וצריך להפריד הטוב מהרע וזה עיקר תכלית בריאת אדם ועבודתם שצריכים לעבדה ולשמרה ולהיות כל מגמתם תמיד להפריד הטוב מהרע בכל עניני עבודתם לסגולת יש"ש וגם הבחינה יש כמה אלפים ורבוא רבבות מדריגות שבכל אחד עובד לאל חי בזה העבודה בגם שמשתמן להפריד הטוב וכל אחד גבוהה במעלתו מחבירו בכוונתם ובטוב עבודתם עד אין שיעור וחקר וגבוה מעל גבוה ואינו דומה עבודתו של זה לעבודתו של זה וברירת הטוב של זה לברירת הטוב של זה כי כ"א מתקן לפי גובה שרשו אמנם גדולי ישראל אשר כבר עברו ובזו כל אלו הדברים וברור הטוב מה שהיה להם לברר וכבר עברו כל העולמות והפרצים וכבר הם גבוהים ורחוקים מעבודה זו ובעלו מכייסו עדי דהוא עלאה ולהם עיקר עבודתם עוד אינה אלא לעורר תמיד רחמים וחסדים ולשאוב מים ממעייני הישועה ולהמשיך תמיד השפעות שפע אלהי על כל העולמות ולשאוב מימי החסדים העליונים ממקור הברכה ולהריקן ולהשפיעם לכל צבאות מעלה ומטה ומקודם העליונה עד נקודה התחתונה והנה דרגא ובחינה הראשונה נקראים בשם חוטבי עצים שהם כורתי העץ הדעת טו"ר ומפרידים בין חלקי הטוב להרע וכורתים ומבדילים ביניהם והדרגא ובחינה השנית היא יותר גבוהה והם נקראים בשם שואבי מים שהם שואבים מים העליונים החסדים ומריקים לכל העולמות אמנם באלו השני דרגות יש צדיקים ילכו גם באמת בלי שום טעות ח"ו וי"ש אשר מגיע להם טעות ח"ו וסוברים בעצמם שכבר הוא בדרגא של החוטב עצים ואינו וכן במעלות הגדולים יש אשר הוא סובר וחושב בדעתו שכבר הוא במדריגת שואב מים ואינו וזה בא להם מסיבה שאינם עומדים תמיד לפני ד' אלהיהם להיות מקיימים שויתי ד' לנגדי תמיד ועושים מעשיהם בפניות ומחשבות זרות וז"א אתם נצבים היום כולכם היינו לכל המדריגות שבכם תהא בציבא וקיימא ובהתמדת קיום ויציבות לפני ד' אלהיכם פי' שתהיו במדריגה זו להיות עומדים תמיד לפני ד' להיותכם מקיימים שויתי ד' לנגדי תמיד ולא לעשות המעשיות ועבודות שלכם בפניות ח"ו ואז יצא מלב וקיום לכולכם וקא חשיב ואזיל ראשיכם וגו' והתחיל במדריגה העליונה שיותר גבוה והם בחי' המשפיעים חסדים לכל העולמות והם גדולים וראשי ארץ וצדיקי הרבים וסיים וגרך וגו' והם בחי' שמפרידים בין טוב לרע והמתחילים לכרות העץ וקא סדר וכלי"ל ותני לה וחושב ממטה למעלה ואומר מחוטב עציך וכ"ש המפעי' היינו המתחילים לחטוב העץ עד שואב מימיך והוא הדרגה היותר גבוה וקאמר לעברך בברית ה' ובאלתו כלומר הקב"ה מעביר אותך בכל אלו העולמות והעבירות אשר הם כרומים באלו הבחינות בברית ד' אלהיך ובאלתו וכוונת השם יתעלה ויתקדש שמו בכל העולמות במה שמעבירך בכל אלו העולמות בכדי אשר ד' אלהיך כרת עמך היינו שהשם יתעלה כורת ומבדיל הטוב מהרע עמך וזה כוונת בהעבירך כל אלו המדרגות שהוא צריך לכרות ולהבדיל עמך ע"ד כי לא המטיר ד' ואדם אין ולזה היה צריך בריאת האדם וסוד עמוק הוא והשם יכפר בעד וסיים הצדיק הנ"ל ואומר בזה הלשון לא לדרשה קאתינא לפרש הדרוש רק לתוכן ושרש הענין השגב לראות הגורל יתעלה להמשיך שפע ברכה ושלום על ישראל מפי החיים עכ"ל הקדוש :

וילך

במדרש שאל משה ליהושע מה דיבר לך ד' הטיב וכי אני היה דרכי לשאול לך תמיד מה דיבר ד' עמך ויאמר משה הלא מיתתו ולא קנאה אחת וגו' עכ"ל כי הצדיק בעת פטירתו צריך הוא בעצמו להסכים על מיתתו מה עשה הקב"ה ליה ליהושע אלה הדברים בעלמא כשישאלך משה מה דיבר ד' תשיב לו כן כדי שיתקנא ויסכים על מיתתו וכן עשה יהושע ובזה נעשה רצון הבורא ב"ה **מהר"ב** הצדיק **מאפטא** כ"י ארבעה ראשי שנים הם וכו' באחד בשבט ראש השנה לאילנות כדברי בית שמאי ובית הלל אומרים בחמשה עשר בו וכו' להבין פלוגתתן כי ידוע דברי המשנה בעצרת נידון על פירות האילן ולכאורה זהו דלא כמאן אמנם ידוע פירוש שמאי והלל. כי הלל מלשון בהלו נרו עלי ראשי לשון אור ובהירות כי דברי הלל מדברים בעולמות שיש לפני השנה וקלט אור משם מאיר עלינו וזהו לשון הלל אבל דברי שמאי הם בעולמות הגבוהים הנעלמים אשר במופלא ממך אל תדרוש ואין לנו עסק בהם להשיגם וזהו לשון שמאי מלשון תמהון ושממה שאין לנו שום השגה בהם לכן תמיד הלכה כבית הלל שהוא שמושג אצלנו קצת וידוע מחלוקת רבי אליעזר ור' יהושע חד אמר בניסן נברא העולם וחד אמר בתשרי נברא העולם והנה לכל מר כדאית ליה עכ"פ הולך להתחיל יצירת העולם מכ"ה באלול או מכ"ה באדר

כי

כי האדם נברא ביום הששי והוא היה ר"ה כיון או ר"ה תשרי וידוע דאית כ"ה רקיעים בסוד הן לה' אלהיך השמים וגו' ושמים רקיעים לשבר האוזן אבל באמת הם בריות ואצילות נפלאות אורות זכים מלוחלחים וחיות הכה וכנפיהם ונוגה להם לשבח ולפאר ליוצרם תמיד בלי הפסק ואמרו ז"ל ארבעים יום קודם יצירת הולד מכריזין בת פלוני לפלוני וכו' הרי דארבעים יום הוא קודם התחלת היצירה וסוף מעשה במחשבה תחלה והוא בית שמאי אומרים באחד בשבט ר"ה השנה לאילנות כי האילן רומז בכאן על עץ החיים אשר תחתיו ידורין כל לפרי שמיא ומזון לכולא ביה והנה שמאי מדבר מעולמות הגבוהים ומשר מן אשר אינם מושגים לנו בזמן הזה לזה אמר התחלת ור"ה השורש של האילנות הוא מאחד בשבט ומשם עד כ"ה אדר כ"ה ימים כי שבט לעולם מלא רומז על השורש של כ"ה רקיעים הנ"ל ובית הלל מדברים בעולמות המושגים קצת ומדבר מתחלת הויה והיצירה שהוא ארבעים יום ולזה אמרו בחמשה עשר בו ומשם עד כ"ה אדר ארבעים יום והנה ידוע דשבטין אכפין לאורייתא והם שבטין שמהן והוויות קדושין אשר אז גמר האילן ומתחיל להתהוות פירות מהאילן והם בסוד שבעים שנה ולזה אמרו נעלרת נידון על פירות האילן כי מכ"ה אדר עד עלרת הם שבעים יום ואז נידונין על פירות האילן והם הם דברים העומדים ברומו של עולם ואלו כל מוחא קביל דא עכ"ל:

האזינו

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי וגו' מהרב הצדיק וכו' **מאפטא** כ"י יל"ד האזינו הוא לשון ליווי ותשמע הוא לשון (כלילה) דמשמע שממילא תשמע · אמנם באמת משה רבינו ע"ה כשרצה להוכיח את ישראל הבין כי הוא רחוק מאוד ובבדל ממדריגתם כגבוה שמים מהארץ ולזה איך יוכל להוכיחם להיות דבריהם נשמעים בלבותם ולזה התחכם משה רבינו והתחיל לדבר עם נשמותיהם של ישראל והגיע עד תכלית ושורשי נשמת ישראל כל אחד לפי גבהו . ובזה שידבר עם נשמותיהם ממילא יכנסו גם הגופות למטה ויהיו נשמעים לתוכחתו וז"א האזינו השמים היינו הנשמות ותשמע הארץ היינו הארציות והגופות ישמעו ממילא עכ"ל עוד מהצדיק הנ"ל האזינו מלשון אזנים לתורה ע"י שלמה עשה אזנים לתורה ומשלים הרבה שעל ידיהם יובנו המושכל ולזה משה רבינו ע"ה איש האלהים היה רחוק מאוד מדרכי בני אדם וכשרצה למסור התורה לישראל היה צריך להלבישה בכמה לבושים ובכמה משלים כדי שיוכלו לשמוע ולהבין דבריו וז"א האזינו השמים צריך אני לעשות אזנים לתורה כדי שתשמע הארץ היינו בני אדם אמרי פי . ואמר יערוף כמטר לקחי וגו' היינו מהתחלה קשה כמטר ע"ד אמרם ז"ל קשה יומא דמיטרא כיומא דדינא אבל לבסוף כשהורגל בה אז תזל כטל אמרתי לשון אמירה בחשאי . היינו שמתחלת התורה להיות נגלה אליו בחשאי ומגלין לו רזין מעט מעט עכ"ל:

ומהרב הצדיק וכו' מ' **יוסקא** כ"י יערוף כמטר לקחי וגו' פירוש משה רבינו ע"ה היה מתפלל שיהא התורה נבחינת מטר מה מטר דרכו להצמיח מינים . דגן . כוסמין . פירות . ירקות . קולים על איזה זריעה שיורד הוא מגדלו כן יהיה התורה מגדל ויצמיח מה שבפנימיות האדם היינו אם האדם הוא כקוץ ובפנימיותו איכו טוב אז יתגלה ויתפרסם קלונו בפני כל בכדי וכל העם ישמעו ויראו . ואם הוא בפנימיות טוב ג"כ יצמיח ויתפרסם בכדי שילמדו העם ממנו איך לעבוד ד' ב"ה עכ"ל:

שחת לו לא בניו מומם וגו' ויובן ע"ד אומרו בפסוק יראת ד' תוסיף ימים ושנות רשעים תקצרנה ויל"ד פתח בימים וסיים בשנים ועוד וכי יראת ד' תוסיף ימים ולא שנים וכן דקדקו חז"ל בפסוק ויעבוד ישראל את ד' כל ימי יהושע וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי יהושע וגו' אמרו ז"ל ימים האריכו שנים לא האריכו הרי דאריכת ימים גריעותא היא ועוד וכי כל אפי שוין חיו תם ורשע כי מאמרו יראת ד' תוסיף ימים . משמע ולא שנים ח"ו ומאמרו ושנות רשעים תקצרנה משמע שנים ולא ימים הגם שרז"ל אמרו (שבת קי"ח) איתיבים ר' חייא בר' אבא לר' יוחנן ויעבדו העם את ד' וגו' אשר האריכו ימים אחרי יהושע וגו' א"ל בבלאי טפשאי ימים האריכו שנים לא האריכו אלא מעתה דכתיב למען ירבו ימיכם ימים ולא שנים ומשני ברכה שאני וכו' עכ"ל מכל מקום יל"ד גם על דרך הפשט · אמנם נודע שאין רע יורד מן השמים רק טוב ושהתהפכו הוא מפאת המקבלים וכהפך הצירופים בשינוי מעשיהם מפשע שפע . מצרה רצה . מנגע ענג . מחרם רחם . מחרב רחב . ערס דוי . עשר יו"ד כנודע בשם האר"י ז"ל שבא אחד לפניו שהיה לו כאב כתף ואמר לו האר"י ז"ל שעבר על דברי רז"ל שאמרו תיכף לנטילה ברכה והוא היה מנהגו שלמד משניות בין מים האחרונים לברכת המזון ונהפך לו הצירוף מן תכף כתף וקבל עליו שלא לעשות כן ונתרפא עכ"ל והמשילו ז"ל לשני בני אדם שאוכלין מקערה אחת בשר שמן והיה אחד בריא ובא לו ע"י אכילה זו כח גדול ואחד היה חולה ונעשית לו סם המות אמנם המאכל בעצם הוא מתוק וטוב והשתנות הוא

רק

רק מצד המקבלים. וכמו אם דרכו להתיך הסגיה ולהקפיא את הברזל. ומודע שהשכינה נקראת יראת ד' ע"ד אומרו אשה יראת ד' היא תתהלל וגו' וז"א יראת ד' תוסיף ימים כלומר שמדה הזאת דרכה להיטב ולהוסיף ימים וסיא מלאה השפעה והשפת מבחינה שנקראים ימים כמודע מזוה"ק בפסוק שבעת ימים יהיה תחת אמו וגו' והיינו לצדיקים אשר ילכו בה אבל ושנות רשעים תקצרנה כלומר שהשכינה שהרשעים משנים מעשיהם לרע הנה הגורמים להיות תקצרנה. ושנות היא מלשון שינוי והשתנות ע"ד אומרו תיסרך רעתך ולזה לא כתיב יראת ד' תוסיף שנים דמשמע ח"ו שינוי וכתיב אני ד' לא שניתי. ושמעתי בשם הרב הגאון וכו' מו' **יונתן** ז"ל עפ"י מה שכתוב בזוה"ק לא תרצח. לא תנאף. לא תגנב. פסקא טעמא בכל הכי ואי לא דפסקא טעמא לא הוי איסורא לעלמין והוה אסור לן לקטלא נפשא בעלמא אע"ג דיעבור על אורייתא והוה אסור אפילו לאולדא או למיחדי באתתיה חדוה דמצוה והוה אסור אפילו לאגנב דעתא דב"נ באורייתא או דעתא דחכם לאסתכלא ביה או דיינא דדאין דינא לפום טענה דאצטריך ליה למגנב דעתא דרמאה ולמיגנב דעתא דתרווייהו לאפקא דינא לנהורא ובמה דפסקא טעמא אסיר ושרי וכו' עכ"ל וז"א אני ד' לא שניתי כלומר אני (וכיני רק תיבה ומלה לא לומר דאסור ושרי ואתם בני ישראל לא כליתם כלומר כליתם תיבה ומלה לא לגמרי עכ"ל ויוכל לפרש זה הכתוב לפנה דהוא לימוד זכות על ישראל ותיבת כליתם הוא לשון חמדה ותאוה כמו כלתה נפשי לחצרות ד' הוא לשון תשוקה היינו אתם חמדתם למלה לא לגמרי כלומר שלא יהיה בי אפילו שינוי רק לגמרי אסרתם על עצמיכם כענין אומרם ז"ל אני כתבתי ואכלת ושבעת וברכת והם דקדקו על עצמם בכזית ובכביצה (ברכות י"ט) וכאשר באורי הכתוב בפרשת בחוקתי ונתתי שלום בארץ וגו' בפירוש רש"י ז"ל במה שאמרו הרי מאכל והרי משתה וכו' ע"ש ונחזור לדברינו דמודע שהמעשים טובים של אדם נקראים בנים כאומרם ז"ל עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים ומכל מצוה נברא מלאך אחד ובהיפוך אצל הרשעים נקראים בנים זרים ילדו רח"ל וז"א שחת לו לא כלומר השחתה והכליון אינו מעם השי"ת כי מאתו לא תצא הרעות רק בניו מומם פי' מעשים רעים שלהם המכונים בשם בנים זרים הוא מומם כלומר הבנים שלהם הם המשחיתים אותם ועושים בהם פגעים ומומים במכות טריות רח"ל ע"ד אומרו תיסרך רעתך או יאמר יראת ד' תוסיף ימים באם נגזר עליו מיעוט חיים המכונה בשם ימים מכל מקום מרוב צדקתו מהפך מדת הדין למדת הרחמים אבל ושנות רשעים פי' אפילו בנגזר עליו הרבה חיים המכונה בשם שנים מכל מקום תקצרנה כי הרשעים מהפכים מדה"ר למדה"ד ח"ו אבל יודע ד' דרך צדיקים ודרך רשעים תאבד כי באפילה הלכו לא ידעו במה יכשלו כי חכמה אין בהם היינו דלא גרסי באורייתא שהוא חכמה הקדומה ע"ד אומרו עם נבל ולא חכם וגו' ומתרגמינן עמא דקבילו אורייתא ולא חכימין ושמעתי בשם הרב הצדיק וכו' **מסדילקאב** כי אותיות נבל נוטריקון ל"ב נתיבות והיינו אורייתא בהון וזהו עם נבל ולא חכם וזהו דמתרגם עמא דקבילו אורייתא וכו' עכ"ל ואפ"ל דהא בהא תליא כי אם כשנקראים בשם נבל אז אי אפשר להתורה להתקיים בהון ע"ד אומרו (משלי למ"ד) תחת שלש רגזה ארץ תחת עבד כי ימלוך ונבל כי ישבע לחם ואין לחם אלא תורה כדכתיב לכו לחמו בלחמי עיין בתיקונים בהקדמה וז"א עם נבל אז ולא חכם באורייתא אבל כשמכשירין ומתקנים מעשיהם לטוב אז יהיב חכמה לחכימין ונתקיים בהם ישראל אשר בך אתפאר:

כי אשא אל שמים ידי ואמרתי חי אנכי לעולם. שמתי ברק חרבי ותאחז במשפט ידי אשיב נקם לצרי ולמשנאי אשלם וגו' שדקדוקים רבו ויתבאר ע"פ דבריהם ז"ל בפסוק יפקוד ד' על צבא מרום במרום ועל מלכי האדמה באדמה לא עביד קב"ה דינא לתתא דיעבד בשולטניהון לעילא וכן הוא בזוהר הקדוש בשלח ובכמה מקומות. וע"ד הפשט יש לי ליתן טעם עפ"י דבריהם ז"ל (פסחים פ"ז) בפסוק וזרעתיה לי בארץ כזורע סאה וכו' להתוסף עליהם כמה גרים וכו' עכ"ל ואמרו ז"ל (יבמות פרק ששי) אין משיח בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף והיינו שצריכים ישראל להוציא כל הניצוצי קדושות שנפלו בעמקי הקליפה הנקראין בשם גוף ואז כשיבררו ויעלו כל הניצ' גאולה באה. והצירוף אמרו חכמי האמת ז"ל דזה מה שנ' בכשרין מעשיכון לטובה בזה יתמלא הקב"ה רחמים עליהם ויתגלו החסדים ובחינת הקדושה כאבן השואבת וישאב כל הניצ' הנעשקות בין הס"א כי מלא מין את מינו וכל דבר הולך לשרשו ויוצא החיות מבין הקליפות וממילא הם בטלים ואז יוכל להיות גאולה שלימה עכ"ל ואפ"ל דיובן בזה אמרם ז"ל כל צדיק שלא נבנה בית המקדש בימיו וכו' כי מעשה הצדיקים בכשרין מעשיהם מבררין הניצ' וגורמין התגלות החסדים כל אחד בשרשו ובמדה שנאחז נשמתו משם והוא בבחינת אבן השואבת לשאוב כל הניצ' הנעשקות בכתרין תתאין ובמדה זו של הס"א העומדת נגד בחינת ומדת של שורש נשמת הצדיק כי את זה לעומת זה עשה אלהים רע נגד טוב ואז חסר משורש נשמת הצדיק מהעורר להוציא כל הקדושה משורש הס"א העומד כנגדו וכן כל צדיק וצדיק וזהו אמרם ז"ל צדיק שלא נבנה בית המקדש בימיו

סייס

ייס בפרשו וכל צדיק פועל לפי גודל אמונתו ולכן כשמתו
מזה שאמרו ז"ל בדורו של משיח בן דוד שעתיד להגלות
ב יתגלגל משה רבינו עם כל דור המדבר ושמעתי בדבר
זה לחשוב ימות עולם מדור המדבר שקלקלו בעגל וחזר
קלקול לכמו שהיה ולפי מה שאמרו ז"ל שיתא אלפי שנין
הוי עלמא גם אמרו ז"ל שבכל דור אינו פחות משלשים
צדיקים ממה דכתיב כה יהיה זרעך · יהיה בגימטריא הכי
הוי וידוע הוא כמה צילותין כפלו שצריכין בדור · מעתה לא
חשוב כמה דורות נמצא · והענין כי העולם המלא ברא
הקב"ה ברום המעלות וקשרו ע"י אדם הראשון במדה
האחרונה ומאז הקלקול ועד עתה התחיל העולם בהתקשרות
מדה האחרונה לרדת דרך מורד הקליפות ואין לך יום
שאין בו קללה יותר מחבירו בסוד סוכת דוד הנופלת והיודע
ויבין בעומקי תהום רבא משכן השילוחים וספירותיו ידע כי
הגלות והגאולה הא בהא תליא · והגאולה יש לה ב' עתות
בסוד משגב לעתות בצרה ויאחז הקב"ה בכנפות הארץ
וינערו הרשעים ממנה ואם יצטרפו בחיים ימנע לורך
גנול ויזכו כולם וירדו כבוד שמים בהתרבות המקורות
הקדושים ויגיע העניינים ממליאות למליאות בשיעור במשקל
במדה והכל כמדד מאת המאציל ב"ה ע"י סוד העצמות
הכלים וסדר השתלשלותם מעילה לעלול מושרשות בצירות
היותו יורד עד מדריגה אל הקלה מתכלין מתחת
כנפי החיות ומפני קורבתה יש בכח להתקרב יותר לככים
נקודם פנימה ויוכל המעמיק בדבר הזה לידע בסוד ביאת
המשיח והש"י יכפר בעד והבן · אמנם האומות שלמטה
עדיין שולטים והם בכי בחיריי ואין רע יורד משמים בזה
אמרו ז"ל בזוה"ק פרשה ויגש אי תימא דרע לא איתעביד
בר נש מעם קב"ה תא חזי בזמנא דב"נ אזיל לימינא נטירו
דקב"ה תדיר לגביה ולא יכיל ס"א לשלטאה עליה ואתכפיא
רע אתכפיא קמיה ולא יכיל לשלטאה וכיון דנטורא דקוב"ה
אתעברו מיניה בגין דאיהו אתדבק ברע כדין ההוא רע
כיון דחמי דלאו עמיה נטירו כדין שליט עליה ואתיא
לשיצאה ליה וכדין אתייהיב ליה רשו וכעי"ל כשמתים וכו'
עכ"ל וזה סוד הסהר פניך יבהלון וזהו שאמרו יפקוד ד'
על צבא מרום במרום והדר על מלכי האדמה באדמה · כי
אם יסלק ההשגחה מלמטה יהא כאשר עדיין הקיטרוג
למעלה ואי יתגלו החסדים למעלה להמתיק הדינין מלעילא
עדיין האומות מלמטה בכי בחיריי ואין רע יורד משמים
אם תרווייהו לריכין · סילוק ההשגחה משולטנות למטה
והתגלות החסדים להעביר צבא השרים במרום בסוד כל
הקליפין כלו ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ואז יקוים
ומוראכם וחתכם יהיו על כל חית הארץ וגו' זאב עם כבש
וגו' וכימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות ע"ד אמרו
עברתי בארץ מצרים ומתרגמינן ואתגלותי היינו גלוי
החסדים בזה ובכל אלהי מצרים היינו השרים העליונים אעשה
נסם שפטים · וכבר ידעת שמשפט לשון בירור הוא כמ"ש
רש"י ז"ל בפרשת תבוא בפסוק חושן המשפט ע"ש והיינו

בירורי הכ"ק ואח"כ על שם סילוק השגחתו משם למטה
כמ"ש כי גאה גאה היינו סילוק השגחה ובזה וכמש"ע ב"ש
וזהו דמתרגמינן ארי אתגאי על גוותניא וגאותא דיליה היא
סוסיא ורכביה שדי בימא ולזה כתיב ימינך ד' נאדרי
בכח ימינך ד' תרעץ אויב כי בפעם אחד היה
גילוי החסדים להעביר שולטנות דלעילא וכמו שכתוב
וירא ישראל את מצרים מת מצריי דלעילא שביטל כחו ממנו
והיה בזה ישועה לישראל לבל כמלא עליהם קטרוג
מלעילא · והיה גם בפעם ההוא סילוק השגחה
ונערו ממצרים דלתתא למען לבלו כעופרת במים אדירים
מה שאי אפשר לבשר ודם לעשות כזה ולזה כיון רש"י
ז"ל במ"ש באותו ימין עצמו שהושיע את ישראל: באותו
ימין עצמו תרעץ אויב ובזה יובן אמרו (תהלים כ"ז)
רומה על השמים אלהים על כל הארץ כבודך
ובסוף אותו קפיטל כתיב רומה על שמים אלהים על
הארץ כבודך והדיקדוק בזה מגלה בפסוק ראשון כאמר
השמים בה"א הידועה ובפסוק ב' כתיב שמים בלא ה"א
וביאור דהגאולה יש לה ב' עתות בסוף משגב לעתות
בצרה כנ"ל ובגילוי החסדים ומים נובעין ממקור
עילאה בסוד יחוד שמים בה"י ממילא כל הדינים מתכפיין
וזהו רומה על ה' שמים כשהקב"ה מייחד ומרומם על בחינת
הש"י מדת שמים אז ממילא על כל הארץ כבודך ע"ד
ומלכותו בכל משלה · ופסוק ב' הודיעו סוד האמור
בהסתלקות הנעירו מלתתא והת"ת יתגאה מעל מדת מלכות
ומתרומם שמים מארץ אז ג"כ על כל הארץ כבודך בסוד
נורא אלהים ממקדשיך והוא יראוי כאמרם אם בארזים
וכו' וזהו רומה על שמים שמתגאה ומתרומם למעלה למעלה
בסוד ואנכי הסתר אסתיר פני וגו' וסוף פסוק ה' מקיים
ולפוכס חרב חדה רומז ללהט החרב המתהפכת וביטולם
בסוד רומה על השמים בה"י · ופסוק י"א מקיים ועד
שחקים אמיתך ולזה אמר רומה על שמים בלא ה"י ועוד יש
בזה לאלוה מילין ודברנו מזה במ"א וז"א אם אשא אל שמים
ידי בסוד סילוק השגחה · ואאז במשפט ידי בסוד גילוי
החסדים לברר הכ"ק וזהו לשון משפט ואז אשיב נקם לצרי
לשולטנות שלמעלה ולמשנאי אשלם על מלכי האדמה באדמה ·
ואומרו ואמרתי חי אנכי לעולם יובן ע"פ דבריהם ז"ל
בזוה"ק בשלח תא חזי כתיב מן העולם ועד העולם ותכינן
עולם לעילא · עולם לתתא וכו' · ובהאי עולם עביד
קב"ה אסין לישראל ורחים לון ניסא וכד איתער האי עולם
למעבד ניסין כולהו מצראי ישתקעו בימא ע"י דההוא
עולם ואיתרחיש לון לישראל ניסא בהאי עולם וע"ד כתיב
לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם עד דאיתער (הוא) האי
עולם וכו' עכ"ל ואמרו ז"ל (ברכות כ"א) אמר ר' זירא יו"ד
דברים נאמרו בכוס של ברכה וכו' ואחד מהם הוא חי
פירש"י ז"ל חי פריש"ק בלע"ז עיין בט"ז בא"ח סימן
קפ"ג וז"א ואמרתי חי אנכי לעולם · חי פריש"ק לעורר
האי עולם כמאן דאקין משיכתים בסוד הקיטם לפקוד על כל

שנים וגו׳ ולשון חיים קשה. דדבר שהוא בגילוי ועוד ע"ד אמרם ז"ל (בבא קמא פרק מרובה) חיים אחייה לקרן כעין שגנב וההתעוררות של בחינה עליונה ע"י מילוי השפעה וחסדים ונפתח מקור הברכה מחי החיים מנקודה עליונה מרום המעלות מגולה עלאה לגולה תתאה וע"ד דבריהם ז"ל (יומא פ"ז) מה שדרשו ז"ל בפסוק אתהלך לפני ד׳ בארצות החיים וע"ש בפירוש הגאון מהרש"א ז"ל ח"א ואמרו׳ חי אנכי לעולם וה׳ יקיים אנכי אנכי הוא מנחמכם :

הושענא שלש שעות וכו׳ מהרב הצדיק וכו׳ ר׳ **חיים קראסניר** ז"ל ע"ד אמרם ז"ל (שבת פ"ט) אברהם אמר וכו׳ יעקב אמר וכו׳ יצחק אמר כמה שנין וכו׳ פלגא עלי ופלגא עלך וכו׳ הנה אם נחלק הימים בפרטות עד"ז פלגא דליליא נשאר י"ב שעות. פלגא דצלותא ומשתיא ודבה"כ נשאר ששה שעות פלגא על הקב"ה הייט שלש שעות עכ"ל ולי נראה ע"ד הפשט אפ"ל עפ"י מדרש רבה סדר משפטים פר׳ ל"ב אמר שהקב"ה בשעת׳ של אדם הראשון הכנס שלא עמד בנסיונו שלש שעות וכו׳ ופי׳ המתנות כהונה שבשעה שנצטוה לא היה עד כלות היום רק שלשה שעות עכ"ל וזהו הושענא שלש שעות :

או אפ"ל ע"ד הפשט עפ"י מדרש שיר השירים בפסוק אתי מלבנון אמר ר׳ ברכיה בשלשה שעות הקב"ה פורע מן עשו הרשע וכו׳ מה טעם עתה אקום יאמר ד׳ (תהלים י"ב) ובילו׳ שמתנות כהונה וז"ל הגירסא בספר ישן עתה אקום יאמר ד׳. עתה ארומם. עתה אנשא. עתה הוא מלבנון עם וכתיב ג׳ פעמים עתה הרי ג׳ שעות עכ"ל וזה שאנו מבקשים הושענא שלש שעות :

אמרו ז"ל (סוכה מ"ט) אמר רבא לצורבא מרבנן דלא כפישא ליה חמרא לגמע גמיעי (פרש"י בלגימות גסות) וכו׳ ולע"ד אם הכוונה באם ילמד דרך מקרה שאין לו הרבה יין. א"כ למה יסיב עלה ז׳ דוקא לצורבא מרבנן. ואם הכוונה דדרך הצורבא מרבנן שלא יהא לו הרבה יין. ותמוה מאי פסקא וכי לא מצינו הרבה צורבא מרבנן עשירי ויש להם יין רב. אמנם יש לפרש דהכוונה דצורבא מרבנן אינו רשאי לענג נפשו בהרבה יין. והאי דלא כפישא ליה חמרא הלא לומר שאינו מדרך המוסר שצורבא מרבנן יתענג נפשו בהרבה יין. לזה יסיב ליה התנא עלה דעכ"פ זה שרי ליה דלגמע גמיעי. וע"ד ז"ל לקמן כי שבע לוגים חמרא מגרונים שבע (ופרש"י ז"ל ע"י ששותה ב גימות גסות וגרון מלא הוא משביע ולא ע"י ששותה מרובה במככים הרבה יין במעיו ע"י לגימות דקות ואינם כאוכלין שמשבע שלהן בא ע"י מילוי הכרס עכ"ל) ויובן זה ע"ד שכתבתי בנ"א מהרב הצדיק וכו׳ ר׳ **ברוך** ז"ל שביאר הגמרא ימלא גרונם של תלמידי חכמים יין. גרונם דייקא ולא כריסם היו בכדי שיקיים בהם רוממות אל בגרונם וכו׳ עכ"ל :

וזאת הברכה

וזאת ליהודה ויאמר וגו׳ פרש"י ז"ל ואת ליהודה מי גרם לראובן שיודה יהודה וכו׳ והוא מדבריהם ז"ל (סוטה פ"א) דאיתי בספר פרשת דרכים ז"ל וז"ל דברו באומרו ויבא יוסף את דבתם רעה שהתם אבר בעודה מפרכסת ופליגי אי יצאו מכלל בני נח ונתקיים אברהם אבינו כל התורה והשבטים סברי דיצאו ובשחיטה תליא מילתא אבל יוסף סבר דלא יצאו ולבן נח במיתה תליא מילתא והוה לדידיה אבר מן החי וכו׳ והקדמונים ז"ל דברו כתי׳ דיהודה לא היה יודע שזו היא כלתו מ"מ תמר הצדקת איך עשתה ואולי סברה שעדיין הם בכלל ב"נ ואמרו ז"ל (סנהדרין נ"ח) ב"נ שבא על אשתו שלא כדרכה חייב מיתה וכו׳ והנה ער ואונן שמשו שלא כדרכה וכו׳ עכ"ל וקשה לי מ"ש ז"ל דהשבטים סברי דבכלל ישראל הם ולכן מותרים לחתוך אבר מבהמה בעודה מפרכסת דבשחיטה תליא מלתא וכו׳ הלא הלכה פסוקה היא בדינים דגם ישראל אסור בזה כל זמן שהבהמה עדיין חיה ולאחר שמתה הבהמה מותר אותו הבשר הנחתך ממנה בעודה מפרכסת בין לישראל בין לנכרי כולא לדידן אין חילוק בזה בין ישראל לנכרי אלא ודאי צ"ל שהשבטים סברי בזה כרב אחא בר יעקב דמחלק בין ישראל לנכרי כדאיתא (חולין ל"ג) ע"ש וכן הוא מבואר (סנהדרין פ׳ ד׳ מיתות) מכאן לאוכל מן הבהמה קודם שתצא נפשה שהוא בלא תעשה תלמוד לומר לא תאכלו על הדם וגו׳ ע"ש) והשתא דאתינא להכי מלינן למימר דבין השבטים ובין יוסף סברי דיצאו מכלל ב"נ וכישראל חשיבי אלא דהם סברי כרב אחא בר יעקב ויוסף סבר דלא כוותיה כיון דהכי דלא כוותיה ע"ש ול"ע. עוד קשה לי על מ"ש שתמר סברה שעדיין הם בכלל ב"נ ואיתא בגמ׳ בן נח שבא על אשתו שלא כדרכה חייב מיתה וער ואונן שמשו שלא כדרכן וכו׳ עכ"ל לפי דבריהם ז"ל שאמרו בפסוק ושחת ארצה וגו׳ ע"י (יבמות ל"ד) וע"י (יבמות פ׳ הבא"י) בגילוי עריות אעפ"י שלא גמר ביאתו חייבים וכו׳ והרבה יש להקשות ולפלפל בדבריו אלא שאין זה כוונת החיבור ובחיבורנו לנפ"ש הארכנו בזה וישבנו הכל בטוב טעם ותהלה לאל הם דברים המתקבלים על הלב :

ולכל היד החזקה אשר עשה משה לעיני כל ישראל. בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ לקשר סופה בתחלתה אפ"ל דמודע שהיה התורה גנוזה אלפיים שנה בחיקו של הקב"ה קודם בריאת העולם ובה ברא העולם כדכתיב ואהיה אצלו אמון שעשועים יום ויום אל תקרי אמון אלא אומן וכו׳ ובזה אפ"ל בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ כי התורה נקראת ראשית כמ"ש ז"ל בשביל התורה שנקראת ראשית ברא העולם למען ילמדו אותה ליראה את ד׳ וגו׳ וז"א בראשית היינו בהתורה עצמה שנקראת ראשית בה ברא אלהים את

השמים

השמים ואת הארץ · ונודע שהתורה נקראת יד החזקה
אומרם ז״ל ולכל היד החזקה זה התורה וכו׳ ע״כ וז״א
ולכל היד החזקה זה התורה אשר עשה ותקן משה לישראל
היה הכל בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ היינו
ים בריאת שמים וארץ · ובראשית ברא כמו בראשים
אלי טרם ברוא · **או** יאמר ב׳ ראשים היינו ב׳ תורות
תורה שבכתב ותורה שבע״פ בהם ברא אלהים את השמים
ואת הארץ והיינו בסודה ובפשטה כנגד סודה השמים וכנגד
פשטה הארץ או יאמר עפ״י דבריהם ז״ל בש״ס וכן הוא
בזוה״ק (האזינו רצ״ח) דתכינן כל מה דעביד קב״ה על
תנאי עביד דכד ייתון ישראל אי מקבלין אורייתא יאות
ואי לא דיהדר ליה לתוהו ובוהו וכו׳ ע״כ וז״א ולכל היד
החזקה אשר עשה משה לעיני כל ישראל היינו שקבלו ישראל
אורייתא באלמנות ומשה זה היה בראשית ברא אלהים את
השמים ואת הארץ כלומר בשעת בריאת שמים וארץ היה
זה התנאי ושיעור הכתוב עז״ה בראשית ברא וגו׳ היה על
תנאי ובאופן שיקיים זה הכתוב ולכל היד החזקה אשר
עשה משה לעיני כל ישראל :

לעיני כל ישראל בראשית וגו׳ לקשר סיפא לרישא
מהרב הצדיק וכו׳ ר׳ **ברוך** ז״ל היינו התורה
הנקראת ראשית ניתנה לעיני כל ישראל וכלומר כל
אחד ואחד מישראל ראה בתורה כפי זכות והצלחות
וטהור עיניו שלו עכ״ל · באותו הפעם אמר עוד הגמרא
בפני כתב ובפני נחתם היינו בהפנים של האדם נכתבין
עונותיו ופשעיו ובהפנים של האדם נחתמין ע״כ · שוב יום
אחד לפני מיתתך ובזה תהיה גדול מצדיקים גמורים כי במקום
שבעלי תשובה עומדין וכו׳ עכ״ל הקדוש :

ליקוטים

לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאוד וגו׳ (תהלים
קי״ט) רש״י ז״ל לכל תכלה לכל סיום דבר יש
קץ וגבול אבל מצותך אין קץ וגבול לתכליתה עכ״ל ואפ״ל
עוד דנודע שכל התאוות וחמדת העולם הוא הכל קודם
שישיג התאוה הוא אמנם אחר שהשיג שוב אינו חושק
הגעה לדבר אהבת אמון ותמר אבל בעבודת השם **כל** מה
שמשיג דביקות יותר אז יותר מתאוה עוד וכלתה נפשו
ותתלהב לרוב הדביקות כי רואה בכל פעם רוממות השי״ת
ביותר ואין קץ ואין סוף לתשוקה הזאת כי רחבה היא
מאוד ומתרחב והולך וכל מה שהוא במדריגה יותר רואה
ביותר ומכיר חסרונו ביותר וחושק לעלות בית אל הרמתה
כמו שראינו בעינינו בצדיקי זמנינו ואיתא באגדה שמצאו
תלמידיו של ר׳ עקיבא שהיה בוכה בשבת ואמר עונג יש
לי וכתב על זה הרב ט״ז ז״ל בא״ח סימן רפ״א ח״ל וכ״ל
דהיינו מרוב דביקותו בהקב״ה זולגים עיניו דמעות שכן
מצינו בר׳ עקיבא בזוהר חדש שהיה בוכה מאוד באומרו
שיר השירים באשר ידע היכן הדברים מגיעים וכן הוא מצוי
במתפללים בבוכה וכו׳ עכ״ל ולולא שהיה הגאון הנ״ל
במדריגה זו לא היה משיג זה וראוין הדברים למי שאמרם
(ואני בעניי בכל פעם שמסדר אני תלמודי בהגיעי לדבריו
אלו תסמר שערות ראשי) וז״א לכל תכלה ראיתי קץ פי׳
לכל חמדה ותשוקה ראיתי קץ · כי תכלה לשון חמדה היא
כמו כלתה נפשי לתשועת ד׳ ופרש״י ז״ל אותה לשון
תאוה היא · וז״ל הרב״י ז״ל בא״ח סימן רפ״א כתב בשיבולי
הלקט חמדת ימים אותו קראת יש מפרשים היכן מצינו
שנקראת עת חמדה דכתיב ויכל והוא מלשון כלתה נפשי
וכו׳ עכ״ל והגאון התוי״ט במסכת אבות פרק ג׳ מביא
ירושלמי דמתרגם על ויכל אלהים וגו׳ ויכל וחמיד עכ״ל
או הוא מלשון הכתוב (שמואל ב׳ קפיטל י״ג פסוק ל״ט)
ותכל דוד המלך לצאת אל אבשלום ועיין פרש״י והיינו לכל
חמדה ותשוקה ראיתי קץ אבל רחבה מצותך מאוד וכל מה
שאני יותר במדריגה · יותר משתוקק אני לעלות במעלות
הרמתה :

מהרב הצדיק וכו׳ ר׳ **ישעיה דינאוויצר**
ז״ל בגמרא מלה בסלע משתוקא בתרין וכו׳
פי׳ מי שאומר תורה הוא בסלע אמנם משתוקא היינו מי
שמשתוקק לומר תורה ואינו יכול מפחד הדר גאון ד׳ זהו
יותר יקר עכ״ל משתיקא לשון משתוקק **תהלים** אשרי
הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו וגו׳ כי כשבאים
ח״ו יסורים על האדם יפשפש במעשיו כאומרם ז״ל ואין
לך אדם שאין לו יסורים או בגופו · או בממונו · או בבנים ·
או בצער גידול בנים · והנה כשהם בגדר יסורים של אהבה
אז מודיעים לו מן השמים על איזה חטא בא עליו היסורים
ואז בנקל לו לעשות תשובה על זה ומשא״כ כשאינו יודע
לזה קשה התשובה אמנם איך מודיעים להאדם משמים
היינו בעת שפותח הספר ללמוד בו אז יזמין לו השי״ת הלימוד
במקום שמדבר מענין המאורע של החטא שעשה ובזה יבחין
מי שעיני שכל לו (ומכל לפרש זהו סוד אומרם ז״ל
שמואל בדק בספרא (חולין ל״ה) רב בדק במברא · ר׳
יוחנן

יוחנן בדק ביסקא) אמנם לאו לאו כל אדם זוכה לזה ומצריך איכן דמשתכחין בזה המדריגה וז"א אשרי הגבר אשר בא"ה תיסרנו יה ילמד בבחינת ומתורתך תלמדנו שיזדמן לו לימודו באופן שהתורה יגיד לו פשעו ואז יהיה לו בנקל לעשות תשובה ושב ורפא לו :

מהרב הצדיק וכו' ר' **זיסא** ז"ל בגמרא אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו וכו' כי כל זמן שאין אדם מוסר עצמו בעת שלומד ומקבל ועושה מצות נותן בזה כח להקליפה בי"ת ולימודו בידם ח"ו ואינם ברשותו ולזה אשריו מי שלומד תורה ומקבל ועושה מצות ועושה בזה נחת רוח ליוצרו ובוראו ואז תלמודו בידו ורשותו ואז הוא בחינת בעל תורה עכ"ל :

מסיר אזנו משמוע תורה גם תפלתו תועבה ולכאורה מה היא מדה כנגד מדה אלא הכי פירושו כי כתיב תמים תהיה עם ה' היינו שצריך האדם להיות תמים בכל איבריו כי בלאו הכי הרי הוא בעל מום ועבודתו ותפלתו תועבה כי בעל מום העובד עבודתו פסולה ואין לך בעל מום יותר גדול ממי שכלה דורש ואין כלה מקיים ח"א מסיר אזנו פי' אוזן של עצמו של הדורש · דהדורש עצמו מסיר אזנו שלו מהתורה שאומר ודורש ואינו מקיים הרי הוא בעל מום וגם תפלתו תועבה וע"ד המדרש חכמת מסכן בזויה וכי לא היה ר' עקיבא וחביריו מסכן וחכמתו נתקבלה אלא מסכן שממסכן דברי עצמו שכלה דורש ואין כלה מקיים וכו' ע"ש הש"י יזכנו ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים :

מהרב הצדיק וכו' ר' **מיכל** ז"ל **מזלאטשוב** ביאר הפסוק ד' אלהים דיבר מי לא ינבא כי הצדיק מושל יראת אלהים והצדיק נקרא מי (ע"ד מי מושל בי צדיק וע"ד מי יודע עוז אפיך וגו') וינבא הוא מלשון ניב שפתים והיינו אלהים דיבר פי' הגם שהקב"ה גוזר קשות כי דיבר הוא לשון חוזק ותוקף כמו דיבר אדוני הארץ אתנו קשות אבל מי פירוש הצדיק שנקרא מי לא ינבא אומר שאינו מסכים להגזירה ואומר לא שאין רצוני בזה עכ"ל הקדוש :

עצביהם כסף וזהב מעשה ידי אדם פה להם ולא ידברו · עינים להם ולא יראו · אזנים להם ולא ישמעו וגו' (תהלים ע) אמרו ז"ל באגדת חלק שאמר מנשה אלו היית התם הות נקיטא בשיפולי גלימא וכו' והאידנא דכהליכנו לעיניה כאומרם ז"ל (יומא ס"ט) עיקר היצה"ר לפתות לחזור אחר שלימות הקנין למלאות בתיהם אוצרות כסף וזהב ולכך זה הם בכעס ובאוסף כל ימיהם ובעצבות לזה פה להם ולא ידברו בתורה ובתפלה. עינים להם ולא יראו בספרי מוסר. אזנים להם ולא ישמעו לקול מורים ומורים כי מחשבות לבם משוקע בעסקים וברווחות ואוסף מחשבות בענייני הבלי העולם אבל אם האמונה תקועה בלב האדם בחוזק עבותות אהבה לידע שהכל בא בהשגחה פרטית ולא לחכמים לחם ולא לנבונים עושר ולא כח ועולם יד עושה את החיל הזה והיה לבו לב שמח לקיים ועבדת את ה' אלהיך בשמחה והיה עושה תורתו קבע ומלאכתו ארעי אמנם יצר לב האדם רע ומראהו בדרכי כזבים ודמיונות שעולם וכח ידו עשה החיל וכי החכמה מביאה לעושר ולא יש להם עצבות ומייגעין עצמם ביגיעה רבה ודוחקין את השעה ועושין מלאכתן קבע וכו' ועצבות הוא לשון יגיעה ע"ד אומרו (משלי יד) בכל עצב יהיה מותר וגו' ופרש"י ז"ל בכל יגיע מלאכה ישא רווח עכ"ל וז"א עצביהם וגו' וכדרשת או מלשון עצבות ויגון או מלשון יגיעה ועמל ו... בשא תליא וגמר אומר כסף וזהב מעשה ידי אדם כלומר הם סוברים שכסף וזהב הם מעשה ידי אדם וכח ועולם יד עושה החיל ולזה פה להם ולא ידברו בתורה ובתפלה וגו' :

או יאמר בלשון תמיהא עפ"י דבריהם ז"ל (קידושין) במשנה רשב"א אומר ראית מימיך חיה ועוף שיש להם אומנות והן מתפרנסין שלא בצער והלא לא נבראו אלא לשמשני ואני נבראתי אלא לשמש את קוני אינו דין שאתפרנס שלא בצער אלא שהרעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי עכ"ל ולפ"ז השכל גוזר שאין לאדם לצער ולהיות עצב ויגון על שהוא מחוסר שלימות הקנין ומה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו כי שלא מעשיו גרמו לקפח פרנסתו וז"א עצביהם כסף וזהב שיש להם עצבות ויגון על זה אתמהא שלא מעשה ידי אדם הוא כי פה להם ולא ידברו בתורה ובתפלה וגו' או יאמר עצביהם כסף וזהב וגו' כי סוברים שמעשה ידי אדם הוא ואין להם אמונה שהכל בא בהשגחה פרטיות לכן פה להם ולא ידברו דברי מוסר לתוכחה לבני דורם והיו שרים כאילים ומחניפים להעשירים בשביל קבלת פרנסתם מהם ומחזיקים טובה להמתנים להם · וזה עינים להם ולא יראו והעלימו עין מקוררים וגם אזנים להם ולא ישמעו עושין עצמם כמו שאינם שומעין והכל מצד הבטחתם בעושי רשעה ולא יבטחו בה' כי הוא יתברך המשפיע וכל יכול ולזה גמר אומר כמוהם יהיו עושיהם כל אשר בוטח בהם כי לא לפניו חנף יבא ותמלא דבריהם ז"ל במה שאמרו בפסוק וממקדשי תחלו וגו' על שהעלימו עין ולא הוכיחו לבני דורם וכו' אבל במי שהוא בבחינת בטחון יכתוב לבני דורו לדרך חיים :

מהרב הצדיק וכו' ר' **ישעיה דינאוויצר** ז"ל לא המתים יהללו יה פי' המתים בודאי ומונחים בטומאה מאוד ח"ו אלו בודאי לא יהללו יה עוד אבל ולא כל יורדי דומה פי' במי שרק יורד קצת ח"ו אינו ראוי להיות דומם ח"ו ולהתייאש עצמו אלא אדרבא יעשה לו התחזקות אולי יש תקוה וז"א לא לכל יורדי ח"ו דומה ראוי להם להיות דוממים אלא יתגברו ויהללו יה עכ"ל הקדוש :

בש"ע א"ח אל יתבייש מפני המלעיגים וכו' שמע מינה

שים מקום להאביים ואיך תמלא הלא במי שעומד ומתפלל באימה ואינו מכיר עצמו בשום אבר מה מקום להלעיג עליו אם לא שצריך בודאי להתמעט ולפאר ליוצרו ע"ד כל עצמותי תאמרנה ולזה הזהירו רז"ל שלא יתבייש וכן הוא אומר אלו פינו מלא שירה כים וכו' וידינו פרושות וכו' ורגלינו קלות וכו' ומה ענין ידים ורגלים לתפלה אלא שצריך להתפלל וללמוד ולספר תהלות ד' בכל אבריו ועצמותיו וכן עשה ר' עקיבא כשהתפלל ביחידות · לכאורה איך יתכן שהתפלל ביחידי והלא הרבה תלמידים היו לו אלא הפירוש ביחידי היינו שהוא יחידי בין בני אדם ואין דוגמתו משא"כ כשמתפלל ברבים היינו בין בני אדם שהם רבים בדיעות וכל אחד סובר שהוא ג"כ במעלה אז אי אפשר להתפלל כל כך בהתלהבות ודביקות :

מהרב הצדיק וכו' ר' **ברוך** ז"ל בגמ' ימלא גרונם של תלמידי חכמים יין וכו' גרונם דייקא ולא מעיהם ח"ו אלא שיקיים בהם רוממות אל בגרונם וגו' עכ"ל הקדוש :

ציוני רז"ל בכל מקום מסופק אם זה הוא דרך הישר פוק חזי מאי עמא דבר אין הכוונה על פשוטי העם כי אם אל השרידים אשר ה' קורא · וקורא להם עם בלשון חיבה וע"ד הכתוב עמי זכור נא מה יעץ וגו' וכדומה הרבה כתובים והוא אומרם ז"ל במסכת איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהוא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם וכו' ויש לדעת וכי הותרה הרצועה לעשות דבר להתפארות בני האדם וכי ח"ו מחמת התפארת יעשה אלא הכוונה אם תהיה מסופק באיזה דבר מצוה איך לעשות ולא תוכל ליתן כ"כ לנפשך שתדע האמת איך להתנהג כתן לו התכלה עלה שיראה דרך המקובל בעיני הבריות וזה סימן שהוא הוא הדרך אשר בחר בו ד' יתברך כי מסורת בידינו שאין דעת רבים מסכמת לעבירה חלילה כמ"ש הרב"י ז"ל בשם תשובת הר"ן ז"ל בטור י"ד סימן רכ"ח ע"ש ולא שיעשה הדבר מחמת שמקובל זה בעיני הבריות ח"ו אלא הכוונה דאם רואה שהדבר הזה הוא מקובל בעיני הבריות ידע נאמנה שהוא המקום נוטה אליו ולזה הדרך יתדבק ואשר לזה נוטה התורה אחרי רבים להטות ואמרו ז"ל בכל מקום הלכה כרבים ועל זה הדרך אמרו מנהג ישראל תורה הוא פי' כשמסתכל במנהג ישראל תלמד ליראה את השם כמו מן התורה כי התורה ומנהג ישראל אחד הוא :

מהרב הצדיק וכו' ר' **צבי מענדיל** כ"י אני ראשון ואני אחרון וגו' כי אני זה הבחינה הוא צדיק לקוב"ה רב ושליט וקודם זכירת האדם שם קדשו יתעורר בכל אבריו ויזדעזע ומפני שמי נחת הוא וע"ד שאמר גם הרב הצדיק וכו' **ר' זוסיא** ז"ל וביאר הכתוב לכו נא ונוכחה יאמר ד' וגו' כלומר יש לו לוכח עם עצמו בשבירת כל איבריו קודם אמירתו זכרון השם ב"ה עכ"ל ועד"ז וגם אחר שהזכיר ד' ב"ה כההוא דאמר בירושלמי למה הדבר דומה לאחד שעושה קדושין עמו כשאמר בפיו כן אחר התפלה ישאר טעמו בפיו הם מובחן שעשה תפלתו תחנונים וזה אמר אני ראשון ואני אחרון ראשון קודם זכירת ד' ואחרון אחר זכירת השם ב"ה עכ"ל :

בגמרא כל שאינו בקי בגיטין וקידושין וכו' מה שמקדים גיטין לקידושין דאיתא בירושלמי שנקרא גט כי יש אבן בכרכי הים ומגרש כל שכינותיה וגיטא שמה כך כתוב השלטי גיבורים שקבל הרב האלפסי ז"ל הרי דמשמעות גט הוא לשון ריחוק וזהו אומרם ז"ל דצריך תחלה להרחיק עצמו מכל הגשמיות ואח"כ לקדש עצמו לעבודת בוראו לזה מקדים גיטין לקידושין ומטעם זה אומרים העולם קדושה וברכו מקדמין קדושה לברכו כי צריך לקדש עצמו תחלה ואח"כ לברך השם דאל"כ עליו נאמר מה לך לספר חוקי ולזה צריך לקדש עצמו תחלה :

גם המנהג לאכול בסיום מסכת אנשים אחרים שאינם משותפי' בלימוד הזה גם בעלי בתים שמחים הטעם כי סופי אותיות של תיבת סיום בגמטרי' ג"כ סיום ע"ד סמך הכה המ"ם וכ"ף בגמטרי' סמך גם אות יו"ד הנה וא"ו דל"ת בגמטריא יו"ד ועד"ז וי"ו והמ"ם · אותיות שניות הם בגמטריא כאותיות ראשונות רומז כאן שאלו אותיות אחרונות שאינם האותיות עצמם של סיום בגמטריא סיום כמו כן גם אנשים אחרים שאינם משותפים בלימוד הזה ישמחו ג"כ ולזה המנהג כל בעלי בתים לילך אל הסיומא בתחלת הזמן והמנהג להודיעם כשבא הרב לסיים מסכת כדי שיבואו הבעלי בתים ג"כ לסיומא ואז יהיו שמח תחלה וסוף כמ"ש בשו"ת מהר"ם מינץ ז"ל הובא באחרונים בי"ד ס"ס רמ"ו רומז על תחלת אותיות וסופיהן ומנהג ישראל תורה הוא :

גם מה שקורין תלמיד חכם בשם רבי כי רבי נוטריקון אם ראש בני ישראל הוא ומשכיל אל דל אז ביום רעה ימלטהו וגם ביום רעה יסתירנו כי על ידו יתקדש שם ד' הגדול כד"א רוממות ד' בעוזך ואם ח"ו ראשיהם בשוחד ישפוטו אז רע בעיני ד' וקופם להיות ירדו בם רשעים וירא' רעד יבא בי וגם רעי במגור' יבא וכן יש להם לתקן דרכיהם ואז יכונן בשיבה רעננים ישיו וידעה לו תמיד כאילו יושב כסאות למשפט בלשכת הגזית וכאילו רגליו בשערי ירושלים ובזה תלוי בו זכות רבים להיות מצמיח ישועות בורא רפואות ועי' יפעיל להיות רוצה ד' בעמו :

גם מה שאומרים בשעת ברית מילה זה הכסא של אליהו זכור לטוב הטעם כי אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגו"ף והנשמה האחרונה הוא תהי' הגורמת לביאת אליהו שהוא יום אחד לפני ביאת משיח לדקט כמאמר הכתוב הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בא יום ד' הגדול והנורא וגו' לזה אומרים לסימן טוב ולמזל טוב אם הולד הזה הוא הנשמה האחרונה להיות גורמת ביאת המשיח ואליהו הנביא מהר אומרים זה הכסא של אליהו זכור לטוב יהי רצון שיבא ב"ב אמן :

בגמרא גילו וכתיב טובה לרשעים שאלמלא הם הייתי חוטאים וכו' כלומר כי אם הייתי טועים לדקה רק לטובים ולצדיקים ומדקדקין אנחנו בין טוב לאינו טוב וכתיב ה' לילך ככל הזה כאומרם ז"ל במדרש · ואז גם הקב"ה היה מדקדק עמנו בתשלום השכר לעולם הבא בין טוב לאינו טוב והיינו חוטאים ע"ד אני ובני שלמה חטאים כי מן השמים לא זכו בעיניו וגו' אבל עכשיו שיש רשעים ואנחנו סובלים ואין אנו מדקדקין ונותני' לדקה למי שפושט יד גם הקב"ה ישלם לנו מדה במדה ואמר הרב הצדיק וכו' **מבארדיטשוב** ז"ל אודות לישב בסוכה גם עם אנשי' פשוטים ומגושמים וצריכין להיות סבלן לזה כי גם הקב"ה סבלן הוא ע"ד אומרו נושא עון וגו' ולעתיד בסוכה של לויתן עתידי' צדיקי' לישב בעטרותי' כל אבות העולם וצדיקי וחסידי כל דור ודור וגם אני אדחיק עצמי לישב שם ויבא מי לסוליאטו משם לומר מה עביד כאן איש מגושם אשיב אמרותי גם בסוכתי היו יושבין גם אנשים פשוטי' מגושמים וקבלתי עכ"ל ע"כ יש להאדם ליתן לדקה לכל מי שפושט יד ואין צריך לדקדק בשום עני ויהיה סבלן ואחד המרבה וכו' ·

תהלים כי ישר דבר ה' וכל מעשהו באמונה וגו' יש לפרש ע"ד אומרם ז"ל וארשתיך לי באמונה בזכות אמונה ישראל יהיו נגאלים וכו' ומדע דהקן יבוכה בשם דבר ה' כמו שאמרו ז"ל כתי' ושלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דבר ה' וכתיב ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו ואמרו בגמרא (שבת פרק תולין) דבר ה' זה הקץ וע"ש רש"י ותוספות וא"ש כי ישר דבר ה' פי' זה הקץ כי בודאי בא יבא וכל מעשהו באמונה פי' שצריכין אנחנו להאמין באמונה שלימה ואם יתמהמה חכה לו כי בודאי בא יבא יהי רצון שיבוא במהרה בימינו ונזכה לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו אמן :

בגמרא אליהו אינו בא לא לרחק ולא לקרב אלא רק להשוות המחלוקת וכו' לכאורה מאי איכא בין דידיה להכא קמא דאמר אליהו בא לעשות שלום · ועוד מאי לא לקרב דקאמר כיון שבא להשוות המחלוקת הרי בא לקרב · אמנם יש מחלוקת בית שמאי ובית הלל דזו המחלוקת לא יובטל לעולם כיון שהוא לשם שמים ואלו ואלו דברי אלהים חיים והתורה כלמיות וגם לעתיד לבא יש זה המחלוקת כיון שלכל אחד יש שורש אחד שנובע ממקור לא יובטל לעולם וזהו המחלוקת הוא בבחינת השווה שכל אחד אומר דבריו אמת לאמיתו וכלבו כן פיו ושוה לבו לפיו משא"כ מחלוקת שאינו לשם שמים כל אחד אומר דברו שלא באמת לאמיתו כפי הנראה כוונתו הוא על המחלוקה ובאמת כוונתו הוא על איזה דבר וזהו אינו בבחינת השווה ש... אין פיו ולבו שוים וזהו המחלוקת יובטל לעתיד וז"א להשוות המחלוקת היינו שיבא להעביר רק זו המחלוקת שהוא בבחינת גדר השווה · וזהו להשוות ואינו בחינת לקרב כי המחלוקת יועמד · יהי רצון שיבא במהרה בימינו אמן :

סליק ספר שפתי צדיקים

ליקוטים

ושבתי אני ואראה את כל העשוקים אשר נעשו תחת השמש והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם ומיד עושקיהם כח (קהלת ד) רש"י ז"ל ושבתי אני ואראה ברוח הקודש את כל העשוקים וגו' עכ"ל אפ"ל דנודע מחכמי האמת ז"ל כי האדם יכול לתקן עון קרי ושכבת נעורים ר"ל בבכייה והמשילו ע"ז משל למאזניים כשהכף זה עולה השני יורד ובהיפוך כשהכף זה עולה זה יורד וכן הזרע והדמעות שניהם נמשכו מהמוח וכשהדמעות יורדים הזרע עולה ונשא עצמו למעלה ושמעתי זה באמרו הלוך ילך ובכה נושא משך הזרע וכו' עכ"ל ולי נראה זה הסוד נרמז באומרם ז"ל (גיטין פרק מי שאחזו) ג' דברים ממעטין הזרע וכו' בכייה וכו' עכ"ל וכ"ז באם אינו חוזר לקלקולו דאם הוא חוזר לקלקולו ח"ו כל הדמעות ששפך אינם ניתכים באוצר השם ואפילו הרהורי תשובה שלו אינו כלום כיון שאינו מקיים הרהורו · ובזה אפ"ל בברכות קי"ש אשרי איש שישמע למצותיך ותורתך ודברך ישים על לבו על פי דבריהם ז"ל בגמרא שבכל יום ויום בת קול יוצאת ומכרזת על התשובה עכ"ל וזהו ההרהורי תשובה שנכנס בלב כל אדם כמדע מספרים וכאומרם ז"ל פושעי ישראל מלאים הרטה כב... יום · אמנם מי שהוא צדיק ויקח אלהים משים את נפ... להרהורו ונותן לו מקום ותיכף יושב ומקבל מלות ולומד והרהור תשובה שנכנס בלבו אינו יוצא ממנו ריקם אבל הוא הסכל שדרכו בחושך ר"ל שגם שנכנס בלבו הרהור תשובה לפי שעה אינו אלא אגב כהעברה בעלמא ואין לו דביקות אליו ולא יעשה אליו רשימה ולא ישים על לבו שזהו מן השמים מפילים עליו הרהור תשובה וז"ש אשרי איש שישמע למצותיך היינו שמשים לבו להכרוזים שמן השמים בכל יום ויום וע"י מצותיך ודברך ישים עללבו שמקיים הרהורו ולזה אשרי לו בזה ובבא :

א"י הלוך ילך ובכה וגו' כי קשיא דעלתא זה האדם אשר

הוא

אך זוכה תמיד הוא מקטני אמנה וגורם לקלקל ליטול השפע והקב"ה מודד לו מדה כנגדה וממשך מעליו השפע וחנתן לאחר חלקו והוא עומד בבחינה אחת עם מי שמוליא זרע לבטלה ר"ל שגם הוא פוגם ומקלקל הליטור כי כן אמרו ז"ל כל המשליך פירורין כעסה עני ודומה בזה למוז"ל ר"ל וכן הוא בהדיא בזוה"ק פ' פנחס ודברנו מזה במ"א וז"א הלוך ילך ובכה והוא מקטני אמנה נושא משך הזרע · משך נמן עכין ור"ל שנושא עליו עכין רע של מ"ז לבטלה ר"ל אבל בא יבא ברנה וגו' מודד לו הקב"ה מדה כנגדה ומשפיע לו רב טוב והוא נושא אלומותיו ורמזו למו רז"ל באחות לשונס אלא ממון חסר הייכו שמלחו ומלכיעו כדי להתקיים ואיכו רולה ליתן לדקה כפי השיעור שהוא חייב לפי ממונו ועשרו זהו פי' שחסר מלעת ומקטני אמנה הוא ולזה כעסה באמת חסר או הוא או בניו מדה במדה ובזה יש לפרש שויתי ד' לנגדי תמיד כלומר שויתי במה אני יכול להשוות ליטול השפע שילך במישור ובשוה ולא בעיקוש ח"ו גמור אומרו ד' לנגדי תמיד ובזה שאני מאמין בהשגחה הגורלה ב"ה ושדרכו להיטיב כאשר מורה שם הוי"ה ב"ה לטוב וחסד גמור בזה מודד לי הש"י מדה כנגדה והולך הליטור בשוה וז"ו שויתי ד' לנגדי תמיד ·

או יאמר דמודע מספרי מוסר ז"ל כשים לאדם עושר והשפעה מרובה ירלה שלא יסא ח"ו עושר שמור לבעליו לרעתו כלומר שלא יתגאה ויתפאר בעשרו ושידמה לו במחשבתו שתמיד יהא בעשרו כשמר ושלא ימוט לעולם כי אם נחשבו כן כשח"ו אם ירד מנכסיו ויתהפך עליו הגלגל ישתגע ויעבירנו על דעת קונו ח"ו רק כשים לו עושר ידמה תמיד במחשבתו כאלו הוא נקי מנכסיו ואין לו בהם הנאה של כלום ויתייאש מהעושר תמיד כי כאשר יחנו כן יקשו וז"ל ספר החיים חלק ב' ולפי דעתי שזה כוונת האגדה דפ"ק דמועד קטן שאמר יהא רעוא דתזרע ולא תחצוד · מעייל ולא תפיק וכו' שיש להשפיק למה ברכו אותו החכמים האלה בברכה שנראה כקללה ולא בירכו אותו בברכה בפירוש וכו' אלא באו רק ללמדו מוסר שלא יקבע בלבו טובת אותו ברכה ואין פירוש של הא רעוא לשון תפלה לומר שיהא לרלון לפני ד' רק רולה לומר שיהא לרלון המתברך שיתייאש תמידי מהללחת עניניו ועסקיו שאף אם יזרע לא יחצוד ואף אם יעייל לא יפיק וכן כולם וכל זה כדי שלא יקבע בלבו טובת עולם הזה דוגמת דליחרב ביתך וליתב אושפיזך גרולה לומר גם כן שיעשה עכין עולם הבא עיקר ועכין העוה"ז טפל [ובוודאי כבר בירכו אותו בפירוש ב' כס ובין עלמם] ואף על פי כן הקפיד הבן על שפתחו פיהם לרעה · והאב השיב שגם פשוטו לפעמים הוא לברכה עכ"ל והגהות ילקוט בספר והוספ מתרץ בשם מהר"ם מפדוא"ה ז"ל כי רשב"י שמלח בנו אל החכמים האלו כדי שיברכו אותו היה זה מגדר הענוה כי מענותנותו של האב היה נראה לו שהם חכמים ולדיקים יותר ממנו ולכך הם מוכנים יותר לברך את בנו ושם חשבו להיפך כי האב יותר ראוי ואם היו מחזירין את הבן לפני האב בלא ברכה היה האב חוזר ומשלחו אליהם ויחזרו שם לשלחו אל האב וילך הדבר עד בלי תכלית ולכך אמרו לו הברכה בלשון קללה וידעו שאביו יהפך אותו לברכה ואז יחול עליו שפע הברכה בכפל אם מפי המברכים שכוונו לטובה אם מפי האב שיפרש את הברכה עכ"ל וז"א הלוך ילך ובכה פי' זה האדם אשר נתן לו הש"י עושר והללחה ואיכו נותן לדקה כראוי לו כי הוא ירא מחסרונו ובוכה תמיד נושא משך הזרע מעט אבל מי שלא יבוא ברנה ובוטח בד' כי הוא המותן חיל ונותן לדקה כפי ערכו זה נושא אלומותיו הייכו הקב"ה משפיע לו רב טוב ·

מה שהאריך בספר הקדוש ראשית חכמה בשער הקדושה לתרץ דברי הזוה"ק במה דמשמע שם שאין מועיל תשובה לעון הולאת זרע לבטלה ר"ל והלא קיימא לן דאין לך דבר שעומד בפני התשובה וכו' ע"ש ולולא דמסתפינא כראה לי לומר דזה דווקא כשעושה באתגלייא ח"ו לזה לריך תשובה גדולה וקשה מאוד אבל שלא באתגלייא מהני ליה תשובה כמו לכל החטאים וזה מובן לי מדברי הזוה"ק פרשה בראשית בפסוק ויכחם ד' כי עשה את האדם בארץ וגו' ועיין בגמרא (חולין י"ד) תוספות ד"ה השוחט בשבת וכו' תימא והא מומר הוא לחלל שבתות וכו' וי"ל דהתם בפרהסיא וכאן בלכנעא וכו' אי כמי כאן ששחט פ"א והתם וכו' עכ"ל וכה"ג יש לחלק כאן דבאקראי בעלמא אית ליה תשובה (עיין בטור א"ח סי' ר"נ) ועיין עוד בתוספות (ס"פ ד' אחין ל"ד) ועוד אומר ר"י דבאקראי בעלמא וכו' ע"ש אי כמי לחלק בין להכעיס ח"ו ובין העושה לתיאבון ח"ו ותדע דהא לדור המבול שהם עשו באתגלייא ואפ"ה אם עשו תשובה היה כמחל להם כמ"ש והיו ימיו מאה ועשרים וכל הני זימנא אוריך לון ולאיתרי בהון דיהדרין בתיובתא והכלל אין לך דבר שעומד בפני התשובה וכל אדם לפי כחו ויכלתו ואין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו וחס עליהם ומרחם עלייהו כאב על בנים ולא יתייאש אדם מן הרחמים וישוב אל ד' בכל לבו ובכל נפשו וירחמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח :

בגמרא לעולם ילמד אדם שלא לשמה וכו' הייכו שידמה בעלמו במחשבתו שהוא לומד תמיד שלא לשמה ומתוך כך יבא לו רוח טהרה והתעוררות קדושה ויבא למדריגת לימוד לשמה כי באמת אי אפשר לבא למדריגת לשמה עד שהוא תחלה שלא לשמה כאמרם ז"ל (פסחים ס"ח) רב ששת כל תלתין יומין הוה מהדר תלמודיה ואמר חדאי נפשאי לך קראי לך תנאי . איני והא כתיב אם לא בריתי יומם ולילה וגו' מעיקרא כי עביד איניש לנפשיה עביד . ועד"ז סולם אי אפשר לעלות במדריגה העליונה אם לא יעלה במדריגה התחתונה . ושמעתי בשם הרב הלדיק וכו' ר' **פנחס** ז"ל דהוא דרך הנעתם שבוודאי יהא כן ויובן עפ"י אומרם ז"ל למשמאילים עושר וכבוד . ונ"ל הא

אין אדם מת וחצי תאוותו בידו ומי שיש לו מנה רוצה מאתים ואיך יצוייר אצלו בחינת עושר אמנם התורה הבטיח להמשכילים שהקב"ה יברכם במדת ההסתפקות ואז יצוייר אצלו בחינת עושר כי איזהו עשיר השמח בחלקו הרי דיברכם ד' בשני ברכות בעושר ובהסתפקות. וא"כ כשיהיה לו עושר והסתפקות ואז לא יחסר לו כלום ואז בוודאי ילמוד לשמה וז"א לעולם ילמוד אדם שלא לשמה ואז בוודאי יזכה לעושר ולהסתפקות ובוודאי יבא מזה ללמוד לשמה כי לא יהיה לו עוד איזה סיבה ופניה זרה ח"ו שיצטרך ללמוד בשבילו ובוודאי ילמוד לשמה עכ"ל:

כתב הרב"י ז"ל באה"ע סי' ב' מי שפסקו לו ממון הרבה לשידוכין וחזרו בהם לא יענש כלתו משום זה ולא יתקוטט בעבור נכסי אשתו ומי שעושה כן אינו מצליח ואין זיווגו עולה יפה כי הממון שאדם לוקח עם אשתו אינו ממון של יושר וכל העושה כן מיקרי נושא אשה לשם ממון וכו' אלא כל מה שיתן לו חמיו וחמותו יקח בעין טוב ואז יצליחו וכו' עכ"ל ואי משום שמקום דירתו בבית חמיו מאוס לו עדי"מ לצדיק אחד. היה רגיל להתאכסן תמיד בבית עשיר אחד ולא היה מעכב אושפיזא תמיד ויהי בעברו דרך שם יקיר נוה והנה שכינו העשיר מאוהבו ודורשי שלומו של הצדיק היה פ"א לא בא העשיר השכן אצלו לשאול בשלומו לקבל פני הצדיק ויתמה ויערוב אהבתו של הצדיק אליו דכהו לזמות אולי מאיזה סיבה הוא ויהי בעברו הצדיק מהעיר עוד לא הרחיק שער העיר והשכן העשיר רץ אחריו והשיגו ונפל לרגלו והתפלל עצמו על שלא הקדים בשלומו מצד שהעשיר מאושפיזו הוא כעת שונא שלו ומאוס לו לילך לביתו והשיב לו איך יתכן הטעם שלא אין מקום מאוס יותר בעולם מעוותא מצרים שלזה נקרא ערות הארץ ואעפ"כ מגודל אהבת הקב"ה לישראל גלה בעצמו ובכבודו במצרים שנאמר ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך אני ולא שרף ולא אמר מאוס עלי המקום כי אהבה מקלקלת השורה גם עתה אם מדורשי שלומי אתה באמת לאמתו היה לך לדלג שור באהבים ולא לומר מאוס עלי המקום כי כן מצינו בכל מקום שגלו ישראל שכינה עמהם. בכל מקום דייקא גם במקומות המאוסים והוא מצד אהבה עזה וזה דרך תוכחת מוסר לאותו השוגג באשת נעוריו מצד מיאוס המקום של בית חמיו אל תגע במקום המאוס הבט לאהבת אשת נעוריך. ועי"ד שכ' הזוה"ק (בראשית מט) ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו וגו' הכא אוליפנא דאפילו יהון למלכא ערסי דדהבא ולבושי יקר למיבת בהו ומטרוניתא תתקין ליה ערסא באבנין ישבוק דיליה ויבית במה דאיהי תתקין דכתיב וישכב במקום ההוא עכ"ל במקום ההוא דייקא. הה כמי קרה להמונעי"ט עצמם מלהתפלל תמיד בבהמ"ד מטעם שהמקום שהוא בעיניו מאיזה סיבה מאוסה ומזוייפת רק פ"א בשנה בבוא יום הדין אוי להם ולנשמתם: מאבדין עצמם בידים משכר העולמות עדי"מ למלך חסד דרכו לעבור תמיד בכל השווקים לבקר על דרכי חולים ומידי עברו דרך כל אחד יצא לקראתו לשאול בשלומו ולכבדו בכבוד המלך ואגב זה מליץ לפניו מבוקשו וכלום חסר מבית המלך למלאות רצון שואליו ומאל בהעיר איש בריא אחד והיה מיוחס בעיני עצמו ומקולקל ולא היה דרכו לצאת לקראת המלך להקדים בשלומו ולהיות מאוהביו ומכיריו עד פעם אחד אירע שזה המיוחס לוה מעות מהמלך הרבה ונתחייב גם מס למלך עד שנעשה בעל חוב גדול והוצרך לילך ולבקש על נפשו והשיבו המלך מה לך לרמוס בחצירי הלא אינך מרואי פני ואיני מכירך כלל ולפי דעתך שמיוחס אתה בעיניך ומקולקל למה אין לך לשלם והוא מתג' דבר"ס שמצאוי בעיני המקום ב"ה דל גלה דע שלא תפטור ממני עד שתשלם בשלימות בלי שום הרחבה ויצו לאסרו בבית האסורים ולהשים עליו כבלי ברזל והמשכיל מובן וזה קרה למי שבא לחצרות בית אלהינו באקראי אלא בימים המראים ביום הדין ואז ח"ו מדתו מתוחה עליו. והקב"ה אינו רוצה לוותר בחשבון כנגדו כיון שאינו מרואי פני המלך בתדירות והוא אומרם ז"ל לעולם אל ימנע אדם עצמו מבית המדרש:

אמרו ז"ל (ב"ב דף י"ג) תנאי היא דתני עול אחה שיעור חלוקה ואמי פחות שומעין לו רשב"ג אומר אין שומעין לו וכו' ומסיק מ"ע דרשב"ג משום דא"ל אי בדמי לית לי דמי למיתן ובמתנה לא ניחא לי דכתיב ושונא מתנות יחיה והכריע הרא"ש ז"ל דהלכה כת"ק דיחיד ורבים הלכה כרבים וכו' וק"ל דנהא דחבירו כיון לו לנוכח עצמו על זה לא קאי הק"א וכו' (עי' סמ"ע סי' קע"ס ס') וזה הוא יתד גדול שעליו סמכו כל הרוצה ליהנות וכעין זה אמר בשם הרב אים אלתי וכו'

הבעש"ט ז"ל כנג"מ ביאר אומרם ז"ל כל הרוצה ליהנות יהנה כאלישע ולא אמרו בקולר כל הרוצה ליהנות יהנה משום דא"ק ושונא מתנות יחיה אבל יהנה בבחינת אלישע שהשונמית עשתה לו מטה כסא שלחן ומנורה לטובת עצמה והיא היתה כהכנת בנים שקיבל ממנה המתנה עכ"ל הקדוש עי"ד אומרם ז"ל (קידושין דף ז' ע"א) נתנה היא וכו' אם אדם חשוב הוא מקודשת בההיא הנאה שיש לה בהיותו נהנה ממנה ובכגון דא הוי המקבל מתנה בחינת המשפיע שמשפיע תענוג להנותן אבל צריך חקירת חכם מי הנקרא אדם חשוב כעין מ"ש הרא"ש ז"ל הובא דבריו באה"ע סי' כ"ז ס"ע ובזה ניחא לכל מה שהתירו הפוסקים ז"ל היתרא עי' יו"ד סי' רמו סכ"א.

בילקוט

דרשה למר ופעמים זה בין יצחק לישמעאל הס"ד כי לא ירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק וגו' מכל לפרש ע"ד הפשט וע"ד אומרם ז"ל מי שחציו עבד וחציו בן חורין כופין את רבו וכו' לישא בת חורין א"א לישא שפחה א"א וכו' והקשו ז"ל דישא שפחה דיבא עשה

דפרו ורבו וידחה לא תעשה דאיסור שפחות ותירלו ז"ל דאין עשה דוחה וכו' אלא כשמתכוין לשם מלות העשה והנה למה דאמרינן ברא שונה שהיו מתכוונים לשם מלוה אמרו מלות יבום קודמת למלות חלילה וכו' ועכשיו שמתכוונים לשם טי מלות חלילה קודמת וכו' והנה אברהם אבינו שכשא הגר והיא שפחה לריכין לומר אחד משני פנים או ששחררה או משום עשה דפרו ורבו כי היה עקר ודחי לא תעשה דשפחות כי אברהם אבינו וודאי נתכוין היה לשם מלוה ונפקא מינה בין ב' הטעמים דאלו לטעם הראשון היה ישמעאל בן חורין וראוי לירש בשוה עם ילחק · ואלו לטעם השני היה ישמעאל עבד ואינו ראוי לירש. והנה מדחזינן שמלאך ד' קרא להגר שפחת שרה וגם קב"ה בעלמו אמר וגם בן האמה לגוי אשימנו מוכח דלא שחררה. וגם אברהם אבינו בעלמו אמר לשרה הנה שפחתך בידך וגו' ולפי זה לדקה טעם השני והיה ישמעאל עבד. והנה מקור הלימוד דעשה דחי לא תעשה ילפינן מלמר ופשתים וסמיך ליה גדילים תעשה לך דאתי עשה דגדילים תעשה לך ודחי לא תעשה דלמר ופשתים וגו' וזה ביאור הילקוט דרשה למר ופשתים זה בין ילחק לישמעאל כלומר דמחמת שכוונת אברהם אבינו היה מלד עשה דחי לא תעשה דכלמד מלמר ופשתים והיינו כטעם השני זה הוא החילוק שבין ילחק לישמעאל דאלו ילחק בן חורין ואלו ישמעאל עבד קיים שפיר הסי"ד כי לא יירש בן האמה וגו' כי עבד אינו ראוי לירושה ילחק לבדו לו יאות הירושה :

הרים כדוגג כמשו מלפני ד' ר"ת כהנים רומז לאומרם ז"ל שהכהנים כשמברכין העם לא יסיחו דעתם אלא יעמדו ביראה ויהא לבם כמים בקרבם מפחד הדר גאון אלהי ישראל השוכן למעלה מראשיהם והוא ע"פ המדרש מליץ מן החרכים שהשכינה למעלה מראשיהם ומליץ מבין חרכי אלבעותיהם וכו' ולזה חולקין אלבעותיהם כי פתיחת האלבעות הוא סימן שאימת שכינה עליהם כאילו הם מתחלחלים כמ"ש בשבולי הלקט :

מרחוק ד' נראה לי ואהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד וגו' יש לפרש עד"מ למלך אחד שהיה לו ב' בנים אחד החזיק אצלו על שולחנו והבן הזה היה מושלם בכל המעלות טובות אין דוגמתו בכל העולם ואהבתו היה תקוע ומשתמא בלב אביו המלך ונפשו קשורה בנפשו . ולהבן השני נתנו לבית אבי הכלה למרחקים והיה ניזון על שולחן חמיו · לימים הרבה שלח האב אחר הבן השני לקחת אללו ולהשות על קנקנו . וכשבא נפל אב על לוארי הבן וישקהו מנשיקות לבו . ויתמה הבן הראשון ואמר לאביו . אבי הלא אני תמיד בביתך ואתה רואה ומכיר בי מה מעשי כי תהלה לאל אין דוגמתי ולא זכיתי לראות ממך עד הנה פנים שוחקים כל כך להיותך מנשק לי בנשיקת ישקני מנשיקות פיהו כמו שהראה אחיבתך לאחי הבא ממרחק ועדיין לא הכרת לי מה מעשיו . השיב לו אביו . בני נחמדי למוד אתה בלבי אמנם מפני שאהבתך אללי אהבה תמידית . ותמיד אתה עמי פנים בפנים . לזה איני יכול להראות כל כך חיבתי משא"כ זה הבן שמרחוק נראה לי ופעם אחת ביובל ואינו אהבה תמידית לזה מראה אני לו חיבתי ובאפשר לי לנשקו בנשיקות פי : מיד אמר הבן הראשון הלואי מי יתן והייתי גם אני רחוק ממך וז"א מרחוק ד' נראה לי הלואי הייתי בבחינה זו אמנם דבר שאי אפשר כי מלא כל הארץ כבודך ולזה אהבת עולם אהבתיך והיא אהבה תמידית ע"כ משכתיך חסד וגו' :

כל שומר שבת כדת מחללו וכו' פי' ע"ד אומרם ז"ל לא יחל דברו · הוא אינו מיחל אבל חכם מיחל וכו' וז"א כל שומר שבת כדת היינו הלדיק אז הוא בבחינת מחל לו כלומר שהוא מיחל ומבטל גזירות ע"ד שאמר רשב"י בתיקונים אנא מפייסנא ליה וכו' ואז שכרו הרבה מאוד שזכות הרבים תלוי בו וז"א על פי פעלו כלומר על פי של אותו הלדיק · הוא פעלו דקוב"ה פי' כמו שהלדיק גוזר כן הקב"ה פועל על פיו וז"א איש על מחניהו ואיש על דגלו כלומר שאז הלדיק משרה וממשיך השכינה בעוה"ז וברוב השפעה יושב איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו וזהו איש על מחניהו ואיש על דגלו ·

כי גר אנכי עמך וגו' (תהלים) מהרב הלדיק וכו' **מסדילקאב** ז"ל אמר דוד המלך גר בארץ וכן אתה יתברך שמך כגר בארץ כי לא נמלא מי שירלה להדבק בך לקרב עלמו לאהבתך ואין איש שם על לב להכיר בוראו כי גמר חסיד וגו' ודרך העולם כשפוגעים ב' גרים יחדיו אוהבים זה את זה אהבה עזה ונעשה בהם אחדות וכל אחד משתעשע בחבירו לזה אמר דוד אחר שאני גר וגם אתה גר נקרב עלמינו זה לזה להיות אוהבים זה את זה אני לך ואתה לי ומים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה וגו' וז"א כי גר אנכי עמך ודרך הגרים לספר זה לזה כל מסתוריהם וסודותם וזה שסיים ולכן אל תסתר ממני מלותיך עכ"ל :

מהרב הלדיק וכו' **מאפטא** כ"י כל הכלים נטלים בשבת ודלתותיהן עמהם כי כלים היינו הלדיקים ע"ד אומרו ולמית והלכת אל הכלים פי' ו זוה"ק פרשה ויקהל רומז ללדיקים והנה בשבת יש לכל הלדיקים עלייה ולא די להם לבד כי גם העניים האומללי' הכלוים אליהם יש להם ג"כ עלייה בזכות הלדיק וז"א כל הכלים היינו הלדיקים נוטלים בשבת היינו שיש להם עליה מלמון וינטלם ויכשאם · ודלתותיהן עמהן היינו דלת העם המסכין אחריהם אע"פ שנתפרקו כלומר שפרקו עלמם מדביקות הלדיקים אעפ"כ זכות שבת מגין עליהם עכ"ל הקדוש :

תפלה לעני כי יעטוף ולפני ד' ישפוך שיחו וגומר להתפלל על ב"את משיח שנקרא עני ורוכב על החמור מה שמתאחר ומתעטף ביאתו (ע"ד והעטופים ללבן) וזה תפלה לעני כ[illegible]יר אומר ולפני ד' ישפוך שיחו אמנם מק[illegible] להתפלל על גלות השכינה ומניאה יש[illegible]בה לבא · אמן

אמרו חכמינו ז"ל אין בן דוד בא עד שיכלו נפי הגוף וכו' ילי"ף ע"ד וכל קרני רשעים אגדע וגומר סיים הפסוק של הסיבה הוא אותיות רם והוא הגבהות והגאות ותמילא תרוממנה קרנות צדיק כי הקליפות של הסיבה הוא אותיות קץ והוא קץ המשיח יהי רצון שיבוא במהרה בימינו :

כבוד ממה נוטריקון כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין **חכמה** נוטריקון כלום חסר מבית המלך וזהו עיקר החכמה וע"ד אומרם ז"ל משל למלך שזימן לסעודה וכו' פקח אומר כלום חסר מבית המלך : וגם חכמה נוטריקון חילו ומלפניו כל הארץ וזה עיקר החכמה שירעד ויפחד מהדר גאון עוזו של הקב"ה :

סליק ·

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם · בנל"ך ולאע"י

דברי בן המחבר והכותב והמעתיק הספר והמביא לבית הדפוס

הפעם אודה את ד' שהחייני וקיימני והגיעני לזמן הזה להוציא לאור את דברי קדשו של א"א הרב המחבר המנוח ז"ל · ומה שהללני ודחקני להביא הספר הזה לבית הדפוס · יען שראיתי שכמה קונטריסים מכמה וכמה פרשיות נאבדו כבר מכמה שנים. כי בעת פטירת א"א ז"ל נשארתי אז בן קטן ערך י"א שנים כאשר מבואר היטב בהקדמה שלי · והספר הזה היה משוטט בכל הארץ ערך חמשה ועשרים שנים ואנכי לא ידעתי איה מקומו ובקשתיו ולא מצאתיו · ואז ערך יו"ד שנים שמצאתי את שאהבה נפשי אותם ומצאתי וחסר מכמה וכמה פרשיות הנ"ל כפי הדפוס וגם בהרבה מקומות מצאתי מחוק ונמחק כמה וכמה שורות ותיבות ואיני יודע מי מחקו · וגם מאז ועד שמצאתי הספר עד עכשיו עוד כמה קונטריסים נטשטשו ונרקבו ואכלם עש · ובראותי זאת חיל ורעדה ופלצות אחזוני כי ראיתי עוד מעט שנים ילך הספר היקר הזה לאיבוד לגמרי ח"ו · ובכדי שלא יהיה יגיעו ומעשה ידיו של א"א המנוח ז"ל לריק ולבהלה ח"ו ובכדי לקיים מצות כיבוד אב כי לא זכיתי לקיים מצות כיבוד אב ואם בחייהם כאשר מבואר היטב בהקדמתי ע"כ אמרתי לקיים מצות כיבוד אב עכשיו לאחר מותו וגדולים צדיקים וכו' והתחלתי לכתוב ולהעתיק בעצמי הספר וכמו שמצאתי בכל המקומות בכתב יד א"א המנוח ז"ל מן השמות הצדיקים המפורסמים ז"ל והן בהרבנים גאוני ארץ ז"ל והן דברי עצמו ז"ל כך כתבתי והעתקתי בלי שום שינוי חלילה ורק זאת בהמקומות המשבחים והתוארים מהצדיקים והרבנים שלא ידעתי איך לכתבו ולהעתיקו כי מצאתי בכל המקומות מחוק ונמחק כתבתי בכל המקומות בלשון מהרב הצדיק וכו' או בלשון שמעתי מהרב הצדיק וכו' כי תיבות מהרב משמע לתרי אפי כידוע והבאתי את הספר היקר הזה לבית הדפוס והשי"ת יודע האמת שלא לכבודי עשיתי אלא למען שמו בכדי להגדיל תורה ולהאדיר ולזכות את הרבים וגם לכבוד כל הצדיקים הקדושים ז"ל הנזכרים בהספר ולמען כבוד א"א הרב המנוח ז"ל שיהיה למזכרת נשמתו ושיהיה שפתותיו דובבות ואולי אזכה גם אנכי ממנו ויהיה גם לי למזכרת נשמתי ומקוה אני שהוא אתערותא דלעילא לגלות אור תורתו של א"א המחבר המנוח ז"ל על פני תבל והדי כבשי דרחמנא למה לך והנסתרות לד' אלהינו כי כמה פעמים הגיתי למשוך ידי מן הדפסת הספר אמנם היה בלבי כאש בוערת עצור בעצמותי ומובטחני שיזרח אור תורתו בעיני כל רואיו ותהלה לאל שעשיתי לו שם כשם הגדולים אשר בארץ · ושם עולם נתתי לו אשר לא יכרת ובזכות כל הצדיקים והחסידים והתמימים והישרים הנזכרים בהספר ובזכות א"א ז"ל ימליצו בעדי לטוב וזכרה לי אלהי לטובה על כל הטירחות שטרחתי ועל כל היגיעות שיגעתי עד שהבאתי הספר היקר הלז לבית הדפוס כי אתה יודע מחשבתי כי האדם יראה לעינים וד' יראה ללבב :

נאום **יצחק נחמן הנ"ל**

נשלם ונגמר הדפסת הספר יום ה' כ"ג ימים בחודש טבת

בשנת **וזה חלקי מכל עמלי** שעמלתי תחת השמש